SC. SUP. 23. Pl. 5.

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO EBORENSE
32
4 A1
10

Digitized by Google

R. P. Fr. VINCENTII

CONTENSON,

ORDINIS PRÆDICATORUM
Sacræ Theologiæ Professoris;

THEOLOGIA MENTIS ET CORDIS:

SEU

Speculatio universæ Sacræ Doctrinæ, pietate temperata; è Patribus, Doctore potissimùm Angelico derivata.

TOMUS VIII.

In quo de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, & sacra Communione agitur.

Lucere vanum, ardere parum: lucere & ardere perfectum. *Bern. serm. de nat. Ioan. Bapt.*

VITTORIO EMANUELE
BIBLIOTECA
IN ROMA

LUGDUNI,
Sumpt. LAUR. ARNAUD, PETRI BORDE, JOANNIS, & PETRI ARNAUD.

M. DC. LXXXI.
Cum Approbat. & Privilegio Regis.

INDEX DISSERTATIONUM,

Capitum, Speculationum, & Reflexionum, quas complectitur Tomus VIII. Theologiæ Mentis & Cordis.

LIBRI XI.

De Deo Salvatore,

PARS ALTERA.

DISSERTATIO I.

& vini in Corpus & Sanguinem ejusdem transubstantiatio adversùm nostrates Hæreticos propugnantur. p. 12

Tertul

DISSERTATIO II.

Quæres,

DISSER

DISSERTATIO III.

De causis & effectibus Eucharistiæ. p.501

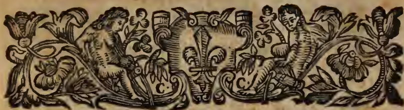
tum

DISSERTATIO IV.

usus

Ambrosii,

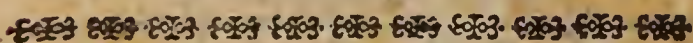
LIBRI

LIBRI XI.

De Deo Salvatore, PARS SECVNDA.

De diviniſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

PRÆLOQUIUM.

Vbi de variis agitur Euchariſtiæ nominibus.

OPTANDVM ſanè, illo me in præſenti zelo & ardore ſuccendi, qui tanto Chriſti amori enarrando non eſſet impar. Utinam ſuccenſus eſſet calamus carbone illo ignito & ſeraphico, quo purgata ſunt labia Iſaiæ, ut immenſæ Chriſti in humanum genus dilectionis inæſtimabiles divitias, & ſingulare illud, ac planè infinitâ Dei ſapientiâ dignum conſilium exponerem, quo effecit, ut divinitate

unctæ Christi carni agglutinati, spiritu Christi, & ipsa divinitate viveremus. Quis enim, etsi hominum linguis loquatur, aut Angelorum, verbis exprimere possit infinitam illam benignitatem, quâ subministrato nobis in terra eodem cibo, quo Beati in cœlo regnantes pascuntur, sempiternam Paradisi felicitatem in Ecclesia exscribere, & antevertere clementissimus Dominus dignatus est? Obstupescit meritò Chrysostomus, & totâ, quâ ad miraculum valebat, eloquentiæ magnificentiâ incredibilem illam Servatoris nostri munificentiam extollit, quâ ut ait hom. 83. in Matth. *Nos secum velut in unam massam redigit; nec solùm fide, sed & reipsa corpus unum efficit.* Addit hom. 45. in Joannem, *sacrum hunc sanguinem* (nobis in Eucharistia realiter propinatum) *vivam ac spirantem in nobis Regis nostri effigiem reparare: hunc sanguinem perennibus undis animam irrigare ac fovere, cujus eximiam pulchritudinem ac nobilitatem marcescere ac degenerare non finit. Hunc sanguinem dignè gustatum dæmones fugare, & longè à nobis profligare; Angelos verò, & Angelorum Dominum ad nos allicere. Hunc sanguinem animarum nostrarum salutem esse; hoc recreari animum, hoc ornari, hoc inflammari, atque ipso igne clariorem reddi, & auro splendidiorem. Ab hac mensa salire fontem fluvios spirituales diffundentem, juxta quem non steriles salices adnascuntur, sed arbores, quæ cœlum ipsum attingunt, ac tempestivos semper, & nunquàm marcescentes fructus afferunt.*

Considerayi opus tuum, & expavi. Regum Rex summus, & verus ipse Deus, Salvator hominum.

minum Christus Jesus, ad eximiæ, & inauditæ, atque omnia non solùm merita, sed & vota excedentis benignitatis specimen, incredibilisque in fideles servos amoris argumentum singulare, non eos modò mensâ suâ dignatur, sed & corpore suo pascit, *idem conviva & convivium*, ut à B. Hieronymo dictum est. Nullum divinius ab eo præmium charissimis amicis suis, suavissimisque filiis hac in vita conferri; nullum æternæ, quod iis in futuro sæculo parat, felicitatis dulcius pignus præberi potest. In hoc divinissimo mysterio amor divinus, ut verbis Tertulliani *lib. adversùs Iudæos, cap.* 14. utar, est *sublimatus in consummationem*; unde & de illo intelligit Cyprianus illud Davidicum: *Omnis consummationis vidi finem.* Consummatur planè divina omnipotentia, memoriam faciens mirabilium suorum, quando misericors, & miserator Dominus escam dedit timentibus se. Consummatur sapientia totum claudens in exiguo, quando ædificans sibi domum, miscuit vivum, & posuit mensam. Consummatur amor, *non plus ultrà* progredi valens; nam cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.

Hac de causa variis nominibus insigniri solet augustissimum hocce Sacramentum, quippe cujus tanta est præcellentia, virtus, & plenitudo gratiarum, ut uno nequeat nomine exprimi ineffabilis misericordiæ Dei dignatio. Cùm enim inter innumerabilia beneficia, quibus sibi humanum genus Christus promeruit, Eucharistiæ operæpretium principem obtineat locum; & sive rei contentæ majestas, sive modi

existendi prodigia, sive sese immolantis pretium, sive cibi cœlestis delitiæ fructus uberrimi perpendantur, totum divinum, & omni admiratione majus splendeat; plura oportuit nomina excogitare, quibus infinitum donum quadantenus adumbraretur: de quibus in limine paucis agendum est.

In primis nomenclatura celebrior, & juxtà usitatior est *Eucharistiæ* vocabulum, quod verbum vel bonam gratiam, vel gratiarum actionem significat. Dicitur porrò bona gratia, quia in hoc sacramento gratia Dei largiùs effunditur, vel quia gratiarum omnium fontem Christum continet, vel quia vitam æternam, de qua scriptum est, *Gratia Dei vita æterna*, præsignificat. Appositè etiam gratiarum actio hoc sacramentum dicitur, tum quòd in ejus institutione Christus gratias egit: tum quòd ad gratias Deo pro universis beneficiis referendas nihil hac purissima hostia Deo acceptius offerre possumus. Unde & in illo immensi redemptionis beneficii gratias agere, seu in commemorationem Christi facere, & mortem Domini annunciare jubemur. Hinc Chrysostomus hom. 25. in cap. 8. Matthæi: *Optima*, inquit, *beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorum, & perpetua gratiarum actio. Propterea & tremenda, ac salutaria illa mysteria, quæ in omni synaxi celebramus, Eucharistica nuncupamus; sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipsum divinæ erga nos providentiæ ostendunt, neque faciunt debitas semper gratias exsolvere.* Sed de Eucharistia ut sacrificio, & perenni illa Agni immaculati hostia usque ad consummationem sæculi,

ringentibus

ringentibus licèt Lutheranis, & Calvinistis, hæreticorum omnium, si dogmata spectes, ab orbe condito impiissimis, duraturâ ultimo loco dicemus.

Secundò appellatur *Communio*, seu *Synaxis*: tum quia communicatione corporis & sanguinis Christi Salvatori copulamur, & cum aliis Christi fidelibus in unum Ecclesiæ corpus coagmentamur; imò & cor unum charitate efficimur, juxta illud 1. Cor.10. *Unus panis, & unum corpus multi sumus omnes, qui de uno pane & de uno calicee participamus.* Qua de causa *Sacramentum pacis, & charitatis* frequenter nominatur. Tum quia in unum convenire locum Christiani solent, ut huic sacramento & sacrificio intersint. Quanta autem debet esse Christianorum animorum concordia, quantùm in domo Dei ambulare cum consensu, qui simul, ut phrasi Prophetæ utar, dulces capiunt cibos, mensæ eidem accumbunt, eadem Christi carne pasti, eodem sanguine potati! *O sacramentum pietatis*, exclamat August. tract.26. in Joan. *ô signum veritatis! ô vinculum charitatis! Litigabant utique ad invicem Iudæi, quoniam panem concordiæ non intelligebant, nec sumere volebant: nam qui manducant talem panem, non litigant ad invicem, quoniam unus panis.* Conjunctio enim fidelium inter se ex Christi conjunctione consequitur: nam quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.

Tertiò appellatur *Viaticum*; tum quia ejus sacri cibi solatio in hujus ærumnosæ vitæ peregrinatione reficimur, sustentamur, recreamur. Tum quia hoc sacramento ad æternam felici-

tatem via sternitur, & munitur. Tum quia Christianis in periculo mortis constitutis sacramentum istud ministratur, quo cursum piè consummant, & arctam viam, quæ ducit ad vitam, in extremis momentis infinitis periculis septam, inoffenso pede percurrant. Unde dicitur in Concilio Nicæno, canone 16. *De iis qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua, regularisque servabitur, ita ut si quis egreditur è corpore, ultimo & necessario viatico minimè privetur.*

Quartò appellatur *Panis*, & *Fractio panis.* Joan.6. *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* 1. Cor. 10. *Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est?* Nominatur autem panis, tum propter materiam præcedentem, ex qua conficitur; tum propter accidentia panis post consecrationem permanentia, ratione quorum extrinsecam panis formam, & figuram præfert. Tum demùm, quia sicut pane hominis corpus vescitur, & saginatur; ita Christus se in convivio Eucharistiæ manducantibus dat Spiritus pinguedinem. Dicitur verò fractio panis, quia fidelibus distribuitur; idem enim est frangere, & dividere, seu distribuere; quia non frangitur panis, nisi ut divisus multis porrigatur. Nec obest, quod non remaneat substantia panis; sicut enim Angeli humanam speciem assumentes, homines dicuntur, *Genes.*18, & 19. ita frangi dicitur panis, quando sensibilium specierum fit fractura. Maximè quia Eucharistia vocatur panis, non qualiscumque, sed *panis vivus*, *panis qui de cœlo descendit, quem qui manducaverit, vivet in æternum*, ut patet *Joan.* 6. Quæ omnia

pani

pani materiali non poſſe convenire, manifeſtiſſimum eſt. Unde & paſſim, *Panis vitæ*, *Panis ſuperſubſtantialis*, *Panis Angelorum* dicitur.

Quintò appellatur *Corpus & ſanguis Chriſti Domini*; quia nimirum in hoc Sacramento realiter continentur. Hinc Tertull. lib. de reſurrect. carn. cap.8. *Caro corpore, & ſanguine Chriſti veſcitur, ut & anima de Deo ſaginetur.* Et Auguſt. lib.1. de Trinit. cap.4. *Corpus Chriſti, & ſanguinem dicimus illud tantùm, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum ſumimus ad ſalutem ſpiritalem, in memoriam pro nobis Dominicæ paſſionis.*

Sextò appellatur *Sacramentum corporis, & ſanguinis Chriſti, Sacramntuem altaris, Sacramentum Fidelium.* Dicitur Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti ab Auguſtino lib.1. de peccat. merit. cap. 24. *Optimè Punici Chriſtiani baptiſmum nihil aliud, quàm ſalutem, & ſacramentum corporis Chriſti nihil aliud, quàm vitam vocant.* Dicitur Sacramentum Altaris ab eodem Auguſtino epiſt. 50. *Convivium Domini unitas eſt corporis, non ſolùm in Sacramento Altaris, ſed etiam in vinculo pacis.* Dicitur etiam Sacramentum Fidelium ab eodem Auguſtino *ſerm. 2. de verbis Apoſt. cap.* 10. tum quia in illo, veluti centro, unitur Fidelium religio: tum quia ſoli fideles ſunt ad Illud ſuſcipiendum idonei: tum quia ſolis fidelibus, id eſt in fide ſtabilibus, patefiebat, & in primitiva Eccleſia de eo coram catechumenis non niſi ſubobſcurè, & cum magna cautela verba fiebant. Unde ſæpe Auguſtinus Euchariſtiam non aliter ſignificat, quàm per ſacramentum, vel ſacrificium, quod norunt fideles,

ut patet *loco citato*, & *in Psalm.* 39. Porrò quàm insulsè inde inferant Calvinistæ, in Eucharistia esse tantùm signum corporis Christi, non verò ipsum corpus, quia sacramentum signum est, suo loco patebit. Et certè eadem asyllogistiâ inferent, Ecclesiam Romanam, & omnes realis præsentiæ Catholicos defensores, solùm in Eucharistia corporis Christi signum agnoscere, cùm Eucharistiam passim, & vulgò sanctissimum sacramentum, sacramentum altaris, & clam, & coram, & in familiaribus colloquiis, & in solennioribus officiis appellent, atque cum Dionysio dicant, illud esse *Sacramentum sacramentorum*, *mysterium mysteriorum*; quia quæ in reliquis sacramentis peraguntur, eminentissimè complectitur.

Septimò à multis hoc sacramentum *Cœna* appellatur, quia in novissima cœna à Christo Domino pridie quàm pateretur, institutum est. Quod nomen modernis hæreticis Lutheranis, & Calvinistis mirè placet, ut Eucharistiæ exosum sibi nomen repudient, utque (quæ summa erroris ineptia est) inferre inde, & suadere ignorantibus possint, sacramentum hoc non esse aliquid permanens, sed in usu, cœnandique actu situm esse, nec ritè fieri, nisi pluribus accumbentibus, nec ad infirmos esse deferendum. Fundamentum etiam hujus nominis desumunt nonnulli ex illis Apostoli 1. *Cor.* 11. verbis: *Cœnantibus vobis in unum, jam non est dominicam cœnam manducare.* Locum enim de Eucharistia intelligendum docuerunt S. Augustinus *epist.* 118. S. Eligius *hom.* 15. & D. Thomas, præsertim cùm de adorandæ Eucharistiæ institutione, & necessaria ad eam

reci

recipiendam diſpoſitione in eodem contextu Apoſtolus ſermonem habeat. Quanvis enim non pauci exiſtiment, Apoſtolum eò loci de cœna Dominica & Euchariſtica non eſſe loquutum, ſed de cœna, ſeu convivio communi, quo primitivæ Eccleſiæ Fideles unà reficiebantur, ſenes cum junioribus, ſimul in unum dives & pauper; idque ad imitationem Chriſti, in cujus ultima cœna tres comeſtiones factæ ſunt; prima legalis, in qua Agnus Paſchalis comedebatur; altera communis, in qua ordinarii cibi ſumebantur; tertia ſacramentalis, in qua ſacramentum corporis & ſanguinis ſui Chriſtus inſtituit: ad imitationem ergo Chriſti, & mutuæ dilectionis ſignificationem in communi Chriſtiani convivabantur; ſucceſſu tamen temporis repudiatis pauperibus ditiores oppiparè epulabantur, quem gliſcentem abuſum reprehendit Apoſtolus, verbis præfatis ſtatim ſubnectens: *Vnuſquiſque enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum; & alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. Nunquid domos non habetis ad manducandum, aut Eccleſiam Dei contemnitis, aut confunditis eos qui non habent?* Conſtat autem in perceptione Euchariſtiæ neminem inebriari, neminem eſurire; conſtat Euchariſtiam vulgò, & opportuniùs domi non ſumi; conſtat pauperes æquè facilè atque divites Euchariſtiam uſurpare. Loquitur ergo Apoſtolus non de Euchariſtia, ſed de agapis, hoc eſt convivio charitatis in Eccleſiis feſtis ſolennioribus frequentato, in quo ditiores inebriabantur; quod poterat quiſque opulentus domi peragere, quodque ſibi pauperes parare nequibant. Verùm quominus

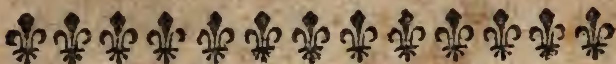
locum illum de Euchariſtia intelligamus, præfata non impediunt. Cùm enim in convivio illo cibi ſtatim à perceptione corporis Domini guſtarentur, per cœnam Dominicam Euchariſtiam rectè potuit intelligere Apoſtolus, cui prophana convivia per abuſum admiſcebantur. Undè ſenſus apoſtolicus iſte eſt: Sic admiſcere convivia prophana, vino ſordida & pauperibus injurioſa, non eſt Euchariſtiam, quæ Dominica cœna eſt, eâ quâ Chriſtus inſtituit, dilectione, eâ quam præcepit, cordis caſtimoniâ manducare.

Nec eſt, quod inde aliquid in patrocinium ſuorum errorum dirivent noſtrates hæretici: omnes quippe ritus, quos Chriſtus pro loco & tempore ſervavit, Eccleſiæ ſervandos non præcepit. Sed ſi ita ſcrupuloſi ſunt Calviniſtæ, cur non agnum in ſua cœna comedunt? Cur non eam ſerotino tempore cœnati uſurpant? Cur aſtantium priùs pedes non lavant? Sed homines, ſi Superis placet, religioſiſſimi, eas cæremonias aucupantur, quas Eccleſia Catholica Spiritu ſancto gubernata prætermittit; eas prætermittunt, quas illa traditionum paternarum tenax cuſtodit. Quia nimirum ſumma Calviniſtarum religio, ſumma regula eſt Eccleſiæ Chriſti aſtverſari, & omnibus ſacris ritibus conculcatis, eas affectare cæremonias, quas Patres non neceſſarias judicaverunt, ſuas ut Calviniſtæ novitates obtrudant.

Denique ut aliorum nominum vim intelligas, quibus hoc auguſtum Sacramentum ſacri Doctores celebrarunt, illiuſque immenſam dignitatem, & præcellentiam uno vocabulo minimè comprehenſibilem, variis, & variis nomi-

num titulis exprimere conati sunt, præ oculis habenda est doctrina S. Thomæ *quæst.* 73. *art.* 4. ubi ostendit, quod quia hoc Sacramentum tria potissimùm significat, & præteritam Christi passionem, & præsentem gratiarum effusionem, unde fidelium inter se, & cum Christo communio profluit; & futuræ gloriæ felicitatem, nihil mirum, si tot proprietatibus, & effectibus designandis idem sacramentum diversis nominibus insigniatur. Hinc *Redemptionis memoriale* à multis, *Holocaustum salutis* à Ruperto, *Sacrificium divinissimum* à Dionysio, *Sanctum sanctorum*, *Sacramentum sacramentorum*, *Amor amorum*, *Dulcedo omnium dulcedinum* à Bernardo; *Verbum nutritorium animarum* ab Origene, *Panis beatitudinis* ab Athanasio, *Æternæ vitæ cibarium* à Chrysologo, *Poculum immortalitatis* à Prospero, *Alimonia immortalitatis*, *& vitæ æternæ portio* à Cypriano, denique *Omnium novitatum novitas* à Hieronymo, & *Officina omnium miraculorum* à Damasceno appellatur. Ut autem in hoc Sacramento, quod Germanus Constantinopolitanus *arcam luminum* vocat, dilucidè procedamus, faciliora, & magis certa more nostro præmittemus; difficiliora deinde prosequuturi. Verùm quia toto harum dissertationum decursu realem corporis & sanguinis Christi in hoc sacramento præsentiam, & panis & vini in corpus & sanguinem ejusdem transsubstantiationem supponere opus est; & vix, ac ne vix quidem stabilire quidpiam orthodoxum possumus, nisi cardinalibus illis veritatibus superstructum sit, operæpretium est priùs constantem Ecclesiæ Catholicæ fidem omni argumentorum genere

adversùs hæreticos moderniores communire, quàm ut explorata de hoc Sacramento Ecclesiæ dogmata exponamus.

DISSERTATIO I.

Realis Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia præsentia, necnon panis & vini in Corpus & Sanguinem ejusdem transubstantiatio adversum nostrates hæreticos propugnantur.

DE Eucharistiæ Sacramento primùm nobis cum hæreticis modernis agendum est, ut illustratâ Ecclesiæ Catholicæ, & Romanæ veritate, omniumque errorum tenebris depulsis, difficultates deinde à Catholicis ventilatas planiùs explicemus. Hoc argumentum innumeri viri Catholici præclarè prosequuti sunt, ostenderuntque Lutheranorum, & Calvinistarum, quæ ipsis maxima videntur argumenta, frivola esse sophismata, ac commentitia, & ut alicubi ait disertus Cano, vix digna lucubratione & ingenio anicularum; taliaque certè, propter quæ non modò ab Ecclesiæ Catholicæ sensu, & omnium Christianorum toto quàm latè patet orbe ante natos istos apostatas degentium,

tium, unanimi consensione, sed nec ab amici unius probi, & sinceri esset necessitudine sententiaque discedendum. Quare post aureas Cardinalium Perronii, Bellarmini, Richelii, Episcopi Coëffetæi, aliorúmque lucubrationes, quibus omnia à clarissimis ingeniis præoccupata sunt, nihil fermè dicendum superesset, nisi argumenti; fœcundissimi dignitas immensa, veritatis Catholicæ splendor in dies magis magísque sese explicans, & hæreticorum vaniloquia novam semper fandi materiam, & copiam subministrarent.

Verùm ut ingenuè fatear, nullus faciliùs, expeditiùs, efficaciùs, & (absit verbo invidia) eruditiùs, & juxta feliciùs catholicam realis corporis Christi in Eucharistia præsentiam, quod præcipuum adversùs nostrates heterodoxos controversiarum caput est, eximio Doctore Sorbonico Domino Antonio Arnaldo *libro de perpetuitate fidei Eucharistiæ*, demonstravit. Et quanvis illud operæpretium & Religionis armamentarium quidam mendacii Minister Claudius nomine, conquisitis nonnullis orationis flosculis, pigmentis muliebribus, fucis puerilibus, & perpetuis fallacium antitheseon pugnis, in speciem titillantibus aggredi molitus sit; attamen idem Arnaldus hæretici librum sic dispunxit, eo robore criminationes ejus discussit, eo lumine sophismatum offutias dispulit, eo rationum pondere, & gravitate inanissimarum figurarum levitatem & cantilenam oppressit, eo nervo Catholicam veritatem defendit, ut adversarium floridum illum quidem, ab omni soliditate tamen desertum, nullo in loco consistere sinat, sed eum prorsùs exarmatum

matum non fodiat, usque ad hæresis internecionem; denique convincat sic cavenda esse verba hæretici Claudii, ceu poculum venefici, quod priùs dulciter mulcet, ut postmodùm lethaliter necet.

Et certè non sine speciali æterni Numinis providentia virum talem, tot olim modis divexatum, abscondit diu Deus in abscondito faciei suæ à contradictione linguarum, ut eum tempore deinceps opportuno excitaret, & in defensionem Christi Dei verè absconditi, id est sub speciebus panis & vini latentis adversùs hæreticorum impetus armaret. Decebat sanè, & Eucharistiæ mysterii propugnatori planè congruebat, ipsum instar grani frumenti in terram cadere & mori, ut multum posteà fructum in universam Ecclesiam redundaturum afferret; omnibusque calumniatoribus palam faceret, quid sentiret de illò cibo, quem frumentum electorum, & vinum germinans virgines docti à Domino Prophetæ nominarunt.

Fuerunt quidem nonnulli (eorum nominibus parco, parcat utinam & eorum iniquitati Deus) qui absque ulla veri vel tenuissima specie per summam, & ante hæc tempora inauditam calumniam Doctorem illum negatæ transsubstantiationis, & realis Christi in Eucharistia præsentiæ insimulare non erubuerunt, quanvis infandam illam suspicionem tot à se scriptis luculentissimis ante accusationis illius atrocitatem exaratis depulisset; ubi Catholicæ fidei articulum, qui sibi semper præcipuo amori fuit & venerationi, his expressionibus, ea perspicuitate extulerat, quibus accuratiores &

forma

formaliores nec Patres, nec sacra Concilia, nec Theologorum Princeps S. Thomas, nec Scholastici ulli Scriptores ad exponendum Ecclesiæ sensum germanissimum unquam invenere. Porrò quid in illo accusationis monstro magis eminuerit, an calumnia, an stultitia; & utra utram vincat, prorsus ignoro; adeo enim insulsis & fatuis conjecturis tam indignam in præfatum Magistrum suspicionem conferre conati sunt, ut non solùm refellere, sed nec referre etiam sine fatuitatis nota ipse auderem, & meminisse puderet, nisi ipse Claudius præteritorum argumentorum vi obrutus, & futura subodoratus, ut ad silentium importabilem adversarium adigeret, eandem calumniam minitabundus regessisset. Dolus, an virtus: quis in hoste requirat? At enim hæreticorum fraudes facilè floccifacimus, & de recta Domini Arnaldi in Deum fide nemo dubitabit, nisi fuerit improbis calumniatoribus improbitate non impar. Nam in opere novissimo, quod Clementi IX. nuncupavit, tam strenuè causam Ecclesiæ agit, ut armis lucis destruat opera tenebrarum adeò fortiter & juxtà splendidè, ut nulla supersit Calvinistis nostris excusatio, si ad avitam Ecclesiæ Catholicæ fidem non revertantur.

Hæc in commendationem viri Theologi, de Ecclesia Romana & Catholica tam benè meriti, innocentiæ ipsius veritate, impactarumque calumniarum falsitate convictus libenter scripserim, qui nihil possum adversùm veritatem, sed pro veritate. Elogiis quæ ipsi panxerunt Episcopi & Doctores quamplurimi nihil tenuitas mea adjiciet; hæc tantùm Sal-

viniani ad Eucherium verba veridicus ufurpabo. *Legi libros* de perpetuitate fidei Euchariftiæ, *doctrinâ uberes, lectione expeditos, inftructione perfectos, menti* Authoris, *ac pietati pares.* Ex his etiam totam hanc differtationem locupletabimus.

CAPVT I.

Vera, realis, & fubftantialis corporis & fanguinis Chrifti in Euchariftia præfentia omni argumentorum illorum genere ftabilitur, quibus certiffima fidei dogmata, & apud ipfos hæreticos indubitata demonftrari folent.

PRæfentiam corporis & fanguinis Chrifti in Euchariftia dixi *veram, realem, & fubftantialem. Veram* contra Zuinglianos, qui Chriftum non nifi ut in figno & figura volunt effe in Euchariftia præfentem. *Realem*, contra Calvinum fingentem Chriftum effe tantùm objectivè in Euchariftia præfentem per folam fidei apprehenfionem. Quanvis enim vaferrimus Hærefiarcha, ob motas præfertim Lutherum inter & Zuinglium acerbiffimas contentiones variè de Chrifti præfentia fcripferit, & Chriftum nobis exhiberi, carnem ejus nobis porrigi

porrigi non ſemel dixerit, ut Lutheranorum invidiam declinaret; reverà tamen realem præſentiam corporis, & ſanguinis Chriſti inficiatus eſt. Denique *ſubſtantialem*, contra quoſdam cavillantes Calvini diſcipulos, quos ſequitur Claudius Miniſter Charentonenſis, qui non ſubſtantiam, ſed virtutem duntaxat corporis Chriſti eſſe in Euchariſtia præſentem, quæ panem ac vinum inundet, comminiſcuntur. Nos autem Catholici verum Chriſti Domini corpus, illudque idem quod natum ex Virgine in cœlis ſedet, in hoc ſacramento verè, realiter, & ſubſtantialiter contineri ſine ulla dubitatione credimus, incunctanter confitemur, & ſequentibus ſpeculationibus ſuademus. Varios porrò de Euchariſtia errores capite ſequenti recenſebimus.

SPECVLATIO I.

Christus Dominus nobis corpus suum in cibum, & sanguinem suum in potum realiter daturum promisit. Promissionem verò illam in institutione Eucharistiæ implevit. Ergo Christum realiter in Eucharistia possidemus.

BRevi argumento totum probationum è Scripturis depromendarum momentum speculatio ista complectitur quàm efficacissimè. Cùm enim Christus, qui ipsa veritas est, nec falli, nec fallere, vel frangere fidem suam possit, si corpus & sanguinem suum realiter daturum promiserit, nec promissionem illam alibi quàm in Eucharistiæ institutione impleverit, procul dubio Christum realiter in Eucharistia præsentem habemus. Duæ igitur speculationis partes diligenter comprobandæ sunt, ut ex illis veritas catholica certissimè, & juxtà limpidissimè derivetur.

In primis, quod Christus nobis verum corpus suum in cibum, & sanguinem suum in potum promiserit, clarissimè patet ex verbis illis, Joan. 6. *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Caro mea verè est cibus, & sanguis*

guis meus verè est potus. Nec clarissima illa Veritatis verba ullis hæreticorum nebulis obscurari possunt, sive dicant Salvatorem de spiritali tantùm manducatione fuisse loquutum, sive de carne non realiter & substantialiter, sed per figuram dumtaxat panis danda verba illa interpretentur. Non, inquam, possunt his subterfugiorum vitilitigationibus tam aperta verba eludi. Tum quia cùm præfata Redemptoris verba Judæis litigio fuerint & scandalo: *Litigabant* enim *ad invicem dicentes, quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum.* Nec Judæis tantùm, sed etiam quibusdam discipulis, nulla invidiâ, nulla in Christum simultate actis fuerunt verba illa offensioni, unde & dixerunt: *Durus est hic sermo, quis potest illum audire?* Ergo tam Judæi Capharnaïtæ, quàm discipuli illi conturbati verba Servatoris de reali & substantiali carnis ejus in cibum dandæ promissione interpretati sunt: neque enim litigii, scandali, vel offensionis causam ullam vel tenuissimam habuissent, si Christum de spiritali manducatione, vel de signo corporis sui instituendo loquutum existimassent. Et tamen existimationem eorum nec removit Christus, nec illorum scrupulos, æstusque facillimo illo spiritalis, vel figurativæ mauducationis interpretamento, quo omnes difficultates spontè evanuissent, Christus sedavit, sed eam magis magisque firmavit: *Amen amen dico vobis*, inquit, *nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Quin, discipulis, quibus obscura à se populis proposita opponere consueve-

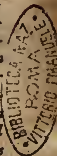
rat,

rat, ob eam exiſtimationem abire permiſit, aliofque, num vellent abire, interrogavit, ne quidpiam de veritatis rigore remitteret. Quis autem credat Chriſtum Dominum, totum ad clementiam, pietatem, & miſericordiam comparatum, qui verbulo uno Capharnaïtas ab errore, diſcipulos à queritandi imbecillitate liberaſſet, amboſque citò perſanaſſet, illorum tamen intelligentiam, quámlibet rationi duram, & reipſa, ſi vera eſt Calviniſtarum ſententia, falſam confirmare voluiſſe, aut potuiſſe, ſubindeque errorum tenebras non depuliſſe, ſed auxiſſe & addenſaſſe, atque exemplo futuræ corporis ſui aſcenſionis ſtabiliviſſe. *Hoc vos ſcandalizat?* inquit: *Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs, &c.* Accedit, quod verbis illis tam ſeriò expreſſis, tam crebrò in eodem contextu inculcatis, aliquid ſpeciale & eximium fidelibus ſuis Chriſtus promiſit, quod Judæis nondum fuerat datum, cùm clariſſimè atteſtetur: *Non ſicut manducaverunt Patres veſtri manna, & mortui ſunt*; id eſt, donum vobis mannâ longè præſtantiùs polliceor. Patet verò ſpiritalem Chriſti per fidem manducationem jam pridem fuiſſe à Patribus fide grandibus uſurpatam, & manna perfectiorem fuiſſe Chriſti figuram, quàm ſit ſimplex panis. Ergo nihil ſingulare, nihil eximium Chriſtus Eccleſiæ ſuæ tribuiſſet, ſi panem duntaxat uſualem in figuram corporis ſui, & præterea nihil ſe daturum ſpopondiſſet.

Ergo corpus ſuum in cibum, & ſanguinem ſuum in potum ſe verè, & non figurâ tenus daturum Chriſtus pollicitus eſt, cùm dixerit:

Caro

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Unde verba illa de vera Christi carne in cibum danda, & ore sumenda intellexit Concilium Ephesinum in approbatione epistolæ Cyrilli ad Nestorium, ubi S. Doctor ex eo Joannis loco carnem Christi esse verè, realiter, & substantialiter unitam Verbo Divino confirmat, quia ab eo haurit, ut in sacramento accedentes vivificet. *Confitemur*, inquit, *incruentum in Ecclesia sacrificium nos celebrare, atque ad mysticas benedictiones accedere, eaque ratione sanctificari, utpote sanctæ carnis, & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrûm Salvatoris participes effecti. Neque enim illam ut carnem communem suscipimus, absit hoc; aut rursus tanquam viri cujuspiam sanctificati, aut dignitatis tantùm æqualitate Verbo consociati, aut divinam inhabitationem sortiti; sed tanquam verè vivificati, ipsiusque Verbi propriam. Nam cùm vita sit, ut Deus secundùm naturam, simul atque unum quoddam cum ipsa carne effectus est, moxi vivificandi virtutem illi contulit. Quamvis ergo ad nos dicat, Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis; neutiquam tamen illam communem, hoc est hominis cujuspiam nostræ conditionis carnem existimare esse debemus. Quomodo enim hominis caro secundùm suam ipsius naturam vivifica esse queat? Sed verè illius propriam, qui nostri causâ Filius hominis & factus, & appellatus est.*

Eodem modo locum illum de reali carnis Christi præsentia intelligit Concilium Nicænum II. act. 6. *Nullus*, inquit, *incruentum sacrificium*

crificium nostrum dixit imaginem corporis ejus; sed audiunt evangelicè, dicente eo: Nisi manducaveritis carnem filii hominis. Sed de hoc longè præclarissimo testimonio fusiùs infrà.

In eundem sensum locum illum SS. Patres interpretati sunt. Cyrillus enim Alexandrinus *in Joannem*, ad hæc verba, *Qui manducat meam carnem*, &c. *Quemadmodum*, inquit, *si quis ceram ceræ conjunxerit, utique alteram in altera esse videbit: eodem quoque (opinor) modo, qui Salvatoris nostri carnem suscipit, & bibit pretiosum ejus sanguinem, ut ipse ait, unum quiddam cum eo reperitur, commixtus quodammodo, & immixtus ei per illam participationem: ita ut in Christo quidem ille reperiatur, & vicissim Christus in ipso.*

Id ipsum clarissimè docet Hilarius *lib.* 8. *de Trinit.* ubi ex verbis illis probat, Patrem & Filium unum esse, non solùm effectu & consensu, sed etiam naturâ, quia Christus nobiscum in Eucharistia non solùm charitate & fide, sed verè etiam, & realiter unitur. *Eos nunc*, inquit, *qui inter Patrem, & Filium voluntatis ingerunt unitatem, interrogo, utrumne per naturæ unitatem hodie Christus in nobis sit, an per concordiam voluntatis? Si enim verè Verbum caro factum est, & nos verè Verbum carnem cibo dominico sumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est, qui & naturam carnis nostræ tam inseparabilem sibi natus homo assumpsit.* Et post plura in hanc rem peropportuna, sic habet: *Quæ scripta sunt legamus, & quæ legimus intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis*

bis Christi veritate quæ discimus, nisi ab eo discimus, stultè atque impiè discimus. Ipse enim ait, Caro mea verè est cibus: de veritate carnis & sanguinis non relictus est ambigendi locus.

Eodem modo locum illum interpretati sunt Irenæus *lib. 4. cap. 34.* Origenes *hom. 16. in Num.* Cyprianus *lib. de Orat. Dominica*, Basilius *in regulis moralibus, regul. 21.* Ambros. *lib. 4. de Sacrament. cap. 5.* & *lib. 5. cap. 1.* & *libro 6. cap. 1.* Augustinus *locis postea referendis*, Leo Magnus *serm. 6. de jejunio 7. mensis*, Bernardus *serm. 3. in Psal. Qui habitat.* Et certè incredibile est, Joannem discipulum amoris de præcipuo Christi dilectionis pignore Eucharistia, mentionem nullam in Evangelio fecisse: & tamen id dici necesse est, si verba capitis sexti de Eucharistia non intelligantur. Hinc Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum, cap. 1. *Joannes*, inquit, *de corpore & sanguine Domini hoc loco nihil dixit, sed planè alibi multò uberiùs*, scilicet *cap. 6.* cùm alibi nusquam de eo meminerit. Sed clarissimè Chrysostomus *hom. 45. in Joannem*, in hæc verba, *Panis quem ego dabo*, &c. *Ut autem*, inquit, *non solùm per dilectionem, sed reipsa in illam carnem convertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus est. Cùm enim suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit, & in unum nobiscum redegit, ut corpus cum capite uniretur. Hoc enim amantium maximè est.*

Dices: Christus ipse Capharnaïtarum murmurantium, & offensorum discipulorum intelligentiam correxit, dicens: *Spiritus est qui*

vivi

vivificat, caro non prodest quidquam. Verba quæ ego loquor vobis, spiritus & vita sunt. Id est, prolata à me verba spiritaliter intelligenda sunt, nec de manducatione corporali, sed spiritali, quæ per fidem est accipienda.

Respondeo Capharnaïtas duo in verbis Christi apprehendisse, & realem carnis Christi præsentiam, & carnalem comedendi modum, quo caro in frusta dividitur, dentibus premitur, in stomachum trajecta concoquitur, & in substantiam convertitur comedentis. Priorem intelligentiam non correxit, sed firmavit Salvator, ut suprà ostendimus; posteriorem verò emendavit. Ita docet, & locum illum interpretatur Augustinus tractat.27. in Joannem. *Non prodest quidquam*, inquit, *sed quomodo illi intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur. Proinde sic dictum est, Caro non prodest quicquam; quomodo dictum est, Scientia inflat. Iam ergo debemus odisse scientiam? Absit. Et quid est, Scientia inflat? Sola sine charitate; & ideò adjungit, Charitas verò ædificat. Adde ergo & scientiæ charitatem, & utilis erit scientia, non per se, sed per charitatem. Sic etiam nunc: Caro non prodest quicquam. Accedat spiritus ad carnem, quomodo accedit charitas ad scientiam, & prodest plurimùm. Nam si caro nihil prodesset, verbum caro non fieret, ut inhabitaret in nobis.*

Ex his præclaris Augustini verbis liquet, & Christum nobis carnem suam veram in Eucharistia daturum eò loci promisisse, & eatenus Capharnaïtas errasse, quatenus carnem illam carnali

carnali more comedendam intellexerunt, quem errorem ut corrigeret, dixit: *Caro non prodest quicquam, spiritus est qui vivificat.* Id est, caro ore premenda, ac dentibus mandenda & commolienda vobis non porrigitur, quæ sic comesta nihil prodesset, sed horrorem potiùs ingeneraret. Attamen caro mea verè vobis dabitur, quæ modo spiritali corporibus gloriosis eximio, in Sacramento, realiter tamen & substantialiter tota in toto, tota in qualibet parte, quo modo spiritus est in corpore, existet. Ad quem cibum dignè accipiendum spiritu gratiæ & pietatis singularis opus est; caro enim mea ab indigno accepta non prodest quicquam, sed obest plurimùm judicium sibi manducanti, & non dijudicanti corpus Domini. Verba ergo quæ loquor vobis *spiritus sunt*; quia licèt caro mea verè sit cibus vester, in Sacramento tamen non apparebit modo corporeo, extenso, visibili, contrectabili; sed dotes, & modum spirituum in loco imitabitur. *Spiritus sunt*, quia illis ut credamus, ab imaginatione abstrahendum, à sensibus secedendum, ad spiritum non quidem merè humanum, sed fide divina illustratum, tanquam ad veritatis portum & asylum confugiendum est. *Spiritus sunt*, quia nisi spiritu ambulaverimus, nisi Spiritum Christi habuerimus, nisi fide, spe, charitate, humilitate, reverentiâ, aliisque spiritus sanctis affectibus ad cibum illum comedendum accedamus, ipsâ divinitate uncta Christi caro non prodest quicquam, quia mors est malis, vita bonis. Denique *vita sunt*, quia qui verbis à me prolatis sincerè credit, & his permotus ad Eucharistiam piè usurpandam accedit, vitâ gratiæ in

hoc mundo, vitâ gloriæ in futuro potietur.

Instabis: Augustinus *lib.8. de doctrina Christiana, cap.16.* tradendo regulam, quâ discernatur, quandonam loci alicujus Scripturæ loquutio figurata censenda sit, sic habet: *Si præceptiva loquutio est, aut flagitium, aut facinus vetans, aut utilitatem, aut beneficentiam jubens, non est figurata: si autem flagitium, aut facinus videtur jubere, aut utilitatem ac beneficentiam vetare, figurata est. Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis; facinus vel flagitium videtur jubere, figura est. Ergo præcipiens passioni Domini esse communicandum, & suaviter atque utiliter recolendum, quod pro nobis caro ejus crucifixa, & vulnerata sit.* Igitur Christus Dominus *Joan.6.* per carnem suam non intelligit carnem ipsam suam realiter & substantialiter, sed figurativè donandam. Idem docet *in Psalm. 98.* ubi Christum Capharnaïtas alloquentem sic inducit: *Spiritaliter intelligite, quod loquutus sum. Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod commendavi vobis: spiritaliter intellectum vivificabit vos, caro autem non prodest quicquam.*

Respondeo priorem locum non esse ad rem; Sanctus enim Augustinus ait ibi, Eucharistiam esse figuram crucifixionis Christi, cui præcipimur communicare; non verò ait esse figuram corporis Christi. Respectu ergo falsæ illius, & rudis existimationis, quâ credi posset carnem Christi visibili & cruento modo esse comedendam,

dam, quávc hoc sensu præciperetur flagitium, figurata sunt Christi verba: sed sicut non est flagitium carnem Christi incruento, invisibili, & spiritali modo, realiter tamen porrectam comedere; ita respectu illius existimationis non sunt figurata verba Christi. *Quæ quasi flagitiosa*, inquit idem Sanctus Doctor cap. 10. *imperitis videntur, sive tantùm dicta, sive etiam tacta sint, vel ex Dei persona, vel ex hominum, quorum nobis sanctitas commendatur, tota figurata sunt.* In exemplum hujusmodi figuratorum profert unctionem pedum Christi à Magdalena factam, quiá in aliis vulgi hominibus luxui deputaretur, quæ in Magdalena magnæ cujusdam rei signum fuit. Affert etiam conjunctionem Ozeæ Prophetæ cum meretrice, Deo jubente initam, in perditis hominibus flagitiosam, in Ozea grandis mysterii figurativam, cum quibus figuris stat & veritas unctionis, & veritas etiam conjunctionis. In verbis ergo illis Salvatoris, quæ imperitis flagitium præ se ferre videntur, cum veritate carnis suæ consistit figura passionis Christi, cui communicare præcipimur, *& suaviter, atque utiliter recolere, quod pro nobis caro ejus crucifixa, & vulnerata sit.* Sunt ergo Augustino authore quædam verba figurata res ipsas significantia; quæ tamen res aliud verbis non expressum significant. Sicut, teste eodem Patre *epist.* 119. *cap.*10. sabbathum Judæis præceptum est in otio corporaliter celebrandum, ut figura esset mentis in Spiritu Sancto futuræ quietis; & tamen præceptum illud ad otium corporale Judæos obligabat. Sicut etiam ex eodem Augustino *lib. cont. mendac. cap.*13. figura fuit, quando Christus inter-

rogavit : Quis me tetigit ? Ubi posuistis eum? & quando finxit se longiùs ire : & tamen & verè interrogavit, & verè se longiùs ire finxit. Ergo verba illa *Ioan.6.* non eo sensu figurativa sunt, quòd non significaverint quod exprimebant ; sed quia aliud minimè expressum figurabant.

Hac responsione ab Augustino sui interprete depromptâ, absque negotio quæ accumulant hæretici ejusdem S.Patris testimonia, explicare est. Ad locum tamen ex Psalmo 98. ad doctrinæ ubertatem dicendum, veridicè monuisse Augustinum verba Christi spiritaliter esse intelligenda ; spirituali namque intelligentiâ opus est, ut credamus Christum non carnali modo, sicut existimabant Capharnaïtæ], se præbere edendum ; sed spiritalem, tametsi realem, ibi corporis sui præsentiam omnipotentissima sua potestate nobis exhibere. Unde subjunxit : *Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis* ; id est, illud visibile & palpabile carnali modo nequaquam comedetis. Patet id ex Augustiniano contextu ; exponit enim ibi Augustinus illud Psalmi, *Adorate scabellum pedum ejus* ; quæritque quæ sit hæc terra, quæ adoranda præcipitur tanquam scabellum pedum Dei ? Respondet verò hanc terram esse carnem Christi, subditque : *Et quia in ipsa carne hîc ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit ; nemo autem illam carnem manducat, nisi priùs adoraverit, inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solùm non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.* Manifestè ergo sensit Augustinus, carnem Christi verè, & realiter porrigi nobis

in

in Euchariſtia manducandam, cùm illa ſola ſit ſcabellum pedum Dei, in qua aſſumptâ carne ambulavit, & ſola digna eſt, quæ adoretur. Quando ergo ait: *Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi eſtis*, loquitur de corpore quoad modum palpabilem & viſibilem, non quoad ſubſtantiam illius. Nec mirùm id videri debet, familiare enim eſt Auguſtino de corporibus glorioſis loqui, ac ſi eſſent carne exuta; quia nimirum ſpirituum conditionem beatis immortalitatis dotibus conſequuntur. Hinc lib. de fide & ſymbolo, cap. 10. *Illo tempore immutationis angelicæ non jam caro erit & ſanguis, ſed tantùm corpus. In cœleſtibus verò nulla eſt caro, ſed corpora ſimplicia & lucida, quæ appellat Apoſtolus ſpiritualia.* Et lib. contra Adimantum, cap. 12. *Cùm induerit incorruptionem & immortalitatem, jam non caro & ſanguis erit, ſed in corpus cœleſte mutabitur.* Itaque non hoc corpus, quod viderunt Judæi manducamus; quia non aſpectabiliter, ſed inviſibile, immortale, & cœleſte nobis porrigitur.

Promiſſa ſua Chriſtus in inſtitutione Euchariſtiæ implevit.

Altera ſpeculationis pars affirmans ſolennem illam carnis ſuæ realiter & ſubſtantialiter nobis dandæ promiſſionem Chriſtum in inſtitutione Euchariſtiæ impleviſſe, tam aperta eſt, quàm quod maximè. *Accipite & comedite*, inquit Veritas promiſſis ſtans, & fidem ſuam liberans: *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur.*

Bibite ex hoc omnes : Hic est sanguis meus, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Figuras autem, vel tropologicas loquutiones in tam perspicuis verbis comminisci, insanire est, vel certè hæreticorum more cavillari, tenebras lucem, lucem tenebras dicere. Ponderant, nec abs re quidem, Interpretes verba Servatoris; aiuntque verba amphibologica & obscura, nec candori testatoris, nec amantis sinceritati congruere; obscura enim testamentorum verba rixarum occasio sunt & litium seges inexhausta; amantium verò, & maximè propè exitum corda pandentium sermones postremi ab omni sunt ambiguitatis nota remotissimi. Si enim imminente morte eò loci ponuntur homines, ubi sicut major verborum fides, & ab omni mendicii, vel fraudis, aut ambiguitatis suspicione remotior est, *cùm veræ voces*, ut ille ait, *tum demùm pectore ab imo ejiciuntur, & eripitur persona, manet res*; quanto potiùs de ipsa Veritate Christo id credere possumus, & debemus. Christus autem in institutione Eucharistiæ testamentum condebat, juxta illud Luc. 22. *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.* Hinc Tertullianus libro 4. contra Marcion. cap. 40. *In calicis mentione testamentum constituens sanguine suo obsignatum, substantiam corporis confirmavit.* Et certè si secundùm Jurisperitos verba testamentorum in rigore sumenda sunt, & intentio testatoris talis præsumenda, qualem verborum proprietas præfert, quidni idem de testamento Salvatoris judicium feremus? Præclarè Augustinus lib. de unit. Eccles. cap. 11. *Cùm verba novissima hominis morientis audi*

audiuntur ituri ad inferos, nemo eum dicit eſſe mentitum; & impius judicatur hæres, qui fortè illa contempſerit. Quomodo ergo effugiemus iram Dei, ſi vel non credentes, vel contemnentes repulerimus verba noviſſima & unici Filii Dei, & Domini noſtri ac Salvatoris, & ituri ad cœlum, & inde proſpecturi; quis ea negligat, quis obſervet: & inde venturi, ut de omnibus judicet? Tunc etiam ultima paterni diviniquc amoris argumenta præbere, & divitias effundere ſatagebat. *Cùm* enim *dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.* Scilicet excurrerat divīnus amor, ſed ultimam metam, extremumque limitem in hoc dilectionis ſacramento attigit, & totius benevolentiæ coronamentum poſuit, plus ultrà progredi non valens, niſi aliquid daret poſt omnia.

Ponderant alii, tunc Chriſtum quidpiam inſtituiſſe in Eccleſia ſua perpetuis temporibus uſque ad conſummationem ſæculi faciendum. *Hoc*, inquit, *facite in meam commemorationem.* Ergo id inſtituit, quod clarè cognoſci, & perſpicuè ſciri à fidelibus poſſet. Quomodo namque exequutioni mandari poteſt quod non niſi obſcurè percipītur eſſe faciendum, & ad perpetuam rei memoriam celebrandum, & religiosè habendum imperatur? Certè illud accuratè ſervari nequaquam poteſt, quod metaphoricè, & ſub dubio propoſitum eſt. Unde Legiſlatores præcepta ſua non niſi perſpicuis & apertis verbis edicunt.

Expendunt alii unanimem Evangeliſtarum conſenſum; incredibile enim eſſet, verba illa, ſi non in germano & naturali, quem præ-

ferunt; sed figurativo sensu intelligenda Christus voluisset, Evangelistarum neminem Salvatoris mentem in re tam gravi, tam seria, tamque scitu necessaria exposuisse, qui in aliis minoris momenti rebus adeo fuere soliciti subobscura Servatoris verba accommodato benignæ interpretationis lenimento temperare, sicut cùm Christus dixit: *Solvite templum hoc*; &, *Attendite à fermento Pharisæorum:* primum de templo corporis sui, alterum de hypocrisi pharisaïca intelligendum esse declararunt. Joannem etiam Baptistam, quem Eliam Matthæus nuncupaverat, talem spiritu & virtute fuisse, Lucas exposuit. Joseph quoque non semel Christi pater sine additamento vocatus, qualis fuerit, Lucas admonuit, cùm verba illa, *ut putabatur*, adjecit. Quod & aliis passim obviis locis claret. Præsertim cùm id Christo solenne fuisse sciamus, illud idem, quod turbis & populis justis reconditæ suæ providentiæ judiciis proposuerat, apertè deinde, dilucidéque explanare, quia nempe illis datum erat nosse mysteria Regni, nec illos dicebat servos, sed amicos, quæcumque à Patre acceperat nota facturus: quod & experti ipsi discipuli *Ioan.* 16. confessi sunt: *Ecce*, inquiebant, *nunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis.* Ergo non est verisimile in ultimis illis amoris indiciis & omnigenæ charitatis significationibus solito eos orbasse privilegio, qui desiderio desiderabat hoc pascha manducare cum discipulis, extrema ut benevolentiæ argumenta, ultimumque sinceræ amicitiæ conatum demonstraret, atque omnes teneritudinis notas fusissimo sermone

non

non tam daret, quàm profunderet. *Fortè*, ut verbis Hilarii *lib.* 8. *de Trinit.* utar, *qui Verbum est, & qui veritas est, loqui vera nescivit? Et qui sapientia est, in stultiloquio erravit? Et qui virtus est, in ea fuit infirmitate, ne posset eloqui quæ vellet intelligi?* Nullâ ergo tum figurâ usus est, cùm illud implendum erat, quod *Ioan.* 16. spoponderat: *Venit hora, cùm jam non in proverbiis loquar vobiscum.* Hæc, & alia multa alii rectissimè, & juxtà verissimè; tantus enim est, tam emicans verborum Christi, tametsi simplicissimorum splendor, tot ex eis scaturiunt luminum rivi, ut infinita suppeditent ad discutiendas hæreticorum tenebras rationum momenta.

Sed iis omissis, hoc unum, ut verum fatear, dilemma non suadet modò, sed cogit planè. Vel Christus Dominus ad Ecclesiæ suæ solatium, ad significandumque divini erga nos amoris sui ignem immortalem non potuit nobis corpus suum realiter & substantialiter in Eucharistia tradere; vel tametsi potuit, noluit tamen. Si primum dicant hæretici Calvinistæ, ruit penitus divina potentia, & virtutem illam, quæ aquam convertit in vinum, quæ septem panibus plura hominum millia refecit, quæve è nihilo eduxit orbem terrarum, juxta novam Calvinistarum mathesim metiri opus est, illique præfigere metas, quem tamen omnipotentem hactenus credidimus, hactenus in ipso Christianæ professionis exordio confessi sumus. Si dicant Calvinistæ, hoc singularis amoris singulare pignus exhibere quidem potuisse Christum, at noluisse tamen; dicant, quæso, an possint apertiora bonæ il-

lius Christi voluntatis indicia non modò inveniri, sed cogitari quidem? Respondeant, amabò, si Christus eo nos decrevisset amore dignari, verbáne clariora, ad significandamque suam voluntatem magis idonea, minúsve incredulorum calumniis obvia seligere potuisset? Sanè cùm ad Trinitatem adversùs Arianos demonstrandam, vel ad Incarnationem contra Marcionem, Nestorium, Eutycheten, aliasque pestes stabiliendam nihil verbis illis expressius habeamus, quibus contra Calvinistarum novitatem realem corporis Christi in Eucharistia præsentiam comprobamus, vel Scripturas omnes funditùs evertere, vel eas hæreticorum depravationibus, & corruptelis permittere, proindeque omnem Religionem abolere oportebit, si de humano arbitratu limpidissima testimonia ad sensus figurativos violentis detorsionibus inflectantur. Suntne clariora verba hæc: *Ego & Pater unum sumus: Verbum caro factum est*; istis: *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus: Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus?* Si postremis sensum figurativum affingere liceat Calvinianis, cur priora per unionem amoris & voluntatis interpretari non licebit Ario, non licebit Nestorio? Sed fortè deerant Arianis, deerant & Incarnationis hostibus scripturarum in speciem sibi faventium fuci, quibus venena sua oblinirent. Imò verò, ut rectè ait Vincentius Lirinensis, utebantur planè, & vehementer quidem sacrarum literarum testimoniis. Vidisses eos volare per singula quæque sanctarum paginarum volumina, per Moysis, per Regum libros, per Psalmos, per Apo-

stolos

ſtolos, per Evangelia, per Prophetas, ut Trinitatis & Incarnationis impoſſibilitatem demonſtrarent. Sive enim apud ſuos, ſive alienos; ſive privatim, ſive publicè; ſive in ſermonibus, ſive in libris; ſive in conviviis, ſive in plateis, nihil unquam penè de ſuo proferebant, quod non etiam Scripturæ verbis adumbrare conarentur. *Lege*, inquit, *Pauli Samoſateni opuſcula*, *Priſcilliani*, *Eunomii*, *reliquarumque peſtium : cernas infinitam exemplorum congeriem, propè nullam omitti paginam, quæ non novi, aut veteris Teſtamenti ſententiis fucata & colorata ſit.* Omnes ad unum Calviniſtas provoco, ut locum nobis aliquem ſcripturarum figuratis ſuis interpretamentis peræquè faventem proferant, atque erat ille Arianis favorabilis: *Rogo Pater, ut unum ſint, ſicut & nos unum ſumus.* Unde inferebant voluntatum dumtaxat Patrem inter & Filium eſſe conſenſionem, qualem pro Diſcipulis Patrem Chriſtus rogabat. Proferant ſi poſſint, ſpecioſum aliquem textum illi ſimilem, quem adducebant Incarnationis inimici: *In ſimilitudinem hominum factus, habitu inventus ut homo.* Quâ ergo prærogativâ planiſſima verba inſtitutionis Euchariſticæ ad tropos detorquebunt, quæ non fuerit veteribus hæreticis communis? Quæ vel tenuiſſima tandem diſparitas afferri aliquo veri colore oblita poteſt ab homine benè cordato? Nullam certè exceptionem afferent unquam, quâ probent proprietatem verborum adversùs Arianos, Neſtorianoſque eſſe retinendam, in verbis verò Euchariſticæ inſtitutionis eliminandam. Fateantur ergo Calviniſtæ, ſe hæretico ſpiritu agi; quia ut ait Auguſtinus lib. 3. de doctrina

Christiana: *Si animum occupaverit alicujus erroris opinio, quidquid asseruerit Scriptura, figuratum arbitrantur.* Quia nimirum, ut addit Irenæus lib. 4. adversùs hæreses, cap. 35. *coguntur hi tales semper typos typorum, & imagines imaginum adinvenire, & nunquam figere animum suum in uno & vero Deo.* Quos idem Pater comparat Æsopi cani, qui panem quidem reliquit, in umbram autem ejus impetum fecit, & perdidit escam.

Calvinistarum cavilli eliduntur.

Omissis quorumdam Calvinistarum, non tam rationibus, quàm næniis, aientium verba illa, *Hoc est corpus meum*, hunc facere sensum, *hîc sedet corpus meum*; vel, *hic panis est corpus meum, id est à me creatum*: omissis, inquam, his quisquiliis, quibus à gravi Theologo respondeatur indignissimis, alia in medium producenda sunt, quibus tropos suos hæretici nostrates suadere nituntur.

Probant ergo in Eucharistia solùm inveniri panem & meram corporis Christi figuram: tum primò, quia illud tantùm in Eucharistia invenitur, quod Christus præ manibus accepit, fregit, deditque discipulis suis: Christus autem non proprium corpus, sed panem accepit, fregit, deditque discipulis suis; corpus autem figuratè duntaxat fregit. Tum secundò, quia si propositio hæc demonstrativa, *Hoc est corpus meum*, non esset figurata, significaret illud, quod Christus demonstrat, scilicet panem, vel accidentia panis, esse corpus Christi; ly enim *hec*, significat vel panem, vel accidentia panis,

panis, de quibus proinde prædicaretur corpus Christi. Difficile enim assignatu' est, quid aliud pronomine *hoc*, significetur. Tum tertiò, quia particula *est*, in utraque forma adhibita æquivalet verbo *significat*, sicut & in aliis multis Scripturæ locis. Genes. 41. *Septem spicæ plenæ septem anni ubertatis sunt*; id est significant. Exodi 12. de Agno Paschali: *Est enim phase, id est transitus Domini*; id est, Phase transitum Domini significat. Luc. 9. *Semen est verbum Dei*; id est, significat verbum Dei. 1. Cor. 10. *Petra autem erat Christus*; id est, significabat Christum. Tum quartò, quia verba consecrationis calicis non possunt nisi figuratè accipi; eam enim sic refert S. Lucas: *Hic est calix novum testamentum in meo sanguine, qui pro vobis effundetur*; vel ut habetur in textu Græco, *effunditur*. Calix autem figuratè per metonymiam exprimentem continens pro contento, accipi debet; neque enim calix effunditur, sed liquor. Calix etiam sanguinis non est nisi figuratè testamentum, seu signum & tessera fœderis hominum cum Deo. Sanguis etiam non fuit in ultima cœna realiter fusus, sed solùm figuratè. Tum quintò, quia Eucharistiam in sui commemorationem faciendam Christus præcepit: memoria autem est tantùm signum, & species rei absentis, non verò significatio præsentis.

His ferè argumentis splendentia institutionis Christi verba obscurare moliuntur Calvinistæ, quibus illud congruit Augustini lib. 22. de Civit. cap. 11. *Ecce quibus argumentis omnipotentia Dei humana contradicit infirmitas, quam possidet vanitas.* Et sanè si quid efficeret hæc

sophismæ

sophismatum nubes, peræquè mysterium Trinitatis & Incarnationis de medio tolleret, ut consideranti patebit. Etenim iisdem argumentis probabunt Ariani in hac propositione: *Ego & Pater unum sumus : Hi tres unum sunt* ly *sumus*, & ly *sunt*, figurativè esse accipienda, siquidem in eodem contextu figura admiscetur; postquàm enim Joan. *cap.* 5. *suæ* 1. dixit: *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus ; & hi tres unum sunt*; subjecit: *Tres sunt qui testimonium dant in terra.*

Ad primum ergo dicendum, illud in Eucharistia inveniri, quod Christus verbis illis expressit, *hoc est corpus meum*; & certè si illud esset tantùm in Eucharistia, quod Christus ante verba illa prolata accepit, fregitque; sicut tunc erat tantùm panis usualis, non verò sacramentum; ita post verba illa non esset sacramentum: quod non fatentur Adversarii. Ergo manifesta est sophismatis illius inanitas, quæ tamen hæretico Molinæo in suo Clypeo tantoperè placuit, non consideranti id quod Christus discipulis tradidit, fuisse non eodem instanti, sed successivè panem, & corpus Christi; panem quando accepit, corpus Christi postquàm sacra verba Christus protulit. Dicitur etiam corpus Christi in Eucharistia frangi in multiplici vero sensu, & non figurato. Primò quia reverà distribuitur multis per fractionem specierum; sicut enim substantia verè, & non figuratè dicitur visibilis ratione coloris quo obducitur; ita corpus Christi fractis speciebus distributum verè dicitur frangi. Secundò dicitur corpus Christi frangi, id est immolari; ex vi enim verborum

corpus Chriſti in ſacrificio Euchariſtiæ à ſanguine ſeparatur, & Deo immolatur, ut alibi dicemus. Et quia poterat eſſe difficultas in hac voce *frangitur*, quam habet textus Apoſtoli 1. *Cor.* 11. ideò in Evangelio habetur, *quod pro vobis traditur*, vel *tradetur.* Dedit autem Chriſtus corpus quod traditur in ſacrificio Altaris, vel tradetur in ſacrificio crucis. Denique quanvis Chriſtus non confractus, non diviſus, ſed integer in Euchariſtia accipiatur à ſingulis, frangi tamen quadantenus dici verè poteſt, quatenus cùm ſit totus ſub qualibet ſpecierum particula, & continuam habeat ſub illis præſentiam, diſſolutâ per fractionem ſpecierum continuatione, Chriſtus prout ſub una parte à ſeipſo ut ſub alia parte exiſtit, ſejungi intelligitur, fractione non ſub partes, ſed ſub totum Chriſtum cadente. Unde ſemper verum eſt, quod nulla rei fit ſciſſura, ſed ſigni tantùm fit fractura, quâ nec ſtatus, nec ſtatura ſignati minuitur.

Ad ſecundum dicendum, pronomen *hoc*, vel *hic*, in formis Euchariſtiæ uſurpatum, & à Chriſto prolatum, non ſupponere pro ſpeciebus, nec pro ſubſtantia panis; cùm manifeſtum ſit, neque ſpecies accidentales, neque ſubſtantiam panis eſſe corpus Chriſti Domini. Non eſt etiam ſenſus hujus pronominis, & particulæ ſequentis *eſt*, hæc ſubſtantia panis tranſit, ſeu convertitur in corpus meum; quia particula *eſt*, non tranſitum ſignificat, ſed permanentiam. Quare pronomen *hoc*, ut docet D. Thomas *quæſt.* 78. *art.* 5. demonſtrat aliquid commune ſubſtantiæ panis & corpori Chriſti, nempe contentum ſub ſpeciebus panis. Nam in ſa-

cramentis verba illud significant,quod efficiunt; faciunt autem verba, ut contentum sub speciebus, quod priùs erat panis, sit corpus Christi. Unde pronomen illud demonstrat substantiam absque determinatione, & significat substantiam sub accidentibus contentam, quæ primùm panis fuit, & posteà est corpus Christi. Ad depellendas autem Dialecticæ tricas, quibus Calvinistarum sophistæ argutari solent, notandum nos non velle substantiam in communi, id est genericè, vel specificè consideratam, esse corpus Christi; sed sensus est: Substantia, quæ sub illis accidentibus continetur est corpus meum; & quia substantia, quæ sub his accidentibus continetur, ante consecrationem est panis, post consecrationem est corpus Christi; ideò diximus pronomen *hoc*, demonstrare aliquid commune substantiæ panis & corpori Christi, quæ sibi in Eucharistia succedunt. Sicut cùm Christus aquam in vinum in nuptiis convertit, miraculum illud patrando, hydriasque præ manibus habendo, dicere utique sine figura poterat, *hoc est vinum*, id est substantia in illis hydriis inclusa, quæ ante miraculum erat aqua, est modò per miraculum vinum: & tamen contra hanc propositionem, tametsi clarissimam, eodem modo cavillari quis posset, & quid per ly *hoc* significetur, vitilitigare, sicut de verbis Eucharisticis captiosè arguunt adversarii. Ergo argumentum illud Calvinistarum merus est cavillus ad impugnandam perspicuam veritatem institutus.

Ad tertium dicendum, quod licèt particula *est*, figuratè interdum in Scripturis accipiatur, non tamen semper metaphoricè usurpatur, ut

cùm

cùm dicitur : *Hic est filius meus dilectus : Verbum caro factum est : Hi tres unum sunt* ; & aliis sexcentis locis. Unde regula Augustini hic locum habet, verba nimirum Scripturæ in proprio semper sensu esse accipienda, nisi evidenter tropum esse constet, vel ex contextu ipso, vel aliis Scripturæ locis appareat. Multa etiam falsa in adductis exemplis hæretici supponunt. Cùm enim dicitur, *Agnus Paschalis est phase, id est transitus Domini*, ly *est*, in proprio accipitur sensu ; agnus quippe paschalis reverà erat victima à Deo instituta in recognitionem præservationis primogenitorum Israël ab illa strage, quâ Angelus omnia primogenita Ægypti interficiebat. Familiare namque est Scripturæ, ut quando de sacrificio, vel victima loquitur, nomen sacrificii, vel victimæ retineat, solumque nomen, propter quod sacrificium offertur, & victima immolatur, exprimat. Sic Sacerdotes dicuntur *comedere peccata populi*, id est oblationes pro peccatis à populis Deo exhibitas. Sic Christus 1. *Cor*. 5. dicitur *pro nobis factum peccatum*, id est sacrificium & hostia pro peccato. Agnus ergo Paschalis est phase, id est victima Phase ; quod & illo eodem capite Moses exposuit, dicens : *Victima transitus Domini est.* Unde stupendum & deplorandum est, Zuinglium propter illum Exodi locum, inter dormitiones, exerrationes & deliria à quodam monitore (ut ipsemet in libello de subsidio Eucharistiæ narrat, ater fuerit, an albus oblitus, ut ipse addit) sibi propositum consilium de abolenda Missa, & abroganda adoratione Eucharistiæ, per summam impietatem & ignorantiam suscepisse. Verba autem illa Apostolica, *Petra*

autem

autem erat Christus, accipienda esse in sensu spiritali, declarat ipse Paulus: tum quia ibi ait, *Omnia in figuris contingebant eis*. Tum quia de petra spiritali se loqui immediata illa verba testificantur: *Bibebant autem de spiritali, consequente eos petra*. Verba quoque illa, *Semen est verbum Dei*, spiritaliter & figuratè esse accipienda, declarat ipsa parabola, quam Christus interpretatur. Idem etiam in aliis Scripturæ locis conspicuum est, ex antecedentibus enim vel consequentibus sensus allegoricus absque negotio deprehenditur.

Ad quartum respondeo, in ea propositione, *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine*, nullum esse tropum: sponte enim sua, & naturaliter significat hæc propositio, calicem illum esse Christi sanguine plenum, & potui hominum accommodatum; & ideò mentio calicis, quo propinatur, fieri debuit, ut rectè observavit S. Thomas. Adde, quod etsi daremus, verbis illis aliquid figuratum efferri, adeò tamen eorum sensus conspicuus est, ut ultrò se ingerat intelligendum animis errorum & studiorum rixandi præjudiciis minimè occupatis. Adde rursum, obscuritatem, si quæ inesset, nitentissimis Matthæi, & Marci verbis, *Hic est sanguis meus*, illustrari. Falsissimum etiam est, quod dicunt hæretici, sanguinem Christi non esse propriè testamentum, seu fœdus: sicut enim victimis, & sanguine animalium sancitum fuit vetus Testamentum; ita novum pretioso Christi sanguine sancitum est. Unde hinc potiùs adversùs hæreticos instauratur argumentum: Christus juxta illum sacrum textum in Eucharistia bibendum illud dedit, quo tanquam victimâ novum Testamentum

mentum sancitum est. Atqui novum Testamentum nonnisi vero, & substantiali Christi sanguine sancitum est. Ergo verum, & substantialem sanguinem suum in Eucharistia bibendum propinavit, quo fideles obtinendæ futuræ beatitudinis jure ex voluntate testatoris nostri Christi donati sunt. Verba etiam illa, *qui pro vobis funditur, vel fundetur*, propriissimum habent sensum, sive intelligantur de proximè futura in passione Christi cruoris effusione, sive de præsenti; fundi enim propriissimè sanguis dicitur, quando libatur: calicem ergo sanguinis Christus in Eucharistia fudit, quia divinissimum hoc mysterium sacramentum simul est, & sacrificium, ut alibi contra Missæ, & Liturgiarum hostes, Deo benè vertente demonstrabimus.

Ad ultimum respondeo, futilissimum esse sophisma, tum quia verè & propriè in memoriam Christi, beneficiorum ejus,& præcipui, quo nos dignatus est, amoris Eucharistiam conficere possumus & debemus. Imò, ut rectè observavit Chrysostomus, tam immensa est Servatoris nostri beneficentia, ut illi grates persolvere non possimus,& ideò seipsum reliquit, ut tanti oblatione mysterii par pari referre valeamus. *Quemadmodum*, inquit Os aureum hom.25. in cap.8. Matth. *adversus Judæos se gessit, locis, temporibus, ac festivitatibus variis in memoriam suorum beneficiorum reducens; ita etiam adversus nos se gessit, ipso genere sacrificii ad jugem nos pro beneficiis suis gratiarum incitans actionem.* Tum quia verbis illis, Apostolo ipso 1.*Cor.*11. interprete, celebrare Eucharistiam in memoriam passionis Christi jubemur: *Quotiescumque enim,* inquit,

inquit, *manducabitis hunc panem, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis.* Non ergo in memoriam Christi absentis, sed passionis præteritæ Eucharistiam facere jubemur. Potest etiam Eucharistia in memoriam ipsius Christi celebrari, quia etsi realiter præsens sit, à sensibus tamen nostris abest; unde sacramentum visibile in notitiam illius, utpote invisibilis, manuducere potest. Sicut Dei memoriam habere homines, Scripturæ & Patres hortantur, non quòd Deus longè sit ab unoquoque nostrûm, sed quia licèt in ipso vivamus, moveamur, & sumus, occulta tamen est immensi numinis præsentia.

Instant Calvinistæ, & videntes splendidissima institutionis Eucharistiæ verba, nullis conquisitis troporum perfugiis posse elevari, adduunt ex aliis Scripturæ locis eorum verum intellectum erui. Verba autem institutionis non posse de reali Christi præsentia exponi, colligere satagunt: tum primò ex locis illis, in quibus asseritur, Christum non esse ampliùs in mundo, ascendisse in cœlum, inde non nisi ad judicandum orbem terrarum reversurum. Joan. 12. *Pauperes semper vobiscum habebitis.* Joan. 16. *Ego relinquo mundum.* Et *Actor.* 3. S. Petrus ait, cœlum Christum Dominum ad tempus usque Resurrectionis continere. Tum secundò, quia Christus Matth. 26. calicem consecratum vocat genimen vitis. *Non bibam*, inquit, *amodò de hoc genimine vitis.* Tum quia Apostolus 1. Cor. 10. *Patres nostri*, inquit, *eandem escam spiritalem manducaverunt, & eundem potum spiritalem biberunt.* Patres autem carnem Christi sola fide, vel figurâ tenus manducaverunt.

Respon-

Reſpondeo, nullo tandem Scripturæ loco m aliqua veriſimilitudinis ſpecie probari poſ- , Chriſtum non eſſe realiter in Euchariſtia ræſentem. Non quidem illis teſtimoniis, quius aſſeritur Chriſtum aſcendiſſe in cœlum,ibiue manſurum uſque ad diem judicii, & tunc emùm, & non ante ad inferiora hæc loca rediurum; perſpicuum enim eſt, textibus illis ſermonem haberi de præſentia aſpectabili, & humana cum hominibus converſatione. Patet id, tum ex primo loco; pauperes enim ob oculos poſitos viſibiliter cernimus. Patet ex ſecundo, ſubdit enim Veritas: *Et non videbitis me.* Patet ex tertio; aſcendit enim Chriſtus in cœlum,ibique manet uſque in diem judicii, viſibili nimirum modo, quo ad nos in die judicii generalis revertetur. Cæterùm modo inviſibili nobiſcum futurum uſque ad conſummationem ſæculi, ipſemet promiſit.

Malè etiam idem ex ſecundo loco colligitur; eodem enim modo calix poſt conſecrationem dicitur genimen vitis, quo caro Chriſti in Euchariſtia vocatur panis. Solent autem Scripturæ quaſlibet res eorum nominibus appellare,ex quibus factæ ſunt, vel quorum ſimilitudinem efferunt. Sic ſerpens Moſis virga vocabatur, utpote ex virga factus: ſic homo ex terra plaſmatus, terra, pulvis & lutum dicitur: ſic Angeli in ſpecie humana apparentes, homines nuncupantur. Ad eundem modum Euchariſtia dicitur panis & vinum, utpotè ex utroque confecta,& quia intuentium oculis,ratione permanentium accidentium, panis & vinum eſſe videtur, eorumque ſimilitudinem ſervat. Demùm quia ſicut viſibilia panis & vinum huma-

nam

nam carnem nutriunt, & sustentant, sic invisibilia Christi caro & sanguis dignè suscipientium animos pascunt, vegetant, & spiritalium charismatum beatissimâ copiâ saginant. Adde secundùm nonnullos, verba illa Christum de calice consecrato, & discipulis in institutione Eucharistiæ porrecto minimè protulisse, sed de alio in cœna paschali usitato, solito Judæorum more. Lucas enim *cap.* 22. apertè duos calices distinguit, quos non ita ut Lucas, Matthæus & Marcus explicuerunt. De priore qui in cœna legali Agni Paschalis à patrefamilias distribuebatur, ante consecratam Eucharistiam dixit Christus: *Accipite & dividite inter vos; dico enim vobis, quod non bibam de genimine vitis, donec Dei regnum veniat*; id est, post resurrectionem, quando ad illam, & corporis sui veritatem comprobandam cum discipulis suis manducavit & bibit. Posterior erat calix Eucharisticus, de quo posteà dixit: *Hic est calix novum Testamentum in meo sanguine, qui pro vobis effundetur.* Quem posteriorem non vocat genimen vitis, sed à priore omninò præfatis verbis distinxit. Si tamen contendas unicum fuisse calicem, de quo tamen Lucas ante consecrationem panis per anticipationem loquutus sit, quia ita videntur sensisse Cyprianus *epist.* 63. & Augustinus *lib.* 3. *de consensu Evangelistarum*, *cap.* 1. prior tibi responsio abundè sufficiet.

Perperam etiam ex tertio loco errorem suum eruere Calvinistæ nituntur. Non enim dixit Apostolus, Patres eandem nobiscum spiritalem escam manducasse, eundemque potum spiritalem bibisse; sed eandem inter se escam comedisse, quod non est ad rem. Unde Augustinus lib. 2.

lib. 2. contra litteras Petiliani, cap. 37. *Aliud est Pascha*, inquit, *quod illi in ove celebrarunt; aliud autem, quod nos in corpore & sanguine Domini accipimus.* Et certè cum ipse Christus apertissimè attestetur Joan. 6. *Non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cœlo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur:* verbis illis non repugnavit Apostolus; nam, ut Gregorii verbis utar, quod Veritas affirmat, Apostolus veritatis non negat. *Nunquid aliud Iudex nuntiat, & aliud præco clamat?* Ergo cùm contestante Veritate longè melior, & præcellentior sit Christianorum, quàm veterum Patrum conditio, ut subsistat illa Judæorum, Christianorumque disparitas, non eandem Judæi nobiscum escam comederunt, sed immensùm inferiorem. Spiritalem tamen escam comedisse, & spiritalem potum bibisse dicuntur, quia non humanâ operâ suppeditabatur manna per naturam, sed divino miraculo per gratiam specialem. Vel quia typus erat, & figura spiritalium futurorum, quibus in Ecclesia potimur. Loqui autem Apostolum de solis Hebræis, patet ex contextu, cùm de iis sermonem habeat, qui mare transierunt, & sub nube fuerunt. Hinc Salvianus lib. 2. ad Ecclesiam: *Iudæi*, inquit, *habebant quendam umbram, nos veritatem: Iudæi manna manducaverunt, nos Christum: Iudæi carnes avium, nos corpus Dei: Iudæi pruinam cœli, nos Deum cœli.* Et Ambrosius lib. de iis, qui initiantur, cap. 9. *Considera uter præstantior sit, panis Angelorum, an caro*

Christi,

Christi, quæ utique est corpus vitæ? Manna illud è cælo, hoc supra cælum: illud cæli, hoc Domini cælorum: illud corruptioni obnoxium, si in diem alterum servaretur; hoc alienum ab omni corruptione, quod quicumque religiosè gustaverit, corruptionem sentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi sanguis è Christo. Illos ad horam aqua satiavit, te sanguis diluit in æternum. Iudæus bibit, & sitit; tu cùm biberis, sitire non poteris; & illud in umbra, hoc in veritate. Et lib.4. de Sacramentis, cap.9. *Magnum quidem, & venerabile, quod manna Iudæis pluit de cælo: sed intellige quid est amplius, manna de cælo, an corpus Christi, utique qui est author cæli? Deinde manna qui manducavit, mortuus est; qui manducaverit hoc corpus, fiet ei remissio peccatorum; & non morietur in æternum.* Adde quod dato, Apostolum velle, Patres & nos eandem spiritalem escam manducare, ut docere videtur Augustinus; eam tamen non eodem modo manducarunt, ut idem Augustinus *in Psal.77.* tradit: idem fuit alimentum significatione, sed non specie: illi in figura Christum comederunt, quia omnia in figura contingebant eis; nos in veritate: illis erat imago veritatis & umbra corporis; nunc autem mysterium impletæ veritatis.

Tam apertis institutionis Eucharisticæ verbis, veluti totidem fullonibus obrutus Calvinus, aliquam realem corporis & sanguinis Christi præsentiam admittere se finxit hæreticorum vaferrimus; quatenus Christi realiter sumus hoc sacramento participes, ut quam in carnem suam transfundit, vitæ in nos communicatio promanet; quod fieri non potest, nisi nobiscum

Christus

Christus verè in unum coalescat, nosque reficiat carnis suæ esu, & sanguinis potu. Si autem incredibile videtur, inquit, in tanta locorum distantia penetrare ad nos Christi carnem, ut nobis sit in cibum; meminerimus quantum supra sensus omnes nostros emineat arcana Spiritus Sancti virtus, & quàm stultum sit ejus immensitatem modo nostro velle metiri. Quod ergo mens nostra non comprehendit, concipiat fides, spiritum ad ea pervenire, quæ locis disjuncta sunt; & carnis ac sanguinis sui communicationem, non secus ac si in ossa & medullas penetraret, in cœna Christum obsignare, & quidem non objecto inani aut vacuo signo, sed efficaciam spiritus sui illic præferens, quâ impleat quod promittit. Nisi enim quis fallacem vocare Deum volet, inane ab ipso symbolum proponi unquam dicere audeat. Eatenus ergo Christus realiter præsens in Eucharistia dicitur, non quòd ibi corpus ejus existat, vel ad nos descendat, sed quatenus nos ad se evehit; non quòd sub panis lateat integumento, sed quia animum realiter pascit, Christoque Christianus fide conjungitur, & unitur, ut alimentum percipiat animæ & carnis Christi, atque inde reficiatur ad vitæ spiritalis conservationem. Quia nimirum quotiescumque signum aliquod videmus à Domino institutum, illic rei significatæ veritatem adesse certò est cogitandum, ne signa vacua præbeantur & inania.

Confirmant autem & colorant suos dolos Calvinus ejusque discipuli. Tum primò, quia tota præsentia Christi Domini est in ordine ad communicantem, & non in ordine ad signa,

quibus nihil, sed solis discipulis Christus promisit: præsentia autem Christi in ordine ad communicantem est per fidem applicantem sibi virtutem sacrificii crucis, ejus mysteria meditantem, tam immensam charitatem degustantem, eaque dulcedine se reficientem. Secundò, quia Patres non impios, sed solos fideles manducare Christi corpus asseverant, quod proinde sola fide comeditur, sicut Scripturæ aiunt, inhabitare Christum in cordibus nostris per fidem. Tertiò quia, ut dicitur Matthæi 15. & Marci 7. *Omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur.* Ergo cùm corpus Christi in secessum non mittatur, non ore corporis, sed solius ore fidei percipitur.

Respondeo, manifestas esse malas Hæresiarchæ artes; implicat enim contradictionem, Christum esse realiter in Eucharistia præsentem si substantia corporis Christi in Eucharistia reapse non sit. Potest quidem concipi actus fidei realis in Christum absentem, sed propterea Christus non erit realiter præsens, si substantia corporis & sanguinis absit. Nomen ergo præsentiæ realis fraudulentissimus hæreticus usurpavit, tum ut ignorantes deciperet, tum ut Lutheranorum sibi repugnantium invidiam quadantenus declinaret, tum ut evidentissima Scripturæ & Patrum adversa impietati suæ loca eluderet. Et sanè si sola fides redderet objectum suum realiter præsens, Christo realiter præsenti uniti veteres Patres in Christum nondum conceptum credentes ab origine mundi fuissent, qui Christum tamen neque viderunt, neque audierunt, tametsi vide-

re & audire eum voluerunt, ut dicitur *Luc.* 10. Resurrectione futurâ pariter potirentur, qui eam credunt & sperant, essentque juxta illam fatuitatem redivivi priùs, quàm mortui. Non esset etiam ad præsentiam Christi Eucharistia necessaria; Salvatori enim extra Eucharistiam fide conjungi, spe & charitate copulari possumus, eique etiam & in aliis sacramentis & oratione unimur. Quid est, si non hoc ignorantia est? Fides est argumentum non apparentium: Spes est rerum absentium; spes enim quæ videtur, non est spes; nam quod videt quis, quid sperat. Ergo repugnat substantiam Christi realiter absentem sola fide, sola spe fieri realiter præsentem. Certè falsidica, & mendax esset illa fides, quæ Christum realiter præsentem fingeret, quem certò crederet esse absentem. Unde illa realis Calvini præsentia ab intellectu conficta, non hæresis solùm est, sed merum ens rationis, & figmentum inanissimum. Denique & in veteri Ecclesia pueris Sacramentum Eucharistiæ porrigebatur, & eam modò indigni sæpè usurpant judicium sibi manducantes & bibentes, utpotè corpus Domini non dijudicantes: & tamen nec in pueris est fidei usus, nec in impiis bonus usus. Ergo ut Christus in Eucharistia sit modo sacramentali præsens, non est necessaria communicantis fides.

Fundamenta Calvini sunt ejusdem cum dogmate futilitatis. Primum quidem, promisit enim Christus suam realem præsentiam communicantibus sub signis sacramentalibus à se institutis; unde qui signa illa consecrata accipiunt, vero Christi corpore fruuntur, quia

caro ejus verè est cibus, & discipulis cœnantibus dixit, *Hoc est corpus meum.* Patres verò, ut evellatur secundum fundamentum, non negant impios Eucharistiam usurpantes corpus Christi accipere; sed illud asserunt, non utiliter, & cum fructu manducare. Habitat etiam Christus objectivè per fidem in cordibus nostris, sed non realiter & substantialiter. Per fidem etiam dilectione formatam habitat Christus ut Deus in cordibus nostris, quia scriptum est: *Si quis diligit me, diligetur à Patre, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* At per sacramentum Eucharistiæ realiter Christus inhabitat, quia scriptum est: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Denique tertia ratio nihilo mélior est, de cibis enim communibus, & carnaliter comestis Veritas loquuta est, cùm dixit: *Omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in secessum emittitur.* Respondebat enim Pharisæis conquerentibus discipulos illotis manibus manducare. Quia satisfacit dicens, in hoc nullum esse peccatum, quia cibi illi communes non coinquinant hominem, utpote attingentes non mentem, sed ventrem, & in secessum deinde missi. At cibus cœlestis Christus nobis in Eucharistia realiter porrectus non aliorum more ciborum carnaliter commolitur dentibus, nec nativi actione caloris excoquitur, quia immortale & impassibile Christi corpus spiritales dotes adeptum, angelicum præsentiæ modum æmulatur. Et valde mirum est, istos (si Superis placet) reformatos, qui spiritales audire tantoperè avent, adeò sensibus & imaginationi esse addictos, ut beatas

beatas gloriosi Christi corporis dotes apprehendere non valeant, carnis & sanguinis revelationes semper sequuti.

REFLEXIO,

Et apostrophe ad Calvinistas.

Mitte quæso humanæ rationis argutias, ô Sectarie: puram verborum Christi lucem inspice. Ipse dixit, *Hoc est corpus meum*, qui ex nihilo omnia verbo fecit: *dixit* enim, *& facta sunt: mandavit, & creata sunt*. Nullus locus dubietati relinquitur, quando ille ipse, qui author est muneris, testis est veritatis, ut Fulbertus Episcopus Carnotensis *epist.1.* scripsit. Ergo ut verbis te S. Gaudentii *tract.2. in Exodum*, conveniam: *Quod annuntiatum est credas, quia quod accipis corpus est panis illius cœlestis, & sanguis est illius sacræ vitis. Nam cùm panem consecratum, & vinum discipulis suis porrigeret, sic ait: Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus. Credamus quæso cui credidimus. Nescit mendacium veritas.* Et præclarè, ac juxtà opportunè Chrysostomus hom.83. in Matth. *Credamus ubique Deo, nec repugnemus ei, etiamsi sensui nostro, & cogitationi absurdum esse videatur quod dicit. Nam verbis ejus defraudari non possumus, sensus verò noster deceptu facilis est: illa falsa esse non possunt, hic sæpius ac sæpius fallitur. Quoniam ergo ille dixit, Hoc est corpus meum, nullâ teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus.* Et homil. 60. ad Populum

Antiochenum : *Ipsius sermo infallibilis est, sensus autem noster seduci facilis : ille nunquam decidit, hic autem utplurimùm errat. Quoniam igitur Verbum dicit, Hoc est corpus meum, & pareamus, & credamus, & oculis intellectualibus ipsum intueamur.*

Sed verborum Christi luci intercedit sensus, intercedit ratio, inquies; & ebullientibus hinc inde difficultatibus obruor. Sed ad excusandas excusationes in peccatis hæc frustra obtendis. Nonne cætera Christianæ Religionis arcana difficultatibus longè gravissimis, & insuperabilibus plena sunt? Fortè Trinitatis, Incarnationis, Passionis, Resurrectionis Christi mysteria plana sunt, & intellectu facilia? Fortè peccati originalis in posteros omnes diffusa contagio à difficultatibus immunis est? Fortè prædestinationis, & gratiæ arcana, & reprobationis judicia nullam patiuntur difficultatem? Si nihil non planum, nihil non clarum, nihil non expeditum expectas : ergo sine causa dixit Apostolus, captivandum esse intellectum in obsequium fidei. Religionem Christianam ab imis fundamentis subruere nititur, qui persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis omnes fidei articulos complanare, & veluti lævigare connititur. Si Christianismus assertionum suarum evidentiam, & summam facilitatem sponderet, aliquid efficeres, Calviniane, objectâ nobis coacervatarum difficultatum congerie, & veritatis lucem his oppositionum nebulis obscuratum iri facilè tibi, facilè etiam nobis suaderes. Ille verò tantùm abest, ut has voces usurpet, hisque pollicitationibus candidatos suos lactet; quin contrà obscura proponit,

nit, ardua præcipit, indivulsam à suis mysteriis difficultatem esse contestatur.

Et sanè solennis est divinæ gubernationis in rebus humanis dispensandis, atque consiliis suis detegendis mos mirabilis quidem, & venerabilis; sed terribilis tamen, quo judiciis suis, quæ abyssus multa sunt, videmus veritates cœlestes sacris tenebris circumfusas sapientibus abscondi, parvulis revelari, ut sapientia sapientum perdatur, prudentia prudentum reprobetur; ut videntes non videant, & audientes non audiant; ut denique electi hac salutari caligine humiliati divinis ampliùs splendoribus illustrentur. Hac de causa cùm mentem suam nitidissimè aperire potuisset, obscura tamen verborum involucra, & tenebricosam caliginem sacris litteris, & Prophetarum oraculis obducere voluit. Quas uno verbulo eludere, & formalibus definitionibus nascituras hæreses præfocare potuit, Ecclesiam interturbare suam siuit, nec tot ambiguas expressiones suppressit, quibus errantes tot erant aliquando rerum perversissimè abusuri. Cur, quæso, non omnibus, sed *testibus* duntaxat *præordinatis*, uti Scriptura loquitur, resurgens Christus conspicuus apparuit, innumeras aspectabili conversatione sua, de divinitate sua dubitationes sopiturus? Cur è verbis vitæ, quæ innumerabilia protulit, quibusve mundum libris implere potuisset, paucula colligi disposuit? Cur verisimiles Evangelistarum discordias, tot unde successu temporum turbas fore nascituras præviderat, permisit? Cur Apostolorum Symbolum Symbolo, quod vulgò Athanasii dicitur, contractius esse decrevit, nec iis verbis efferendum voluit, quibus

tot adversum Trinitatem & Incarnationem hæreses in antecessum truncatæ fuissent, nec suis oraculis eam claritatem, quâ Conciliorum definitiones nitent, conciliavit? Potuerat sanè, sed ille noluit, cujus infinita est altitudo sapientiæ & scientiæ; cujus inscrutabilia judicia sunt, & investigabiles viæ; cujus denique nullus consiliarius fuit. Eadem columna nubis, testante sacro eloquio Exodi 14. *erat tenebrosa, & illuminans noctem:* super Ægyptios aspergens tenebras, filiis Israël affundens lucem. Ut Deum, ita divina mysteria non hymnus solùm, sed silentium decet. Hoc silentio usi Patres, ut notat Basilius *lib. de Spiritu Sancto, cap. 27.* usi sunt & sacri Scriptores, ne divina arcana usu trita & undecumque parabilia exposita essent contemptui, rati *ei quod sepositum est, quodque rarum est, huic naturâ conjunctam esse summam admirationem. Ad eundem profectò modum Apostoli & Patres in occulto silentioque mysteriis suam servavere dignitatem. Neque enim omninò mysterium est, quod ad populares ac vulgares aures effertur. Est autem silentii species etiam obscuritas, quâ utitur Scriptura, intellectu difficilem reddens dogmatum sententiam, idque ad utilitatem in Scripturis versantium.* Ergo difficultates ne causeris: non esset mysterium Eucharistiæ, nisi difficultatibus abundaret.

SPECVLATIO II.

Realis corporis & sanguinis Christi in Eucharistia præsentiæ fidem à Christo acceperunt Apostoli; ab Apostolis Sancti Patres, & sacra Concilia acceptam servaverunt, atque in nos perenni traditione corrivarunt.

Hæc est tertia veritatis Catholicæ demonstratio à perpetua traditione Ecclesiæ, atque Patrum & Conciliorum antiquitate, universitate, consensione. Ne autem in immensum excrescat oratio, selecta Patrum testimonia ordine referemus.

S. Paulus.

In primis divinus Apostolus hanc fidem à Christo se accepisse testatur 1. Cor. 11. *Quod accepi à Domino*, inquit, *hoc & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem*, &c. Post relata verò Christi institutionis verba, ad dignam tanti mysterii susceptionem hortaturus, admonet panem hunc cœlestem, vel calicem indignè usurpantes judicium sibi manducare & bibere, reosque esse corporis & sanguinis Domini, utpote non dijudi-

cantes corpus Domini. Ex quibus sic formatur argumentum. Si in pane Eucharistico nihil nisi figura Dominici corporis haberetur, profectò non idcircò peccaret qui comederet, quòd non discerneret, dijudicaretque corpus Domini; nam potiùs judicare debebat, ibi non esse corpus Domini. Ergo juxta doctum à Domino Apostolum ingenti gravantur sacrilegio qui indignè accedunt, quia non judicant ibi esse corpus Christi, quia cibum illum divinum Christi corpus realiter exhibentem eadem mentis compositione atque alios cibos accipiunt, quia Christo præsenti injurii sunt, quia corpus Domini temerario accessu floccifaciunt, quia corpori Domini vim inferentes, immundis illud accipiunt animis, & in pollutum os immittunt. Certè si sola corporis Christi figura indignè haberetur, rei etiam fuissent corporis Domini, qui cum conscientia peccati ad agnum paschalem comedendum accessissent, nihilque specialis sacrilegii indigna Eucharistiæ communio contineret. Et mirum est, Calvinistas sacrarum imaginum juratos hostes infinito sacrilegio gravare eos, qui Eucharistiam, quam solam esse Christi imaginem contestantur, imparati usurpant. Injuriam irrogari Christi nudæ, nec conspicuæ imagini novi Iconoclastæ verentur, qui aspectabiles Servatoris imagines diffringunt, discerpunt, comminuunt, demoliuntur. Hæc nimirum illorum pietas & religio retentas ab Ecclesia imagines abominari, & novas comminisci, quas venerentur. Verùm enim verò non irreverenter habitæ Christi imaginis damnat, sed reos corporis Christi indignè communicantes appellat Apostolus,

stolus. Ergo solas ibi fingere imagines, hæreticorum imaginatio est.

Accedit, quod si vera foret Calvinistarum omnia ad tropos, vel spiritalem duntaxat manducationem revocantium assertio, nunquam contingere posset, quod tantoperè formidat Apostolus, indignam nimirum communionem mortem sumentibus parere, & anticipatam condemnationem accersere. Quicumque enim panem cœlestem manducat, vel fidem habet, vel fide caret. Si fidem habet, dignè suscipit, quamlibet infandis sceleribus sit inquinatus: tum quia juxta vulgatissimum Calvinistarum dogma, sola fides est quæ justificat: tum quia juxta Calvinum *lib. 4. instit. cap. 17. § 41. & 42.* dignam manducationem, quam Catholici à peccatoribus factorum reposita ratione, contritione, confessione, satisfactione, aliisque pœnitentiæ operibus indignitatem expiaturis exigunt, conscientiarum torturam & divexationem hominum vir (si Superis placet) reformatissimus appellat, concluditque: *Ea est dignitas, quam unam, & optimam offerre Deo possumus, si nostram ei vilitatem, & ut ita loquar, indignitatem offeramus.* Quam impuræ doctrinæ iniquitatem à corruptissimo morum depravatore Martino Luthero hauserat, qui sermone de præparatione ad Eucharistiam: *Optima*, inquit, *dispositio est non nisi ea, quâ pessimè es dispositus. Et ideò pœnitentia potiùs post, quàm ante Sacramentum dignè peragitur.* Si verò ad Eucharistiam accedens fide caret, Christum nullatenus suscipit, quia secundùm Calvinistas sola Christus fide manducatur. Ergo sacrilegè non manducat, qui nec manducat quidem: nec

reus eſt corporis Domini, cui nec realiter, nec per fidem communicat. Ergo juxta Catholicam duntaxat Orthodoxorum fidem dictum Apoſtoli verum eſſe probatur. Cibus enim ille divinus Chriſtum reapſe continens, impuro corde ſuſceptus mortem infert comedenti, qui hoc ipſo fit reus corporis Domini; quod corpus Domini non dijudicans, præſentem non reveretur majeſtatem, nec mundum offert tanto hoſpiti hoſpitium. Quid ergo mirum, ſi Chriſtum in mortem & condemnationem ſumat, qui Chriſtum quantùm in ipſo eſt, in ſemetipſo crucifigit? Nam ſicut per arcam fœderis innumerabilia Iſraëlitis beneficia Dominus contulit, à Philiſtæis verò ablata ſummam iſtis peſtem & calamitatem æterno cum dedecore junctam importavit: ſic Chriſtus in Euchariſtia præſens optimè affectos & comparatos ampliſſimis gratiæ muneribus ornat, imparatis verò & ſacrilegis corpus Chriſti in Euchariſtia latens ab alio ciborum genere non diſtinguentibus, detrimenta graviſſima, & mortem affert ſempiternam.

Liturgia Apoſtolorum, & Acta S. Andreæ.

Abſtinent nonnulli à probatione deſumpta à Liturgiis Jacobi, Petri, & Marci; quia cùm illis inquiunt, multa ſint ab hæreticis inſerta, dijudicatu difficile eſt quæ pars Apoſtolos habeat authores. Nihilominus non eſſe omninò negligendum hoc probationis genus reor. Nam quod in illis liturgiis de Euchariſtia dicitur,

citur, vel fuit à Sanctis illis Ecclesiarum fundatoribus, aut certè ab eorum successoribus juxta doctrinam ab Apostolis traditam assertum; vel ab hæreticis insertum. Si primum, permagnum est illorum testimoniorum authoritatis pondus: si secundum, cùm illæ liturgiæ sint vetustissimæ, fuisse consequenter olim debuit aliqua hæresis circa Eucharistiam, quâ imbuti liturgias hæretici corrupissent. Et tamen illius hæresis Patres indices hæreseon accuratissimè texentes nunquam meminerunt. Ergo quod de veritate Eucharistiæ in illis liturgiis dicitur, Catholicæ Ecclesiæ sensum exprimit orthodoxum.

Sic autem habetur in liturgia S. Jacobi fratris Domini: *Sileat omnis humana ac mortalis caro, stetque cum metu & tremore, ac nihil terrestre apud seipsam cogitet: Rex enim regnantium, ac Dominus dominantium Christus Deus noster progreditur ut immoletur ac detur in cibum fidelibus: ipsum autem antecedunt Angelorum chori cum omni imperio & potentia.* Ibi etiam oblatio appellatur *venerandum & incruentum sacrificium.* Dicitur etiam quod Christus *in partes distributus, ac non divisus, & fidelibus impertitus in ora fidelium est.* Catholicus etiam de Eucharistia sensus in liturgia S. Marci per Eminentissimi Cardinalis Sirleti opera ex vetustissimo codice Abbatiæ S. Mariæ in Calabria, Ordinis S. Basilii descripta apertissimè liquet. Idem etiam peræquè constat ex liturgia S. Petri, in cujus exordio orat Sacerdos: *Domine Deus noster, qui te ipse obtulisti pro hujus mundi vita, inspice in nos, & super panem istum, & calicem super hunc, & fac eum immaculatum*

latum corpus tuum, & pretiosum sanguinem.

Catholica etiam Christi realiter in Eucharistia præsentis fides in actis Passionis S. Andreæ à presbyteris Achaiæ oculatis testibus conscriptis perspicuè continetur. Ibi enim Apostolum Ægeæ, ut Diis immolaret hortanti, divino spiritu afflatum respondisse narratur: *Ego omnipotenti Deo, qui verus & vivus est, immaculatum Agnum quotidie sacrifico; non taurorum carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatum agnum in Altari, cujus carnes postquam omnis populus manducaverit, Agnus qui sacrificatus est, integer perseverat & vivus.*

Scio Aubertinum Calvinistam acta illa ut apocrypha rejicere: tum quia, inquit, Eusebius lib. 3. historiæ enumerat acta Andreæ & Joannis inter libros ab hæreticis conscriptos sub nomine Apostolorum. Tum quia Epiphanius docet Encratitas, Apostolicos, & Origenistas uti maximè solitos fuisse actorum Andreæ, Joannis, & Thomæ testimonio. Tum quia Philastrius *hæresi* 40. ubi de Manichæis, tradit quod habent apocrypha B. Andreæ Apostoli, id est actus quos fecit veniens de Ponto in Græciam, quos tunc discipuli Apostolum sequentes conscripserunt: tum ex Innocentio I. *epist.* 3. *ad Exuperium*, quæ à quibusdam Philosophis, & sub nomine Thomæ, & si quæ sunt alia, non solùm repudianda, sed etiam damnanda declarat. Tum quia acta illa approbasse Manichæos refert Augustinus *lib.* 1. *de fide contra Manichæos*, *cap.* 4. & 38. & *lib.* 1. *contra Adversarium legis*, *cap.* 20. Tum quia Gelasius Papa in suo de apocryphis libris decreto acta

illa libris apocryphis accenset. Denique Cardinalis ipse Baronius *de ann. 69. num. 34.* de passione Andreæ verba facturus, cunctabundam hæsisse ait orationem suam apocryphorum præpeditam timore, quia cùm passionis Andreæ acta à Manichæis corrupta sint, dubia eorum in Ecclesia fides remansit.

Verùm hæc Actorum præfatorum à Presbyteris Achaiæ editorum authoritatem non elevant; cùm enim Ecclesia ab hæreticorum fabulis & interpolationibus abhorrens verba illa Presbyterorum Achaiæ divinis in officiis recitet, cùm epistolam illam laudet Bernardus *serm. 2. de S. Andrea*, & *serm. 16. de diversis*, & Petrus Damiani *serm. 2. de eodem Apostolo*, & Ivo Carnotensis *lib. de convenientia veteris & novi Sacrificii*, verborum illorum cum laude meminerit; & Lanfrancus *lib. de Eucharistia*, & ipse author libri *de vera & falsa pœnitentia*, qui habetur inter opera Augustini, verba capitis 8. referat, quæ non nisi in illa epistola extant, non parvam acta illa obtinent authoritatem. Nec obsunt Aubertini objectiones, vel potiùs fraudes; quæ enim producit testimonia, vel loquuntur de illis actis, quorum author Andreas circumferebatur, vel de actis peregrinationis & prædicationis ejus; non verò de epistola Presbyterorum Achaiæ, in qua passio B. Andreæ enarratur. Maximè quia nihil in epistola illa invenitur, quod à stylo, & Apostolorum dicendi consuetudine discrepet, quale in libris actorum, qui ab Apostolis scripti circumferebantur, teste Eusebio prostabat: nihil quod Encratitis, Origenistis, vel Apostolicis faveat continetur; nihil quod Manichæorum

causam

causam juvet habetur: nihil quod eas nugas sapiat, quarum loco citato Augustinus meminit. Gelasius verò apocryphum declarat librum Actorum, qui Andreæ authori asserebatur; sicut & Evangelium, quod ejusdem Apostoli nomen præferebat; epistolam verò præfatam intactam relinquit. Cardinalis demùm Baronius de aliis ab hac epistola actis omninò loquutus est, cùm relatis in objectione verbis immediatè subnectat quæ de Andreæ martyrio in epistola Presbyterorum Achaiæ habentur expressa, digna existimata esse quæ in Ecclesia Catholica recitarentur.

S. Dionysius.

Catholicam etiam veritatem disertè expressit Dionysius Apostolorum discipulus *lib. Eccl. Hierarch. cap.* 3. verbis adeò luculentis, ut virum cordatum iis convictum iri certissimum sit: *O divinissimum*, inquit, *& Sanctum Sacramentum, obducta tibi symbolicè operimenta ænigmatum revelans dilucidè nobis aperi, ac spirituales nostros oculos singulari apertoque lumine imple.* Ubi Christum sub signorum operimento latentem invocat, ibique proinde adesse profitetur: Stulta enim foret, & impia hæc oratio ad solum panem relata.

Nec obest, quod Dionysius Eucharistiam appellet *venerabilia symbola.* Non obest, inquam; seipsum enim apertissimè interpretatur Dionysius, dum aït talia esse symbola, *quibus Christus monstratur & sumitur.* Est ergo Eucharistia symbolum Christi præsentis; species enim consecratæ præter cognitionem sui quam ingerunt,

gerunt, faciunt fideles in Christi realiter præsentis cognitionem venire. Ex hoc autem miserè decipiuntur hæretici Calviniani, quòd vel præ ignorantia nesciant, vel nescire præ perversitate nolint, dari signa, symbola, & indicia rei præsentis, præsertim quando res præsens est latens; quæ non nisi indiciis dignosci potest. *Et hoc vobis signum* (aiebat Angelus Pastoribus Luc. 2.) *Invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio.* Sicut ergo panni involventes signum erant Christi infantis, ita species panis & vini sunt signum corporis & sanguinis in Eucharistia præsentis; & non essent verum signum demonstrativum, nisi Christus adesset. Sed de his plura posteà.

S. Martyr Ignatius.

Luculenta sunt hæc in favorem Catholicæ sententiæ B. Ignatii primo & secundo sæculo florentis verba *epist. ad Smirnenses*, quæ quin Ignatii sint, dubitari nequaquam potest, cùm verba illa referat Theodoret. *dialogo* 3. Loquens enim de Saturnianis & Simoniacis Dionysius ait: *Eucharistiam & oblationes non admittunt, quòd non confiteantur Eucharistiam esse carnem Salvatoris Domini nostri Iesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam pater sua benignitate suscitavit.* Ecce graphicè descriptam Calvinistarum nostratum hæresim, qui ideò Eucharistiam oblationem & sacrificium esse negant, quia Eucharistiam esse carnem Salvatoris nostri inficiantur.

Confugit Aubertinus ad solitas figurarum

& troporum umbras inanissimas. Verùm non solùm voluntariè & verbis ipsis vi illatâ Ignatium interpretatur; sed quis credat etiam, vel quomodo probabit Saturnianos ita fuisse insanos, ut Eucharistiam carnis Christi figuram esse negaverint. Si ita fas sit planissima Patrum testimonia voluntariis unà & violentis glossis detórquere, si quæ ab eis perspicuè dicta sunt, in quamlibet partem interpretari, alienumque eis affingere sensum, nihil in traditione ratum fixumque habebîmus, quod non hominum sophismatis, & hæreticorum argutiis pateat.

Sed ipse Ignatius, inquies, epistola ad Philadelphenses, figuratæ intelligentiæ locum & fundamentum tum præbet cùm ait: *Moneo ut unâ fide, unâ prædicatione, unâ Eucharistiâ utamini; una enim est caro Domini nostri Iesu Christi, unus sanguis qui pro nobis effusus est; unus item panis omnibus confractus, & unus calix pro omnibus distributus.* Ubi distinguere videtur carnem Christi à pane & calice Eucharistico. At enim mirum est, eam nobis opponere epistolam Calvinistas, quæ ipsis spuria, vel certè suspectæ fidei est, ut patet ex Perkenso *in demonstratione problematis*; & Riveto *in Critico.* Sed utut sit, carnem crucifixam & sanguinem in cruce effusum à pane & calice Eucharistico distinguit Ignatius, quia in cruce modo visibili, extenso, & sensibili passus est; in Eucharistia verò sub signis panis & vini modo invisibili, inextenso, & sensibus impervio, realiter tamen existit.

S. Iustinus.

Ejus veritatis testem locupletem habemus S. Justinum Martyrem in Apologia 2. pro Christianis, ubi ita de Eucharistia loquitur: *Non enim ut communem panem, neque communem potum ista sumimus, sed quemadmodum per Verbum Dei caro factus Iesus Christus Servator noster, & carnem, & sanguinem salutis nostræ causâ habuit; ad eundem modum etiam eam, in qua per preces Verbi ejus ab ipso profecti gratiæ sunt actæ alimoniam, unde sanguis, & caro nostræ per mutationem aluntur, incarnati illius Iesu carnem & sanguinem esse docti sumus. Nam Apostoli in commentariis à se scriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt præcepisse sibi Iesum; eum enim pane accepto, cùm gratias egisset, dixisse, Hoc facite in mei recordationem, hoc est corpus meum: & poculo similiter accepto, & gratiis actis dixisse, Hic est sanguis meus. Observa non esse panem communem, sed carnem & sanguinem Christi, eodem modo, quo in Incarnatione est vera caro Christi.*

Infuscare connititur hujus loci splendorem solitis suis troporum umbris Aubertinus Calvinista. Tum quia, inquit, protestatus anteà fuerat Justinus manducationem humanæ carnis, de qua Christiani diffamabantur, fabulam esse. Tum quia dixerat Christum in cœlos ascendisse, duplicemque duntaxat distinxerat Christi præsentiam, præteritam alteram in humilitate; futuram alteram in gloria. Tum quia alioquin contra Catholicos sequeretur panem non converti in corpus Christi, sicut

nec

nec in carnem divinitas in Incarnatione conversa est. Tum demùm, quia ait panem & vinum Eucharisticum esse corporum nostrorum alimoniam, quod vera si sunt Christi caro & sanguis, verum esse non potest. Idque ex eo confirmari potest, quod in dialogo cum Triphone scripsit præcepisse Christum, ut Eucharistia in commemorationem passionis suæ fieret; & tradidisse nobis panem in commemorationem corporationis, propter credentes in eum, quorum causâ partibilis factus est.

Sed hæc nugæ nugarum sunt; quid enim impacta Christianis de comedendis carnibus humanis calumnia fabulosa cùm reali, qualem admittimus, admittitque præfatis verbis Justinus, in Eucharistia Christi præsentia commune habet? Non debuit Justinus Eucharistiæ reconditum mysterium propalare, sed eos impudentissimè mentiri contestari, cùm nulla in cœtibus Christianis infantis cujuspiam, vel hominis caro, uti imponebant, unquam comesta sit. Quin hac conjecturâ confirmatur potiùs vera sententia; non enim ob comestam Christi figuram Christiani infanticidæ & anthropophagi, & infantis farinâ tecti occisores apud Ethnicos audivissent, ut refert Tertullianus *in Apologetico, cap.*7. & Minutius Felix *in Octavio*. Calumniam enim illam depulsu facillimam citò suæ fidei expositione Christiani amoliti fuissent, & unius signi à se admissi declaratione os loquentium mendacia occlusissent.

Secunda etiam conjectura puerilis est; veritas enim Ascensionis, & duplex Christi conspicua præsentia sacramentali præsentiæ, tametsi reali,

reali, non obest; quasi verò Ascensio, Judicium futurum, Incarnatio præterita, & Eucharistia non sint distincta mysteria? Eodem argumento probarent hæretici Catholicos ipsos realem Christi in Eucharistia præsentiam non agnoscere, quia præsentiam præteritæ humilitatis, & futurum in gloria adventum solicitè distingunt.

Tertia quoque ratio nihilo melior est: non enim comparat Justinus modum unionis hypostaticæ humanitatis cum verbo cum modo quo panis in carnem Christi transubstantiatione convertitur: sed carnis assumptæ veritatem ejusdem carnis realiter præsentis veritate illustrat, ut sicut in Incarnatione vera, & non figurata caro assumpta est; ita eadem vera Christi caro in Eucharistia realiter in sacra mensa porrigatur.

Denique cùm Justinus ait, panem & vinum Eucharisticum esse corporum nostrorum alimoniam, vel intelligitur de pane & vino ante consecrationem, ut sensus sit, id quod in corporum alimoniam institutum est, fit consecratione caro & sanguis Salvatoris, quibus animæ reficiuntur. Vel si de pane & vino consecratis loquitur, significat hoc divinissimo & vivifico cibo corporibus nostris semen immortalitatis & gloriosæ resurrectionis indi; unde à Patribus *pharmacum immortalitatis* appellatur. Unde dixit Veritas: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.* Præbere etiam dicitur corporibus nostris spiritalem alimoniam, quia castitatem illi imprimit, fomitem mitigat, virtutem infundit

contra

contra incentiva vitiorum. Vino vitis, in quo est luxuria, corrumpitur castitas; vino Eucharistico, in quo Christus realiter continetur, virginitas mentisque castimonia instillantur, ut dicetur infrà, & mox patebit testimonio Irenæi statim referendo. Unde dicitur Zachariæ 9. *Quid est bonum ejus, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?* Quod verò in confirmatione adjicitur, tam futile est, quàm quod maximè; quid enim vetat sacratissimam Eucharistiam corpus Domini realiter continere, & simul in commemorationem Dominicæ passionis fieri tamen?

S. Irenæus.

Astipulatur S. Episcopus & Martyr Irenæus *lib. 4. cap.* 34. qui floruit secundo & tertio sæculo; loquens enim de Valentinianis docentibus non esse unum, eundemque Deum creatorem cum Patre Christi Domini; & insuper negantibus resurrectionem carnis: *Quomodo*, inquit, *constabit eis eum panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse Domini sui, & calicem sanguinis ejus, si non ipsum fabricatorem mundi Filium dicant, idest Verbum ejus, per quod lignum fructificat & defluunt frondes, terra dat primùm quidem fœnum, pòst spicam, deinde plenum triticum in spica? Quomodo autem rursus dicam carnem in corruptionem devenire, & non percipere vitam, quæ à corpore & sanguine Domini alitur? Ergo aut sententiam mutent, aut abstineant offerendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursus*

rursus confirmat sententiam nostram. Et paulò post: *Quemadmodum enim qui est à terra panis percipiens invocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia ex duabus rebus constans, terrenâ & cœlesti: sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam jam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia.* Et lib. 5. cap. 2. *Quando ergo & mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi, ex quibus augetur & consistit carnis nostræ substantia. Quomodo carnem negant esse capacem donationis Dei, quæ est vita æterna, quæ sanguine & corpore nutritur ut membrum ejus? Quemadmodum lignum vitis depositum in terra suo fructificat tempore, & granum tritici decidens in terram, & dissolutum multiplex surgit per Spiritum Dei, qui continet omnia, quæ deinde per sapientiam in usum hominibus veniunt, & percipientia verbum Dei Eucharistia fiunt, quod est corpus & sanguis Christi: sic & nostra corpora ex ea nutrita, & reposita in terram, & resoluta in eam resurgent in suo tempore, verbo Dei resurrectionem eis donante in gloriam Dei Patris.*

Præclarissimâ hac oratione multa nos docet Irenæus, quibus allisa Calvinistarum nefanda hæresis confringatur necesse est; ut enim probet Christum esse verum Dei filium, & mundi fabricatorem, id suadet, quia omnipotentissimis verbis suis panem efficit verum corpus suum, & vinum in sanguinem proprium convertit: ut confirmet possibilem esse futuram carnis resurrectionem, miraculum conversionis panis in corpus Christi in argumentum profert, quia si verbis Domini panis fit vera

Christi caro, quidni corpus Eucharistiâ pastum divinâ virtute haustum à vivifico illo cibo immortalitatem divinâ potentiâ consequetur? Usque adeò in primitiva Ecclesia realis Christi in Eucharistia præsentia supponebatur, ut illâ constantissimâ, & à nemine in dubium vocatâ veritate cæteros fidei articulos confirmarent.

Cavillantur Calvinistæ, & in pura locorum illorum luce tenebras comminiscuntur. Cùm enim, inquiunt, Eucharistia Irenæo authore duabus rebus constet, alterâ terrenâ, quâ designatur substantia panis; & alterâ cœlesti, quâ corpus ipsum Christi significatur, de figura corporis Christi loquutus est; quandoquidem substantia panis permanet. Cùm etiam dicat, addunt, carnem nostram corpore & sanguine Domini nutriri atque augeri, procul dubio de pane, qui figura Christi sit, sermonem habet.

Verùm adeò extortæ & violentæ, & juxtà frivolæ sunt hujusmodi Novatorum interpretationes, ut ipsis, si aliquod rationis intervallum habent, pudendæ sint. Nam Eucharistiam constare terrenâ simul & cœlesti substantiâ, quis Catholicorum negaverit? Nonne visibiles panis vinique species terrenæ sunt, corpus verò Christi cœleste, id est eximiam cœli incorruptibilitatem assequutum? Nonne ipse Christus terrenâ substantiâ, id est humanâ è terra oriunda; & cœlesti, id est spiritu immortali, & verbo Deo cœli constat? Quum verò addunt hæretici, carnem nostram corpore Christi nutriri, manifestè malam fidem produnt suam, cùm Irenæum habeant luculentum

verbo

verborum suorum interpretem. Nutriuntur planè vivifico cibo corpora nostra, non conversione alimenti in rem alitam, sicut cibis solitis dum pascuntur, sed cœlestis incorruptionis communicatione inseminatâ. Cibus quippe ille grandium non in comedentes mutatur, sed eos in se mutat, dotes illis suas effusurus.

Tertullianus.

Subscribit Tertullianus lib. de resurrect. carnis, cap.8. *Caro*, inquit, *corpore & sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.* Cui consonat illud libri de pudicit. capite 9. *Opimitate Dominici corporis vescitur.* Et lib. de orat. cap. 14. *Accepto corpore Domini, & reservato, utrumque salvum est, & participatio sacrificii, & exequutio officii.* Exponens etiam illud orationis Dominicæ, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, tripliciter ait posse intelligi. Primùm de necessitatibus corporis. Secundò spiritaliter de Christo, qui est verus credentium panis. Tertiò de corpore Christi, quod est in Eucharistia: *Tum quòd*, inquit, *& corpus ejus in pane censetur.* Ubi Tertullianus distinguit Christum quà fideles credentes nutrit, & eundem Christum quatenus in Eucharistia existit. Quæ distinctio vana prorsus foret atque superflua, si Christus in Eucharistia solâ fide sumeretur, quemadmodum ab iis sola fide accipitur, qui in eum, ejusque Evangelium credunt. Nec possunt hæretici in illa voce *censetur*, vitilitigare, quippe quæ & apud Jurisperitos, & apud ipsum Tertullia-

num libro de patientia, & libro de præscriptionibus intimam rei præsentis conjunctionem significat.

Dices: Idem ipse Tertullianus lib.4. contra Marcionem, cap.40. *Acceptum*, inquit, *panem & distributum discipulis corpus suum illum fecit, Hoc est corpus meum dicendo, id est figura corporis mei.* Ergo corpus Christi, authore Tertulliano, non nisi figura tenus in Eucharistia existit.

Respondeo, locum illum in lectione Tertulliani versatis explicatu facillimum esse; vox enim *figura*, non applicatur corpori, sed particulæ *hoc*, quæ ex mente Tertulliani supponit pro pane, ita ut sensus sit: Christus acceptum panem, qui erat figura corporis sui, corpus suum fecit dicendo: Hoc, id est figura corporis mei, est corpus meum. Unde Tertullianus transpositione usus est, ne ordinem verborum Christi Domini expositione particulæ *hoc*, interrumperet. Sicut *lib. contra Praxeam cap.* 29. explicans quâ ratione Christus, cùm sit Deus, potuerit mori, illud Apostoli 1. *Cor.* 15. refert: *Quoniam Christus mortuus est*, aitque: *Dicendo, Christus mortuus est, idest unctus; id quod unctum est, mortuum ostendit, idest carnem.* Ubi particulam, *idest unctus*, immediatè post ly *Christus*, non subjecit, ne verborum Apostoli series interrumperetur.

Ad horum evidentiam & apertissimam Tertulliani mentem, anteaquam locum integrum referamus observandum est, Marcionem duplici potissimùm errore laborasse; nam & Christo spectrum & figuram corporis affinxit, &

& legem veterem à malo Deo mundi hujus opifice fuiſſe conditam, à Chriſto tandem abolitam fuiſſe ſomniavit: & hoc libro ſuo antitheſeon Legis & Evangelii ſuadere conatus eſt. Priorem errorem tribus libris confutavit Tertullianus; poſteriorem quarto libro adoritur, probans non veniſſe Chriſtum ut legem ſolveret, ſed adimpleret; exhibuiſſeque Servatorem in novo Teſtamento eorum veritatem, quorum figuræ in veteri habebantur. Hoc præmiſſo audiamus Tertullianum.

Profeſſus itaque, inquit, *ſe concupiſcentiâ concupiſſe edere paſcha, ut ſuum (indignum enim ut quid alienum concupiſceret Deus) acceptum panem & diſtributum diſcipulis corpus ſuum illum fecit, Hoc eſt corpus meum dicendo, id eſt figura corporis mei. Figura autem non fuiſſet niſi veritatis eſſet corpus. Cæterùm vacua res, quod eſt phantaſma, figuram capere non poſſet. Aut ſi propterea panem corpus ſibi finxit, quia corporis carebat veritate: ergo panem debuit tradere pro nobis. Faciebat ad veritatem Marcionis, ut panis crucifigeretur. Cur autem panem corpus ſuum appellat, & non magis peponem, quem Marcion cordis loco habuit, non intelligens veterem fuiſſe iſtam figuram corporis Chriſti, dicentis per Ieremiam: Adverſus me cogitaverunt cogitatum dicentes: Venite comedamus lignum in panem ejus, ſcilicet crucem in corpus ejus. Itaque illuminator antiquitatum, quod tunc voluerit ſignificaſſe panem, ſatis declaravit, corpus ſuum vocans panem. Sic & in Calicis mentione teſtamentum conſtituens ſanguine ſuo obſignatum ſubſtantiam corporis, confirmavit. Nullius enim corporis ſanguis eſſe poteſt, niſi carnis. Nam etſi*

qua corporis qualitas non carnea opponetur nobis, certè sanguinem nisi carnea non habebit. Ita consistit probatio corporis de testimonio carnis, probatio carnis de testimonio sanguinis. Ut autem & sanguinis veterem figuram in vino recognoscas, aderit Esaias. Quis, inquit, qui advenit ex Edom, rubor vestimentorum ejus ex Bosor, sed decorus in stola violenta cum fortitudine? Quare rubra vestimenta tua & indumenta sicut de foro torcularis pleno conculcato? ::: Multò manifestius in benedictione Iudæ, ex cujus tribu carnis census Christi processurus, jam tunc Christum in Iuda delineabat: Lavabit, inquit, in vino stolam suam, & in sanguine uvæ amictum suum: stolam & amictum carnem demonstrans, & vinum sanguinem. Ita & nunc sanguinem suum in vino consecravit, qui tunc vinum in sanguine figuravit.

Quibus verbis docet Tertullianus, Christum habuisse verum corpus, quia figuris præsignatum est, nec est figura nisi alicujus veritatis. Docet etiam panem in veteri lege fuisse figuram corporis Christi, & vinum sanguinis ejus, ut probat Jeremiæ, Isaiæ, & Genesis testimoniis. Unde planus ejus sensus est, panem & vinum, quæ erant corporis & sanguinis Christi figuræ legales, verbis suis fecisse corpus suum verum, & verum item sanguinem. Quia ergo figura verum corpus significat, verum corpus & verum sanguinem suum in Eucharistia fecit, quorum panis & vini in veteri lege figuræ erant. Quod confirmat argumento ex vino petito in hunc modum. Verus sanguis non est nisi veræ carnis, figura verò non est nisi ejus rei, cujus est veritas. Sed Christus in Eucharistia

riſtia vinum, quod figura erat ſanguinis ſui, fecit ſanguinem ſuum: ergo cùm Chriſti verus ſit ſanguis, vera & caro eſt. Unde ex hoc loco invictè aſtruitur Catholica ſententia; manifeſtè enim loquitur Tertullianus de pane qui erat in veteri lege figura corporis ſui, quam fecit corpus ſuum, ut veritas figuræ ſuccederet. Subdit enim: *Figura autem non fuiſſet* (utique in veteri lege, ſi enim de pane Euchariſtico loqueretur, diceret, figura non eſſet) *niſi veritatis eſſet corpus.* Eodem ſenſu *lib.* 5. dixit idem Tertullianus: *Panis & calicis ſacramento jam in Evangelio probavimus corporis & ſanguinis Dominici veritatem adverſus phantaſma Marcionis.* Id eſt probavimus veritatem carnis Chriſti ex eo, quod in ſacramento panem, qui erat figura corporis ſui, corpus ſuum fecit, & vinum ſimiliter ſanguinem ſuum. Verum ergo corpus Chriſtus habet, cujus panis olim figura erat, cui in novo Teſtamento veritas ſucceſſit. Unde panem corpus ſuum appellavit, ut ſignificaret panem fuiſſe figuram corporis ſui: quem panem corpus ſuum fecit, quia illum in corpus ſuum convertit. Figuræ verò corporis ſui nomen pani dedit, ut ratum haberet id quod in veteri Teſtamento habetur, ſcilicet panem eſſe figuram corporis ſui. Ex quibus omnia Aubertini Calviniſtæ ſophiſmata abſque negotio elides.

S. Cyprianus, necnon Author libri de operibus Cardinalibus Christi.

Orthodoxam nostram fidem perspicuè, & juxta eleganter exposuit tertio sæculo florens S. Martyr Cyprianus epist. 54. *Viventibus*, inquit, *communicatio à nobis danda est, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, sed protectione sanguinis & corporis Christi muniamus: & cùm ad id fiat Eucharistia, ut possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra adversarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodo docemus, aut provocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus.* Cui affine est quod habet epist.56. *Considerantes idcircò se quotidie calicem sanguinis Christi bibere, ut possint & ipsi propter Christum sanguinem fundere.* Quæ verba ponderatione non egent.

Et sermone de lapsis: *Alius*, inquit, *qui & ipse maculatus, sacrificio à Sacerdote celebrato partem cum cæteris ausus est latenter accipere, Sanctum Domini edere & contrectare non potuit. Cinerem ferre se apertis manibus invenit. Documento unius ostensum, Dominum recedere cùm negatur, nec immerentibus ad salutem prodesse quod sumitur, quando gratia salutaris in cinerem sanctitate fugiente mutetur.* Ubi & Eucharistiam sacrificium apertè appellat, & Christum utique præsentem ab illo indigno miraculosè recessisse testatur.

Tractatu

Tractatu etiam de oratione Dominica : *Sic & panem nostrum vocamus,* inquit, *quia Christus noster, qui ejus corpus contingimus, panis est. Hunc autem panem dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abstenti & non communicantes à cœlesti pane prohibemur, à Christi corpore separemur.*

Nec obest quod idem Sanctus *epist.63. & 76.* ait, Dominum corpus suum panem vocare, & calicem Domini esse vinum. Nam ideò panem corpus suum Christus appellavit & vinum sanguinem, quia sic appellando panem in corpus, vinum in sanguinem convertit. Verbo enim omnipotenti, operatorio, & efficaci dixit & facta sunt, efficitque ut quod erat naturâ panis & vinum, consecratione panis & vinum esse desinat, evadatque caro & sanguis Salvatoris. Non obest etiam, quod eadem *epist. 63.* hæc dicat : *Nec potest videri sanguis ejus, quo redempti sumus & vivificati, esse in calice, quando vinum desit calici, quo Christi sanguis ostenditur.* Non obest, inquam ; ibi enim de materia hujus sacramenti agit duntaxat Cyprianus, quam non aquam, sed vinum esse ait, ad indicandum sanguinem Christi sub eo latentem convenienter institutum.

Non debet etiam contemni testimonium authoris operum Cardinalium Christi, inter opera Cypriani. Tum quia authorem illum ab ipso Cypriano non distingunt Paschasius & Sixtus Senensis, nec dissentit ex hæreticis Calvinus, & Petrus Martyr. Quia nimirum voces, phrases, & schemata operi illi interjecta

Cypriani ſtylo conſentanea eſſe putant. Tum quia authorem ſaltem antiquum & gravem eſſe conſtat, cùm Novatianos acriter impugnet: unde vel Cypriano & Cornelio coætaneum fuiſſe cenſet Pamelius, ut ex præfatione ſatis colligitur. Et quanvis aliqui poſteriorem Auguſtino cenſeant, quia non ſolùm nomen conſubſtantialis adhibet, ſed etiam quia de peccato originali clariſſimè loquitur, nec tamen ab Auguſtino adverſum Pelagianos producitur: attamen authorem eſſe antiquum patet, quia à Paſchaſio qui ſæculo nono floruit, epiſtola ad Freudegardum ſub nomine Cypriani laudatur. Sic autem habet Author ille *ſerm.6.* qui eſt de cœna Domini: *Panis iſte communis in carnem & ſanguinem mutatus procurat vitam & incrementum corporibus. Panis iſte, quem Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed naturâ mutatus, omnipotentis Verbi fit caro. Et ſicut in perſona Chriſti humanitas videbatur & latebat divinitas; ita ſacramento viſibili ineffabiliter divina ſe infundit eſſentia.* Quibus verbis nihil apertius.

S. Hilarius Pictavienſis.

S. Hilarii quarto ſæculo florentis verba *lib.8. de Trinitate*, ſpeculatione ſuperiori retulimus, quibus diſertè Catholicam ſententiam tradit, eamque ad probandam adverſum Arianos naturalem, quæ Patrem inter & Filium intercedit unitatem, ſupponit. Quibus hæc illius verba adde: *Verè cibo dominico Verbum carnem ſumimus, naturamque carnis ſuæ ſub ſacramento nobis admiſcuit. : : : Hæc à nobis ideo commemorata ſunt, quia voluntatis tantùm unitate hæretici*

hæretici personas divinas unitas esse interpretantur, & ad id exemplo unitatis nostræ cum Deo utuntur: quasi nobis ad Filium voluntate tantùm religionis unius, nulla per sacramentum carnis naturalis communionis proprietas indulgeatur.

His non tam verbis, quàm fulminibus opponunt hæretici aliquot Hilarii locos quàm futilissimè. Primò, inquiunt, quia *canone* 30. *in Matth.* tradit quod Christus *accepto calice, & fracto pane* pascha confecit; & quia Apostolos *vitis fructum* bibisse ait. Ergo non corpus & sanguinem, sed panem & vinum Christus porrexit. Deinde quia *in Psalm.* 124. Deum ait eodem instanti diversis esse in locis, *quia incorporeus est*. Ergo Christus, quia corporeus est, in diversis eodem momento altaribus esse non potest. Demùm *in Psalm.* 137. docet Christum post resurrectionem carnis suæ veritatem his verbis demonstrasse, *palpate & videte*. Ergo cùm Christus in Eucharistia nec palpari possit, nec videri, ibi realiter non invenitur.

Sed has consequutiones detortas, & per vim raptas esse, quis non videt? In primis quod primùm objicitur, præsentiæ reali nihil obest, & si quid faceret locus ille (nihil autem efficere jam patebit) soli transsubstantiationi adversaretur. Sed sæpè diximus, Eucharistiam panem & vinum à Catholicis catholicè dici. Tum quia panis & vinum huic præbent sacramento materiam; tum propter sensibiles panis & vini species remanentes. Secunda conjectura infirmior est; fatemur enim corpus Christi per suam naturam pluribus esse in locis minimè

mè posse, idque naturaliter naturis incorporeis convenire: sed per miraculum corpus gloriosum, & conditionem quadantenus spiritalem assequutum pluribus non posse esse in locis, nunquam dixit Hilarius. Tertia etiam ratiuncula frigidissima est. Probavit quidem Christus veritatem corporis sui dum palpandum illud, contrectandum, videndumque præbuit: sed omne corpus actu palpari & videri oportere malè inde colligitur. Sicut ignis veritatem calor intensus demonstrat; ignem tamen Babylonicum non fuisse verum ignem, quia calorem Deus miraculo impedivit, asyllogistia est puerilis.

S. Cyrillus Ierosolymitanus : Optatus Milevitanus : S. Basilius : S. Gregorius Theologus : S. Ephrem Syrus: S. Epiphanius.

Luculenter Catholicam sententiam expressit S. Cyrillus Jerosolymitanus quarto sæculo florens Catechesi 4. mystagogica, his verbis: *Cùm igitur Christus ipse sic affirmet, atque dicat de pane, Hoc est corpus meum; quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante ac dicente, Hic est sanguis meus; quis, inquam, dubitet ac dicat non esse illius sanguinem. Aquam aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum, in Cana Galilaa solâ voluntate; & non erit dignus cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutasset? Quare cum omni certitudine corpus & sanguinem Christi sumamus: nam sub specie panis datur tibi corpus, & sub*

Specie vini datur sanguis, ut sumpto corpore, & sanguine Christi, efficiaris ei comparticeps corporis & sanguinis. Sic Christophori erimus, hoc est Christum ferentes, cùm ejus corpus & sanguinem in membra nostra receperimus. Quid verbis illis apertius, nervosius, significantius? Nihil planè, nisi fortè hæc ejusdem Cyrilli verba præcedentibus subnexa: *Quamobrem non sic hæc attendas velim, tanquam sint nudus & simplex panis; nudum & simplex vinum; corpus enim sunt, & sanguis Christi. Nam etiamsi sensus illud tibi renuntiat, fides tamen te confirmet. Ne judices rem ex gustu: sed te citra ullam dubitationem fides certum reddat, quod sis dignus factus, qui corporis & sanguinis Christi particeps fieres.* Confugiant ad sua umbrosorum troporum latibula Calviniani: oleum certè & operam perdent, & si quid in illis sinceritatis reliquum sit, fatebuntur nec in Aquinate, nec in Bellarmino, aliisque Catholicis scriptoribus clariora verba inveniri, quibus suam sententiam significaverint.

Præclara etiam sunt, quæ tradit Catechesi 5. ubi ait subjiciendam esse manum, *quæ tantum Regem susceptura est.* Additque, ut *post communionem corporis* accedat Christianus *& ad calicem sanguinis illius, non extendens manus, sed pronus adorationis in modum & venerationis, dicens Amen: ut sanctificetur eo sanguine, quem assumit.* His luculentissimis testimoniis nihil habent quod respondeant Calvinistæ, nisi Catecheses mystagogicas falsò attribui Cyrillo; cùm differant stylo à Catechesibus Illuminatorum, quarum Cyrillum fatentur esse authorem, cùm aliqua ex illis referat Theodoretus *dialo-*

go 2. & S.Damascenus *orat.* 3. *de imaginibus*. Verùm cùm Cyrillus postrema Catechesi Illuminatorum Mystagogicas Catecheses promittat, & unicujusque earum præmittat in antecessum argumenta, planum est, omnium Catecheseon eundem esse authorem. Nec mirum esse debet, distinctum esse utrarumque stylum, cùm Catecheses Illuminatorum pro baptizandis; Catecheses Mystagogicas pro baptizatis elaborarit. Constat autem pro diversitate personarum, temporum, & argumentorum nunc fusiori, nunc strictiori sermone eisdem authoribus scribere solenne esse.

Subscribit Optatus Milevitanus, qui quarto etiam sæcùlo floruit. Nam *lib.6. contra Parmenianum*, ubi reprehendit Donatistas, quòd altaria frangerent, raderent, & removerent, (quorum furorem Reformati nostri initio sui schismatis imitati sunt:) *In quibus*, inquit, *vota populi portata sunt, quò Deus omnipotens invocatus sit, quò postulatus descendit Spiritus Sanctus; unde à multis pignus vitæ æternæ, & tutela fidei, & spes resurrectionis accepta est. Quid enim est altare, nisi sedes corporis & sanguinis Christi? Quid vos offenderat Christus, cujus illic per certa momenta corpus & sanguis habitabat? ::: Hoc tamen immane facinus geminatum est, dum fregisset etiam calicem Christi sanguinis portatorem.* Unde eorum crimen Judæorum Christicidio par esse aït: *Hoc modo Iudæos estis imitati; illi injecerunt manus Christo in cruce, à vobis percussus est in altari.*

Idem docet S. Basilius lib. 2. de baptis. q.5. *Quantò majus aliquid est templo secundùm Domini*

Domini vocem , tantò *gravius & terribilius in anima impuritate constitutum corpus Christi temerè contingere , quàm sit accedere ad arietes & tauros. ::: Quod si in immunditia tantùm constitutus , tam terribile judicium habet , tantò magis qui cùm in peccato sit , corpus Domini contingere audet ; gravius sibi accersit judicium.* Et quæst. 289. *Singulis certè diebus communicare & participare sancti corporis & sanguinis Christi, bonum & fructuosum est.* Nec est quod opponant hæretici , Eucharistiam, appellari à Basilio memoriale ejus , qui pro nobis mortuus est; vocari etiam antitypa ; hæc enim quàm catholicè dicta sint , infrà exponemus. Hanc eandem fuisse mentem S.Gregorii Nazianzeni,ex historia S.Gorgoniæ,quam ipse refert, & ex ipso dum de adoratione Eucharistiæ agetur , referemus, clarissimum est. Ejus mentem assequutus est Elias Cretensis in commentario primæ illius orationis , ubi ait quod *in sacra mensa proposita per ineffabilem quandam omnipotentis Dei vim & facultatem , in Christi corpus & sanguinem verè commutantur.*

Eandem etiam fidem quarto sæculo attestatus est S.Ephrem Syrus *lib. de natura Dei minimè scrutanda ,* his verbis : *Esto fidelis atque innocens ; participa immaculatum corpus & sanguinem Domini tui fide plenissimâ , certus quod Agnum ipsum integrè comedas. Ignis immortalis sunt mysteria Christi ; cave ea temerè scruteris , ne in ipsorum participatione comburaris. Abraham Patriarcha cælestibus Angelis terrenos cibos apposuit , illique eos comederunt. Ingens sanè miraculum est cernere spiritus incorporeos in terra carnium cibos manducantes : sed hoc*

profectò

profectò omnem excedit admirationem, omnem mentem, omnemque sermonem, quod nobis fecit unigenitus Filius Christus Salvator noster. Ignem quippe & spiritum manducandum atque bibendum præstitit nobis carne vestitis, corpus videlicet suum, ac sanguinem. Scio hæreticos ad scelitos tropos confugere, sed eadem facilitate tenebras in meridie solem infuscantes comminiscentur. Neque omnem admirationem, omnem mentem, omnemque sermonem excederet miraculum Eucharistiæ, nec prodigium Angelorum comedentium humanos cibos superaret, si figuram tantùm Christi comedendam contineret. Subscribit etiam S. Epiphanius Episcopus Salaminis quarto sæculo florens; in Ancorato enim, *num.* 57. sic ait: *Ecclesia tranquillus pacis portus est, & suavitas quædam, necnon & præsentissimum illud abstergendo mœrori potum, merum scilicet ac verum Christi sanguinem quotidie largiens.*

S.Gregorius Nyssenus.

Constantem Catholicæ Religionis fidem nostram disertè etiam tradidit S. Gregorius Nyssenus sæculo quarto florens oratione sua catechetica, quam esse legitimum illius fœtum constat tum ex Photio in Bibliotheca, *Codice* 233. qui pro illo opere apologiam texuit: tum ex Theodoreto *dialogo* 2. *part.* 3. & Leontio Maximo, qui plures ex ea Nysseni oratione textus referunt. Tum quia ab Euthymio *part.* 2. *Panopliæ, titulo* 21. sub nomine Gregorii Nysseni memoratur. Sic autem in illo opere, *cap.* 37. habet Nyssenus: *Quoniam homo est duplex, ut qui sit*

sit compositus & contemperatus ex anima, & corpore, necesse est ut qui servantur, per utrumque attingant qui ducit ad vitam. Ergo anima quidem cum ipso contemperata per fidem hinc salutis habet occasionem: nam unio cum vita vitæ habet societatem. Corpus autem alio modo venit ad participationem & contemperationem ejus quod dat salutem. Quomodo enim qui venenum sumpserunt dolo & insidiis, alio medicamento extingunt vim, quæ affert interitum? Oportet autem sicut exitiale, ita etiam salutare medicamentum admitti intra viscera, ut per illa distribuatur in universum corpus virtus ejus, quod fert opem. Ita cùm id gustaverimus, quod nostram dissolvit naturam, rursus necesse est ut opus habeamus eo, quod cogit ac conciliat id quod erat dissolutum, ut cùm intra nos fuerit hoc salutare medicamentum, veneni damnum quod corpori fuerat inditum, per contrariam repellat affectionem. Quid ergo est? Nihil aliud quàm illud corpus, quod & morte ostensum fuit esse potentius, & nostræ vitæ fuit initium. Quomodo enim parum fermenti, ut dicit Apostolus, *sibi assimilat totam conspersionem: ita corpus à Deo morte affectum, cùm fuerit intra nostrum, totum ad se transmutat & transfert. Sed fieri non potest, ut sit aliquid aliter intra corpus, nisi per esum & potionem misceatur visceribus. Cùm autem solum illud corpus, quo Deum suscepit homo hanc gratiam acceperit, oportet considerare quomodo fieri potuerit, ut unum illud corpus, quod tam multis fidelium millibus in universo orbe terrarum semper distribuitur, totum per partem sit in unoquoque, & ipsum in se totum maneat.* Et infrà: *Rectè ergo nunc quoque Dei verbo sanctifica-*

ctificatum panem in Dei Verbi corpus credo transmutari. : : : Hæc autem dat virtute benedictionis in illud transelementata eorum quæ apparent natura.

Ecce Calvinismum manifestissimè jugulatum. Elevent quantùm voluerint hæretici, Nysseni authoritatem Catholicis omnibus pervenerabilem; nævos in illo Sancto Doctore fingentes quærant; addant Gregorium conjecturis egisse, & exercitationis gratia loquutum; denique ad desperatum troporum & præsentiæ virtutis asylum confugiant; non tamen ultrò sese ingerentem nitentissimorum verborum splendorem obscurabunt, nec fulminis ictum effugient, nec suæ impedient nefandæ impietatis condemnationem.

S. Ambrosius.

Quod si hæretici tantis laudatorum Patrum molibus non succumbant, tantis ponderibus non fatiscant, tantis malleis non conquassentur, tantis postremò fulminibus non conterantur, suavissimis fortassis Ambrosii quarto sæculo florentis mellibus concedent. Ille enim *libro de initiandis, capite 9.* sic scribit: *Quomodo tu mihi asseris quod Christi corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc superest, ut probemus, non hoc esse quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit: majorem vim esse benedictionis quàm naturæ, quia benedictionibus etiam natura ipsa mutatur. Virgam tenebat Moyses, projecit eam, & facta est serpens. Rursus apprehendit caudam serpentis, & in virgæ naturam revertit. Vides igitur prophetica gratia*

bis

bis mutatam esse naturam & serpentis & virgæ. Et productis in medium variis conversionum & transmutationum divinitus effectarum exemplis, subdit: *Advertimus igitur majoris esse virtutis gratiam quàm naturam, & adhuc tamen Propheticæ benedictionis numeramus gratiam. Quod si tantùm valuit humana benedictio, ut naturam converteret, quid dicimus de ipsa consecratione divina, ubi verba ipsa Domini Salvatoris operantur? Nam sacramentum illud quod accipis, Christi sermone conficitur. ::: Incarnationis exemplo astruamus mysterii veritatem. Nunquid natura usus præcessit, cùm Dominus Iesus ex Maria nasceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare consuevit: liquet ergo quod præter naturæ ordinem Virgo generavit; & hoc quod conficimus corpus, ex Virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cùm præter naturam sit ipse Dominus Iesus partus ex Virgine? Vera utique caro Christi, quæ crucifixa est, quæ sepulta est: vera ergo illius carnis sacramentum est. Ipse clamat Dominus Jesus: Hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum cœlestium species vocatur; post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit sanguinem suum: ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur, & tu dicis panem. Hoc est, verum est.*

Verbis illis non solùm sententiam Catholicam exposuit Ambrosius apertissimè, sed invictissimè illam hæreticorum sophismatis præfocatis confirmavit. Idem præstitit *lib.4. de Sacramentis, cap. 5.* his verbis: *Antequam ergo consecretur, panis est: ubi autem verba Christi* acces-

accesserint, corpus est Christi. Et ante verba Christi calix est vini & aquæ plenus: ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo videte quantis generibus potens est sermo Christi universa convertere. Deinde Dominus Jesus testificatur nobis, quod corpus suum accipiamus ac sanguinem; nunquid debemus de ejus fide ac testificatione dubitare? Magnum quiddam & venerabile, quod manna Judæis pluit è cœlo; sed intellige, quid est amplius, manna de cœlo, an corpus Christi? Corpus Christi utique, qui author est cœli. Quid clarius dici potuit, quàm illud, quod ante consecrationem panis est, consecratione fieri & esse corpus Christi, & vinum fieri sanguinem, qui plebem redemit, & hanc conversionem esse miraculum omnipotentiæ Dei, & alio modo Eucharistiam esse corpus Christi, quàm manna, quæ tamen signum erat corporis Salvatoris?

Sed & capite 4. antecedenti omne Calvinistarum effugium præcluserat S. Ambrosius his verbis: *Panis iste panis est ante verba Sacramentorum; ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi: : : Quomodo potest qui panis est esse corpus Christi? Consecratione. Consecratio igitur quibus verbis est, & cujus sermonibus? Domini Jesu; nam reliqua omnia quæ dicuntur, laudem Deo deferunt: Oratio præmittitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris: ubi venitur ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur Christi sermonibus. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum. Quis sermo Christi? Nempe is, quo facta sunt omnia. Iussit Dominus, & factum est cœlum.*

cœlum. Iussit Dominus, & facta est terra. Iussit Dominus, & facta sunt maria. Iussit Dominus, & omnis creatura generata est. Vides ergo quàm operatorius sit sermo Christi. Si ergo tanta vis est in sermone Domini Iesu, ut inciperent esse quæ non erant; quantò magis operatorius est, ut quæ erant, in aliud commutentur? Cœlum non erat, mare non erat, terra non erat, sed audi dicentem: Ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt. Ergo tibi ut respondeam, non erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi, quod jam corpus est Christi. Observa, de pane fit Christi caro sermonibus Christi, qui sermo est is, quo facta sunt omnia. Verbis illis quid luculentius, & unà efficacius?

His oppressa testimoniis hæresis in omne latus se vertit. Aubertinus, Faucherus, Blondellus, Rivetus contendunt, Magnum Ambrosium non esse operis de Sacramentis adeo suis hæresibus adversi authorem. Non redolent, inquiunt, elegantem Ambrosii stylum phrases multæ in opere illo obviæ, humiles, rudes, & ferè barbaræ. Sed non adverterunt hæretici quod observat Augustinus *lib. 4. de doctrina Christiana, cap. 21.* Ambrosium submisso dicendi genere tum esse usum, cùm de Fidei dogmatibus ageret, quæ non ornamenta verborum, sed rerum documenta desiderant. Quem etiam stylum cernere est in sermonibus Ambrosii, unde nihil mirum, si in libris de Sacramentis, quos pro concionibus ad populum habuit, solitam orationis sublimitatem deprimat vir Apostolicus omnibus omnia factus, sapientibus & insipientibus debitor. Varias etiam

operis

operis illius propositiones morosissimè vellicat Aubertinus, à quibus nisi fallor, censuris & contemptionibus abstinuisset, nisi ignorasset sententias illas in aliis Ambrosii constantissimis operibus, cæterorumque Patrum lucubrationibus extare, ut si per otium vacaret, facillimum esset demonstratu. Quod verò addit Aubertinus, falsa nonnulla eo in opere venditari, ut cùm meminit ritus lotionis pedum baptizandorum, qui vix in usu fuit tempore Ambrosii: cùm asserit, Christum non dixisse, *Et ne nos inducas in tentationem*; sed, *Ne patiaris nos induci in tentationem*, manifestè refellitur primum quidem ex Augustino *epist.* 118. & 119. ubi ritus illius mentionem facit; secundum etiam ex eodem Augustino *lib. de dono peeseverant. cap. 6.* confutatur: *Quod itaque*, inquit, *dicimus Deo, ne nos inferas in tentationem, quid dicimus, nisi ne nos inferri sinas? Unde sic orant nonnulli, & legitur in codicibus pluribus, & hoc sic posuit B. Cyprianus, ne patiaris nos induci in tentationem.* Ex quibus patet ita legere potuisse Ambrosium secundùm fidem plurium codicum, & morem multorum eo tempore sic orantium. Non est etiam validius quod aiunt, ridiculam esse allatam ab illius operis authore rationem, quâ *lib.6. cap.4.* probat secretò nos, & non cum vociferatione orare oportere. *Qui ergo clamat*, inquit, *putat quod aliter Deus non posset, nisi clamantem audire.* Sed ridiculus est planè cavillus; eandem enim rationem adhibet idem Ambrosius in operibus indubitatis: *Cubiculum tuum*, inquit lib. 1. de Abel & Cain, cap. 9. *mentis arcanum, animique secretum; nam in hoc cubiculum tuum intra.*

Hoc

Hoc est egredere de corporis tui exteriori vestibulo, & totus intra in alta præcordia cordis tui, & claude ostium tuum. Quid sit ostium tuum, disce. ::: Clament opera tua, clamet fides; clamet affectus, clament passiones tuæ, clamet sanguis tuus: audit enim in occultis, qui mundat in occultis. Non nisi loquentem audire non possumus; apud Deum loquuntur non verba, sed cogitationes. Quibus nihil similius iis quæ habet objecto illo cap. 4. *Qui ergo clamat, putat quod aliter Deus non possit nisi clamantem audire: & qui cum clamore rogat eum, ejus derogat potestati: qui autem in silentio orat, fidem profert.*

Ex his speciminibus liquere puto, vanas esse hæreticorum conjecturas, quibus permoti libros de Sacramentis sibi tantoperè invisos è catologo operum Ambrosii expungunt. Quare cùm omnes editiones, & codices manuscripti, & omnes ab octo & amplius sæculis Scriptores libros illos Ambrosio asserant, non est à communi consensione propter levissimas hæreticorum suspiciones recedendum.

Dices: Ambrosius loco à nobis memorato comparat mutationem quæ fit in Eucharistia per consecrationem, ei mutationi quæ in homine per baptismum contingit, dum verus homo in novam mutatur creaturam: atqui in baptismo non contingit mutatio substantialis; ergo nec in Eucharistia. Item *lib. 6. cap. 1.* ait: *In similitudinem quidem accipis sacramentum, sed vera natura gratiam virtutemque consequeris.* Si autem in similitudinem, ergo non propriè & substantialiter. Et *lib. 4. cap. 5.* sic habet: *Dicit Sacerdos, Fac nobis hanc oblatio-*

-nem

nem ascriptam, rationabilem, acceptabilem; quod est figura corporis & sanguinis Domini.

Respondeo Ambrosium non solùm exemplo mutationis veteris in novum hominem, sed etiam multarum physicarum conversionum transsubstantiationem panis in corpus Christi, quæ operatorio Christi verbo in Eucharistia fit, illustrare & confirmare. Adde etiam, exemplum illud non esse ad realem Christi in Eucharistia præsentiam stabiliendam impertinens. Sicut enim in baptismo, dum vetus in novam creatura mutatur, vera & realis gratia destruens peccatum, & beatissima virtutum copia infunditur, ut spiritalis homo generetur: ita in Eucharistia verum Christi corpus, verusque sanguis accedentibus porrigitur, ita ut Christi caro succedat substantiæ panis, sicut in baptismo sufficitur gratia peccato.

Secunda objectio magis nobis favet, quàm obsit, si inspiciatur integer Ambrosii textus; sic enim habet: *Vera ejus caro est, sicut ipse dixit, quam accipimus: verus ejus sanguis est, quem potamus. Quomodo vera caro? Quomodo verus sanguis? Qui similitudinem video, non video sanguinis veritatem. Ne igitur plures hoc dicerent, veluti quidam esset horror cruoris, sed maneret gratia redemptionis; ideò in similitudinem quidem accipis Sacramentum, sed veræ naturæ gratiam, virtutemque consequeris.* Quibus verbis apertissimè significat veram nobis Christi carnem, verumque sanguinem porrigi, sed pani & vini speciebus involvi, ne sumentibus Christi cruor esset horrori. Et ideò similitudines in Sacramento visibiliter accipimus,

veræ tamen Christi naturæ beneficio & virtute reficimur.

Tertia quoque instantia nihilo validior est; fatentur enim Catholici, species panis & vini esse figuram corporis & sanguinis Christi: fatentur etiam, panem & vinum in altari apposita, oratione Sacerdotis accedente fieri signa carnis & sanguinis Redemptoris; sed hæc signa orat Sacerdos ut consecratione in verum Christi corpus, verumque sanguinem convertantur.

S. Ioannes Chrysostomus.

Si aureum Chrysostomi os cæteris Patribus facundiâ antecellit, seipsum in exponenda Catholica de Eucharistia assertione superare visum est. Sic autem sanctus ille Pater quarto & quinto sæculo florens habet hom. 51. in Matthæum: *Non vestis solùm, sed corpus ipsius nobis propositum est: non ut tangamus solummodò, sed ut comedamus & saturemur. Qui enim majus, id est seipsum pro te posuit, quare dedignabitur suum tibi tradere corpus? ... Carnes suas nobis tradidit, seipsum immolatum proposuit: quam igitur satisfactionem offeremus, qui tali pabulo nutriti talia peccemus?* Et hom. 83. *Quoniam ergo ille dixit, Hoc est corpus meum, nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus : : : Si tu incorporeus esses, nudè ipsa dona incorporea tradidisset tibi; quoniam verò corpori conjuncta est anima tua, insensibilia intelligenda tibi traduntur. Quot modò dicunt, vellem formam & speciem ejus, vellem vestimenta ipsa, vellem coloramenta*

videre

videre. Ipsum igitur vides, ipsum tangis, ipsum comedis. Vestimenta ejus desideras videre, ipse verò seipsum tibi tradit, non ut videas solùm ipsum, verùm etiam ut tangas, & in te habeas. : : : Veniat in mentem tibi quo sis honore honoratus, qua mensa fruaris: ea namque res nos alimur, quam Angeli videntes tremunt, nec absque pavore, propter fulgorem qui inde resilit, aspicere possunt. ::: Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus? Quis pastor oves proprio pascit cruore. Et quid dico Pastor? Multæ matres post partum aliis nutricibus infantes dederunt, quod ipse facere non voluit, sed proprio corpore nos alit, sed & sibi conjungit, atque adglutinat. Ibidem etiam ait: *Neque illi satis fuit hominem fieri, colaphis cædi, & crucifigi; verùm & semetipsum nobis commiscet, & non fide tantum, verùm & ipsa re suum efficit corpus.*

Et hom. 45. in Joan. *Ut autem non solùm per dilectionem, sed reipsa in illam carnem convertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus est. Cùm enim suum in nos amorem vellet indicare, per corpus suum se nobis commiscuit, & in unum nobiscum redegit, ut corpus suum cum capite uniretur; hoc enim amantium maximè est. Hoc Job indicavit de servis, à quibus maximè amabatur, qui suum amorem præ se ferentes dicebant, quis daret nobis ut ejus carnibus impleremur? Quod Christus fecit ut majori nos charitate astringeret, & ut suum in nos ostenderet desiderium, non se tantùm videri permittens desiderantibus, sed ut tangi, & manducari, & dentes carni suæ infigi, & desiderio sui omnes impleri. ::: Parentes sæpe numero liberos*

liberos suos aliis alendos dederunt: ego autem mea carne alo.

Et hom. 24. in 1. ad Corint. *Id quod est in calice est id quod fluxit è latere, & illius sumus participes.::: Quamobrem si sanguinem cupis, non aram idolorum brutorum cæde, sed meum adi altare meo cruentum sanguine. Quid est hoc horribilius? Quid autem amabilius quæso dic? Hoc faciunt etiam qui amant. Cum viderint eos quos amant aliena concupiscere, & propria despicere, sua dantes persuadent ut abstineant ab iis quæ sunt illorum: sed qui amant quidem, in possessionibus, pecuniis, & vestibus suam ostendunt liberalitatem & magnificentiam, in sanguine autem nullus unquam. Christus autem etiam in eo suam nobis ostendit curam, & ardentem in nos charitatem. Et in veteri quidem, quoniam affecti erant imperfectius, quem idolis offerebant sanguinem, eum ipse sustinuit suscipere, ut ab illis abduceret, quod ipsum quoque erat amoris ineffabilis. Hic autem in eo quod est longè horribilius & magnificentius sacram constituit operationem, ut qui & ipsum mutarit sacrificium, & pro cæde brutorum seipsum jussit offerri. ::: Hoc corpus etiam jacens in præsepi reveriti sunt Magi, & cum multo metu & tremore adorarunt. Tu autem non in præsepi vide, sed in altari; non fœminam eum tenentem, sed Sacerdotem astantem. ::: Hic enim terram tibi cœlum facit hoc mysterium.* Et hom. 27. *Hæc facis Christi mensa exceptus illo die, quo dignus es habitus, qui ejus carnes linguâ tangeres. Quicumque sis ergo ne hæc fiant, manum tuam expurga, & castiga linguam tuam & labia, quæ ingressi Christi fuere vestibula.*

Exscribendæ essent integræ Chrysostomi homiliæ; tanta enim luce, tantaque copia ubivis Catholicæ nostræ assertionis veritatem inculcat & illustrat, ut quas tanto splendori effugiorum nebulas Calviniani offundant, non habeant.

S. Hieronymus.

Orthodoxam etiam nostram fidem luculenter quarto & quinto sæculo significavit Hieronymus epist. 1. ad Heliodorum: *Absit ut de iis quidquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt.* Et epist. 85. ad Evagrium: *Quis patrator mensarum & viduarum minister, ut supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur?* Et epist.128. ad Fabiolam, Episcopum vocat *sequestrem Dei & hominum, & carnes Agni sacro ore conficientem.* Et in Psalm. 145. *Qui dicit*, inquit, *panem nostrum quotidianum, & utique esuriens loquitur, dat escam esurientibus. Putat aliquis quod panem cœlestem de mysteriis dicat. Et hoc quidem accipimus, quia vera caro Christi est.*

Nec est quod nobis opponant hæretici, quod de quibusdam virginibus intemperantibus *epist.* 22. *ad Eustochium* scribit Hieronymus his verbis: *Ubi se mero ingurgitaverint, ebrietati sacrilegium copulantes, absit ut ego me Christi sanguine abstineam. Et si quam viderint pallentem atque tristem, miseram monacham atque Manichæam vocant.* Non est, inquam, quod id opponant; fatuarum enim virginum sacra mysteria inter pocula irridentium impie-

tas sacrilegii à Hieronymo damnata impiè nobis objicitur, nec officit veritati tantæ iniquitatis testimonium.

Nec dicas etiam S.Hieronymum lib. 2. contra Jovinianum asserere Christum *in typum sanguinis sui non obtulisse aquam, sed vinum.* Et in cap.26. Matth. addere: *ut quomodo in præfiguratione ejus Melchisedech summi Dei Sacerdos panem & vinum offerens fuerat, ipse quoque veritatem sui corporis & sanguinis repræsentaret.* Non, inquam, id dicas; priori enim loco de vino consecrando, qui est materia Eucharistiæ, & non aqua, manifestè loquitur Hieronymus. Quomodo etiam vinum consecratum typus & figura Christi catholicè dici possit, infrà elucidabitur. Ex quo posterius solutum manet. Addi tamen potest, quod sicut inter referenda Tertulliani testimonia diximus, verbum *repræsentare* idem non significat ac figurare, sed idem sonat ac præsentem veram Christi carnem efficere.

S. Augustinus.

Calvinus *lib. 4. instit. cap.*17. §.28. insolenter asseverat sine controversia Augustinum totum esse suum. Eodem modo, authore Guitmundo *lib.*2. gloriabatur Berengarius. Ut ergo à tanto Patre quarto & quinto sæculo florente tantam defendamus injuriam, & Calvinistarum calumnias clarissimè revincamus, placet selecta S.Patris proferre testimonia, quibus Catholicam fidem luculenter expressit. In primis *lib. 9. Confess. cap.* 3. de matre sua S. Monica loquens ait: *Memoriam sui ad altare tuum fieri*

desideravit, unde sciret dispensari victimam sanctam, qua deletum est chirographum quod erat contrarium nobis, qua triumphatus est hostis; ad cujus pretii nostri sacramentum ligavit ancilla tua animam suam vinculo fidei. Quibus verbis multiplex Calvinianorum error conteritur; nam & orationes & sacrificium altaris pro mortuis offerri, & ibi victimam pro peccatis nostris semel mactatam, Christum videlicet jugiter immolari astruxit. Vocat verò Eucharistiam Sacramentum pretii nostri, & quia sacramentum est pretium redemptionis nostræ continens, & quia est memoriale mortis Christi, quæ pretium est redemptionis humanæ.

Idem colligitur ex epistola 43. ubi Maxima Madorensis à B. Augustino quærit, quis est iste Deus quem vobis Christiani quasi proprium vindicatis, & in locis abditis præsentem vos videre componitis? Cui per sequentem epistolam 44. respondens S.Pater, non negat rem ita se habere, nihilque scribit quo existimationem illam Maximæ removeat; quod tamen non omisisset, nisi verum esset Christianos Christum in locis abditis præsentem adorare,& quasi proprium sibi vindicare. Idem etiam habetur ex epistola 86. ubi de quodam Romano sic scribit: *Dicit cessisse pani pecus, tanquam nesciens & tunc in Domini mensa panem propositionis poni solere, & nunc se de immaculati Agni corpore partem sumere. Dicit cessisse poculo sanguinem, non cogitans etiam nunc accipere in poculo sanguinem.* Ubi clarè docet & Agnum immaculatum nos comedere, & sanguinem ejus in poculo bibere. Nec obstat vox illa *partem*. Nam

pars

pars dicitur de corpore Christi in Eucharistia accepto, non quòd accipiatur pars corporis, sed quia distribuitur portio specierum panis & vini continentium corpus Christi. Idem docet epist.118. cap.6. *Placuit*, inquit, *Spiritui Sancto, ut in honorem tanti sacramenti in os Christiani priùs Dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi.*

Et lib. 3. de Trinit. cap. 10. *Illas etiam nubes & ignem*, inquit, *quomodo fecerint vel assumpserint Angeli ad significandum quod annuntiabant, etiamsi Dominus vel Spiritus sanctus illis corporalibus formis ostendebatur, quis novit hominum? Sicut infantes non noverunt quod in altari ponitur, & peracta pietatis celebratione consumitur, unde vel quomodo conficiatur, unde in usum religionis assumatur, etsi nunquam discant experimento suo vel aliorum, & nunquam speciem illam rerum videant nisi inter celebrationes sacramentorum, cum offertur & datur, dicaturque illis authoritate gravissima, cujus corpus & sanguis sit; nihil aliud credent nisi omnino in illa specie Dominum oculis apparuisse mortalium, & de latere tali percusso liquorem illum omninò fluxisse.* Ubi fidem Ecclesiæ Catholicæ egregiè expressit, & Christum aliena specie occultatum nobis exhiberi declaravit, non secus ac Angeli sub specie nubium realiter apparebant, tametsi ipsi non viderentur.

Et lib. quæst. in Levit. q.57. sic habet: *Cum Dominus dicat, nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam in vobis, quid sibi vult quod à sanguine sacrificiorum quæ pro peccatis offerebantur, tantoperè populus prohibetur, si illis sacrificiis*

unum hoc sacrificium significabatur, in quo vera sit remissio peccatorum; à cujus tamen sacrificii sanguine in alimentum sumendo non solùm nemo prohibetur, sed ad bibendum potius omnes exhortantur qui volunt habere vitam? Ubi Sanctus Pater sanguinem animalium cum sanguine Christi utique vero & non figurato, ut antithesis sit ad propositum, confert.

Et *lib.*17. *de Civit. cap.* 20. expendens verba illa Ecclesiastis, *Non est bonum homini nisi quia manducabit & bibet*, sic habet: *Credibilius dicere intelligitur, quia quod ad participationem mensæ hujus pertinet, quam Sacerdos ipse mediator Testamenti novi exhibet secundùm ordinem Melchisedech de corpore & sanguine suo. Id tamen sacrificium successit omnibus sacrificiis veteris Testamenti, quæ immolabantur in umbra futuri. Propter quod etiam vocem illam in Psalmo 38. ejusdem mediatoris per prophetiam loquentis agnoscimus: Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi; Quia pro illis omnibus sacrificiis & oblationibus corpus ejus offertur, & participantibus ministratur.* Ubi clarissimè docet corpus illud in Eucharistia in sacrificium offerri, & participantibus ministrari, de quo scriptum est, *corpus autem perfecisti mihi*, quod utique de vero & naturali Christi corpore intelligitur.

Et libro contra Adversarium legis, capite 9: *Mediatorem Dei & hominum hominem Christum Iesum carnem suam nobis manducandam, bibendumque sanguinem dantem fideli corde atque ore suscipimus: quanvis horribilius videatur humanam carnem manducare quàm perimere, & humanum sanguinem potare quàm fundere.*

Ubi

Ubi Doctor Sanctissimus Christi carnem non solùm corde, sed ore etiam manducari clarissimè tradit: cumque comparet manducationem occisioni reali, de manducatione etiam reali, & orali manifestè loquitur, quæ etiam sola horrorem ingenerare videtur.

Libris etiam contra Faustum Catholicam assertionem non obscurè expressit. Nam *lib.* 12. *cap.* 10. sic scribit: *Habet magnam vocem Christi sanguis in terra, cùm eo accepto ab omnibus gentibus respondetur Amen. Hæc est clara vox sanguinis, quam sanguis ipse exprimit ex ore fidelium eodem sanguine redemptorum.* Ubi eundem sanguinem ore fidelium suscipi docet, quo fideles redempti sunt. Et lib. 20. cap. 18. *Hebræi in victimis pecorum quas Deo offerebant, multis & variis modis, sicut tanta re dignum erat, prophetiam celebrabant futuræ victimæ, quam in cruce Christus obtulit. Unde jam Christiani peracti hujus sacrificii memoriam celebrant sacrosancta oblatione & participatione corporis & sanguinis Domini.* Quæ verba ponderatione non egent.

Non minus perspicuè eandem veritatem in expositione Psalmorum Augustinus exposuit. Etenim concione 1. in Psalm. 33. ubi inter explicandum illud quod habetur 1. *Reg.* 21. *vers.* 13. quod David juxta lectionem Septuaginta seipsum manibus suis portabat, quærit quomodo seipsum David manibus suis portare potuerit: *Hoc verò Fratres*, inquit, *quomodo fieri potuerit in homine quis intelligat? Quis enim portatur in manibus suis? Manibus aliorum potest portari homo, manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David secundùm litteram,*

non invenimus: in Christo autem invenimus; ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum ait: Hoc est corpus meum; ferebatur enim illud corpus in manibus suis. Ubi manifestè præsentiam realem corporis Christi in Eucharistia Augustinus stabilivit; ait enim Christum secundùm litteram corpus suum portasse in manibus suis, eo modo quo nullus hominum corpus suum portare potest. Patet verò hominem signum & figuram corporis sui in manibus suis portare posse: ergo modus ille Christo eximius, cæteris verò impossibilis est, quod proprium corpus realiter & substantialiter in divinæ institutione Eucharistiæ portarit manibus suis. Nec obest quod concione sequenti dicat: *Quodammodo ferebatur in manibus suis. Quia cùm commendaret ipsum corpus & sanguinem suum, accepit in manus suas, quod norunt fideles, & ipse se portabat quodammodo cùm diceret, hoc est corpus meum.* Non obest, inquam; vox enim illa *quodammodo*, non negat veritatem corporis Christi in Eucharistia, sed declarat Christum esse in Eucharistia certo quodam modo sensibus impervio, & solis fidelibus noto.

Idem tradit *in Psalm.* 39. his verbis: *Sacrificia illa tanquam verba promissiva sunt ablata; quid est quod datum est completivum? Corpus quod nostis, quod non omnes nostis, quod utinam qui nostis omnes non ad judicium noveritis.*

Idem docet tract. 47. in Joan. *Mensa potentis*, inquit, *quæ sit nostis, ubi est corpus & sanguis Christi.* Et tract. 84. *Quæ est mensa potentis, nisi unde sumitur corpus & sanguis*

ejus,

ejus, qui animam suam posuit pro nobis?

Et serm. 2. de verbis Apostoli: *Audivimus,* inquit, *veracem Magistrum, divinum Redemptorem, humanum Salvatorem, commendantem nobis pretium nostrum sanguinem suum: loquutus est enim nobis de corpore suo, quando corpus dicit escam, sanguinem potum. Sacramentum fidelium cognoscunt fideles.* Denique apud Paschasium, Lanfrancum, & Ivonem illud Augustini ex sermone ad Neophytos refertur: *Hoc accipite in pane quod pependit in cruce: hoc accipite in calice quod fluxit è latere.*

Dices: Augustinus contra Adimantum Manichæum *cap.* 10. sic fatur: *Non enim dubitavit Dominus dicere, Hoc est corpus meum, cum signum daret corporis sui.* Et in Psalm. 3. *Iudam adhibuit ad convivium, in quo corporis & sanguinis sui figuram discipulis commendavit & tradidit.*

Respondeo priori loco Augustinum loqui ad hominem, ut dicunt; seu ex mente Manichæorum quibuscum disputabat, putantium Eucharistiam non consecratione, sed natura sua esse signum corporis Christi apparentis, quod secundùm speciem carnis simulatam in cruce passum fuerat, ut patet ex Augustino lib. de hæresibus, hæres. 36. Præter illum autem Christum in phantasmate sub Pontio Pilato crucifixum, duplicem adhuc Christum delirantes Manichæi fingebant, ut constat ex eodem Augustino lib. 20. contra Faustum, cap. 11. alium quem terra concipiens patibilem gignit, omni non solùm suspensum ex ligno, sed etiam jacentem in her-

ba: *Vobis autem*, inquit, *per fabulam vestram in escis omnibus Christus ligatus apponitur.* Et lib. de fide contra Manichæos, cap. 34. *Dicitis magno errore, sed tamen dicitis, Christum quotidie nasci, quotidie pati, quotidie mori. Nunquid fortè in iis qui credunt, & pro nomine ipsius tribulationes mortemque patiuntur? Non, inquiunt, sed in cucurbitis, & in porris, & in portulaca, & in cæteris hujusmodi rebus. Magna ridicula, magna cæcitas: superiùs passionibus dæmonum, hic passionibus olerum homines liberantur à peccatis.* Alium verò Christum impassibilem admittebant, per solem lunamque distinctum, ut ait idem Augustinus. Porrò corpus Christi patibilis (quod erat quilibet fructus, & olus, ac proinde panis) secundùm Manichæos erat tantùm signum corporis phantastici, in quo impassibilis Christus simulatè passus & mortuus est. Etenim panis non fiebat consecratione corpus Christi patibilis, cum esset corpus Christi patibilis naturâ suâ: non fiebat etiam verum Christi impassibilis corpus, alioquin Christus impassibilis in pane passibilis evasisset; nam in ejusmodi escis Christus secundùm Manichæos quotidie patiebatur, quotidie moriebatur. Unde juxta Manichæos panis erat tantùm figura corporis phantastici Christi in cruce passi. Quare Augustinus juxta principia Manichæorum loquutus est cum dixit: *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc est corpus meum, cùm signum daret corporis sui.* Id est, non dubitavit Dominus dicere, hoc est corpus meum, cùm illud daret quod secundùm vos est tantùm signum corporis sui. Loco enim illo contra

Adiman

Adimantum respondet hæretico illi vetus Testamentum calumnianti ex eo quod Deuteronomii 12. cavetur ne sanguis animalium comedatur, sanguis enim eorum pro anima est, nec debet comedi anima cum carnibus. Hoc autem testimonium impugnabat Adimantus, quia in novo Testamento Dominus dicit, non esse timendos eos qui occidunt corpus, animæ autem nocere non possunt; quæ duo, inquiebat, pugnantia sunt si anima sit sanguis, isti enim homines nocere possunt. Cui objectioni respondet Augustinus, primò in Deuteronomio sermonem esse de anima brutorum, in Evangelio de anima hominum: nullibi enim veteris Testamenti scriptum est animam humanam esse sanguinem. Secundò respondet illud præceptum in signo positum esse, hoc est sanguinem appellari animam, non quòd sit anima propriè, sed quia est signum animæ. In hujus autem responsionis confirmationem addit quod Dominus non dubitavit dicere corpus suum, cum illud daret quod secundùm vos, ô Manichæi, est tantùm signum corporis sui: ergo sanguis qui est signum animæ, potuit anima appellari. Postquàm verò ex Manichæis ipsis ostendit figuram nomine rei cujus est figura nuncupari, illud ipsum confirmat, quia in veteri lege omnia erant figuris plena, utiturque exemplo petræ quæ Christus dicitur figurativè non solùm ex adversariorum, sed ex propria etiam sententia.

Si instes, Augustinum lib. 20. contra Faust. capite 11. Manichæorum fabulas irridentem ita loqui: *Ore aperto expectatis quis inferat Christum tanquam optimæ sepulturæ faucibus vestris.*

At illud non objecisset Augustinus si Christum in Eucharistia realiter manducari sensisset, facilè enim idem in Augustinum Manichæi retorsissent. Respondebo Augustinum non irrisisse Manichæos, quòd sentirent Christum in Eucharistia realiter suscipi, sed quòd fabularentur omnes arbores crucem Christi esse, deisque deponi Christum & in sepulchrum transferri, cum fructus ex arbore decerpti in ore conduntur. Quare has nænias supra somniantium exerrationes absurdas meritò irridet Augustinus. Cæterùm Catholica de Eucharistia assertio, è Manichæorum commentis immensùm distat. Etenim Manichæi delirabant volentes omnes fructus terræ & herbas esse corpus naturale Christi patibilis. Catholici credunt corpus Christi esse verum corpus humanum, & modo ineffabili sub speciebus duntaxat panis & vini realiter contineri. Manichæi somniabant poni Christum in Eucharistia nascendo: Catholici consecratione ibi tantùm poni corpus Christi confitentur. Manichæi fingebant corpus Christi in omnibus escis inclusum esse alimentum refectionis: Catholici contendunt esse sacramentum & vinculum religionis. Manichæi corpus illud esse passibile comminiscebantur: Catholici impassibile & gloriosum adorant. Manichæi putabant corpus illud comestum deficere ad modum aliorum ciborum: Catholici corpus Christi nunquam deficere censent, sed desinentibus speciebus, ejus duntaxat præsentiam desinere affirmant.

Ad posteriorem Augustini locum è Psalmo tertio depromptum respondeo, velle ibi ad litteram S. Patrem, Eucharistiam esse figuram corpo-

corporis sui mystici, quod est Ecclesia. Intendit enim inibi probare Christum supra Davidem mitem pacem voluisse cum Juda proditore suo perpetuò retinere, quod ostendit quia & osculum pacis ab eo benignè accepit, & Eucharistiam figuram corporis sui, id est figuram & symbolum unitatis corporis Ecclesiæ ei porrexit. Familiare namque erat Augustino, præsertim dum ad catechumenos & infideles convenientes loqueretur, de Eucharistia prout dicit habitudinem ad corpus mysticum quod est Ecclesia, sermonem habere; ne iis tantum mysterium propalaretur, qui parum erant ad illud intelligendum idonei. Quod patet etiam ex tract. 26. in Joan. *Hunc itaque cibum & potum*, inquit, *societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est Sancta Ecclesia in prædestinatis, & vocatis, & justificatis, & glorificatis Sanctis & fidelibus ejus. ::: Hujus rei sacramentum, id est unitatis corporis & sanguinis Christi, alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum in Dominica mensa præparatur.* Et iterum: *Exponens nobis Apostolus Paulus hunc panem: Unus panis*, inquit, *unum corpus multi sumus. O sacramentum pietatis! ô signum unitatis! ô vinculum charitatis! Qui vult vitam, habet ubi vivat, habet unde vivat: accedat, credat, incorporetur, ut vivificetur. Non abhorreat à compage membrorum, non sit putre membrum quod resecari mereatur; non sit distortum, de quo erubescatur: sit pulchrum, sit aptum, sit sanum: hæreat corpori, vivat Deo de Deo.* Et rursum: *Cùm cibo & potu id appetant homines, ut neque esuriant, neque sitiant: hoc veraciter non præstat nisi iste cibus & potus, qui*

eos, à quibus sumitur, immortales & incorruptibiles facit, idest societas ipsa Sanctorum, ubi pax erat, & unitas plena atque perfecta. Propterea quippe, sicut etiam ante nos hoc intellexerunt homines Dei, Dominus noster Iesus Christus corpus & sanguinem suum in eis rebus commendavit, quæ ad unum aliquid rediguntur: ex multis namque granis unus panis efficitur, & ex multis racemis vinum confluit. Et sermone ad infantes: *Sicut enim*, inquit, *ut sit species visibilis panis multa grana in unum consperguntur tanquam in pluvia, quod de fidelibus ait, facta erat illis anima & cor unum in Deum; sic & de vino fratres recolite unde sit vinum: grana multa pendent ad botrum, sed liquor granorum in unitate confunditur. Ita Dominus noster Iesus Christus nos significavit, nos ad se pertinere voluit: mysterium pacis & unitatis nostræ in sua mensa consecravit.* Eucharistia ergo est figura corporis Christi mystici, quia est symbolum unitatis, signum pacis, vinculum charitatis fidelium.

Alii Patres, Cyrillus Alexandrinus, Leo Magnus, Gregorius Magnus, Ioannes Damascenus.

Nihil apertius & validius pro fidei Orthodoxæ defensione proferri potest, quàm quod habet Cyrillus Alexandrinus, qui 4. & 5. sæculo floruit, anathematismo undecimo, & libro quarto in Joannem: Priori enim loco confutaturus calumniam Theodoreti Cyrillo imponentis quod carnem unitam Verbo dixerit inanima-

inanimatam, quia dixerat Domini carnem vivificam Verbi propriam esse, ait se per carnem intelligere eam de qua Joannes ait, *Verbum caro factum est*, & de qua ipse Christus dixit: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*: *Et panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita.* Et subjungit: *Reprehende si videtur hæc verba. Carnem enim nominat solam, & nullam penitus in his animæ intelligentis mentionem fecit. Atqui si sapiens & ingenio acuto fuisses, non ignorasset quod interdum sola carne animal ex anima & corpore constans, id est homo significatur.* Ergo manifestè sensit Cyrill. Christum nobis carnem suam physicam, id est compositam ex corpore & anima porrigere, cùm illam carnem loco illo Joannis dari velit, quam ipse unitam Verbo affirmavit. Si autem Eucharistia esset caro Christi figurativa tantum, non modò inefficax, sed ineptissima fuisset Cyrilli argumentatio. Sed longè apertius loco posteriori, cap. 2. exponens versum 51. Ioannis Catholicæ Ecclesiæ fidem tradidit, & omnia Calvinistarum figurativa effugia præoccupavit his verbis: *Sæpe Salvator eundem sermonem Iudæis inculcans variè proponit, modò quidem ænigmate & obscuritate multâ involutum, modò rejecta tunica nudum & apertum; ut nisi crediderint, condemnationem non effugiant, sed mali malè pereant, in suam ipsi perniciem gladium stringentes. Nihil igitur occultans demum Christus ait*: *Ego sum panis vivus qui de cœlo descendit. Illud manna typus erat, inquit, & umbra, & imago. Audite palam nunc & apertè*: *Ego sum panis vivus. Si quis manducaverit*

caverit ex hoc pane vivet in æternum. Qui ex illo manducaverunt, mortui sunt, non erat enim vivificus. Qui autem manducat hunc panem, id est me, sive carnem meam, vivet in æternum. In illis ergo verbis Salvatoris asserentis Eucharistiam esse panem vivum & carnem Christi, nullus datur typis, umbris, & imagini locus, nisi quis in suam perniciem verbis velit Salvatoris abuti, & ut continuò addit, *sermonibus pietatis obsurdescere.* Nunquam sanè S. Thomas Aquinas, nunquam Perronius, nunquam Bellarminus apertiùs loquuti sunt.

Sed & Apostolicus Magni Leonis rugitus omnes Calvinistarum confundit, opprimitque argutias: *Dicente Domino*, inquit serm. 6. de jejunio 7. mensis, *nisi manducaveritis, sic sacra mensa communicare debetis, ut nihil prorsus de veritate corporis Christi & sanguinis ambigatis: hoc enim ore sumitur, quod fide creditur; & frustra ab illis Amen respondetur, à quibus contra id quod accipitur disputatur.*

Succinit Magnus Gregorius homil. 14. in Evangelia: *Bonus*, inquit, *Pastor animam suam posuit, ut in sacramento nostro corpus suum & sanguinem verteret, & omnes quos redemerat, carnis suæ alimento satiaret.* Et homil. 22. *Quid namque sit sanguis Agni, non jam audiendo, sed bibendo didicistis. Qui sanguis supra utrumque postem ponitur, quando non solùm ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur.*

Quæ fuerit etiam Magni Gregorii de Eucharistia mens, ex iis patet quæ in vita Gre-

gorii Petrus Diaconus lib. 2. cap. 4. his verbis refert: *Matrona quædam Beato Gregorio per stationes publicas Missarum solennia celebranti solitas oblationes obtulerat. Cui post mysteria traditurus cum diceret, Corpus Domini nostri Jesu Christi conservet animam tuam, lasciva subrisit. Ille continuò dexteram ab ejus ore convertens, partem illam Dominici corporis super altare deposuit. Expletis verò Missarum solenniis, matronam coram populo inquisivit, quamobrem corpus dominicum sumptura ridere præsumpserit? At illa diu mussitans tandem prorupit: Quia panem, inquiens, quem propriis manibus me fecisse cognoveram, tu corpus Dominicum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum tota plebe se in orationem prostravit: & post paululum surgens, particulam panis, quam super altare posuerat, carnem factam reperit: quam coram cunctis incredulæ matronæ demonstrans, ad credulitatis gratiam tam illam revocare potuit, quàm totum populum confirmare curavit. Rursus itaque in orationem cum eisdem prostratus, carnis frustum in panis primordia reformavit.* Audiant Calvinistæ *Missarum solennia*; audiant Euchariftiam esse *corpus Domini nostri Jesu Christi*, videant in matrona suæ incredulitatis exemplum, & sequuti errantem sequantur pœnitentem.

S. quoque Joannes Damascenus eandem veritatem nitentissimis verbis docuit & exposuit libro quarto, capite quatuordecimo, his verbis: *Quæsivit Virgo, quomodo fiet mihi istud? Respondit Gabriel Archangelus: Spiritus Sanctus superveniet in te.*

Tu quoque nunc quæris, quomodo panis nunc fiat corpus Christi, & vinum aquâ mixtum fiat sanguis Christi? Tibi quoque respondeo, Spiritus Sanctus supervenit, eaque efficit quæ orationis facultatem, & mentis intelligentiam excedunt. ::: Quod si quæras quo pacto id fiat, satis tibi sit audire, quod per Spiritum Sanctum id fiat. Quemadmodum ex sancta Dei matre per Spiritum sanctum Dominus sibi ipsi carnem condidit: nec quicquam amplius nobis perspectum & exploratum est, quàm quod verbum Dei est verum, & efficax, atque omnipotens, ut ea efficiat quæ nulla ratio humana queat indagare. Quin ne hoc quoque alienum fuerit dicere, quod quemadmodum naturaliter panis per manducationem, & vinum & aqua in bibentis ac comedentis corpus & sanguinem immutantur: Sic panis & vinum, quæ proponuntur in altari, per sancti Spiritus invocationem & adventum mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur.

Plura Patrum testimonia dum de cultu & usu Eucharistiæ differemus, inferiùs referemus, quæ realem Christi præsentiam omninò supponunt. Non enim adorandum esse hoc sacramentum Patres docerent, nisi Christum ibi adesse censuissent. Eximiam etiam quam ad communionem desiderant purgati animi compositionem uni Christi præsentiæ superstruunt, suo ut loco clarebit.

Sacræ

Sacra Concilia eidem veritati suffragata sunt.

Realem quoque corporis & sanguinis Christi in Eucharistia præsentiam sacra Concilia, ubi occasio tulit, perspicuè docuerunt. *In hac sacra mensa*, inquit Concilium Nicænum I. editionis Pisanæ, lib. 3. cap. de sacra mensa, *ne humiliter intenti simus ad propositum panem & calicem; sed attollentes mentem fide, intelligamus situm in illa sacra mensa Agnum illum Dei tollentem peccata mundi, incruentè à Sacerdotibus immolatum; & pretiosum ejus corpus & sanguinem verè nos sumentes credamus hæc esse nostræ redemptionis symbola.* Ergo in Eucharistia Agnus immaculatus Christus verè à Sacerdotibus immolatur, verè à fidelibus recipitur.

Ad mysticas benedictiones accedimus, addit in epistola ad Nestorium à Concilio Ephesino probata Cyrillus Alexandrinus, *eaque ratione sanctificamur, utpote sacræ carnis & pretiosi sanguinis Christi omnium nostri Salvatoris participes effecti..... Neque enim illam ut carnem communem suscipimus, sed tanquam verè vivificam, ipsiusque Verbi propriam.* Quibus verbis nihil apertius.

Nemo unquam Sanctorum Apostolorum (verba sunt septimæ Synodi Generalis, seu Concilii Nicæni II. cujus suprà meminimus) *qui tubæ sunt Spiritus sancti, aut gloriosorum Patrum nostrorum incruentum nostrum sacrificium in memoriam Passionis Domini nostri Iesu Christi*

&

& totius suæ dispensationis factum, imaginem corporis illius dixerit: Nam is qui accipit à Domino, sic non dicit aut confitetur, sed audiunt sic dicentem evangelicè, Nisi comederitis carnem filii hominis. Integrum locum in fine referemus.

Enatâ etiam Berengarii hæresi, accurrerunt statim Sacra Concilia exortam hæresim proscriptura, Vercellense sub Leone IX. Turonense sub Victore II. Romanum sub Nicolao II. & aliud Romanum sub Gregorio VII. in quo utroque hæreticus Berengarius semel & iterum relapsus impietatem suam revocavit, uti fusiùs cap. sequenti referemus. Supervacaneum foret œcumenici Concilii Lateranensis sub Innocentio III. celebrati, Viennensis sub Clemente V. Constantiensis sub Martino V. Florentini sub Eugenio IV. Trident. *sess.* 13. *cap.* 1. manifestas definitiones referre, quas ultrò fatentur Calviniani sibi esse adversas, quanvis apud veros Christi Ecclesiæ filios unius Catholici Concilii authoritas omnibus Calvinistarum & cæterorum quorumvis hæreticorum opinationibus præstet & immensùm præponderet.

Ponderantur Patrum authoritates, & objectiones occupantur.

Ad majorem SS. Patrum intelligentiam & hujusce veritatis evidentiam notandum est, & diligenter retinendum, Patres difficultates sibi & objectiones adversus à se traditam de Eucharistia doctrinam militantes proposuisse, simul

ſimulque confeſſos fuiſſe prædicatam à ſe veritatem juſtam eſſe difficultatum longè graviſſimarum ſponte naſcentium originem. Talia contra Euchariſtiæ fidem objecta legere eſt apud Hilarium *lib.* 8. *de Trinit.* Cyrillum Jeroſolymitanum *catech.* 4. Gregorium Nyſſenum *orat. catech.* Ambroſium *lib. pro initiandis, cap.* 9. *& lib.* 4. *de Sacrament. cap.* 5. Gaudentium *tractat.* 19. *in Exodum*, Chryſoſtomum *homil.* 88. *in Matth.* Heſychium *lib.* 6. *in Leviticum*, Eucherium *homil.* 5. *Paſchatis.* Ad ſedanda porrò hujuſmodi dubia nunquam & nuſquam Patres geminam illam novellæ Calvinianorum editionis clavem, ſeu diſtinctionem figuræ & virtutis adhibuere, nunquam dixerunt ſolam Chriſti figuram, ſolam Chriſti virtutem in Sacramento Euchariſtiæ reperiri, ſed illas fortiùs & apertiùs expreſſiones imaginarunt, inculcaruntque, quæ fuerant dubitationum anſæ, ad eaſque tutandas confirmandaſque omnia ex authoritate & infinita Dei potentia petita argumenta urgent, ut humana ratio quámlibet dubitationum & difficultatum mole vexata intellectum in obſequium fidei captivet; atque ad ſimilia divinæ virtutis in creatione, in incarnatione, in miraculis quæ nos fugiunt, operantis exempla confugiunt, ut difficultates è fide Euchariſtiæ ultro pullulantes explanent, Chriſtique præſentiam tot indiſſolubilibus humanæ rationi nodis implicatam, tot ſpinis circumſeptam credibilem reddant.

Si autem vera eſſet Calviniſtarum ſententia, inepta planè fuiſſet tot dubitationum obje

objectio, ineptior illa Patrum responsio. Quænam enim dubitandi ratio adeò gravis, quænam ingentis difficultatis tam stupenda moles in Calviniano dogmate invenitur, ut ad eam complanandam & explicandam, atque reluctantibus rationi & sensibus suadendam unicum divinæ virtutis ea quæ humanum captum excedunt operari valentis asylum supersit quò confugiamus? Immò quis Christianus infinitas in re omni difficultate vacua difficultates invenire meritò potuit? Quis in dubium revocare potest, hæderam appensam vinum vendibile significare, olivam pacis esse signum, & laurum ac palmas symbolum victoriæ? Quî ergo in hoc difficultatem poterant comminisci, quod panis ex Christi institutione corpus Redemptoris significet, vinum sanguinem figuret? Quomodo dubitare poterant virtutem Christi in panem posse Dei potestate transfundi, qui eam aquis baptismatis communicari non negabant?

Sed esto tam absurdas dubitationes, tam ineptas objectiobes in Christianis antiquis, tametsi splendente recentis Evangelii luce perfusis, & Sanctorum Patrum doctrinæ radiis circumfusis, repugnante ratione fuisse Calvinistis permittamus: verumtamen fatuas, insulsas, & insensatas ad hujusmodi dubia responsiones à Patribus non semel, sed passim, sed ubivis de hoc argumento fuisse prolatas, agnoscere impium est, sacrilegum est, Atheo dignum, non Christiano. Etenim si sacri illi Doctores dubitationes sibi propositas intellexerunt (non intellexisse autem quis dicat nisi impius vel fatuus,) quomodo difficultatem,

ubi

ubi nulla erat, summam esse confessi sunt tamen? Quomodo, vel qua sinceritate ad eam explicandam & obsequium fidei desiderarunt, & mysteria quæque longè difficillima captu in subsidium advocarunt.

Enimverò videbant Patres difficultates illas rationi humanæ inseparabiles, vel à reali corporis Christi præsentia proficisci, vel uni duntaxat præsentiæ figurativæ & virtuali esse innixas. Si primum, non removere difficultatem, sed augere; non sedare dubia, sed justa esse confirmare debuissent. Dubitatis (sic fari tenebantur) quomodo panis corpus Christi realiter evadat: jure dubitatis, & meritò difficile esse creditis, quod impossibile sine dubitatione tenendum est. Si secundum, id est si dubitationes illæ præsentiæ figurativæ vel virtuali superstructæ erant, non difficultatem singularem fateri, vel eam difficilioribus Christianismi mysteriis adæquare, sed ridere & floccifacere poterant & debebant. Nam panem posse ex institutione Christi signum esse corporis Christi, & posse sicut aquam esse instrumentum virtutis Christi, quis impossibile judicaverit qui baptismo crediderit?

Ergo cùm Patres contra suam de Eucharistia sententiam eas sibi difficultates opponant, & unius auxilio fidei dissolvere aggrediantur, quas olim Capharnaïtæ Christo opposuere, nobis Calviniani opportunè importunè objiciunt, dubio procul pro ea quam propugnamus thesi ipsi pugnarunt; & cum ut hujusmodi apparentes repugnantias conciliarent, ad distinctionem præsentiæ figurativæ & virtualis nunquam confugerint, qua tamen adhibita

omnia

omnia objecta in fumum abibant & sponte dissiliebant, manifesto argumento est hanc de figurativa & virtuali duntaxat præsentia novitatem, commentum esse diaboli solis hæreticis inspiratum. Quid enim tam promptum, tam facilè, tam expeditum, tam denique naturale erat, quàm fidem de Eucharistia expandere, cujus solius expositione (si fuisset Calvinianæ sententiæ consentanea) omnes omninò difficultates sine negotio momento evanuissent?

Observandum rursus, Eucharistiam Catholico sensu dici posse figuram corporis Christi, quia ut rectè ait Paschasius *cap.*4. figura est, vel character veritatis quod exteriùs sentitur; veritas verò est quidquid de illo mysterio interiùs rectè intelligitur, & creditur. Non enim omnis figura umbra est vel falsitas: unde Paulus de unico Dei filio ad Hebræos loquens: *Qui cum sit splendor gloriæ*, inquit, *& figura substantiæ ejus.* Non etiam repugnat signo continere id cujus est signum: nam sanguis significat animam quam continet; & columba, quæ super Christum baptizatum descendit, signum erat Spiritus Sancti realiter præsentis; & Ecclesia materialis est signum congregationis fidelium, qui in ipsa realiter congregantur; & linguæ igneæ figuræ erant præsentis & in Apostolos illapsi Spiritus sancti. Absurdè ergo supponunt Calvinistæ figuram, imaginem, & antitypum rei esse semper absentis repræsentationem. Addit Lanfrancus eandem Christi carnem, eundemque sanguinem sui ipsorum esse figuram secundùm aliud atque aliud accepta. Nam ipse Christus post suam resurrectionem sui

sui ipsius pro diversa temporum ratione typum & figuram gessit, ut cùm duobus discipulis euntibus in castellum Emaus apparuit, finxitque se longiùs ire, significans, ut Augustinus ait, se post paucos dies ad cœlum ascensurum esse, quod iter à communi hominum vita longè remotum est. Ita similiter Christus prout in Eucharistia invisibilis est, figura & signum est corporis Christi, illius videlicet quod visibile, mortale, palpabile in cruce suspensum est. Unde, ut observat Guitmundus *lib.*2. Christus ipse in sacris litteris sæpe signum appellatur, in Evangelio enim dicitur positus in signum cui contradicetur, & apud Isaiam dicitur stare in signum populorum. Et certè cùm Christus in Eucharistia seipsum pro nobis jugiter offerat, perpetuum etiam est redemptionis nostræ signum; omne enim pretium signum est translationis ejus rei, cujus est pretium. Denique Eucharistia figura & signum est, tum unitatis corporis mystici quod est Ecclesia, tum futuræ beatitudinis, cujus suavitas in hoc sacro convivio ab animabus castis in antecessum prægustatur. Ita apertè profitetur Ecclesia in Missa de sanctissimo Sacramento, Eucharistiam enim esse signum unitatis fidelium, asserit in oratione secreta Missæ de Sanctissimo Sacramento, ubi sic Ecclesia deprecatur: *Ecclesiæ tuæ, quæsumus Domine, unitatis & pacis propitius dona concede, quæ sub oblatis muneribus mysticè designantur.* Esse verò futuræ felicitatis figuram disertè testatur in Postcommunione his verbis: *Fac nos, quæsumus Domine, divinitatis tuæ sempiternæ fruitione repleri, quam pretiosi corporis & sanguinis tui temporalis perceptio præfigurat.*

Facilè ergo jam intelligis quo ſenſu Patres & Doctores Catholici Euchariſtiam figuram appellarint. Quod magis adhuc percipies, ſi conſideres in veteri Teſtamento dediſſe Deum figurarum umbras; in novo veritatem dare cum figura; daturus in futuro abſque figura manifeſtam veritatem. Quia nimirùm vetus Teſtamentum veritatem promiſit, &. non dedit; novum Teſtamentum veritatem dat, ſed non oſtendit; beatitudo tandem latentem veritatem manifeſtiſſimè videndam revelabit. Ineptè ergo & fruſtra laborant Calviniani cùm Patrum teſtimonia Euchariſtiam ſignum vel ſacramentum appellantium ſtudioſè colligunt; hac enim ratione & S. Thomas Aquinas, & ipſa Romana Eccleſia paſſim & ubique Euchariſtiam *ſanctiſſimum ſacramentum, tantum ſacramentum* nuncupantes à Calvinianis ſtarent. Itaque cùm Euchariſtia interdum ſacramentum & ſignum dicitur, interdum corpus Chriſti nominatur, nihil à veritate alienum profertur, ſed diverſa ratione Euchariſtia conſideratur. Sicut enim idem homo mortalis quandoque, immortalis nonnunquam, rurſum mortalis ſimul & immortalis ratione diverſorum rectè dicitur; mortalis propter corpus, immortalis propter animam, propter utrumque mortalis unà & immortalis: ita dum in Euchariſtia corpus Chriſti attendimus, corpus Chriſti; dum ſpecies ſacramentales vel alias ſignificationes conſideramus, ſignum, figuram, & ſacramentum; dum utrumque meditamur, corpus unà & ſignum verè & catholicè eam nominamus. Unde etiam ſequitur non eſſe mirum ſi propter varios ſenſus verba Chriſti ſpiritali

ſenſu

sensu morum informandorum gratiâ Sancti interpretati sunt, cùm & id Catholici quotidie præstent, & ipse Bernardus veritatis corporis Christi sine ulla dubitatione propugnator, & Calvinianorum in persona Henrici & sequacium acerrimus insectator conc.3. in Psalm. *Qui habitat*, scripserit: *Quid est manducare ejus carnem & bibere ejus sanguinem, nisi communicare passionibus ejus, & eam conversationem imitari, quam gessit in carne?*

Facilè etiam interpretaberis testimonia illa Patrum, in quibus Eucharistia imago, similitudo, repræsentatio, & antitypus Christi dicitur. Imago enim & similitudo dici potest, tum habita ratione specierum, quæ ejus rei quam continent signum sunt; tum ratione rei contentæ, scilicet corporis Christi, quod prout est in Eucharistia, imago &, signum est *rememorativum* præteritæ passionis Christi, unde ab August. lib.20. contra Faustum, cap. 21. appellatur *sacramentum memoria demonstrativum* præsentis corporis Ecclesiæ, *prognosticum* futuræ gloriæ. Nullus porrò Patrum dixit Eucharistiam esse nudam Christi imaginem veritate quam significat vacuam, & in hoc sensu in 7. Synodo veridicè scriptum est, neque à Christo, neque ab Apostolis, neque à Patribus Eucharistiam imaginem appellari, quæ nimirum præsentiam corporis Christi excludat.

Et in hoc etiam sensu Eucharistia repræsentatio eorum dici potest quorum imago est. Veritas tamen est vocem *repræsentare* apud Latinos idem sonare ac præsentem exhibere, ut superiùs observatum est. Unde Horatius: *Virtutem repræsentet, moresque Catonis.* In qua

etiam acceptione vocem illam Tullius usurpavit. Juris quoque periti tunc aiunt pretium agni vel mercis repræsentari, quando in præsentia solvitur. Qua ratione Eucharistiam antitypum nonnulli appellarunt, id est signum non nudum, sed rei quam significat conjunctum, seu totum ex signo & re significata compositum.

Objiciunt præterea hæretici Calvinistæ primò quædam Augustini loca, tum illud epist.23. ad Bonifacium, ubi sic scribit: *Sicut ergo secundùm quemdam modum sacramentum corporis Christi corpus Christi est, Sacramentum sanguinis Christi sanguis Christi est; ita Sacramentum fidei fides est.* Quæ particula, *secundùm quemdam modum*, cùm sit diminuens, subindicat Eucharistiam non continere verè & substantialiter corpus Christi. Maximè quia dicit Eucharistiam esse corpus Christi, quemadmodum baptisma dicitur fides, quod tamen non nisi significativè fides dicitur. Tum quia sermone de sacramento altaris ad infantes, authoribus Fulgentio & Beda, docet panem esse corpus Christi, & calicem ejus sanguinem, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur: additque Eucharistiam esse corpus Christi sicut nos sumus corpus Christi, quia per panem, qui ex multis granis coalescit, unitas fidelium repræsentatur. Tum denique, quia multis in locis docet corpus Christi non esse amplius in terra, sed in cœlo; quia corpus intulit cœlo, majestatem non abstulit mundo.

Respondeo sacramentum corporis Christi invisibiliter, & spiritaliter, realiter tamen præsentis esse corpus Christi quod fuit in cruce visi

visibile, palpabile; quia dum frangitur sacramentum, & in populum dividitur, dumve sanguis ejus ab ore fidelium sumitur, mors ejus in cruce, & sanguinis de latere emanatio figuratur. Sacramentum etiam corporis Christi est quodammodo corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia, ut suprà ex Augustino diximus. Sacramentum etiam corporis & sanguinis Christus, id est species panis & vini sunt quodammodo corpus Christi quod significant, quodve continent, sicut sacramentum fidei est ipsa fides: sacramentum enim Eucharistiæ, ut posteà dicemus, formaliter & essentialiter in solis speciebus situm est. Quod si contendas sacramentum Eucharistiæ quà tale includere corpus Christi, dicendum particulam *secundùm aliquem modum* usurpari ab Augustino non ad imminuendum, sed ad modificandum sensum propositionis. Sic epist. 28. *Anima humana,* inquit, *immortalis est secundum aliquem modum.* Et epist. 3. *Vt hominem* (Verbum) *suscipere dignaretur, & cum illo uniretur quodammodo.* Et tamen anima humana verè immortalis est, humanitas verè & realiter cum Verbo unita. Ita sacramentum altaris est secundùm quemdam modum corpus Christi, licet ipsum realiter contineat, quia nimirum non est corpus Christi omni modo, visibili, palpabili, extenso in ordine ad locum. Adde etiam particulam illam *secundùm aliquem modum* ab Augustino positam esse, ut significaret paritatem aliquam intercedere inter Sacramentum corporis Christi & Sacramentum fidei, in hoc consistentem quod Sacramentum dici potest res cujus est Sacramentum; sed maximam etiam interesse

difparitatem, quia Sacramentum corporis Chrifti rem fignificatam continet, non verò Sacramentum fidei.

Ad fecundum dico, panem effe corpus Chrifti, quia id, quod fecundùm fpeciem exteriorem & accidentia fenfibilia panis eft, revera tamen corpus Chrifti eft; in tanto enim myfterio aliud videtur, aliud intelligitur. Nihil autem verius quàm Euchariftiam effe corpus Chrifti naturale, ficut nos fumus corpus ejus myfticum: nihil etiam verius quàm panem illum fecundum fpeciem externam confideratum unitatem corporis Ecclefiæ fignificare. Quæ quia fæpius repetita funt, & ex Patribus expofita, ampliori explicatione non indigent.

Illa denique teftimonia quibus affirmat B. Auguftinus corpus Chrifti non effe amplius in terra, de afpectabili illius præfentia, non de invifibili & miraculofa intelligenda veniunt. Noluit autem Chriftus vifibilem & fenfibilem in Euchariftia præfentiam retinere, ut Chriftianus animus terrenis vacuus, quæ furfum funt quæreret, cœleftibus inhiaret, & ad Dominum cœli & terræ realiter quidem præfentem, fed ab amore rerum præfentium avocantem fufpiraret. Unde *furfum corda* canit Sacerdos, quæ fe habere ad Dominum veri fideles refpondent: cujus facræ cæremoniæ fæpius meminit Auguftinus, ut lib. de dono perfever. cap. 13. & lib. 83. quæftionum, quæft. 29.

Objiciunt 2. Calviniani authoritatem Ruperti Abbatis Tuitienfis Cœnobii Ordinis S. Benedicti, qui libro de divinis Officiis docet Euchariftiam effe nudam corporis Chrifti figuram

sam. Unde opus illud Wiclefus ejusque sectatores maximè commendarunt. Thomas etiam Waldensis tom. 2. cap. 19. scripsit authorem de divinis officiis serpere ut cancrum. Hac etiam de causa S. Anselmus epistolam ad Rupertum scripsit, qua monuit illius libri de Eucharistia doctrinam fuisse in Berengario damnatam, quæ quidem epistola initio tractatus de Sacramento altaris ab eodem Anselmo elucubrati habetur.

Respondeo Catholicam de Eucharistia doctrinam, & realem corporis Christi in Sacramento Altaris præsentiam apertissimis vocibus non semel, sed pluries Rupertum significasse. Tum in epistola nuncupatoria Commentariorum in Joannem, quæ in editione Coloniensi 1526. extat, ubi quorumdam in se calumnias referens sic habet : *Illi autem quid dicant, quid pro argumento afferant, non habent, nisi quod aliqui ex eis, dum volunt Sacramentum corporis & sanguinis Domini solummodò signum esse sacra rei juxta errorem quondam Berengarii Turonensis, etiam dictum Beatum Augustinum ita sentire putant, quod omnino falsum est. Ego autem verum corpus Christi quod pro nobis traditum est, & verum esse decerto sanguinem qui pro nobis effusus est, sicut Catholica Ecclesia tenet. Hac quia probare conati sunt Beato me derogare Augustino contra illum sentiendo, quem in sui erroris patrocinium Berengarius citare consueverat, dicta ejus malo sensu diripiendo. Verum hac jam ferè nemo palam profiteri aut defendere audet, universâ sentiente Ecclesiâ Catholicâ, quia verum corpus & verus sanguis Christi est.* Et in fine : *Credamus fideli Sal-*

vatori Deo in eo quod non videmus, scilicet panem & vinum in veram corporis & sanguinis Domini transisse substantiam. Quibus verbis nihil luculentius.

Libro etiam sexto in Joannem innumera habet huic confirmandæ veritati peropportuna; hæc tamen limpidissima verba referre satis erit: *Veritas dicit, Hoc est corpus meum, & addit, quod pro vobis tradetur. Et tu dicis, non est idem corpus: nempe si non est idem corpus, si non est idem qui de cœlo descendit panis vivus, non est hoc corpus quod pro vobis traditur. ::: Cunctis figurarum vel similitudinum nebulis amotis, non corpus quodlibet, non corpus Christi quod est Ecclesia, sed illud corpus Domini quod pro nobis traditum est, nos manducare, & sanguinem illum qui pro nobis fusus est in remissionem peccatorum, nos bibere indubitanter credimus.*

Confirmatur id ipsum, quia Rupertus existimavit corpus Christi ab indignis comedi, non quidem ore fidei, sed ore corporis. Etenim lib. 6. in Joannem: *Panis*, inquit, *semel consecratus nunquam postea virtutem sanctificationis amittit, aut Christi caro esse desinit, sed non prodest quicquam indigno, cujus fides sine operibus mortua est. ::: Quò ergo devenit, quod indignus manducat & bibit? Hoc certè pium sit & salutare credere per membra diffundi, ita ut non sit obnoxium secessui: sed hoc plus habet dignus ab indigno, quia huic ad salutem, illi proficit ad judicium.* Et lib. 1. in regulam S. Benedicti, sub finem: *Habueram*, inquit, *cum aliquo magni nominis magnæque æstimationis scholastico sive Monacho certamen permolestum de*

sacra-

sacramento corporis & sanguinis Domini, qui inter cætera quibus deprimere conabatur majestatem tanti sacramenti, illud mihi objecerat, quia sacramentum illud Iudæ quoque traditori suo Dominus dedit sicut cæteris Apostolis: hoc nimirum intendens, quod nequaquam illi dedisset, si vera esset substantia corporis, & sanguinis sui.

Quin & in libro de divinis officiis doctrina de reali corporis Christi in Eucharistia præsentia non obscurè continetur. Libro enim 2. cap. 2. *Panis & vinum*, inquit, *in verum corpus & sanguinem Domini transferuntur. Multi fidei oculos non habentes in sancto sacrificio præter panem & vinum nihil ampliùs intuentes, cum diceretur eis, corpus & sanguis Domini est, murmuraverunt dicentes, quomodo est? ::: Verum Dei Verbum, verum Dei Filium Sancta Ecclesia Catholica offert Creatori suo, credens corde & ore confitens, pariterque manibus panem & vinum sicut sibi tradidit ipse Salvator, offerens: nam pro quota suorum parte beneficiorum gratias ageret Ecclesia Creatori, Salvatori, & illuminatori suo, si nihil aliud ei quàm panem & vinum offerret? ::: Non ergo solum panem & vinum quæ corporaliter videntur, sed & quod non nisi fidei oculis aspicitur Verbum Dei, Filium Dei offert sancta Ecclesia, novum & verum immolans sacrificium. ::: Si hujus verbi flumen super panem & vinum effuderis, & ordine, qui ab ipso statutus est, veritatem hujus verbi protuleris, statim de sancto altari panem ipsum & vinum in corpus & sanguinem suum transferendo suscipis, eadem virtute, eadem potentia vel gratiâ, qua nostram de MARIA Virgine*

carnem suscipere potuit, quomodo voluit. ::: Unum corpus est & quod de MARIA genitum in cruce pependit, & in sancto Altari oblatum quotidie nobis ipsam innovat passionem Domini. Nihil certè dici potuit doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ, quam propugnamus, magis consentaneum.

Quare omninò falsum est, & mera Wiclefi calumnia, librum illum de divinis officiis purè figuralem corporis Christi in Eucharistia præsentiam docuisse, cum ab eo errore sit tam alienus Rupertus quàm quod maximè. Nec mirum est si Ruperto mortuo hæreticus ille imposuerit, quia etiam eximius ille Abbas multos dum viveret calumniatores habuit, ut ex ejus vita atque ex apologiis quas pro se edere coactus est, clarissimè liquet. Quod verò Thomas Valdensis librum de divinis officiis acriter perstrinxerit, ideo est, quia impanationem admisisse Rupertum arbitratus est, quibusdam locis deceptus, quæ & benignis interpretationibus exponi, & aliorum clarissimorum testimoniorum collatione explicari sine negotio possunt & debent. Epistola autem tractatui de Sacramento Altaris præfixa, sicut & ipse tractatus incertum habet authorem; nam in quibusdam codicibus manuscriptis sine authore legitur, in aliis Guillelmo Abbati S. Theodorici ad quemdam Monachum, qui de corpore & sanguine Domini librum ediderat, scribenti asseritur. Utut sit, in illa epistola non redarguitur Rupertus, quòd merè figuralem præsentiam admiserit, sed quòd scripserit aliquid quod molestiam facere posset nonnullam, quo abuti possent, qui carpere amant aliorum etiam

benè

benè dicta, purà cum dixit in corpore sacrificii altaris non esse vitam animalem, sed spiritalem. Quæ tamen objectio levissima & nullius momenti est: nam per vitam animalem intelligit Rupertus vitam sensibilem, quæ sensibus percipitur & modo corporeo conspicitur; unde & eam vocat carnalem, quæ quinque sensibus, visu, gustu, tactu, auditu, odoratu fungitur. *Hæc vita*, inquit, *animalis est, carnalis est, caro est: Dominus autem dicit, quod caro non prodest quidquam.* Hanc porrò vitam Christus in Eucharistia visibiliter non exercet, quia sub speciebus modo spiritali, realiter tamen & substantialiter continetur. Unde tandem author epistolæ illius fatetur se de recta Ruperti fide non dubitare.

Nec valet si dicas Rupertum lib. 2. de divinis officiis, cap. 9. docere, *in illum in quo fides non est, præter visibiles species nihil de sacrificio pervenire.* Non, inquam, valet: sensus enim ejus est, nihil in indignè communicantem præter visibiles species pervenire, quod sit utile percipienti, quippe qui cœlestem cibum sub speciebus visibilibus latentem ad judicium, non ad salutem comedit; quemadmodum, inquit, asinus ad lyram, cùm irrationales aures arrigit, sonum quidem audit, sed modum cantilenæ non percipit; quia etsi aures ejus realiter feriant sonus & cantilenæ modus, harmoniæ tamen modum & suavitatem non distinguit.

Objiciunt 3. hæretici authoritatem Gregorii VII. quem dicunt suæ sententiæ adhæsisse, 1. quia Conventus apud Brixiam coactus illum Berengariani erroris insimulavit decreto quod

his verbis refert Conradus Vrspergensis: *Nos contra eundem Hildebrandum* (qui ad regendam Petri navim vocatus Gregorius VII. dictus est) *procacissimum, sacrilegia & incendia prædicantem, perjuria & homicidia defendentem, Catholicam & Apostolicam fidem de corpore & sanguine Domini in quæstionem ponentem, hæretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum ac somniorum cultorem, manifestum necromanticum, pythionico spiritu laborantem, & idcirco à vera fide exorbitantem judicamus canonicè deponendum & expellendum.* 2. Quia Benno Cardinalis in vita Gregorii refert: Pontificem illum jejunium indixisse Cardinalibus, ut Deus ostenderet, quis rectiùs de Corpore Domini sentiret, Ecclesiâne Romana, an Berengarius; & de corpore Domini signum quæsivisse, quod petente Magno Gregorio ad firmandam infidelis mulieris fidem contigit: quod tamen Gregorius VII. post multas preces & jejunia non impetravit; aliaque fecisse, quibus se de veritate Eucharistiæ dubitasse monstravit, per hoc manifestè probatus infidelis; cùm in Nicæno Concilio scriptum sit, dubium in fide infidelem esse.

Respondeo sanctissimum Pontificem Gregorium VII. ab omni perversa circa Eucharistiæ doctrinam suspicione esse alienissimum: tum quia illo Præside, & Victoris II. Legato Berengarius in Concilio Turonensi damnatus est, qui & promisit se in posterum cum Ecclesia Romana velle sentire. Tum quia, cùm propositi parum tenax Berengarius pactam sponsionem sacrilegè violasset, Romæ novum Concilium Gregorius coëgit, in quo hæreticus errorem suum

suum ejuravit, & paterna charitate tandiu apud se hæresiarcham Papa detinuit, donec eum non amplius esse in fide dubium constaret. Unde historici magnificè de Gregorio VII. loquuti sunt, quem virum eruditione clarum, pietate & zelo insignem, multis pro justitia persequutionibus & calumniis divexatum, miraculis denique in vita & post obitum conspicuum celebrarunt. Testatur enim Lambertus Scaphnaburgensis, ad annum 1073. Pontificem illum tam eximiè, tam Apostolicè vitam instituisse, ut nec minimam sinistri rumoris maculam conversationis ejus sublimitas admitteret: signa etiam & prodigia quæ per orationes ejus frequenter fiebant, & zelus ejus ferventissimus pro Deo ac pro Ecclesiasticis legibus satis eum contra venenatas detractorum linguas communiebant. Scribit quoque Marianus Scotus ad annum 1081. Henricum Imperatorem cum magno exercitu Romam profectum urbem obsedisse, & Gregorium advertentem Romanorum plures schismaticis favere; cum paucis Salernum abiisse, & ad obitum usque mansisse. Videns autem Henricus Pontificem aufugisse, congregatis triginta Episcopis fautoribus suis, in ipsa Romæ obsidione Synodum haberi jussit, in qua Gregorius falsis & inauditis criminationibus ab Henrici fautoribus fictè compositis absens accusatur, & alius in ejus Sedem obtruditur, quem Gregorius anathematis mucrone multavit, Henricum quoque cum fautoribus communione privavit. Eadem elogia alii historici Gregorio panxerunt, quem virum sanctum, à multis persequutiones pro justitia perpessum, justitiæ rigoris tenacem, statutis

tutis contra simoniacos & Clericos concubinarios, ac pro totius vigore disciplinæ editis commendabilem, denique formam gregis factum, quod verbo docuit exemplo probasse, ac fortem per omnia athletam murum se pro domo Domini ponere non timuisse prædicant.

Objecta verò in contrarium nullius momenti sunt. Etenim decretum illud Brixiensis conventiculi à schismaticis odio in sanctum Papam percitis, procurante Henrico Imperatore à Summo Pontifice anathemate perculso editum est, mendaciis, calumniis, & inauditis accusationibus, ut loquuntur historici, fartum. Contemnendum etiam est Bennonis testimonium, qui fautor Henrici Imperatoris & Gilberti Ravennatis in Antipapam obtrusi partium sectator, non tam Gregorii historiam texuit quàm satyram falsitatibus, fabulis & calumniis confarcinatam. Unde Papyrius Masso opere de Episcopis Urbis, in Gregorio VII. librum Bennonis, utpote plenum maledictis, odii spirantem, schismaticæ factionis furore dictatum respuendum omninò esse exertè profitetur. Quod autem Gregorius signum à Deo ad firmandam veritatem Eucharistiæ poposcerit, dubiam ejus fidem non efficit; sicut nec dubius fuit in fide Magnus Gregorius, cum miraculum ad persanandam mulieris infidelitatem postulavit. Denique non advertunt Calvinistæ seipsos proprio mucrone jugulare, si enim conventus Brixiensis de Pontificis depositione pronuntiavit, quòd de veritate realis Christi in Eucharistia præsentiæ contra Romanæ & Catholicæ Ecclesiæ sensum dubitarit: Ergo fides Ecclesiæ Catholicæ Calvinianæ impietati Christi realem

realem præſentiam hæreticè inficianti ſemper adverſata eſt.

Objiciunt 4. hæretici Calviniani authoritatem Facundi Hermanenſis lib. 9. cap. ultimo, qui excuſaturus Theodorum Mopſueſtenum aſſerentem Chriſtum Dominum aſſumpſiſſe adoptionem filiorum, ſic habet: *Adoptionem quoque filiorum ſuſcepiſſe Chriſtum etſi antiqui Patres docuiſſe monſtrarentur, nec ipſi, nec omnis Ecleſia, quæ tales Doctores habuit, judicari debent hæretici: nam Sacramentum adoptionis ſuſcipere dignatus eſt Chriſtus, quando circumciſus eſt & baptizatus: & poteſt ſacramentum adoptionis adoptio nuncupari, ſicut ſacramentum corporis & ſanguinis ejus, quod eſt in pane & poculo conſecrato, corpus ejus & ſanguis dicitur, non quòd propriè corpus ejus ſit panis, & poculum ſanguis: ſed quòd in ſe myſterium corporis ejus ſanguiniſque contineant. Hinc & ipſe Dominus benedictum panem & calicem, quem diſcipulis tradidit, corpus & ſanguinem vocavit. Quocirca ſicut Chriſti fideles ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti rectè dicuntur ſuſcepiſſe: ſic & ipſe Chriſtus ſacramentum adoptionis filiorum cùm ſuſcepiſſet, potuit rectè dici adoptionem filiorum ſuſcepiſſe.*

Reſpondeo ex illo Facundi opere nihil erui poſſe quod veritati Catholicæ adverſetur: tum quia libri illi ex uno codice manuſcripto anno 1629. in lucem editi ſunt, qui codex à Berengarianis ſcribi potuit & facilè corrumpi. Tum quia admiſſa ſinceritate exſcriptionis, levis momenti & tenuis authoritatis Scriptor Facundus cenſendus eſt, utpote qui animo ſchiſmatico trium capitulorum defenſionem pertina-

citer fuſcepit, animo adverſus Vigilium & Pelagium Pontifices infenſo, ut ex aliis ejus operibus conſtat; de veritatis autem deſertione meritò ſuſpectus eſt, qui unitatem Eccleſiæ in aliqua cauſa manifeſtè ſcindere non reformidat. Tum quia etſi ſchiſmatico animo libros illos non ſcripſiſſe Facundum concedamus, nobis non adverſatur; quia per ſacramentum corporis Chriſti ſolas ſpecies panis & vini, quæ formaliter & eſſentialiter ſacramentum ſunt, intelligit; de quibus utique ſpeciebus dicere verum eſt, non eſſe propriè corpus Domini: unde in hoc ſenſu comparat ſacramentum adoptionis cum ſacramento corporis & ſanguinis Domini, nec tamen propterea negat ſpecies illas corpus Chriſti realiter continere. Itaque comparatio ejus in hoc conſiſtit, quod ſicut ſpecies quæ ſunt ſignum & ſacramentum corporis Domini, dicuntur denominativè corpus Domini, eo modo quo ſigna nomine rerum quas ſignificant appellari ſolent: ita quia Chriſtus baptizatus & circunciſus ſacramentum adoptionis ſuſcipere dignatus eſt, adoptionem quoque filiorum ſuſcepiſſe dici poteſt: quia ſi ſpecies quæ ſunt ſignum & ſacramentum corporis Domini dici poſſunt corpus Domini, ita circunciſio & baptiſmus, quæ ſunt ſacramenta & ſigna adoptionis, adoptio pariter appellari poſſunt. Tum demùm, quia etiam dato quod Facundus per ſacramentum corporis Domini totum ex ſigno continente & re contenta coaleſcens intellexerit, verè dixit ad mentem adverſariorum quos impugnabat, ſacramentum corporis Domini non eſſe corpus Domini, licèt ad mentem Eccleſiæ verum ejus corpus

ſit.

sit. Etenim Facundus opere illo trium capitulorum adversus Eutychianos defensionem suscipit, unde in defendendis Iba, Theodoro, & Theodoreto, atque tuenda Concilii Chalcedonensis authoritate totus est. Quare excusaturus Theodorum ait scribere potuisse eum, Christum adoptionem filiorum suscepisse, quatenus suscepit sacramentum adoptionis: potuit namque sacramentum adoptionis adoptio nuncupari, sicut sacramentum corporis & sanguinis Domini, quod est in pane & poculo consecratis, corpus ejus & sanguis dicitur; quanvis secundùm vos, ô Eutychiani, corpus ejus propriè non sit. Vos enim censetis duas quidem in Christo fuisse naturas ante adunationem mysterii Incarnationis, post adunationem verò ita in unam coaluisse substantiam utramque naturam existimatis, ut post adunationem non corpus verum, sed tantùm apparens & similitudinarium agnoscatis, & quod formam servi gessit, quod nostri similis fuit atque conformis (ut ait Magnus Leo epist. ad Pulcheriam Augustam exponens Eutychetis dogma) quædam nostræ naturæ fuerit imago, non veritas. Si ergo secundùm vos, qui humanæ in Christo carnis negatis veritatem, qui in divinis humana evacuatis, qui censetis solam divinitatem Virginis utero esse natam, & per ludificatoriam solùm speciem subiisse nutrimenta & incrementa corporea, solam illam esse crucifixam, mortuam, & sepultam; si, inquam secundùm vos sacramentum corporis Christi corpus Christi dicitur, tametsi verum Christi corpus non sit, quia Christus solùm apparens & similitudinarium habuit: quidni sacramentum adoptionis adoptio-

adoptio dici poterit, quam ſignificat & figurat?

Petita ab humana Philoſophia hæreticorum Sophiſmata convelluntur.

Objiciunt demùm Calviniſtæ plura argumenta, vel potiùs ſophiſmata à ſenſibus & humana ratione petita, quibus aſſertionem Catholicam involvere & implicare contradictionem hominibus carnalibus ſuadere moliuntur. Quomodò, inquiunt, inveniri poteſt in Euchariſtia ſubſtantiale corpus Chriſti, de cujus ratione eſt quod ſit palpabile; unde Chriſtus reſurrectionem ſuam probaturus, ait: *Palpate & videte, quia Spiritus carnem & oſſa non habet?* In Euchariſtia autem corpus Chriſti nec oculis videtur, nec manibus palpatur, aut contrectari poteſt. Quomodo ibi corpus adeſt, ubi modo extenſo & quantitativo non ſubſiſtit, quod tamen à corporis notione inſeparabile eſt? Quomodo ſubſtantia corporea ſpiritali modo locum occupare eſt, cùm tam ſit impoſſibile corpus ſpiritalem præſentiam obtinere, quàm ſpiritum ad præſentiæ corporeæ modum deprimi? Quis intelligere poteſt idem numero corpus diverſis eſſe poſſe ſimul in locis, à ſeipſo dividi, extra præſcriptos terminos abſque ullius additamento quantitatis dilatari, diverſis & contrariis motibus qualitatibuſque affici, & immenſitate ipsâ donari, cùm non magis repugnet ipſum in infinitis locis, quàm in pluribus diſtinctiſque collocari? Quis capiat acciden-

accidentia existere sine subjecto, cum totum esse accidentis sit inesse? Denique admissa præsentia reali corporis Christi in Eucharistia, absurdissima quædam inconvenientia devoranda sunt: quid enim Christi majestate indignius, quàm Christum in Eucharistia in terram interdum, atque etiam in sordes dejici, dentibus atteri, à muribus edi, corrumpi in putrefactione panis, acescere in corruptione vini, comedi, & in stomachum trajectum in ventrem & secessum ire, aliisque tandem injuriis & contumeliis subjici, quæ gloriosum ejus corpus non decent?

Respondeo mysteria fidei facilè posse populariter accusari, ut observat Augustinus 1. de utilitate credendi, cap. 2. nec tamen ab eorum propterea defensione esse recedendum; quia fides non esset argumentum non apparentium, si plausibilia duntaxat sensibus, rationique perspicua proponeret: fides namque non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum. Certè si inconvenientibus ab humana Philosophia peritis mysteria fidei dimetiremur, nec Incarnationi, nec Trinitati, nec corporum post tot sæcula in cineres redactorum, vel in alia corpora innumeris vicibus transmutatorum resurrectioni crederemus. *In Christum non crederemus*, inquit Augustinus epistol. 49. *si fides Christianorum metueret cachinnos Paganorum.* Quid enim indignius, quàm unigenitum Dei filium per omnes naturæ infirmitates volutari, tot calamitatibus & probrosissimæ tandem morti supponi? Unde & mysterium illud Judæis scandalum, Gentibus stultitia visum est. Quid in speciem implicantius,

cantius, quàm unius Dei simplicissimam singularitatem cum trium distinctione personarum conciliare? Quid tandem humanis experimentis magis incredibile, quàm hominem ab alio comestum, & in varias deinde substantias innumeris generationibus & corruptionibus conversum, in eadem carne resurrecturum tamen? Captivandus est ergo intellectus in obsequium fidei, nec inde Dei potentiam, majestatem, sapientiam, & immensum amorem omnes difficultates evincentem, & ut ait Isaias vincentem scientiam nostram calumniari, unde & mirari eum amplius, & diligere intensiùs astringimur: *Nam tantò Deus ab hominibus digniùs honorandus est*, inquit Magnus Gregor. hom. 6. in Evangelia, *quantò pro hominibus & indigna suscepit.* Et Tertullianus lib. 2. contra Marcionem ait, *Assumpsisse Deum quadam sibi indigna, nobis autem necessaria, & ideo jam Deo digna, quia nihil tam Deo dignum, quàm salus hominis.*

His præjudiciis munitus Catholicus animus hæreticorum sophismata facilè contemnet. Nec Calvinistarum fallaciæ adeò implicatæ sunt, ut eas absque multo negotio quilibet mediocriter eruditus non dissolvat. Radix enim deceptionis adversariorum ea una est, quod corporis Christi in Eucharistia præsentiam imaginatione considerant, nec attendunt corpus illud gloriosum modo invisibili, & miraculoso præsens esse. Nihil autem mirum si corpus insolito & extraordinario modo præsens factum, nec tactu palpari, nec oculis videri possit. Nihil mirum si corpus extensione locali per miraculum privatum, spatium non existat:

posse

posse autem divinitus corpus ab extensione locali liberari, & partes alias partes penetrare patet, tum quia extensio localis est effectus secundarius quantitatis, qui tam benè potest impediri quàm gravitas, quæ tamen impedita fuit, cùm corpus Christi super aquas ambulavit. Tum quia penetratio corporum juxta Patres sæpè divinitus contigit, putà quando Christi corpus virginali fusum est partu; tunc enim, ut ait Ambrosius lib. de instit. Virginum, cap. 9. *Mansit intemeratum septum pudoris, & inviolata integritatis duravere signacula, cùm exiret ex Virgine.* Corpus etiam Christi gloriosum cœnaculum januis clausis & penetratis intravit: *Ille quippe*, inquit Augustinus serm. 159. de tempore, *non eis* (ostiis) *apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inviolata permansit.* Idem docet Hilarius lib. 3. de Trin. & Cyrillus lib. 12. in Joannem. Nec mirum dotem illam corpori Christi competere, quæ Patribus authoribus, corporibus omnibus gloriosis post resurrectionem communis erit. *Corpus Sanctorum resurget spirituale*, inquit Author libri de cognitione veræ vitæ, cap. 45. inter opera Augustini, *quia velocitate, levitate, perspicuitate spiritibus erit æquale, & omne solidum erit ei penetrabile, sicut & corpus Domini lapide clauso surrexit, & januis clausis intravit.* Nec est simile de substantia spiritali, quæ cum non habeat partes, non potest præsentiam & extensionem habere corpoream & localem; corpus verò retentâ distinctione partium in ordine ad se, extensione extrinseca in ordine ad locum privari potest.

Cum verò additur intelligi non posse, quomodo

modo idem corpus in diverſis diſſitiſque ſimul locis eſſe poſſit, reſpondent noſtri Thomiſtæ id eſſe inintelligibile, ſi corpus idem duplicem præſentiam extenſivam & circunſcriptivam haberet: nihil tamen inter ſe pugnare, ut ait Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.*1. ut ipſe Salvator noſter ſemper ad dexteram Patris aſſideat in cœlis juxta modum exiſtendi naturalem, & in multis nihilominus aliis locis ſacramentaliter præſens ſubſtantialiter nobis adſit.. Implicat quidem corpus idem plura ſpatia modo extenſo occupare, quia non poteſt multiplicari extenſio niſi multiplicetur quantitas; multiplicari enim nequit effectus formalis, ſive primarius, ſive ſecundarius, immultiplicatâ formâ, cùm effectus formalis, tam primarius quàm ſecundarius ſit ipſa forma primariò, vel ſecundariò communicata. Si autem multiplicetur quantitas non eſt idem corpus. At verò præſentia Sacramentalis à quantitate minimè pendens, ſed à converſione ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti deſumpta divinitus multiplicari poteſt, nec ex illa profluunt illa inconvenientia, quæ ex multiplici præſentia extenſiva proficiſcerentur; præſentia enim ſacramentalis ut multiplicetur, nec diviſionem corporis cauſat, nec immenſitatem infert, nec variis motibus & qualitatibus contrariis obnoxium corpus reddit, quibus multiplex præſentia extenſiva ſubjaceret, ut demonſtrant in Philoſophia noſtri Thomiſtæ, meritò rati ſe faciliùs Calvinianos impugnaturos, ſi præſentiâ extenſivâ multiplici tanquam impoſſibili rejectâ, ſolius præſentiæ ſacramentalis poſſibilem multiplicationem aſtruant, inde ſe ab infinitis incommodis eximentes,

eximentes, quæ ex multiplici præsentia circunscriptiva sponte fluunt. Unde tantum abest veritatem Catholicam ab illa opinione, quæ idem corpus plura loca modo extenso occupare posse asserit, pendere vel juvari, vel faciliorem reddi, quod potiùs sententia illa plus nocet quàm prosit ad Calviniana sophismata refellenda: præsentia enim circunscriptiva multiplex nihil commune habet cum modo illo singulari quo Christus est, in sacramento. Unde rectè Vasques 3.*part. disp.*189. *cap.*4. observat magnis & intricatis sese implicare difficultatibus, qui multiplicem ejusdem corporis extensivam præsentiam admittunt, quibus veritas fidei Catholicæ non juvatur, sed obscuratur: quia, inquit, ea docent quæ *cùm sensui multò difficiliora sint quàm mysterium ipsum, ac proinde argumenta hæreticorum contra ea vulgo magis plausibilia; efficitur ut dum hæretici magna cum probabilitate ea impugnant, magnificentissimè se jactent, quod & mysterium quoque ipsum eadem probabilitate refellant.* Quare opposita sententia causam Ecclesiæ non tam juvat, quàm novis & plausibilioribus incommodis implicat.

Quod autem objicitur, accidentia non posse à subjecto divelli, si sermo sit de facultate naturali, verum est: Dei tamen potestate omnia verbo virtutis suæ portante, sine subjecto subsistere valere non minùs verum & certum esse debet. Si enim substantia creata subsistentiâ propriâ in incarnatione privari potuit; si lux ipsa, teste B. Basilio hom.6. in Hexaëmer. à corpore solis separata subsistit; quia, inquit, *quæ mentis sola agitatione cogitationeque disparari à se possunt,*

ex

ea reipsa sejungi facultate Creatoris possunt; certè qui corpus, ne gravitaret, super aquas portavit, qui res omnes è nihilo produxit, nec subjecto eguit ut efficeret, subjecto non egebat ea ut conservet. Exigit quidem accidens, ut subjecto inhæreat, ut habitudinem ad subjectum semper retineat; quod verò semper & essentialiter inhæreat, non est de essentia illius. Porrò illud sophisma non tam contra præsentiam realem, quàm contra transsubstantiationem militat.

Illa verò inconvenientia, quæ in fine objectionis acervantur pueriliter proferuntur, atque ex fidei nostræ ignoratione, vel dissimulatione proficiscuntur. Si enim considerarent adversarii his nugis mulieres deterrentes Christum esse in Eucharistia modo impassibili, & omnem alterationem solis panis speciebus obvenire, solas illas atteri dentibus, solas corrumpi, solas digeri, & in secessum ire, solas putrescere, acescere & moveri, desinerent doctrinam nostram calumniari, nec iis mutationibus corpus Christi in Eucharistia obnoxium esse confingerent. Sicut autem Dei non dedecet majestatem, ut loca omnia quamlibet sordida immensitate sua pervadat; sicut Solis radii paludum & fimorum sordibus non sordescunt: sic gloriosum Christi corpus nullis specierum sacramentalium qualitatibus, vel injuriis afficitur vel mutatur.

Demonstra

Demonstrationem è Patribus petitam confirmat longè præclarissimum septimæ Synodi Generalis testimonium.

Denique quid Apostoli, quid Patres omnes de Eucharistiæ veritate senserint, discere potest quilibet non oculis orbus ex septima Synodo œcumenica, Nicæna secunda, *act.6. tom.3. circa finem*, ubi Calvinianæ impietatis hæreticæ distinctiones præfocatæ sunt. Sic autem habetur: *Nullus aliquando Tubarum spiritus, Sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum incruentum sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus. Neque enim acceperunt à Domino sic dicere vel confiteri, sed audiunt evangelicè, dicente eo: Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non intrabitis in regnum cœlorum. Et qui manducat meam carnem, & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. Et accepto pane gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, & ait: Accipite & comedite, Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et non dixit: Accipite, & comedite imaginem corporis mei. Sed & Paulus divinus Apostolus ex divinis Domini vocibus hauriens, ait: Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam in qua nocte tradebatur, accepit*

panem, & gratias agens fregit & dixit: Accipite & comedite, hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur; hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnavit, dicens: Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine, hoc facite in meam commemorationem. Ergo liquidò demonstratum est, quod nusquam Dominus vel Apostoli aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per Sacerdotem offertur, sed ipsum corpus, ipsum sanguinem. Quid formalius, quid luculentius desiderare potes, Catholice Lector? Non egent ponderatione vel commentario splendidiora sole meridiano verba. Dic sodes, Claudi Charentonensis, ubi tunc Paschasius, quem præsentiæ realis autorem tam ignoranter, tam fraudulenter comminisceris? Si fingere velis, speciosiùs finge. Mendacia quæ venditas, crede mihi, compone meliùs.

Et ante sanctificationis quidem celebrationem (pergit S. Synodus nondum, si Claudio benè placuerit, nato Paschasio) *typos* (seu ut alii legunt *antitypa*) *quibusdam Sanctorum Patrum hac piè visum est nominare, quorum est Eustathius propugnator orthodoxæ fidei, & Arianæ destructor vesaniæ; & Basilius ejusdem infelicis superstitionis depositor, qui omne quod sub Sole est planam rectorum dogmatum basim edocuit.* Recensitis autem utriusque Patris testimoniis sic concludit: *Quod deinceps infertur certiorem Patris hujus* (Basilii) *perfecit intellectum, qualiter antequam sanctificata fuerint, vocatæ sint typi; post sanctificationem autem corpus propriè ac sanguis Christi dicuntur, sunt, & creduntur.*

Nec

Nec est quod opponas, Græcos Patres jam sanctificata non rarò vocare antitypa, ut Nazianzenus *orat. funeb. in sorore*, & *apologia* I. & Cyrillus Jerosolymitanus *catech.* 5. *mystagog.* Non, inquam, hæc opponas: tum quia suprà exposita sunt: tum quia quidquid tandem sit de illa quæstione facti, hoc unum tamen evidens manet, Concilium Nicænum II. absente Paschasio Romanæ Ecclesiæ de Eucharistia fidem luculentissimè tradidisse. Tum demùm, quia hæc optimè conveniunt, & Patres nunquam dixisse sanctificata esse typos hæreticorum sensu; & esse antitypa bono aliquo sensu catholico. Nunquam enim dixerunt Patres sanctificata esse typos & imaginem excludentem corporis Christi realiter præsentis veritatem: & quia ordinariè dicimus tum adesse imaginem cùm res abest, ideò in hoc sensu nullus dixit Eucharistiam esse imaginem. Cæterùm quia in Eucharistia est simul signum & res significata, nec imago à re repræsentata disjungitur, ideò sanctificata typi à Patribus nonnullis dicta leguntur.

Reflexio,

Et apostrophe ad nostrates hæreticos.

PAtrum doctrinam in medium attuli, ô Sectarii, pluribus silentio, ne opus in immensum excresceret, prætermissis. Si filii estis, audite Patres, quos qui audit, Christum audit;

quos qui spernit, Christum, Christo ipso attestante, spernit. Ne transferatis, quæso, terminos quos posuerunt Patres nostri, & super judicantes nos ne judicate. Eò ne rapiamini quo Calvinianæ novitatis ventus impulerit; incerti quà sine duce eatis, quà redeatis, quid appetatis, quid fugiatis, quid teneatis, quid dimittatis. Intra fidissimam traditionis Patrum stationem vosmetipsos reducite & tenete, atque amaros illos turbulentosque errorum fluctus primitus removete, ut possitis deinde vivæ & salientis aquæ fluenta potare. Patrum authoritate inconcussa fulti dediscite benè quod didicistis non benè. Nova ac nova cum vestro Ministro Claudio impostore jurato in dies ne quærite, qui semper aliquid gestit Religioni addere, mutare, detrahere; sed traditâ semel, & à Patribus omnibus acceptâ credendi regulâ contenti estote. Nam si vitanda, authore Apostolo, novitas est, tenenda utique est antiquitas: & si prophana est novitas, sacrata est vetustas.

Nihil tota hac speculatione de meo exprompsi; summos illos viros, quos Deus pro Ecclesiasticorum temporum ratione variis regionibus & ætatibus produxit, loquentes exhibui, atque in hunc librum quasi in Concilium quoddam, ut Augustinus *lib.* 2. *cont. Iulian. capite* 10. ait, coactos adduxi, eorum ut verbis splendidissimis veram Ecclesiæ de Eucharistia mentem ac sententiam doceremini. Quod à clarissimis illis Ecclesiæ luminibus accepi, id vobis tradere aggressus sum: eos mihi duces ac præsides adoptavi, eorum vestigia sequutus sum, eorum usus oculis, eorum ratione intel-

lexi,

lexi, eorum verbis eloquutus. Eos tandem auscultate, quos Pastores amantissimos, Magistros optimos Ecclesia agnoscit & colit.

In Eucharistia esse corpus Christi, ipse Christus dixit, iterum dixit post Christum Apostolus, post Apostolum nemo Patrum contradixit, solus illi veritati post quindecim possessionis sæcula maledictus Calvinus maledixit: illíne turbam magnam Patrum & Sanctorum, quam dinumerare nemo potest, postponetis?

Hæc cùm ita sint, Ecclesiæ Christianæ felicitati & dignitati in possessione reali Christi sitæ ne imposterum invidete, cujus si libuerit participes esse potestis. Attendite quanta sit Religionis nostræ perfectio, cui datum est id reipsa habere, quod signis tantùm & figuris Mosaïcæ legis tempore adumbratum fuerat. Quare à Dionysio *de Eccles. Hierarch. cap.* 5. divinitus dictum est, Ecclesiam nostram mediam esse inter Synagogam & supremam Jerusalem, ac propterea utriusque participem. *Ac profectò*, ut benè inquit Catechismus Romanus part. 2. titulo de Eucharistia, num. 30. *satis mirari fideles nunquam poterunt sanctæ Ecclesiæ perfectionem, ejusque gloriæ altitudinem: cùm inter eam & cœlestem beatitudinem unus tantum gradus interesse videatur. Hoc enim cum Cœlestibus commune est, ut utrique Christum Deum & hominem præsentem habeamus; sed quo uno gradu ab eis distamus, illi præsentes beatâ visione perfruuntur; nos præsentem, & tamen ab oculorum sensu remotum, sacrorum mysteriorum admirabili integumento se occultantem firmâ & constanti fide veneramur.*

Hanc nostram beatissimam sortem, quam tantò vobis optamus, quantò nobis eam eripere nitimini, expresserat etiam sacrum Tridentinum Concilium sess.13.cap.8. ubi ait, *Panem Angelorum modò sub sacris velaminibus edi, in cœlo absque ullo velamine manducatum iri.* Qua de causa verè catholicéque à Doctore Arnaldo eximio Eucharistiæ defensore, à Deo ad contundendas Ministri Claudii imposturas Ecclesiæ his temporibus proviso, scriptum alicubi est: *Eodem cibo nos Deum in Eucharistia pascere, quo Sanctos in cœlo; nec aliud interesse, nisi quod nobis hîc aspectum ac sensibilem adimens suavitatem, utrumque cœlo servat.*

Cernite tandem, & ad discutiendas objectiuncularum vestrarum offutias considerate discrimen illud præclarum, quod Christianorum statum in hac vita à Beatorum in Patria statu sejungit. Status Christianorum, ut à Cardinali Perronio notatum est, inter Judæos ac Beatos interjectus est. Christum Beati possident nullis figuris, nullis velaminibus obtectum. Judæi contrà non ipsum Christum habuerunt, sed Christi tantùm figuras atque velamina, ut agnum paschalem, & delapsum cœlitus manna. Christiani verò Christum quidem in Eucharistia verè ac realiter possident, sed adhuc sub figuris & velaminibus latentem, sub specierum nimirum Eucharisticarum involucris occultatum. *Tria*, inquit Eucherius, *sibi Deus tabernacula fecit: Synagogam, quæ umbras habuit sine veritate: Ecclesiam, quæ veritatem & umbras habet: Cœlum ubi nullæ sunt umbræ, sed nuda veritas.* At

vos

vos ex Ecclesiæ Christi statu exceditis, quem tum legi, tum gloriæ Paulus opponit, qui sine Christo solas figuras habetis. Legis enim est umbram habere futurorum, non ipsam substantiam rerum. Cavete ne quia vos ad sortem Judæorum dejicitis, & Ecclesiam ad Synagogam detruditis, à Beatorum item gloriosa sorte dejiciamini, qua Christus plenè & conspicuè æternùm possidetur.

SPECULATIO III.

Unanimis Ecclesiarum omnium Christianarum consensio ante ortos Calvinianos realem Christi corporis in Eucharistia præsentiam confitebatur, quæ proinde non potest non esse dogma catholicum. Inflexibilis Ministri Claudii in mentiendo pertinacia repræsentatur.

HÆc est tertia Catholicæ veritatis demonstratio theologica: cùm enim universa Christi Ecclesia, quæ est firmamentum & columna veritatis, in re tam gravi errare non possit, si tota Christi Ecclesia in hujus articuli fidem conspirarit, si ea fide ad se traditione derivata pacificè fruita sit, si hujus possessionis

nullum initium in historiæ Ecclesiasticæ monimentis adverti possit, si positionis illius nullum assignari possit exordium, nullus progressus, nullus author, nulli qui novitatem hac in parte invexerint, si indigitari nequeat sæculum, annus, locus, quando & ubi hæc doctrina nata sit; si nulli proferri possint Catholici qui serpentis doctrinæ fautores impugnarint, nulla Concilia quæ se in illam armarint, manifestum est realem corporis Christi præsentiam dogma esse catholicum ubique & semper in Ecclesia retentum. Nam ut rectè arguit Tertullianus de præscriptionibus cap. 28. *Ecquid verisimile est, ut tot & tantæ Ecclesiæ in unam fidem erraverint? Nullus inter multos eventus, unus est exitus. Variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Quod apud multos* (imò apud omnes ante suscitatos ab erebo Calvinianos) *unum invenitur, non est erratum, sed traditum.* At, fidem realis Christi in Eucharistia præsentiæ cum Ecclesia ortam esse, cum illa adolevisse, cum illa tranquillâ perpetuáque possessione viguisse inde manifestum est, quod assertio illa nullum agnoscit authorem præter Christum, nullos sectatores præter totum orbem quàm latè patet Christianum, Latinum pariter & Græcum; nullus illius architectus, nullum initium, nullus locus ubi exorta sit proferri potest: nulli Episcopi, nulli Pastores, nulli Doctores, nulla Concilia in illius sese novitatis exterminium instruxerunt. Ergo præsentia realis Christi in Eucharistia non nisi ab hæreticis erroris insimulari potest; neque enim de illa hæresi, si hæresis esset, aliter quàm de aliarum hæreseon ingressu

greſſu & progreſſu judicare nemo prudenter poteſt.

Dicere verò cum Calvinianis, tanta univerſæ Eccleſiæ conſpiratione novitatem ſuam opprimi ſentientibus, & noviſſimè cum Claudio Charentonenſi univerſam Eccleſiam per totum terrarum orbem diffuſam inſenſibili fuiſſe depravatione corruptam, & Monachum Paſchaſium totum orbem Latinum unà & Græcum vel momento, vel ſenſim ſine ſenſu fefelliſſe, atque myſterium captu difficillimum & juxtà falſiſſimum nullo repugnante perſuaſiſſe; hoc, inquam, dicere eſt ipſa abſurditate abſurdius, & omnibus non ſolùm Chriſtianis de divina erga Eccleſiam providentia ſenſibus injurium, ſed etiam ſolitis communis prudentiæ notionibus & elementis adverſum, ut egregiè aureo de perpetuitate fidei opere Dominus Arnaldus proſequitur.

Scimus equidem Apoſtolos rudes, pauperes, & ab omni prorſus humano ſubſidio ac ſolatio deſertos de mundo infideli triumphaſſe, & Crucifixi cultum Judæis ſcandalum, Gentibus ſtultitiam, & religionem à ſe ſatam propagaſſe. At tantæ molis opus non ſine ſenſu, non cum ſtupore & ſomno orbis, non per irrepentem nullo advertente mutationem; ſed miraculis, ſed prædicatione, ſed concertationibus, ſed paſſionibus & preſſuris infinitis, ac demùm ſanguine fuſo compleverunt. Et quanvis veritati tandem mundus conceſſerit, illi tamen initio obſtitit univerſus iis armis, iiſque clamoribus, quæ tractatu de Fide, diſſertatione ſpeciali recenſuimus. At verò quis mentis compos credat vel credere poſſit Monachum in Gallia

reclusum totam Rempublicam Christianam ubique gentium diffusam, nullo observante, omnibus ad unum dormientibus corrupisse; & feliciùs Cæsare, qui simul venit, vidit, vicit, omnes fideles suis erroribus imbutos in obsequium falsitatis captivasse? Et quomodo tandem? Non miraculis, ut Apostoli; non sanguine, ut Martyres; non facundia, ut Oratores; non argumentis, ut Philosophi; non armis, ut Turcæ; non plausibilis doctrinæ propositione, ut alii seductores; sed languore, sed incuria, sed inactione oscitantes oves simul & Pastores subjugasse. Præsertim quia Paschasius ipse tum libro de corpore Domini, tum epist. ad Frudegardum, & in commentariis in Matth. testatur doctrinam suam universalis esse Ecclesiæ de Eucharistia sensum. *Quamvis*, inquit, *ex hoc quidam de ignorantia errent, nemo tamen est adhuc in aperto, qui hoc ita esse contradicat, quod totus orbis credit & confitetur. Videat ergo qui contra hoc venire voluerit, quid agat contra ipsum Dominum, & contra omnem Christi Ecclesiam. Nefarium ergo scelus est orare cum omnibus, & non credere quod Veritas ipsa testatur, & ubique omnes universaliter verum esse fatentur.* Quomodo autem sine amentia hanc fidem totius orbis doctrinam pronuntiasset, cujus ipse author fuisset, cuive mendacii probrum totus orbis in os injecisset.

Dices cum Calvinistis, totam quidem Ecclesiam visibilem & aspectabilem in errorem prolapsam impegisse, Ecclesiam tamen invisibilem orbi ignotam, avitam fidem retinuisse. O ridiculum sic respondentium caput; nisi

mavis

mavis deplorandum! Quasi verò figmenta figmentis addere, & mentem Christianorum pascere chimæris satis sit ut communibus notionibus renuntiemus, præfatæque demonstrationis vim invincibilem eludamus? Itáne scilicet Ecclesiâ Christi totâ fœdè collapsâ veram fidem soli invisibiles in montibus inaccessis & inviis solitudinibus illibatam servarunt, ibique pro sua summa pietate omne Eucharistiæ sacrificium veluti abominationem repudiarunt, pro sua summa pœnitentia omnes ab Ecclesia visibili indictas abstinentias, præscriptaque jejunia de medio sustulerunt, pro sua summa in visibiles præpositos & animarum ductores observantia omnem hierarchiam uni Capiti veluti centro innixam, per Episcopos inferioresque ministros distinctam susque deque miscuerunt & pessundarunt? Certè Homeri commentis, ipsis Æsopi fabulis prudentiùs quàm adeò portentosis Calvinianorum ultrò sese occæcantium deliramentis crederemus.

Videsis quæ dissertationibus præambulis secundi & tertii voluminis latè persequuti sumus, ubi Fidei Christianæ Religionisque Catholicæ, cunctaque proinde ejus mysteria nòn methodo discussionis, quâ singula quæque probantur, sed methodo præscriptionis, quâ capitalis aliqua controversia, unde cæteræ definiri possunt, stabilitur, breviter atque summatim demonstravimus. Quæ enim ibi de antiquitate, universitate, & consensione Ecclesiæ diximus, veritatem realis Christi in Eucharistia præsentiæ omninò methodo illa præscriptionis convincunt.

Ejusdem demonstrationis prior confirmatio.

Confirmatur : Supponamus aliquem esse sincerum veritatis amatorem, qui post accuratè perpensa Catholicorum & Calvinistarum hinc inde argumenta pendulus hæreat, neutriusque partis rationum momentis persuasus anceps fluctuet & suspensus. Nullum enim arbitror adeo iniquum æstimatorem, ut sibi persuadeat, Patres nihil Catholicorum assertioni favere, cùm ipse Oecolampadius, referente Lavatero *histor. sacra de cœna Domini p.* 5. difficultatum nodos non lectione & testimoniis Patrum, sed *semota hominum authoritate* dissolvere potuerit; cùm Magdeburgenses antiquiores Patres admissæ transsubstantiationis accusent; cùm Scaliger, ut in sua Scaligeriana, pag. 78. videre est, omnes Patres sacrificium Eucharistiæ agnovisse & confessos fuisse miretur; cùm Casaubonus nulli Protestantium doctrinâ secundus, epist. ad Witemgobardum ultrò fateatur se ob tantam discrepantiam & immane discrimen quod interest inter doctrinam Protestantium & veteris Ecclesiæ de Eucharistia [illegible]dem conturbari; cùm Socinius epist. ad Radecium, pag. 113. veritate coactus profiteatur, Calvinianis & Lutheranis, si Patrum authoritate difficultas hæc definienda sit, causâ cadendum esse; cùm Minister Daillæus lib. de vero Patrum usu, cap. 2. Patres ambiguas explicatuque difficillimas protulisse sententias attestetur.

Hoc

Hoc ergo ſuppoſito, ſincerus ille veritatis quæſitor dubitantis ut animi motus ſedet, ſi Chriſtianarum omnium Eccleſiarum realis Chriſti præſentiæ fidei adhærentium conſenſioni concedat, profectò à chriſtianæ prudentiæ regulis haud recedet, continuò niſi cedat receſſurus. Etenim in hoc interiori mentis certamine ſic apud ſe diſcurrere tenetur: Si Scripturas conſulo, implicor dubiis, nec expedior; ſi difficultates aſſiduâ Patrum lectione vincere ſtudeo, occurrunt tenebræ denſiores, quas inter lux nulla affulget; ſonos diverſos audio varias in partes vocantes; hic apertas pro Romanæ Eccleſiæ fide ſententias lego, iſtic propoſitiones Lutheranorum cauſam juvantes adverto, illic aſſertiones Calviniſtis in ſpeciem faventes obſervo, veritatem cujus uno amore teneor non invenio; ſi Theologorum lucubrationes evolvo, ubique argumenta fortiſſima plena manu cerpo, ſolutiones infirmas; ſtrenuos cerno aggreſſores, imbelles defenſores. Quid ergo in illis jactatæ mentis fluctibus opus eſt facto? Abigenda mihi eſt ſingularis argumentorum diſcuſſio quâ angor, & ad Eccleſiæ univerſalis antiquitatem, univerſitatem, conſenſionem veluti ad tutiſſimum portum ſupereſt confugiendum. Reali corporis Chriſti præſentiæ adhæſiſſe totum orbem Chriſtianum ante transfugam Calvinum ſcio, illi aſſerto aſſenſam eſſe Eccleſiam Latinam univerſam cerno, nec aſſenſus illius initium invenio; illi Eccleſiam Græcam in aliis ei infenſiſſimam conſentire video, in eam quoque ſententiam alias Chriſtianas ſocietates Latinæ peræquè atque Græcæ Eccleſiæ hoſtes iniſſe compertum

pertum eft; nullam hujus Catholicæ fidei mutationem, vel viciffitudinis obumbrationem, aut veftigium ullum in Ecclefiafticis monimentis cerno: quam verò infenfibilem variationem Calviniftæ, & eorum nomine Minifter Claudius comminifcuntur, chimæricam effe fenfus ipfe communis per fe convincit. Quid ergo vel Deo gratiùs, vel rectæ rationi conformius agendum fupereffe poteft, quàm ut fepofitis infirmitatis meæ dubitationibus ex offufa humanæ menti caligne enatis, afful-genti Catholicæ veritati concedam; quàm ut credam quod univerfa credit, univerfa femper & ubique credidit Ecclefia, quodve neque crederet, neque cum tanta confpiratione crediditfet, nifi fidem illam perpetua traditione veluti canali perenni recepiffet? Ita me gerens fi erro, prudenter erro, tutò erro, inculpabiliter erro. Abfit autem ut ita credens in errorem abripiar, cùm Sanctis Auguftino & Paulino authoribus, *Vacare non poteft quod univerfa facit, orat, aut adorat Ecclefia. Et fi quid univerfaliter per orbem frequentat Ecclefia, quin ita faciendum fit difputare, infolentiffima eft infania.*

Pofterior ejufdem demonftrationis confirmatio.

Confirmatur & illuftratur ampliùs ex Domino Arnaldo? Quamvis fola Catholicæ Ecclefiæ authoritas ad convincendam damnandamque Calviniftarum fententiam per fe fufficeret, tantumque abfit ut benè inferant Proteftantes

ab-

ab ea se discedere oportere, quia in errorem prolapsa est, ut potiùs, justiusque inferendum sit, in grandes ipsos cecidisse errores; quia cùm errorum maximus sit schisma & separatio ab Ecclesia Catholica, profectò non amore veritatis, sed spiritu erroris ab ea recedunt quotquot recedunt: arbor enim bona non potest malos fructus facere, nec veritas immanissimum schismatis crimen parere. Quare non possunt Calviniani in secessionis suæ speciem Ecclesiæ Catholicæ errores obtendere, sed in errorum suorum manifestissimum argumentum suam ab Ecclesia Catholica fugam assumere, nec suppositionibus obscuris claram veritatem, sed clarâ veritate incertas & obscuras suppositiones evertere debent.

Quanvis, inquam, hoc ita sit, illud saltem nullus quàmlibet pervicax vel morosus inficiari poterit vel audebit, Ecclesiam Catholicam non esse erroris insimulandam aut damnandam, nisi ob certas & evidentes prolapsiones, nec novam sectam erigendam amplectendamve, nisi cogente veritatis luce, quæ Ecclesiæ sit authoritati anteponenda. Si enim temeritate non vacat judicium quo persona privata absque manifesta ratione damnatur, qua æquitate totius Ecclesiæ consensio, imò & Christianarum omnium ante exortum Calvinismum societatum conspirans præsentiæ realis Christi in Eucharistia fides erroris, subindeque justæ ab ea secedendi datæ occasionis accusabitur atque damnabitur? Accedit quod cùm Calvinistæ sint origine Catholici, ex Romanaque Ecclesia, unde exierunt, oriundi; cum ab ea Ecclesia Scripturas sacras mutuati sint, articulos fidei

didice-

didicerint, quæ retinent sacramenta susceperint, nisi omnes naturæ & honestatis sensus exuerint, nisi adamantinam vel brutalem indolem induerint, optare veluti connaturaliter tenentur Ecclesiam illam matricem, originalem, & radicalem esse, si fieri posset, in doctrina sanam, labisque puram. Unde nec possunt, nec debent repugnante insita viris honestis & liberalibus propensione, illam erroris nisi apertissimis coacti rationibus insimulare, multóque minus matris suæ errores nefandi more Chami propalare & ridere, nisi ob manifestam fidei in discrimen vocatæ vitandam iacturam. Maximè quia cùm Ecclesia Catholica dotibus quamplurimis, iisque aspectabilibus præstet cæteris omnibus sectis, illisque prærogativis alumnos suos & doctrinæ suæ professores veluti arctissimis sibi vinculis colligatos teneat, antiquitate nimirum, consensione, Pastorum successione, doctrinæ possessione & præscriptione, professorum sanctimonia, miraculis, aliisque alibi operosè memoratis, non debemus nisi errorum evidentiâ persuasi ab ea Ecclesia secedere, nec ad novam sectam nisi aperta veritate allecti transvolare: quin & in dubio societatem antiquiorem, universaliorem, & veræ Ecclesiæ notis insigniorem nouæ recentique cæteris paribus anteponere jure possumus & debemus. Ergo sive doctus sis, sive ignarus, non potes in controversia Eucharistiæ ab Ecclesiæ Catholicæ sensibus recedere, & ad Calvinianas partes transire: quia doctus in singularium examine probationum non evidentiam fidei catholicæ adversam invenit, sed ad summum difficultatem sentit; indoctus verò eas in examen

men vocare nec scit, nec valet. Ergo utique sola superest Ecclesiæ universalis, authoritas & Christianarum omnium societatum consensio, qua difficultatum omnium nodos dissolvere, dubia omnia sopire & prudenter debet, & facilè potest.

Certè si in dubiis tutior pars est eligenda, eaque sententia cæteris præferenda, quæ magis rationi consentanea, magisque à cupiditatis laqueis aliena est, ille nec peccat, nec puniri à Deo proinde potest, qui in materia Religionis viam illam ingressus fuerit, quæ tutior, probabilior, & à cupiditate remotior apparuerit: neque enim divina Providentia sivit, sinit, vel sinere unquam potest, tam innoxium rationis usum ad errorem viam sternere & munire. Atqui in controversia Eucharistiæ Ecclesiæ Catholicæ indivulsè adhæret, viam tutiorem, probabiliorem, atque à concupiscentiæ insidiis immuniorem insistit. Etenim qui attentè considerat omnes Christiani orbis fideles realem Christi corporis in Eucharistia præsentiam adversus paucos Calvinistas firmiter credere, omnes ante Berengarium continuò damnatum semper & ubique credidisse; generalem verò fidei mutationem insensibilem commentum esse ipsis dormientium exerrationibus intolerabilius; videt pariter, nisi concupiscentiæ nebulis occæcetur, tutius esse mentem suam toti Ecclesiæ supponere; minùs quoque periculosum esse universæ Christianarum omnium societatum consensioni, quàm privato spiritui credere; probabiliusque esse se potiùs quàm omnes Christianos falli. Profectò hominis sic comparati judicium rationis unius partus est,

non

non concupiscentiæ; humilitatis fructus, non superbiæ: sicut è contra oppositum judicium privatos sensus Ecclesiæ consensioni anteponens non nisi à cupiditate & superbia extollente se adversus omne quod dicitur doctum & sanctum, derivatur. Quis autem nisi communibus pietatis notionibus renuntiaverit, credat rationem, & humilitatem fidei & promissionibus divinis innixam viam esse quæ ducat ad perditionem, temeritatem verò & superbiam ad veritatem & vitam iter aperire? Si ita sit, de providentia divina, de religione, de Christianismo, de sensu communi actum esse contendo. Si ita sit, ratio fallet, prudentia peccabit, virtus in malum propellet, religio apostatare faciet, & quod horribile dictu est, Deus ipse decipiet.

Nec possunt Calviniani conscientiæ solamen aliquod, vel dubitationum quietem in suæ authoritate Ecclesiæ invenire. Cùm enim unum ex præcipuis Calvinianæ doctrinæ capitibus sit infallibilitatem nulli esse Ecclesiæ asserendam, quæ proinde communioni ipsorum eximia esse non potest, planum est Calvinistam non posse suborta dubia suæ authoritate Ecclesiæ compescere, nec Pastorum Ministrorumve suorum voci juxta sua etiam principia cedere. Unde Calvini discipulis illud veridicè regerere, quod Manichæis olim Augustinus, licet: *Vos tam pauci, & tam turbulenti, & tam novi, nemini dubium est, quin nihil dignum authoritate proferatis.* Præsertim cum juxta Calvinistas nulli homini, vel Pastori, vel Concilio, sed soli Scripturæ determinandorum de fide dubiorum facultas asserta sit. Quid ergo ille faciet, cui lectio-

lectio Scripturarum difficultates & dubia non removet, sed auget? An transibit ad novas Calvini partes? Sed enim id non licet, nisi veritatis evidentiâ cogatur. Atqui nullam apud Calvinianos inveniri evidentiam sibi evidens est; hinc enim tot dubitationum æstus proficiscuntur. An neuter & pendulus nulli sectæ determinatè adhærebit, vel cuique pro loco & tempore occurrenti inserviet? At teste Apostolo sicut unus Deus, ita una fides; & pluralitas Religionum, nullitas Religionum. Ergo cùm Calvinista esse non possit sine evidentia quæ sibi deest, neuter esse sine impietate nequeat, catholicus humilitate evadat necesse est. Quia sola catholica Ecclesia evidentiæ defectum authoritatis sibi eximiæ, sibi à Deo promissæ, sibi ab Apostolo columnam & firmamentum veritatis ipsam nuncupante, assertæ pondere & lites decidere, & controversias definire, & dubia sedare, & tranquillam securitatem præstare potest.

Hactenus expositam invincibilis demonstrationis vim variis artibus eludere Calviniani conati sunt. Aliqui, in quibus nonnullæ bonæ fidei reliquiæ supersunt, illud ultrò fatentur, quod sine effronte audacia negari non posse arbitrati sunt, Græcos nimirum realem corporis Christi in Eucharistia præsentiam, veramque transsubstantiationem confiteri, ac proinde Catholicam nostram assertionem ante Lutheranos & Calvinianos ab omnibus omnino Christianis unanimi fuisse consensione receptam. Ita sponte sua fatetur Crusius linguarum Græcæ & Latinæ apud Lutheranos Tubingenses Professor. Ita Sandus Anglus *lib. de Religionum.*

gionum statu, *cap.* 42. Ita Frobesius Scotus *consider. modest. de Eucharistia*, *cap.* 4. Ita Donnauverus *lib. de Ecclesia Græcanica hodierna*, *pag.* 46. Alii hanc quæstionem veluti scopulum fugientes ad sibi tutius silentii asylum confugiunt. Sed alii generosiores, rati licitum esse negare quidquid sibi obesse vident, unanimem illam, tametsi patentem utriusque Ecclesiæ consensionem, reclamante scientiâ, repugnante conscientiâ, asseveranter inficiari non dubitarunt.

Ministri Claudii mendacia ob oculos posita.

Sed nulli post hominum memoriam hæretico aut impostori mentiendi licentiâ & contumaciâ, atque inter mentiendum affectatâ securitate cedit novissimus Minister Claudius. Subodoratus enim Ecclesiæ Græcæ cum Latina circa Eucharistiam consensione sectæ suæ apostasiam manifestissimè revinci, & Ecclesiam Romanam ab omni innovationis labe purgari, semoto omni pudore, depositaque fronte, palam, apertè, asseveranter scribere non erubuit Græcos aliá've Orientales Christiani nominis societates in articulo Eucharistiæ ab Ecclesia Romana dissidere. Et quanvis valeat, ut loquitur Augustinus, ad seipsam persuadendam ipsa evidentia, hanc tamen ultrò se ingerentem nihil veritus, ea pernegare obfirmatè decrevit, quæ antecessores veritate coacti ultrò confessi fuerant, vel ne confiterentur, silentio prætermiserant. Sed nihil mirum: illud enim innatum est

est hæreticis omnibus ingenium in infestam sibi veritatem furere, & eâ dum opprimuntur sese simul jactare. Homines etiam bonos & Catholicos interdum falli, atque intricatis quæstionibus implicari humanum est: sed affulgentem veritatis splendorem repellere, & verum falsum, falsum verum audacter pronuntiare, hæreticorum character est singularis.

Ut autem eo spiritu Ministrum Claudium agi liquidò constet, unáque clareat & quantùm veritatem sibi notam odio habeat, & adversus illam nihil possit, legendus est integer Domini Arnaldi liber, ubi hanc facti quæstionem tantâ diligentiâ tantáque accuratione oculis subjicit, indeque conclusiones adeo necessarias deducit, ut illam utriusque Ecclesiæ consensionem sensibilem & palpabilem efficiat, ejusque consensionis negationem non minus iniquam demonstret vel absurdam, quàm si quis contenderet Ecclesiam Romanam de præsentia corporis Christi in Eucharistia dubitare, vel S. Thomam Aquinatem, vel Cardinales Bellarminum aut Perronium nunquam de Eucharistia nisi in sensu Calvini aut Lutheri scripsisse.

Quis enim nisi voluntariis tenebris exoculatus credat Michaëlem Cerularium aliosque Orientales, qui omnem infamandæ Latinæ Ecclesiæ vel levissimam occasionem & prætextum avidissimè nanciscebantur, quive in sui schismatis specimen usum panis azymi, omissionem Alleluia tempore Quadragesimæ, aliáque minutissima obtendebant, prætermissuros gravissimum præsentiæ realis & transsubstantiationis caput, si figurativam tantùm Christi præsen

præsentiam ipsi credidissent ;! prætermissuros, inquam, anno 1053. quo recens erat & ubique nota Berengarii circa Eucharistiam sententiæ damnatio?

Quis crederet Cardinalem Humbertum, & Monachum Nicetam causam Græcorum agentem in illa concertatione gravissima, quam Baronius sub finem tomi undecimi refert, nihil sibi de Eucharistiæ veritate objecisse, sed potiùs utrumque hanc communem fidem supposuisse, ex eaque argumenta ad juvandam suam causam deprompsisse.

Quis crederet Berengarianos vel totius Ecclesiæ Græcæ fidem ignorasse, vel sibi notâ contra adversarios sibi novitatem & sectatorum paucitatem exprobrantes non usos esse. Quin potiùs Lanfrancus *lib. de corpore Christi, capite* 22. ipsis opponit Romanæ Ecclesiæ de Eucharistia fidem esse communi Latinorum, Græcorum, Armenorum, & omnium cujusvis nationis Christianorum calculo probatam.

Quis crederet Theophilactum Archiepiscopum celebrem in speciali de erroribus Latinorum libro solam additionem termini FILIOQUE in Symbolo reprehendisse, & realem Christi præsentiam non objecisse? At quomodo fidem illam calumniaretur, quam verbis ipsâ luce clarioribus *in cap.26. Matth.* ipse docet: *Porrò dicens, Hoc est corpus meum, ostendit quod ipsum corpus Domini est panis qui sanctificatur in altario, & non respondens figura. Non enim dixit, Hoc est figura, sed hoc est corpus meum. Ineffabili enim operatione transformatur, etiamsi nobis videatur panis; quoniam infirmi sumus, &*

abhorre

abhorremus crudas carnes comedere, maximè hominis carnem: & ideo panis quidem apparet, sed reverà caro est. Et in cap. 14. Marci: *Hoc est corpus meum, hoc inquam quod sumitis. Non enim figura & exemplar quoddam Dominici corporis panis est, sed in illud ipsum convertitur corpus Christi. Dominus enim dicit, Panis quem egò dabo, caro mea est: non dixit, Figura est carnis meæ, sed caro mea est. Et iterum: Nisi ederitis carnem filii hominis. Et quomodo caro non videtur? O homo, propter nostram infirmitatem istud fit. Quia enim panis quidem & vinum ex his sunt quibus assuevimus, ea non abhorremus: sanguinem vero propositum & carnem videntes, non ferremus, sed abhorreremus; idcircò misericors Deus nostræ infirmitati condescendens, speciem quidem panis & vini servat, in virtutem autem carnis & sanguinis transelementat.*

Quis non nisi post exutum sensum communem effutire præsumat, duodecimo sæculo, in quo pro expeditione Jerosolymitana Orientis Provinciæ Latinis hominibus refertæ sunt, nec commercio solùm & armis, sed & matrimonii vinculo Latini cum Græcis conjuncti sunt; Græcam tamen Ecclesiam Latinæ de Eucharistia fidem ignorasse, vel cognitam non impugnasse, improbasse, exprobrasse, vel certè objecisse? Latinos etiam Græcorum apud quos convivebant, communem de figurativa duntaxat corporis Christi præsentia sententiam ignorasse, & ita ignorasse, ut omniscius & oculatissimus Bernardus ad Eugenium scribens dicere potuerit, Græcos nobiscum esse & non esse, junctos nempe fide, pace divisos; & Petrus Cluniacensis, qui Berengarianos ex professo

confutaverat, Imperatori & Patriarchæ Constantinopolitano precum communionem obtulerit, ut *lib.* 4. *epistol.* 39. *&* 40. videre est.

In cujus mentem non omninò à rationis lumine desertam venire potest, Ecclesiæ utriusque innumeros Scriptores dissensionum capita & dissidiorum causas ex professo tractantes nunquam de Eucharistia meminisse? Certè nisi una omnium fuisset concorsque sententia, tanti momenti discrimen minimè tacuissent, qui alia minutiora & latentiora, putà usum azymorum, & Spiritus Sancti à Filio processionem noverunt & acerrimè refutarunt. Quis aliqua veri specie dicat, Euthymium in sua Panoplia hæreseon catalogum texentem nullam præsentiæ realis, transsubstantiationisque mentionem fecisse, sed potiùs Paulinianos realem Christi præsentiam inficiantes iisdem Gregorii Nysseni, & Joannis Damasceni micantissimis testimoniis, quibus Catholici adversùm Calvinianos pugnamus, confutasse? Quis porrò credat, nisi in insulsitatis extremum prolapsus fuerit, ea testimonia produxisse Euthymium vel producere potuisse, si Calvinianæ sententiæ adhæsisset? Dicant sodes Calviniani, num ea ipsi loca libenter adhiberent, si quis ab eis fidei suæ expositionem sciscitaretur? Accedit Euthymium Catholicam nostram assertionem in Matthæum cap. 64. limpidissimè docuisse: *Quemadmodum*, inquit, *supernaturaliter assumptam carnem deificavit, & hæc ineffabiliter transmutat in ipsum vivificum corpus, & in ipsum pretiosum sanguinem suum.*

Mitto

Mitto alia clarissima illius ætatis Authorum testimonia sole ipso lucidiora, quibus Ecclesiæ Catholicæ de Eucharistia fidem iisdem verbis efferunt, adversus eam eadem sibi difficultatum momenta objiciunt, illaque iisdem responsionibus explicant, quæ à Catholicis passim usurpantur. Qui sanè agendi modus absurdus, ridiculus, fatuus, propriæ causæ proditorius, prævaricatione fraudeque plenissimus foret, si unam figuræ aut virtutis Calvinianorum præsentiam credidissent. Mitto Nicolaï Methonensis Episcopi librum, in cujus principio, medio, fine præsentiam realem & transubstantiationem affirmat, probat, in negantesque indignatur. Et tamen Minister Claudius eiuratâ omni bonâ fide, & solitâ suâ in erroribus etiam conspicuis & sibi notis defendendis contumaciâ Authorem illum in suas partes repugnantem inflectit. Expecto donec S. Thomam Aquinatem, Bellarminum, & Coëffetæum suæ sectæ defensoribus accenseat.

Mitto professionem fidei *tomo 2. Bibliothecæ Patrum Græcolatin.* relatam, è Bibliotheca non Vaticana, sed Principis Calviniani erutam, quam Sarraceni ad fidem conversi emittebant, in eaque panem in corpus Christi, vinum in sanguinem ejus secundùm veritatem converti confitebantur. Hæc, inquam, mitto; quia Ecclesiæ Græcæ & silentium & voces, & scripta & disputationes, & amicitiæ & odia, & bellum & pax, & omnes demùm hujus ætatis circunstantiæ communem totius Christianismi mentem significantissimè vel stupidissimis demonstrant.

Eandem Orientalium Ecclesiarum cum Latina fidei consensionem evidentissimè declarat sequentium sæculorum ad nos usque non interrupta Græcorum de Eucharistia sententia. Etenim sæculo 13. in quo ob bellorum frequentiam & Latinorum victorias Græcia Latinis referta erat, nunquam Græci circa Eucharistiæ substantiam ullo unquam vel minimo erroris rumore aspersi sunt, nullaque illis mota lis, nisi ob celebrem illam de azymis controversiam. Græci etiam nullam calumniandæ Latinæ Ecclesiæ, cujus infensissimi erant, occasionem ex Eucharistiæ fide nacti sunt, tam commodam, tam ultrò oblatam & simul justissimam non prætermissuri, si Latini in articulo Eucharistiæ aberrassent.

Nec poterant Orientales Occidentis de Eucharistia sensum ignorare, quem in Magno Lateranensi Concilio Innocentius III. non paucis Græcis Palæstinisque Præsulibus luculenter expressit; quémve in formula fidei ad Imperatorem, & Græcos transmissa Urbanus IV. referente Raynaldo sic exposuit: *Sacramentum Eucharistiæ ex azymo conficit Romana Ecclesia, tenens & docens, quod in ipso Sacramento panis verè transubstantiatur in corpus, & vinum in sanguinem Domini nostri Iesu Christi.*

Quare tota utramque inter Ecclesiam rixarum, dissensionum, & nefandi schismatis origo unus erat de processione Spiritus sancti à Filio articulus. Quod etiam ex opusculis à S. Thoma contra Græcos elaboratis manifestum est. Cùm enim S. Doctor esset ex una parte

Catho

Catholicæ de Eucharistia fidei zelantissimus, & ex alia Græcorum dogmatum callentissimus, utpote ad ea examinanda ab Urbano IV. electus, & ab ipsis Græcis in dubiis rogatus & consultus, ut patet ex ejus Opusculo sic inscripto: *Declaratio quorundam dubiorum contra Græcos, Armenos, & Sarracenos*; & à Confratribus Ordinis sui, vel saltem à Generali Ordinis Magistro, qui Græcorum errorum per Dominicanos ibi degentes vel crebris litteris, vel in Comitiis Generalibus, ad quæ singulis annis Provinciarum Præpositi eo tempore in Ordine nostro conveniebant, conscius erat, plenissimè eruditus. Et tamen S. Thomas nullibi Græcos negatæ transsubstantiationis vel præsentiæ realis accusat. Maximè quia cùm S. Thomas opusculo citato referat *Sarracenos improperare Christianis, quòd in Altari comedunt Deum suum*; Christianis, inquam, Orientis, cùm de hoc à Cantore Antiocheno moneatur, non potuit D. Thomas, non potuit universa Ecclesia Latina Græcæ Ecclesiæ fidem ignorare, quibus ipsa Sarracenorum dubia non erant ignota: non potuit etiam Ecclesia Græca omnium Latinorum etiam secum conviventium fidem ignorare, quæ Sarracenorum scrupulos & improperia dignoscebat.

Idem consensus claruit in Concilio Lugdunensi Oecumenico, ubi formulam suprà positam juramento firmavit Imperatoris nomine Georgius Legatus, necnon & Nuncius ab Ephesino Metropolitano aliisque Græcis Episcopis ad Concilium directus.

Eadem fidei ejusdem conspiratio sæculo de-

cimoquarto radiis fulsit ipsa meridiana luce splendidioribus. Tunc enim Christus in Eucharistia præsens propalam nullo Græco reclamante à Latinis adorabatur. Et cùm hujus ætatis Scriptores dissertationibus variis ferverent, scriptisque fermè infinitis utriusque Ecclesiæ discrimina notare & indigitare ex professo satagerent , in nullius tamen mentem venit vel Græcos negatæ transubstantiationis accusare , vel Latinos ob assertam transubstantiationem erroris insimulare. Tunc Dominicani & Franciscani , id est totidem transubstantiationis defensores docti , oculati , & eorum nonnulli fidei Quæsitores Græciam frequentabant. Itáne verò credibile est , Doctores illos, qui minimos nævos detegebant, qui pulveres & festucas in examen vocabant , errorum palpabiles trabes non advertisse ? Itáne Græci adeò occæcati credendi sunt , ut publicas Christi realiter in Eucharistia præsentis confessiones , & solennissimas in apertis supplicationibus , in Ecclesiis , in infirmorum Viaticis deferendis adorationes non viderint planè ; vel ita maligni , ut eam potuerint hæresim in omnibus libris suis contra Latinos editis (& sunt sanè multi , quorum indicem dat Doctor Arnaldus *lib.3. cap.7.*) silentio supra pisces taciturniore præterire?

Sed quid opus est conjecturis & argumentis negativis , tametsi hac in parte invictissimis, & hujus nostræ fidei præscriptionem demonstrantibus , cùm veritas per se luceat , & Græci calamo Nicolai Cazabilæ Episcopi Thessalonicensis suos & suorum de Eucharistia sensus Ec-

clesiæ Romanæ planè consentaneos ob oculos in suæ Liturgiæ expositione ita expandant, ut D. Thomæ Aquinatis, quem in articulo Processionis Spiritus sancti à Filio datâ operâ refellit, verborum proprietatem & nitorem quoad punctum præsentiæ realis & transubstantiationis adæquet, eandemque fidem non semel & iterum, non obiter, strictim, & defunctoriè, sed fusè, sed ex professo, sed cum iisdem fidei, reverentiæ, & pietatis igniculis, quos apud Granatensem legere est, exprimat? Videsis prælaudatum Arnaldum *lib.*3. *cap.*8. ubi & Claudii futilissimas, & quæ à nobis referantur indignissimas responsiones summâ patientiâ recenset, & majori evidentiâ confutat.

Eadem quoque fidei concordia sæculo decimoquinto nituit, tum in scriptis Simeonis Archiepiscopi Thessalonicensis à Patre Goar in sua Euchologia relatis; tum ex unione Ecclesiæ Græcæ cum Latina in Concilio Florentino inita. Dicere verò Episcopos utriusque Ecclesiæ per biennium congregatos, & minima quæque doctrinæ dissidia ventilantes, quid circa Eucharistiæ substantiam utraque Ecclesia crederet, quidve sentiret ignorasse, vel scientes nefariè omnes dissimulasse, vel dissimulantium neminem finito Concilio fallaciam retexisse, est ultimum possibilis fatuitatis extremum, desperatæ causæ desperata defensio, immò & manifesta agnitæ veritatis repudiatio. Etenim *sess.* 25. Græci panem fieri corpus Christi Latinis confessi sunt, omnesque uno excepto Marco Ephesino huic articulo subscripserunt: *In azymo sive fermentato corpus Christi veraciter conficitur.* Sed ad vomitum, inquies, reversi

in patriam Græci haud multò post redierunt. Scio equidem, sed nullum inde causæ meæ detrimentum, imò potius compendium ingens accersetur. Etenim Græci in patrium solum reversi, proindeque liberi, nullo præsentiæ Pontificiæ obice vel timore præpediti, & ob antiquas in Ecclesiam Latinam simultates initæ unionis dissolvendæ cupidissimi, si Romanam sibi invisam Ecclesiam in substantia Eucharistiæ errasse advertissent (non potuerant autem non advertere post continuum familiaris convictus biennium, post quotidiana, quibus intererant Missarum solennia, post frequentissima & in oculos incurrentia erga Eucharistiæ Sacramentum publicæ pietatis officia) nullum sanè vel speciosiorem rescindendæ retractandæque unionis colorem, vel Latinæ Ecclesiæ accusandæ justiorem causam, vel commodiorem votis suis satisfaciendi opportunitatem habuissent, ut schismatis objectum sibi nomen & crimen à se deprecarentur, in solamque Romanam Ecclesiam refunderent. Sed tantum abest, ut fovendi inde schismatis occasionem nacti fuerint, ut in ipsis potius, quas contra Romanam Ecclesiam ediderunt, iratissimis lucubrationibus, transubstantiationis fidem disertissimè expresserint, ut ex Marci Ephesini Ecclesiæ Latinæ hostium infensissimi opusculo de forma Eucharistiæ perspicuum est; ibi enim asseveranter pronuntiat, verba Sacerdotis *reipsa transmutare jam dona in ipsum prototypum illud corpus, & sanguinem dominicum.* Quod ex aliis quoque Græcorum libris posteris relictis liquidò constat, in quibus transubstantiationis doctrina passim supponitur, passim iisdem

iisdem quibus Catholici utuntur verbis, eadem, & interdum majori energiâ exponitur. Videatur Dominus Arnaldus *lib. 4. cap. 3.*

Consensus verò mutuus sæculi decimisexti visus est tum in litteris Jeremiæ Patriarchæ Constantinopolitani ad Lutheranos & Lutheranorum ad ipsum reciprocis; ubi Græcos non solùm realem corporis Christi in Eucharistia præsentiam, sed & transubstantiationem sincerè confiteri apertè expressit, nec dubitarunt Lutherani, ultrò professi se in puncto transubstantiationis à Græcis dissidere. Et jam post centum fluxos annos Ministro Claudio dicere licebit, nec Jeremiam præsentiam realem & transubstantiationem significare voluisse, solamque virtutis & efficacitatis præsentiam agnovisse; nec Lutheranos Patriarchæ mentem limpidissimis verbis expressam assequutos esse, atque diuturnum litterarum commercium perpetua æquivocatione, perpetua cæcitate, perpetua hallucinatione laborasse; & reclamante sensu, reclamantibus oculis, repugnante omni probi hominis honestate & sinceritate illi asseverare & jurare licebit, Jeremiam à suis partibus stetisse; Jeremiam, inquam, à quo Lutherani Witembergenses non alia de causa se discedere professi sunt, nisi quia præter præsentiam realem etiam transubstantiationem in ejus litteris, & ejusdem fidei confirmationem in sequentibus epistolis, responsionibus, & replicis adverterunt. Si ita sit, bonum malum, verum falsum, totum orbem brutescere, totum cæcutire, sine pudore effutire licitum erit, solida & ridicula proferre perinde erit, insanire peræquè ac sapere indifferens. Lege

caput 4. libri 4. Perpetuitatis Fidei, & Domini Arnaldi patientiam demirare, ab ea non dissimilem, quâ eruditus Philosophus Solem esse lucidum & ignem calidum pertinaci suadere satageret, & suadendo desudaret.

Ministri Claudii imposturæ sub sensum cadentis utilitas à Deo provisa.

Absit tamen ut sapientissimi eximiique Theologi patientissimum laborem sugillem; nam præter quod ubique effundit Ecclesiasticæ scientiæ lucem, ubique pietatem & in Ecclesiam Catholicam profundam reverentiam spirat & inspirat, hoc etiam tanto labore suo evincit, quàm sit in verbis obscuris explicandis Claudii suspecta fides, qui ipsi evidentiæ repugnare, & ut Scriptura loquitur, lumini rebellis esse non erubuit. Etenim si authores Calvinismum Lutheranismumque ex professo damnantes, & selectis verbis idoneis & accuratis damnationem suam confirmantes, omni vi & extorsione suas in partes Claudius trahit, & trahendo sese jactat, atque non secus ac si victoriam insignem reportasset nobis insultat; qua sinceritate Patres subobscurè interdum loquutos interpretabitur? Quid mirum si suos prædicet qui non ita clarè loquuti sunt, qui suos venditat apertissimos sententiæ suæ impugnatores.

Oportebat, oportebat planè, ô Claudi, te in tam manifestos & palpabiles errores prolabi, ut in aliis minùs manifestis cognoscerere. Te in explicandis

explicandis primorum sæculorum Patribus cæcutire humanum est, miseratione dignum : at te sic insanire, ut Authores tibi repugnantes & repugnantiam suam pro virili parte significantes tibi favere dicas, ad extremum non dicam hæresis, sed dementiæ cumulum pervenisse est. Adeóne lædi non potest fides, quin continuò lædatur ratio & humana mens, quia nimirum fides & ratio unius ejusdemque divini luminis expressiones & radii sunt. Necesse est enim, sicut veridicè Augustinus scripsit, ut aliter quàm oportet humana æstimet, qui divina contemnit. Nisi spiritu hæretico agerere, res tam fictas & tam inauditas venditare nequivisses. Quis credidisset ausum te fuisse merum ludibrium, meram impotentis ingenii lasciviam in medium proferre, ut totius orbis testificationibus in quæstione facti repugnares, meris ut phantasiis tuis summa Religionis mysteria involveres, illos perversè imitatus, de quibus Augustinus ait lib.6. Musicæ, cap.11. *Sequuntur nonnulli sua phantasmata tam præcipites, ut nulla sit materies falsarum opinionum quàm habere phantasias.* Quia decrevisti veritati bellum indicere, facta evidentissima pernegasti : sed sicut hæreseon magistris verè olim B. Hieronymus regerebat, *Ecclesia victoria est vos apertè dicere quod sentitis :* ita victoriæ nostræ pars maxima est, inania figmenta tua submotis ambagibus, reductoque velamine ob animos oculosque legentium statuere, ut eos graviùs percutiant, non ad vulnus, sed ad vulneris cautionem, & fraudium tuarum aversationem. Ipse non credis quæ aliis suadere moliris, & quà homo, quà potissimè è Francis indole ingenuis oriundus.

ea inficiaris, quæ quà Calvinista obtrudis: ita videlicet, ut verbis Magni Gregorii 3. *part. Past. cap.* 1. utar, mentem tuam impellit hæresis fervor quò naturalis indolis non trahit desiderium, & ageris commotus velut nesciens, unde postea doleas sciens.

Sed illud non sine singulari Dei in Ecclesiam & in ipsos etiam Calvinianos providentia contigisse credendum est. Difficiles sunt nonnullæ veterum Patrum expressiones, de quibus Calvinistas inter & Catholicos jamdudum certatur. A tot sententiarum discussione & collatione abhorret popularis intelligentia, & in controversiis hinc inde impeditis facilè imperitis illuditur, quibus quippe ea in examen vocare nec per otium vacat, nec per ingenium licet. Unde Ministris Patres sibi in controversiis nostris favere asseveranter & summa confidentia (tametsi falsò) prædicantibus fidem adhibere imperitos, id est majorem suæ sectæ partem, proclive est. Quamobrem clarum & manifestum in Christianismo monumentum extare voluit Deus, ut possent vel simplicissimi (quibus potissimùm consulit Deus, volens omnem errorum ipsorum excusationem præcludere) cognoscere & sensibus ipsis contrectare penes quam Ecclesiam veritas & sinceritas esset. Asserunt Calviniani Ecclesiam Romanam venerabilis Eucharistiæ antiquam fidem corrupisse. Negant Catholici, & se traditam à Christo doctrinam per Apostolos & Patres perpetua traditione retentam & ad nos derivatam, nunquam in Christianismo inceptam, in Berengarii damnatione firmatam, & ab omnibus omninò Christiani nominis professoribus ante

exortos

exortos Lutheranos & Calvinianos per univerſum terrarum orbem Latinum & Græcum unanimi conſenſione acceptam, prædicatam in tectis, expoſitam in pulpitis, exaratam in libris, celebratam in templis, ſolenni cultu expreſſam in plateis, in factis ipſis impreſſam amplecti, & tanquam ſacrum depoſitum cuſtodire reponunt.

Hærere hîc ſimplices, dubitare ignaros neceſſe eſt; quia varii illi diſtinctionum fuci, quibus verba Chriſti & Patrum antiquorum ſententias Miniſtri præcolorant, quive populorum captum fugiunt, locum hîc non habent. Dum enim Calviniſtæ Claudii calamo negari à Græcis Euchariſtiæ veritatem, ſeu rêalem corporis Chriſti præſentiam & veram tranſubſtantiationem omni ſecuritate affirmant, jam nihil hîc reconditum, nihil abſtruſum producunt, nihil quod non poſſit à videntibus & audientibus ſolo ſenſuum adjutorio judicari. Et cùm aliunde omni habenti oculos, aures, ſenſumque communem, nec paſſionum æſtu, aut præjudiciis excæcato compertum ſit Græcos hujus myſterii fidem iis efferre verbis quibus accuratiora apud tractatores noſtros Catholicos invenire non eſt, in eoſque graviter indignari, qui ſolam Chriſti figuram in Euchariſtia agnoſcunt, quin & libros omnes contra Eccleſiæ Romanæ de azymis ritum ſcriptos reali Chriſti præſentiæ eſſe ſuperſtructos aſſerant; cùm, inquam, hæc ita ſint, & omnibus pateant, jam Claudii in mentiendo pertinacia claret & erumpit, atque de occultis controverſiis ex apertis impoſturis ſimplices quilibet judicare ſine negotio poſſunt; & cùm Claudium cæteroſque

Ministros teneant tam manifestæ falsitatis reos, hinc discere possunt ipsis nihilo magis esse credendum dum alia latentiora producunt. Hic est fructus certè non pœnitendus ex Domini Arnaldi demonstrationibus consequutus.

Ex his igitur perspicuè liquet Græcam Ecclesiam à tempore Berengarii usque ad Calvinum, & à Calvini ætate ad nostra vsque tempora eodem cum Latina Ecclesia modo sensisse, eodemque modo, loquutam fuisse, subindeque Calvinianos adversus antiquitatem, universitatem, doctrinæ consensionem insurrexisse, in easque veræ Ecclesiæ tesseras peccasse, atque prophanæ novitatis reos esse.

Scio quidem Adversarios quemdam Cyrillum Patriarcham Constantinopolitanum producere sensuum suorum astipulatorem: sed illis talem authorem, tamque apertum apostatam non invidemus. Digni sanè Calvinistæ qui Cyrillum illum laudent; dignus Cyrillus qui à Calvinistis laudetur. Hoc unum stupendum, Calvinistas illum in Ecclesiæ Græcæ fidei testem proferre, qui in epistola quadam ab Hottingero relata, se non minùs à Græcorum superstitionibus quàm à Papistarum erroribus abhorrere attestetur. Privata Cyrilli scelera, simoniam qua Patriarchatum emit, sacrilegium quo Calvinismum sub Græcorum ritibus & professione texit, prætermitto. Sed cùm apertè constet Cyrillum illum ob illam cum Calvinistis doctrinæ communionem fuisse ter à Sede pulsum, & post obitum duplicis Synodi anathematis perculsum, planè relinquitur nullum Ministro Claudio superesse pudorem, qui tam nefarium hominem laudet, & quasi locupletem

tem Græcorum fidei testem producat. Nam si quis unquam Ecclesiæ Græcæ cum Latina perpetuam de Eucharistiæ substantia fidei consensionem sensibilem effecerit, is certè Cyrillus est à Calvinistis tantoperè commendatus.

Plures hujus concordiæ testes oculatos etiamnum viventes Dominus Arnaldus recenset, quibus detrectare fidem insolentissimæ insaniæ est. Sed quid opus est Calvinismi suspicionem ab Ecclesia Græca pluribus depellere, quæ suos legitimos de Eucharistia sensus in suis Liturgiis, Horologiis, & Triodis (id est libris illis non minùs apud Græcos pervulgatis, quàm sit apud Catholicos Missale vel Breviarium, vel apud Calvinistas Gallos liber Psalmorum Marot,) clarè, apertè, adeóque distinctè exprimit, ut qui legerit, sponte sua & veritate persuasus judicaturus sit, quantum distat ortus ab occidente, tantum à Calvinianis Græcos differre, nec magis convenire, quàm consentiat Roma cum Geneva. Quod idem de aliis nationibus Christianis, à Romana tamen communione sejunctis, putà Moscovitis, Armenis, Nestorianis, Jacobitis, Maronitis, Cophtis, Æthiopibus clarissimis testificationibus & omni exceptione majoribus Dominus Arnaldus demonstrat.

Vis demonstrationis instaurata.

Ex quibus omnibus instauratur demonstratio theologica, & speculatio suprà posita suadetur. Ante Berengarium totus ubique terrarum diffusus Christianismus in utraque Ecclesia Latina & Græca sub diversis ritibus realem corporis Christi in Ecclesia præsentiam & transubstantiationem unanimi concordia agnoscebat. Hæc eadem una fides post extinctum Berengarii errorem in utraque Ecclesia, aliisque Christiani nominis societatibus omnibus & singulis perseveravit, viguit, regnavit, dominata est, prædicata in pulpitis, exposita populis, declarata in liturgiis, in Communionibus quotidianis expresso Dominici Corporis nomine indigitata.

Nec potest ulla assignari causa, ullus tam universalis mutationis author. Tum quia totam simul Ecclesiam in re tanti momenti in errorem prolapsam esse asserere, est omnes Christi promissiones, omnem Dei erga Ecclesiam providentiam ad nihilum redigere. Tum quia generalis hujus corruptionis author & causa vel occasio nec potest esse Romanus Pontifex Græcis invisus, à quo erant schismate sejuncti: nec Monachus Paschasius, ut Claudio delirare placuit; libro enim latinè edito non potuit Monachus orbem sub cœlo totum Græcum pariter & Latinum, nullo reclamante corrumpere: nec ignorantia sæculi; nam præter quod nunquam vel nusquam Ecclesiæ viri docti defuerunt, insuper cùm Eucharistiæ mysterium

tale

tale ſit cui quotidie adſunt fideles, cujuſve ſæpe fiunt participes, nullum eſt cujus diſtincta notitia difficiliùs obliterari poſſit: nec incuria & ſopor totius Eccleſiæ, omniumque ejus Prælatorum, Sacerdotum, Religioſorum, & plebis Chriſtianæ; neque enim adeo ſtupenda tam difficilis myſterii novitas potuiſſet vel ſine ſuſcipientium admiratione, vel ſine reſiſtentium fremitu & clamoribus, vel ſine omnium ſtrepitu invehi & induci.

Etenim quis ſibi perſuadeat omnes adeo fuiſſe mente oculiſve captos, omnes gravi adeo ſomno ſepultos, aut faſcinatos, ut extinctis omnibus fidei, rationis, ſenſuumque luminibus, omnes & ſingulæ Eccleſiæ, omnia Regna & Provinciæ, omnia Monaſteria, omnes familiæ, nullo advertente, nullo reclamante, in hæreſim corruerint, nec prolapſionem ullus obſervarit, nec eam ulli Sacerdotes accuſarint, nulli Religioſi deplorarint, nulli Epiſcopi damnarint, nulli concionatores arguerint, nulli ſcriptores reprehenderint vel meminerint, nulli hiſtorici memoriæ prodiderint, & ad ſenſus ſuos veros proferendos, ad avitamque fidem retinendam, nec charitate, nec religionis zelo, nec prudentia, nec cupiditate induci potuerint?

Certè de hac hæreſis nativitate nemo prudentiùs quàm de aliarum ortu diſcurrere poteſt. At nulla hactenus hæreſis Eccleſiam ſua novitate vexavit, quin continuò excitati à Deo fideles intrepidi novatoribus pro virili obſtiterint: quomodo ergo illa ſola totum orbem, nullo cogitante, nullo repugnante corrupit? Ergo fides præſentiæ realis corporis Chriſti in Euchariſtia perpetuitate ſemper in Eccleſia

gaviſa

gavisa est, illique jure merito asseruntur tres illæ orthodoxæ doctrinæ tesseræ à Lirinensi celebratæ, antiquitas, universitas, consensio; quia nimirum fides nostra ante hæreticos Berengarium & Calvinum ab Ecclesia in qua innutriti fuerant, & de qua exierunt damnatos, & semper, & ubique, & ab omnibus credita est.

Postrema perpetuitatis convictio à novissimis totius Orientis Christiani testimoniis omni exceptione majoribus.

Dum huic speculationi finem imponerem, venit in manus nostras tomus tertius perpetuitatis Ecclesiæ Catholicæ de Eucharistia fidei, in eadem eximii Doctoris Domini Arnaldi officina elaboratus, id est numeris omnibus absolutus. Exhausisse videbantur hanc materiam superiores tomi: sed quia Ministri Claudii in mentiendo inflexibilitas, stupente orbe terrarum in neganda Societatum Orientialium cum Romana circa Eucharistiam consensione persistebat, fuit necessitas copiosiùs dicendi res claras, ut eas non spectantibus intuendas (ut loquitur Augustinus *lib.2. de Civit. cap.1.*) sed quodammodo tangendas palpantibus & non conniventibus liber ille offerret. Id autem adeò feliciter efficit, ut quanvis Claudii loquax vanitas & vana loquacitas possit plus clamare quàm veritas, nullus tamen, nisi oculis & sen-

suis

ſui communi renuntiaverit, jam de illa conſenſione dubitaturus ſit. Etenim libro operis illius octavo non tam probationes quàm hujus conſenſionis manifeſtas deciſiones profert, dum ipſius Eccleſiæ Orientalis judicia poſt iſtam Domini Arnaldi & Miniſtri Claudii controverſiam causâ cognitâ lata, & ſole meridiano clariora in medium producit.

Relata fuerant ſuperioribus voluminibus tum liber Agapii, montis Athos Monachi; tum integra Synodus in inſula Cypri coacta, tum Catechiſmus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Venetiis 1635. typis mandatus; tum Confeſſio orthodoxa, cui quatuor Patriarchæ & varii Orientales Epiſcopi ſubſcripſere; tum Confeſſio Methodii Patriarchæ Conſtantinopolitani, & Hilarionis Cicada majoris Eccleſiæ Theologi; tum octo Monachorum montis Athos, & Michaëlis Chortacii Cretenſis Presbyteri teſtificationes, aliaque permulta eam conſenſionem demonſtrantia.

His addunt ſeptem Orientalium Metropolitanorum teſtimonium datum Peræ 18. Julii 1671. ubi aſſerunt, *Calviniſtas Gallos Eccleſiam Orientalem impudenter calumniari, quanvis abſurda & eorum de Euchariſtia ſententia variis Conſtantinopoli coactis Conciliis contrita & reprobata ſit.* Ibidem ſe corporis Chriſti realem præſentiam, & panis & vini tranſubſtantiationem ſolis remanentibus accidentibus agnoſcere conteſtantur, ac oppoſitum ſentientes pernicioſi erroris damnant, & Calviniſtas Eccleſiæ Græcæ imponentes, *impudentes, furioſos, inſolentes* appellant. Idem teſtantur Eccleſiæ Archipelagi, ubi Calviniſtas Eccleſiam Græ-

cam

cam negatæ præſentiæ realis & tranſubſtantiationis accuſantes, *ſuperbos hæreticos, ſtultè opinantes, perversè ſentientes, injuſtis ſuſpicionibus Eccleſiam Græcam infamantes, iniquos impoſtores, Eccleſiæ Orientalis calumniatores, impudentes extraordinarios, ſine timore Dei calumniantes, ſtultos reprimendos, falſorum rumorum ſeminatores, mendaces* pleno ore appellant, & publicis teſtificationibus, atque Epiſcoporum, Abbatum, Sacerdotum, ac Monachorum ſubſcriptionibus confirmant.

Idem teſtimonium dederunt Abbas & Monachi Monaſterii Mauromolani, 14. Octobris anni 1671. Idem etiam Panajotta Nicuſius litteris ſcriptis Adrianopoli, 20. Decembris 1671. ad Excellentiſſimum Dominum Carolum Franciſcum Olier, Marchionem de Nointel, ſacræ Majeſtatis Chriſtianiſſimæ ad Portam Ottomanam Legatum miſſis atteſtatus eſt. In quibus hæreticorum *contra Eccleſiam Orientalem*, ut ipſe ait, *blaſphemias* confutaturus ſic ait: *Mirum ſanè eſt, Vir Excellentiſſime, cur non pudeat Calvinianæ hæreſeos ſectatores, poſt tot Eccleſiæ Orientalis contra eos factas demonſtrationes, poſt tot actus Synodales typis evulgatos, poſt Cyrillianæ confeſſionis damnationem, poſt Meletii Sirigii Doctoris Eccleſiæ Orientalis prolixam ejuſdem refutationem, poſt denique ſæpe memoratæ Eccleſiæ fidei ſuæ confeſſionem omnium ferè Antiſtitum ſuorum unanimi conſenſu & confirmatione nuperrimè publicatam, tam impudenter & pertinaciter hanc Eccleſiam in conſortium pernitioſarum hæreſeon ſuarum advocare!* Si *enim Græcorum Eccleſiæ fidei confeſſionem ſcire cupiunt, quare eam ſolummodò à Cyrilli quater ob ſuſpicionem*

tionem hæreseos Sede Patriarchali à Græcis expulsi, pòst occisi, ac ultimò publico anathemati traditi confessione petunt? Si quærunt quid de vera & substantiali Jesu-Christi Servatoris in divino Eucharistiæ mysterio præsentia Græci credant, inspiciant paulisper libros officiorum Sacerdotalium, quos ἱερολογία vocant, & perlegant orationes, quas quilibet Sacerdos ante & post Sacramentorum assumptionem tenetur absolvere. Et enumeratis libris variis quibus quid de intercessione Sanctorum aliisque controversiarum capitibus sentiendum sit patet, quive *Venetiis impressi levi pretio coëmi possunt*, subjungit: *Hæc scrutentur Calvinistæ, & invenient veram Orientalis Ecclesiæ confessionem, & non à Cyrillo ob perversa sua dogmata Sede expulso, occiso & damnato. Nec fingant sibi miserrimi Ecclesiam Græcam chimæricam esse, & non alibi quàm in ipsorum cerebris existere, more modernorum Hebræorum, qui sibi regnum à nullo visum, nec auditum in qua mundi plaga situm sit constituunt.*

Eandem cum Ecclesia Romana consensionem Abbates & Monachi in insulis Principum commorantes Domino præfato de Nointel candidissimè testati sunt, & verbis, factis, picturis, omnibusque possibilibus significationibus demonstrarunt. Sed nihil magis authenticum, nihil certioris authoritatis proferri potest testimonio Patriarchæ Constantinopolitani, trium Expatriarcharum Constantinopolitanorum, Patriarchæ Alexandrini, & quinque supra triginta Metropolitanorum, quo non solùm omnes fermè articulos Catholicos inter & Calvinistas controversos se credere confirmarunt, sed

fed fuam de Euchariftia fidem his vocibus subfcriptionibus fuis munitis Conftantinopoli in domo Patriarchali, indictione vigefima menfis Januarii anni 1672. luculentiffimè expreffe-runt: *Quoad terribile Euchariftiæ Sacramentum credimus & fine dubitatione confitemur vivum Domini noftri Iefu-Chrifti corpus effe invifibiliter præfens præfentiâ reali in facramento. Nam operatione fanctiffimi Spiritus modo fupernaturali & ineffabili panis in proprium Iefu Chrifti corpus, & vinum in vivum ejufdem fanguinem realiter, verè, & propriè commutatur. Credimus etiam integrum Chriftum offerri & feipfum offerre, ipfum integrum à recipientibus modo impaffibili manducari. ::: Sacramentum hoc verâ adoratione dignum eft, in eo enim non minori venerationis cultu corpus Iefu Chrifti Salvatoris à divinitate affumptum profequimur, quàm ipfam divinitatem adoremus. Pro omnibus Chriftianis Orthodoxis cùm vivis tùm vita functis in facrificium offertur.*

Eandem præfentiam realem & veram tranfubftantiationem Epifcopi Orientales Colchidis & Iberiæ fe credere teftati funt, quorum teftificationem Pater Jofeph Maria Zampio Clericus Regularis, Hilarionis præcipui Epifcopi *Catholici* dicti fyngraphe munitam ad præfatum Regis Chriftianiffimi Oratorem mifit. Ecclefiam præterea Græcam nihil à Romana in articulis Euchariftiæ aliifque permultis doctrinæ capitibus à Calviniftis inficiatis diffentire, tabulis publicis variarum ditionum Oratores Refidentes appellati poft multa cum Ecclefiæ Græcæ Epifcopis colloquia habita, poft ejufdem Ecclefiæ fidem magnâ accuratione, & annorum multorum

multorum experientiâ perquiſitam teſtati ſunt. Ita legere eſt in litteris Andreæ Ridolphi Epiſcopi Calaminæ & Vicarii Apoſtolici, datis Kalendis Auguſti anni 1671. & Franciſci Caſimiri de Viſocha Regis Poloniæ ad Portam Otthomanam Legati, datis Conſtantinopoli die 7. Septembris 1671. & Finibaldi Fieſchi pro Republica Genuenſi Reſidentis datis Conſtantinopoli 13. Auguſti 1672. & Marini Bernardi de Caboga, ac Georgii Secundi Brucchia Reipublicæ Raguſinæ ad Portam Otthomanam Legatorum, datis Adrianopoli 14. Octobris 1671. necnon totius Communitatis Perotarum, quibus novendecim ſubſcripſerunt, datis Peræ 2. Novembris 1671. Quis autem mentis compos ſuſpicari poſſet publicas & illuſtres perſonas cum manifeſto honoris ſui periculo falſitatis ſine negotio convincendæ teſtes eſſe voluiſſe? Et ſanè id ipſum fatentur Calviniani, præſertim verò Legati Angli & Batavi Conſtantinopoli commorantes, & pertinaciam Claudii demirantes; propriis enim oculis vident tam uniformem eſſe Græcorum cum Catholicis Romanis de Sacramentis, & nominatim de Euchariſtia ſenſum, ut Orientales ſuorum diſſidiorum obliti ſolos Catholicos ad ſua Sacramenta & ſepulturam admittant, Lutheranis & Calvinianis prorſus eliminatis, ut manifeſtiſſimis relationibus Author operis de Perpetuitate Euchariſtiæ, *tom.* 3. *lib.* 8. *cap.* 9. demonſtrat.

Eandem fidei conſenſionem cum Lutheranorum & Calvinianorum dogmatum execratione teſtatur Nectarius Patriarcha Jeroſolymitanus litteris ad Païſium Patriarcham Alexandrinum

driuum mense Martio, anno 1671. scriptis. Eandem fidei consonantiam testantur responsa Patriarchæ Constantinopolitani ad consulta Moscovitarum, in quibus habetur: *Mutatur panis in perfectum verè Corpus Christi, & vinum in perfectum verè sanguinem Christi, ut nudæ relinquantur species panis, & nuda species vini sine eorum substantia.* Nihil etiam evidentius afferri potest authoritate libri *Confessionis Orthodoxæ*, Dionysii Patriarchæ Constantinopolitani studio secundò editi, cujus archetypus manuscriptus ad Regem nostrum Christianissimum mensibus præteritis delatus est, in quo hæc habentur: *Animadvertendum est, ut Sacerdos talem habeat intentionem, quod ipsa vera substantia panis & substantia vini transubstantientur in verum corpus & sanguinem Christi. :::: Et transubstantiantur panis in verum corpus Christi, & vinum in verum sanguinem Christi, remanentibus solùm speciebus visibilibus.* Quod multis ibi confirmatur, additurque huic mysterio exhibendum esse honorem qui debetur ipsi Christo. Nihil præterea manifestius produci potest processu Synodali à Dositheo Patriarcha Jerosolymitano in ipsa Synodi celebratione die 20. Martii 1672. edito, cui & ipse Dositheus Patriarcha, & Nectarius Expatriarcha, & sex Metropolitani, & Archimandritæ, Presbyteri, Diaconi & Monachi tres supra quinquaginta subscripserunt. Titulus hujusmodi tractatus hic est: *Clypeus Fidei Orthodoxæ, seu Apologia adversus hæreticos Calvinistas, Ecclesiam Orientalem secum idem de Deo rebusque divinis sentire accusantes: editus à Synodo Jerosolymitana sub Patriarcha Dositheo.*

theo. In eo autem opere indignanti & ægro animo conqueruntur, quòd Calvinistæ (quos *vaniloquos, Novatores, Hæreticos, mendacii architectos, apostatas, artificiosos Scripturæ & Patrum, hæreticorum more, expositores,*) post tot Græcorum Patriarcharum declarationes, post typis editam Confessionem Orthodoxam, post reprobatas & anathemate perculsas Cyrilli Lucari, vel saltem illi attributas impias responsiones, post solennes Iconomachorum & præsentiam corporis Christi in Eucharistia, & veram panis & vini in ejusdem corpus & sanguinem transubstantiationem negantium singulis annis bis iteratas excommunicationes; post Gabrielis Archiepiscopi Philadelphiensis, Gregorii Protosyncelli, Theophani Patriarchæ Jerosolymitani clarissimas lucubrationes, Ecclesiam Græcam calumniari non cessent. Fidem autem præsentiæ realis & transubstantiationis articulo 17. tam clarè exponunt, ut nihil in Tridentino habeatur apertius. Definitiones verbatim referre brevitatis gratiâ prætermittimus, Lectorem ad prælaudatum nunqnam satis laudibus efferendi operis de perpetuitate Fidei tomi tertii librum octavum, tanquam ad fontem remittentes. Ibi etiam legere erit splendidissimum Georgii Patriarchæ Maronitarum testimonium datum die 12. Junii anni 1673. & Macharii Patriarchæ Antiocheni 20. Octobris 1671. & iterum 15. Novembris ejusdem anni, & rursum die 3. Maii 1673. Quibus Calvinistarum sensus non solùm circa Eucharistiam, sed circa alia etiam omnia ferè doctrinæ capita, quibus à Catholicis Romanis dissentiunt, gravissimis censuris proscribuntur, eorumque calumniæ

Ecclesiam

Ecclesiam Græcam in suarum consortium hæreseon advocantes depelluntur, quæ quamplures Episcopi, Sacerdotes, & laïci chirographo suo consignarunt: & Gregorii Patriarchæ Syriæ testimonium, cui omnes Presbyteri Syri subscripsere: & Matthæi Patriarchæ Cophtorum Jacobitarum testificationem, quâ asserit se nihil à Latinis Romanis circa realem corporis Christi in Eucharistia præsentiam & transubstantiationem dissentire: & Cruciadoris Patriarchæ Armenorum testimonium authenticum datum in civitate Sisensi anno 1672. quo hæreticorum Lutheranorum hæreses detestatus ait: *Faxit Deus ut natio nostra tantùm distet à talibus & similibus erroribus Calvinistarum & Lutheranorum, quantùm cœlum à terris.* ::: *Dicunt corpus Christi non esse realiter in Eucharistia, sed panem tantummodò & vinum, figuras & signa corporis & sanguinis Iesu Christi, quæ vim & virtutem eorum recipientibus communicant.* ::: *Dicunt substantiam panis & vini non converti in corpus & sanguinem Christi, sed panem & vinum manere post consecrationem. Missam non esse verum sacrificium propitiationis, nec debere offerri pro vivis & defunctis. Incongruum esse adorare Christum in Eucharistia, imò nec posse adorari sine idololatria.* Enumeratis deinde aliis hujusmodi hæreticorum erroribus, sic concludit: *Nos igitur suprascriptus Cruciador Patriarcha, unà cum nostris Ecclesiasticis, Episcopis, Doctoribus, & Presbyteris mox ut audivimus has suprà allatas propositiones mendaciis refertas, horrendas, ac totaliter, penitusque contrarias Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ, ejusdemque sectatoribus, uti patet singulis,*

pro

pro viribus conati sumus è medio tollere ejusmodi errores ac spurcitias huc usque auribus nostris inauditas. Imò absit ut talium hæresium sola cogitatio in mentem nostram incidat; quin potiùs ab ipsis toto animo abhorremus, tanquam à mortifero veneno, & adeo detestamur eas, ut ne quidem de ipsis aliquid audire velimus. Cui censuræ quatuor Archiepiscopi variique Sacerdotes subscripserunt. Et testimonium Davidis Archiepiscopi Civitatis Regis Spahami, ad Regem Christianissimum à Natione Armena quæ versatur in Persia missum, datum in conventu Episcoporum & Doctorum 10. Decembris anni 1671. in quo Calvinistas *Novatores, ponentes falsam imposturam fingendo Armenos esse communicantes eorum malitiæ*, appellant. Adduntque: *Credimus & dicimus Christum habere corpus & naturam humanam, quod largitur pretiosè omnibus dignè accipientibus; & habemus firmum fundamentum in verbo Domini Matth. 26. Hoc est corpus meum & sanguis meus, & non signum. Vnde indubitatè adoramus Christum in illo sacramento; & ille qui talia non credit, sit ipsi idololatria, nobis verò fidelibus est salutaris, atque optimus cultus. Pariter credimus esse veram propitiationem vivis & defunctis.::: Tales sunt intentiones, Potentissime Rex, Episcoporum, & Doctorum Ecclesiæ Armenæ, quibus breviter ostendimus Veracitati vestræ quod non sumus tales, ut diffamarunt nos recepientes talia enormia.*

Vnica ad salutem, una ad honorem recuperandum via Ministro Claudio superest, si publicos errores publicè recantet.

Hæc & alia multa leges libro illo octavo tomi tertii Perpetuitatis. Quid dicturus est jam Claudius Charentonensis Minister? Sempérne mendacium tanta à se pertinacia assertum, quanti-quanti constet, propugnabit? Nunquámne veritati etiam visæ concedet? Nunquámne communem sensum consulet, ne orbi terrarum mendacium in os ingerat. Ubi pudor mentis, ubi rubor frontis, ô Claudi? Si mala causa vana te loqui coëgit, agnosce tandem publicum scelus tuum, & publicam injuriam in Ecclesiam Græcam à te intentatam publicâ satisfactione sarci. Incipe mendacissimis calumniis tuis modum aliquando imponere, & innocentissimos totius Orientis Christiani de Eucharistia sensus tuis scriptiunculis crudelissimè lacerare. Si ullus in te prudentiæ radius superfit, si hæresi nondum tuâ omnes conscientiæ stimuli extincti sint, manifesto te hactenus tentum fuisse flagitio fatere. Nullus jam tibi tergiversandi locus, prorsusque recusare non potes quin manifestus calumniator audias: diutiùs quàm par erat credulis tecum errantium mentibus imposuisti, Claudi; diutiùs universæ Galliæ mendaciis tuis illusisti. Nunc est ut Græcis restitui famam oporteat, quibus eam maledictis tuis eripuisti, dum in eos falsa dogmata contulisti. Si nulla salutis propriæ

priæ cura te angit, nulla te benè suscepta cogitatio ciet, sollicitet te certè tot simplicium & incautè tibi credulorum salus, qui hæreseos & calumniæ venenum à te haustum in alios peræquè credulos cum animæ suæ exitio diffundunt.

Itáne summam tibi potestatem, summum in hominum fidem jus arrogasti, ut totum mundum brutescere, totum mundum insanire, totum mundum oculis orbum, te solum illuminatum esse persuadere connitaris? O te stultum si hominibus ratione præditis hæc suadere speras! O te scelestum, sive illa tibi persuasisti, sive quod verius est, aliis quæ falsa nosti, persuadere coneris tamen! Divino quidem supremi Numinis nutu provisum est, ut furiosa illa mentiendi & manifestissimi facti negandi contumacia secum afferret veneni sui medicinam, cùm ea petulanter protuleris quæ falsi nomine inscripto arcessit orbis sub oriente Sole totus; sed nunquam dimittetur tibi peccatum, nisi restitueris ablatum, & publica mendacia publicè recantes.

Perfugium in mendacio quæsivisti, posuisti mendacium spem tuam, mendacio veluti scuto, non veritate circundatus es; sperasti in calumnia & in tumultu, locasti in imposturis fiduciam tuam: & erit tibi, ut minatur per Prophetam Deus, *iniquitas hæc sicut irruptio cadens, & requisita in muro excelso. Veniet contritio tua, & comminuetur sicut comminuitur lagena figuli contritione pervalidâ; & non invenietur de fragmentis ejus testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea. Pro eo* (inquit Ezechiel) *quod mœrore fecisti cor*

justi mendaciter, & confortasti manus impii, ut non reverteretur à via sua mala, & viveret: propterea vana non videbis, & divinationes non divinabis ampliùs. Si veritas à te staret, ad mendacium non confugisses; si ipsi pugnasses, tibi ipsa pugnasset, tibi vicisset: sed contra te vicit, quia tibi semper infesta fuit. Humanum quidem fuit te falli, sed notum tibi mendacium palam, apertè, asseveranter inspectante & stupente orbe Christiano confirmare, sicut inusitatum & horrendum, ita ad extremum sceleris cumulum venisse est. Hæc tua sors, ô Claudi, qui pondere veritatis oppressus, & adversus eam tibi perspectam furens rabidis & irritis motibus in tuis te vinculis jactas, simúlque prodis & quantum veritatem oderis, & quantùm adversùs eam nihil possis.

Si tot testimoniis fidem adhuc detrectet Claudius, fortè de mendacio ineruditionis suæ confundetur visis *Marci Doni Cretensis* ad Claudii consulta respondentis litteris datis in Arce Zacynhi die 21. Maii anni 1672. ex quibus hæc pauca excerpo. Arrige aures Claudi: *Cùm ad me delati fuissent articuli quidam descripti ut fertur ex latere Dominationis tuæ illustrissimæ, in quibus quæritur, quid sancta Mater nostra Orientalis Ecclesia sentiat de Transubstantiatione panis & vini in sacramento Eucharistiæ, operæpretium duxi ejus sententiam patefacere.*

Notum sit itaque tibi, præstantissime vir, quod totus Oriens consentientem habens & Occidentem credidit semper & credit à primis Ecclesiæ incunabulis, panem & vinum verè & physicè transubstantiari in corpus & sanguinem Christi, depositâ

depositâ primâ substantiâ, & hanc transubstantiationem tenet inter articulos fidei necessarios, adeo ut nemini liceat eam ignorare, aut in dubium revocare, aut penitus rejicere. Hanc autem fidem habuit à Christo, & post successionem ab Apostolis & à Patribus primitivæ Ecclesiæ, qui columnæ fuerunt & fundamentum orthodoxiæ Græcanicæ. Et quod hoc fatetur, patet ex facto. Quemcunque enim de hoc sacramento interrogaveris, statim tibi affirmabit hanc μετουσίωσιν; in quo edoceri potes à cardinibus & Sacerdotibus sanctæ nostræ Ecclesiæ, qui neminem permittunt participem fieri sanctissimi corporis & pretiosissimi sanguinis, nisi priùs hanc edat confessionem. ::: Ex quibus clarè constat sanctam nostram Ecclesiam hanc transubstantiationem firmiter credere.

Quod verò sic semper crediderit, probatur inexplicabili conjecturâ, quia hæc fides non fuit de novo introducta in Ecclesia Dei. Omnes enim novitates, quæ sanctam turbarunt Ecclesiam, habuerunt proprios authores, ut nos docent historiæ. At hujus fidei nullus è neotericis fuit author. Ergo hanc novit ab antiquitate. Quod si quem habetis hujus vos authorem, ostendite, & in pristinam orthodoxiam redibimus. Nec fas est calumniari quemquam Patriarcharum nostrorum, vel Romanorum Pontificum, cùm talis calumniæ nulla constare possit probatio. Extant enim integra monumenta antiquitatis; extant historiarum Annales, in quibus tale quid nec legimus unquam, nec vidimus. ::: Romana enim Ecclesia nunquam à nostra discrepavit in hoc articulo. Ergo sic ipsa quoque ab initiò credidit.

Confirmatâ deinde eadem fide authoritate Scripturæ, Apostolorum, Concilii Ephesini, Chrysostomi *hom.*45. *in Ioan.* Nysseni *orat. catechet. cap.* 37. Damasceni *lib.*4. Ambrosii *lib. de Sacramentis*, exemplis creationis rerum ex nihilo, conversionum physicarum quas natura operatur, solutione objectionum quas ab inconvenientibus & à sensibus petere Calvinistæ assolent, subjungit: *Nostra sancta Ecclesia adorat corpus in Eucharistia adoratione latria, deificum enim est. Non est in usu apud nos circumferre corpus sanctissimum per plateas & vicos, magnâ sequente populorum catervâ: non damnamus tamen quod pietate fit in honorem & gloriam Dei.* Et sic tandem concludit: *Abhorret Ecclesia nostra ab illa doctrina quam docent Reformati, nempe illud idem quod secundùm naturam panis est, mysticè & secundùm gratiam sanctificationis esse corpus. Credit enim corpus esse non mysticè, sed verè & physicè, adeo ut per transmutationem substantia panis esse desinat. Transmutationem enim pro transubstantiatione accipimus.* Qui habet aures audiendi audiat.

Hæc autem quæcumque dixi, non à personæ tuæ mihi prorsus ignotæ, ô Claudi, odio vel animi in te malignitate ulla profecta putes. Nihil à proposito meo, nihil ab indole mea alienius. Vehementiam tam justam illam, tam necessariam illam in mendacia evidentissima tua, quibus totum Christianismum Græcum per summam injuriam infamasti, à me extorsit perfectum odium à Davide commendatum, quo vitia insectari, personas diligere jubemur. Si quid acerbè, si quid acriter in te dictum

dictum putes, totum in librorum tuorum mendacia luculenta & sub sensum cadentia scias esse conjectum, nihil in te, quem non Christiana solùm charitas, sed ejusdem etiam regni, & provinciæ, ut quidam testati sunt, communio sincerè diligere præcipit. Hoc tibi persuadeas iterum atque iterum rogo, me talem animi induisse habitum, quem omnibus alibi laudatus præcipit Augustinus: *Diligite homines, interficite errores; sine superbia de veritate præsumite, sine sævitia pro veritate certate. Orate pro eis quos redarguitis atque convincitis.* Acriora illa verba mea res ipsæ & sensibilis veritas obfirmatè à te negata rapuerunt.

Si superiores tomos meos vidisti, omni me humanitate & urbanitate Calvinianos tuos convenisse deprehendere potuisti; quia ut ab Augustino didici & alibi monui, scio cum quo labore verum invenitur, quàm difficile caveantur errores, quàm rarum & arduum sit haustas cum lacte hæreses sanato mentis oculo superare. Quare ergo, inquies, stilum in me tuum acerbasti nihil tale à te promeritum? Respondeo breviter ob triplicem rationem oppositam, quia verum sine labore inventum impugnasti, quia errores non cautu difficiles, sed palpabiles defendisti, quia falsitatem non cum lacte haustam, sed repugnante etiam natura & bona fide, quæ viros ingenuos decet, à te assertam inflexibiliter venditare, suffulcire, propugnare, disseminare, & ignaris incautisque instillare molitus es, & contrectabilem falsitatem toti Orienti injuriosam super tecta præsticasti, in libris publici juris factis sparsisti, in aulas Principum, in familias privatorum, in Curias Magistratuum

omni quâ vales & abuteris arte rebellis lumini, & ut ait Scriptura, *erecto collo* invexisti, ut frontem non tam durasse, quàm perdidisse videaris. Hanc ergo acrimoniam in publica peccata tua publicè ex Apostoli mandato arguenda latam ab assertionum tuarum pravitate & in noto errore tuo defendendo pertinacia profectam certissimè credas. Unum consilium meum fuit, & Latinæ Ecclesiæ fidei perpetuitatem defendere, & Græcam à tuarum calumniarum dedecore vindicare. Vituperia in laudes lubentiùs commutabo, si errores tuos christiana sinceritate fateare. Hac justitiâ & læsis Græcis satisfacies, & conscientiæ tuæ, atque etiam vero honori consules. Quia verum & unum dedecus in suscipienda falsitate, in fovendis erroribus situm: contrà, nefarias & apertè falsas opiniones abjicere, gloriosum & prædicandum est. Hoc verissimum decus, quod in manibus habes, si benè velis, tibi opto & popularis amore, & Christiani charitate.

REFLEXIO,

Et apostrophe ad Calvinistas.

NOn dubito, ô Calviniani, quin tanta tam splendentis Christiani orbis in agnoscenda reali Christi in Eucharistia præsentia consensionis lux in oculos ultrò incurrens aciem vestram perstringat, mentemque nondum penitus à Deo desertam commoveat. Cur ergo ad Catholicam, unde discessistis, redire

dire cunctamini, sub cujus nido tuti plumescunt parvuli, adolescunt grandiores, firmantur viri, pascuntur omnes? Considerate Patres vestros, primos inquam Sacramentarios, schismatis & errorum vestrorum architectos, origine fuisse Catholicos, ex Ecclesia Romana oriundos, à qua quos retinent articulos fidei didicerunt, Sacramenta acceperunt, Scripturas mutuati sunt: cur igitur Ecclesiam illam originalem, matricem, radicalem eo in articulo deseritis, cui subscribit orbis terrarum? Scilicet toto mundo obscurato vobis unis veritas fulgidior affulsit, ut illi vestrum præferatis judicium, de qua Christus quod nunquam deficeret præbuit testimonium? Qui estis vos & tam novi & tam pauci, quos nihil dignum authoritate proferentes Ecclesiæ fidei perpetuitati & sexdecim sæculorum confessioni anteponamus? Audite tandem venerandum Christianorum omnium, vobis unis exceptis, non tam chorum quàm turbam magnam, quam dinumerare nemo potest, ore vobis Paulini & Augustini dicentem: *Vacare non potest quod universa facit, orat, & adorat Ecclesia.* Et iterum: *Si quid universaliter per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare insolentissimæ est insaniæ.*

Siccine tam absurdè creditis universam ante vos Ecclesiam insensibili & generali errore corruptam, ut & in capite & in membris, & ubique & semper, & in omnibus & in singulis, nullo advertente, nullo fuerit Catholico repugnante prolapsa; Christique sponsam idolum divinis honoribus unanimi consensione coluisse, & tam infandâ idololatriâ sponsi sui iram perpetuò

provocasse? Siccine omnes Martyres idololatriæ testes, Patres idololatriæ doctores, Episcopos & Presbyteros idoli & superstitionis Sacerdotes, Ecclesiam sub cœlo totam idololatrarum societatem extitisse, subindeque Christum Ecclesiam deseruisse universam, & consummatorem fidei defectionem fidei universalem contra sponsiones suas permisisse? Siccine verba iniquorum prævaluerunt super omnes Catholicos? Siccine verè mendacium coluerunt Patres nostri, & vanitatem quæ eis non profuit? Quomodo, quæso, tantus error greges simul invasit & Pastores, ut nullus errorem senserit vel illusionem tam crassam in articulo quotidianæ praxis & cultûs agnoverit?

Berengarium quidem proferre potestis hæresis vestræ præcursorem: sed in illum continuò Pontifices, Doctores, Concilia, & Ecclesia universa insurrexerunt. Ejus doctrinam *fidei Catholicæ contrariam, universalem Ecclesiam scandalizare*, Adelmanus condiscipulus, & Hugo Lingoniensis scriptis ad eum litteris contestati sunt. Ei confestim exprobravit Lanfrancus, *superbiæ fastu plenum contra orbem sentire cœpisse: contra Catholicam veritatem, & contra omnium Ecclesiarum opinionem scriptum condidisse. Hanc fidem* (inquit cap. 22.) *tenuit priscis temporibus, & nunc tenet Ecclesia, quæ per totum diffusa orbem Catholica nominatur. Omnes enim qui Christianos se & esse & dici lætantur, veram Christi carnem, verumque ejus sanguinem, utraque sumpta de Virgine, in hoc sacramento se percipere gloriantur. Interroga universos, qui Latinæ linguæ nostrarumve litterarum notitiam perceperunt. Interroga Græcos, Arme*

Armenos, seu cujuslibet nationis quoscumque Christianos homines: uno ore hanc fidem se testantur habere. Porrò si universalis Ecclesiæ fides falsa existit, aut nunquam fuit Catholica Ecclesia, aut periit. Nihil namque efficacius ad interitum animarum quàm perniciosus error. Sed non fuisse aut periisse Ecclesiam Catholicus nemo consenserit. Illi objecit Guitmundus Episcopus Aversanus, ejus errori *neque vel unam civitatulam, vel etiam unam villulam concessisse.* Et iterum: *Si quis qualitatem vel flagitiosam vitam eorum per quos utcumque pullulavit; si quis nullum sinceræ vitæ hominem, nullum penitus sapientem; si demùm non solum Concilia, sed etiam totum orbem terrarum contradicentem penset, tacente nostra disputatione quid magis tenendum sit, satis ut arbitror judicabit.* Et rursum: *Notissimum est, hoc tempore, priusquam Berengarius insaniisset, hujusmodi vesanias nunquam fuisse. Impanari vel invinari Christum nulla sicut ostendimus expetit ratio, nec Prophetæ prædixerunt, nec Christus ostendit, nec Apostoli prædicaverunt, nec mundus, exceptis his paucissimis hæreticis, credidit.* Quâ facti evidentiâ ipse Berengarius palinodiam cecinit, ad Ecclesiamque, quam suâ interturbare novitate molitus fuerat, tandem aliquando, ut posteà clarebit, reversus est.

Secuti estis errantem, sequimini pœnitentem. Ergo revertimini ad unam, sanctam, Catholicamque matrem inter dolores Crucifixi parturientis natam, ab Apostolis satam propagatamque, à Patribus depositum custodientibus defensam, miraculis infinitis illustratam, Sanctis omne genus decoratam. Cur illi præ-

fertis sectam novellam ab errabundis schismaticis confictam, à furiosis non virtute ex alto indutis, sed armis communitis invectam; à Christianorum tortoribus, non à Christi Martyribus; à monaculis & sacrificulis desertoribus & sacrarum virginum corruptoribus prædicatam? Itáne perpetuæ Ecclesiæ traditioni & orbis universi consensioni deplorandam vestram & miserabilem Petrobusianorum, Henricianorum, Vvaldensium, Albigensium, Hussitarumque, aliorumque infamium hominum traditionem & tantoperè interruptam atque in Ecclesiam invisibilem à vobis ipsis ablegatam consensionem anteponitis, & Civitati sanctæ supra montem positæ & aspectabili præfertis? Itáne sanctos Bernardum, Ludovicum, Dominicum, Franciscum, aliosque sine fine anteriores & posteriores viros pietate & eruditione insignes Luthero Augustiniani Ordinis apostatæ, Calvino Ecclesiæ Noviodunensis excanonico postponitis? Si difficultates Eucharistiæ opponitis, cur non potiùs intellectum in obsequium fidei tutò captivatis, quàm Ecclesiæ universalis splendorem & micantem credibilitatem abjicitis, rati quod fides non habet meritum ubi humana ratio præbet experimentum, memores etiam illius ab Hilario veridicè lib.10. de Trinitate scripti: *Nec per difficiles nos Deus ad beatam vitam quæstiones vocat, nec multiplici eloquentis facundiæ genere sollicitat: in absoluto nobis & facili* (id est per fidem à difficultatibus absolutam, easque authoritate Dei floccifacientem) *est æternitas.* Quia ut ait lib. 7. *Non est relictus hominum eloquiis de Dei rebus alius quàm Dei sermo?* Difficulta-

tum tenebras objicitis & perpetuæ fidei consensiones non videtis? An nescitis quod *sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus?* id est fidem esse difficultatibus tenebrosam & evidenti credibilitate luminosam, quippe quæ lucerna est lucens in caliginoso loco, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt?

Venite itaque ad Ecclesiam, cujus de vobis reportata victoria felicitas vestra erit. Extendet brachia materna redeuntibus ad sinum, quia non vult nisi veritate vincere, charitate superare. *Non enim*, ut Augustinus scripsit, *vincit nisi veritas, victoria veritatis est charitas.* Veritati cedite volentes, à qua etiam inviti superabimini; cedite libenter, quia cedet victoria victis, & conversos lætificabit lumine Deus, qui aversos punit cæcitate.

Legite si placet eximium & invincibile Domini Arnaldi opus; jam enim nulla vobis superest vestræ de Eucharistia hæreseos excusatio. Sufficit communis pietatis & rationis sensus, sufficiunt communes fidei religionisque notiones, ut ejus lectione veritas patescat, exterminentur errores, & voluntarios vos victos fateamini. Desinite post desertam Religionem & exutam in matrem Ecclesiam pietatem, centrum religionis & cor pietatis invadere. Desinite post scissam Ecclesiæ unitatem mysterium illud evertere moliri, quod unitatis Ecclesiæ symbolum & sacratissimum fidelium omnium vinculum à Patribus jure merito appellatum est. Desinite Ecclesiam donorum omnium pretiosissimo orbare eniti, & figuram

suffice-

sufficere veritati. Cernite orbem terrarum Latinum pariter & Græcum, qui sedulus & cautus divini Eucharistiæ depositi custos, nihil in eo unquam permutavit. Cernite sophismatum vestrorum vanitatem, quibus cum vestro Ministro Claudio agnitæ & palpabilis Christianismi totius (vobis unis demptis) consensionis impugnatore, dum Ecclesiam Romanam infamare cum Chamo nitimini, Christum efficitis nec sincerum in verbis, nec fidelem in promissis, nec magnificum in donis. Cernite tandem vestram de Eucharistia hæresim esse manifestam: & cùm summa rerum agatur, cum falsam partem sempiterna mors devoret, veram autem vita æterna coronet, suscipite divinæ Eucharistiæ antiquitatem, universitatem, consensionem: suscipite quod semper, quod ubique, quod ab omnibus Catholicis susceptum est. Convictis Claudii mendaciis assensum ne præbete, ne vos fallite, ne vobis frustra blandimini. Timete, ne sicut maledici Claudii linguæ diabolus insedit vos ut falleret, ità auribus vestris maledicum illum audientibus insideat, ut fallamini. Cavete ne velociter currens mendax sermo ejus tabe vos malitiæ suæ inficiat, quia sicut maledici regnum Dei non possidebunt, ita qui mendaciis præsertim deprehensis aures præbent, Dei regno æternùm excident.

CAPUT II.

Vera transubstantiatio adversùs Lutheranos stabilitur.

DEmonstratâ rationibus theologicis adversus Calvinianos reali corporis Christi in Eucharistia præsentiâ, nobis cum Lutheranis pugnandum est. Etsi enim Lutherus Christum ab Eucharistia tollere, & realem corporis sanguinisque præsentiam inficiari peroptaret, veritate tamen coactus talem invehere errorem non ausus est. *Vellem* (verba sunt Hæresiarchæ epist. ad Argentinenses) *quod posset mihi aliquis persuadere, nihil esse in Eucharistia præter panem & vinum, magno ille beneficio me devinciret. Jam sæpe gravibus curis in hac materia desudavi: verùm ego me captum video, nulla elabendi via relicta est, textus Evangelii nimis est apertus.* Quare corpus Christi in Eucharistia realiter præsens agnovit, at simul substantiam panis permanere contendit, unde ejus sectatores *Impanatores*, seu *Panistæ* vocati sunt. Catholicæ autem Ecclesiæ doctrina asserit, non solùm post panis & vini consecrationem Christum Dominum Deum & hominem verè, realiter, & substantialiter sub illarum rerum sensibilium specie contineri, sed etiam fieri conversionem totius substantiæ panis

panis in fubftantiam corporis Chrifti Domini noftri, & totius fubftantiæ vini in fubftantiam fanguinis ejus; quæ converfio ab Ecclefia Catholica Tranfubftantiatio nominatur. Antequam verò hæc orthodoxa fides ftabiliatur, non inutile erit fi varios, qui in Euchariftiam infurrexerunt, hæreticorum errores in medium proferamus, magis ut veritatis Catholicæ conftantia & perpetuitas clarefcat.

SPECVLATIO I.

Divinæ Euchariftiæ hoftes & hoftilitates ordine recenfentur.

QUi in Euchariftiæ veritatem infurrexerunt primi fuerunt Capharnaïtæ, nonnullique difcipuli Domini, qui auditis verbis Salvatoris *Ioan. 6.* abierunt retrò, & dixerunt: *Durus eft hic fermo.* Illos fequuti funt primùm Simon Magus, qui veram Chrifti carnem rejiciens, panem in Chrifti corpus converti inficiabatur, Altarifque oblationem repudiabat, ut Theodoretus ex S.Ignatio refert *dialogo* 3. Sequuti funt deinde quotquot circa perfonam Chrifti Domini, five veritatem corporis & humanitatis negantes, five divinitatem humanitati hypoftaticè uniri inficiantes erraverunt. Illi enim, ut refert Lanfrancus, panem & vinum in veram Filii hominis carnem, verumque ejus fanguinem converti fatebantur: at quis effet ille filius hominis, diverfimodè exponebant. Quidam enim arbitra-

arbitrabantur hunc oportere intelligi quemlibet hominem, sive justum, sive peccatorem, in cujus carnem & sanguinem conversa terrena substantia sumeretur in remissionem peccatorum. Alii verò existimabant, non hunc esse quemlibet de turba hominem, sed virum justum, sanctum, & à communi hominum vita singulari vitæ celsitudine segregatum, in cujus carnem & sanguinem posse commutari panem vinumque altaris hæreticâ pertinaciâ delirabant. Quæ hæresis, inquit, tempore Cœlestini exorta à Concilio Ephesino damnata est, ubi & ea fides roborata est, quâ credimus panem converti in eam carnem quæ in cruce pependit, vinumque in eum sanguinem qui de pendentis latere in cruce emanavit. Unde in declaratione undecimi anathematismi jussu Synodi à S. Cyrillo factâ hæc habentur: *Sanctum, ac vivificum, incruentumque in Ecclesiis sacrificium peragimus, corpus quod proponitur, similiter & pretiosum sanguinem non communis nobisque similis hominis cujuspiam esse credentes; sed potiùs tanquam proprium corpus effectum & sanguinem etiam Verbi, quod omnia vivificat accipientes; siquidem communis caro vivificare non potest. Et hoc Salvator ipse testatum facit: Caro, inquiens, non prodest quidquam, Spiritus est qui vivificat. Quia verò caro Verbi facta est propria, ob id intelligitur & est vivifica, quemadmodum ipse Salvator ait: Sicut misit me vivens Pater, &c.*

Quartò circa octavum sæculum, ut S. Joannes Damascenus *lib.* 4. *de fide*, *cap.* 14. indicat, nonnulli arbitrati sunt in Eucharistia non verum corpus & sanguinem Christi, sed illius

dunta-

duntaxat figuram inveniri. Quod confutans vir sanctus ait : *Absit verò hoc , sed est ipsum corpus Domini deificatum , ipso Domino dicente : hoc est meum (non figura corporis) sed corpus ; & non figura sanguinis , sed sanguis.*

Quintò significat etiam inibi S. Damascenus sub illa tempora extitisse nonnullos sustinentes corpus Christi esse quidem in Eucharistia, sed corruptibile, atque in secessum , non secus ac cibum communem abiens , quos idem Sanctus refellens : *Hæc est* , inquit , *pura hostia & incruenta , quam ab ortu usque ad occasum ipsi offerri per Prophetam Dominus loquitur , corpus videlicet & sanguis Christi in stabilimentum animæ nostræ & corporis, inconsumptum & incorruptum , non in secessum iens (absit enim) sed in nostram substantiam & conversationem, omnimodis nocumenti reparatio , sordis omnis purgatio.*

Hinc hæretici illi Stercoranistæ vocati sunt. De illis ita loquitur Algerus lib. 2. de Sacramento corporis & sanguinis Dominici , cap. 1. *Diximus superiùs , non minùs ore corporis quàm ore cordis corpus Domini esse sumendum : sed ex hac ipsa visibili & corporali comestione quæ sacramento tenus fit , nascitur fœdissima hæresis Stercoranistarum. Dicunt enim tantum Sacramentum sicut corporali comestioni , sic & secessui esse obnoxium.* Et infra postquam statuit accidentia panis existere per se , subdit : *Non est ibi de corpore suspicandum , ubi non est aliqua hujus fœditatis natura , sed tantummodò divinæ virtutis miraculum. Non sunt igitur observanda Græcorum hæreticorum , qui meritò Stercoranistæ*

niſtæ vocantur, deliramenta, qui dicunt participatione corporis & ſanguinis Chriſti ſolvi Eccleſiaſtica jejunia uſque ad crapulam & ebrietatem, ventriſque diſtenſionem, putantes cœleſtem ſubſtantiam velut terrenam indifferenter accipi, & in ſordidum ventris ſeceſſum emitti. Ejuſdem hæreſis mentionem facit Humbertus contra Nicetam, aitque credidiſſe Stercoraniſtas participatione corporis & ſanguinis Domini diſſolvi quadrageſimalia & Eccleſiaſtica jejunia, & cœleſtem eſcam velut terrenam in ſeceſſum dimitti per dejectionem ſicut cœnum olidum in latrinam. Ejuſdem fœtidiſſimi erroris meminit Durandus Troarenſis *lib. de corpore & ſanguine Chriſti, part.* 3. & 4. necnon Paſchaſius Abbas Corbeienſis *lib. de corpore & ſanguine Domini, cap.* 20.

Ex quibus patet 1. falsò ſcripſiſſe Faucherum *lib.* 9. *cap.* 7. Stercoraniſtas non alios fuiſſe ab iis, qui ſolum panem ſolumque vinum ore corporis percipi cenſuerunt, quæ ſumpta in ſtomachum & deinde in ſeceſſum ſicut cæteri cibi mittuntur. Patet, inquam, id eſſe falſum, cum ex relatis Authoribus conſtet Stercoraniſtarum hæreſim de orthodoxa doctrina perversè intellecta eſſe natam, in eoque eſſe ſitam, quod crederent cœleſtem eſcam velut terrenam indifferenter accipi, & in ſordidum ventris ſeceſſum emitti.

Patet 2. impoſtura cujuſdam Maræſii, qui ſcribere non erubuit Stercoraniſtas non eſſe quærendos extra Papatum; nullus enim Catholicus unquam ſcripſit vel ſomniavit corpus Chriſti in Euchariſtia ſumptum corruptioni, & ſeceſſui eſſe obnoxium, ſed potiùs oppoſitum

ſentientes, tanquam hæreticos Eccleſia Romana damnavit, ut ex Authoribus memoratis evidentiſſimum eſt. Unde Maræſii illius turpiloquium & putidiſſimum mendacium eſt ipſis Stercoraniſtarum ſordibus fœdius & graveolentius.

Sextò difficultas eſt de Bertramo, ſeu Ratramno, qui authore Flodoardo *lib.* 3. *hiſtoriæ Rhemenſis*, *cap.* 15. & 28. primùm Corbeienſis Monachus & Presbyter, deinde Abbas Orbacenſis fuit, ſcripſitque librum de corpore & ſanguine Domini circa annum Chriſti 850. à Carolo Calvo Caroli Magni nepote juſſus. Porrò authorem illum ſuum eſſe non ſolùm gloriantur Calviniſtæ, ſed illum etiam è Catholicis Genebrardus in Chronologia, & Bellarminus *lib.* 1. *de Euchariſt. cap.* 1. hæreticis accenſent. Alii Catholicum fuiſſe cenſent, ut Santeſius *repetitione* 2. *de Euchariſt. cap.* 14. ſed contendunt librum illum falsò attribui Bertramo. Alii cum Cardinali Perronio Catholicum agnoſcunt Bertramum, ſicut & libri præfati authorem, ſed hæreticorum artibus, Oecolampadii præſertim, qui opus illud primus publici juris fecit, operâ viciatum eſſe atque corruptum: ſolent enim hæretici Catholicorum operibus, quorum editionibus adornandis invigilant, nonnulla aſſuere, ſuis ut erroribus patronos aſciſcant. Quod variis experimentis comprobari facilè poſſet, ſed uno ſatis exemplo præſenti inſtituto acommodatiſſimo confirmatur. Uſſerius namque Amalcanus *Goteſcalcanæ hiſtoriæ cap.* 11. ait Bertramum librum de nativitate Chriſti ſcripſiſſe, in eoque eandem quæ in libro de corpore Domini continetur, doctrinam

ctrinam expreſſiſſe; quam manifeſtam impoſturam retexerunt viri locupletiſſimi ex illius libri apographo, in quo nihil prorſus de difficultate illa ſermonis habetur.

Quæ in hac opinantium varietate veriſimiliora apparent paucis explicabo. In primis Bertramum fuiſſe virum catholicum, & ſcripſiſſe librum de corpore Chriſti, teſtatur Trithemius libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, ubi ait Bertramum Monachum & Presbyterum in divinis fuiſſe Scripturis valde peritum, nec minùs vita quàm doctrinâ inſignem; additque ſcripſiſſe multa præclara opuſcula, & inter alia librum de corpore & ſanguine Domini: his autem elogiis Bertramum Trithemius Abbas Catholicus non eveheret, ſi catholicum de Euchariſtia dogma Bertramus impugnaſſet. Quod & affirmat Sigebertus de Scriptoribus Eccleſiaſticis capite 96. Accedit quod per totos 700. annos nemo Bertramum hæreſeos reprehendit, quaſi malè ſcripſerit, ſed in catalogum Scriptorum Eccleſiaſticorum ut vir non minus vita, quàm ingenio, doctrina, & eloquio inſignis relatus eſt. Deinde in diſputationibus tempore Berengarii habitis, Catholici Bertramo proximi hæreſis illum nunquam inſimularunt, nec Berengarius opus Bertrami in ſuæ cauſæ ſubſidium unquam adhibuit, tanti viri celebre opus juſſu Regis occaſione graviſſimæ controverſiæ elaboratum minimè taciturus, ſi quid illi de ſua potuiſſet hæreſi acceptum referre; ſicut nec Joannis Scoti, de quo poſtea, opus prætermittebat, ſed ſummis potiùs laudibus extollebat, ſuam ut inde hæreſim confirmaret. Denique in Concilio Vercellenſi,

ini

in quo & Berengarius damnatus, & liber Scoti censurâ inustus, nec Bertrami fides, nec opera accusata sunt.

Probabilius etiam est opus Bertrami, etsi vitiatum fortassis non fuerit fraudibus hæreticorum, posse tamen ab eorum calumniis vindicari. Testatur Cardinalis Perronius, repertum fuisse manuscriptum sub Bertrami nomine codicem, exemplaribus per Oecolampadium editis planè persimilem; unde utrum opus illud corruptum fuerit necne, ægrè definiverim. Sed utut sit, contendimus librum de corpore Christi Bertramo assertum non reddere fidem Authoris illius suspectam, imò quamplurima doctrinam Catholicam exertè confirmare, alia verò subobscuriora facili & benigno posse interpretamento ad sensum orthodoxum reduci. Etenim mens alicujus Authoris ex sententiis obscuris & à viris constantissimè Catholicis usurpari interdum solitis non rectè colligitur, nec oportet quæ certa & manifesta sunt, ex dubiis & incertis exponi, sed potiùs obscura, dubia & ambigua ex certis & manifestis interpretari debemus; id enim pietas, id prudentia christiana, id charitas Catholica postulant. Atqui doctrina orthodoxa præsentiæ realis corporis Christi & transubstantiationis in opere Bertrami manifestè & sine ambiguitate exprimitur: *Panis* (inquit in responsione ad priorem quæstionem, quam initio libri proposuerat) *qui per Sacerdotis ministerium Christi corpus efficitur, aliud exteriùs humanis sensibus ostendit, & aliud interiùs fidelium mentibus clamat. Exteriùs quidem panis, quod antè fuerat, forma prætenditur, color ostenditur, sapor accipitur; & interiùs*

interiùs longè aliud multoque pretiosius, multoque excellentius intimatur, quia cœleste, quia divinum, idest Christi corpus ostenditur. : : : Post mysticam consecrationem nec panis jam dicitur, nec vinum, sed Christi corpus & sanguis. ::: Sub velamento corporei panis corporeique vini spirituale corpus Christi, spiritualisque sanguis existit. Et infrà: *Panis qui offertur ex fructibus terræ cum sit assumptus, in Christi corpus transponitur, sicut & vinum cum ex vite defluxerit, divini tamen sanctificatione mysterii efficitur sanguis Christi, non quidem visibiliter, sed operante invisibiliter Spiritu Sancto.* Denique sic concludit: *Ex his omnibus quæ hactenus dicta sunt, monstratum est, quod corpus & sanguis Christi, quæ fidelium ore in Ecclesia percipiuntur, figuræ sunt secundùm speciem visibilem; at verò secundum invisibilem substantiam, idest divini potentiam Verbi, corpus & sanguis Christi verè existunt: unde secundùm visibilem creaturam corpus pascunt, juxta verò potentioris virtutem substantiæ mentes fidelium & pascunt & sanctificant.*

Hac de causa non solùm Caletius, sed ipsi etiam Magdeburgenses *centuria 9. cap. 4. 6. & 8.* contendunt non solùm Bertramum credidisse corpus & sanguinem Domini super altare poni, & inde populo distribui, sed etiam transsubstantiationis habere semina: *Utitur enim,* inquiunt, *vocabulis commutationis & conversionis.*

Nec obest quod aliqua obscura & ambigua scripserit Bertramus. Non obest, inquam; si enim S. Athanasius, referente Facundo Hermianensi *lib. 10. cap. 5.* S. Dionysium Alexandrinum

drinum à calumniis Arrianorum vindicavit, tametsi aliqua dura, & ad excusandum difficilia protulerit, quia nunquam cùm viveret, fuit de impietate accusatus, aut Episcopatu dejectus, sed in Ecclesiæ semper permansit unitate: nec mens authoris ex levi sono verborum, sed ex intentione illius æstimanda est; intentio autem, cùm jam persona defuncta est, ex communione Ecclesiæ religiosiùs æstimatur, ne tota quæ ei communicavit culpetur Ecclesia: ita similiter.etsi aliqua ambigua, & ad defendendum difficilia in opere Bertrami legantur, excusari tamen possunt & debent, cùm cæteroquin constet Bertramum dum viveret nunquam fuisse hæreseos insimulatum, sed in Ecclesiæ permansisse unitate, in ejusque sinu atque communione placidè obdormivisse.

Loci autem illi obscuriores & explicatu difficiliores sunt, 1. quia scripsit in Eucharistia figuram esse, & quod in Ecclesia Fidelium ore sumitur, fieri corpus & sanguinem Christi in mysterio seu figura. 2. Quia scripsit corpus quod ex Virgine natum est, non esse id quod ore Fidelium per sacramentorum mysteria sumitur in Ecclesia. 3. Quia dixit, quod secundùm creaturarum substantiam, quod fuerunt ante consecrationem, hoc postea consistunt.

Verùm hæc ex aliis ejusdem locis facilè intelliguntur. Primo enim loco non intendit in Eucharistia esse meram figuram, sed quod species panis & vini sunt figuræ corporis & sanguinis Christi sub eis contentorum; nam ut ipsemet ait, figura est obumbratio quædam quibusdam velaminibus quæ intendit ostendens,

dens. Quare nihil aliud Bertramus intendit, quàm Stercoranistarum dogma refellere, asserentium in Eucharistia adeo nullam interesse figuram, ut ipsa quæ apparent accidentia, corporis Christi accidentia evadant. Secundo verò loco vult solùm corpus de Virgine natum non esse eodem modo in Eucharistia quo visibiliter natus est, quia modo spirituali speciebus sacramentalibus obvolutum in Eucharistia continetur: nam cæteroquin affirmat corpus Christi in Eucharistia verè existere. Denique tertio loco vult solùm panem & vinum consistere post consecrationem secundùm apparentiam substantiæ, non quòd substantia panis remaneat, sed quia sensibus, mediis accidentibus, apparet. Nam ipsi Magdeburgenses Centuriatores transubstantiationem agnovisse Bertramum non diffitentur.

Septimò difficultas est de Joanne cognomento Scoto vel Erigena, ex Hibernia oriundo, quæ patrio idiomate Erin seu Eri nominatur, & anno 883. vel 884. obiisse legitur. Vindicare illum nonnulli satagunt: gravissimis tamen momentis vir suspectæ fidei creditur, & liber ejus de corpore Christi ut erroribus scatens reprobatur. Tum quia Joannis Erigenæ authoritate potissimùm utebatur Berengarius. Tum quia teste Nicolao Romano Pontifice epist. ad Carolum Calvum, licèt Joannes multæ scientiæ esse prædicetur; tamen non sanè sapere in quibusdam frequenti rumore dicitur. Tum quia in Concilio Vercellensi liber Erigenæ proscriptus est. Tum quia Berengarius epist. ad Lanfrancum, quæ extat in manuscripto Bibliothecæ Regiæ, asserit Joannem

Scotum à Paschasio, qui longè antè annoł 818. de Eucharistia scripserat, dissentire, reprehenditque Lanfrancum, quòd Scoti sententias improbaverit. In epistola etiam ad Assellium, illum idem Berengarius vehementer objurgat, quòd hæreticum haberet Joannem Scotum inconsideratè, impiè, & indignè sacerdotio suo. Cui respondens Assellius: *Ioannem verò Scotum*, inquit, *nec inconsideratè, nec impiè, nec indignè sacerdotio meo hæreticum habeo, quem toto nisu totaque intentione ad hoc solum tendere video, ut mihi persuadeat, hoc videlicet quod in altari consecratur, neque verè corpus, neque verè Christi sanguinem esse: hoc autem astruere nititur ex Sanctorum Patrum opusculis quæ pravè exponit.* Denique in epistola ad Richardum idem Berengarius conqueritur Joannem Scotum in Concilio Vercellensi injustissimè damnatum, & Paschasium nihilominus assertum.

Nec obest, quod idem Joannes post obitum Sanctus & Martyr habitus sit, sepultusque ad magni Altaris sinistrum latus cum insigni epitaphio his versibus à Guillelmo Malmesburiensi lib.2. cap.4. relatis, comprehenso: *Clauditur hoc tumulo sanctus Sophista Ioannes, qui ditatus erat jam vivens dogmate miro: Martyrio tandem Christi conscendere regnum commeruit.* Non obest, inquam; hoc enim epitaphium non authoritate Ecclesiæ, sed amicorum affectu positum est. Neque eum ut Martyrem commendat Cardinalis Baronius ad annum 884. Quin potiùs doctissimus Genebrardus in liturgiam S.Dionysii, confossum graphiis, & à discipulis sævissimè interemptum Joannem

Joannem ait propter Sacramentariorum impium dogma quod defendebat. Unde cum nec ut Sanctum, nec ut Martyrem agnovit Ecclesia Catholica, quæ potiùs librum ejus post obitum condemnavit.

Octavò in Ecclesiæ orthodoxam fidem insurrexit Berengarius Andegavensis Ecclesiæ Archidiaconus, qui licèt de multis accusetur ab Episcopo Leodiensi Deoduino epist. ad Henricum Francorum Regem, necnon à Guitmundo rejecti Baptismi parvulorum & eversorum legitimorum conjugiorum insimuletur; quia tamen eorum errorum in Conciliis Berengarii causâ coactis nulla sit mentio, dicendum est propriam & singularem Berengarii hæresim in eo fuisse sitam, quod negaret in Eucharistia veram fieri substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Christi conversionem. Unde omnia in Sacramento altaris per figuram & similitudinem geri inferebat, & ea quæ ad altare deferuntur panis & vini munera, post consecrationem etiam quod fuerant permanere. Quanvis autem initio hæreseos Berengariani realem Christi præsentiam inficiarentur, nihilque corporis & sanguinis Domini sacramentis inesse contenderent, sed umbras tantùm & figuras; in progressu tamen Ecclesiæ rationibus convicti dixerunt in sacramento corpus & sanguinem Domini reverà, sed impanatum contineri, transsubstantiationem inficiantes.

Porrò Berengarii hæresis in Galliis sæpe proscripta ad Apostolicam tandem Sedem delata, primùm in Concilio Romano, deinde in Vercellensi sub Leone IX. anno 1053. damnata est, liber Joannis Scoti anathemate per-

culsus, & Ecclesiæ Catholicæ fides concordi omnium assensu confirmata. E vita migravit deinde Leo IX. quem defunctum hæresiarcha Berengarius, ut refert Guitmundus, conviciis laceravit, eumque Concilium vanitatis coëgisse impiè blasphemavit. Petulcam ejus audaciam compressurus Victor II. Leonis successor Concilium Turonis coëgit anno 1055. cui per Legatos, maximè per Ildebrandum, qui postea fuit Gregorius VII. præfuit. Data ibi illi est causæ suæ defendendæ optio, quam tamen defendere reformidans, communem Ecclesiæ fidem confessus est, datoque propriæ manus sacramento, ab ea se nunquam recessurum spospondit. At hæresiarcha sacramenti immemor & violator ad vomitum rediit. Unde virus ne serperet, Nicolaus II. Romæ Concilium ex centum tredecim Episcopis, cui & Berengarius interfuit, anno 1059. coëgit. Ibique ejus sententia à Patribus & summo totius Christiani nominis Pontifice audita, examinata, atque damnata fuit. Ipseque Berengarius sanctæ Synodo concedens libros suos perversum dogma continentes in medio sacri Concilii propalam igni tradidit, jurans fidem à Patribus præsentibus traditam se inviolabiliter servaturum.

Authoritate sanctæ Synodi Umberto Episcopo Cardinali demandata provincia est, ut veræ fidei formulam ederet, & Berengario ad legendum & confitendum traderet. Acquiescens autem Berengarius eam accepit, legit, confessus est, seque ita credere jurejurando firmavit, & manu tandem propria subscripsit. Hæc autem fidei professio ad hanc formam redacta fuit:

Ego

Ego Berengarius indignus Diaconus Ecclesiæ S. Mauritii Andegavensis cognosco veram, Catholicam, & Apostolicam fidem: anathematizo omnem hæresim, præcipuè eam de qua hactenus infamatus sum, quæ astruere conatur panem & vinum quæ in altari ponuntur, post consecrationem solummodo sacramentum, & non verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, nec posse sensualiter nisi in solo sacramento manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut Fidelium dentibus atteri. Consentio autem sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Apostolicæ Sedi, & ore & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ cœnæ eam fidem me tenere, quam Dominus & Venerabilis Papa Nicolaus, & hæc sancta Synodus authoritate Evangelica & Apostolica tenendam credidit, mihique formavit: scilicet panem & vinum quæ in Altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, & sensualiter non solum sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri. Iurans per sanctam & ὁμούσιον Trinitatem, & per hæc sacrosancta Christi Evangelia. Eos verò qui contra hanc fidem venerint cum dogmatibus & sectatoribus suis æterno anathemate dignos esse pronuntio. Quod si ego ipse aliquando contra id sentire ac prædicare præsumpsero, subjaceam Canonum severitati. Lecto & perlecto sponte subscripsi. Ita referunt Lanfrancus, Guitmundus, Algerus, & habetur *de consecratione distinct. 2. quæst. 1.*

Calumniantur hæretici hanc fidei professionem, quam non solùm suis hæresibus, sed etiam

catholicis Ecclesiæ Romanæ sensibus contendunt esse adversam. Nam neque panis est corpus Christi, neque corpus Christi sensualiter in veritate manibus tractatur, frangitur, & dentibus atteritur, nisi vera esset spurcissima Stercoranistarum doctrina. Verùm hæc hæreticorum calumnia nullius momenti est; nam fidei professio illa non habet, panem esse corpus, quod consubstantiationem significaret; sed panem post consecrationem esse corpus, quod transubstantiationem significat; sicut è contra Berengarius docuerat panem post consecrationem non esse nisi sacramentum & signum corporis Christi. Dicitur autem corpus Christi manibus tractari, frangi, atteri dentibus, denominatione extrinsecâ petitâ à speciebus quæ contrectantur, franguntur, atteruntur, sub quibus corpus Christi realiter continetur, uti suprà inter dissolvenda Calvinistarum sophismata diximus. Sed ad Berengarium redeamus.

Post tam solenne sacramentum versatilis & arundini vento agitatæ similis Berengarius fidefragus & sacrilegus violator veritatem catholicam iterum impugnavit verbis scriptisque nefariis, Ecclesiæ clavo astante Alexandro Papa, qui cùm ad Dominum migrasset anno 1073. ejus successor Gregorius VII. Concilium Romæ in Ecclesia Salvatoris anno 1079. adversùs impietatem relapsi Berengarii coëgit, cujus acta apud eundem Gregorium libro 6. epistolarum, post epistolam 17. habentur. Ibi firmata veritas Catholica, convictus iterum Berengarius, veniamque ab illa Sede quæ tota est ad clementiam comparata, quæve more Dei non

non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat, impetravit, in eumque modum juravit: *Ego Berengarius corde credo & ore confiteor panem & vinum, quæ ponuntur in altari per mysterium sacræ orationis & verba nostri Redemptoris, substantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Iesu Christi Domini nostri; & post consecrationem esse verum Christi corpus quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit, & quod sedet ad dexteram Patris; & verum sanguinem Christi qui de latere ejus effusus est, non tantùm per signum & virtutem sacramenti, sed in veritate naturæ & proprietate substantiæ. Sicut in hoc brevi continetur, & ego legi, & vos intelligitis, sic credo, nec contra hanc fidem ulteriùs docebo.* Ita habetur in editione Lanfranci anni 1540. operâ Francisci Quadrati adornata ex vetusto codice bibliothecæ Bexensis Monasterii. Quanvis enim opus Lanfranci editum sit ante obitum Alexandri Papæ, ad quem Lanfrancus ad Archiepiscopatum Cantuariensem assumptus opus suum transmiserat, potuit tamen professio illa fideliter exscripta operi illi adjici, utpote argumento illius peropportuna. Utut sit ex actis Concilii Romani habetur Berengario præcepisse Gregorium VII. ne amplius de corpore & sanguine Domini cum aliquo disputaret, nisi fortè eorum, qui ejus doctrinâ decepti in errorem prolapsi fuerant, ad fidem catholicam reducendorum gratiâ. Absoluto Concilio secum per aliquod tempus Berengarium paternâ benignitate Summus Pontifex detinuit, ut instabilitatem viri toties lapsi

figeret & fidei conſtantiam probaret. Exploratâ verò illius in fide firmitate, eum poſt multas moras ad proprios lares cum litteris commendatitiis remiſit, quibus & rectam illius fidem teſtatus eſt, vetuitque ne ullum vel perſonæ vel bonis ejus nocumentum importaretur.

An autem Berengarius ad vomitum canino more redierit, an in fide Eccleſiæ in finem uſque perſeveraverit, contendit Bertoldus continuator Hermanni ad annum 1083. ipſum in errorem ſuum relapſum, quem ſequuntur plures ſcriptores Calviniani. Veritas tamen eſt, Berengarium peractâ culparum ſuarum pœnitentiâ in Eccleſiæ Romanæ fide & communione obiiſſe anno 1088. die Epiphaniæ. Tum quia ultima Berengarii morientis verba catholicam fidem clariſſimè ſignificantia refert Guillelmus Malmesburienſis *lib.3. de geſtis Anglorum*, aitque eum in ultimo vitæ agone alternis ſpei & timoris motibus fuiſſe jactatum, Dei miſericordiam ſperans propter pœnitentiam, juſtitiam verò formidans propter aliena, quorum cauſa fuerat, peccata. Tum quia egregiis epitaphiis ab Hildeberto, qui poſtea fuit Epiſcopus Cœnomanenſis, & à Baldrico Abbate Gurgulienſi cohoneſtatus fuit. Tum quia ſepulturâ Eccleſiaſticâ in clauſtro S. Martini Turonenſis donatus fuit, ut ſcribit Papirius Maſſo *lib.3. Annalium Franciæ*. Denique Berengarium ejurata hæreſi Catholicum è vivis exceſſiſſe fatentur quamplures Hiſtorici, nec diſſentit Baronius ad annum 1088. quanvis Hildebertum redarguat, quòd glorioſiùs quàm hæreſiarchæ toties ſacrilegè relapſi conditio poſtularet, epitaphium

taphium ei scripserit. Neque enim iis honoribus excipiendus est hæreticus etiam pœnitens, qui ut ei objecerunt Lanfrancus, Guitmundus, Algerus, aliique Scriptores Benedictini (clarissimo enim S. Benedicti Ordini Berengarianæ impietatis victoriam & triumphum secundùm Deum Ecclesia debet). doctrinæ novitatem contra Ecclesiæ toto orbe diffusæ sensum invexerat, id sæpius labefactare molitus quod universalis Ecclesiæ consensione roboratum est.

Nonò referunt Guitmundus & Algerus nonnullos hæreticos existimasse, quod panis & vinum ex parte mutentur, & ex parte remaneant; alios verò putasse panem & vinum ex toto quidem in Eucharistia mutari, sed carnem & sanguinem Domini ab indignis accepta in panem & vinum malis eorum meritis iterum converti.

Decimò circa annum 1126. Petrus de Bruis, à quo sequaces Petrobrussiani dicti sunt, varios errores in Provincia Arelatensi disseminavit. Nam & infantes extra ætatem discretionis baptizari nolebat; & templa non esse in lege nova ædificanda, ædificata esse diruenda docuit; & cruces confringendas comburendasque in horrorem occisionis Christi censuit; & sacrificia, orationes, oblationes, eleemosynas aliaque pia pro defunctis opera derisit, & veritatem corporis & sanguinis Domini in Eucharistia, ejusque juge in Ecclesia offerri solitum sacrificium inficiatus est. Quanvis enim panem in corpus Christi ab ipso Christo in cœna ultima conversum esse fateretur, ab Apostolis tamen eorumque successoribus idem fieri

pernegabat, ut ex initio tractatus Petri Cluniacensis claret. In ignem tandem, quem ad succendendas cruces ipso Dominicæ Passionis die pararat, projectus & combustus est. Adversus hæreticum illum scripsit plures epistolas & tractatum specialem de sacrificio Missæ & transubstantiatione Petrus Cluniacensis. Ejus hæresim primarius ejus discipulus Henricus, à quo Henriciani, post viginti annos, anno scilicet 1147. propagavit. Hunc S. Bernardus *epist.* 24. & *serm.* 65. *in Cantica*, scriptis variis etiam sermonibus & miraculis confutavit, ut in vita Bernardi apud Gofridum Clarevallensem videre est. Arnoldus etiam de Brixia, unde Arnoldistæ nomen sortiti sunt, circa Eucharistiam, referente Othone Frisingensi *lib.* 2. *cap.* 20. pariter erravit, quem Bernardus *epist.* 195. & 196. acriter exagitavit. Tandem combustus, & ejus cineres in Tiberim sparsæ sunt.

Undecimò Waldenses seu Pauperes de Lugduno, sic dicti à Petro Waldo Lugdunensi, in fidem Catholicam circa annum 1176. insurrexerunt. Vocati etiam sunt Albigenses & Tolosani, quia errorum illorum virus non parum per regionem Albiæ & Tolosæ grassatum est. Cognominati etiam sunt Lollardi à Lollardo famoso Waldi discipulo. Non tam secta specialis quàm fœdissima sectarum colluvies fuit. Nam & Arianismum renovarunt, & cum Manichæis vetus Testamentum repudiarunt, & veram transubstantiationem alii negarunt, alii corporis Christi veritatem inficiati sunt, ut apud Historicos quamplures videre est. Illos S. Dominicus authoritate summi Pontificis, Regum

gum Christianorum copiis partim profligavit, partim prædicatione & miraculis convertit.

Duodecimò Catholicam de Eucharistia fidem Joannes Wiclefus Anglus circa annum 1312. aggressus est. Nam, ut in Concilio Constantiensi sess. 8. refertur, substantiam panis & vini in Sacramento Altaris permanere affirmavit, & accidentia panis non manere sine subjecto sustinuit, & Christum in eodem sacramento realiter adesse negavit, & Sacerdotem in peccato mortali existentem non conficere, neque consecrare Eucharistiam tradidit. Ejus errores sequutus est Joannes Hus Boëmus, ut patet ex sessione 15. ejusdem Concilii, & ex processibus contra illum factis ac per testes idoneos & locupletes probatis. Nihil tamen contra Eucharistiam scripsit, nec illum ejus errorem omnes discipuli sequuti sunt. More etiam hæreticorum dubitanter de hoc mysterio interdum loquutus est.

Decimotertiò transsubstantiationem apertè impugnavit hæreticorum post hominum memoriam audacissimus Martinus Lutherus ab Erebo sæculo superiori suscitatus, veritatem corporis Domini in Eucharistia negare paratus & avidus, si per planum Evangelii textum & perpetuam traditionem licuisset, ut ex ipso alibi retulimus. Fluctuabat initio hæresiarchæ animus, & transsubstantiationis affirmantem sententiam permittebat, modò ne consubstantiatio sua hæreseos insimularetur: impudentior tamen deinde factus Catholicum de transsubstantiatione dogma impium & blasphemum anno 1522. calamo impio & blasphemo

libro contra Henricum Angliæ Regem, quem novum & eximium Thomistam appellat, edito pronuntiavit, declarans suam se antiquam transubstantiare seu mutare sententiam. Hanc ejus assertionem mordicus tuentur discipuli Lutherani, verba Christi, *Hoc est corpus meum*, sic interpretantes: In hoc, cum hoc, sub hoc pane est corpus meum. Eodemque modo aiunt Christum porrigendo corpus suum in pane potuisse dicere, Hoc est corpus meum, quo rusticus de avena in sacco inclusa, demonstrato sacco ait, hoc est avena; quo mater de infante in cunis cunas ostendens ait, Hoc est infans meus; vel caupo de vino scyphum porrigens ait, Hoc est vinum meum. Id etiam aliis exemplis exponit Lutherus libro citato contra Regem Angliæ: Sicut ignis, inquit, in fornace salvâ ferri substantiâ, & Deus in homine salvâ humanitate, utrobique sic mixtis substantiis, ut sua cuique operatio & natura propria remaneat, & tamen unum aliquod constituant: sic salvo pane in sacramento est corpus Christi. Hanc suam sententiam ut adversus Oecolampadium & Zuinglium propugnaret, ubiquitatem corporis Christi somniavit, quam paulò post abjecit tamen. Hinc inter Lutheranos schisma, Kemnitio cum suis solam impanationem, Brencio & Witembergensibus ubiquitatem defendentibus.

Decimoquartò Huldericus Zuinglius Helvetius non minùs Luthero quàm Ecclesiæ Catholicæ infensus figurativam tantùm corporis Christi in Eucharistia præsentiam circa eadem tempora finxit, quem sequuti sunt Oecolampadius, & ex parte Carolstadius; ut quales

quales essent imaginarii prætensæ reformationis authores tot dissidiis clareret. Zuinglium etiam sequutus est Hæreticorum nostratium architectus Joannes Calvinus, dolosè quidem initio mentem suam aperiens, ne Lutheranos offenderet; veritatem tamen corporis Christi ferre non valens, Christum ore duntaxat fidei recipi astruere conatus est. Ejus impietatem sequitur confessio Huguenottorum Gallica, *art.* 36. sequuntur & Pseudo-Ecclesiæ Anglicanæ, Scoticæ, Belgicæ, Palatinæ, quam & plures Ministri iniquitatis, & novissimè Claudius Charentonensis apertæ veritatis impugnator scriptis nefariis propugnarunt. Sed de his capite proximè superiori satis.

REFLEXIO.

Sacramentum Eucharistiæ erroribus hæretici, sed longè graviùs indignis Communionibus Catholici persequuntur. Quare realis corporis Christi præsentiæ veritas, novæ vitæ à nobis postulat veritatem. Si Scripturarum & Patrum Christum sub rerum visibilium specie invisibiliter, reverà tamen delitescentem contestantium authoritati obtemperamus, quidni ejusdem authoritatis ponderi cedimus, eique quæ vitæ revera conversæ realem præcipit ad Eucharistiam suscipiendam mutationem, non obsequimur? Si impio Calvino Basilio auscultare jubeamus *lib.* 2. *de bapt. quæst.* 3. scribenti: *Qui Eucharistiam sumunt, corpus Christi contingunt*; cur eidem non & nos auscultemus *lib.* 1. *de baptismo, cap.* 3. asseveranti: *Oportet ut quisquis accedit ad corpus & sanguinem Domini*

in

in commemorationem ejus qui pro nobis mortuus est ac resurrexit, se peccato, mundo, ac sibi mortuum exhibeat? Si Sacramentariorum imagines tantum & figuras, quarum alioquin infensissimi sunt nefandi Iconoclastæ, in hoc sacramento comminiscentium, & præcipuum divini in Ecclesiam amoris pignus in symboli tenuitatem deturbantium figmenta & offutias hac Ambrosii luce dispellimus, quam *lib.4. de sacrament. cap.4.* effundit: *Panis est ante verba sacramentorum; sed ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi:* cur ejusdem Patris sese ingerentem lucem repellimus, dum hæc monita luce splendidiora nobis suggerit sermone Domin.4. Adventus: *Mutare vitam debet, qui vult accipere vitam; nam si non mutat vitam, ad judicium accipiet vitam; & magis ex ipsa corrumpitur, quàm sanetur; magis occiditur, quàm vivificetur?*

Si novissimum Claudium Ministrum Charentonensem vaniloquiis, sophismatis, & inani Philosophiâ fallacis Rhetorices fucis oblitâ tot Calvinianos decipientem, & adversùs veritatem perenni sæculorum omnium traditione, & omnium Christianarum communionum, una dempta Calviniana, consensione stabilitam blaterantem meliùs loquentis Chrysostomi aureis sententiis confundimus, ejusque eloquentiæ hujus eloquentiam opponimus, quam fudit vir divinus *hom. 24. in 1. epist. ad Cor.* his verbis: *Hæc mensa cœli ac terræ supremi Regis est mensa, cui Angeli ministrant, & in qua Rex ipse videndum se exhibet, neque videndum modò, sed etiam contrectandum ac degustandum;* quia nimirum & eum

eum ibi Angeli vident, & nos ipsum ratione specierum videmus, & contrectamus: cur ejusdem eloquentiæ tantâ vi, tantáque copiâ non flectimur, quæ *hom.* 17. *in epist. ad Hebræos*, & *hom.* 24. *in* 1. *Cor.* sic tonat: *Qui hoc honore dignantur, ut mensæ regiæ accumbant, & pocula tangant regia, formosos esse oportet, & mentis pulchritudine præditos, auro fulgentes, ac pura veste amictos. Neque hæc gracculorum mensa est, sed aquilarum, hoc est animalium sublimium, & in cœlum erectarum, quæ nullum cum terra commercium habeant, neque deorsum trahantur, aut repant rerum creatarum cupiditate illectæ, sed quæ indesinenter sursum evolent, ipsumque justitiæ Solem acutis ac perspicacibus mentis oculis intueantur?*

Si denique omnium moderniorum hæreticorum Missæ sacrificium abominantium, & altaria deturbantium petulantiam hoc Augustini fulmine conterimus, quod *libro* 9. *Confess. cap.* 19. nobis ad extollentia se adversùs Ecclesiam capita comprimenda reliquit his verbis: *E nostris altaribus dispensatur victima sancta, quâ deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis*: cur ad formidandas ejusdem Patris voces attoniti non pavebunt mali Catholici, quas *tract.* 26. *in Joannem*, protulit: *Qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio non manducat spiritaliter carnem ejus, licèt carnaliter & visibiliter premat dentibus Sacramentum corporis & sanguinis Christi: sed magis tantæ rei Sacramentum ad judicium sibi manducat & bibit; quia immundus præsumpsit ad Christi accedere sacramenta, quæ aliquis non dignè sumit, nisi*

qui mundus est? Itáne contra unos hæreticos valebit ſacrata Patrum authoritas? Itáne ſolos Eccleſiæ hoſtes exarmabit, Eccleſiæ filios non perſuadebit? Abſit, abſurdum eſt, iniquum eſt. Cur credis, ô catholice, ibi Redemptorem tuum eſſe, ſi ipſum tam indignè, tam contumelioſè maculoſiſſimâ vitâ tuâ habes? Quâ fronte Chriſto pacis oſculum foris admoves, ad eumque amantis ore atque habitu accedis, quem propediem, & quandoque ipſo illo die novis peccatis ſcelaratè prodis?

Magna ſunt, ô Catholice, in Euchariſtia quæ credis; ineffabilia ſunt, divina ſunt; gratias non vulgares inde hauſturum te ſperas, eximia ergo ſit & ſingularis animi tui ad recipiendum divinum cibum compoſitio. Præclarè Sixtus III. vel quis alius Author in Bibliotheca Patrum: *Inenarribile est quod credimus: immenſum eſt quod ſperamus: non est vulgare quod quærimus: ergo non debet eſſe vulgare quod vivamus.*

Specu

SPECVLATIO II.

Substantia panis & vini in corpus & sanguinem Christi Domini secundùm se totam convertitur, unde & vera datur transubstantiatio.

DEfinita est hæc veritas orthodoxa in pluribus Conciliis adversus Berengarii prophanam novitatem coactis, & deinde in Magno Lateranensi sub Innocentio III. & in Constantiensi *sessione* 8. & Florentino in decreto unionis, & Tridentino *sess.* 13. *capite* 4. & *can.* 2.

Eandem veritatem clarissimè docuerunt Patres superiori capite producti. Nihil enim expressius iis testimoniis esse potest, quæ ex Cyrillo Jerosolymitano, Gregorio Nysseno oratione catechetica, Ambrosio libro de initiandis & de sacramentis, Cypriano vel Authore sermonis de cœna Domini, Damasceno *lib.4. de fide*, Thophilacto *in cap. 6. Joannis* retulimus. Quibus & illud adde Eusebii Emisseni, vel Eucherii Lugdunensis homil. 5. de Paschate: *Invisibilis Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbo suo secreta potestate convertit. ::: Ut ibi novum & impossibile non debeat videri, quod in Christi substantiam terrena & mortalia commutentur. Quando*

do benedicendæ verbis cœlestibus creaturæ sacris altaribus imponuntur, antequam invocatione summi Numinis consecrentur, substantia est illis panis & vini: post verba autem Christi corpus & sanguis est Christi. Quid mirum autem, si ea quæ verbo creare potuit, possit creata convertere? Imò jam minoris videtur esse miraculi, si id quod ex nihilo agnoscitur condidisse, jam conditum in melius valeat commutare. Require quid ei possit esse difficile, cui facile fuit visibilia & invisibilia voluntatis imperia suscitare. Quid luculentius & nervosius? Qua ergo fronte Lutherus libro suo de captivitate Babylonica scribere potuit transubstantiationem esse portentosum somnium, nec illius Patres per mille ducentos annos meminisse?

Perpetua etiam fidei traditio hanc veritatem demonstrat; cùm enim ante suscitatum ab Erebo Lutherum Christianismus sub cœlo totus veram transubstantiationem in Eucharistia agnosceret, profectò adversus antiquitatem, universitatem, & consensionem Lutherus pugnavit, unde redeunt argumenta quæ contra Calvinianos & Claudii perspicua mendacia superiori capite in aciem produximus.

Denique ostenditur hæc veritas ratione S. Thomæ *quæst.*75. *art.* 2. Non essent vera Salvatoris verba, si substantia panis in Eucharistia remaneret: hoc enim pronomen demonstrativum *hoc*, indigitat substantiam sub accidentibus latentem esse corpus Christi, ut salvetur identitas prædicatum inter & subjectum: ergo si substantia panis post consecrationem permaneret, sensus esset, Substantia panis est corpus meum

meum, quod eſt apertè falſum: unde non fuiſſet à Chriſto dicendum, Hoc eſt corpus meum, ſed hîc eſt corpus meum. Sanè ſi quis haberet aurum & argentum in crumena deliteſcentia, falsò diceret, hoc eſt aurum, quia demonſtraret totam ſubſtantiam in crumena deliteſcentem, quæ non eſt minùs argentum quàm aurum. Et ratio eſt; quia omnis prædicatio unius de alio ſupponit identitatem vel unionem attributi cum ſubjecto; ex eo enim quod res eſt vel non eſt, oratio dicitur vera vel falſa: panis autem & corpus Chriſti ſunt res omninò diſparatæ, nec inter ſe ulla identiate vel unione copulantur, nec ex natura ſua vel hominum uſu panis ad continendum corpus Chriſti eſt inſtitutum, ſicut dolium eſt inſtitutum ad continendum vinum; unde oſtenſo dolio vini pleno rectè dicitur, hoc eſt vinum: ergo particula *hoc*, non ſupponit pro ſubſtantia panis, quæ proinde non manet, cùm nulla panem inter & corpus Chriſti unio in ſacramento Euchariſtiæ intercedat.

Nec dici poteſt ſenſum hujus propoſitionis, *Hoc eſt corpus meum*, iſtum eſſe; in, vel ſub, vel cum pane eſt corpus meum; non verò panis eſt corpus meum. Non, inquam, dici id poteſt, quia unum eſſe aliud, & unum eſſe cum alio, toto cœlo differunt: ſi enim indiſtantia unius cum alio ſufficeret ad veritatem prædicationis, omnia de Deo rebus omnibus intimo prædicari poſſent.

Hanc rationem ex verbis Chriſti deſumptam ſua authoritate ſacrum Tridentinum Concilium *ſeſſ.* 13. *cap.* 4. confirmat his verbis: *Quoniam Chriſtus Redemptor noſter corpus ſuum*

id

id quod sub specie panis offerebat verè esse dixit, ideò persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuò hæc sancta Synodus declarat, per consecrationem panis & vini conversionem fieri totius panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus. Eandem veritatem ex verbis Salvatoris sacri Doctores derivarunt. *Dubitari nefas est*, inquit S. Fulbertus Carnotensis Episcopus epist. ad Adeodatum, *ad cujus nutum cuncta ex nihilo substiterunt, si pari potentia in spiritualibus sacramentis terrena materies naturæ & generis sui meritum transcendens in Christi substantiam commutetur; cùm ipse dicat, Hoc est corpus meum; & paulò post, Hic est sanguis meus.* Et S. Gaudentius Brixiensis Episcopus tractatu 2. in Exodum: *Quod annuntiatum est credas, quia quod accipis corpus est panis illius cœlestis, & sanguis illius sacræ vitis: nam cum panem consecratum & vinum discipulis suis porrigeret, sic ait: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus.* Et Guitmundus lib.3. de veritate corporis & sanguinis Domini: *Hos Impanatores suo ipse Dominus verbo oris sui interfecit, cùm accipiens panem gratiasque agens ac benedicens, ait: Hoc est corpus meum. Non ait, in hoc latet corpus meum; nec dixit, in hoc vino est sanguis meus; sed dixit, Hic est sanguis meus.* Unde non est tuta Scoti, Durandi, aliorumque Scholasticorum sententia existimantium futuram veram consecrationis formam, etiamsi panis substantia permaneat, & solâ Ecclesiæ authoritate de fide transubstantiationis constare. Nam transubstantiationem ex verbis Christi colligi

colligi ſacrum Tridentinum Concilium cùm totius Eccleſiæ ſenſu, tùm ſua authoritate declaravit.

Objiciunt primò Lutherani quaſdam Scripturæ & Patrum authoritates. In primis Euchariſtia panis dicitur, 1. *Cor.*10. & *Matth.*26. genimen vitis. *Joan. etiam* 6. Chriſtum eſſe ſe panem dixit. Irenæus quoque docet Euchariſtiam duabus conſtare rebus, terrenâ ſcilicet & cœleſti, quæ terrena panis eſt. Origenes pariter *ad cap.* 18. *Matth.* ait Euchariſtiam juxta id quod habet materiale, abire in ventrem & in ſeceſſum mitti. Item S. Cyrillus Hieroſolymitanus *Catecheſi* 3. docet panem Euchariſtiæ poſt invocationem S. Spiritus non eſſe ampliùs panem communem, ſed corpus Chriſti; ſicut ſanctum unguentum poſtquam conſecratum eſt, non eſt ampliùs unguentum commune & nudum, ſed ſanctum chriſma Chriſti, quod adventu Spiritus ſancti per ejus divinitatem energiam habet: at chriſma non amittit per conſecrationem ſubſtantiam unguenti: ergo nec panis Euchariſticus tranſubſtantiatur. Denique panem Euchariſtiæ eſſe corpus Chriſti, tum Chryſoſtomus epiſtol. ad Cæſarium Monachum, tum in ſua retractatione ſub Nicolao II. facta Berengarius fatentur.

Reſpondeo ex dictis capite ſuperiori patere ejuſmodi locorum intelligentiam. Euchariſtia enim poſt conſecrationem dicitur panis & vinum, quia panis & vinum eſt hujus ſacramenti materia; quia panis & vinum ſunt terminus à quo hujus converſionis, ſicut ſerpens Moſis virga unde factus eſt nominatur; quia in Eu-
chariſtia

chariſtia ſenſibilia panis & vini accidentia permanent, ratione quorum terrenam rem in Euchariſtia inveniri dixit S. Irenæus. Corpus Chriſti in Euchariſtia, ut inquit Lanfrancus *lib. ſæpè citato*, dicitur panis, vel quia ex pane conficitur, vel quia ratione accidentium panis, cùm caro ſit, videtur; vel quia ſicut panis materialis corpus nutrit, ſic panis ille divinus animam alit, vegetat, & ſaginat. Chriſtus autem *Ioan. 6.* panem vivum ſemetipſum appellavit, [utpote] in cibum animarum realiter porrectum. Origenes etiam (ſi tractatus memorati illius ſunt, Origenis enim non eſſe Bellarminus & alii affirmant,) de accidentibus, quæ corrumpuntur, facilè exponi poteſt. Comparatio autem Cyrilli non in eo poſita eſt, quod mutatio adveniens unguento & adveniens pani ſint ejuſdem rationis, ſed intendit S. Pater quod ſicut unguentum poſt conſecrationem ſanctitatem acquirit, nec eſt quid prophanum, ita panis eſt corpus Chriſti. Et diligenter advertendum, non dixiſſe Cyrillum unguentum poſt conſecrationem eſſe Spiritum ſanctum, vel corpus Chriſti, ſicut dixit panem eſſe corpus Chriſti. Mens etiam Cyrilli ex ejus à nobis ſuprà relatis locis expreſſior eſt, quàm ut in dubium revocari poſſit. Falsò porrò producitur Chryſoſtomus, cujus nulla ad Cæſarium Monachum extat epiſtola. Confeſſionem etiam Berengarii ſub Nicolao II. factam ſuprà à calumniis hæreticorum vindicavimus.

Objiciunt 2. authoritatem Ambroſii *lib. 4. de ſacramentis, cap. 4.* dicentis: *Si tanta vis eſt in ſermone Domini Ieſu, ut inciperent eſſe quæ non*

non erant: quantò magis operatorius eſt, ut ſint quæ erant, & in aliud commutentur? Ergo in Euchariſtia cum corpore Chriſti manent quæ erant, id eſt ſubſtantia panis.

Reſpondeo in Euchariſtia manere quæ erant ſecundum viſibilem ſenſibilium accidentium ſpeciem, & in aliud commutari intrinſecam panis ſubſtantiam, in corpus ſcilicet Chriſti, quod non ex nihilo fit, ſed ex iis quæ erant, quæ tamen non ſunt id quod erant, id eſt panis & vinum, ſed in aliud commutantur. Nam ut eodem libro S. Doctor ait: *Quantis igitur exemplis utimur ut probemus hoc non eſſe quod natura formavit, ſed quod benedictio conſecravit; majoremque vim eſſe benedictionis quàm naturæ, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur.* Obſervat etiam Lanfrancus in aliis codicibus præfatam Ambroſii ſententiam aliis verbis exprimi hoc modo: *Si igitur tanta vis eſt in ſermone Domini Ieſu, ut inciperent eſſe quæ non erant; quantò magis operatorius eſt, ut quæ erant in aliud commutentur.* Quæ littera illi ſententiæ affinis eſt quæ libro de initiandis habetur in hæc verba: *Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt in id mutare quod non erant?*

Objiciunt 3. authoritatem Papæ Gelaſii, qui libro de duabus in Chriſto naturis contra Eutychen & Neſtorium edito, ſic habet: *Sacramenta quæ ſumimus corporis & ſanguinis Chriſti divina res eſt; propter quod & per eadem divinæ efficimur conſortes naturæ, & tamen eſſe non deſinunt ſubſtantia vel natura panis & vini.*

Reſpondeo conſtans eſſe, libellum illum de duabus

Si autem quæras quisnam sit illius operis architectus? Respondebo arbitrari nonnullos compilatorem esse nullius authoritatis, qui & quædam ex Gelasio assuit, & alia ex suo cerebro adjecit. Ipsum etiam operis exordium, quod sic incipit: *Necessarium quoque fuit, ut qui, &c.* evincit tractatum esse collectoris exscribentis aliena verba, non authoris librum veluti proprium fœtum edentis. Melchior autem Cano *lib.6. de locis, cap. ultimo, ad 9.* librum illum Gelasio Cæsareensi Scriptori Græco asserit.

Objiciunt 4. authoritatem Theodoreti, qui dialogo 1. sic habet: *Symbola quæ videntur appellatione corporis & sanguinis honoravit, non naturam quidem mutans, sed naturæ gratiam adjiciens.* Et Dialogo 2. *Neque signa mystica post sanctificationem recedunt à sua natura, manent enim in priori substantia, figura, & forma, & videri & tangi possunt sicut prius.*

Respondeo hujus loci authoritatem multipliciter elevari. Tum quia grandis non est Theodoreti authoritas, ubi de Eucharistia sermo est. Fuit enim vir de Nestorianismo suspectus, cui ne noceret, lubricè de Eucharistia loquebatur, Patribus ut occurreret, qui veritatem Incarnationis ex Eucharistia confirmabant, ut ex S.Cyrillo claret, sicut & Verbi divinitatem ex eodem Eucharistiæ mysterio S. Hilarius adversùm Arianos stabilivit. Tum quia Theodoreti mens ex obscuro elici loco nequaquam potest. At Theodoretus materiam Eucharistiæ nedum obiter pertractat, sed obscuritatem quandam affectat. Dialogo enim primo sic Orthodoxus affatur: *Velim te paulò*

magis mysticè respondere ; adsunt enim fortasse nonnulli, qui non sunt initiati mysteriis. Cui Eranista : *Ita audiam, & ita respondebo.* Quod & dialogo 2. & 3. inculcatur. Tum quia priori loco intendit tantùm Theodoretus in Eucharistia non mutari naturam seu essentiam accidentium, cùm panis & vinum non sint corporis & sanguinis Domini symbola nisi ratione accidentium. Tum quia in posteriori loco per substantiam non intelligitur substantia panis quæ dat esse simpliciter & substantiale oppositum esse secundum quid & accidentali. In Græco enim Theodoreti legimus οὐσίαν, seu essentiam, quam utique accidentia retinent. Substantiæ etiam nomine Doctores leges strictæ Philosophiæ prætergredi non curantes rei qualitates, virtutes, & proprietates intelligunt. Sic Hilarius *can.10. in Matth.* in resurrectione futurum esse ait, *ut caro nostra refundatur in substantiam spiritualis animæ.* Tum quia ut Cardinalis Perronius aliique observarunt, Theodoreti verba non sunt accuratè ab interprete è Græco in Latinum translata ; non enim debuit vertere, *manent enim in priori substantia figura, & forma* ; sed *manent enim in prioris substantiæ forma, & figura*, uti ex Græco demonstrant.

Dices : In dialogo illo Orthodoxus ex comparatione Eucharistiæ colligit in Christo post unionem nedum superesse formam & figuram, sed ipsam etiam corporis substantiam : ergo ne invalidum sit ipsius argumentum, supponere debet in Eucharistia præter formam & figuram, ipsam quoque permanere panis substantiam.

Respon

Reſpondeo Orthodoxum non comparare in omnibus Euchariſtiam cum Incarnatione, cùm manifeſtum ſit duo illa myſteria ſicut multis conveniunt, multis quoque differre. Validè tamen ex Euchariſtia, ſuppoſitis aliis ab adverſariis vel conceſſis, vel certè neceſſariò concedendis, argumentatur. Ex eo enim quod in Euchariſtia remaneant accidentia panis infert Orthodoxus, in Chriſto vera quoque fuiſſe accidentia & proprietates humanitatis afficientia Chriſtum Dominum, non ſecundùm naturam divinam: ergo ſecundùm naturam humanam. Quanvis enim accidentia poſſint divinitus ſine ſubjecto exiſtere, tamen quia ex ſcripturis & communi ſententia conſtabat accidentia humanitatis verè Chriſtum affeciſſe, qui propterea verè dictus eſt flens, comedens, fatigatus, paſſus, &c. rectè inde inferebant Catholici, quod cum non poſſent Chriſtum afficere ſecundùm divinitatem, humanitatem prorſus afficiebant. Itaque argumentum adverſarii colligentis in Chriſto non eſſe humanitatem, ſed eſſe in divinitatem converſam, quia ſubſtantia panis in Euchariſtia convertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti; argumentum, inquam, illud rectè retorquet Orthodoxus dicens: In Euchariſtia nedum eſt corpus Chriſti, ſed etiam vera panis accidentia: ergo ſimiliter in Chriſto vera ſunt humanitatis accidentia propria. Ex quo, ſuppoſito alio principio, inferebat eſſe quoque in Chriſto veram humanitatem: quia nimirum accidentia humanitatis verè Chriſtum afficiebant, ut tota Scriptura clamat: ergo aliquam in Chriſto naturam afficiebant; non divinam, ergo humanam. Ex conceſſis ergo ab adver-

ſario validum ab Euchariſtia argumentum deduxit Orthodoxus.

Objiciunt 5. authoritatem Abbatis Ruperti, qui fatentibus etiam nonnullis inſignibus Catholicis impanationem admiſit, quatenus voluit panem in Euchariſtia non in corpus Chriſti converti, ſed à Verbo Divino aſſumi, quemadmodum ab eodem humanitas in myſterio Incarnationis aſſumpta eſt. Ita enim cenſuerunt Cardinales pietate magis & doctrinâ quàm purpurâ Eminentiſſimi Baronius & Bellarminus.

Reſpondeo multa apud Rupertum legi, quæ impanationi in ſpeciem favere videntur: ſalvo tamen meliori judicio, ſalva præſertim quæ Cardinalibus præfatis reverentia debetur maxima, benignè piiſſimus ille & doctiſſimus Abbas exponi, & ad ſenſum Catholicum reduci facilè poteſt. In primis impanationem docuiſſe videtur *lib. 2. in Exodum*, ad hæc verba: *Sed comedetis aſſum tantùm igni. Id eſt*, inquit, *totum attribuetis operationi Spiritus Sancti, cujus affectus non eſt deſtruere vel corrumpere ſubſtantiam quamcunque; ſed ſubſtantiæ bono permanenti quod erat, inviſibiliter adjicere quod non erat: ſicuti naturam humanam non deſtruxit, cum illam operatione ſua ex utero Virginis Deus Verbo in unitatem perſonæ conjunxit: ſic ſubſtantiam panis & vini ſecundùm exteriorem ſpeciem quinque ſenſibus ſubactam non mutat aut deſtruit, cum eidem Verbo in unitatem corporis ejuſdem quod in cruce pependit, & ſanguinis ejuſdem quem de latere ſuo fudit, iſta conjungit.* Et rurſum: *Quomodo Verbum à ſummo demiſſum caro factum eſt, & non mutatum in*

carnem

carnem, ſemper aſſumendo carnem: ſic panis & vinum utrumque ab imo ſublevatum fit corpus Chriſti & ſanguis, non mutatum in carnis ſaporem, ſive in ſanguinis horrorem, ſed aſſumendo indiviſibiliter utriuſque, divinæ ſcilicet & humanæ, quæ in Chriſto eſt immortalis, ſubſtantiæ unitatem. Proinde ſicut hominem, qui de Virgine ſumptus in cruce pependit, rectè & catholicè Deum confitemur, ſic veraciter id quod ſumimus de ſancto Altari Chriſtum diximus, Agnum Dei prædicamus. Idem non minùs perſpicuè tradit *lib. 6. in Ioannem*, ubi docet, *Verbum jamdudum factum carnem, panem viſibilem fieri, non mutatum in panem, ſed aſſumendo, & in unitatem perſonæ transferendo panem.* Additque ratione illius aſſumptionis panem verè dici corpus Chriſti. Quod & *lib. 2. de officiis, cap. 1. & 9.* repetere videtur.

Nihilominus tamen pro tranſubſtantiatione ſtetiſſe Rupertum, multipliciter oſtendi poteſt. Tum quia Rupertus locis capite præcedenti, ubi eum à Calviniſmo vindicavimus, laudatis, à Berengarii ſe doctrina abhorrere profitetur: conſtat verò Berengarium (nec ignorare poterat Rupertus) non minùs ob inductam præſentiam figuralem quàm ob invectam impanationem ab Eccleſia fuiſſe ſolennibus iteratiſque judiciis condemnatum. Tum quia locis ibi memoratis, *panem & vinum in veram corporis & ſanguinis Domini tranſire ſubſtantiam* luculenter confitetur, quæ ipſiſſima eſt tranſubſtantiationis doctrina. Tum quia *lib. 2. de officiis, cap. 2.* diſertè ait: *Panis & vinum in verum corpus & ſanguinem Domini transfe-*

runtur. Quibus verbis à Catholicis tradita tranſubſtantiatio ſignificantiſſimè exprimitur.

Quæ etiam in locis præfatis nonnihil moleſtiæ facere videntur non incommodè exponi poſſunt. Etenim verum eſt operatione Spiritus ſancti non deſtrui vel corrumpi ſimpliciter ſubſtantiam panis per omnimodam deſitionem vel converſionem quæ non ſit in melius: tunc enim ſolùm ſubſtantia deſtruitur, vel corrumpitur, cùm vel ad nihilum prorſus redigitur, vel totalis fit uſque ad materiam primam, nullo ſenſibili permanente reſolutio. Et certè veram converſionem unius ſubſtantiæ in aliam divinitus poſſe contingere non negat, ſed eò loci exemplo converſionis aquæ in nuptiis Cana factæ aſtruit confirmatque Rupertus. Cùm etiam permanere ſubſtantiam ait, non de ſubſtantia oppoſita accidentibus loquitur, ſed de eſſentia accidentium, quæ ſubſtantia quadantenus dicitur, uti ſupra diximus. Patet enim Rupertum non loqui niſi cum modificatione de ſubſtantia, quam ibi ſubſtantiam *ſecundùm exteriorem ſpeciem quinque ſenſibus ſubactam* appellat, quam & in Joannem *ſubſtantiam viſibilem* appellat. Subſtantia autem quam in corpus Chriſti converti Eccleſia Catholica docet; non eſt viſibilis, neque quinque ſubacta ſenſibus. Manifeſtè etiam colligi videtur, negare ipſum accidentia panis non converti in accidentia corporis Chriſti, dum ait panem & vinum in Chriſti corporis non converti ſaporem, vel ſanguinis horrorem. Denique cùm comparat aſſumptionem panis cum aſſumptione humanitatis, non intendit intercedere

cedere unionem hypostaticam panem inter & Dei Verbum, sed idem Verbum, quod assumpsit humanitatem substantiam panis in substantiam corporis Christi à se assumpti convertere, ratione cujus conversionis panis appellatur caro, & Verbum panis vivus qui de cœlo descendit. Explicare etiam unum per alia mysteria difficultatum complanandarum gratiâ Patres assolent; dumque unum alteri comparant, non strictam similitudinem intendunt, sed unum miraculum alio illustrare, servatis servandis, cæterisque paribus confirmare satagunt. Et ita Rupertus Eucharistiam, quam Patres Incarnationis extensionem jure dicunt, ejusdem Incarnationis sacramento exponere, & credibilem reddere studuit, salvis tamen utriusque mysterii discriminibus.

Reflexio.

Totam panis vinique substantiam in suam Christus convertit, ut cibus noster factus totum hominis cor, totam mentem, totos animi affectus in se transformet. Transsubstantiatio elementorum est Eucharistiæ miraculum, transformatio animorum finis & fructus est divinissimæ Eucharistiæ. *Cibus sum grandium*, aiebat Augustino Deus: *nec tu me mutabis in te sicut cibum carnis tuæ; sed tu mutaberis in me.* Cibos carnales in substantiam nostram convertimus; at divinus Eucharistiæ cibus in se transmutat quos pascit: quia nimirum corporalem cibum nativus calor concoquit, & agendo animalis, cujus instrumentum est, imprimit proprietates. At panis Angelorum

Christus ore quidem realiter sumitur, solo tamen amoris igne digeritur: amor porrò amantem in rem amatam transfert: unde si Christus sicut oportet comeditur, in Christum comedens commutatur.

Itaque si scire aves, an dignè cœleste pabulum frequentes, perpende num mentem à Christo semotam, voluntatem aversam, sensus cordis intimos alienatos geras. Cerne utrum te rerum sæcularium ac terrenarum odio fastidioque occupatum, divinarum ac cœlestium studio captum ac velut ebrium senseris. Et cùm te videas omnis devotionis sensu & fructibus, quibus solida pietas potissimùm dignoscitur, adeo nudum ac vacuum, ut anima tua incultum quoddam ac sterile solum esse videatur, in quo præ nimio terrenorum, quibus mersus es, amore; præ insaniarum falsarum implicatione, nulla charitatis scintilla emicat, nullâ quâ irrigeris cœlestis gratiæ stilla pluit.

Ergo ut vera contingat cordis, animique transubstantiatio, expurga vetus fermentum, & munda cordis tui habitaculum; quia cor purum quærit puritatis amator. Insiste orationi, ingemisce, pete, quære, pulsa, neque incepto ántè desiste, quàm ut à Deo interioris gratiæ radios experiare, & amoris ejus indicia & pignora exprimas, ac velut extorqueas. Frustra animi tui in Christum transformandi beatissimam unionem expectas, si omnes ambitionis ac voluptatum libidines inclusas animo immotasque serves, si tui mundique amore ferueas, si arctissimis sæculo vinculis astrictus sis. Solo calore fit cibi transmutatio:

quid

quid ergo mirum si in Christum quem realiter sumis non transmuteris, qui nedum torpore & ariditate in Sanctos quandoque cadente afficeris, sed lethali etiam frigore illo laboras, quod à vitæ pravitate, à cupiditatum corruptela, ab ardenti terrenorum studio, à tui ipsius amore immenso, ab incuria & dissolutæ vitæ languore proficiscitur.

Quotquot ad fortunatam illam cordium transformationem aspiramus; audiamus Chrysostomum hom. 83. in Matth. seriò monentem: *Nemo nauseans ad hanc mensam adeat, nemo remissus; sed alacres, accensi, & ferventes omnes accedant. Nam si Iudæi stantes, calceati, ac baculos in manibus habentes cum festinatione paschalem agnum comedebant: quantò magis vigilare nos decet, vividosque & inflammatos ad Sacramentum istud animos afferre?*

SPECVLATIO III.

Inter solvenda argumenta à ratione petita, Catholica transsubstantiationis doctrina magis magisque explicatur.

EXpositis paucis quæ ex Patribus depromunt Lutherani argumentis, elidenda supersunt petita ab humana Philosophia eorum sophismata; cùm enim se ab authoritate sacra

desertos nudosque sentiant, rationem humanam in fidem hæreticorum more armare moliuntur.

Et quidem vulgarem cavillum ab accidentibus, quæ sine connaturali subjecto existere non posse vaniloquiis inanissimis contendunt, desumptum, superiùs contrivimus. Neque enim convincere unquam poterunt inhærentiam actualem ad essentiam accidentium desiderari; aptitudinalem & radicalem, Deo præsertim qui omnia portat verbo virtutis suæ miraculosè operante, non sufficere. Ostendant si possint, Creatorem omnipotentem, qui omnia è nihilo condidit, creata non posse sine naturalibus fulcris conservare. Fortè creaturarum adminiculo eget conservator Deus facta ne pereant, qui ipsa adminicula sustentandi vim contulit? Dei virtutis tessera est è nihilo agere: tunc ergo dignè agit omnipotens, cum è nihilo subjecti facta tenet atque conservat, qui subjecta ipsa è nihilo creavit. Nec propterea accidentia sunt in statu violento, quia cum cuilibet enti insita sit universalis ad obediendum Creatori obedientia, quæ omni est peculiari propensione antiquior & vehementior, nulla fit accidentibus violentia, dum peculiaris inclinatio universaliori Deo supernaturaliter agente & omnia suaviter disponente concedit. Et sanè congruebat accidentia panis desinente per transubstantiationem subjecto permanere; tum quia non est consuetum hominibus, sed horribile humanam carnem edere, sanguinemque potare: porrigi ergo nobis debuit caro & sanguis Christi sub earum specie rerum, quæ frequentiùs in usum

hominis

hominis veniunt, qualis est panis & vinum. Tum ne si sub specie propria Dominus ederetur, impiorum irrisioni exponeretur. Tum ut dum invisibiliter corpus & sanguis Christi sumitur, major exercendi & captivandi intellectum in obsequium fidei occasio præbeatur.

Quod si suam sine subjecto accidentibus existentiam largitur Deus, qui est primum totius esse principium; liquidò consequitur accidentia Eucharistica in eandem posse operationem omnem prorumpere, quam dum in subjecto inerant elicere nata erant; operatio namque sequitur esse, & unumquodque in tantum operatur in quantum est actu: unde si accidentia divinitus sine subjecto esse possunt, sine illo etiam operari utique poterunt; non enim operatio accidentis magis pendet ab operatione substantiæ, quàm esse accidentis ab esse substantiæ. Quod si accidentia possunt sine subjecto existentia in alia subjecta operari, poterunt etiam ab aliis agentibus pati, seu eorum actionis impressum impulsum recipere, subindeque destrui & corrumpi, si actionis agentis contrarii impetum ferre non valeant: cùm enim actio & passio sequantur esse, si esse divinitus accidentia sine subjecto possunt, sicut sine illo agere; ita & ab aliis agentibus sine subjecto pati possunt.

Multa autem huc ex Philosophia asportari possent, sed quia varii variè philosophantur, his tricis implicandam Theologiam minimè necessarium reor. Thomistarum tamen & communior sententia est, solam quantitatem sine subjecto existere, cætera verò in quanti-

tate ſubjecti vices gerente ſuſtentari. Tum quia videmus accidentia dividi ad diviſionem quantitatis; unde ei inſunt, cui commenſurantur, cujuſque ſectione interſecantur. Tum quia actionis & reactionis accidentium Euchariſticorum cernimus dari commune ſubjectum, quod eſt quantitas ad genus cauſæ materialis proximè accedens, cùm ſit prima ſubſtantiæ corporeæ proprietas. Sicque omnia in ſpeciebus Euchariſticis & connaturaliùs fiunt, & commodiùs explicantur, & innumera ſine neceſſitate miracula non multiplicantur.

Dices: Concurſus cauſæ materialis impræſcindibilem involvit imperfectionem partis componentis, & recipientis ab alia perfectionem. Ergo Deus ſupplere cauſalitatem materiæ & ſubjecti accidentium non poteſt, quia non decet actum purum ab omni imperfectionis labe immensùm alienum vel aliud recipere, vel ab alio perfectionem mendicare.

Reſpondeo Deum non poſſe cauſalitatem ſubjecti per modum ſubjecti recipientis formam, ab eaque perfectionem emendicantis ſupplere; ejus tamen concurſum efficienter ſupplere poſſe quidquid per concurſum materialem præſtatur. Sicut enim vices formæ informantis, & cum materia totum componentis gerere non poteſt, tametſi quidquid præſtat forma eminentiori & nobiliori modo ſupplere valeat, ut patet in myſterio Incarnationis, in quo divini Verbi ſubſiſtentia humanitati propriâ exiſtentiâ & ſubſiſtentiâ nudæ totum confert quod ab illa forma præſtaretur; ita quidquid materia ſuſtentando facit, totum id Deus

Verbo

Verbo virtutis suæ effectivè portare, & conservare potest.

Instabis : Dum Deus subjecti accidentium vices & officium supplet, vel id per manutenentiam duntaxat præstat, vel id per modi per se existentiæ communicationem efficit : neutrum dici potest. Non primum, quia nisi conservatio Dei aliquid reale quantitati imprimat, cujus beneficio per se existat, eodem sicut antea modo quantitas se habebit. Secundum etiam dici nequit, quia modus realis per se existendi est substantiæ proprius, nec potest accidenti esse communis ; nec minùs repugnat modum per se existendi communicari accidenti, quàm modum existendi in alio substantiæ diffundi, alioquin rerum naturæ confunderentur, & omnia susque deque miscebuntur. Ergo subjecti concursum Deus ne quidem efficienter supplere potest.

Respondeo eatenus quantitatem panis in Eucharistia existere per se, quatenus Deo eam manutenente subjecto non inhæret, nec illius eget fulcimento. Neque opus est ut quantitati aliquid Deus reale imprimat, ut sine subiecto persistat ; sed sat est, ut ejus perenni conservatione faciat Deus ne in nihilum relabatur. Fictitius enim, & impossibilis est modus aliquis positivus existendi per se accidentibus communicatus, quia vel esset substantialis, vel accidentalis. Non substantialis ; tum quia nulla remanet in Eucharistia naturalis substantia, sed una remanent accidentia sub quibus corpus Christi latet : tum quia modus quivis rei modificatæ naturam & conditionem sapit, ejusque perfectione inferior est ; modus autem sub

compertum, multa sæpe ex Eucharistia generari. Patet enim ad sensum ex speciebus nimio humore corruptis vel mora diuturniore servatis vermes effluere; easdem combustas in cineres redigi, efficique acetum. Certum est etiam substantias in generationibus illis de novo productis ex incorruptibili Christi corpore non educi, nec etiam ex aëre circunstante, ut quibusdam olim visum est, enasci. Quia uti benè argumentatur *art.* 5. S. Thomas, illud ex quo aliud generatur, priùs alteratum & corruptum apparet: nulla autem in aëre circunstante corruptio vel alteratio visa est. Tum quia non est talis natura aëris, ut ex ea corrupta vermes vel cineres generentur. Tum quia ex magna specierum quantitate magna etiam vermium vel cinerum, vel aceti copia generatur: tanta autem terreni corporis abundantia non est ex subtili aëris materia, eaque non addensatâ generari nata. Tum demùm quia ex Eucharisticis speciebus in auro & argento circunstante reclusis similis generatio obvenit, quæ tamen circunstantes materiæ integræ perseverant: ergo quod aër circunstet, non probat novas ex illo formas aggenerari.

Non potest etiam dici formas illas de novo eductas ex redeunte panis substantia gigni, ut quibusdam antiquis à Sancto Thoma memoratis benè visum est. Tum quia cùm substantia panis sit conversa in corpus Christi, deberet iterum corpus Christi converti in substantiam panis, quod inauditum est. Tum quia si rediret substantia panis, vel rediret manentibus accidentibus panis, vel iis omninò corruptis. Non manentibus accidentibus panis,

nis, quia nunquam est substantia panis cum corpore Christi, ne consubstantiatio admittatur. Non corruptis etiam accidentibus panis, quia substantia panis non existit omnibus suis spoliata accidentibus, nec in illam sic nudam agunt causæ creatæ novam introducentes formam. Et quanvis per miraculum aliter possit fieri, cùm tamen corruptio & generatio in Eucharistia naturaliter contingat, non est ad modos insolitos sine necessitate recurrendum, debetque salvari, ex speciebus Eucharisticis posse novum compositum naturaliter generari. Quod etiam non salvant Scotus & Vasques, qui volunt novas formas ex nihilo creari: non salvat etiam Hispalensis, qui existimat quantitatem à solo Deo in corpus Christi converti. Illi enim veram generationem experientiâ, quæ non est sine urgenti necessitate deneganda, minimè salvant, quæ exigit ut forma nova de subjecto educatur, vel saltem ut unio materiæ cum forma producta vi agentium naturalium attingatur.

Dicendum ergo cum S. Thoma, novas formas educi vi agentium naturalium ex quantitate materiæ vices gerente: quod non est intelligendum cum Ferrariensi, ut solâ quantitate subjecti generationis vices supplente compositum substantiale novum ex sola quantitate & forma coalescat. Tum quia in aliis compositis nunquam forma & accidentia sine materia existunt, estque miraculum Eucharistiæ eximium, ut accidentia sine materia subsistant; unde non est dicendum accidentia vermium & aceti, aliorumque corporum quæ ex eis successivè generantur, sine materia semper consiste-

re,

re, & hominem pane Eucharistico diu vescentem nullam materiam in illa nutritione acquirere. Tum quia ex sola quantitate & forma substantiali non potest fieri ens per se & substantiale, nec compositum physicum quod essentialiter materiâ & formâ constat. Sensus ergo D. Thomæ est, quod quia per consecrationem datum est quantitati supplere vices materiæ primæ quantum ad omnia quæ instans generationis antecedunt, ita ut & formas accidentales, & omnes dispositiones ad novam formam præparantes recipere queat; ideo Deus introductâ ultimâ dispositione materiam primam producit in ipso instanti generationis novæ formæ, quæ tamen ex sinu materiæ vi agentium naturalium dicitur educi, quatenus vi ultimæ dispositionis ab agente naturali inductæ materia à Deo producta talem, & non aliam recipit formam. Nec est necesse quod materia ad recipiendas novæ formæ dispositiones tempore præcesserit novæ formæ introductionem, modò in sui vices gerente quantitate antecesserit: cùm enim de æquipollentibus idem sit judicium, satis est ut quantitas vices & officia materiæ supplens toto tempore instans generationis antecedente sub novæ formæ privatione præcesserit.

Porrò Deus materiam in hujusmodi generationibus connaturaliter subrogat, utpote qui ad exigentiam causarum naturalium eam subministrat. Statim enim atque dispositiones ad novam formam positæ sunt; exigunt causæ naturales eam formam introduci, ad quam dispositiones per se sunt institutæ: forma verò cùm introduci non possit nisi in materiam, nec

mate

materia vi agentium naturalium produci possit; idcircò ad generalem totius orbis provisorem attinet causarum secundarum exigentiæ sese accommodare, ac convenientem proinde materiam mox educendæ formæ, supponere; sicut animam rationalem ad exigentiam organicæ materiæ creat. Quæ materia vel creatione, vel ut probabilius videtur, conversione quantitatis in materiam producitur, ut quantitas quæ recepit dispositiones, in ipsam materiam convertatur, quæ sola formam recipere potest. Ea etiam dicendi ratione res modo magis connaturali, qui retenta mysterii & doctrinæ catholicæ veritate admodum æmulandus est, explicatur, salvaturque id quod remanet de substantia panis esse subjectum formæ eductæ, sin immediatum certè mediante materia in quam conversum est. Ex quibus argumentum à nutritione desumptum omninò solutum manet; cùm enim nutritio sit partialis generatio, sicut ex speciebus Eucharisticis potest aliquid generari, ita & ex eis pari modo nutriri.

Objicies iterum: Si nihil de substantia panis in Eucharistia remaneret, tota panis substantia ad nihilum redigeretur; quid enim est quippiam annihilari, quàm ita in nihilum cedere ut nulla rei pars remaneat; sicut nihil est aliud corruptio quàm destructio formæ, remanente subjecto. Atqui tota panis substantia non annihilatur, cùm in corpus Christi convertatur, & ab uno esse in aliud transeat, unde nulla datur conversio, si vera contingat substantiæ panis annihilatio. Ergo aliquid in Eucharistia de substantia panis permanet.

Respondeo inter Theologos Catholicos conveni

convenire, totam panis substantiam desinere, nihilque ejus post consecrationem remanere sive quoad formam, sive quoad materiam. Contendunt tamen Scotus, Ochamus, eorumque discipuli, hujusmodi desitionem annihilationem esse & jure vocari. Negant cum S. Thoma ejus discipuli, aliique non pauci, quibus omninò adhærendum est. Etenim ad annihilationem propriè dictam exigitur tum totalis rei secundùm omnes & singulas suæ entitatis partes desitio per meram divini concursus suspensi cessationem; tum ut ad illius desitionem nihil reale & positivum ex natura rei sequatur. Ratio est, quia annihilatio opponitur creationi; unde quemadmodum creatio est à nihilo tanquam termino à quo, ad ens tanquam terminum ad quem; ita annihilatio debet esse ab ente tanquam à termino à quo ad purum nihil tanquam terminum ad quem. Si autem vel aliquid rei remanet, vel si ex rei desitione aliquid positivum sequatur, jam res non cedit in merum nihilum, sed in aliquid positivum. Ergo substantia panis non annihilatur in Eucharistia. Et confirmatur ex S. Thoma *quæst. 75. art.* 3. Secundùm fidem Catholicam panis verè & substantialiter convertitur in corpus Christi: at substantia quæ prorsus annihilatur non convertitur in aliam; substantia enim quæ convertitur in aliud transit in illud; quod autem in aliud transit, nequaquam in nihilum cedit: igitur substantia panis in Eucharistia non annihilatur. Sanè si vera esset Scoti sententia, ad conficiendam Eucharistiam duæ desiderarentur actiones, una substantiam panis ad nihilum redigens, altera corpus Christi producens

ducens vel adducens; ex annihilatione enim totali substantiæ panis non magis aut potiùs sequitur ex natura rei productio corporis Christi, quàm alterius. Ergo in Eucharistia non dabitur una actio convertens panem in corpus Christi; actio enim conversiva exigit duos terminos positivos, ita ut ex desitione unius alter per se succedat.

Ad difficultatem in contrarium dicendum, annihilari illud cujus ita nihil remanet ut aliud etiam per conversionem non sequatur; panis autem non fit merum nihil, sed fit corpus Christi. Sicut enim forma non dicitur annihilari, quando ex corruptione illius succedit generatio alterius; ita tota substantia non dicitur redigi in nihilum, quando ex vi desitionis illius per se producitur altera: actio autem per quam desinit panis, unà in corpus Christi quod in illius locum sufficitur per se tendit; ex positione enim corporis Christi per se panis desinit, & ex desitione panis per se corpus Christi succedit. Unde una & eadem actio est quâ desinit panis, & præsens ponitur corpus Christi. Non enim veritati consona videtur opinio Suaris existimantis admittendam esse specialem actionem, quâ separentur accidentia à substantia. Etenim priùs naturâ desinit substantia quàm accidentia separentur; ideo enim à substantia separantur, quia substantia desinit. Maximè verò quia si unâ actione panis substantia separatur ab accidentibus & desinit, aliâ verò ponitur Christi, jam illæ actiones erunt disparatæ, nec subsistet ratio conversionis, ad quam planè requiritur, ut terminus à quo transeat in terminum ad quem ex efficacia ejusdem actionis.

Hanc

Hanc autem totalem panis in corpus Christi conversionem penetrantiùs intelliges, si cum D. Thoma *art.* 4. *ad* 3. consideres, virtute quidem agentis finiti non posse formam in formam, nec materiam in materiam commutari: at virtute agentis infiniti, cujus actio in totum ens protenditur, optimè potest talis conversio fieri; quia nimirum utrique formæ & utrique materiæ communis est natura entis, & id quod est entitatis in una potest totius entis effector in id quod est entitatis in altera convertere, eo per quod ab illa distinguitur sublato. Sanè qui è nihilo potuit omnia Creator omnipotens efficere, quidni quodlibet ens in aliud valebit commutare, cùm longè major sit inter ens & non ens, quàm inter hoc & illud disparitas atque distantia? Et quanvis in conversionibus formalibus, in quibus una forma in aliam mutatur, eadem remanente materiâ, commune subjectum conversionis desideretur, non tamen in conversionibus totalibus, ad quas sufficit ut ex vi actionis conversivæ destruatur terminus à quo, & producatur terminus ad quem, sufficitque ut sub utroque extremo permaneat ratio communis entis.

Quare nostra sententia magis est doctrinæ Ecclesiæ consentanea, quæ tradit in Sacramento Eucharistiæ veram intercedere conversionem seu transsubstantiationem; quod sacra Concilia exprefsè definivere, atque ex ipsius veritate formæ liquidò colligitur. Ut enim hæc propositio, *Hoc est corpus meum*, sit vera, necesse est ut contentum sub speciebus pronomine *hoc* demonstratum, in fine prolationis verbo

verborum non sit amplius panis, sed corpus Christi evadat; quod planè exigit ut fiat transitus, & mutatio panis desinentis in Corpus Christi. In hoc etiam mysterio quatuor conditiones ad veram conversionem requisitæ omninò reperiuntur. Primò enim est inter terminos positivos, à quorum uno fit transitus ad alium. Secundò terminus, à quo fit conversio, desinit esse. Tertiò aliquid positivum succedit. Quartò inter desitionem unius & positionem alterius non mera concomitantia, sed connexio quædam intercedit.

Dices: Ex vi actionis quâ corpus Christi ponitur in Eucharistia, non necessariò desinit substantia panis; neque enim repugnat quin de potentia Dei absoluta substantia panis unà cum corpore Christi sub speciebus Eucharisticis contineatur. Ergo inter desitionem panis & successionem positi corporis Christi non est necessaria connexio.

Respondeo, quod quanvis non esset essentialis connexìo inter desitionem panis & positionem corporis Christi, quanvis etiam posset corpus Christi aliter quàm per conversionem panis in ipsum in Eucharistia divinitus poni, hoc tamen nihil nostræ assertioni officeret, quæ exigit solùm, ut ex vi ejusdem actionis corpus Christi præsens ponatur, & simul desinat substantia panis, quidquid aliter de extraordinaria Dei potentia contingere possit; tunc enim est vera conversio, quando inter desitionem termini à quo, & positionem termini ad quem connexio quædam connaturalis existit.

An autem de potentia Dei absoluta corpus Christi aliter in Eucharistia possit existere, quàm per conversionem panis in ipsum, variè opinantur Authores. Capreolus enim, Paludanus, & Ferrariensis existimant id esse impossibile, nec posse etiam de potentia absoluta substantiam panis simul cum corpore Christi sub speciebus contineri. Eis etiam maximè favere videtur S. Thomas *in 4. dist. 11. quæst. 1. art. 1. quæst. 1.* ubi dicit, non posse etiam per miraculum fieri, ut aliquid nunc sit alicubi ubi priùs non fuit, ipso nihil mutato, vel aliquo in ipsum; sicut implicat aliquid esse animal rationale & non esse hominem. Et *ad 3.* sic habet: *Ad hanc positionem* (scilicet quod corpus simul cum substantia panis realiter præsens variis in locis sub speciebus existat) *sequitur gravius inconveniens quàm quod contradictoria sint simul vera; quia ponit definitionem, scilicet aliter esse nunc quàm priùs; & non potest ponere definitum, scilicet motum, neque in corpore Domini, neque in substantia panis.* Id etiam suadet ratio quâ S. Doctor *quæst. 72. art. 2.* probat corpus Christi non posse simul existere cum substantia panis. Nihil potest esse alicubi ubi priùs non erat, nisi per motum localem, vel per conversionem alterius in ipsum. At corpus Christi non incipit esse in hoc Sacramento per motum localem, alioquin desineret esse in cœlo: ergo per solam conversionem panis in ipsum: ergo eâ conversione sublatâ & remanente substantiâ panis non posset sacramentalis Christi in Eucharistia præsentia multiplicari. Nec dicas S. Thomam loqui de potentia ordinaria; de hac enim potentia loqui-

tur

tur S. Doctor, per quam institutum est hoc sacramentum, quæ utique non est ordinaria. Denique si corpus Christi posset esse in Eucharistia sine conversione ulla præsens, vel illam præsentiam ratione substantiæ, vel beneficio quantitatis acquireret. Non primum, quia substantia non est ratio occupandi locum in corporibus. Non secundum, quia alioquin corpus Christi esset ibi circunscriptivè, & simul in cœlo, quod in doctrina S. Thomæ repugnat. Adverte autem non esse quæstionem, utrum corpus Christi possit cum substantia panis penetrativè poni; id enim certum est esse possibile: sed tunc desinere esse in cœlo corpus Christi oporteret, quia una & eadem quantitas non est sufficiens duo loca occupandi ratio. Sed quæstio procedit de præsentia Sacramentali, utrum nimirum possit Christi corpus sacramentaliter in Eucharistia, & simul connaturali modo in cœlo absque ulla panis in ipsum conversione existere.

Veruntamen Cajetanus & Soto id esse possibile affirmant: tum quia quantitas panis manet cum quantitate corporis Christi; quidni ergo ambæ simul substantiæ manere possunt? Non enim videntur minùs incompossibiles, minusve insociabiles duæ quantitates, quàm duæ substantiæ; sed potiùs magis videntur oppositæ, cùm proprius quantitatis effectus sit aliam ab eodem loco expellere. Tum quia cùm duo corpora invicem penetrantur, una substantia est alteri intimè præsens & veluti infusa: ergo potest cum substantia panis adesse simul corpus Christi. Tum quia actio quâ ponitur in Eucharistia corpus Christi, est vera productio

productio, ut poſteà dicemus, ita ut ſi per impoſſibile corpus Chriſti non exiſteret, per illam actionem reverà produceretur: ergo vi & efficacia illius actionis poteſt poni conſervarique corpus Chriſti in Euchariſtia, tametſi ipſa remaneret panis ſubſtantia.

Hæc tamen argumenta abſque grandi negotio diſſolvunt primæ ſententiæ aſſertores, ad primum quidem dicentes non eſſe paritatem, quia quod ibi non poſſit eſſe ſubſtantia panis ſimul cum ſubſtantia corporis Chriſti, non ex incompoſſibilitate ſubſtantiarum proficiſcitur, ſed ex eo quod nequeat corpus Chriſti alibi exiſtens ſacramento intereſſe niſi per alicujus in ipſum converſionem; quantitas verò corporis Chriſti poteſt divinitus cum quantitate panis ſimul poni cum eaque penetrari, quia cùm ſit proprietas corporis Chriſti, illud ſemper & ubique comitatur. Ad ſecundum dicunt, ſubſtantiam panis poſſe quidem cum ſubſtantia corporis Chriſti ſimul divinitus poni, ſed tunc corpus Chriſti in cœlo eſſe deſiturum. Ad tertium reſpondent, actionem illam eſſe quidem corporis Chriſti productivam, ſed ſimul neceſſariò converſivam, habentem conſequenter indiſſolubilem cum deſitione ſubſtantiæ panis connexionem.

Utramque ſententiam conciliare nituntur aliqui Thomiſtæ recentiores, ſi nimirum doctrina S. Thomæ intelligatur eo ſuppoſito quod de facto contingit, nimirum corpus Chriſti incipere eſſe in hoc ſacramento abſque ulla ſui mutatione; & hoc ſuppoſito verum eſt repugnare corpus Chriſti eſſe abſque ulla ſui mutatione in Euchariſtia, & ibi non eſſe

per conversionem panis in ipsum. Sicut enim Deus, quia nunquam mutatur, non potest incipere esse de novo in creatura sine mutatione creaturæ: ita nec corpus Christi in hoc Sacramento absque ulla sui mutatione esse potest, nisi panis ipse per conversionem in corpus Christi mutetur. Cum quibus stat, absolutè posse constitui corpus Christi in hoc sacramento simul cum substantia panis, etiamsi non desinat esse in cœlo, modò tamen aliquo alio pacto mutetur. Hæc & alia multa subtilia magis quàm necessaria tuo judicio, Lector, permitto.

Objiciunt demùm Lutherani, transubstantiationis nomen esse in Ecclesia novum & peregrinum, in Scripturis non legi, non fuisse ab Apostolis vel Sanctis Patribus usurpatum, sed à Concilio Lateranensi post mille ducentos annos in Ecclesiam fuisse invectum: ergo & ipsa res per nomen illud significata nova est, ac proinde Catholicis dogmatis minimè annumeranda.

Respondeo eodem prorsus modo Arianos consubstantialitatis nomen olim calumniatos fuisse, quo nunc Lutherani transubstantiationis vocabulum infamant. Unde sicut tunc Ecclesia ore Athanasii, aliorumque Patrum respondit, rem antiquam novum accepisse nomen, non vocabulo novo novæ rei virtutem accessisse, quia Ecclesiasticæ semper moris fuit disciplinæ, si quando hæreticorum nova doctrina insurrexerit, contra insolentem temerariarum quæstionum novitatem rebus immutabiliter permanentibus nominum mutare vocabula, atque significantiùs rerum naturas exprimere: ita illud idem in præsenti

pro

pro transubstantiationis nomine reponimus. Id præclarè exponit alibi laudatus Vincentius Lirinensis. Crescat, inquit, oportet, & multùm vehementer proficiat tam unius quàm totius Ecclesiæ ætatum ac sæculorum gradibus intelligentia, scientia, sapientia; sed in suo duntaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademque sententiâ. Ut annis scilicet Christianæ Religionis dogma consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur ætate; incorruptum tamen illibatumque permaneat, & universis partium suarum mensuris, cunctisque quasi membris ac sensibus propriis plenum atque perfectum sit: quod nihil prætereà permutationis admittat, nulla proprietatis dispendia, nullam sustineat definitionis varietatem. Ut cum aliquid ex illis seminum primordiis accessu temporis evolvatur, & nunc lætetur & excolatur; nihil tamen de germinis proprietate mutetur. Addatur licèt forma, species, distinctio; eadem tamen cujusque generis natura permaneat. Quodcumque igitur in hac Ecclesia Dei agricultura fide Patrum satum est, hoc idem filiorum industriâ decet excolatur & observetur, hoc idem floreat & maturescat, hoc idem proficiat & perficiatur. Fas est etenim ut prisca illa cœlestis Philosophiæ dogmata processu temporis excurentur, limentur, poliantur; sed nefas est ut commutentur, nefas est ut detruncentur, ut mutilentur. Accipiant licet evidentiam, lucem, distinctionem; sed necesse est retineant plenitudinem, integritatem, proprietatem.

Sanè sicut in ipso Christianæ Religionis exordio omnes in Christum Dominum credentes

discipuli primùm vocati, Christiani postmodùm dicti sunt, ut veri à falsis discipulis discernerentur; impletumque est illud Isaiæ vaticinium, *Servientibus enim mihi vocabitur nomen novum:* ita Ecclesia juxta illam ab Apostolis traditam nominibus utendi formam novas hæreseon pestes novis nominibus refellere consuevit. Sic Patrem ingenitum appellavit, Sabellium ut confunderet, qui eum è Virgine natum blasphemabat. Sic Filium ὁμοούσιον, seu consubstantialem adversùs Arii impietatem nominavit. Sic nomen hypostasis, nomen Incarnationis, nomen ipsum Trinitatis in sacris licèt litteris non usurpatum adhibuit. Quidni ergo ad veritatem Eucharistiæ à Christo traditam, ab Apostolis prædicatam, à Patribus ad nos perenni traditione derivatam exprimendam, & contra profanas hæreticorum novitates tutandam transubstantiationis nomine jure merito utetur? Falsum est etiam nomen illud à Lateranensi Concilio esse invectum; nam & illius meminit Petrus Blesensis *epist.*140. & res per illud significata aliis æquipollentibus vocabulis à Patribus luculentissimè tradita est. Quod si nomen illud transubstantiationis barbarum & inelegans esse hæretici contendant, eorum fastidium delicatissimum facilè spernunt Catholici, qui in rebus theologicis Theologos quàm Grammaticos agere malunt. Si enim sua cuique opificio artificiosa factitiaque vocabula concedimus, nec cùm de re illius sermo est, propriis ejus nominibus uti sordidum, sed scitum splendidumque censemus; cur quod infimis artibus datur, maximæ omnium, & ab humana non solùm ratione, sed etiam cogitatione

tatione elatiſſimæ Theologorum diſciplinæ negabimus? Cur conditas ab eis ad rerum diviniſſimarum adumbrationem dictiones degeneri mollitie & moroſa teneritudine fugiamus? Sed hæretici noſtri malunt cum Grammaticis ornatè quàm verè dicere: at Catholicis Grammaticorum judicio ſquallеſcere melius eſt, quia pulchrior eſt veritas non ſolùm Helenâ Græcorum, ſed etiam elegantiâ & nitore hæreticorum.

Quæres, quænam actio ſit tranſubſtantiatio Euchariſtica?

Reſpondeo in primis certum eſſe, tranſubſtantiationem Euchariſticam eſſe actionem propriè dictam. Id enim modus loquendi Patrum apertè declarat; utuntur enim nomine tranſelementationis, mutationis converſivæ, tranſitus unius ſubſtantiæ in aliam, & converſionis: quæ omnes voces actionem ſignificant, quâ una ſubſtantia in aliam convertitur.

Porrò illa actio ſecundùm probabiliorem ſententiam talis eſt, ut per eam corpus Chriſti verè producatur, non abſolutè & ſimpliciter, ſed tali modo, nimirum ex ſubſtantia panis in ipſum Chriſti corpus converſa. Id enim dilucidè ſignificat modus loquendi Patrum verbis productionem ſignificantibus utentium. Cyprianus namque, ſeu author ſermonis de cœna Domini, ait corpus Chriſti in Euchariſtia *creari*. Notum eſt etiam illud Hieronymi epiſt. ad Heliodorum: *Honorifica Sacerdotes,*

qui Christi corpus sacro ore conficiunt. Damascenus quoque lib. 4. de fide, cap. 14. *Panem*, inquit, *& vinum corpus suum fecit*. Quod Ambrosius non minùs perspicuè locis suprà memoratis tradidit.

Patres sequutus est S. Thomas, qui *art.* 8. docet hanc conversionem in hoc cum creatione & naturali transmutatione convenire, quia verè & propriè dicere possumus, quod ex non ente fit ens, & ex pane corpus Christi. Quod evidenti argumento est, corpus Christi ut factum & reproductum esse hujus conversionis terminum. Nec placet expositio Marci Serræ aientis corpus Christi eo modo fieri, quo Deus dicitur factum esse refugium nostrum sine ulla sui mutatione, vel productione. Illud enim subterfugium textui S. Doctoris apertè adversatur. Affirmat enim S. Thomas corpus Christi eo modo verè & propriè fieri, quo ex non ente ens, & ex aëre ignis fit; quæ utique per veram productionem & mutationem fiunt. Juxta etiam tradita à S. Thoma principia repugnat corpus Christi esse terminum conversionis, & non per veram mutationem produci: ideo enim S. Doctor suprà *quæst.* 2. *art.* 1. ait essentiam divinam non posse converti in aliud, nec aliud in ipsam, quia est incorruptibilis & ingenerabilis: ergo sentit terminum veræ conversionis produci & mutari oportere; nam per ingenerabile, ut notat ibi Cajetanus, intelligit improducibile, cùm cæteroquin possit fieri transubstantiatio in aliquid ingenerabile & incorruptibile, quale est corpus Christi gloriosum. Nec valet aliud ejusdem Serræ effugium dicentis id esse verum de conversione quæ non

fit

fit per totalem tranſmutationem, ſed per ſolam formæ corruptionem, qualis ea eſt, quâ elementa convertuntur in mixta, nec eſſe neceſſe terminum totalis converſionis debere mutari. Si enim hæc reſponſio veritate conſtaret, poſſet aliquid in divinam ſubſtantiam totali & tranſubſtantiativa converſione tranſire, cùm hæc nullam in termino converſionis inferat mutationem: quod nedum inauditum, ſed ab ullo Theologo inexcogitatum eſt.

Ratio verò eſt, quia implicat eſſe converſionem ſubſtantialem, & non eſſe productionem termini illius converſionis. Etenim converſionis ſubſtantialis terminus eſt etiam ſubſtantialis, qui per influxum alicujus principii communicatur. At communicatio ſubſtantialis eſt vera productio, ut patet in emanationibus divinis, quæ dicuntur productiones hoc ipſo, quod eſſentia divina quæ eſt in Pàtre, aliis ſuppoſitis divinis intellectione & amore communicatur. Similiter communicatio eſſe divini facta humanitati aſſumptæ dicitur productio Dei hominis, & per eam Verbum Dei caro factum eſt. Ergo pariter communicatio eſſe ſubſtantialis corporis Chriſti eſt vera productio, licèt idem eſſe ſubſtantiale ſub nova ratione formali communicetur. Et certè nulla eſt actio converſiva unius rei in aliam ſine actione productiva vel reproductiva ejus in quod fit converſio, ut cùm uxor Loth converſa eſt in ſtatuam ſalis, virga Aaron in ſerpentem, & aqua in vinum in nuptiis Cana. Nec eſt neceſſe ut aliquid de novo producatur; reproductio enim rei abſtrahit ab eo quod res exiſtat, vel

falem fufficit ut ad rem alio modo exiftentem terminetur.

Confirmatur : Impoffibile eft aliquid ibi effe fubftantialiter , ubi anteà non erat, nifi per veram aliquam actionem producatur, vel certè aliunde adducatur. Atqui corpus Chrifti non folùm adducitur in Euchariftiam , productâ duntaxat novâ præfentiâ , vel unione ipfius cum fpeciebus Euchariftieis , uti Scotus, Vafques , Bellarminus & alii opinantur ; quia converfio quæ in Euchariftia fit eft fubftantialis ; actio autem merè adductiva non eft converfio fubftantialis , feu tranfubftantiativa , fed præfentiæ accidentalis productio. Imò nec converfio dici poteft ; ad converfionem enim requiritur incompoffibilitas termini à quo, cùm ex vi actionis illius unus, terminus in alium tranfeat. Terminus autem , quem producit actio merè adductiva , eft modus aliquis præfentiæ & ubicationis , fimilis illi quo Angelus præfens in loco conftituitur : modus autem ille ubicationis non eft incompoffibilis cum termino à quo , fcilicet pane , cum quo poteft abfolutè corpus Chrifti penetrari ; ficut nec Angelus dum fpatio corporeo fit præfens , non continuò fubftantiam corpoream expellit. At verò converfio , & maximè fubftantialis , exigit ut terminus *à quo* definat , atque in terminum *ad quem* tranfeat & tranfmutetur. Unde in fententia adverfariorum hæc actio non tranfubftantiatio , fed tranfpofitio vel tranflocatio dici deberet. Neque enim ad tranfubftantiationem fatis eft , quod una fubftantia alteri fuccedat ; poteft enim effe fubftantiarum fucceffio fine tranfubftantiatione , ut cùm mortuo

homine

homine alter in ejus locum sufficitur, & corruptis speciebus succedunt vermes, in quos tamen nemo dixerit corpus Christi converti.

Ex quibus etiam facilè refelles opinionem Gabrielis & Suaris existimantium transubstantiationem esse actionem duntaxat conservativam corporis Christi sub speciebus Eucharisticis; quæ quidem actio corpus Christi produceret, nisi de facto illud productum inveniret. Verùm id non satisfacit; mera enim conservatio nulli loco rem conservatam affigit, sed ab omni loco abstrahit, cùm eadem maneat creatio & conservatio, tametsi præsentia quotidie mutetur. Non immoror in confutando quorundam recentiorum placito, qui posuerunt actionem conversivam nec esse adductivam, ut vult Scotus, sed neque productivam; terminari tamen ad corpus Christi secundùm esse substantiale, non quomodocumque, sed ut in illud conversus est panis, & ut contentum sub speciebus ejus. Etenim modus ille dicendi implicat in terminis; repugnat enim corpus Christi esse in Eucharistia præsens, & tamen nec adduci, neque produci corpus illud. Denique omnes falsas sententias refelles; si præ oculis semper habeas, hanc actionem esse transubstantiativam, cujus terminus est substantia, cujus efficaciâ substantia una desinit in aliam in quam convertitur, quæ proinde nec ad solum ubi, neque ad aliud quippiam accidentale duntaxat tendit.

Sed dices: Ex D. Thoma *in 4. dist.* 11. *q.* 1. *art.* 3. *quæst.* 1. hæc interest differentia inter conversiones naturales & miraculosam, quæ fit in

Euchariftia, quod in naturalibus tranfmutatur & id quod convertitur, & id in quod convertitur: fed in hac converfione illud in quod fit converfio erat præexiftens; unde hoc in quod fit converfio nullo modo tranfmutatur, fcilicet corpus Chrifti, fed folus mutatur panis qui convertitur. Ex quo loco fic inftauratur ratio: Converfio Euchariftica non terminatur in id quod non erat, ficut converfio aquæ in vinum in nuptiis Cana, & converfio uxoris Loth in ftatuam falis; fed potiùs hæc converfio definit in corpus Chrifti præexiftens. Atqui quod per actionem aliquam producitur, nunquam actioni præexiftit: ergo per hujufmodi converfionem non producitur corpus Chrifti. Etenim quod producitur, de non effe ad effe mutatur: corpus autem Chrifti hoc ipfo quod eft præexiftens, de non effe ad effe mutari non poteft.

Refpondeo quod cùm D. Thomas eò loci docet corpus Chrifti per tranfubftantiationem non mutari, loquitur de mutatione deftructiva vel corruptiva, non verò de mutatione perfectiva, quâ res femel producta alio modo fe habet, unde hæc mutatio modalis dici poteft. Ita enim intelligendum effe S. Doctorem patet ex locis pro noftra affertione productis. Ad rationem fubjunctam dico, id quod præfupponitur exiftens non poffe actione primitivâ ad rem fimpliciter efficiendam ordinatâ produci, benè tamen actione fecundariâ ad rem fub novo modo conftituendam ordinatâ: quâ diftinctione fponte corruunt quæcumque in ejus rationis confirmationem addita funt,

quia

quia de primaria & primitiva productione procedunt.

Instabis: Ex nostra doctrina plura sequuntur inconvenientia. Si enim corpus Christi in transsubstantiatione produceretur, sequeretur corpus ex pane productum non esse corpus ex Virgine natum, sicut vinum in nuptiis Cana ex aqua factum non fuit vinum ex vite: & tamen Patres & antiqui Theologi docent in Eucharistia non fieri novum corpus & novam humanitatem, sed panem in aliquid præexistens converti. 2. Sequeretur idem Christi corpus esse prius & posterius seipso. Prius quidem; nam corpus Christi est potissimum instrumentum miraculosæ istius conversionis & transsubstantiationis, sicut aliorum miraculorum; causa autem efficiens suo est effectu prior. Posterius verò, utpote à semetipso effectivè proficiscens. 3. Sequeretur transsubstantiationem esse conversionem accidentalem, utpote ad novum duntaxat modum terminatam, quo Christus ponitur in Eucharistia; neque enim aliquid substantiale habet Christus in Altari, quod non habeat in cœlo: talis autem est mutatio qualis est terminus; unde cùm terminus hujus conversionis non sit nisi novus præsentiæ modus, qui utique accidentalis est, consequitur conversionem istam esse accidentalem. 4. Sequeretur eundem effectum à duabus actionibus totalibus procedere; corpus namque Christi in cœlo existens per unam actionem totalem productum est, & in sacramento per aliam actionem totalem producitur, & rursus in diversis altaribus per plures distinctas actiones idem corpus producitur. Ex quo

ulteriùs sequeretur plura accidentia solo numero distincta, plures nimirum actiones productivas in eodem subjecto, nimirum corpore Christi recipi: quæ omnia veræ Philosophiæ adversantur. Denique sequeretur corpus Christi, quoties desineret sub speciebus Eucharisticis, toties substantialiter annihilatum iri; talis enim est desitio, qualis est productio, cùm eundem terminum diverso licèt & contrario modo respiciant: ergo si productio sit substantialis, ita etiam desitio substantialis erit, cùm id totum desinat quod fuit per actionem productum. Vel dicendum, quod sicut una duntaxat præsentia & ubi sacramentale desinit, ita solus præsentiæ modus per illam actionem productus fuit.

Respondeo, nullum ex nostra sententia sequi inconveniens. Non primum quidem; nam corpus ex Virgine natum idem in Eucharistia adoramus. Nec est simile de vino ex aqua producto, quod vinum de vite nequaquam dici potest, quia in prima sui productione ex aqua fuit sine vite formatum. At idem Christi Domini corpus, quod primâ fuit productione ex Virgine natum, per secundam actionem reproducitur; unde illud idem est, quod è virginali Mariæ sinu prodiit. Unde Patres dicunt Eucharistiam esse extensionem Incarnationis: & nota est illa sententia à Sanctis tradita, & in precationibus Ecclesiasticis frequentata: *O magna Sacerdotum dignitas, in quorum manibus velut in utero Virginis Christus quotidie incarnatur.* Et hoc est quod intendunt Patres & Theologi, docentes in Eucharistia non novum Christi corpus, nec novam

novam humanitatem produci; ſed non negant idem Chriſti corpus reproduci.

Ad ſecundum dicendum, idem per primariam actionem terminatam ad eſſe ſimpliciter poſſe eſſe priùs ſeipſo reproducto per actionem ſecundariam terminatam ad eſſe ſacramentale quod habet corpus Chriſti in Euchariſtia: unde idem non eſt prius & poſterius ſeipſo per eandem actionem & ſecundùm idem.

Ad tertium dico, non eſſe neceſſe ad hoc ut converſio ſit ſubſtantialis, vel terminetur ad ſubſtantiam, quod producatur aliquid ſubſtantiale quod anteà non erat, ſed ſat eſt ut ſubſtantia eadem novo modo producatur. Unde terminus formalis actionis tranſubſtantiativæ non eſt novus modus, ſed ſubſtantia novo modo; non enim à Veritate dictum eſt, *Hîc eſt corpus meum*; ſed, *Hoc eſt corpus meum.*

Ad quartum reſpondeo duas actionts totales in eundem effectum ſub diverſa ratione formali productum ferri poſſe; corpus autem Chriſti in cœlo exiſtens non fuit per actionem converſivam, ſicut in Euchariſtia contingit, productum. Porrò diverſæ actiones Sacerdotum, quibus Chriſti corpus variis in altaribus conſecratur, ſunt duntaxat inſtrumentales, à quibus per ſe non pendet effectus, ſed ab agente ſolùm præcipuo varia inſtrumenta ad libitum applicante, ut ſuprà dum de pluribus eundem baptizantibus dictum fuit.

Ad id quod additur, plura accidentia non poſſe in eodem recipi ſubjecto individuo, nec conſequenter plures actiones productivas, ſive præcipuas, ſive inſtrumentarias in eodem Chri-

ſti

sti corpore subjectari; dicendum plura accidentia solo numero distincta non posse recipi in eodem subjecto eodem modo posito, & in eodem loco constituto; benè tamen in eodem subjecto diversis sub speciebus distinctisque altaribus constituto, quia tunc licèt sit idem subjectum, hoc ipso tamen quòd est sub diversis speciebus distinctisque locis præsens, veluti distinctis subjectis æquivalet. Accidentia namque à subjecto eodem modo sumpto & in iisdem circunstantiis constituto individuantur.

Ad ultimum dico corpus Christi corruptis Eucharisticis speciebus nequaquam annihilari, quia annihilatio supponit rem absolutè in nihilum cedere; unde tunc solùm talis est desitio, qualis est rei productio, quando res per se desinit & ratione sui, non verò quando simpliciter manens desinit solùm ratione alterius, ut corpus Christi in Eucharistia non nisi ratione specierum desinit; vel quando est desitio esse simpliciter primò producti, non verò quando est desitio rei novo modo reproductæ.

Corollaria derivata.

Ex dictis sequitur 1. proprium & formalem Eucharisticæ transubstantiationis terminum esse Christi Domini corpus & sanguinem ut reproducta per conversionem totius substantiæ panis, & contenta sub accidentibus panis & vini modo invisibili. Patet id ex modò dictis, cùm transubstantiatio sit actio conversiva corpus

Chriſti ex pane producens, tranſmutans, & tranſelementans.

Sequitur 2. Euchariſticam tranſubſtantiationem fieri in inſtanti, ut docet S. Thomas *quæſt.* 75. *art.* 7. Aliqua enim mutatio triplici ratione poteſt eſſe inſtantanea. Primò ex parte formæ quæ non ſuſcipit magis & minus: ſecundò ex parte ſubjecti, quod ad receptionem formæ ſucceſſivè non præparatur: tertiò ex parte agentis non indigentis temporis mora ſuos ut effectus producat. Atqui his tribus modis tranſubſtantiatio Euchariſtica eſt inſtantanea; nam & ſubſtantia corporis Chriſti, ad quam terminatur iſta converſio, non ſuſcipit magis & minus; & in hac converſione totali nullum eſt ſubjectum quod debeat ſucceſſivis diſpoſitionibus præparari; & tranſubſtantiatio ab agente infinitæ virtutis Deo ab omni tempore independenter proficiſcitur. Ergo in Euchariſtia & panis ſubſtantia in inſtanti deſinit, & corpus Chriſti in inſtanti advenit, ac proinde in inſtanti in quo eſt primum non eſſe ſubſtantiæ panis eſt primum eſſe corporis Chriſti.

Sequitur 3. ad corruptionem ſpecierum deſinere corpus & ſanguinem Domini eſſe ſub illis ſpeciebus. Quia ut optimè ait S. Thomas *quæſt.* 75. *art.* 4. cùm corpus & ſanguis Chriſti ſuccedant in hoc ſacramento ſubſtantiæ panis & vini, eodem modo deſinit ibi eſſe corpus Chriſti; quo panis ſubſtantia deſiiſſet; unde ſi fiat talis immutatio ex parte accidentium, quæ non fuiſſet ſufficiens ad corruptionem panis & vini, propter

propter hujuſmodi immutationem non deſinunt corpus & ſanguis Chriſti eſſe ſub hoc Sacramento; ſive fiat immutatio ex parte qualitatis, putà cùm color aut ſapor nonnihil immutatur, vel intenditur aut remittitur calor aut frigus; ſive ex parte quantitatis, ut cùm dividitur panis & vinum in tales partes, in quibus poſſet ſubſtantia conſervari. Si verò tanta fiat immutatio, ut ex ea panis vinique ſubſtantia corrumpi nata eſſet, tunc corpus & ſanguis Chriſti ſub hoc ſacramento ampliùs non remanet, ſive corruptio ſpecierum ex conflictu qualitatum ſpecies deſtruentium, ſive ex imminutione & contritione partium ſub quibus non poſſet forma panis permanere, proficiſcatur. Quæ ſpecierum corruptio, ut *ad tertium* S. Doctor monet, naturalis cenſenda eſt, non miraculoſa, tametſi miraculum præſupponat, quo ſpecies illæ per conſecrationem eſſe ſine ſubjecto retinent ſuum: ſicut cæcus miraculo illuminatus & naturaliter videt, & naturaliter vi morbi vel alio caſu exoculatur.

Reflexio.

Cum ſtupendam ſpecularis elementorum Euchariſticorum in Chriſtum tranſubſtantiationem, ad beatam illam cordium cūm Chriſto conjunctionem animum attolle, quâ novæ creaturæ à ſeipſis liqueſcentes, illi amore copulantur, cujus reali præſentiâ dignantur. Juſtum eſt, æquum planè, Domine Jeſu, ut tibi cor noſtrum intimè adhæreſcat, cujus amore

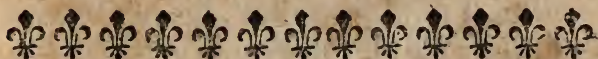
rerum

rerum naturas mirabili poteſtate immutas. Tibi ergo dicat cor noſtrum: *Mihi vivere Chriſtus eſt.* Id eſt, quia mihi permiſceris, ut in te me totum divino cibo transformes, jam non veterem hominem, ſed te novum Chriſte vivo. Tu mihi ſpiritus, tu mihi lumen & vita es. Procul à me omnis affectio humana; procul voluptas, dolor, ira, invidia, vindicta, & injuriarum tenax memoria; procul honoris ac gloriæ divitiarumque libido; procul quidquam eorum, quæ animum quadam erga ſe affectione polluunt: ſolus ille in corde vivat, qui nihil eſt horum Chriſtus. Si miſſum ferrum in ignem totum profectò ignis efficitur, quidni Chriſto cibo paſtus totus convertar in Chriſtum? Quidni ad me veniens omnes in ſe transferat & captivet affectus? Quidni *ad alia omnia*, ut Bernardus *ſerm.7. Quadrag.* ait, *mortuus ſim, non attendam, non curem; ſi qua verò ſunt Chriſti, hæc vivum inveniant & paratum?* Poſtquam animatum Chriſti cœlum ſacrâ communione factus ſum, quid mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram, Deus cordis mei & pars mea Deus in æternum? Ita planè ſupervacua quæque ex animo tollam, liberum ut in me Chriſtus habeat hoſpitium. Latum ſpatium res tam magna deſiderat. Expellenda omnia ſunt, ut totum illi pectus vacet, quod Chriſti in ſe majeſtatem dignum invenitur ſuſcipere, & ſuſcipiens capere. Tanto hoſpiti locum faciant terreni affectus. Nullam in cordis penetrale, quod totum unus Jeſus occupare debet, alienam ſæculi curam ingredi ſinam. Membra mea templum Dei vivi facta ſunt; cor ergo meum velut rem ſacram

custodiam, ne inquinatam sedem offensus hospes derelinquat. Ibi hostiam vivam, holocausta ratione prædita, sacrificia charitatis jugiter offeram; quia ut rectè monet Hilarius can. 33. in Matth. *Nihil est quod præter eum oporteat in pectora nostra penetrare.*

Verùm proh dolor! Quis hæc sentit, quis hujus ævi Christianorum cordis in Christum sui transformationem experitur? Videmus omnes quæ sua sunt quærere, non quæ Jesu Christi. Videmus illos, ipsos qui flagitiorum suorum sordes paulò antè in Confessione evomuerunt, eorumdem vivam ac veluti spirantem imaginem in animis infixam, radicem in cordibus penitissimè impressam gerere utprimùm cùm occasio inciderit de integro pullulaturam. Illíne in Christum convertuntur, qui diturnâ atque inolitâ vitiorum labe in eum languorem debilitatemque venerunt, ut ne ad octo quidem dies ab iisdem peccatis temperare valeant, nullam in sanctis propositis firmitatem assequuti? Itáne in illis formatur Christus qui ulceribus scatentes manant etiamnum sanie ac tabo peccatorum, quæ nullis pœnitentiæ subsidiis expurgare atque detergere satagunt? Panis ille divinus nobis permixtus satiscentes fulcit, confirmatos tuetur, gratiam dilabi ac diffluere vetat, quotidiana illius à concupiscentia importata detrimenta sarcit, & languentes reficit. Ergo illi panem illum non digerunt, in quibus non splendent Christi mores, in quibus omnis animi temperatio pravis affectionibus dissoluta est, qui denique peccatorum pondere depressi ad Deum sese erigere non possunt. Unde hoc? Timeo *ne infirmum*

firmum validior cibus opprimat, ut Ambrosius *lib.6. in cap.9. Lucæ*, observat: quia ut ibidem ait: *Nemo cibum accipit Christi* (utique fructuosè) *nisi fuerit antè sanatus.* Transubstantiationem ergo Eucharistiæ non imitantur, quorum corda lapidea in carnea non mutantur.

DISSERTATIO II.

De existentia & essentia sacramenti Eucharistiæ, necnon materiæ & forma illius.

STABILITA Eucharistiæ veritate, seu reali corporis & sanguinis Christi præsentiâ per veram substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Domini conversionem & transubstantiationem, superest ut de sacramento ipso agamus, ejusque existentiam & essentiam exponamus, unde & consequenter de materia ejus & forma disseremus.

CAPVT

CAPUT I.

De existentia & essentia sacramenti Eucharistiæ, ubi de necessitate, unitate, & institutione illius.

CErtum est, dari in Ecclesia Catholica Eucharistiæ sacramentum, quod sit unum ex septem illis quæ Orthodoxi omnes semper receperunt, & religiosè venerati sunt. Nullum enim est de cujus institutione clariùs loquantur Scripturæ, & unanimis quatuor Evangelistarum consensus. Aliunde verò in hoc Sacramento signa visibilia apparent; gratia etiam in eo sicut in fonte hauritur. Ergo ad veritatem & existentiam sacramenti nihil in Eucharistia desideratur, sed omnia certatim concurrunt.

Existentiam etiam hujus sacramenti utilitas ejus necessitasque demonstrant. Etenim provisor noster Deus non minùs in ordine gratiæ quàm naturæ & utilia suppeditat, & necessaria nunquam negat, ut vitæ spiritali peræquè ac corporali consulat. Ergo sicut vitam corporalem tradit per parentum generationem, vitæ illius perfectionem per augmentum efficit, ejusdemque conservationem alimentorum copiâ & delitiis impertitur: ita ad vitam spiritalem nos generat per Baptismum, roborat & perficit

perficit in Confirmatione, fovet & pascit in Eucharistia. Igitur utile est & necessarium hoc Sacramentum, & ut S. Thomas *opusc.* 37. ait, *Nullum Sacramentum est isto salubrius, quo purgantur peccata, virtutes augentur, & mens omnium spiritualium charismatum abundantiâ impinguatur.* Sed de his plura dum de effectibus Eucharistiæ. Ejus autem existentiam magis institutio, ejusque percipiendi necessitas confirmabit; illud namque in Ecclesia existat oportet, quod à Christo institutum est, quodve ab omnibus indispensabiliter usurpandum est.

SPECVLATIO I.

Eucharistiæ Sacramentum à Christo Domino institutum est lunâ decimaquartâ primi mensis, illud subinde in azymo conficiens; quod Sacramentum omnibus est necessarium necessitate medii, sin re, certè voto suscepti.

ANtequam prima hujus speculationis pars suadeatur, sciendum est Hebræos alio modo dies festos, alio modo dies naturales numerasse; nam dies festos ab occasu solis ad alium occasum ducebant, ita ut noctem se-
quentem

quentem & diem crastinum, usque ad noctem exclusivè complecterentur, juxta illud Levitici 17. *A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbatha*. Per sabbatha autem quælibet festa, maximè verò solenniora intelliguntur; nam ibidem festum expiationis, *sabbathum requietionis* appellatur. Quo more in Ecclesia Christiana festa quoad officium divinum à prima vespera incipiunt, & in secundam vesperam desinunt. Dies verò naturales, seu usuales inverso ordine disponebant; illos enim ab ortu solis ducebant, & ad alium usque solis ortum protendebant, vel secundùm alios à media nocte in mediam noctem.

Sciendum rursus, apud Judæos solenne fuisse menses omnes à novilunio exordiri, & idem fuisse apud illos diem primum & lunam primam. Porrò primus anni mensis Judæis erat ille, quem nos Martium nominamus, quemve illi *Abib*, vel *Nizan* appellant.

Sciendum tandem juxta legem Mosaïcam, quæ habetur *Exodi* 12. lunâ decimaquartâ primi mensis, id est decimoquarto à novilunio mensis Martii post Solis occasum dies azymorum incipere, septemque durare diebus consuevisse, id est ad vigesimum primum inclusivè. Qui omnes dies paschales erant, vocabanturque dies azymorum, quia in illis pane fermentato uti minimè licebat. Cæterùm inter omnes illos dies solus primus dies, id est decimusquintus, & ultimus qui erat vigesimusprimus solennes erant & festivi. Dicebantur autem dies illi Paschales, quia Pascha transitum significat; illi autem dies erant instituti in memoriam beneficii, quo Angelus vastator primogeni

mogenitos Ægypti interimens, Judæos salvos reliquerat, qui ab Ægyptiis expulsi ita festinanter discesserunt, ut panes per temporis angustias fermentare non valentes, præproperè panes azymos concoquere coacti sint. Illorum porrò dierum institutio habetur *Exodi* 12. his verbis: *Mensis ipse vobis principium mensium primus erit in mensibus anni. Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias & domos suas, & servabitis eum usque ad quartamdecimam diem mensis hujus, immolabitque eum universa multitudo filiorum Israël ad vesperam, & edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes, & comedetis festinanter. Habebitis autem hunc diem in monumentum, & celebrabitis eum solennem Domino. Septem diebus azyma comedetis, in die primo non erit fermentatum in domibus vestris: dies prima erit sancta & solennis, & dies septima eadem festivitate venerabilis.* His animadversis.

Probatur nostra, & communis Latinorum adversùm Græcos sententia ex tribus Evangelistis, Matthæo, Marco, & Luca. Primus enim *cap.* 26. sic ait: *Prima die azymorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Ubi vis paremus tibi pascha?* Et posteà: *Et paraverunt pascha. Vespere autem facto discumbebat cum discipulis suis.* Idem repetit Marcus cap. 14. *Prima die azymorum quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli, quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces pascha?* Quibus cùm Dominus respondisset, & quid opus esset facto docuisset, *discipuli paraverunt pascha. Vespere autem facto venit Iesus cum duodecim*, pascha celebraturus, ut ibi diffusiùs narratur. Et similiter

liter Lucas cap. 22. *Venit autem*, inquit, *dies azymorum, in quo necesse erat occidi Pascha; & misit Petrum & Joannem: & cùm facta esset hora discubuit, & duodecim cum illo.* Ex quibus evidens elicitur argumentum: Prima dies azymorum erat decimaquarta mensis primi, in qua fermentato uti non licebat, ut patet ex lege duodecimo Exodi capite indicta. Atqui ex præfatis Evangelii testimoniis constat, Christum prima azymorum die comedisse Pascha cum discipulis suis, subindeque illo duntaxat in instituta tunc Eucharistia usum fuisse pane, quo tunc ex præscripto legis uti licebat; non enim Christus venerat solvere legem, sed adimplere. Ergo Christus lunâ decimaquartâ primi mensis, in qua fermentato vesci pane vetitum erat, Eucharistiam in azymo consecravit. Et certè si diem à lege præscriptum in comedendo agno paschali prævenisset, ut quidam Græci dicunt, justam accusandi, mortique tradendi Christi causam Judæi invenissent. Cùm enim de observantia azymorum lex dicat: *Quicunque fermentatum comederit, peribit anima illa ex Israël*; si illius fuisset legis transgressor Christus, tam speciosam accusandi Salvatoris causam minimè reticuissent, qui tam studiosè falsa adversùs Christum testimonia conquisiverant.

Verba Christi in suo naturali, quem præferunt sensu accipiunt Patres, & ille præsertim, cujus authoritatem Græci non revereri non debent, Magnus & divinus Chrysostomus, tum hom. 81. in Matth. *Si pascha comedebant, quare contra legem recumbentes comedebant? Verùm dum comederent Pascha minimè recumbebant, sed*

sed postquam illud comedissent. Ubi vis paremus tibi comedere pascha? Addit hom. 82. *Non illud quod nostrum est, sed interim Judæorum. ::: Quia omnia quæ sunt legis adimplevit.* Ubi Christum in comedendo paschate omnes legis Judæorum ritus observasse, subindeque in azymo celebrasse claré tradit. *Illa vespera*, uti subjungit, *quando Judæi comedebant pascha*, utique sine fermentato. Quod & repetit *hom.* 83. *in Joan.* & *orat.* 1. *in Judæos.* Idem docet S. Epiphanius *lib.* 1. *hæresi* 30. ubi ait Christum tempore Paschatis usum fuisse carne & azymis. Idem habet Theophilactus in cap. 22. Luc. *Diem azymorum*, inquit, *nominat feriam quintam, in cujus vespera pascha immolaturi erant.* Quod & tradit in commentariis in alios Evangelistas; cujus tamen verba corrupta benè ex vetustioribus exemplaribus restituit Arcudius *libro* 3. *cap.* 5.

Dices: Joannis 13. dicitur Christum ante diem festum Paschæ cœnam suam celebrasse: sed dies festus Paschæ erat decimusquartus mensis primi, in cujus vespere festivitas incipiebat. Ergo non in illo vespere Christus Eucharistiam instituit, aliàs non ante diem festum Paschæ, sed in ejus exordio cœnam suam instituisset.

Respondeo per diem festum Paschæ intelligi solennem & festivum diem azymorum, seu diem usualem, quo festivitas primæ diei azymorum celebrabatur, quæ dies erat prima de septem, contingebátque lunâ decimaquintâ omnium celeberrima, in cujus vespere præcedente, quæ erat luna decimaquarta, immolabatur agnus cum azymis; & tunc Dominus

cum discipulis cœnavit. Quare eadem omninò dies est quam tres Evangelistæ vocant diem azymorum, Joannes verò ait ante diem Paschæ contigisse. Illi enim loquuntur de prima vespera diei festi azymorum, quæ ad festum illud pertinebat; Joannes verò loquitur de die decimoquarto usuali, qui non erat festivus; solennitas namque festi quoad cessationem ab operibus non nisi luna decimaquintâ usuali incipiebat. Dicitur enim Levitici 13. *Mense primo, decimaquartâ die mensis ad vesperum Phase Domini est: & quintodecimo die mensis hujus solennitas azymorum Domini est.*

Instabis: Joannis 18. dicitur quod in die dominicæ passionis Judæi non ausi sunt ingredi prætorium, ne contaminarentur, utque manducationi paschatis, seu agni paschalis operam darent. Ergo in die quo Christus passus est manducabatur pascha: sed non manducabatur pascha nisi lunâ decimaquartâ: ergo passus est Christus luna decimaquartâ. Atqui cœnam Christus non instituit nisi pridie quàm pateretur: ergo cœnam Eucharisticam lunâ decimatertiâ, subindeque in fermentato Christus instituit.

Respondeo quod cùm dicitur Judæos in die passionis non ingressos fuisse prætorium, ut manducarent pascha, per ly *Pascha* non intelligitur agnus paschalis, qui primo vespere cum azymis panibus comedebatur, sed alii intelliguntur cibi paschales, qui per septem dierum decursum à Judæis comedebantur; sicut enim septem dies, ita septem illorum dierum cibi paschales meritò dicebantur. Nam ut ex Deuteronomii 16, & 2. Paralipom.35. patet, Judæi azymos

azymos panes, aliasque victimas ex legis præscripto offerebant, ad quæ munditia legalis desiderabatur. Quâ de causa dies azymi paschales, & azyma pascha indifferenter vocabantur, dicente Lucâ : *Appropinquabat dies azymorum, qui dicitur Pascha.* Idem quoque Evangelista in Actibus Apostolorum narrat, quod Herodes captum Petrum misit in carcerem, volens post Pascha producere eum populo. Quid autem per Pascha intelligat, declarat subjungens : *Erant autem dies azymorum.* Nec mirum, cùm etiam *Exodi* 3. Dominus tria festa præcipua celebrare constituens, Pascha tacuit, solennitatem azymorum custodiri jussit, quâ tamen prætermissâ Pascha observari nequit.

Urgebis : Joannis 19. dicitur : *Erat autem Parasceve paschæ hora quasi sexta.* Est autem parasceve præparatio ad festum celebrandum, seu vigilia paschæ : ergo Christus passus est in vigilia paschæ. Unde Judæi *Matth.* 16. dicebant : *Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.* Et Lucas *cap.* 23. narrat, die quâ Christus mortuus est, religiosas mulieres parasse aromata, unde dies ille non erat festus, in quo nihil operis facere licitum erat, iis duntaxat quæ ad esum desiderabantur exceptis, ut *Exodi* 2. jubetur. Quod si Christus ante diem Paschatis passus est, à fortiori ante diem illum Eucharistiam instituit, quam pridie quàm pateretur nobis reliquit.

Respondeo parasceven Paschæ non significare præparationem ad pascha, sed præparationem ad Sabbathum, quæ illo anno ipso paschalium dierum tempore occurrebat. Cùm

enim in Sabbatho parari cibi non possent, benè tamen in aliis festis, solum Sabbathum parasceven seu præparationem habebat, ut patet *Exodi* 15. & 35. ubi Judæi jubentur feriâ sextâ colligere cibum pro sequenti Sabbatho. Et certè Joannem loqui de parasceve Sabbathi patet ex eo quod eodem capite ait: *Iudæi ergo quoniam parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora in Sabbatho.* Et ex illo Marci 15. *Erat autem parasceve, quod est ante Sabbathum.* Nec obest prætextus ille diei festi, quem Judæi objiciebant. Nam vox illa eorum fuit expressa sententia, quæ minimè prævaluit, sed aliorum potiùs obtinuit consilium, qui falsæ religionis umbone putantes obsequium se præstare Deo, vel odio & invidiâ in Christum perciti eo illum die morti tradendum nisi sunt, quo major illi infamia ex grandi populi ad festivitatem confluentis concursu crearetur. Non obest etiam piarum mulierum in conficiendo aromate labor. Tum quia in aliis à Sabbatho festis non erat tam rigorosa vel scrupulosa ab operibus vacatio; tum quia opera misericordiæ erga Salvatorem præsertim exercita inter opera servilia & prohibita religiosæ illæ & divinitus inspiratæ mulieres minimè annumerabant. Hac eadem ratione Joseph mercatus est syndonem ad sepulturam, quæ non est opus servile, sed officium charitatis, licitum subinde in die festo, ut ex facto Tobiæ claret, qui mortuos die festo, ut *Tobiæ* 2. refertur, sepeliebat. Deuteronomii etiam 21. præcipitur, ut qui appensus fuerit in patibulo, eodem die sepeliretur. Quâ etiam de causa Simonis Cyrenæi iter licitum fuit, si tamen Simon ille

Judæus

Iudæus fuit; nam Hilarius, Ambrosius, & Leo Gentilem illum fuisse volunt, ut typus esset conversionis Gentium, in quas crucis Christi fructus derivandus erat. Et admodum verisimile est, militum vi hominem extraneum ad probrosum lignum deferendum fuisse coactum.

Scio Doctores aliquos aliis modis hæc Græcorum argumenta dissolvere. Nam Lyranus, Burgensis, & Maldonatus censent Christum quidem lunâ decimaquartâ celebrasse; arbitrantur tamen eodem die non fuisse Pascha à Iudæis illo in anno celebratum, sed ex speciali dispensatione in diem decimumquintum, quod erat Sabbathum, seu in primas ejus vesperas agni paschalis esum transtulisse; ne, inquiunt, molesta foret & gravis populo duorum festorum immediatè consequentium celebratio. Verùm hæc conjectura levis videtur; nam præter quod duorum festorum immediatè succedentium incommodum semel in multis annis occurrens haud magni momenti est, insuper Iudæi in incommodum, quod initio solennitatis declinare voluissent, in fine incurrissent; si enim in Sabbatho celebratus fuisset primus dies azymorum, dies septimus qui erat etiam festivus, in feriam sextam sequentem incidisset, ac proinde in vigilia Sabbathi utique festi. Accedit, quod in omnibus Scripturæ locis, in quibus dicitur Christum Eucharistiam instituisse, asseritur etiam eodem id fecisse die, quo Iudæi immolabant, & necesse erat occidi pascha, ut patet *Lucæ* 26. & *Matth.* 26. Ponderatione etiam digna sunt illa verba: *Scitis quia post biduum pascha fiet*; ubi ly *fiet*, ab omnibus faciendum signifi-

cat; & ly *scitis*, hoc futurum more solito indigitabat, aliàs illud Apostoli nescivissent. Accusassent etiam Judæi Christum, quòd contra morem & traditionem agnum immolasset. Nec est ullum imaginariæ illius Judæorum festum paschæ transferre valentium traditionis fundamentum.

Alii post Oleastrum & Stellam docent eodem quidem die à Christo & unà à Judæis Pascha fuisse celebratum; volunt tamen celebrationem illam in priore vespere lunæ decimæquartæ contigisse, hoc est sub finem lunæ decimætertiæ, hisque rationibus moventur. Primò, quia Judæi in illo vespere celebrabant Pascha, qui ad diem decimamquartam pertinebat: atqui ad illum diem pertinebat primus vesper, non secundus, qui magis ad diem sequentem spectabit. Ergo in primis vesperis lunæ decimæquartæ Christus Eucharistiam instituit. Præterea eodem die immolabant Judæi agnum, quo primùm in Ægypto immolaverunt, cùm immolatio agni anniversaria in memoriam prioris immolationis & liberationis fieret: sed in exitu de Ægypto agnum in principio lunæ decimæquartæ immolaverunt; cùm enim Judæi egressi sint de Ægypto nocte lunam decimamquartam terminante, ut patet *Exodi* 12. *Deuter.* 16. & *Num.* 13. aliunde verò nocte, quâ agnus immolabatur, nemo de domo ante ortum diem exibat, juxta illud Exodi 12. *Nullus vestrûm egrediatur ostium domus suæ usque ad mane*; relinquitur tunc agnum in principio lunæ decimætertiæ Judæos immolasse. Maximè quia cùm sexcenta hominum millia egressa sint de Ægypto absque parvulis & mulieribus,

necessa

necessarius saltem fuit dies integer ad tantam multitudinem congregandam, ad colligendaque vasa aurea & argentea atque supellectilem quam ab Ægyptiis postularunt; unde ea nocte quâ egressi sunt Judæi de Ægypto, non potuerunt agnum immolare, sed illum nocte præcedenti immolare debuerunt, ut per diem integrum, qui inter esum agni & exitum eorum interfuit, suis negotiis consulerent, atque ad iter se accingerent. Unde *Numer.* 13. dicuntur Judæi altera die à Phase seu ab esu agni de Ægypto exiisse.

Erudita sanè sententia, sed inde fortassis improbanda judicabitur, quòd immolari agnum decebat & solebat in vespere ad solennitatem pertinente; siquidem ille dies ab Evangelistis primus azymorum appellatur, qui maximè solennis erat. Maximè quia eo vespere agnus paschalis manducabatur, quo incipiebat interdictio usus panis fermentati, ut ex dictis patet. At in primis vesperis lunæ decimæquartæ non erat prohibitus usus fermentati, nondum enim inceperat primus dies azymorum à secundis vesperis lunæ decimæquartæ ortum ducens, ut luna decimaquinta esset primus dies solennis azymorum.

Motiva etiam in contrarium adducta urgentia non sunt. Non primum, quia secundæ vesperæ lunæ decimæquartæ & ad diem decimumquartum per modum terminantis, & ad diem decimumquintum per modum inchoantis pertinent. Maximè quia celebritas paschæ non erat festiva nisi ratione primi diei azymorum, qui in secundis vesperis lunæ decimæquartæ incipiebat, unde celebritas paschalis

à secundis vesperis lunæ decimætertiæ, & primis decimæquartæ ortum minimè ducebat.

Secundum etiam motivum nihilo fortius est. Tum quia Iudæi de Ægypto nocte quidem declinante, sed ante ortum solem tamen egressi sunt. Neque hoc impedire potuit hominum congregandorum multitudo, vel supellectilis copia, quia ad hoc potuerant retroactis diebus præparari, vel summâ diligentiâ angustiam temporis supplere potuerunt. Adde prohibuisse Mosem ne nocte illa è domibus egrederentur, nisi ab Ægyptiis compellerentur, ut patet *Exodi* 12. Unde cùm Pharaonis Ægyptiorumque vi exire compulsi sint, præceptum latum minimè transgressi sunt. Et sanè festinanter egressos fuisse Iudæos inde perspicuum est, quòd panes fermentare minimè potuerunt.

Ultimum denique motivum facilè solvitur. Ideo namque Iudæi de Ægypto altero die ab esu agni egressi dicuntur, quia in vespere lunæ decimæquartæ agnum comederant, & diluculo sequentis diei usualis exierunt.

Insistes: Chrysostomus *hom. de proditione Iudæ*, ait Iudæos impudenti animo *proponere azyma, tanquam qui corda habeant incircumcisa. Vides*, ait paulò post, *quod immunda sunt eorum azyma.*

Respondeo damnare Chrysostomum azyma Iudæorum, non quòd azymis successerit fermentatum, sed quia volunt sola azyma subsistere, & ea nondum esse quorum azyma figura erant; cùm tamen veniente Sole, ut ait, non ampliùs lucerna præbeat lumen, & adveniente

veniente veritate cesset umbra. Immunda similiter ait esse eorum azyma, sicut & eorum sacrificia, quæ Paschæ spiritualis adventu evacuata sunt, & institutione divinissimi Sacramenti figuræ impletæ. Cæterùm Christum in illâ institutione pane azymo usum fuisse, luculenter inibi tradit Chrysostomus dicens: *Et circumcisionem sustinuit* (Christus) *& Sabbatha observavit, & azyma comedit.* : : : *Nostra azyma non sunt farina humore temperata & macerata, sed sincerum institutum, vitaque honesta.*

Necessitas Eucharistiæ.

Altera speculationis pars asserit Eucharistiæ sacramentum esse omnibus necessarium necessitate medii, ita ut nullus absque eo vel re, vel saltem voto suscepto salutem consequi possit. Dico *saltem voto*; nam parvuli sacris undis intincti, vel proprio sanguine baptizati salutem absque actuali Eucharistiæ perceptione obtinent. Sæpe etiam adulti in ea rerum serie constituuntur, in qua cœlesti hoc cibo pasci nequaquam possunt, ut qui tempestate jactati in aquis sepeliuntur, vel qui repentinam mortem in gratia alioquin constituti obeunt. Et ita quoad parvulos sacra Tridentina Synodus *sess.*21. *cap.*4. his verbis determinavit: *Eadem sancta Synodus docet parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem; siquidem per baptismi lavacrum regenerati & Christo incorporati adeptam jam Filiorum Dei gratiam in illa*

ætate amittere non possunt. Neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit: ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certè eos nulla salutis necessitate id fecisse sine controversia credendum est. Idem definit *can. 4.* Dixi etiam *necessitate medii*; nam Eucharistiam esse necessariam necessitate præcepti cùm Ecclesiastici, tum Divini, satis ex verbis Salvatoris *Ioan. 6.* & ex Ecclesiæ decretis patet. Quare sola medii necessitate non est semper necessarium hoc sacramentum re susceptum, cùm sine eo prima gratia haberi possit, & illud phreneticis, vel infirmis vomitum patientibus, vel ultimo supplicio addictis sancta & à Domino gubernata Ecclesia non porrigat.

Cæterùm quod saltem implicitum Eucharistiæ votum sit omnibus necessitate medii necessarium, apertè colligitur ex verbis illis Redemptoris Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Idque post Augustinum infra referendum docet expresè S. Thomas *q. 73. art. 3.* ubi inter alia quæ huic veritati probandæ peropportuna sunt, sic fatur: *Per baptismum ordinatur homo ad Eucharistiam, & ideò ex hoc ipso quod pueri baptizantur, ad Eucharistiam ordinantur per Ecclesiam; & sic sicut ex fide Ecclesiæ credunt, sic ex fide Ecclesiæ desiderant Eucharistiam.* Quod & luculenter confirmat *quæst. 79. art. 1. ad 1.* inquiens: *Hoc sacramentum ex seipso virtutem habet gratiam conferendi, nec aliquis habet gratiam ante susceptionem hujus sacramenti, vel nisi in aliquo voto*

ipsius,

ipsius, vel per seipsum sicut adulti, vel voto Ecclesiæ sicut parvuli, sicut suprà dictum est.

Ratio verò est, quia Eucharistia est omnium Sacramentorum finis, ad quam cætera tanquam media ordinantur. Cùm enim in eo Christus Dominus sacramentorum author & gratiarum omnium scaturigo realiter contineatur, clarum est hoc sacramentum esse totius religionis centrum, & christianæ sanctitatis consummationem, apicem, & coronamentum: unde fit cætera omnia mysteria & Sacramenta ad Eucharistiam digniùs suscipiendam, ad ejusque effectus uberiùs percipiendos ordinari. Nec solùm Eucharistia Christum, qui est finis noster, juxta illud, *Vos autem Christi*, continet; sed ipse etiam Eucharistiæ effectus cæterorum est sacramentorum finis & coronis: ad hoc namque instituta sunt sacramenta, ut Christo uniti & incorporati vitam adipiscamur æternam, & gloriosam corporum resurrectionem obtineamus. Hæc autem per Eucharistiam obtinemus; divino enim hoc sacramento Christo intimè unimur, eique ut loquuntur Patres, commiscemur, unde dixit Veritas: *Qui manducat me, vivet propter me.* Futura etiam animæ beatitudo & gloriosa corporum resurrectio proprius est hujus sacramenti fructus, juxta illud: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum, & ego resuscitabo eum in novissimo die.*

Quod ut meliùs intelligas, suaviusque percipias, eo modo Christus Dominus in Eucharistia considerandus est, quo Rex in Regno quod moderatur. Sicut enim omnia officia & mi-

nisteria regni & à Rege proficiſcuntur, & propter illum ſunt, & illi ſerviunt; cunctaque imperii munia regali poteſtati ſubordinata & Regi militant, & in ejus honorem cedunt, & in illius obſequium conſpirant, & membrorum politici corporis cum capite unionem & colligationem intendunt, procurant, conſervant; licèt non omnes ſubditi familiarem cum perſona Regis convictum habeant, quia hæc ſpecialioris amicitiæ ſignificatio à Rege ut privatæ perſonæ munus obit, non ut publici Regni moderatoris officio fungitur, proficiſcitur: ita ſimiliter licèt convivere Chriſto, ejus præſentia frui, & panis cœleſtis ſuavitate paſci ac ſaginari ſit ſpecialis Euchariſtiæ effectus, quo ii duntaxat dignantur qui cibum illum divinum de corde puro & optimo comedunt; attamen unio cum Chriſto capite, quæ hujus ſacramenti effectus eſt, omnium eſt ſacramentorum finis, in quem tota quanta ſunt collimant. Et certè juſtum eſt ut ſicut Deus eſt rerum omnium ultimus finis, ita ubicumque Deus ſpeciali modo invenitur, ibi etiam ultimi finis rationem habeat, cæteraque quæ ad illum ordinem ſpectant, illiciis ſuæ bonitatis ſibi ſubjiciat. Hinc quia in juſtis ſingulari modo inhabitat, ideo omnia propter electos facta ſunt, juxta illud, *Omnia veſtra ſunt.* Quia in Chriſto omnis plenitudo divinitatis corporaliter inhabitat, ideo propter Chriſtum electi prædeſtinati ſunt, juxta illud, *Vos autem Chriſti.* Quia cœlum Deus ſpecialiter manifeſtatione ſuæ gloriæ incolit, juxta illud, *Cælum mihi ſedes eſt*, idcirco fortunatus ille locus laborum omnium noſtrorum & deſideriorum meta eſt. Ergo quia Chriſtus ſingulari & ineffabili

ineffabili modo in Eucharistia realiter præsens est, ideo ad Eucharistiam omnia religionis Sacramenta referuntur. Unde per aquas Baptismatis & Pœnitentiæ evadimus receptacula munda ad cœlestem illum cibum recipiendum idonea; per Confirmationem ad illius mysterii fidem, fideique professionem & defensionem armamur; & per Ordinem digni constituimur Eucharistiæ ministri; per Matrimonium concupiscentiam frænamus, cujus repressio non parva est ad immaculatum Agnum immaculato animo manducandum dispositio; & per Extremam Unctionem post viaticum conferri solitam, unionem cum Christo susceptо in ultimò agonis conflictu indivulsè servamus, & illud Apostoli Deo donante experimur, *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum.*

Ex quibus omnibus subsumo in hunc modum: Atqui sine aliquo finis Christianæ religionis voto nemo potest justificari, imò sine voto illo cætera suscipi sacramenta nequaquam possunt; cùm media non nisi ex amore finis assumi queant, & cætera sacramenta media sint quæ ad Eucharistiam recipiendam, vel ejus fructum conservandum proprio & connaturali pondere inclinant, ad eamque velut ad vitæ spiritalis consummationem propendent. Ergo omninò necessarium est Eucharistiæ votum, sin expressum & explicitum, certè implicitum & virtuale, quo res desideratur non in seipsa ut distinctè cogitata, sed in aliquo alio connexionem quandam cum illa habente. Quod implicitum votum in adultis & in actus formales interdum prorumpere, & exequutioni aliquando mandari debet, cùm præcepta non de habiti-
bus,

bus, ſed actibus cùm internis, tum externis, ut ſæpe diximus, dentur. Alioquin fruſtra Veritas dixiſſet : *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Quaſi diceret : Non poteritis diu vitam in Baptiſmate acceptam ſine cibo carnis meæ conſervare, nec ad veram vitam in finis ultimi adeptione ſitam pervenire.

Solvuntur objectiones. Mens S. Auguſtini circa Communionem parvulorum accuratè indagatur & exponitur.

Dices : Sine Euchariſtia ſalus æterna obtineri poteſt, cùm ad eam adipiſcendam prima duntaxat gratia requiratur cum perſeverantia in illa : utrumque autem ſine Euchariſtia obtineri poteſt ; prima quidem gratia, quia eſt effectus Baptiſmatis, nec eam confert Euchariſtia, tametſi illam foveat augeatque ; perſeverantia etiam, quam parvulis præmatura mors ex ſpeciali Dei providentia contingens confert, quam utique mortem votum Euchariſtiæ non infert. In adultis verò perſeverantia eſt donum ſpeciale ſub meritum non cadens ; quod quibus voluerit, & quando voluerit largitur miſericors Deus. Ergo Euchariſtia non eſt abſolutè neceſſaria.

Reſpondeo hac objectione firmari magis noſtram ſententiam, ex eaque erui rationem ad eam probandum efficacem. Nam ſicut ad dandam vel reſtaurandam primam gratiam inſtituta

tuta sunt Baptismatis & Pœnitentiæ sacramenta, ita ad conferendam in accepta gratia perseverantiam institutum est divinum Eucharistæ sacramentum. Quemadmodum enim vita animalis per alimenta fovetur, nisi stomachum invenerint ægrum, & cibos præ cachectæ non laudabiliter, ut loquuntur Medici, concoquentem: sic vita spiritalis cibo animarum, qui Eucharistia est, sana incolumisque servatur, nisi cor invenerit pravâ peccati affectione laborans. Unde perseverantia in bono proprius est & characteristicus Eucharistiæ fructus. Præmatura etiam electorum mors ejus effectus est, non ut est occisio, sed quatenus est conjunctio mortis cum gloria, quam Deus intuitu Eucharistiæ voto Ecclesiæ in parvulis desideratæ impertitur. Et quanvis donum perseverantiæ adultis collatum ex sola Dei miserentis voluntate pendeat, auxilia tamen ad perseverandum necessaria, quibus homo & præcepta servat & peccata vitat, confert usus Eucharistiæ.

Instabis: Quæ ad confirmandam Eucharistiæ necessitatem produximus, nimis probant; convincunt enim Eucharistiam re susceptam esse necessariam necessitate medii, ac proinde nec sine ea parvulos decedentes posse salvari; nam sicut dictum est: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non introibit in regnum Dei*; ita de Eucharistia scriptum est: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Sicut ergo ex prioribus verbis necessarium esse baptisma necessitate medii colligimus, ita & idem de Eucharistia peræquè fatendum est.

Idque

Idque primitivæ Ecclesiæ praxis confirmat, quâ Eucharistiæ sacramentum parvulis recèns baptizatis conferebatur, ut docent S.Dionysius *de Ecclesiastica Hierarchia*, *cap.* 2. *&* 3. S. Cyprianus *serm. de lapsis*, S. Augustinus *epist.* 107. *ad Vitalem*, aliique Patres, suoque tempore morem illum viguisse testatur S. Anselmus *in cap.* 2. *Lucæ.* Quod observatum minimè fuisset, nisi Patres existimassent Eucharistiam re susceptam medium esse ad salutem consequendam, non minùs quàm Baptisma necessarium.

Respondeo Baptismum & Eucharistiam in hoc convenire, quod sicut adulti sine voto Baptismi salvari nequaquam possunt, quanvis sine eo re collato interdum cum solo voto salventur; ita sine aliquo Eucharistiæ voto nullus adultus salutem consequitur, licèt eam sine actuali Eucharistiæ usu aliquando adipiscatur. Attamen hoc inter utrumque Sacramentum interest, quod Baptismus est spiritalis vitæ principium, & omnium Sacramentorum janua, Eucharistia verò est vitæ spiritalis fastigium & consummatio, omniumque Sacramentorum finis; quia per omnium sanctificationes Sacramentorum ad recipiendam vel consecrandam Eucharistiam via sternitur, animusqae instruitur & comparatur: & ideo perceptio Baptismi ad inchoandam vitam spiritalem omninò desideratur, usus autem Eucharistiæ ad vitam illam consummandam necessarius est; unde non exigitur ad vitam spiritalem simpliciter habendam, modò tamen in aliquo voto habeatur, sicut & finis desiderio & intentione haberi potest. Habent autem parvuli baptizati votum illius

illius finis eo modo, quo habent fidem, nimirum ex intentione Ecclesiæ, sicut ex fide Ecclesiæ credunt: & ideo per Baptismum ordinantur pueri ad Eucharistiam per vota ipsius Ecclesiæ, unde & recipiunt fructum ipsius, licèt illam re minimè percipiant. At verò ad Baptismum non ordinantur per aliud sacramentum antecedens, & ideò Baptismum in voto sicut adulti habere non possunt, remque proinde Baptismi sine actuali Baptismo recipere non valent. Ex quibus patet arctioris esse necessitatis sacramentum Baptismatis quàm Eucharistiæ. Nec obest primitivæ Ecclesiæ praxis, quæ ut ait Tridentinum, probabilem habuit ratione illorum temporum causam, sed necessitatem absolutam minimè imponebat. Nam etiam Confirmatio parvulis post Baptismum continuò conferebatur, sine qua tamen parvulos baptizatos posse salvari nemo ambigit.

Urgebis: Saltem negari non potest, Augustinum in ea fuisse sententia, sacramentum Eucharistiæ re susceptum esse omninò & necessitate medii ad salutem æternam obtinendam necessarium. Cùm enim existentiam peccati originalis adversus Pelagianos probaret ex illo: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei?* Pelagianique vim argumenti elusuri distinguerent inter Regnum Dei & vitam æternam, vellentque illud solis baptizatis donandum, istam verò parvulis etiam Baptismate non initiatis; reponebat Augustinus, quod etiam à vita æterna excludendi erant non baptizati, propter illud Christi: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis*

nis, non habebitis vitam in vobis. Eandem percipiendæ Eucharistiæ ac suscipiendi Baptismatis impositam à Christo necessitatem existimans, ut ex concertationibus Augustini adversum Pelagianos claret.

Respondeo non solùm heterodoxos quamplures, præsertim Calvinistas Augustinum accusare, quòd necessitatem Eucharistiæ re susceptæ omnibus imposuerit; sed inter Catholicos etiam Joannem Maldonatum *in cap. 6. Ioannis*, existimasse Augustinum & Innocentium in ea fuisse opinione à cæterorum Patrum sensu longè discedente. Verùm Augustini mentem minimè intellexerunt, cujus doctrina hac in parte communis erat totius Ecclesiæ, ac ipsius præsertim Ecclesiarum matris & magistræ Romanæ & Sedis Apostolicæ sensus, ut testatur ipse Augustinus *epist.* 106. ubi ait Pelagianos asserentes infantes non baptizatos habituros vitam æternam, contra sententiam Domini disputare dicentis: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis; & contra Apostolicæ Sedis authoritatem, ubi de hac ipsa re cùm ageretur, hoc testimonium adhibitum est evangelicum, ne parvuli non baptizati vitam posse habere credantur.* Et postea: *Si autem credimus Sedi Apostolicæ, vel potiùs ipsi Domino & Magistro Apostolorum, qui dicit non habituros vitam in semetipsis, nisi manducaverint*, &c. Et lib. 2. ad Bonifacium, cap. 4. *Quid illud quod idem Papa de hac ipsa causa etiam Numidiæ rescripsit Episcopis, quia de utroque Concilio, & de Carthaginensi scilicet & de Milevitano scripta susceperat, nonne apertissimè de parvulis loquitur. Hæc enim ejus verba sunt: Illud verò*

quod

quod eos vestra fraternitas asserit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis etiam sine Baptismatis gratia posse donari, perfatuum est; nisi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis. Qui autem hanc eis sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum Baptismum velle cassare, cum prædicant hos habere, quod in eos credimus non nisi Baptismate conferendum. Et deinceps: *Ecce beatæ memoriæ Innocentius Papa sine baptismo Christi, & sine participatione corporis & sanguinis Christi vitam non habere parvulos dicit.* Videsis Innocentii epistolam inter Augustinianas nonagesimam-tertiam.

Nec Innocentius solùm, sed ipse Papa Gelasius post obitum Augustini sic ad Episcopos per Picenum scripsit: *Ipse Dominus Iesus Christus cœlesti voce pronuntiat: Qui non manducaverit carnem, &c. ubi utique neminem videmus exceptum: nec opus est aliquem dicere parvulum sine hoc sacramento salutari ad æternam vitam posse perduci, sine autem illa vita in perpetua futurum morte non dubium est.* Nihil autem aliud scripsit Augustinus, quàm quod Sedes Apostolica clarissimorum Pontificum oraculis tradidit, ut cùm *lib.* 1. *de peccatorum meritis, cap.* 20. adversùs Pelagianos distinguentes regnum cœlorum à vita æterna, dixit: *Nova quadam & mirabili præsumptione, quasi salus & æterna vita posset esse præter Christi hæreditatem, præter regnum cælorum? Dominum audiamus, non quidem hoc de sacramento sancti lavacri dicentem, sed de sacramento sacræ mensæ suæ, quò nemo ritè nisi baptizatus accedit: Nisi manducaveritis,*

caveritis, &c. An verò quisquam hoc dicere audebit, quod ad parvulos hæc sententia non pertineat, possintque sine participatione corporis hujus & sanguinis in se habere vitam, quia non ait: Qui non manducaverit; sicut de Baptismo: Qui non renatus fuerit; sed ait: Si non manducaveritis, velut eos alloquens qui audire & intelligere poterant, quod utique non valent parvuli? Sed qui hoc dicit non attendit, quia nisi omnes sententia ista teneat, ut sine corpore & sanguine Filii hominis vitam habere non possint, frustra etiam ætas major id curat; potest enim (si non voluntatem, sed verba loquentis attendas) eis solis tunc videri dictum, quibus tunc Dominus loquebatur: quia non ait, qui non manducaverit; sed, Si non manducaveritis. Et ubi est quod eodem loco de hac ipsa re ait: Panis quem ego dedero caro mea est pro sæculi vita? Secundùm hoc enim etiam ad nos pertinere illud sacramentum intelligimus, qui tunc nondum fuimus, quando ista dicebat; quia non possumus dicere ad sæculum nos non pertinere, pro cujus vita Christus carnem suam dedit. Quis autem ambigat sæculi nomine homines significatos esse, qui nascendo in hoc sæculum venimus? Ac etiam pro parvulorum vita caro data est, quæ data est pro sæculi vita; & si non manducaverint carnem Filii hominis, nec ipsi habere possunt. Idem repetit *lib. 1. ad Bonifacium, cap. 22.* & *lib. 3. contra Julianum, cap. 1.* & *lib. de prædest. Sanct. cap. 13.* & alibi non semel.

Anne propterea Doctor sanctissimus Romanæ Ecclesiæ vestigiis catholicè indivulséque adhærens à communibus cæterorum Patrum & universalis Ecclesiæ sensibus recessit? Absit, absur

absurdum est dicere, & cogitare impium & juxtà ignorantiâ plenissimum. Quando enim Augustinus, quando Innocentius, quando Gelasius Eucharistiam ad salutem omnibus etiam parvulis necessariam dixerunt, ejusque indispensabilem necessitatem clarissimis Salvatoris verbis confirmarunt, manifestè de Eucharistia quoad rem in voto suscipiendam, non de actuali ejusdem esu loquuti sunt. Ita enim sui interpres mentem suam exposuit Doctor gratiæ *lib.*3. *de Peccatorum meritis*, *cap.*4. his verbis: *Quid autem apertius tot tantisque testimoniis divinorum eloquiorum, quibus dilucidissimè apparet, nec propter Christi societatem ad vitam salutemque æternam posse aliquem injustè damnari, hoc est ab illa vita ac salute separari? Unde fit consequens, ut quoniam nihil tale agitur aliud cùm parvuli baptizantur, nisi ut incorporentur Ecclesiæ, id est Christi corpori membrisque socientur, manifestum fit eos ad damnationem, nisi hoc iis collatum fuerit, pertinere.* Et posteà: *Nunquid etiam illud, nisi manducaverint homines carnem ejus, hoc est participes facti fuerint corporis ejus, non habebunt vitam? Nonne Veritas sine ulla ambiguitate proclamat, non solùm in regnum Dei non baptizatos parvulos intrare non posse, sed nec vitam æternam posse habere, nisi Christi corpus, cui ut incorporentur, sacramento Baptismatis inducuntur.*

Vides S. Patrem eo modo velle Eucharistiam esse necessariam, quo in Baptismo manducari potest: manducari autem ait in Baptismo carnem Christi, quatenus incorporamur mystico Christi corpori & membris ejus, id est Ecclesiæ. Idem declarat Præsul sanctissimus

tract.

tract.26. in Joan. ad hæc verba : *Qui manducat meam carnem, &c. Qui hanc sumit*, inquit, *habet vitam, & hanc utique æternam. Hunc itaque cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, sicut rei sacramentum, id est virtutem corporis & sanguinis Christi. Alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum in dominica mensa præparatur, & de mensa dominica sumitur, quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitium : res verò ipsa cujus sacramentum est omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicumque ejus particeps fuerit.* Quando ergo dixit Augustinus Eucharistiam esse omninò omnibus ad vitam necessariam, non de sacramento ut sic loquutus est, quod quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitium porrigitur ; sed de re sacramenti, quam societatem esse ait corporis & membrorum Ecclesiæ, cui parvuli per Baptismum ascribuntur. Denique sententiâ 341. à S. Prospero ex Augustino excerptâ, sic habet : *Escam vitæ accipit seu æternitatis pocula bibit qui in Christo manet, & cujus Christus agitator est : nam qui discordat à Christo, nec carnem ejus manducat, nec sanguinem bibit, etiamsi tantæ rei sacramentum ad judicium suæ præsumptionis quotidie indifferenter accipiat.* Itaque res & fructus Eucharistiæ, qui est in Christo manere, omnibus est omninò necessarius, nec potest ullus unquam vitam æternam habere, qui eo modo Eucharistiam non comederit.

S. Augustinum de re sacramenti, non de sacramento actu suscepto loquutum esse, non ex ejus solùm verbis, sed ex Patribus posterioribus ita eum interpretantibus perspicuum est.

Ita

Ita ipsum intellexit S. Fulgentius epistola ad Ferrandum de Baptismo Æthiopis, *cap.* 11. his verbis : *Nullus debet moveri fidelium in illis, qui etsi legitimè sanâ mente baptizantur, præveniente velociùs morte carnem Domini manducare & sanguinem bibere non sinuntur, propter illam sententiam Salvatoris, quâ dixit : Nisi manducaveritis, &c. Quod quisque non solùm secundùm veritatis mysteria, sed secundùm mysterii veritatem considerare poterit, in ipso lavacro sanctæ regenerationis fieri providebit. Quid enim agitur sacramento sancti Baptismatis, nisi ut credentes membra Domini nostri Iesu Christi fiant, & ad compagem corporis ejus Ecclesiasticâ veritate pertineant ?* Quod ubi productis variis sacrarum litterarum testimoniis demonstravit, subjungit : *Qui ergo membrum corporis Christi fit, quomodo non accipit quod ipse fit, quando utique illius fit verum corporis membrum, cujus corporis est in sacrificio sacramentum? Hoc ergo fit ille regeneratione sancti Baptismatis, quod est de sacrificio sumpturus Altaris. Quod etiam sanctos Patres indubitanter credidisse ac docuisse cognoscimus. Beatus quoque Augustinus de hac re sermonem fecit admodùm luculentum & aptum ædificationi atque instructioni fidelium, quem sermonem totum epistolæ malui subjicere.* Integrum sermonem profert Fulgentius, in quo inter cætera hæc habentur : *Corpus ergo Christi si vis intelligere, Apostolum dicentem audi, dicentem, inquam, fidelibus : Vos estis corpus Christi & membra. Si ergo vos estis corpus Christi & membra, mysterium vestrum in mensa Domini positum est : mysterium Domini accipitis. Ad id quod estis, Amen respondetis, & respondendo subscribitis.*

cribitis. Audi ergo corpus Christi, & respondeas Amen. Esto membrum corporis Christi, ut verum sit Amen. Quare ergo in pane? Nihil hîc de nostro afferamus: ipsum Apostolum item audiamus. Cùm ergo de isto sacramento loqueretur, ait: Unus panis, unum corpus multi sumus. ::: Qui accipit mysterium, & non servat vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se. Arbitror sancte Frater (verba sunt Fulgentii sermonem Augustini ponderantis) *disputationem nostram praclari Doctoris Augustini sermone firmatam, nec cuiquam esse aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis sanguinisque dominici participem fieri, quando in Baptismate membrum corporis Christi efficitur, nec alienari ab illo panis calicisque consortio, etiamsi antequam panem illum comedat & calicem bibat, de hoc saculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non privatur, quando ipse hoc quod illud sacramentum significat invenitur.*

Augustinum eodem modo interpretatus est Lanfrancus *epist.*33. his verbis: *Credimus generaliter omnes omnibus atatibus plurimùm expedire tam viventes quàm morientes dominici corporis & sanguinis perceptione se munire; nec tamen si priusquam corpus & sanguinem Domini sumant contingit baptizatos statim de hoc saculo exire, ullatenus credimus eos (quod Deus avertat) propter hoc in aternum perire. ::: Nam sententia illa quam Dominus in Evangelio dicit, Nisi manducaveritis, &c. quantum ad comestionem oris non potest generaliter dicta esse de omnibus. Plerique enim sanctorum Martyrum ante Baptismum*

mum quoque diversis excruciati prius de corpore migraverunt; eos tamen in numero Martyrum computat, & salvos credit Ecclesia. Infantem quoque non baptizatum, si morte imminente urgeatur, à fideli laico, si Presbyter desit, posse baptizari Canones præcipiunt; nec eum tamen, si statim moriatur, à consortio fidelium sejungunt. Necesse est ergo prædictam Domini sententiam sic intelligi, quatenus unusquisque divini mysterii per intelligentiam capax carnem Christi & sanguinem non solùm ore corporis, sed etiam amore & suavitate cordis comedat & bibat, videlicet amando, & in conscientia pura dulce habendo quod pro salute nostra Christus carnem assumpsit, pependit, resurrexit, ascendit, & imitando vestigia ejus, & communicando passionibus ipsius, quatenus humana infirmitas patitur, & divina ei gratia largiri dignatur. Hoc est enim verè & salubriter carnem Christi comedere, & sanguinem ejus bibere. Quam sententiam in libro de doctrina Christiana B. Augustinus exponens, sic ait: *Facinus vel flagitium jubere videtur; figura verò est præcipiens passioni Dominicæ communicandum esse, & suaviter atque utiliter in memoria recondendum, quod pro nobis caro ejus vulnerata & crucifixa sit. Figuram vocat figuratam loquutionem: neque enim negat veritatem carnis & sanguinis Christi (quod plerisque schismaticis visum est, & adhuc non cessat videri.) Et Dominus in Evangelio: Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Quod exponens B. Augustinus ait: Hoc est namque carnem Christi & sanguinem salubriter comedere & bibere, in Christo manere, & Christum in se manentem habere. Nam & Iudas qui Dominum tradidit, cum*

cæteris Apostolis ore accepit ; sed quia corde non comedit, judicium sibi æternæ damnationis accepit.

Sanctus etiam Thomas sic Magistrum suum Augustinum intellexit *quæst.*73. *art.*3. *ad* 1. ubi explicans illud nostri Servatoris, *Nisi manducaveritis, &c.* sic habet.: *Dicendum quod sicut Augustinus dicit exponens illud verbum Joannis, hunc cibum & potum, scilicet carnis suæ, societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est Ecclesia.* Quod & verbis ejusdem Augustini *epist. ad Bonifacium* confirmat. Hoc etiam pacto locum Joannis interpretatus est S. Bonaventura *in* 4. *dist.*12. *quæst.* 1. *ad* 1. & Durandus *dist.* 9. *quæst.*2. *ad* 2. Et certè eadem fuit S. Augustini hâc in parte sententia, quæ Innocentii ; cùm Sanctissimi hujus Pontificis verba exscribat, laudetque Augustinus. At Innocentius Papa loquutus est de Eucharistiæ re in voto suscepta, non de sacramento actu suscepto ; Innocentius enim commentum Pelagianorum vitam æternam à regno cœlorum insulsissimè distinguentium reprobans ex illo, *Nisi manducaveritis*, ait hæreticos illos *Baptismum ipsum cassare, quia prædicant habere sine baptismate infantes, quod non nisi baptismo eis confertur.* Ergo censebat Beatus ille Papa, censebatque proinde S. Augustinus, Baptismate conferri vitam æternam, quæ non datur nisi manducando carnem filii hominis ; atque in ipso baptismo manducari carnem filii hominis quoad rem, quatenus baptismo mystico Christi corpori incorporamur. Unde effectus Eucharistiæ sine Eucharistia re suscepta, in voto tamen optata habetur. Quod Eucharistiæ votum in Baptis-

mate

mate includitur. Id ipsum ex eo etiam evidentissimè claret, quod Augustinus *lib.1. de peccatorum meritis* docet Baptismum infantibus sufficere ad Salutem: *Parvulus*, inquit, *si percepto Baptismo de hac vita migraverit soluto reatu cui erat originaliter obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens, in æternum justificatos præsentiâ veritatis illuminat.* Quod & *cap.21. & 22.* repetit, necnon *lib.2. cap.28.* Videatur etiam Bernardus *lib. de diligendo Deo, cap.4.*

In fine hujus speculationis nonnulla advertere operepretium visum est circa Communionem parvulorum. Sciendum igitur, non solùm Ecclesiam Græcam pueris & infantibus sacram Communionem porrigere, sed morem illum fuisse antiquitus non modò in Oriente, sed in Occidente etiam usurpatum. Hinc olim sacramenta Baptismatis, Confirmationis, & Eucharistiæ non interruptâ celebratione conferebantur. Cujus ritus meminit Alcuinus Venerabilis Bedæ discipulus & Caroli Magni præceptor *lib. de divinis officiis, cap. de sabbatho sancto Paschatis*; & Gennadius *lib. de Eccles. dogmatibus*, *cap.52.* Et longè antè Clemens Romanus *lib. 8. Constitut. cap. 20.* Meminit etiam hujus consuetudinis Cyprianus *serm. de lapsis*, inter referendam historiam puellæ quæ Eucharistiæ sacramentum, quòd priùs idolothyta comedisset, deglutire non potuit. Augustinus quoque hujus moris non semel mentionem facit. Evagrius similiter refert *lib. 4. Eccles. hist. cap.35.* puerum Hebræi cum pueris Christianorum scholas frequentantem, cum aliis reliquias Eucharistiæ comedisse, & domum

tardiùs revertentem à patre vitriario opifice in clibanum ardentem injectum, illæsum tamen post triduum repertum inter flammas fuisse. Quod & Nicephorus *lib.* 17. *cap.* 25. recenset. Hujus etiam praxis Concilia Toletan. XI. *c.*11. & Matisconense *cap.*16. testes sunt.

Ecclesia tamen Latina hæc duo sacramenta, Eucharistiæ potissimùm communionem solis adultis usu rationis præditis confert, tum ut majori cum fructu & ampliori emolumento recipiantur; tum ut tantorum mysteriorum immensa dignitas sanctiùs tractetur, & ab infantibus non satis decorè cibus ille divinus sumatur. Multos etiam in Actibus Apostolorum legimus baptizatos, quibus hæc bina Sacramenta non impertivisse Apostolos refertur. Illum tamen morem non reprehendit Tridentinum suprà laudatum, quia nimirum primitivis temporibus, quando minor erat fidelium numerus, citò & facilè incommoda illa, quibus consuetudo hujusmodi, sicut & communio sub utraque specie exposita est, præcavebantur.

Cæterùm quorumdam Schismaticorum hæreticos imitantium audacia minimè ferenda est, qui cum Simeone Thessalonicensi *lib. de sacramentis*, Nicolao Cabasila *orat.* 1. *de vita in Christo*, Hieremia Constantinopolitano *in secunda sua censura apologia*, Philadelphiensi *lib. de Sacram.* Ecclesiæ Romanæ sugillandæ gratiâ opinantur Eucharistiæ usum esse medium ipsis etiam parvulis ad salutem omninò necessarium. Quod meritò reprobat Tridentinum, cùm Baptismus animam parvuli divinâ gratiâ exornet, qui per lavacrum regeneratus & Christo incorporatus adeptam jam filiorum

Dei

Dei gratiam in illa ætate amittere non potest. Gratiæ autem, si quis in ea decesserit, vita æterna respondet; quæ quidem gratia semel obtenta uno peccato mortali deperditur.

REFLEXIO.

Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum. Luc. 22. Si desiderium una & condigna fuit ad hoc sacramentum amoris instituendum præparatio, profectò eadem desideratur ad illud idem suscipiendum dispositio. Justum est planè ut amore recipiamus, quod uno amore donatum est; & sicut teste Augustino anima Deo plenè serviens beatam vitam, quâ Deo æternùm fruatur, sine intermissione desiderat, *augescentisque pietatis indicium est maximum, cùm desiderium istud magis ac magis inflammatur*, ut *epist.* 121. & *in Psalm.* 37. inculcat; sic divinam Eucharistiam, quæ futuram fruitionem præfigurat, ejusque pignus est & primitiæ, vehementer appetere tenetur anima sancta, ut omnium quibus hæc mortalis vita assiduè conflictatur ægritudinum levationem ac remedium indidem petat, utque urgente charitate ad Christum realiter præsentem, ut ad unicum in ærumnis consolatorem, unicum in miseriis liberatorem, unicum in infirmitate adjutorem, unicum sanctitatis authorem adducatur. Hinc viri Sancti nihil sibi gravius accidere, vel acerbius posse rentur, quàm cibo illo, qui votorum suorum summa est, privari. Cùm enim Eucharistia summum in hac vita Christiani hominis bonum sit, gravissimam omnium pœnam me-

caveritis, &c. An verò quisquam hoc dicere audebit, quod ad parvulos hæc sententia non pertineat, possintque sine participatione corporis hujus & sanguinis in se habere vitam, quia non ait: Qui non manducaverit; sicut de Baptismo: Qui non renatus fuerit; sed ait: Si non manducaveritis, velut eos alloquens qui audire & intelligere poterant, quod utique non valent parvuli? Sed qui hoc dicit non attendit, quia nisi omnes sententia ista teneat, ut sine corpore & sanguine Filii hominis vitam habere non possint, frustra etiam ætas major id curat; potest enim (si non voluntatem, sed verba loquentis attendas) eis solis tunc videri dictum, quibus tunc Dominus loquebatur: quia non ait, qui non manducaverit; sed, Si non manducaveritis. Et ubi est quod eodem loco de hac ipsa re ait: Panis quem ego dedero caro mea est pro sæculi vita? Secundùm hoc enim etiam ad nos pertinere illud sacramentum intelligimus, qui tunc nondum fuimus, quando ista dicebat; quia non possumus dicere ad sæculum nos non pertinere, pro cujus vita Christus carnem suam dedit. Quis autem ambigat sæculi nomine homines significatos esse, qui nascendo in hoc sæculum venimus? Ac etiam pro parvulorum vita caro data est, quæ data est pro sæculi vita; & si non manducaverint carnem Filii hominis, nec ipsi habere possunt. Idem repetit *lib. 1. ad Bonifacium, cap. 22.* & *lib. 3. contra Julianum, cap. 1.* & *lib. de prædest. Sanct. cap. 13.* & alibi non semel.

Anne propterea Doctor sanctissimus Romanæ Ecclesiæ vestigiis catholicè indivulséque adhærens à communibus cæterorum Patrum & universalis Ecclesiæ sensibus recessit? Absit, absur

absurdum est dicere, & cogitare impium & juxtà ignorantiâ plenissimum. Quando enim Augustinus, quando Innocentius, quando Gelasius Eucharistiam ad salutem omnibus etiam parvulis necessariam dixerunt, ejusque indispensabilem necessitatem clarissimis Salvatoris verbis confirmarunt, manifestè de Eucharistia quoad rem in voto suscipiendam, non de actuali ejusdem esu loquuti sunt. Ita enim sui interpres mentem suam exposuit Doctor gratiæ *lib.3. de Peccatorum meritis, cap.4.* his verbis: *Quid autem apertius tot tantisque testimoniis divinorum eloquiorum, quibus dilucidissimè apparet, nec propter Christi societatem ad vitam salutemque æternam posse aliquem injustè damnari, hoc est ab illa vita ac salute separari? Unde fit consequens, ut quoniam nihil tale agitur aliud cùm parvuli baptizantur, nisi ut incorporentur Ecclesiæ, id est Christi corpori membrisque socientur, manifestum fit eos ad damnationem, nisi hoc iis collatum fuerit, pertinere.* Et posteà: *Nunquid etiam illud, nisi manducaverint homines carnem ejus, hoc est participes facti fuerint corporis ejus, non habebunt vitam? Nonne Veritas sine ulla ambiguitate proclamat, non solùm in regnum Dei non baptizatos parvulos intrare non posse, sed nec vitam æternam posse habere, nisi Christi corpus, cui ut incorporentur, sacramento Baptismatis inducuntur.*

Vides S. Patrem eo modo velle Eucharistiam esse necessariam, quo in Baptismo manducari potest: manducari autem ait in Baptismo carnem Christi, quatenus incorporamur mystico Christi corpori & membris ejus, id est Ecclesiæ. Idem declarat Præsul sanctissimus

tract.

tract.26. in Joan. ad hæc verba : *Qui manducat meam carnem, &c. Qui hanc ſumit*, inquit, *habet vitam, & hanc utique æternam. Hunc itaque cibum & potum ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum, ſicut rei ſacramentum, id eſt virtutem corporis & ſanguinis Chriſti. Alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum in dominica menſa præparatur, & de menſa dominica ſumitur, quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium : res verò ipſa cujus ſacramentum eſt omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicumque ejus particeps fuerit.* Quando ergo dixit Auguſtinus Euchariſtiam eſſe omninò omnibus ad vitam neceſſariam, non de ſacramento ut ſic loquutus eſt, quod quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium porrigitur ; ſed de re ſacramenti, quam ſocietatem eſſe ait corporis & membrorum Eccleſiæ, cui parvuli per Baptiſmum aſcribuntur. Denique ſententiâ 341. à S. Proſpero ex Auguſtino excerptâ, ſic habet : *Eſcam vitæ accipit ſeu æternitatis pocula bibit qui in Chriſto manet, & cujus Chriſtus agitator eſt : nam qui diſcordat à Chriſto, nec carnem ejus manducat, nec ſanguinem bibit, etiamſi tantæ rei ſacramentum ad judicium ſuæ præſumptionis quotidie indifferenter accipiat.* Itaque res & fructus Euchariſtiæ, qui eſt in Chriſto manere, omnibus eſt omninò neceſſarius, nec poteſt ullus unquam vitam æternam habere, qui eo modo Euchariſtiam non comederit.

S. Auguſtinum de re ſacramenti, non de ſacramento actu ſuſcepto loquutum eſſe, non ex ejus ſolùm verbis, ſed ex Patribus poſterioribus ita eum interpretantibus perſpicuum eſt.

Ita ipsum intellexit S. Fulgentius epistola ad Ferrandum de Baptismo Æthiopis, *cap.* 11. his verbis : *Nullus debet moveri fidelium in illis, qui etsi legitimè sanâ mente baptizantur, præveniente velociùs morte carnem Domini manducare & sanguinem bibere non sinuntur, propter illam sententiam Salvatoris, quâ dixit : Nisi manducaveritis, &c. Quod quisque non solùm secundùm veritatis mysteria, sed secundùm mysterii veritatem considerare poterit, in ipso lavacro sanctæ regenerationis fieri providebit. Quid enim agitur sacramento sancti Baptismatis, nisi ut credentes membra Domini nostri Jesu Christi fiant, & ad compagem corporis ejus Ecclesiasticâ veritate pertineant ?* Quod ubi productis variis sacrarum litterarum testimoniis demonstravit, subjungit : *Qui ergo membrum corporis Christi fit, quomodo non accipit quod ipse fit, quando utique illius fit verum corporis membrum, cujus corporis est in sacrificio sacramentum? Hoc ergo fit ille regeneratione sancti Baptismatis, quod est de sacrificio sumpturus Altaris. Quod etiam sanctos Patres indubitanter credidisse ac docuisse cognoscimus. Beatus quoque Augustinus de hac re sermonem fecit admodùm luculentum & aptum ædificationi atque instructioni fidelium, quem sermonem totum epistolæ malui subjicere.* Integrum sermonem profert Fulgentius, in quo inter cætera hæc habentur : *Corpus ergo Christi si vis intelligere, Apostolum dicentem audi, dicentem, inquam, fidelibus : Vos estis corpus Christi & membra. Si ergo vos estis corpus Christi & membra, mysterium vestrum in mensa Domini positum est : mysterium Domini accipitis. Ad id quod estis, Amen respondetis, & respondendo subscribitis.*

cribitis. Audi ergo corpus Christi, & respondeas Amen. Esto membrum corporis Christi, ut verum sit Amen. Quare ergo in pane? Nihil hîc de nostro afferamus: ipsum Apostolum item audiamus. Cùm ergo de isto sacramento loqueretur, ait: Unus panis, unum corpus multi sumus. ::: Qui accipit mysterium, & non servat vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se. Arbitror sancte Frater (verba sunt Fulgentii sermonem Augustini ponderantis) *disputationem nostram praeclari Doctoris Augustini sermone firmatam, nec cuiquam esse aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis sanguinisque dominici participem fieri, quando in Baptismate membrum corporis Christi efficitur, nec alienari ab illo panis calicisque consortio, etiamsi antequam panem illum comedat & calicem bibat, de hoc saeculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non privatur, quando ipse hoc quod illud sacramentum significat invenitur.*

Augustinum eodem modo interpretatus est Lanfrancus *epist.33.* his verbis: *Credimus generaliter omnes omnibus aetatibus plurimùm expedire tam viventes quàm morientes dominici corporis & sanguinis perceptione se munire; nec tamen si priusquam corpus & sanguinem Domini sumant contingit baptizatos statim de hoc saeculo exire, ullatenus credimus eos (quod Deus avertat) propter hoc in aeternum perire. ::: Nam sententia illa quam Dominus in Evangelio dicit, Nisi manducaveritis, &c. quantum ad comestionem oris non potest generaliter dicta esse de omnibus. Plerique enim sanctorum Martyrum ante Baptismum*

mum quoque diversis excruciati priùs de corpore migraverunt; eos tamen in numero Martyrum computat, & salvos credit Ecclesia. Infantem quoque non baptizatum, si morte imminente urgeatur, à fideli laico, si Presbyter desit, posse baptizari Canones præcipiunt; nec eum tamen, si statim moriatur, à consortio fidelium sejungunt. Necesse est ergo prædictam Domini sententiam sic intelligi, quatenus unusquisque divini mysterii per intelligentiam capax carnem Christi & sanguinem non solùm ore corporis, sed etiam amore & suavitate cordis comedat & bibat, videlicet amando, & in conscientia pura dulce habendo quod pro salute nostra Christus carnem assumpsit, pependit, resurrexit, ascendit, & imitando vestigia ejus, & communicando passionibus ipsius, quatenus humana infirmitas patitur, & divina ei gratia largiri dignatur. Hoc est enim verè & salubriter carnem Christi comedere, & sanguinem ejus bibere. Quam sententiam in libro de doctrina Christiana B. Augustinus exponens, sic ait: *Facinus vel flagitium jubere videtur; figura verò est præcipiens passioni Dominicæ communicandum esse, & suaviter atque utiliter in memoria recondendum, quod pro nobis caro ejus vulnerata & crucifixa sit. Figuram vocat figuratam loquutionem: neque enim negat veritatem carnis & sanguinis Christi (quod plerisque schismaticis visum est, & adhuc non cessat videri.) Et Dominus in Evangelio: Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Quod exponens B. Augustinus ait: Hoc est namque carnem Christi & sanguinem salubriter comedere & bibere, in Christo manere, & Christum in se manentem habere. Nam & Iudas qui Dominum tradidit, cum*

mate includitur. Id ipsum ex eo etiam evidentissimè claret, quod Augustinus *lib.*1. *de peccatorum meritis* docet Baptismum infantibus sufficere ad Salutem: *Parvulus*, inquit, *si percepto Baptismo de hac vita migraverit soluto reatu cui erat originaliter obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens, in æternum justificatos præsentiâ veritatis illuminat.* Quod & *cap.*21. *&* 22. repetit, necnon *lib.*2. *cap.*28. Videatur etiam Bernardus *lib. de diligendo Deo*, *cap.*4.

In fine hujus speculationis nonnulla advertere operepretium visum est circa Communionem parvulorum. Sciendum igitur, non solùm Ecclesiam Græcam pueris & infantibus sacram Communionem porrigere, sed morem illum fuisse antiquitus non modò in Oriente, sed in Occidente etiam usurpatum. Hinc olim sacramenta Baptismatis, Confirmationis, & Eucharistiæ non interruptâ celebratione conferebantur. Cujus ritus meminit Alcuinus Venerabilis Bedæ discipulus & Caroli Magni præceptor *lib. de divinis officiis*, *cap. de sabbatho sancto Paschatis*; & Gennadius *lib. de Eccles. dogmatibus*, *cap.*52. Et longè antè Clemens Romanus *lib.* 8. *Constitut. cap.* 20. Meminit etiam hujus consuetudinis Cyprianus *serm. de lapsis*, inter referendam historiam puellæ quæ Eucharistiæ sacramentum, quòd priùs idolothyta comedisset, deglutire non potuit. Augustinus quoque hujus moris non semel mentionem facit. Evagrius similiter refert *lib.* 4. *Eccles. hist. cap.*35. puerum Hebræi cum pueris Christianorum scholas frequentantem, cum aliis reliquias Eucharistiæ comedisse, & domum

O 2

tardiùs revertentem à patre vitriario opifice in clibanum ardentem injectum, illæsum tamen post triduum repertum inter flammas fuisse. Quod & Nicephorus *lib.* 17. *cap.* 25. recenset. Hujus etiam praxis Concilia Toletan. XI. *c.*11. & Matisconense *cap.*16. testes sunt.

Ecclesia tamen Latina hæc duo sacramenta, Eucharistiæ potissimùm communionem solis adultis usu rationis præditis confert, tum ut majori cum fructu & ampliori emolumento recipiantur; tum ut tantorum mysteriorum immensa dignitas sanctiùs tractetur, & ab infantibus non satis decorè cibus ille divinus sumatur. Multos etiam in Actibus Apostolorum legimus baptizatos, quibus hæc bina Sacramenta non impertivisse Apostolos refertur. Illum tamen morem non reprehendit Tridentinum suprà laudatum, quia nimirum primitivis temporibus, quando minor erat fidelium numerus, citò & facilè incommoda illa, quibus consuetudo hujusmodi, sicut & communio sub utraque specie exposita est, præcavebantur.

Cæterùm quorumdam Schismaticorum hæreticos imitantium audacia minimè ferenda est, qui cum Simeone Thessalonicensi *lib. de sacramentis*, Nicolao Cabasila *orat.* 1. *de vita in Christo*, Hieremia Constantinopolitano *in secunda sua censura apologia*, Philadelphiensi *lib. de Sacram.* Ecclesiæ Romanæ sugillandæ gratiâ opinantur Eucharistiæ usum esse medium ipsis etiam parvulis ad salutem omninò necessarium. Quod meritò reprobat Tridentinum, cùm Baptismus animam parvuli divinâ gratiâ exornet, qui per lavacrum regeneratus & Christo incorporatus adeptam jam filiorum

Dei

Dei gratiam in illa ætate amittere non potest. Gratiæ autem, si quis in ea decesserit, vita æterna respondet; quæ quidem gratia semel obtenta uno peccato mortali deperditur.

REFLEXIO.

Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum. Luc. 22. Si desiderium una & condigna fuit ad hoc sacramentum amoris instituendum præparatio, profectò eadem desideratur ad illud idem suscipiendum dispositio. Justum est planè ut amore recipiamus, quod uno amore donatum est; & sicut teste Augustino anima Deo plenè serviens beatam vitam, quâ Deo æternùm fruatur, sine intermissione desiderat, *augescentisque pietatis indicium est maximum, cùm desiderium istud magis ac magis inflammatur*, ut *epist.* 121. & *in Psalm.* 37. inculcat; sic divinam Eucharistiam, quæ futuram fruitionem præfigurat, ejusque pignus est & primitiæ, vehementer appetere tenetur anima sancta, ut omnium quibus hæc mortalis vita assiduè conflictatur ægritudinum levationem ac remedium indidem petat, utque urgente charitate ad Christum realiter præsentem, ut ad unicum in ærumnis consolatorem, unicum in miseriis liberatorem, unicum in infirmitate adjutorem, unicum sanctitatis authorem adducatur. Hinc viri Sancti nihil sibi gravius accidere, vel acerbius posse rentur, quàm cibo illo, qui votorum suorum summa est, privari. Cùm enim Eucharistia summum in hac vita Christiani hominis bonum sit, gravissimam omnium pœnam me-

ritò judicant divinorum mysteriorum participatione carere: gravior enim, aut levior pœna est, quo majus vel minus bonum est quo privantur, quóve magis vel minùs boni illius præstantiam percipimus. Quemadmodum ergo desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desideret ad Christum anima nostra, ut hoc puro desiderio veluti sacro igne divinissimum illum cibum concoquere sufficiat, ejus alioquin exuberantiâ obruenda potiùs quàm fovenda & roboranda.

Etenim ut rectè observat S. Franciscus Salesius lib. 2. epistolarum, epist. 48. *Cibi appetentia duplex est; altera quæ probâ & legitimâ concoctione; alterâ quæ attrahentis virtutis stomachi depravatione gignitur.* Adest interdum adumbrata hujus cibi fames, eaque se accendi imaginantur infirmissimæ virtutis viri, & sæpius mulierculæ, quorum, vel quarum tepidâ vita, negligens conversatio, terrenus affectus sæcularibus implicatus, incuriosum abstergendarum culparum studium desiderium illud fallax & suspectum esse convincunt. Cùm enim hujusmodi desiderantes nulla vel levis mandatorum Evangelicorum observandorum cura tangat, nihil ex cœlestis alimenti usu virium vel firmitatis trahant, neque cœlesti illo pane pasti vegetentur & spiritûs pinguedine saginentur, procul dubio desideria illa fallacia suspicionem habent, nec Sancti Spiritus, sed amoris proprii calori ascribuntur.

Nihil sanctius, nihil laudabilius, nihil justius sacræ communionis desiderio; nihil ejus usu, si rectè atque ordine fit, utilius & fructuosius in vita Christiana esse potest. Sed illos vero & sufficienti-

sufficienti desiderio flagrare nunquam crediderim, qui nihil de vitæ integritate, morum innocentiæ, bonorum operum cultu, sæcularium maximarum abjectione, firma in pietate christiana constantia, arctiore cum Deo unione, atque perfectionis progressu soliciti, eo tamen tenentur errore, ut se probè communione defungi arbitrentur, si in superficie mentis quædam ejus cibi desideria sentiant, & brevem ac fluxum devotionis sensum capiant, qui nihil veri fructus & incrementi virtutis afferat, & nihilo amplius ex Eucharistia assequatur, quàm si ad illam omninò hujusmodi desidiosi non accessissent. Verum hujus cibi efficaxque desiderium vitam omninò infert cœlesti pabulo dignam, iis solis divinitùs comparato, qui in cupiditatibus expugnandis, domandoque animo acriter & studiosè laborant. Ad hunc enim spiritalem panem non minus quàm ad materialem, ut benè dixit Joannes Avila 1. *parte, epist. 66.* referendum est illud Apostoli: *Qui non vult operari, non manducet*; ne scilicet panem gratis comedat. Cuinam verò sine labore ac dimicatione pane hoc sanctissimo animam pascere concessum est?

Reminiscere, Lector, quod nisi vita tua cum Evangelii forma congruat, periculosè divinis altaribus admoveris. Quia si Patres uti tenemur audiamus, indubium est eum qui frequenter cœlesti cibo reficitur, charitatis eum incensum esse ardore oportere, non secus atque illum qui crebriùs alimenta adhibet, nativo calore abundare necessum est: unde sicut solidorum ac succulentorum alimentorum copia ægris non officere corporibus non potest; ita infir-

miori ac debiliori animo discrimen imminet, si tam crebrò divinissimo illo pane vescatur. *Illi*, inquit Hieronymus in caput 9. Zachariæ, *hunc panem comedunt* (ut oportet) *qui in Christo robusti sunt, & ad quos Ioannes Evangelista loquitur: Scribo vobis, juvenes, quia sermo Dei in vos manet, & fortes estis, & vicistis malignum.* Non fert summa, quam Christo debemus veneratio, ut ejus benignitate properatis frequentibusque communionibus abutamur, antequam familiari tanti hospitis consuetudine dignos nos vitæ ac morum sanctitate præbuerimus; eaque est tremendi mysterii dignitas atque præstantia, ut ab illo interdum etiam Sacerdotes reverentiæ causâ digredi expediat, tum ne dum hoc sacramento familiariùs utuntur, debita ei observantia & reverentia minuatur: tum ut certo tempore jejuniis, orationibus, aliisque pœnitentiæ & pietatis officiis impenso, dilatione illa puriores, paratiores, & appetentiores ad cœlestem mensam accedant. Hinc præclarè ab Hieronymo *in cap.* 5. *Ionæ*, dictum est: *Ipsum quoque Dominum verum Ionam missum ad prædicationem mundi jejunasse quadraginta dies, & hæreditate nobis jejunii derelicta, ad esum corporis sui sub hoc numero nostras animas præparasse.*

Concors est Catholicorum omnium Doctorum vox, eum qui frequenter communione pasci velit, eximio quodam pietatis motu efferri oportere; teneri illum non solùm grandes grandium peccatorum fœditates pœnitentiæ lacrymis diluere, sed etiam divellere pro virili animum affectumque à venialibus, eorum quavis occasione accuratè abjecta: quia cavillationibus

bus & suffugiis minimè unquam fiet, quin hic sit communis Christianæ pietatis sensus, frequentem communionis usum, & multò minùs quotidianum non nisi sanctioribus animis, gratiæ muneribus, Christique amore plenis concedi oportere. Hoc verò in animum inducere suum quis possit, homines illos veris lacrymis peccata diluere, sincero affectu animum à venialibus divellere, Christique dilectione abundare, qui de divinis vix cogitant, quorum pietas elanguit; qui sui amore tumentes & tenacissimi huic sæculo vinculis astricti, omnibus conflictantur animi morbis, omnibus fermè passionibus famulantur, veris & à Spiritu Sancto inseminatis sacræ Communionis desideriis flagrare? Itáne mulieres illæ, quas vulgus Devotas dictitat, quarum unum in hac vita negotium est crines componere, vultum immutato Creatoris opere sibi pigmentis refingere, in publicis deambulationum curriculis, saltantium comœdorumque choris, ac ludentium consessibus frequentandis dies conterere, & vigilias producere, in multam diem & provectiorem solem stertere, in altam noctem epulari & ludere, usuque præpostero noctes in dies, & vicissim commutare; illæ, inquam, mulieres circumornatæ ut similitudo templi, odorariis pulveribus inspersæ, unguentis oblitæ, perfusis moschis imbutæ, nigrarum macularum distinctione vermiculatæ satin' ad Communionem quoties libuerit frequentandam paratæ, satin' instructæ ut Sanctuarii cœlestis adyta ingredi toties audeant, quia molle aliquod in extrema mentis superficie desiderium expertæ sunt? Adeóne abjectè sentiemus de virtutibus animi

quas frequens cum Christo consuetudo postulat, ut omnes sine ullo discrimine ad tremendum altare ipsis Angelis formidandum immittamus? Adeóne neminem vel imbecillum vel pravum reperiri censebimus, quin Communionis octavo quoque die usurpandæ frequentiâ dignus habendus sit, postquam Sancti usum illum præstantissimæ virtutis præmium & mercedem esse constituerunt?

Bonum ergo est atque laudabile ardentibus in Eucharistiam desideriis à charitate profectis æstuare: bonum etiam est Sacerdotem vitam sanctam agentem frequenter celebrare, quia ut Venerabilis Beda dixit: *Sacerdos non legitimè impeditus celebrare omittens, quantùm in eo est, privat Sanctam Trinitatem laude & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, justos subsidio & gratia, in Purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam spiritali Christi beneficio, & seipsum medicinâ & remedio.* Sed bonum etiam est & Communionem & sacrificium interdum omitti; tum ut ejus desideria eo intervallo accendantur; tum ut lacrymis aliisque pœnitentiæ operibus, atque propriæ indignitatis confessione eum ampliùs advocemus, qui à solis humilibus honoratur; tum ut Centurionis & Chananeæ partes suscipientes, cum illo clamemus, *Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum*; cum ista verò profiteamur, *Etiam Domine indigna sum quæ filiorum pane reficiar.* Canis utique sum; sed si canes integro pane non fruuntur, micas certè è mensa Domini defluentes accipiunt. Ita suavissime Domine, qui totus es desiderabilis, si minùs sacrosanctum tuum corpus, gratiæ saltem stillas, quas in eos qui ad ipsum amore se applicant effundit,

effundit, supplex postulo. Hinc S. Franciscus Salesius *lib.2. epist.52.* præstantem virtute matronam sic alloquitur: *Iam tibi tuæ mentis cura seriò habenda est, ut pro tot tamque ardentibus votis tuis puriorem eam in dies ac firmiorem efficias. Nec abs re censeo tantisper sacra communione privari, si fortè ipsum Eucharistiæ desiderium majorem etiam vitæ emendandæ curam tibi ac diligentiam allaturum sit.*

SPECVLATIO II.

Eucharistia est sacramentum corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini realiter contentum, ad spiritalem animæ refectionem institutum: quod licèt duplici elemento, pane scilicet & vino constet, non plura tamen, sed unicum est sacramentum.

PRior speculationis pars tradit Eucharistiæ essentiam & definitionem id quod est commune & genericum explicantem, dum ait Eucharistiam esse signum, seu sensibile aliquod symbolum, quod omnibus & singulis convenit Sacramentis; illud autem sensibile sunt species panis & vini continentes corpus & sanguinem Christi, quas dum digni comedimus, divinâ gra-

tiâ pascimur & reficimur : unde habetur hujus sacramenti differentia. Per Baptismi enim gratiam in Christo nascimur, per Confirmationem nová in Christo nata creatura augetur, per Eucharistiam novus homo pascitur & in vita spiritali perficitur. Nam ut benè ait S. Thomas *quæst.*73.*art.*1.*ad* 1. alia est perfectio quam confert Confirmatio, alia quæ Eucharistiâ obtinetur: in homine namque una est perfectio, ad quam pervenitur per augmentum, & talis perfectio competit Confirmationi : alia autem est perfectio, quam homo consequitur ex admixtione alicujus extrinseci hominem conservantis, putà ex admixtione cibi, vel alicujus ejusmodi; & talis perfectio competit Eucharistiæ, quæ est spiritalis refectio.

Sed difficultas est, pro quo essentialiter supponat Sacramentum Eucharistiæ, ut sacramentum est. Communior Thomistarum sententia est, hoc sacramentum essentialiter supponere pro solis speciebus consecratis corpus & sanguinem Christi realiter continentibus, ita ut species illæ sint tota hujus sacramenti essentia vel natura, nec ejus constitutionem essentialem ingrediatur corpus Christi, uti Suarez, Vasques, Sylvius, & alii opinantur. Nam in Concilio Tridentino *sess.*13. *can.*1. dicitur corpus & sanguinem Christi in Eucharistiæ sacramento contineri. Censet ergo sancta Synodus, non corpus Christi, sed species sub quibus realiter continetur, esse totum Eucharistiæ sacramentum. Eandem sententiam tradit Catechismus Romanus *part.*2. *titulo de Eucharistia, numer.*8. his verbis : *Diligenter observandum est, multa in hoc mysterio esse, quibus aliquando*

sacramen

sacramenti, nomen sacri Scriptores tribuerunt. Interdum enim & consecratio, & perceptio, frequenter verò & ipsum Domini corpus & sanguis qui in Eucharistia continetur, sacramentum vocari consuevit. Inquit enim S. Augustinus sacramentum hoc duobus constare, visibili scilicet elementorum specie, & invisibili carne & sanguine ipsius Domini nostri Iesu Christi. Atque ad hunc modum sacramentum hoc adorandum esse, nimirum corpus & sanguinem Domini intelligentes affirmamus. Verùm hæc omnia minùs propriè sacramentum dici perspicuum est. Ipsa autem panis & vini species veram & absolutam hujus nominis rationem habent. Quæ verba apertissima sunt. Hinc sæpissimè à Patribus Eucharistia sacramentum corporis Christi appellatur, quod utique corpori Christi non convenit. Hinc Theologi vulgò cum S. Thoma *quæst. 73. art. 1. ad 3.* & *articulo 6.* post Innocentium III. *cap. cùm Martha, de celebratione Missarum*, distingunt tria in Eucharistia, sacramentum tantùm, rem sacramenti tantùm, sacramentum & rem sacramenti simul: per *sacramentum tantùm* sensibiles species intelligentes; per *rem tantùm sacramenti*, gratiam animum pascentem & spiritaliter saginantem; per *rem & sacramentum simul* corpus Christi quod per species significatur; & corpus Christi mysticum, sive gratiam, qua viva Ecclesiæ membra cùm inter se, tum cum Christo capite adunantur, significat. Sicut ergo Baptismus non constat essentialiter ablutione & charactere, qui est res & sacramentum simul; sed in sola aquæ elementaris ablutione sub præscripta verborum forma situs est: sic Eucharistia non in specie-

bus & corpore Christi ex æquo, sed in solis speciebus consecratis, corpus tamen Christi realiter præsens connotantibus consistit. Hac etiam nostrâ sententiâ difficiliora Novatorum adversùs realem Christi præsentiam è Patribus deprompta argumenta facillimè confringuntur & in fumum abeunt. Cùm enim Patres Eucharistiam dicunt esse sacramentum, symbolum, & signum corporis Christi, non propterea corpus Christi excludunt, ut nostrates hæretici mentiuntur, sed de Eucharistia formaliter & in ratione sacramenti loquuntur, scilicet de speciebus sensibilibus, quæ sunt signum & figura corporis Christi, illud tametsi realiter includant.

Rationem verò hujus sententiæ aliqui ex eo derivant, quod omnia sacramenta secundùm se tota, & secundùm omnes suas partes intrinsecas sunt quædam instrumenta Dei separata: at corpus & sanguinis Christi non sunt instrumenta separata, sed conjuncta divinitati: ergo nec sacramentum Eucharistiæ sunt, nec pars ejus intrinseca. Verùm enim verò frigida admodum & imbecilla ratio illa videtur. Voluntariè namque asseritur, omne sacramentum esse instrumentum separatum; licèt enim id in sacramentis, in quibus Christus realiter non continetur, verum probetur, quomodo id sacramento, cui Christus realiter adest, non conveniat, probandum superest.

Vera ergo ratio à sacro Concilio Tridentino laudato indicatur, & hujusmodi est: Sacramentum quà sacramentum est essentialiter symbolum rei sacræ & invisibilis, gratiæ visibilis & sensibilis forma. Atqui hæc omnium calculo

probata

probata sacramenti definitio solis speciebus, minimè verò corpori & sanguini Christi realiter sub eis contentis convenit. Species namque significant gratiam animam cibantem, eamque instrumentaliter causant; significant etiam realiter præsens, invisibile tamen Christi corpus quo pascimur, cuive unimur; non tamen illud causant: non enim omne quod significant sacramenta efficiunt, cùm omnia Redemptoris passionis, quam utique non efficiunt, signa sint. Ergo tota hujus sacramenti essentia in speciebus Eucharisticis sita est.

Dices: Licèt corpus Christi non sit sensibile per se, est tamen sensibile ratione specierum: sufficit autem ad rationem partis essentialis sacramenti, quod sit sensibilis per aliud; nam contritio est pars essentialis sacramenti pœnitentiæ, & tamen non est sensibilis ratione sui, sed tantùm ratione confessionis. Ergo ratione factâ non efficaciter probamus corpus Christi non esse partem essentialem sacramenti Eucharistiæ.

Respondeo, quod cùm corpus Christi sub sensus non cadat, sed omnium aciem fugiat, solæque species sensibus percipiantur, hinc fit corpus Christi non esse signum & sacramentum ratione sui, sed earum duntaxat ratione specierum. Nec est simile de contritione, quæ licèt non sit sensibilis sacerdoti ratione sui, sed tantùm ratione confessionis rei; est tamen ipsi reo pœnitenti sensibilis, cùm eam actu percipiat, actu experiatur. Sufficit verò ad sacramenti rationem, illius præsertim cujus materia sunt actus pœnitentis, ut id quod dicitur pars sacramenti, sit alicui sensibile. Sacramentum verò

verò cujus materia exteriùs exhibetur, merè sensibilem habere materiam oportet, ut patet discurrenti per singula sacramenta.

Instabis: Sacramentum Eucharistiæ est id quod à Christo institutum est ad fideles per modum cibi & potus reficiendos; hic enim est perpetuus Patrum & Conciliorum loquendi modus: sed cibus ille non species Eucharistiæ, sed caro Christi est sub speciebus latens; scriptum est enim: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Ergo sacramentum Eucharistiæ non solùm pro speciebus consecratis, sed etiam pro corpore & sanguine Christi supponit. Unde Patres docent, hoc sacramentum constare ex duabus rebus, terrenâ & cœlesti, ex visibili specie & invisibili carne.

Respondeo Patres Sacramentum Eucharistiæ accipere pro omnibus quæ in illo inveniuntur, non verò pro eo quod præcisam constituit sacramenti rationem, quia continens pro contento, & vice versa communi modo loquendi usurpatur. Cùm enim à præcisionibus metaphysicis Patres abstraherent, non erant soliciti tria illa distinguere, quæ in quolibet sacramento Theologi discernunt, sacramentum tantùm, rem tantùm, sacramentum & rem simul; quorum primum solis speciebus, secundum gratiæ sacramentali, tertium corpori & sanguini Christi convenire fatendum est, omnia sus deque ne misceamus. Fateor tamen in communi loquendi usu sacramentum pro corpore Christi sub speciebus contento accipi, ut cùm dicimus: *Laudetur sanctissimum Sacramentum: Tantum sacramentum veneremur cernui.* Quia de illo loqui solenne est secundùm omnia quæ involvit,

vit. Quia etiam licèt corpus Christi non constituat directè ipsum sacramentum, est tamen res significata & contenta in ipso, quo pascimur & nutrimur; unde sacramentum Eucharistiæ est cibus animæ, tum ratione gratiæ ad quam producendam evehitur; tum quia realiter continet vivificam Christi carnem, quæ se manducantibus dat spiritûs pinguedinem. Hac etiam de causa Sacramentum Eucharistiæ adoratur ratione Salvatoris in eo contenti. Sed de his magis speculatione sequenti.

Urgebis: Omne sacramentum novæ legis constat rebus & verbis; rebus ut materia; verbis ut forma, ut docet Concilium Florentinum alibi relatum. Ergo solæ species Eucharisticæ etiam ut connotantes & continentes corpus Christi, non sunt adæquata sacramenti Eucharistiæ essentia, quæ etiam verbis consecrationis intrinsecè constat. Et sanè sicut in aliis sacramentis verba materiam ad significandam gratiam determinant; ita species Eucharisticæ non sunt gratiæ significativæ, nisi quatenus verbis consecrationis determinantur.

Respondeo propter hoc argumentum Cardinalem Delugo aliosve quosdam recentiores existimare verba consecrationis, quibus panis & vinum in corpus & sanguinem Christi convertuntur, ad essentialem hujus sacramenti constitutionem pertinere. Verùm cùm hoc sacramentum habeat esse permanens, non successivum; forma verò seu verba consecrationis se habeant per modum alicujus transeuntis effectivè conficientis hoc sacramentum, quanvis verba illa necessariò desiderentur ut fiat sacramentum, non tamen ipsius sacramenti Eucha-

ristiæ constitutionem intrinsecè ingrediuntur, nec tam informant quàm efficiunt hoc sacramentum habens esse ratum & permanens. Non enim ea tantùm ratione aliquid dicitur forma sacramentalis, quòd semper informet, sed quia materiam de se indifferentem determinat, consecrat, & sanctificat. Quare sicut licèt ad Confirmationem omninò requiratur chrisma consecratum, & ad Extremam Unctionem oleum ab Episcopo benedictum; ipsa tamen chrismatis consecratio, vel olei benedictio non sunt intrinseca hujusmodi sacramentorum pars; ita verba consecrationis Eucharistiæ omninò quidem desiderantur, ut perficiatur sacramentum, ipsum tamen intrinsecè non constituunt, sed solæ species sacramentales, verba tamen illa connotantes & essentialiter supponentes. Ex quibus intelligitur doctrina Concilii Florentini aientis omnia novæ legis sacramenta perfici rebus ut materia, verbis ut forma; forma, inquam, intrinseca respectu sacramentorum in usu positorum, extrinseca verò & effectiva respectu sacramenti permanentis, quale est Eucharistia, ut magis posteà patebit.

Vnitas sacramenti Eucharistiæ.

Posterior pars ad explicandam hujus sacramenti unitatem posita est. Et illius ratio est, quia cùm sacramentum sit signum, illa omnia, tametsi varia sint, unicum sacramentum efficiunt, quæ unum integrum sacramenti effectum, eundem finem, idem & objectum significant. Atqui nisi species panis & vini simul jungantur, non potest significari integer hujus

sacra

ſacramenti effectus, finis, & objectum: etenim hoc ſacramentum & paſſionem Chriſti, & ſpiritualem animæ refectionem, & corporis myſtici, quod eſt Eccleſia, unitatem in futura vita conſummandam ſignificat; quia ut canit Eccleſia, in hoc ſacro convivio, in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memoria paſſionis ejus, mens impletur gratiâ, futuræ gloriæ nobis pignus datur, atque unitatis & pacis dona ſub oblatis muneribus deſignantur. Illa autem omnia non repræſentat ſola ſpecies panis, nec ſola ſpecies vini; quia in paſſione fuit & corporis mactatio, & ſanguinis fuſio: in convivio etiam fames cibo, ſitis potu ſedantur. Unitas etiam Eccleſiæ eodem convictu ſignificatur, in quo idem cibus idemque potus omnibus peræquè ſine ulla perſonarum acceptione miniſtratur. Ergo hoc ſacramentum formaliter & completivè ex utraque ſpecie integratur, ſicut totum artificiale, putà domus, ex ſuis partibus componitur. Ergo hoc ſacramentum unum eſt: ſicut Extrema-unctio, tametſi pluribus unctionibus, pluribuſque formis partialibus conſtet, unicum tamen ſacramentum eſt, quia illa omnia quibus conſtat, ad eundem finem, ad eundemque effectum, ad reliquias nimirum peccatorum è ſenſibus profectas, & languentis animum deprimentes perſanandas referuntur.

Et certè ſicut cibus & potio, tametſi duæ res diverſæ ſint, quia tamen in unum finem inſtituta ſunt & ad unam corporis viriumque refectionem adhibentur, unicum convivium integrant tamen: ita bina ſacramenti Euchariſtiæ ſpecies, quæ unum ſpiritualem cibum animos ſuſtinentem & recreantem ſignificant, unicum quoque

quoque efficere ſacramentum fatendum eſt, ut ait Catechiſmus citatus num. 10. *Licet deſint elementa, panis ſcilicet & vinum, ex quibus integrum Euchariſtiæ ſacramentum conficitur; non tamen plura ſacramenta, ſed unum tantùm eſſe Eccleſiæ authoritate docti confitemur.* Eccleſiæ, inquit, authoritate, quæ ex communi Patrum & Conciliorum loquendi modo colligitur, juxta quem ſeptem tantùm ſacramenta agnoſcimus, & Euchariſtiam eſſe unum è ſeptem confitemur.

Dices: Tridentinum *ſeſſ.* 21. *can.* 3. definit, ſub una ſpecie totum atque integrum Chriſtum, verumque Euchariſtiæ ſacramentum ſuſcipi. Ergo ſi in qualibet ſpecie verum ſacramentum eſt, in duplici duplex eſt. Et ratio eſt; tum quia quælibet ſpecies ſeorſim ſumpta eſt ſignum practicum gratiæ, non ſolùm quia totum Chriſtum omnis gratiæ fontem continet, ſed etiam quia laïci una ſpecie paſti totam ſacramenti gratiam recipiunt. At quoties multiplicatur ſignum, quæ eſt ratio generica, multiplicatur etiam ſacramentum, quæ eſt ratio ſpecifica: ergo in duplici ſpecie ſacramentum duplicatur. Tum quia in hoc ſacramento duæ materiæ, duæque formæ nullam inter ſeſe conjunctionem habentes inveniuntur, cùm una ſpecies independenter ab alia conficiatur, independenter ab alia conſervetur. Ergo duo ſunt in duplici ſpecie ſacramenta.

Reſpondeo, quod cùm ratio eſſentialis ſacramenti Euchariſtiæ in eo ſita ſit, ut ſpiritalem animæ refectionem ſignificet & efficiat; cúmque ad eam ſignificandam & efficiendam utraque ſpecies ordinetur, conſequens eſt ex

utra

utraque ſpecie non niſi unum conflari ſacramentum. Quod autem Tridentinum ait, ſub qualibet ſpecie verum ſuſcipi ſacramentum, indubitatum eſt; at nuſquam dixit ſacra Synodus in qualibet ſpecie eſſe totale & adæquatum Euchariſtiæ ſacramentum, ſicut anima rationalis vera eſt, ſed non completa ſubſtantia.

Ad rationes ſubjunctas eadem diſtinctione reſpondetur, quamlibet ſpeciem eſſe practicum gratiæ ſignum, ſed duntaxat inadæquatum; unde licèt in qualibet ſpecie totus Chriſtus contineatur, tota etiam ſacramenti gratia cordi rectè diſpoſito per quamlibet ſpeciem conferatur; totalitas tamen ſignificationis in qualibet ſpecie non invenitur, cùm Euchariſtia perfectam refectionem ſpiritalem per modum convivii cibum & potum peræquè includentis eſſentialiter ſignificet. Unde etiam ſecundæ rationi fit ſatis; quia in duplici ſpecie non eſt duplex materia completa, ſed duntaxat inadæquata in ratione ſignificandi, quæve unitur non per modum actus & potentiæ, nec per modum continui phyſici, ſed nexu quodam morali ſimili illi, quo domus in eadem civitate, milites in eodem exercitu, homines in eadem republica, partiales in eodem Extremæ-unctionis ſacramento unctiones copulantur. An autem laïci unica tantùm ſpecie panis refecti minorem accipiant gratiam, inferiùs, cùm de communione ſub utraque ſpecie agetur, explicabitur, ex quibus palam erit hoc ſacramentum multa quidem eſſe materialiter ob ſignorum partialium diſtinctionem; eſſe tamen unum ſimpliciter, formaliter, & perfectivè. Unum namque dicitur non ſolùm quod indiviſibile eſt,

vel

vel continuum, sed etiam quod perfectum est. Illud porrò in perfectione unum est, quod omnia habet ad suam perfectionem concurrentia; sicut homo ex omnibus membris ad operationem animæ desideratis, domus ex omnibus partibus ad inhabitandum desideratis integratur.

Relinquitur igitur hoc sacramentum specificè quidem unum solo numero multiplicari posse. Nam unum numero sacramentum est quod semel sumitur ab uno, etiamsi plures hostias consecratas accipiat; plura verò sunt numero sacramenta, vel quando unus pluries reficitur, vel quando Eucharistia à pluribus sumitur, etsi illis unica hostia plures in particulas divisa ministretur.

Et ratio est, quia cùm hoc sacramentum ad spiritalem animi fidelis refectionem referatur, de illo eodem proportionali modo ac de convivio discurrendum est: unde sicut convivium instructum & paratum in actu primo unum est, in actu tamen secundo per plures refectiones numero multiplicatur; tot enim sunt numero refectiones, quot refecti. Ita quando Sacerdos plures hostias per modum unius consecrationis in eodem altari vel sacrario ponit, unum in actu primo sacramentum & convivium spiritale parat, quod dum à variis sumitur in actu secundo numericè multiplicatur. Nam divisione numerali multitudo crescit, ut patet in aqua plures in portiones distributa. Unde sicut unitas specifica Eucharistiæ ab una specie refectione desumitur; ita ejusdem unitas numerica ex eo quod ad unam numero refectionem referatur

tur petenda est. Fateor equidem majorem esse in hoc sacramento etiam numero multiplicato, quàm in cæteris unitatem, tum propter ejusdem Christi sub omnibus & singulis speciebus existentis, & jugiter oblati unitatem; tum propter unitatem sacrificii crucis, in cujus commemorationem institutum est. Quia tamen plures in Eucharistia refectiones percipiuntur, & pluribus materiebus formisque frequentatis cœlestis Christi cibus ministratur, plura etiam esse numero Eucharistiæ sacramenta inficiandum non est; quanvis in contrariam sententiam Soto & Suares inclinent.

REFLEXIO.

Si Eucharistia in duplici specie unum sacramentum est, seu ut loquitur D. Thomas art. 2. *Est multa materialiter, sed unum formaliter & perfectivè*; si hoc sacramentum sit vinculum pacis, mysterium unitatis, centrum religionis, denique communio seu communis unio, atque Christianorum gordius nexus: vide, Lector, atque à temetipso seriò sciscitare, num pacem cum Deo, num cum proximo habeas? Ideo post institutam divinissimam Eucharistiam, quæ sacramentum unitatis est, hanc fidelium concordiam amantissimus Redemptor tam enixè, tam suaviter à Patre postulabat. *Pater sancte* (verba sunt æternæ Vitæ, Joan. 17.) *serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te; ut & ipsi in nobis unum sint, sicut & nos unum sumus.*

ſumus. Ego in eis, & tu in me, ut ſint conſummati in unum. Quia nimirum hic unus, vel certè præcipuus eſt inſtituendæ Euchariſtiæ fructus Chriſtianorum charitate conjunctorum nexus. Poſuit enim fines ſuos pacem, qui nos erat adipe frumenti divini ſatiaturus.

Recordare, mi Lector, ipſum hujus ſacramenti authorem Chriſtum pacem, fratrumque concordiam ſacro ſui ipſius uſui, ſuo ſubindeque honori quadantenus prætuliſſe, dum *Matth.* 5. præcepit: *Si offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Quàm amanda, quàm fovenda, quàm utilis, quàm felix pacis mutuæque dilectionis concordia, ſine qua nec ipſum altaris ſacrificium acceptum eſſe ullatenus poteſt! Inquire ergo pacem & perſequere eam: quæ ut ſæpe inculcat Auguſtinus, ſerenitas mentis eſt, tranquillitas animi, congregationis anima, animæ beatitas, amoris vinculum, conſortium charitatis. Hæc ſimultates tollit, bella compeſcit, iras comprimit, ſuperbos frangit, humiles ſolatur, diſcordes ſedat, inimicos conciliat, cunctis placida, nullis amara, quia extolli neſcit, horret inflari. Hanc ſi acceperis, tene; ſi perdideris, repete; ſi amiſeris, exquire. Quia tale bonum eſt bonum pacis, ut in rebus humanis nihil gratioſius ſoleat audiri, nihil delectabilius concupiſci, nihil & utilius poſſideri. Membra humana ſpiritus hominis, niſi unita fuerint, non vivificat: & Eccleſiæ membris vitalis Euchariſtiæ cibus, niſi fuerint Euchariſtiæ vin-

culo

culo copulata, spiritalis vitæ motum non impertit.

Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se. Cum Christo in Eucharistia unum sumus; quomodo ergo à se invicem Christianorum corda sejungi aliquo tandem prætextu possunt? Unum corpus multi sumus omnes qui de uno pane, & de uno calice participamus: ergo ab illo corpore se dividunt, qui soliciti non sunt servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Et præclarè Augustinus sermone ad infantes, quem ex integro S.Fulgentius refert: *Qui accipit mysterium unitatis, & non servat vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se.*

Quia in primitiva Ecclesia Fideles perseverantes erant in divini fractione panis, ad eumque eximiâ cordis castimoniâ accedebant, ideo *multitudinis credentium erat cor unum & anima una, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat*, ut dicitur Actuum 4. Non poterant corda illa divelli, quæ in Eucharistiam veluti lineæ in centrum unita confluebant. *Nemo autem*, ut in caput 5. Matth. Chrysostomus observat, *inter duos inimicos potest esse fidelis amicus amborum; ideo & Deus non vult esse amicus fidelium, quandiu inter se fuerint inimici.* Unde nec Christo poterunt in Eucharistia conjungi, qui à se fuerint simultatum divortio separati.

SPECVLATIO III.

Momentosa de permanentia & adoratione Eucharistiæ corollaria derivantur.

EX hactenus constitutis sequitur 1. Eucharistiam esse sacramentum permanens, & non in usu formaliter positum. Est contra modernos hæreticos Lutheranos & Calvinistas. Licèt enim Lutherus Ecclesiæ Romanæ de permanentia Eucharistiæ fidem aliquando non improbarit, ut constat ex libro ad Waldenses, ubi ait Papistas corpus Christi verè in sacramento habere & circumgestare, licèt hoc faciant sine mandato; ab ea tamen sententia suasu Buceri anno 1536. recessisse, & præsentiam corporis Christi in sola cœnæ actione usuque agnovisse dicitur. Hunc errorem apertè sequutus est Philippus Melanctonus *in apologia*, Kemnitius *in examine sess.* 13. *cap.* 3. *Tridentini*. Eucharistiam etiam in solo usu consistere hæresiarcha Calvinus exertè docuit *lib.*4. *institutionis*, *capite* 17. §. 36. & 39. cui adhærent Calvinistæ Eucharistiam propterea nunquam reservantes, nec reservatam ad infirmos deferentes. Hanc hæresim damnavit sacra Tridentina Synodus *sess.*13. *cap.* 3. & 6. & *can.* 4. & 7. ubi docet in Eucharistia excellens illud & singulare reperiri supra reliqua sacramenta, quòd reliqua tunc primùm sanctificandi vim habent, cùm quis illis

illis utitur: at in Eucharistia ipse sanctitatis author ante usum est; nondum enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, cùm verè tamen ipse affirmaret, corpus suum esse quod præbebat; & semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie unà cum ipsius anima & divinitate existere: & præterea in hostiis seu particulis, quæ post consecrationem reservantur vel supersunt, remanere verum corpus Domini: atque ex veteri omninò, salutari & necessario more licere sacram Eucharistiam in sacrario reservari, & ad infirmos honorificè deferri.

Hanc sacri Concilii doctrinam confirmat veteris Ecclesiæ praxis, Eucharistiam sive domi, sive in sacris ædibus asservantis, eamque ad infirmos deferentis. Ecclesiastici moris hujus testis est Justinus Martyr apologia 2. ubi ait Eucharistiam non solùm distribui unicuique præsentium, sed per Diaconos & Ministros etiam *ad absentes perferri.* Irenæus quoque epist. ad Victorem, apud Eusebium lib.5. historiæ, cap.24. *Eucharistiam ad alios mitti* docet. Tertullianus lib.2. ad uxorem, de Eucharistia *domum deportatâ* apertissimè loquitur. Cyprianus sermone de lapsis narrat mulierem Eucharistiam *domi in arcula sua conclusam* indignis manibus tractare tentantem *igne surgente fuisse deterritam.* Dionysius Alexandrinus epist. ad Fabium Antiochenum, apud Eusebium *lib.6. cap.36.* narrat Sacerdotem præ ægritudine incedere non valentem, *puero Eucharistiæ exiguam partem dedisse*, *præcipiendo ut eam*

madefactam in os senis Serapionis infunderet. Basilius epist. 28. ad Cæsarium Patricium, eum morem defensurus quo fideles urgente persequutione propriâ manu, Sacerdote vel Ministro non præsente, communionem percipiebant, ait *eos omnes qui per eremos vitam monasticam instituunt, ubi copia non competit Sacerdotis, cùm habeant Domini communionem, de suis manibus illam percipere.* Additque *Alexandria & per Ægyptum unumquemque etiam de plebe utplurimùm habere domi suæ communionem.* Narrat etiam Gregorius Nazianzenus in laudem sororis suæ Gorgoniæ, *illam omnibus aliis auxiliis desperatis, intempestâ nocte captatâ, ad altare cum fide procubuisse, ibi Christum in Eucharistia præsentem adorasse, statimque liberatam se morbo sensisse.* Ubi Eucharistiam nocte in Altari asservari manifestè testatur. S. etiam Ambrosius de obitu fratris sui Satyri refert *illum fractâ navi petiisse dominicum sacramentum, & in orario ligari fecisse, moxque in mare se misisse, unde favente Deo evasit incolumis.* Chrysostomus quoque epistola 1. ad Innocentium Papam, recenset hostes suos magno Sabbatho ab vesperam in primarium Ecclesiæ Constantinopolitanæ templum irruisse; & militibus, quos inter aliqui nondum erant mysteriis initiati, statim ingredientibus, & penitus omnia quæ intus erant perlustrantibus, *Sanctissimum Christi sanguinem* (utique in Ecclesia pro more illius ætatis asservatum) *in prædictorum militum vestes fusse effusum.* Hieronymus epist. 4. ad Rusticum, de S. Exuperio Tolosano Episcopo sic habet: *Nihil illo ditius, qui corpus Domini canistro vimineo, sanguinem*

portat

portat in vitro. S. Cyrillus Alexandrinus epist. ad Calosyrium adversus Antropomorphitas, tom.5. *Aliquos esse audio*, inquit, *qui mysticam Eulogiam nihil ad sanctificationem juvare dicant, si quid ex ea fiat reliqui in alium diem. Insaniunt verò qui hæc asserunt. Neque enim alteratur Christus, neque sanctum corpus ejus immutatur: sed benedictionis vis ac facultas, & vivificans gratia perpetua in illo existit.* Eucharistiam demùm in columbis aureis & argenteis appensam in sacris ædibus fuisse servatam manifestè colligitur ex libello supplici Clericorum & Monachorum Antiochiæ contra Severum, qui habetur in Concilio Constantinopolitano sub Menna, *act.* 5. ex Ampilochio in vita Basilii, & ex Liturgiâ seu Missa præsanctificatorum, in qua Sacerdos non consecrat, sed hostiâ præsanctificatâ utitur, ut habetur ex canone 52. in Trullo; quem morem Ecclesia Græca per totam Quadragesimam, exceptis Sabbathis, Dominicis diebus, & festo Annuntiationis; & Ecclesia Latina in die Parasceves etiamnum observat. Hac testium nube obstupefactus hæresiarcha Calvinus, veritate coactus fatetur Catholicos Eucharistiam servantes ad ægrosque deferentes habere veteris Ecclesiæ exemplum; addit tamen insaniens, *in re tanta non sine periculo eos errare.* Scilicet dum Ecclesiæ veteris ab Apostolis natæ, à Patribus informatæ vestigia sequimur, periculosè erramus? Si ita sit, nulli impietati, nulli prophanæ novitati aditus præclusus erit.

Ratio autem fundamentalis hujus veritatis orthodoxæ à sacro Tridentino Concilio posita est: Statim peractâ consecratione ante omnem

ejus usum & actualem perceptionem corpus & sanguis Christi sub speciebus panis & vini existunt; nondum enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, vel certè comederant, cùm verè tamen affirmaret corpus suum esse quod præbebat; nec verbis hypotheticis, sed absolutis Veritas usa est: Ergo Eucharistiæ sacramentum est ante omnem suscipientis usum, cùm tunc verè sit Eucharistiæ sacramentum, quando corpus & sanguis Christi sub speciebus panis & vini existunt. Et sanè cùm hoc sacramentum per modum cibi & potus spiritalis institutum sit, sicut cibus est aliquid permanens, tametsi ad usum referatur; ita Eucharistia est aliquid fixum & ratum, licèt ad esum sit instituta. Sicut etiam communes cibi ad alimoniam licèt parati per aliquid temporis asseruantur; ita cœlestis Eucharistiæ cibus per aliquid spatii ad usum fidelium reservatur. Denique nemo dixerit conficiendi corporis & sanguinis potestatem penes recipientes esse; & tamen si usus esset de hujus essentia sacramenti, non minùs penes recipientes quàm penes Ministros & Sacerdotes esset consecrandæ Eucharistiæ facultas.

Dices: Priùs Christus discipulis panem & vinum præbuit, quàm verba illa, *Hoc est corpus meum*, proferret; dicitur enim Matth.26. *Accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite, Hoc est corpus meum.* Ergo ratio Concilii Tridentini falso nititur fundamento.

Respondeo in primis non dixisse Tridentinum priùs Christum verba protulisse, quàm Apostoli panem de manu Domini susceperant,

sed

ſed *Euchariſtiam* nondum *eos ſuſcepiſſe*, quia ante verba Chriſti nondum erat Euchariſtia. Unde argumentum manet in ſua vi; nam panis ille tametſi ante verba ab Apoſtolis ſuſceptus, non fuit tamen ab Apoſtolis comeſtus ante verba Salvatoris, quibus Euchariſtia conſecrata eſt; quod maximè verum probatur de calice, ex quo uno & eodem Apoſtoli omnes biberunt, quanvis verba ſimul tantùm Chriſtus protulerit. Ergo ante uſum Euchariſtiæ Euchariſtia conſecrata erat, & ſub ſpecie panis & vini corpus & ſanguis Chriſti verè exiſtebat. Deinde veritas eſt, Chriſtum verba protuliſſe antea quàm cibum diſcipulis edendum tradiderit, cùm non dederit cibum manducandum niſi ut corpus ſuum ipſis porrigeret, idque ipſi non ignorarent. Nec obſunt verba relata Matthæi: quid enim in ultima cœna ordine geſtum ſit, non ex ſerie & contextu verborum, ſed eorum vero ſenſu colligendum eſt: alioquin cùm Marcus *cap.* 14. de calice dicat, *Gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes, & ait illis, Hic eſt ſanguis*, &c. ſequeretur priùs Apoſtolos è pretioſo calice porrecto bibiſſe, quàm Chriſtus vinum conſecrarit, & ſacramentum ipſam actionem & uſum recipientis fuiſſe ſequutum, quod nemo iure dixerit. Similiter ergo licèt Matthæus referat verba conſecrationis panis poſt benedictionem, fractionem, & porrectionem; priùs tamen illum conſecravit, quàm edendum diſtribuerit, cùm Euchariſtiam Chriſtus edendam diſtribuerit, nec potuit ante verba Chriſti eſſe Euchariſtia. Unde ſenſus Matthæi eſt, accepiſſe Jeſum panem, illumque quem diſcipulis dedit, his verbis conſecraſſe, *Hoc eſt corpus meum.*

Instabis : Non est potior ratio cur alia sacramenta in usu & actione consistant, quàm ipsa Eucharistia : ergo id gratis de Eucharistia affirmamus.

Respondeo manifestam esse disparitatem, quæ ex formis sacramentorum dilucidè colligitur; cùm enim forma aliorum sacramentorum actionem essentialiter significet, putà forma Baptismatis, *Ego te Baptizo*, &c. ablutionem; forma Confirmationis, *Signo te signo crucis, & confirmo te*, &c. chrismationem; forma pœnitentiæ *Absolvo te*, remissionem peccatorum, clarum est hujusmodi sacramenta sine usu non consistere, sed in actione sita esse. At forma Eucharistiæ non significat actionem & usum, sed aliquid permanens; nam *Hoc est corpus meum*, *Hic est sanguis meus*, nullam actionem præ se fert vel indicat, & congruit ut cibus & potus in aliquo permanenti consistat, licèt ad usum referatur.

Oppones rursum quædam Patrum testimonia : Origenes enim *hom.* 5. *in Levit.* ait, quod panem quem discipulis Dominus dedit, *non servari jussit in crastinum.* Author etiam libri de cœna Domini ait : *Panis iste recipitur, non includitur.* Et Ambrosius *in cap.* 11. *prioris ad Corinthios* ait : *Indignos illos intelligi à Paulo, qui sacramentum hoc vel aliter celebrant, quàm à Christo institutum est, vel aliter illud accipiunt, quàm ab ipso traditum est.* Eucharistia autem à Christo consecrata non fuit reservata, sed statim comesta. Hieronymus etiam in eumdem locum ait, in Ecclesia quidquid de sacrificio superesset, omnes pariter comedisse. Beda demùm *lib.* 4. *Eucharisticæ historiæ, cap.* 14. refert puero ægroto ab Apostolis eum invi-

sentibus

ſentibus dictum fuiſſe, ut expectaret donec Miſſæ celebrarentur, quò viatico Dominici corporis & ſanguinis reficeretur.

Reſpondeo mirum eſſe hæc noſtrates hæreticos objicere poſſe, & non pudore ſuffundi, dum ea referunt quibus plures eorum hæreſes de ſacrificio Altaris, de Miſſa, de Viatico Dominici corporis jugulantur, plus inde detrimenti imprudentes reportando, quàm ſcientes lucri referre poſſent, vera licèt eſſent quæ intendunt: capitalibus illis hoſtibus ſimiles, qui furore in aliquem ſibi inviſum occæcati, ſi quid eis nocere credunt avidiſſimè captant, in quæ ipſi incommoda longè graviora incurrant rabie acti non advertunt. Sed nihil ex illis locis lucri vel compendii eruere poſſunt inimici veritatis. Non quidem ex Origene, qui non ait non fuiſſe prohibitum ut Euchariſtia conſecrata ſervaretur, ſed non fuiſſe præceptum ut ſervaretur. Nec ſanè tunc hoc præcipere Chriſtum congruebat; cùm enim Euchariſtia in commemorationem ſacrificii crucis inſtituta ſit, non debuit eo die ſervari, quo Chriſtus ſeipſum obtulit Patri: ſed quod jam non debeat ſervari ad fidelium ſolatium, ad ægrorum remedium, ad piorum cultum perennem, nunquam dixit Origenes, ſoli moderni hæretici totius pietatis jurati hoſtes inficiantur. Adde ſcopum Origenis eò loci fuiſſe oſtendere ea quæ ad Dei laudem pertinent nova & recentia eſſe debere, non vetera; quod probat ſuo more allegoriis, quia Chriſtus panem mox conſecratum dedit diſcipulis, nec diſtulit; & quia Chriſtus prohibuit, ne panes portarentur in via, ut ſemper recentes verbi Dei panes pro-

feramus; & quia Gabaonitæ quòd veteres panes ad Israëlitas detulerint damnati sunt. Quæ probatio per allegoriam procedens vim suam habet, etiamsi Eucharistia in Ecclesia asservetur; procedit enim non ex eo quod potest fieri, sed ex eo quod Christus fecit; unde sicut panem consecratum Christus dare non distulit, ita nova semper offerre Deo congruit.

Ad authorem sermonis de cœna Domini dicendum, non velle eum Eucharistiam non posse in vasis includi, ut reservetur, sed non ita in recipiente includi, quin aliis communicari possit. Patet hic sensus ex verborum contextu: *Æqua*, inquit, *omnibus portio datur*, *integer erogatur*, *distributus non demembratur*; *incorporatur*, *non injuriatur*; *recipitur*, *non includitur*, *cum infirmis habitans non infirmatur*. Ad locum Ambrosiastri (neque enim hujus operis S. Ambrosius author est, sed quidam de grege Pelagianorum) dico, indignos esse qui hoc sacramentum aliter celebrant vel recipiunt, quàm à Christo institutum vel traditum est, qui nimirum nec præscriptam materiam adhibent, nec formam institutam servant, nec eam afferunt cordis castimoniam, quam cœlestis cibus desiderat. Nec contra institutionem vel traditionem Christi agunt, qui Eucharistiam servant, sed ei potiùs se conformant; cùm enim Eucharistiam Christus instituerit, ut omnibus communicetur, convenienter asservatur eâ ut omni tempore fideles etiam infirmi refici possint. Hieronymus verò (qui tamen falsò hujusmodi commentariorum uni Pelagio asserendorum author esse dicitur) loquitur de oblatis pro vel cum sacrificio, non de his quæ de con-

secratis

ſecratis ſupereſſent; vel de illis ſacramenti reliquiis loquitur, quæ nec commodè, nec decenter juxta morem Eccleſiæ poterant aſſervari, quales ſunt particulæ, vel alia hujuſmodi. Hiſtoria demùm Bedæ non eſt ad rem; loquitur enim de Monachio incola parvi monaſterii, in cujus ſacello Euchariſtia minimè reſervabatur. Vel præcipitur ei ut Miſſæ celebrationem expectaret, non quòd aliunde reportatâ Euchariſtiâ reſervatâ refici non poſſet, ſed ut ſacrificio intereſſe poſſet, vel ut communionem in tempus celebrationis Miſſæ, quo magis ſe ad cibum illum inſtrueret, differret.

Pro ſolutione aliarum objectionum ſciendum, morem Euchariſtiam domum deferendi olim urgente perſequutione inductum in Concilio Cæſarauguſtano *can.* 3. & Toletano I. *can.* 14. fuiſſe antiquatum, ut ſacrilegiis & abuſibus inde profectis via præcluderetur. S. etiam Clemens *epiſt.* 2. ea quæ ſuperſunt de ſacramento Altaris reſervari non vult in craſtinum, ubi nimirum neceſſariis proviſum eſt, cùm ibidem atteſtetur ſacrorum Euchariſtiæ fragmentorum reliquias miniſtris cuſtodiendas fuiſſe commiſſas, ne qua in ſacrario putredo inveniatur. Sciendum etiam viguiſſe per multos annos in Eccleſia Orientali morem, ut pueris innocentibus ſcolas frequentantibus reliquiæ Euchariſtiæ conſumendæ traderentur, ut ex Evagrio *lib.* 4. *cap.* 35. & Nicephoro *lib.* 17. *cap.* 25. conſtat. Quin & in Eccleſia Occidentali conſuetudinem illam viguiſſe patet ex Concilio Matiſconenſi II. *can.* 6. ubi præcipitur reliquias ſacrificiorum poſt peractam Miſſam in ſacrario ſuperſedentes feria 4. vel 6. ab innocentibus

jejunis esse percipiendas. Quædam etiam Ecclesiæ, authore Esychio *lib. 2. in Leviticum, cap.8.* reliquias sacramenti comburere solebant. Verùm hæc non nisi reservatis pro infirmorum solatio necessariis fiebant. Quibusdam etiam diebus reservata fuisse sacra fragmenta, ex canone Matisconensi claret, cùm certis quibusdam diebus asservatas consumi reliquias præscribat, in quibus nimirum diebus recentes species consecrabantur, & Eucharistia renovabatur, ne quid putredinis, vel indecori obveniret. Hac de causa reliquiæ diu servatæ, & putredine vel aliquo simili sordidatæ igni comburendæ tradebantur, repositis in sacratiori loco cineribus in honorem corporis Christi, cujus fuerant velamenta, ut ex Concilio Arelatensi III. *can.5.* & Aurelianensi apud Ivonem & Burcardum patet. Idque non obscurè indicat Esychius, eò loci addens ea fragmenta non esse igni committenda, quæ paucis abhinc diebus servata sunt.

COROLLARIVM ALTERVM.

De adoratione Eucharistiæ.

Sequitur 2. Christum in Eucharistiæ sacramento esse adorandum adoratione latriæ. Docet hanc veritatem catholicam Concilium Tridentinum *sess.13. cap.5.* ubi ait nullum dubitandi locum relinqui, quin omnes Christi fideles pro more in Catholica Ecclesia semper recepto latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic Sanctissimo sacramento in vene-

ratione exhibeant. Neque enim ideo minus est adorandum, quòd fuerit à Christo Domino ut sumatur institutum. Nam illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei*; quem Magi procidentes adoraverunt; quem denique in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse Scriptura (Matth.28. & Luc.24.) testatur. Ibidem etiam declarat S. Synodus religiosum esse Ecclesiæ morem, quo singulis annis peculiari quodam & festo die præcelsum hoc & venerabile Sacramentum singulari veneratione & solennitate celebraretur, & in processionibus honorificè per vias & loca publica circumferretur: ut hac rarâ & singulari grati animi significatione ineffabile & planè divinum beneficium Christiani recolant, Salvatorisque victoriam ac triumphos repræsentent. Sic enim oportet victricem veritatem de mendacio & hæresi triumphum agere; ut ejus adversarii in conspectu tanti splendoris, & in tanta universæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati & fracti tabescant, vel pudore affecti & confusi aliquando resipiscant.

Adversus hanc fidem communissimis Christianismi notionibus tantoperè consentaneam insurrexerunt nedum Ariani & Nestoriani divinitatis Verbi vel unionis hypostaticæ veritatem negantes, sed etiam Wandali, Donatistæ, Suriani, & nonnulli Græci, non quòd Ecclesia Græca Eucharistiam non adoret (cùm oppositum ex praxi eorum & ritibus Liturgiarum pateat, nec nobis unquam Græci objecerint, quod Christum in Eucharistia adoremus;) sed in

odium Latinæ Ecclesiæ & rituum illius. Videsis Jacobum de Vitriaco *lib.* 1. *hist. Jerosolymitana*, *cap.*74. Qui Catholicos excommunicatos arbitrantes, priores Eucharistiam à Catholicis confectam conculcabant, ut videre est apud Victorem Uticensem *lib.* 1. *de persequut. Vvandalica*, & Optatum Milevitanum *lib.* 2. posteriores verò altaria super quæ Latini divina celebraverunt abluere, nec sacramento à nostris Sacerdotibus ad ægrotos delato assurgere consueverunt. Illi etiam cultui intercesserunt Berengariani corporis & sanguinis Christi in Eucharistia veritatem inficiantes; Waldenses quoque in professione fidei ad Uladislaum, necnon Begardi & Beguinæ, qui singularem pietatem profitentes eò impietatis prolapsi sunt, ut crederent Christo in Eucharistia præsenti nullam se debere exhibere reverentiam, ne à contemplatione divinitatis ad humanitatem recogitandam descenderent. Quos Concilium Viennense proscripsit, ut videre est in Clementina *Ad nostram*, *lib.* 5. *Clementinarum*. Lutherus autem *lib. ad Vvaldenses*, anno 1523. conscripto adorationem Christi in Eucharistia liberam permisit. Philippus Melanctonus in apologia, *titulo de cœna Domini*, Eucharistiam extra usum non posse sine manifesta profanatione & idololatria adorari contendit. Posteriores tamen Lutherani neque in ipsa cœnæ actione & usu Christum in Eucharistia esse adorandum affirmant, quòd Christus huic sacramento non ut adoretur, sed ut edatur intersit. Hunc errorem sequitur hæresiarcha Calvinus *lib.* 4. *institutionis*, *cap.*17. §.35. ubi ait, Catholicos carnalem adorationem perversa temeritate in sacramen-

to erexisse, quia mandatum accipiendi, non adorandi habemus, nec leguntur Apostoli prostrati adorasse, sed discumbentes accepisse & comedisse: in cœlum ergo duntaxat erigi pias animas, & sursum habere corda oportere concludit, atque eam demùm adorationem esse legitimam, quæ ad Christum in cœlo sedentem dirigitur.

In hoc veluti speculo recentiorum hæreticorum ingenium inspicere est, & perditam illorum frontem & conscientiam perhorrescere. Mihi certè tam incredibilem in deneganda Christo etiam præsenti putato adoratione audaciam consideranti, nescio quid in illa supra solitam humani cordis pravitatem subesse videtur, & peculiarem quendam, nec minùs manifestum diaboli instinctum atque afflatum licet advertere; non enim sic omnem christianæ pietatis sensum humana perturbatio posset extinguere, nec in tot se homines diffundere. Si Christum præsentem creditis, ô Lutherani, itáne tam absurdâ, tam impiâ, tam à sanitate alienâ consequutione ipsum non adorandum esse credere potestis? Si tam manifestam cæcitatem nondum cernitis, profectò nimis apertè eum qui vos agitat hæreticum spiritum proditis, quem si præ tenebris vestris non agnoscitis, agnoscunt omnes qui ab ejus contagione liberi sunt. Hinc vestro exemplo mirè patet, eam esse fidei ac rationis, pietatis, veritatisque connexionem, ut qui unam deserat, omnes deserat. Nam ut nuperos suos de Eucharistia errores ab infestæ sibi veritatis apertissima luce hæretici moderni tuerentur, ea de adoratione Eucharistiæ effutiunt, quæ omnimodam in ipsis ratio-

nis obscurationem probant. Hoc benè vidit ipse Kemnitius *ad cap.5.* & *can. 6. sess. 13. Tridentini*, dicens adorationem Christi non esse loco vel tempori alligatam: quare posito quod sit realiter præsens in Eucharistia, fieri nec posse, nec debere, quin fides ipsum in illa præsentem veneretur & adoret; neque posse negari Christum esse adorandum, nisi ab eo qui vel negat prorsus, vel certè dubitat de præsentia Christi. Et sanè cùm Christus ubicumque sit, Deus & homo sit, ubique etiam est adorabilis. Nec est expectandum hujus adorationis speciale mandatum, quod supposita fide, ipsa indicat ratio naturalis, quâ persuasi Magi Christum in cunis adorarunt, cæcus natus in templo, leprosus & Cananæa in via, vectores in navi, Apostoli in Galilæa. Nec ullum inde imminet idololatriæ periculum, vel panis adorandi occasio datur; quia fideles adorantes in Christum cultum suum dirigere testantur, & Ecclesia talem cultum præcipiens, fideles suos de Christi præsentia satis informat.

Hunc tam justum, tam sanctum Ecclesiæ morem veteris Ecclesiæ praxis confirmat. Cyrillus enim Hierosolymitanus *catechesi 5. mystagogica*, docet accepturum Eucharistiam accedere oportere *pronum adorationis in modum*. Gregorius Nazianzenus in oratione funebri sororis suæ Gorgoniæ, ait illam *ad altare cum fide procubuisse, ipsumque qui super ipso honoratur cum ingenti clamore invocasse*. Ambrosius libro 3. de Spiritu sancto, cap.12. *Itaque*, inquit, *per scabellum terra intelligitur; per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysteriis adoramus*. Chrysostomus homil. 24. in 1. Cor.

Hoc

Hoc corpus in præsepi reveriti sunt Magi, & viri impii & barbari longo itinere confecto cum timore & tremore plurimo adoraverunt. Imitemur saltem barbaros, nos qui cœlorum cives sumus. Illi enim cùm id præsepe & tugurium tantùm, nec eorum quicquam quæ nunc intueris viderent, summâ accesserunt reverentiâ & honore. Tu verò non in præsepi, sed in altari; non mulierem quæ in ulnis teneat, sed præsentem Sacerdotem & Spiritum perabundè super proposito diffusum sacrificio vides. Nec simpliciter ut illi corpus intueris; sed & ejus potentiam, & omnem cognoscis administrationem, & nihil eorum quæ per ipsum facta sunt ignoras. Et hom. 3. in epist. ad Ephesios: *Cogitemus ad illum sursum sedentem; qui ab Angelis adoratur, hunc degustamus. Considera quæso, mensa regalis est apposita, Angeli mensæ ministrantes, ipse Rex adest, & tu astas oscitans? Igitur adora, & communica.* Augustinus in Psal. 98. *Timeo non adorare scabellum Domini mei, quia Psalmus mihi dicit, Adorate scabellum pedum ejus. Quæro quid sit scabellum pedum ejus, & dicit mihi Scriptura: Terra scabellum pedum meorum. Fluctuans converto me ad Christum, quia ipsum quæro hic, & invenio quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum ejus. Suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, nisi priùs adoraverit. Inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, ut non solùm non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.*

Idem

Idem docent alii Patres, qui hæc verba Psalmi 21. *Edent pauperes & saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum: manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ;* verba, inquam, illa de esu & adoratione Christi in Eucharistia interpretantur, quales sunt Basilius, Hieronymus, Augustinus, Theodoretus. Testantur etiam Chrysostomus *lib.6. de Sacerdotio*, Ambrosius *orat. 1. præparatoria ad Missam*, Gregorius Magnus *lib.4. Dialogorum, capite* 58. Eucharistiam ab ipsis Angelis, qui frequenter nostris mysteriis intersunt, adorari. Denique hanc praxim retinet tota Ecclesia Græca, ut tradit & ex professo probat Gabriel Archiepiscopus Philadelphiæ in apologia cultûs Eucharistici, & Cabasilas in expositione Liturgiæ; nec hoc ullus negare ausus fuit, nisi fuerit similis hæretico Claudio, qui etiam in quæstionibus facti oculis, auribus, & sensui communi renuntiare vovit, mavultque mendacii totum orbem accusare, quàm mendacissimam suam assertionem revocare, quâ Ecclesiam Græcam Christi corporis realem præsentiam non agnoscere, nec Christi in ea corpus adorare semel pronuntiavit, quasi infallibilitas in quæstionibus facti illi asserenda sit, qui infallibilitatem Ecclesiæ in quæstionibus juris inficiatur.

Ex quibus sponte & liquidò sequitur, Eucharistiam cultu externo & corporeo adorari oportere, ut patet ex verbis Patrum memoratis, & ipso omnibus non omninò corruptis animis inseminato pietatis sensu. Congruit etiam Eucharistiam eo nos adorationis modo adorare, qui sit naturæ nostræ corpore non minùs quàm

anima

animâ constanti consentaneus, per signa nimirum corporea adgeniculationum, prostrationum, inclinationum, salutationum, capitis adaperti, corporis assurgentis, junctarum constrictarumque manuum, vel etiam expansarum, &c. Hac de causa Urbanus IV. ad summum Ecclesiæ Pontificatum anno 1261. evectus, divini hujus Sacramenti devotione affectus piè statuit, ut integro solennitatis officio institutionem tanti mysterii recoleret plebs fidelis, utque ejusdem institutionis memoria primâ quintâ feriâ post octavas Pentecostes à cunctis Ecclesiis celebraretur. Tum ut qui per totum anni circulum hoc Sacramento utimur ad salutem, ejus institutionem illo tempore specialiter recolamus, quo Spiritus sanctus corda discipulorum edocuit ad plenè cognoscenda hujus mysteria Sacramenti; nam & in eodem tempore cœpit hoc Sacramentum à fidelibus frequentari. Tum ne tantum Christi beneficium unquam excidat è memoria, debuit per speciale festum ob oculos poni; sicut & alia Dei beneficia in Scripturis & in Ecclesia per festorum convenientem dispositionem ab oblivione vindicantur. Licèt enim tanti doni fiat in Missa quotidiana memoria, ejus tamen speciale decet peragi festum, quia solent quotidiana attentionem perdere & admirationem, nisi novâ aliquâ adhortatione & solennitate ad ea cogitanda animus excitetur. Compulerunt etiam summum Pontificem ad ejus festi institutionem, tum miracula insignia in hujus honorem sacramenti divinitus edita; tum revelationes variæ piis viris de ejusdem procuranda celebratione factæ; tum

ut

ut hæretici & impii hujus mysterii impugnatores confunderentur. Et sanè si in honorem insigniorum Martyrum vetus Ecclesia festa instituit, potiori jure in tanti sacramenti honorem potuit festum institui. Quanvis enim feria 5. hebdomadæ sanctæ hujus institutionis memoria recolatur, quia tamen Ecclesia tempore illo in deflenda morte sponsi sui salubriter occupatur, alius debuit eligi dies, in quo majori cum mentis lætitia per diem integrum talis festivitas celebraretur. Hac etiam de causa eodem die omnium Ordinum solennis supplicatio, seu processio, in qua corpus Christi honorificè circumgestatur, habetur; tum ut grati animi significationes hoc veluti triumpho exhibeantur; tum ut fidem nostram ab hæreticis impugnatam propalam & intrepidè profiteamur; tum ut sicut Christus olim pertransibat benefaciendo & sanando omnes, ita corpus ejus circumgestatum dæmones fuget, mala avertat, bona conferat necessaria, sicut Arca hujus sacramenti figura, quasi in processione extra tabernaculum malorum avertendorum & bonorum impetrandorum gratiâ circumgestabatur. Qui sanè ritus est in Ecclesia Christiana perantiquus, ut ex canone 5. Concilii III. Bracarensis anno 654. celebrati constat. Solebant etiam olim Christiani certa in loca certis diebus convenire, quod stationes & stationum dies nuncupabant; quæ loca Martyrum reliquiis ornata Martyria dicebantur, ad quæ piè, modestéque procedebant divina ut officia persolverent, sacramenta perciperent, tremendo sacrificio interessent; unde tales conventus processiones dicti sunt.

Ad

Ad illa Martyria reliquias Eucharistiæ domum pro more illius ætatis asportatæ deferebant, clam quidem urgente persequutione, redditâ verò Ecclesiæ pace solenniter à solo Episcopo; quia tunc prohibitum erat ne laïci Eucharistiam domum asportarent.

Pro solutione objectionum à novis hæreticis fieri solitarum advertendum est, quod licèt in Scriptura speciale non extet de adorando Christo in Eucharistia præceptum, sufficere tamen in Scripturis haberi, Deum esse adorandum, Christum esse Deum, Christum esse adorandum, Christum esse in Eucharistia realiter præsentem. Unde sicut olim Maximino hæretico petenti ab Augustino, *Da mihi testimonia, ubi adoratur Spiritus sanctus?* Respondebat Sanctus Pater lib.3. contra eundem, cap.3. *Ex iis quæ legimus, ea quæ non legimus intelligi:* ita similiter dico, ex iis quæ de Christo & de Eucharistia in Scriptura legimus, Christum in Eucharistia adorandum rectè concludi.

Sciendum rursus, quod licèt semper in Ecclesia Christus à Fidelibus adoratus sit, eam tamen adorationem Patres adversum Arianos divinitatem Filii probaturi minimè in medium proferabant; quia Christum adorandum esse Ariani censebant, tametsi Deum illum esse inficiarentur. Vnde Patres idololatriæ Arianos jure merito accusabant; cùm Christum puram creaturam arbitrantes, nihilo tamen minùs eum adorandum prædicabant, ut apud Augustinum *serm. contra Arianos*, & *lib.1. contra Maximinum*, necnon apud Athanasium *orat. 1. contra Arianos.*

Arianos, Nyssenum *sermone in laudem Basilii*, Ambrosium *lib.1.de fide*, *cap.7.* videre est. *Aut igitur*, inquit inibi Ambrosius, *desinant colere, quem creaturam appellant; aut desinant, quem colere se simulant, dicere creaturam.*

Sciendum 3. quod aliquando Eucharistiæ usus per modum convivii, in quo convivæ sedebant, celebratus sit: nunquam tamen probabunt hæretici, convivas neque antequàm sederent, neque sedentes adorasse. De viris quidem Apostolicis nullo id testimonio confirmare poterunt: de Apostolis verò, utrum Eucharistiam ad pedes Christi provoluti receperint, Scriptura non commemorat. Quare sicut credibile est Apostolos Agnum Paschalem stantes, juxta legis mandatum, comedisse; ita & eosdem ad pedes Christi prostratos cœlestem cibum à Christo accepisse, tametsi Scriptura taceat, probabile est. Utut sit Christum præsentem credere fide pura non possumus, quin illum continuò adoremus; neque ad hoc speciali mandato opus est. Sicut enim licèt Deus filiis parentes colere & diligere præceperit, nullo tamen speciali Decalogi præcepto parentibus amorem filiorum imperat, quia ad illum natura non omninò corrupta satis superque inclinat: ita Christus corpus suum recipi speciali mandato jussit; illud adorare nullo speciali præcepto urgere constituit, quia ad deferendum illum cultum sufficit communis Christianæ pietatis sensus, sufficiunt communissimæ rationis impietate vel hæresi non prorsus excæcatæ notiones. Nec possunt ab eo cultu removeri vel retardari fideles, quòd incerti sint, num panis sit à vero Sacerdote cum debi-

ta

ta materia, forma, & intentione conſecratus. Non, inquam, hæc obſunt, quia ad legitimum cultum ſufficit rationabilis adorantis exiſtimatio, cui licèt metaphyſicè falſum ſubeſſe poſſit, nulla tamen committitur idololatria, cùm cultus in Chriſtum ſolum præſentem putatum referatur: ſicut qui proditorem, quem amicum credit, colit, non infidelitatem ſimulatoris, ſed exiſtimatam ejuſdem fidem & amicitiæ neceſſitudinem veneratur.

Objicit inſuper hæreticus Faucherus *lib.* 4. *cap.* 3. Non potuit in primitiva Eccleſia Euchariſtia ſolenni externoque cultu à Patribus adorari, quin eo ritu Ethnicis ſpecioſa occaſio & anſa præberetur, ſuam ſimulachrorum adorationem defendere, eamque ab argumentis ſacrorum Doctorum vindicare. Etenim Patres ſuperſtitioſum illum cultum inde confutabant primùm, quòd abſurdum eſſet Deos in ligno, metallo, ſimulachriſque concludi, ut patet ex Arnobio *lib.* 6. Secundò, quòd impium eſſet ligna & lapides eo cultu venerari, qui ſoli Deo Creatori debetur. Tertiò, quòd abſurdum eſſet aliquâ dedicatione numina fieri præſentia ſimulachris, in minoribus conſtringenda, in majoribus extendenda commodiùs. Quartò, ridiculum eſſe & ſacrilegum opera hominum adorare, res illas colere, quæ nec vident, nec audiunt, nec agunt, nec ullâ ſe ratione movent. Denique irrationabile eſſe illos agnoſcere Deos, qui frangi, cremari, ab hoſtibus conteri, à vermibus exedi, furto radi, ſub repagulis peſſuliſque cuſtodiri, & infinitis demùm modis deperire poſſent. Atqui hæc omnia inconvenientia in Euchariſtiæ adorationem

rationem retorquere facilè Gentes potuissent: nam statim regerere in promptu erat, Quid vos improbatis in nobis quod frequentatur à vobis? Vos namque hostiam consecratam terrena & cœlesti substantiâ constare opinamini, in eaque Deum vestrum concluditis, conclusum adoratis. Vos panem & vinum coliti. Quod si ad latentem Christum cultum dirigere vestrum respondetis, ad numina etiam in simulachris latentia adorationem nostram referimus. Vos in Eucharistia Deum vestrum præsentem consecratione reddi aitis, sicut nos eos ibi Deos colimus, quos dedicatio sacra infert, & fabrilibus efficit inhabitare simulachris. Vos Christum modò sub minoribus speciebus coarctatis, modò sub majoribus protenditis. Vos Eucharistiam veremini, quæ est opus manuum vestrarum; nam & panis humanâ operatione fit, humanâ & consecratione celebratur. Vos in Eucharistia rem quæ neque videt, neque audit, neque se ciet veneramini. Vos denique Eucharistiam colitis, quæ frangi, cremari, custodiri, calcari, & aliis modis perire potest. Ergo ne inania fateamur Patrum adversùm simulachrorum adorationem argumenta, dicendum adorandæ Eucharistiæ ritum non fuisse in Ecclesia primitiva usurpatum, sed esse recens invectum.

Respondeo has inanissimarum objectionum fallacias ab ipsis idololatris mutuatum fuisse hæreticum Faucherum. Constat enim ex Origene *lib.* 3. *contra Celsum*, hæc argumenta in favorem cultus simulachrorum suorum fuisse à Paganis producta, & contra adorationem Christi intorta. Enimverò consideranti patebit, majorem vim hæc sophismata

mata adversùs Dei incarnati, quàm Christi in Eucharistia residentis adorationem obtinere. Majori enim verisimilitudine objicere poterant Christum humanâ & divinâ substantiâ constare, & totum Deum in humanitate residere & constringi; humanitatem creatam ob præsentiam deitatis cultu divinino honorari; unione hypostaticâ humanitatem divinitate ungi & consecrari; divinitatem in infantilibus Christi membris contractam, in virilibus longiùs fuisse porrectam; divinitatem unitam Christo in utero materno recluso, & perseverantem in corpore in sepulchro recondito, in ea re præsentem fuisse, quæ neque videbat, neque audiebat, neque ullo prorsus pacto movebatur. Denique Christum, quem Deum colimus, omnibus fuisse injuriis obnoxium, ligatum funibus, flagellatum verberibus, clavis affixum cruci, mortuum, atque in tumulo conclusum. Hæc solvere tenetur Faucherus, nisi adorationem Christi de medio tollere, atque adeò Christianismum ab imis fundamentis subruere cum Ethnicis moliatur. Et si quid probabile in defensionem adorationis Incarnati Verbi protulerit, vindicandæ ab Infidelium sophismatis adorationis Eucharistiæ omninò inserviet. Sed non sunt expectanda ab hæreticis religionis & veritatis præsidia, quæ nobis à Patribus & Doctoribus Catholicis largissimè ministrantur.

Ad primum ergo dicendum immensum interesse discrimen inter cultum simulachrorum & adorationem Eucharistiæ, non solùm ex objecto cultûs petitum (cùm Ethnici falsos Deos & veros peccatores in simulachris venerarentur, nos

Christum Filium Dei vivi in Eucharistia realiter præsentem adoremus :) sed etiam ex modo & circunstantiis utriusque cultus. Ethnici enim Deos suos cœlos deserere, simulachris alligari, ibique virtute consecrationis affixos non posse inde ad libitum discedere fingebant: at corpus Christi in Eucharistia realiter præsens cœlos modo suo connaturali simul incolit, & divinitas ejus immensitate suâ omnia replet. Ineptè ergo comparatur divinitas Paganorum simulachris alligata cum divinitate Christi nulli addicta loco, quæ omnia suis continet locis, nusquam contenta locorum. Ineptè etiam cum corpore Christi; tum quia majus est inconveniens divinitatem coarctari, quàm corpus; tum quia Christus sub speciebus non alligatur, cum in cœlo modo extenso permaneat, & aliis altaribus innumeris simul & semel adsit.

Ad secundum respondeo, idololatras existimasse simulachra sua esse vel tanquam corpora divinitatum suarum; unde eis tanquam animatis Deorum corporibus divinos honores & cultûs obsequia deferebant, ut ex Hermete Trismegisto refert Augustinus *lib.8. de Civit. cap.23.* & videre est apud Arnobium *lib. 6.* vel saltem esse repræsentationes & sedes Deorum suorum ibi magicis invocationibus inhabitantium, atque in sedis obscuræ coërcitione latitantium, ut patet ex Arnobio *lib.6.* atque Eusebio *lib.5.de præparatione Evangelica, cap.8.* ubi ex Pythagora Rhodii refert Deos simulachris adigi, à quibus discedere cùm libuerit non poterant, quia vis eis illata, gravis atque imperiosa potestas eos cogebat, ac quadam ab hominibus

nibus impositâ necessitate pertrahebat: vel denique voluisse Deos suos & Deum esse partes vel virtutes magni Jovis, & quasi quædam ejus magni Dei membra, quem mundi animam esse putabant, ut ex Augustino *lib. 4. de Civit. cap. 11.* patet. At Catholici non dicunt species sacramentales esse corpora divinitatis, nec eis divinitatem alligari virtute humana, nec ibi partem divinitatis existere; sed corpus Christi ibi virtute & insigni Dei miraculo adesse, Divinitate ubique protensâ, & corpore ipso in cœlo modo connaturali remanente. Insulsissimè ergo initur comparatio inter Eucharistiam Christianorum & simulachra Paganorum.

Ex quibus patet ad tertium responsio; nam species sacramentales non sunt repræsentationes divinitatis, vel sedes in quibus coarctetur Deus ubique præsens, imò nec Christi corpus ibi modo spiritali totum in toto, totum in qualibet parte residens, & aliunde in cœlis modo extenso & connaturali perseverans, nec deserens cœlestia, ut habitet in Altari. Patet etiam ad quartum; nam idololatræ primæ opinionis (quibus solis id à Patribus objiciebatur) existimabant simulachra esse corpora divinitatis habentia oculos & aures, nihil tamen videntia vel audientia. At species sacramentales non sunt corpora divinitatis, nec habent oculos, vel aures. Divinitas etiam nostra ubique videt, & audit preces nostras. Ex quibus tandem patet ad ultimum; nam divinitas nullis obnoxia est injuriis: corpus etiam Christi gloriosum ibi ad modum spirituum existens ab illis omnibus immune est, quæ in solas species creatas cadunt. At simulachra erant vel corpora falso-

rum Deorum, vel propriæ & solæ eorum sedes, unde injuriæ illis illatæ in divinitatem ea animantem, vel in illis coarctatam meritò refundebantur. Illud etiam observandum, omnes illas objectiones nobis nostræque causæ plurimùm prodesse; si enim tanto zelo Ethnici Dæmonis suasu summâ veneratione impia simulachra, in veri Dei contemptum colebant, majoris nos decet verum Deum in Eucharistia absconditum ardore & omnigenis religiosi cultûs significationibus in despectum cacodæmonis venerari.

Instabis: Non solùm Christum, sed etiam species consecratas ratione conjunctionis cum Christo adorant Catholici: atqui, illæ species sunt aliquid creatum: ergo Catholici adorant creaturam, subindeque in idololatriæ crimen infandum incurrunt.

Respondeo Catholicos non solùm ab idololatriæ crimine, sed etiam specie esse alienissimos. Quantum verò ad cultum specierum attinet, docent plures Theologi, quos inter Thomistas sequitur Marcus Serra, solum Christum in Eucharistia adorari. Nec obest quod Tridentinum *sess.22. cap.5.* dicat, latriæ cultum huic sanctissimo Sacramento in veneratione exhiberi. Non obest, inquam, quia licèt sacramentum formaliter pro speciebus supponat, ibi tamen sacrum Concilium accipit continens pro contento. Unde suam doctrinam in definitionem reducens sancta Synodus *can.6.* sic habet: *Si quis dixerit in sancto Eucharistiæ sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum, anathema sit.* Alii tamen Theologi concedunt species

cies consecratas ut conjunctas corpori & sanguini Christi posse & debere adorari, non quòd illæ motivum & simul terminativum adorationis objectum sint, sed quatenus solius objecti terminativi rationem habent. Quia nimirum intimior est cum corpore & sanguine Christi specierum Eucharisticarum conjunctio, quàm regiæ purpuræ, diadematis, aut sceptri cum Rege; quæ tamen eundem cum Rege cultum terminant, sola licèt regia majestas sit venerationis motivum. Et certè si accidentia naturalia corporis Christi cultu latriæ sunt adoranda, quia ita unum cum corpore Christi faciunt, ut ea qui tangit & videt, corpus Christi tangere & videre censeatur: quidni idem de speciebus Eucharisticis dici licebit, quas qui tangit & videt, corpus Christi tangere & videre juxta tritum Patrum loquendi modum censetur? Nudas ergo species in illo cultu non apprehendimus, sed in Christum verum adorationis motivum mentem attollimus. Adorantur species illæ, non quòd rationem formalem ob quam adorantur in se habeant, sed quia Christo eam rationem habenti conjunguntur. Hac ratione adoratur humanitas Salvatoris, quia cultum terminat, cujus motivum est solus Deus. Si verò illæ species sine illa conjunctione ad Christum, cujus sunt velamenta spectentur, considerenturque ut partes essentiales sacramenti ad nostram sanctificationem instituti, non sunt quidem latriâ soli Deo eximiâ colendæ; quia tamen sunt aliquid sacrum, aliquâ eas coli veneratione oportet, quatenus reverenter, religioséque sicut res aliæ sacræ tractari debent.

Reflexio.

Permanet Chriſtus in Euchariſtia: ergo ini-bi permanenter, & ſi fieri poſſet, indeſinenter adorandus, foret. Hinc animæ ſanctæ ſingularis pietatis laude inſignes diviniſſimum hoc ſacramentum Calviniſtarum impietate tantoperè inhonoratum, præcipuâ ſibi pietate colendum elegerunt, ejuſque perpetuo ſeſe cultui dicarunt, devov runt, conſecrarunt. Hinc in quibuſdam ſanctiſſimis monaſteriis non ſolùm officium corporis Chriſti quintâ quaque feriâ, approbante Sede Apoſtolicâ recitatur, ſed etiam quædam de ſacrarum Vinginum cœtu coram Sanctiſſimo Sacramento ſemper aſſiſtunt, ut Sanctum Sanctorum in ſanctuario realiter reſidentem continenter adorent, atque ut fermè perpetuas à noſtratibus hæreticis tanto Sacramento illatas injurias adorationis perpetuitate ſarciant. Sicut religioſæ vitæ obſervantiâ Angelicos mores æmulantur, ita hoc potiſſimùm inſtituto Seraphinorum ardores imitantur, qui ut dicitur Iſaiæ 6. *Clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus exercituum: plena eſt omnis terra gloriâ ejus.* Myſticis etiam illis animalibus oculis plenis morem gerunt, de quibus *Apocalypſeos* 4. Joannes ait: *Requiem non habebant die ac nocte dicentia: Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens.* Et ſanè non poterant meliùs Virgines prudentes nefandæ Calvinianorum hæreſeos in Euchariſtiæ excidium conjuratæ impietatem quàm eâ pietate penſare, quæ jugi adoratione juge ſacrificium pro-

ſequitur

ſequitur. Non poterant apertiùs eum quo flagrant diviniſſimi myſterii amorem & reverentiam ſignificare, quàm eo perpetui Euchariſtiæ cultus teſtimonio, non verbis tantùm expreſſo, ſed in factis omni eloquentiâ diſertioribus impreſſo; nec in uno tantùm, aut altero facto, ſed in totius vitæ ſerie perpetuæ Chriſti in Altaribus reſidentis adorationi conſecratæ.

Certè ſi exinanitioni exaltatio jure merito reſpondeat, quid juſtius quàm ut in eo ſacramento Chriſtus jugiter adoretur, ubi propter nos à ſuæ majeſtatis fulgore palleſcens ita ſe humiliat, ita Deo, ita hominibus ſe ſupponit, ut pœnitentis & agni pro nobis occiſi perſonam jugiter gerat, & pro nobis impleat. Quidni Deum majeſtatis poſt ſuam exaltationem rurſum ſe deprimentem, ut ſe totum in noſtros uſus expendat, pro virili extollemus, & cordis corporiſque demiſſionibus ad centrum uſque terræ, ſi poſſibile foret, inflexis & pronis venerabundi ſignificabîmus? Utique te Domine cerno uſquequaque humiliatum, ad ſummas ſcilicet panis anguſtias depreſſum ſtrictéque redactum, impiorum etiam manibus obvium, & quod horribile dictu eſt, eorum ſacrilegis communionibus conculcatum. Quis ergo mihi det non modò ut ad humum memet uſque dejiciam ac deprimam, ſed ut in tantæ humilitatis etiam tuæ honorem & compenſationem ſanguinem profundat ſervulus viliſſimus, & ad nihilum, ſi opus eſſet, redigatur? Quidni pro te honorando, te inquam, quem tam ſupra me in hoc ſacramento eſſe ſcio quàm propter me; cujus, inquam, curam

excubare pro salute mea quotidie experior, objiciam me mucronibus hæreticorum tanto tuo beneficio insidiantium, & substernam corpus meum, si per stragem illam meam ad honorem tuum iter struam; sternam, & aliquatenus muniam? Mihi ad honorandam tanti Sacramenti, ubi te totum Christe realiter possidemus, magnitudinem pectus angustum est, & cùm illam satis æstimare nequeam, quæ reapse inæstimabilis est, illam quemadmodum sentio eloquar non verbis sonantibus, sed factis pronuntiantibus, si mortem pro te oppetam, tibi ut æternus honor & gloria, mihi autem confusio faciei obveniat.

Gaudeo planè dum populi Christiani, Principum etiam & Regum in honorando tanto sacramento certatim conspirantium fervorem intueor; sed unum, fateor, est quod me dolore defigit. Itáne Catholici venerabile & mirabile sacramentum reverentur, qui nihil sunt de componendo ad recipiendum divinum epulum animo soliciti, qui cùm iisdem semper hæreant flagitiis, nullam futuræ emendationis spem ostendunt, & tremendam mensam nefandis piaculis polluunt? Næ illi non magni divinissimi Mysterii adoratores sunt, qui è flagitiorum cœno prodeuntes, dignos se pane Angelorum rentur, cùm hominum cibis indigni sint; & Christi se tremendæ mensæ circumfundunt, qui tot illam sacrilegiis dedecorant. Solus ille realem Christi præsentiam veneratur, qui externum cultum ab interna pietate proficiscentem exhibet. Solus ille transubstantiationis miraculum honorat, cujus cor lapideum & peccati duratum frigore in cor car-

neúm & amoris flammâ mollitum commutatur. Solus ille tantum ſacrificium prout oportet adorat, in quo nec vitia vigent, nec cupiditates flagrant, ſed mundo, peccato, & ſibi mori didicerunt. *Neceſſe eſt*, inquit Magnus Gregorius *lib.*4. dialog. cap.55. *ut cum hæc agimus, noſmetipſos Deo in cordis contritione mactemus; quia qui paſſionis dominicæ myſteria celebramus, debemus imitari quod agimus. Tunc ergo verè pro nobis hoſtia erit Deo, cùm nos ipſos hoſtiam fecerimus.*

CAPVT II.

De materia & forma ſacramenti Euchariſtiæ, atque de modo quo Chriſtus in Euchariſtia exiſtit.

QVia ad omne ſacramentum novæ legis certa materia & præſcripta quædam verborum forma deſideratur, ad plenam hujus ſacramenti naturam pernoſcendam operæpretium eſt conficiendæ Euchariſtiæ veram materiam, veramque formam exponere. Sed quia ſtatim poſt conſecrationem & inſtitutorum verborum prolationem verum Domini noſtri Jeſu Chriſti corpus, veruſque ejus ſanguis in Euchariſtia exiſtit, ſtatim ſe offert indagandum, quid vi verborum, quid concomi-

tanter in alterutra ſpecie exiſtat, atque de modo quo Chriſtus ſub illis præſens adeſt.

SPECVLATIO I.

Panis & vinum vera ſunt & ſola ſacramenti Euchariſtiæ materia.

CIrca materiam ex qua conficienda ſit Euchariſtia, varii multipliciter errarunt hæretici. In primis Gnoſtici à Simone Mago exorti, & à Nicolao uno è ſeptem Diaconis adaucti horrendum in modum prolapſi ſunt. Hæret animus calamuſque, nec illa in medium audet producere ſpurciloquia, quæ Apoſtolus in nobis prohibet nominari. Verùm ut pateat in quàm deplorandas exertationes humanum animum ſibi permiſſum & à Deo deſertum præcipitem agi neceſſe ſit, non abs re erit hæc occulta dedecoris exponere, quorum fides impietatis magnitudine elevaretur, niſi S. Epiphanium teſtem haberemus omni exceptione majorem. Narrat ergo *lib. de hæreſibus, hæreſi 6.* in illa ſecta, quam meritò ſterquilinium dixeris, virum & mulierem adulterantes, ex profluvio ſeminis maris excipientes ad cœlum manibus expanſis offerre ſolitos, cum hoc carmine: Hoc tibi munus, nimirum Chriſti corpus offerimus. Illo etiam veſcentes dicebant: Hoc eſt corpus Chriſti: Hoc eſt Paſcha. Menſtruos etiam ſacrilegarum mulie-

rum

rum profluvios (horresco referens) colligentes offerebant aientes : Hic est sanguis Christi. Pascha verò celebrasse se existimabant, si gravidæ mulieris fœtum vi extractum in mortario cum pipere, melle, & aromatibus pistillo contererent, & execrandum farcimen mox vorarent. Hanc nefariam turpitudinem imitabantur Manichæi, qui Eucharistiam humano semine conspersam sumebant, ut August. *lib. de hæresibus, hæresi* 46. refert.

Cataphryges, à Phrygia quam incolebant sic dicti, aliam materiam pro Eucharistia assignabant, sin æquè impuram, certè magis feram. Nam ut refert Augustinus *lib. de hæresibus, hæresi* 26. sacramenta funesta habebant : infantis enim anniculi sanguine, quem de toto ejus corpore minutis punctionum vulneribus extorquebant, quasi Eucharistiam suam conficiebant, admixtâ tamen farinâ ut panem conficerent. Puerum inde mortuum habebant pro martyre, superstitem pro magno Sacerdote. Ortum duxit hic non tam hominum quàm belluarum grex à Montano hæreticorum post hominum memoriam amentissimo, qui se Spiritum Paracletum, adjutricibus insanis mulieribus Priscâ & Maximillâ somnia inanissima pro veris prophetiis venditantibus, comminiscebatur, cùm ne quidem sensu communi præditus esset. Istos hæreticos sequuti sunt Peputiani idem de sanguine infantium pro Eucharistiæ materia conficientes, ut *hæresi* 27. refert Augustinus.

Circa Eucharistiæ materiam errarunt etiam Artotyristæ, seu Panicaseistæ, qui panem & caseum offerebant : & Aquarii, qui ut refert Au-

gustinus *hæresi 64.* aquam in poculo sacramentali offerebant, à vino tanquam ab aliquo diabolico abstinentes, ut tradit S.Epiphanius; unde Encratitas seu Abstinentes, referente Theodoreto, se nominabant. Ideo etiam solam aquam adhibebant, quia ut colligitur ex Cypriano *epist. 63.* timebant ne fervente Decii persequutione hausti odore vini proderentur, magnanimi scilicet Christi milites: nam qui sanguinem Christi erubescebant bibere, suum propter Christum sanguinem quomodo fudissent? De recentiorum hac in parte hæresibus posteà dicemus.

Verùm hæc omnia deliramenta refellere & veritatem speculationis nostræ stabilire in promptu est. Tum quia de pane id expressum habemus Matth. 26. *Cœnantibus illis, accepit Iesus panem.* Quod *Marci* 14. *Lucæ* 22. 1. *Cor.* 11. inculcatur. De vino etiam vitis, seu ex fructu vitis expresso patet ex Matthæo & Marco, qui calicem consecratum fuisse vini, apertè indicant, dum hæc verba Servatoris subjiciunt: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis.* Quanvis enim Lucas duplicis calicis, communis nimirum & sacri mentionem fecisse videatur, & innuere hæc verba dicta esse de calice communi, cùm ea verba ante consecrationem dicta referat: attamen dicendum est juxta Augustinum *lib.3. de consensu Evangelistarum, cap. 3.* unum & eundem fuisse calicem à Luca bis commemoratum, semel præoccupando, & iterum ordine suo post consecrationem panis. Neque enim series rerum in Eucharistiæ institutione factarum ex verborum ordine, ut suprà notavimus & scripturâ confirmavi

firmavimus, ſed ex eorum ſenſu colligenda eſt.

Aſſertio etiam noſtra Patrum teſtimoniis, Conciliorum decretis, perpetuâ Eccleſiæ traditione conſtantiſſima eſt. Teſtimonia paſſim obvia huc aſportare ſupervacaneum eſt. Ratio verò non eſt alia quàm inſtituentis voluntas, qui hanc materiam delegit & ipſo ſuo uſu deſignavit. Quod autem ipſe fecit, faciendum aliis præcepit, dum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Sicut ergo materia Baptiſmi eſt vera & naturalis aqua, quia aquam ſimpliciter dictam Veritas deſignavit; ita quia panem & vinum Chriſtus conſecravit, & ita faciendum diſcipulis imperavit, non eſt dubium, quin panis ſimpliciter & abſolutè talis, & ſimiliter vinum ſint genuina hujus ſacramenti materia.

Nec deſunt aptæ hujuſmodi materiæ convenientiæ. Primò, quia ſicut pane & vino homines communiter reficiuntur, ita convenienter illa materia ad Euchariſtiæ ſacramentum electa eſt, quo animi noſtri cœleſti cibo reficiuntur. Secundò Euchariſtia præteritæ Chriſti paſſionis ſignum eſt, & corporis à ſanguine ſeparati repræſentatio; quotieſcumque enim hunc panem manducamus, vel calicem bibimus, mortem Domini annunciamus donec veniat: at panis corpus exſangue, vinum ſanguinem in paſſione Salvatoris fuſum aptiſſimè repræſentat. Tertiò Euchariſtia etiam Eccleſiæ unitatis ſymbolum eſt, unde & communio dicitur, non ſolùm quia per eam divina nobis communicata participamus, ſed, quia eſt communis unionis ſignum, communis dilectionis

nis vinculum, commune Religionis centrum, in quod omnes fideles unanimes veluti lineæ confluunt, juxta illud Apostolicum: *Unum corpus multi sumus omnes qui de uno pane, & de uno calice participamus.* At hæc communis unio optimè per panem ex multis granis confectum, optimè per vinum multis è racemis expressum, uti Augustinus observat, designatur. Quartò Eucharistia est futuræ gloriæ, quâ Deo satiati torrente voluptatis potabimur, & inebriabimur ab ubertate domus Dei, signum prognosticum, & pignus suavissimum; nam qui manducaverit ex hoc pane vivet in æternum. Sub illis ergo symbolis convenienter Eucharistia, quæ dicitur frumentum electorum, instituta est, quibus homo satiatur, & satiatus in profusam erumpit lætitiam.

Nonne, inquies, expressior foret cruentæ Christi passionis repræsentatio per animalium occisorum carnes, quàm per simplicis panis vinique elementa? Expressior esset, fateor, sed minùs aptior, tum ad unitatem Ecclesiæ repræsentandam, tum ad usum fidelium, tum ad hujus sacramenti puritatem & castimoniam significandam, cùm non parum impuritatis in carnibus occisorum animalium insit. Convenientiùs ergo illa materia instituta est, quæ fuit hominis innocentis alimentum; cujus consecratione Christus est Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, qui panem & vinum obtulit Altissimo; quæve in omnibus terris nascitur, ut triticum; vel certè ad omnes terras de facili asportatur, quantùm ad usum hujus sacramenti sufficit, ut vinum.

Nec obest, quod vinum quibusdam infirmis

noceт

nocet. Non obest, inquam; tum quia vinum in modica quantitate nocere non potest; tum quia si timetur nocumentum infirmis, vel nausea abstemiis, nihil inde detrimenti eis creatur, cùm totus Christus in utraque specie recipiatur. Non obest etiam canon 3. Apostolorum, quo licere dicitur ad altare novas spicas, uvas, oleum, & incensum offerre. Non obest, inquam; tum quia in priori canonis parte vetitum est Sacerdoti aliud præter id quod Christus instituit offerre, putà mel, lac, aves, vel animalia ulla, aut legumina. Cætera verò posteriori parte permittit, vel ad honorem sacrificii concedit, putà oleum ad luminaria, & incensum quo altare suffitur; vel ad alimentum ministrorum, ut spicas & uvas maturas tanquam primitias, quæ etiam offeruntur ut benedicantur, & benedictæ à Fidelibus comedantur.

Observanda circa materiam Eucharistiæ scitu necessaria. Et primùm, quis & qualis panis?

Porrò circa memoratam Eucharistiæ materiam nonnulla sunt quæ observentur dignissima. In primis panis Eucharisticus omninò debet esse triticeus, ut contra Cajetanum docent communiter Theologi, & expressè determinatur in litteris unionis Concilii Florentini. Id etiam docet Catechismus Romanus sæpe laudatus *numero* 13. disertè inquiens, nullum panem nisi triticeum aptam ad hoc sacramentum

mentum materiam putandum esse. *Hoc enim*, ait, *Apostolica traditio nos docuit*, *& Ecclesiæ authoritas firmavit*. Accedit primò, quod panis ille congrua hujus sacramenti materia solus censendus est, in quo Christus Eucharistiæ author hoc sacramentum confecit: sed Christus panem triticeum consecravit, qui ut suprà monstravimus, pane azymo usus est: azymus autem ex præcepto Domini, quod habetur Exodi 29. ex simila triticea, id est ex purissimo farinæ tritici flore conficiebatur. Accedit rursum, quod ut ait S. Thomas *art*.4. solus triticeus apud homines panis simpliciter dicitur; nec alii nisi in hujus defectum introducti sunt & in usum veniunt.

Ex quibus infert S. Doctor, materiam hujus sacramenti non posse esse siliginem, si per siliginem intelligatur granum tritico inferius, quod vulgò secale vel arinca dicitur; secus si siligo accipiatur pro candidissimo tritici genere, à seligendo apud Plinium & Isidorum dicto. Idem dicendum de hordeo, spelta seu zea, farre, millio, oryza, aliisque, ex quibus non nisi in defectum tritici panis conficitur. Idem de amido vel amylo censet S. Doctor, quia cùm ex tritico corrupto fiat, ex eo confectus panis non censetur usualis. Idem docet de tritico variis alterius speciei granis permixto, quia multa permixtio speciem solvit & mutat; si tamen modica sit, sicut non impedit quominus panis sit simpliciter triticeus, ita ex eo confici Eucharistia potest.

Panis

Panis Eucharistiæ quomodo coagmentatur? Præclara Ordinis S. Benedicti cautela. Figura hostiæ.

Observandum secundò, panem triticeum debere esse ex aqua naturali coagmentatum, quia non verus & usualis panis ille censetur qui ex ovis vel lacte, vel aqua rosacea, aliáve artificiali conficitur, unde apta nequit esse hujus sacramenti materia. Debet etiam panis ille calore ignis concoqui, quo solo panis usualis efficitur, & forma substantialis panis introducitur. Debet etiam esse fixus & solidus; puls enim ex farina licèt triticea & aqua naturali confecta & igne naturali decocta non censetur panis usualis.

Hac de causa magna cum cautela & circumspectione panis in Eucharistia consecrandus confici debet, & pietas Patrum æmulanda est. Refert Lanfrancus *lib. decretorum pro Ordine S. Benedicti, cap.6.* illius Religionis Monachos tanto studio Eucharistiæ materiam parasse, ut frumentum granatim eligerent, in sacculum mundum, aptum, & fortem reponerent; famulo boni studii ad deferendum in molendinum committerent, qui aliud frumentum moli priùs curaret, ut frumentum in usum Eucharistiæ destinatum nullam alienæ farinæ sordem contraheret, vel retineret. Farinam è molendino asportatam sacrista albâ indutus & velato amictu capite incerniculo cribrabat. Constituto autem die Sacrista cum aliis adjutoribus

toribus fratribus, facie manibusque lotis, albis indutis, amictibus velatis ad panem Eucharisticum seu hostias elaborandum & concoquendum eo se ordine accingebant. Eorum unus farinam aquâ conspersam super tabulam mundissimam fortiter compingebat & macerabat: alter qui ferra in quibus hostiæ coquebantur tenebat, nullâ albâ vel amictu indutus, solas manus chirothecis involutas habebat: alii Psalmos & varias preces piè recitabant; omnes arctissimum silentium servabant, famulo interim ignem accendente & fovente lignis siccis, & ante multos dies de industria præparatis. Idem ferè habetur in antiquis statutis Cluniacensium *cap.* 55. in quibus etiam cavetur, ne hujusmodi opus post prandium fiat, utque ne vel saliva, vel flatus ullius aliquo modo ad hostias pertingat. Eadem pietate & accuratione panem Eucharisticum paratum in Ecclesia Romana fuisse refert Humbertus contra calumnias Græcorum Schismaticorum. Theodulphus etiam Aurelianensis Episcopus, qui sæculo 9. floruit, epist. ad suum Clerum panem Eucharisticum vel ab ipsis Sacerdotibus, vel ipsis saltem præsentibus nitidè studiosèque parari præceperat, nihil ut in illo vile, nihil non probatum inveniatur. Idem statuerat sub finem sæculi 7. Concilium Toletanum 16. *can.* 6. Refert etiam Fortunatus in vita sanctæ Radegundis *lib.* 1. *cap.* 7. quod suis manibus oblationes factas Sancta hæc venerabilibus locis dispensabat.

Quantùm verò ad figuram consecrandæ hostiæ attinet, observavit dudum Ecclesia, ut rotunda, orbicularis, & circularis sit. Ita enim panem super mensam Domini in sacrificium

esse

esse offerendum statuit Concilium Toletanum mox relatum. Ejus etiam ritus meminit S. Epiphanius *in Ancorato, circa medium.* Et quanvis figura quælibet sit integritati sacramenti omninò accidentalis ; attamen Ecclesia Latina traditionis sacræ tenax, hanc figuram à Patribus probatam religiosè custodit, quâ & perfectio divinitatis Christi, quæ principio & fine caret ; & perfectio humanitatis, quæ totum terrarum orbem circulari figurâ constantem redemit, designantur. Solet etiam communiùs pani Eucharistico imago imprimi Crucifixi Domini nostri, ut in tanti sacrificii memoriam hanc hostiam offerri significetur. Aliter figurant panem Eucharisticum Græci, ut refert Petrus Arcudius *lib. 3. cap.* 38. Aliquando enim utuntur figura circulari, quæ tamen in se quadrangulum continet unà cum cruce & his litteris abbreviatis, Ἰησοῦς χριστὸς νικᾷ, Jesus Christus vincit. Aliquando merè quadrangulari utuntur cum cruce, & litteris præfatis. In sacrificio autem quanvis figuram contingat esse circularem, Sacerdotes tamen quadrangularem in circulari inclusam quatuor adhibitis incisuris, & conceptis quibusdam verbis eximunt ad consecrandum, ut ex Liturgia Græcorum patet. Figuram à Latinis observatam damnat Simeon Thessalonicensis in suo de Sacramentis libro, sed ineptis & ridiculosissimis argumentis, vel potiùs nugis, quas ibidem confutat Arcudius ; sed quæ à nobis referantur indignissimæ sunt.

Convenientia panis azymi. Schismaticorum & hæreticorum calumnia elisa.

Observandum tertiò, quod licèt panis triticeus, sive fermentatus sit, sive azymus, idonea sit & valida hujus sacramenti materia, convenientior tamen est panis azymus. Quod uterque panis sit apta Eucharistiæ materia, patet: tum quia utrique propria ratio panis, proprium & nomen convenit. Tum quia ita definivit Florentinum, & de facto annuente Catholicâ Ecclesiâ in fermentato celebrant Græci, imò & Latinos aliquando ita celebrasse Richardus, Scotus, & Durandus opinantur, in detestationem hæresis Ebionitarum legalia simul cum Evangelio permiscentium: unde Sancti Patres ne eis consentire viderentur, instinctu Spiritus sancti Eucharistiam in fermentato ad tempus confecerunt. Sed hæresi illâ extinctâ, inquiunt, Romana Ecclesia ad pristinum morem, quem ab Apostolis receperat, reversa est. Veruntamen Ecclesiam Latinam azymo ad Eucharistiam pane semper usam fuisse, nec Ebioneos fuisse notatos quòd azymis in Eucharistia uterentur, sed quòd utendo azymis se legem Mosaïcam unà cùm Evangelio observare existimarent, probabilius reor & infrà confirmabo. Utut sit, unusquisque Sacerdos juxta receptam Ecclesiæ suæ consuetudinem celebrare tenetur: & sicut peccaret Presbyter Latinus celebrans de pane fermentato, ut ait S. Thomas *quæst.* 74. *art.* 4. ita peccaret Presbyter Græcus celebrans de pane azymo, quasi pervertens Ecclesiæ

clesiæ suæ ritum. Quia nemini licet privatâ authoritate, vel potiùs temeritate Ecclesiæ suæ ritum immutare. Latinus tamen Sacerdos iter agens per Græciam latino ritu in azymo celebrare potest, quia ad suam Ecclesiam pertinere censetur. Potest tamen Ecclesiæ Græcæ ritui probato sese accommodare, juxta regulam Ambrosii ab Augustino *epist.* 118.laudatam.: *Ad quam fortè Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, neque quemquam tibi.* Modò tamen omnes Liturgiæ Græcæ ritus observet; neque enim fas est ex una Ecclesia conditionem panis, èx alia cæteros ritus usurpare. Legatur constitutio Pii V. anno 1566. edita, quæ incipit, *Providentia Romani Pontificis*; ubi omnes facultates Latinis ritu Græco, & Græcis ritu Latino celebrandi concessas revocat.

Convenientiùs tamen panem azymum ab Ecclesia Latina usurpari suadetur tum ex institutione Christi, qui primo azymorum die, quo nihil fermentati domi Judæi habebant, Eucharistiæ Sacramentum confecit. Tum quia hæc materia mirum in modum & puritati Christi, & integritati ac mentis munditiei, quam fideles ad hoc sacramentum afferre debent, convenit. Unde Apostolus 1.*Cor.* 5. ait: *Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis.* Quæ rationes Græcorum momentis præponderant.

Dices: Panis azymus, utpote legalis, pertinet

net ad vetus Teſtamentum, non ad Evangelium; non eſt etiam panis uſualis. Atqui in lege Evangelica non ſunt obſervanda legalia, & panis uſualis ſolus idonea eſt Euchariſtiæ materia. Ergo panis azymus non eſt apta Euchariſtiæ materia.

Reſpondeo Eccleſiam Latinam uti azymo non ut legalia ſervet vel judaïzet; ſed ut Chriſto ſponſo ſuo morem gerat. Et certè ſi argumentum quidpiam efficeret, probaret etiam uſum panis fermentati eſſe illicitum, utpote legalem; nam ut ex Levitici 7. & 13. patet, panes fermentati Deo offerebantur. Ad id verò quod dicitur, panem azymum non eſſe uſualem: Reſpondeo per panem uſualem illum intelligi, qui ex farina triticea, & aqua coagmentatus igne naturali concoquitur; & in hoc ſenſu panis azymus eſt uſualis, licèt quòd careat fermento, non ſit ita uſurpatus, ſed hoc omnino accidentale eſt materiei: ſicut aqua naturalis eſt materia Baptiſmi; quod tamen illa aqua ſit ſale aliquo condîta, vel aliis benedictionibus præparata, eſt aliquid accidentarium, nec uſibus ordinariis frequentatum. Panis ergo azymus uſualis rectè dicitur, quia ex rebus illis conficitur, quæ in uſum panis ordinarii quotidie veniunt.

Ex his ſequitur 1. calumnioſè & erroneè Græcos Latinam Eccleſiam erroris inſimulare, quòd in azymo celebret. Cœpit hoc ſchiſma circa annum 860. anno verò 1053. Michaël cognomento Cerularius Patriarcha Conſtantinopolitanus, & Leo Archiepiſcopus Acridanus vehementem adverſus Latinos epiſtolam ad Epiſcopum Kouvenſem ſcripſerunt, in qua

Eccle

Ecclesiam Latinam accusabant, quòd sabbatha in Quadragesima custodiret, cùm eo die jejunaret; quòd suffocatis vesceretur; quòd Alleluia in Quadragesima non psalleret; quòd demùm in azymo Eucharistiam conficeret. Ultimum autem morem inde ibi reprehendunt, quòd vox ἄρτος, quæ in Evangelio habetur, significat panem elevatum, sic dictum à fermento & sale, à quibus calorem habet & elevationem; azymus autem est similis luto, nihil saporis habens vel elevationis. Habetur hæc epist. *tom.4. Bibliotheca Patrum editionis Parisiensis*, quam Humbertus Cardinalis Episcopus Silvæ Candidæ in Latinum idioma translatam ad Leonem IX. quintum Pontificatus sui annum agentem misit. Scripsit ad Michaëlem Patriarcham & Leonem Archiepiscopum Leo Papa, cujus epistola ordine prima in voluminibus Conciliorum legitur. Ad summum Pontificem rescripsit Patriarcha, Ecclesiæ unitatis & pacis cupidus, vel certè simulator: cui Leo Papa *epist. 6.* in Domino congratulatus est. Anno sequenti 1054. Humbertum & Fridericum Cardinales Legatos suos Constantinopolim misit Papa, per quos ad Imperatorem Constantinum Monomachum scripsit, laudans ejus pacis zelum, & Michaëlis damnans audaciam, qui apertâ persequutione in Latinam exardescens Ecclesiam, anathematizare non timuerat omnes qui sacramenta attrectant ex azymis. Scripsit etiam idem Papa ad Patriarcham, quem novum Ecclesiæ Latinorum calumniatorem, & publicum persequutorem appellat. Præsentibus Imperatore, Proceribus, & Legatis Nicetas Monachus, dictus Pectoratus, librum

librum de azymo adversùs Latinos ſub ipſius nomine editum reprobavit, qui liber inſiſtentibus Legatis juſſu Imperatoris in ignem projectus eſt. Sequenti verò die Nicetas Legatos adivit, & anathemate in ſuos errores iterum à ſe lato, in Legatorum gratiam & familiarem amicitiam receptus eſt. Ita refertur in actis brevioribus, quæ extant *tom.4. Bibliothecæ Patrum.* Michaël verò in errore pertinax colloquium & præſentiam Legatorum vitavit. Hinc Græci ſchiſmatici Latinos Azymitas palam vocitabant, ut patet ex tractatu adversùs errores Græcorum, anno 1252. in Conventu Fratrum Prædicatorum edito, qui eodem Bibliothecæ tomo refertur. Perſeveravit hic error ad tempora Concilii Florentini anno 1439. coacti.

Porrò fundamentum ſchiſmaticorum à voce ἄρτος deſumptum, nullius momenti eſt, ſed vanum prorſus ac puerile, cùm panis dicatur ἄρτος indifferenter, ſive azymus fuerit, ſive fermentatus. Nam panes propoſitionis ex lege debebant eſſe azymi; & tamen ἄρτοι in Scriptura dicuntur: & Exodi 12. ubi dicitur, *Comedetis azymos panes cum lactucis agreſtibus*; in Græco habetur vox ἄρτος. Denique Lucas refert quod Chriſtus comeſturus cum diſcipulis euntibus in Emaüs, accepit ἄρτον: quod tertia die Reſurrectionis factum eſt, quo tempore in omnibus Judææ finibus nullus panis fermentatus inveniebatur; nam in Paſchate per ſeptem dies panis fermentatus nec edebatur, nec ſervabatur.

Sequitur 2. turpiter erraſſe Calvinum *lib. 4. Inſtitut. cap.* 17. §. 43. dum ait in Euchariſtia uſurpari

usurpari solitum esse panem fermentatum ante tempora Alexandri Romani Episcopi, qui primus azymo pane delectatus est, ut plebis oculos traheret magis quàm ut animos vera religione institueret. Et infrà Catholicæ Ecclesiæ ritum appellat hæresiarcha impiissimus frigidas & histrionicas nugas, quæ nullum alium usum afferunt, nisi ut stupentis populi sensum fallant. Quibus verbis non malitiam solùm suam, sed & ignorantiam etiam prodidit novus iste Aristarcus; unde & quis Alexander hujus moris author fuerit tacet, ne mendacii convinceretur. Etenim in Ecclesia Occidentali ad consecrationem panis azymus semper assumptus est. Ita testatur Leo IX. epist. 6. ad Michaëlem Constantinopolitanum: *Illud autem*, inquit, *quis non stupeat, quod post tot Sanctos & Orthodoxos Patres per mille & viginti à Passione Salvatoris annos novus calumniator Ecclesiæ Latinorum emersisti, anathematizans omnes & publicam excitans persequutionem, quicumque participarentur sacramentorum ex azymis.* Ubi testatur Ecclesiam ad sua usque tempora azymis in Eucharistia usam semper fuisse. Idem tradit Innocentius III. *lib.* 4. *Mysteriorum Missæ*, *cap.* 4. ubi de ritu panis azymi erroris à Græcis insolenter accusato agens sic habet: *Ab ipsis ergò Beatis Apostolis Petro & Paulo, quos vivos habuit & defunctos custodit, hunc sacrificii ritum accepit, quem hactenus inviolabili cultu servavit.* Idem tradit Algerus lib. 6. cap. ultimo: *Nulla*, inquit, *ratio cogit, ut azymum à Christi sacrificio repellatur: dignum est ut quod Christus instituit, omnis autem Ecclesia præter Græcam à primordio sui*

ex traditione Principum Ecclesiæ, Petri scilicet & Pauli celebravit, indesinenter conservet. Testatur etiam Rupertus *lib. de divinis officiis, cap.* 22. consuetudini sanctæ Romanæ Ecclesiæ nunquam in sacrificio fermentatum admittendi totam Græciam *nescio qua authoritate suffragante refragari.* Quia nimirum unus nemo ante Græcos schismaticos usum panis azymi vitio vertit. Nunquam ergo in Ecclesia Latina etiam tempore Ebionitarum vel Ebioneorum pane fermentato Patres usi sunt ad sacrificium, sed tantùm ad Eulogias seu panes benedictos, quos dari diebus Dominicis & festivis mos fuit in signum Ecclesiasticæ communionis, qui deinde in usum ministrorum, fidelium, & pauperum distribuerentur. Et hi panes fermentati dicuntur in vita Melchiadis & Syricii Summorum Pontificum, & cap. 5. epistolæ Innocentii I. ad Decentium. Quod patet ex eo quod prohibent Melchiades & Syricius, ne mittantur panes illi ad Presbyteros, nisi priùs consecrati ab Episcopo fuerint: quod dici nequit de pane Eucharistico, quem Presbyteri consecrant. Innocentius verò statuit panes illos ad Ecclesias tantùm civitatum esse mittendos, & non ad Parochias quæ sunt extra civitates: quod de pane Eucharistico intelligi nequaquam potest. Unde canon 2. Laodicenus prohibet Eucharistiam loco Eulogiarum mittere, distinguens panem Eucharisticum ab Eulogico, qui ultimus erat fermentatus, quemve fideles ultro citroque dare & accipere consueverant, & latiori significatu dicebatur sacramentum, quòd esset signum panis Eucharistici, & fidelium concordiæ. De eo videtur loqui Augustinus, &

& innuere solitum fuisse porrigi Catechumenis, de quibus loquens *lib.2.de peccatorum meritis, cap.26.* ait: *Quod accipiunt* (catechumeni,) *quanvis non sit corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quàm cibi quibus alimur, quoniam sacramentum est.* Quanvis aliqui illud quod authore Augustino accipiebant catechumeni, de sale interpretentur, quod solitum erat catechumenorum sacramentum: & canone 5. Concilii III. Carthaginensis præceptum erat, ut catechumenis solitum duntaxat sal etiam per solennissimos Paschatis dies daretur. Conjecturis locus est, nihil certi definiri potest. Id solùm constans, Ecclesiam Latinam nunquam fermentato in Eucharistia usam fuisse, quidquid Scotus & Durandus suprà memorati nihil in confirmationem suæ opinionis proferentes sentiant. Multò magis à veritate alienum est quod disquisitione de azymo Sirmundus ait, consultissimè ad azymos transisse Ecclesiam Latinam, sed seriùs. Id enim cum adductis à nobis luculentissimis authoritatibus hujus ritus in Ecclesia perpetuitatem demonstrantibus pugnat.

Sequitur 3. impiè debacchari adversùs Ecclesiam Romanam hæreticos Calvinistas, quòd Latinos azymo pane uti astringat, cùm fermentato uti expediat, ut contendit hæreticus Chamierus *lib. 6. de Eucharistia, cap. 6.* asserens Ecclesias suas (si superis placet) reformatas tantò fermentata maluisse, quantò Papistæ confidentiùs azymi prætextu devenerunt tandem ad non panem, sed ad farinacea folia, quæ neque panis formam habent, neque pro pane usquam gentium fuêre usitata. Sed hæretici Ec-

clesiæ Catholicæ in præparanda Eucharistiæ materia mundissima accurationem damnantis petulcitas ex his quæ observatione secundâ dicta sunt contrita manet. Intolerabilior est Amandi Poloni *lib.* 5. *syntagmatum*, *cap.* 56. Besæ *epist.*2. *ad Tillium*, Scarpii *controversia* 3. *quæst.* 1. *de causa materiali sacræ Cœnæ*, error quo existimarunt deficiente pane & vino licere ex alia substantia conficere Eucharistiam, quia id convenit cum mente instituentis & fine sacramenti, utique Calvinistici, non Christiani. Sed non est novum hæreticis suas ab erebo excitatas imaginationes Scripturis & perenni traditioni è diametro repugnantes obtrudere, quas sine argumentis pudor Christianis inseminatus satis superque refellit.

Materia calicis consecrandi vinum, & quale.

Observandum 2. quod cùm solum vinum vitigineum sit idonea calicis consecrandi materia, sequitur nec succum è malis granatis, pomis, piris, vel moris expressum, nec acetum, nec agrestam posse esse aptam consecrationis calicis materiam. Quia succus ille è fructibus eliquatus non est nisi similitudinariè vinum; acetum verò est vinum corruptum, & se habet ad verum vinum sicut cadaver ad animal; agresta verò seu omphacium nondum habet speciem vini. Mustum tamen, quia habet speciem vini, in casu necessitatis adhiberi potest, ordinariè tamen usurpari non debet, quia cùm non sit purum & defæcatum, non rarò sordibus permiscetur. Vinum etiam con

congelatum, quanvis si fieri possit non debeat propter reverentiam sacramenti adhiberi, absolutè tamen potest esse materia hujus sacramenti, etiamsi aqua gelu concreta non possit esse materia Baptismi. Quia cùm sacramentum Eucharistiæ non consistat essentialiter in usu, sed sit aliquid permanens ex rebusque permanentibus constans, non est necesse ut vinum ipso consecrationis momento bibatur, sicut fluidam esse oportet aquam Baptismatis, ut per illam possit corpus ablui. Unde dicitur in rubricis Missalis, ubi de defectibus Missæ agitur, quod si species vini consecrati congelentur in calice, calix operiri debet pannis calefactis, ut liquefactus postea sumatur; quod si per pannum calidum liquefieri non potest, ponendus est calix in aquam ferventem prope altare donec liquefiat, & liquefactum bibatur. Quod argumento est congelationem à vino consecrationem non auferre, nec eam subinde necessariò impedire. Nec est simile de vino pani imbibito, quod non potest esse idonea consecrationis materia, licèt species vini consecrati quibus panis intingitur & imbuitur, retineant consecrationem. Non est, inquam, simile; quia vinum quo imbuitur panis nulla est ratione potabile; at vinum congelatum de facili bibi potest, nec gelatione amittit speciem potabilis. Nec est quod opponas, vinum in uva matura adhuc inclusum non minùs esse potabile quàm vinum congelatum; illa tamen nequit esse materia consecrationis calicis; ergo nec istud. Non, inquam, id dicas: quia uva vel botrus secundùm omnium hominum sensum & usum

non est vinum : vinum tamen, sive calidum, sive frigidum, sive congelatum, sive non, jure vinum apud omnes habetur.

Vino aqua permiscenda, quo jure, & quanta?

Observandum est quintò, vino aliquam aquæ naturalis guttam permisceri oportere, ut Sanctorum testimonio, Conciliorum authoritate, & inviolabili Ecclesiæ praxi perspicuum est. Christum enim consecrasse in vino aqua mixto habetur in Liturgia S. Jacobi his verbis: *Similiter postquam cœnavit, accipiens calicem & permiscens ex vino & aqua.* Quod & in Liturgia S. Marci, & in Liturgia S. Basilii repetitur. Idem docet Concilium Carthaginense IV. canone 24. *In sacramentis*, inquit, *corporis & sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est panis & vinum aquâ mixtum.* Idem habetur canone 32. Concilii Quinisexti, ubi Liturgiæ Jacobi, & Basilii, & canon Carthaginensis referuntur.

Traditionis verò Ecclesiæ & praxis perpetuæ testes sunt Sancti Patres: Clemens Romanus lib.8. Constitut. cap.12. *Postquam*, inquit, *miscuit ex vino & aqua.* Irenæus lib. 4. cap. 57. *Christus accipiens calicis temperamentum.* Et libro sequenti vocat *mixtum calicem.* Cyprianus epist. 63. *Admonitos*, inquit, *nos scias, ut in calice offerendo dominica traditio servetur, nec aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecerit: ut in calice qui in commemoratio-*

nem

nem ejus offertur, mixtus vino offeratur. ::: Invenimus calicem mixtum fuisse, quem Dominus obtulit. Idem docent Justinus Martyr *apolog.* 2. Hieronymus *in cap.* 14. *Marci*, Ambrosius *lib.* 5. *de sacrament. cap.* 1. Augustinus *lib.* 4. *de Doctrina Christiana, cap.* 21. Hac de causa Concilium Tridentinum *sess.* 22. *cap.* 7. sic habet: *Monet sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo misceant.* Et canone ultimo: *Si quis dixerit, aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eo quod sit contra Christi institutionem, anathema sit.*

Egregias hujus ritus congruentias affert de more S. Thomas. Tum quia credibile est Christum in cœna vinum aquâ temperasse pro suo bibendi more qui viros sobrios decet. Tum quia hac permixtione Passio Christi meliùs repræsentatur, in qua aqua permixta sanguini fluxit è latere Salvatoris. Qua ratione Alexander Papa *dist.* 4. *de consecratione, cap. In sacramento*, & Tridentinum loco præfato utitur. Tum quia hoc ritu unio populi Christiani cum Christo capite significatur; aqua enim populum *Apocalysis* 17. præfigurat, vinum verò sanguinem Redemptoris. Ergo cùm aqua vino in calice miscetur, Christo populum adunari intelligitur. Qua ratione Cyprianus & Tridentinum locis memoratis usi sunt. Nec obest quod in Scriptura nulla hujus mixtionis mentio fiat. Non obest, inquam, quia aliunde, nimirum ex clarissimis Patrum testificationibus factum Christi tenemus. Ritum etiam illum justis piisque de causis potuisset Ecclesia instituere, illique obtemperare teneremur.

Non est tamen probanda Armacani sententia existimantis permixtionem aquæ esse de necessitate materiæ hujus sacramenti. Tum quia superiùs laudatum Tridentinum Sacerdotes ad eam permixtionem Ecclesiæ præcepto obligari docet. Tum quia nullibi hanc permixtionem à se licèt factam Christus Dominus imperavit. Tum quia Cyprianus paulò ante memoratâ epistolâ ait, simplicitati eorum, qui aquam vino permiscere in Eucharistia conficienda prætermiserant, veniam posse concedi. Quibus verbis satis indicat, illicitè eos quidem peregisse, at validè sacramentum confecisse tamen. Nec obsunt alia ejusdem Cypriani verba, quibus in eadem epistola affirmat, aquam debere vino calicis permisceri, sicut permiscetur farinæ, ex qua altera hujus sacramenti materiæ pars conficitur. Non obsunt, inquam, quia ut ait S.Thomas *quæst.74. art.7. ad 2.* intendit solùm Cyprianus convenientem esse illam aquæ permixtionem. Nec similitudo farinæ ob aliud profertur, quàm ut ostendatur quid oporteat fieri, non quod tanta sit utriusque mixtionis & peræqua necessitas, cùm aqua sit de essentia panis, non vini. Adde permixtionem aquæ cum vino non esse quidem tantæ necessitatis, quantæ permixtio aquæ cum farina in ordine ad sacramenti integritatem, benè tamen in ordine ad repræsentationem & significationem mysticam unionis populi fidelis cum Christo. Unde ibidem ait: *Si vinum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis.* Quibus satis innuit sanguinem Christi sub speciebus solius & impermixti vini consecrati realiter quidem existere, sed unionem quâ populus Christianus suo

ſuo Salvatori copulatur tam expreſsè non ſignificari. Dico *tam expreſsè* ; nam cæteroquin hæc ſignificatio habetur per hoc, quod multa grana in unum panem coëunt, & liquor è multis uvis eliquatus in unum vinum confluit.

Non obeſt etiam, quod Chriſtus ſacramentum hoc in vino aquâ mixto confecerit ; unde conſequens videtur hanc mixtionem eſſe de præcepto divino, ſubindeque de neceſſitate ſacramenti, cujus ea ſola materia idonea cenſenda eſt, quam Chriſtus ſacramentorum author inſtituit. Non obeſt, inquam, quia ſicut licèt Chriſtus panem azymum conſecraverit, non tamen ſequitur ſolum illum panem eſſe neceſſariam hujus ſacramenti materiam, quia ſolum panem triticeum in materiam Euchariſtiæ Chriſtus delegit : ita ſimiliter vinum, ſeu genimen vitis materiam calicis inſtituit ; mixtionem ejus cum aqua non inſtituit ad præceptum, ſed in exemplum, ut quid conveniens, non neceſſarium.

Ex quibus ſequitur erraſſe Armenos ſæculo ſeptimo, qui propter quemdam Chryſoſtomi locum malè intellectum arbitrati ſunt, nullam aquam vino conſecrando eſſe permiſcendam. Eorum erroris fit mentio canone 32. Synodi Quiniſextæ, ſeu Trullanæ, ſic dictæ, quia ejus canones facti ſunt in Trullo Palatio Conſtantinopolitano. Verba canonis ſunt hæc : *Quoniam ad noſtram cognitionem pervenit, quod in Armenorum regione vinum tantùm in ſacra menſa offerunt, aquam illi non miſcentes qui incruentum ſacrificium peragunt, adducentes Joannem Chryſoſtomum hæc dicentem in inter-*

pretatione Evangelii secundùm Matthæum: Quamobrem non aquam bibit cum surrexit, sed vinum; improbam sanè hæresim radicitus exstirpans: & ex eo aquæ in sacro sacrificio adjunctionem Doctorem subvertere existimant. Ut autem non ab hoc tempore imposterum ignorantiâ teneantur, Patris sententiam orthodoxè aperimus. Cùm enim improba Hydroparastatarum, hoc est eorum qui aquam offerebant, antiqua esset hæresis, qui pro vino solâ aquâ in proprio sacrificio usi sunt; refellens hic vir divinus detestabilem ejusmodi hæresis doctrinam, & ostendens quod directè Apostolicæ traditioni adversetur, id quod jam dictum est affirmavit. Nam & suæ Ecclesiæ, ubi est illi pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradidit. Hanc, quam detestabilem hæresim Synodus appellat, renovare molitus est hæresiarcha Lutherus *lib. 6. contra Regem Angliæ*, ibi: *Meo sensu*, inquit, (suo sensu omnia judicans hæreticorum post hominum memoriam audacissimus) *melius & tutius foret aquam non miscere vino, cùm sit merum figmentum humanum, & sinistram, imò pessimam habeat significationem.* Quia nimirum *Isaiæ* 1. dicitur: *Vinum tuum mixtum est aqua.* Sed non advertit homo hæresi inebriatus, & meri etiam non minùs quàm veneris amantissimus, eandem rem in Scripturis modò bonam, modò malam sub diversa consideratione significationem habere, ut patet de fermento, quod 1. *Cor.* 5. corruptionem significat: *Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit.* Et *Luc.* 12. significat hypocrisim: *Attendite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis.* Et tamen idem fermentum in bonam

bonam partem accipitur Matth. 15. *Simile est regnum cœlorum fermento.* Vinum pariter aqua mixtum malum aliquid significare potest, cùm similitudo ducitur à cauponibus miscentibus aquam vino, ut impurum pro puro vendant, & ementes decipiant. Cæterùm in bonam significationem usurpatur, dum symbolum est sobrietatis Luthero tantoperè invisæ; unde dicitur Proverb. 9. *Bibite vinum quod miscui vobis.* Vel cùm ad unionem membrorum cum capite, fidelium cum Christo, vel aliquam aliam mysticam bonæ rei significationem exprimendam adhibetur.

Sequitur rursum impiè discipulos Lutheri & Calvini hæresiarcharum clamitare, & adversùs Ecclesiam Catholicam debacchari, quòd aquam vino admiscere præcepto obliget. Cùm enim, inquiunt Kemnitius, Scarpius, Chamierus, sit res indifferens, & de numero earum quas ἀδιαφόρως vocant, unicujusque est arbitrio permittenda. Tantummodò in Papistis reprehendimus, addit hæreticus Chamierus, quòd nullo præeunte verbo Dei peccata, & quidem mortalia fingant. Nam si possent aliorum Christianorum libertatem tolerare, nihil esset hac quidem in re quod cum eis verbum committeremus. *Fortasse nec discessimus quidem* (inquit suæ apostasiæ & schismatis conscius) *ut qui non soleamus in rebus ejusce generis aut Ecclesiam occupare, aut ab ea nobis laborem creari.* Itáne tandem inter res mirè indifferentes & cujusvis privati Christiani arbitrio permittendas ritus ille Christi usu consecratus, à Patribus imperatus, perpetuâ traditione retentus, & cujus omissionem rebus detestabilibus vetustissima Con-

cilia accenſuerunt, putandus eſt? Itáne propter religioſum Patrum ſuorum cultum Eccleſia Catholica à ſpuriis & apoſtaſiæ ſuæ conſciis filiis damnanda, vel tyrannidis inſimulanda communis mater eſt? Itáne de cujuſvis arbitratu libertatis obtentu Eccleſiaſtici mores perenniter cuſtoditi calcandi ſunt? Si privatorum Reipublicæ probatos uſus peſſumdare volentium temeritas coërcetur, omnia in Eccleſia ſuſdeque miſcere licitum erit? Id certè eſt Eccleſiam occupare nedum, ſed eam etiam perditum ire moliri.

Obſervandum eſt ſextò, aquam vino conſecrando permiſcendam oportere eſſe elementarem, in ſua naturali conditione conſtitutam, & in modica quantitate. Elementaris quidem debet eſſe aqua, quia hæc ſimpliciter & abſolutè aqua dicitur, & ut talis uſurpatur; ſicut vinum ſimpliciter tale eſt vitiginéum, & oleum ſimpliciter eſt oleum ex olivis expreſſum. Illa quoque aqua ſola populos repræſentat, juxta id quod ex Apocalypſi dicimus. Debet etiam aqua in ſuo naturali ſtatu adhiberi, id eſt nec alio liquore perfundi, nec calefieri. Quia ita Chriſtum adhibuiſſe credibile eſt, cùm unus nemo Patrum aliter obſervet, cùm etiam ita ſoleat vino communiter bibendo à viris ſobriis uſurpari. Fateor Græcos in calicem jam conſecratum nonnihil aquæ ferventis injicere ſolere, ſed priùs frigidam vino conſecrando permiſcere, ut ex Liturgia Chryſoſtomi & Baſilii patet. Injiciunt porrò guttas aquæ ferventis, ut deſcenſum Spiritus Sancti in Eccleſiam ſignificent, ut ait Nicolaus Cabaſilas in expoſitione Liturgiæ, *cap.*37. Unde non debet improbari

ille

ille eorum ritus, utpote antiquus, à quibusdam Sanctis, Chrysostomo nimirum & Basilio in suis Liturgiis commendatus, ad aliquid sanctum significandum introductus, & in Concilio Florentino ab ipsis Patribus Latinis probatus. Denique aqua apposita debet esse in modica quantitate. Tum ne solvatur species vini sæpe debilis & parum generosi, ut in frigidioribus regionibus esse assolet. Tum ut significetur excessus dignitatis Christi supra fideles per aquam designatos, quæ in illa unione absorbetur. Tum ut aqua in vinum possit converti, & eo mediante in sanguinem Servatoris. Unde Honorius III. libro 3. Decretalium relatus, perniciosi erroris & abusus eos insimulat, qui majorem aquæ quàm vini quantitatem adhibebant, cùm secundùm consuetudinem rationabilem Ecclesiæ generalis longè plus vini quàm aquæ adhibendum sit. Denique notat S. Thomas talem permixtionem in ipsa sacrificii celebratione, aut ejusdem præparatione fieri oportere, nec sufficere ad ea significanda quæ tali permixtione repræsentantur, si aqua in dolio fuerit in antecessum apposita.

Quæres 1. quid fiat de aqua vino infusa post consecrationem, & in quid evadat, aut transmutetur?

Respondeo varias esse sententias. Primò enim aliqui posuerunt eam converti in aquam, quæ ex Christi pendentis latere fluxit. Sed hæc opinio jam exolevit, & inde rejicitur, quia in illud solum fit conversio, quod verbis consecrationis

crationis significatur, illa quippe verba efficiunt quod significant: patet autem verbis consecrationis calicis nullam significari conversionem appositæ aquæ in eam quæ de latere Christi manavit. Accedit quod illa aqua lateris ponitur sub speciebus vini vel vi verborum, vel per solam concomitantiam: non vi verborum, quæ eam poni non exprimunt, sed unum duntaxat sanguinem: si per concomitantiam, jam illa aqua non est potiori ratione in calice quàm in hostia; unde in eam speciali ratione aqua apposita non transmutatur.

Secunda sententia eorum est, qui posuerunt aquam in propria semper specie permanere vini accidentibus circumfusam. Sed eam communiter rejiciunt Theologi: tum quia veritas formæ exigit, ut totum quod demonstratur sit sanguis Christi: tum quia totum proponitur populo adorandum: tum quia Sacerdos post consumptas vini species censetur jejunus, quod indicio est aquam in sua naturali conditione non mansisse. Tum demùm quia accidentia non transeunt de subjecto in subjectum, nec subinde accidentia vini aquam afficiunt. Nec nova, & Ecclesiæ ignota miracula sunt in hoc sacramento sine necessitate multiplicanda.

Tertia sententia docet, aquam in propria specie ante consecrationem permanere, nec in vinum converti, sed vi consecrationis immediatè in Christi sanguinem transmutari. Hanc opinionem dudum antiquatam & exoletam suscitavit Ægidius Coninchus, quem aliqui recentiores sequuntur. Sed refellitur primò, authoritate Innocentii III. cap. *Cùm Marthæ*, de

de celebratione Missarum, ubi tres refert de hac difficultate sententias. Prima eorum est, qui dixerunt permixtam vino aquam in eam converti quæ de latere Salvatoris promanavit. Secunda est illorum qui censent aquam vino mixtam in vinum converti, & sic conversam in sanguinem Christi transubstantiari: innuit tamen hanc sententiam niti fundamento, quod nonnulli Physici inficiantur, qui aquam à vino per artificium posse asserunt separari. Tertia sententia ait non transire aquam in sanguinem, sed manere vini accidentibus circumfusam. Ex his verò tribus sententiis quæ tenenda sit, his verbis subindicat. *Verùm inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari.* Ergo cùm hæc sit secunda sententia, eam dubio procul Pontifex ille egregius amplexus est. Scio Coninchum respondere Innocentium secundam sententiam bimembrem distinxisse, nec primum membrum approbasse quo asseritur in vinum transire aquam mixtam vino, sed secundum elegisse, quo dicitur aquam cum vino in sanguinem transmutari, & abstraxisse ab illa philosophica quæstione, utrum vino mixta aqua in vinum convertatur. Sed præter quod non dixisset Pontifex aliquam ex his sententiis, nempe secundam, esse probabiliorem, cùm ipse quartam invexisset; insuper omnia subterfugia Innocentius *lib.* 4. *Mysteriorum Missæ, capite* 4. occupavit. Ibi enim eandem versans quæstionem disertè docet; aquam transire in sanguinem, quia mixta vino transivit in vinum. *Quis enim ambigat* (inquit) *aquam in vinum transire*

transire cùm multo vino modicum infunditur aqua.

Præterea hæc sententia, & opinio D. Thomæ asserentis aquam mixtam vino transire mediatè in sanguinem Christi, mediante nimirum vino, in quod priùs aqua convertitur, stabilitur. Illud duntaxat convertitur immediatè in sanguinem Christi, quod est idonea calicis consecrandi materia, cùm ideo duntaxat assumatur materia ut consecratione fiat ineffabilis elementorum transubstantiatio. Atqui solum vinum vitigineum apta est calicis consecrandi materia, ut ex perpetua traditione hactenus creditum est, & sacrorum Conciliorum Florentini & Tridentini definitionibus firmatum. Ergo aqua mixta vino non immediatè in Christi sanguinem, sed mediante vino, in quod priùs conversa est, transmutatur.

Nec valet evasio adversariorum dicentium duplicem esse calicis consecrandi materiam; necessariam unam, nempe vinum; liberam alteram, nempe aquam vino mixtam, sicut peccata venialia libera sunt sacramenti pœnitentiæ materia. Non, inquam, valet: tum quia hujus duplicis materiæ commentum est in Ecclesia inauditum, sua proinde novitate in re tanti momenti solicitè cavenda sponte liquescens & corruens. Tum quia cùm aqua non nisi ex præcepto Ecclesiæ sit permiscenda, nec talis permixtio sit de jure divino, ut ex dictis constat, manifestum est aquam non esse Eucharistiæ ulla prorsus ratione materiam: omnis quippe sacramentorum materia à Christo designata & instituta est, alioquin dicere licebit sal aquæ lustrali Baptismatis ex præcepto & ritu Ecclesiæ permixtum,

tum, & alia sacramentalia jussu Ecclesiæ materiebus sacramentorum adjuncta ad eorum materiam pertinere. Tum quia ea materia libera censenda est, quæ absente necessariâ ad sacramenti integritatem sola sufficit: eâ enim ratione peccata venialia libera sacramenti materia dicuntur, quòd eis forma absolutionis, non existentibus etiam mortalibus, validè applicari potest. At in nullius Theologi mentem adhuc venit, in sola aqua posse calicem deficiente vino consecrari, & oppositum dicere est in damnatam Aquariorum hæresim incurrere. Et certè grandis hallucinatio committitur dum aqua peccatis venialibus comparatur. Peccata enim venialia dicuntur libera sacramenti Pœnitentiæ materia, quia nullum est ea in confessione aperiendi præceptum, sed vera tamen sunt materia hujus sacramenti, cujus materia idonea est omne peccatum vero dolore contritum, & ore Sacerdoti apertum. Unde supposito quod homo solorum venialium conscius sacramentum Pœnitentiæ adire velit, fiunt necessaria Sacramenti Pœnitentiæ materia. At nemo volens sacramentum Eucharistiæ peragere, potest aquam solam in penuria vini consecrare. Tum quia si aqua permixta esset hujus sacramenti libera materia, in magna posset quantitate apponi, contra Florentinum *modicissimam* vino apponi aquam imperans. Cur autem modicissima aqua præscriberetur, si in Christi sanguinem immediatè converti posset, nec eam priùs in vinum transmutari oporteret? Tum demùm, quia si aqua esset Sacramenti materia in sanguinem Christi immediatè conversa, poterit sub speciebus aquæ à speciebus vini arte separatis (ut separari

posse

posse contendunt Adversarii, argumentum inde posteà diluendum depromentes) conservari; tandiu enim manet corpus & sanguis Christi, quandiu durant species, quarum substantia in Christi substantiam conversa est, & quandiu sub illis vera & naturalis substantia integra permansisset, ut docet Tridentinum *sess.* 13. *can.*3. At quis credat sub separatis arte aquæ speciebus, si separari possunt, sanguinem Christi existere, ibique adorandum esse? Quis credat sub illis separatis remanere posse Christi sanguinem, & non posse aquam separatam consecrari? Quod enim sine vino consecratum manet, quidni sine vino consecratum fiat?

Vera ergo sententia, & ad propositam quæstionem responsio est, aquam non immediatè in Christi sanguinem, sed mediante solùm vino, in quod primitus fuerit transmutata, converti; & ideo modicam infundendam esse, ut ait Catechismus Romanus titulo de Eucharistia: *Nam Ecclesiasticorum Scriptorum sententia & judicio,* inquit, *aqua illa in vinum convertitur.* Idem docet Sacerdotale Romanum 1.*p.tract.*10.*cap.*2. his verbis: *Aqua, quæ in calice vino admiscetur, debet esse in modica quantitate, quia eam in vinum converti oportet.* Quia nimirum aqua modica in minutissimas particulas divisa confunditur, absorbetur, & activitate vini ferè momento corrumpitur, nec potentiori agenti, quo undique cingitur, resistere valet. Nec obest quod aqua sit corpus elementare & simplex, quod in mixtum immediatè non convertitur. Non obest, inquam, quia pura hîc non habemus elementa; sed multorum admixtione impura. Adde quod licèt elementum aquæ non posset

poſſet actione vini in vinum commutari, poſſet tamen per diviſionem, quâ materia aquæ in minimas particulas diſſecta formam aquæ retinere nequaquam poteſt, ſed circundantis vini formâ afficitur. Non eſt etiam quod dicas, aquam vino mixtam poſſe arte chimica à vino ſeparari, ut ſi vinum in vaſe ex ligno hederæ facto includatur, vel ſi immittatur medulla junci, vel ſi ſpongia oleo imbuta adhibeatur. Non, inquam, id dicas; quia tunc ſolùm vera aqua extrahitur, quando magna ejus quantitas, quæ in vinum non potuit converti, appoſita fuit: ſi autem modica aqua infuſa fuit, id quod ſeparatur non eſt aqua elementaris, ſed debilior vel ſubtilior vini pars aquæ ſimilitudinem & colorem præferens, ut ex eo patet quod eadem arte è vino puro, cui nulla aquæ portio admixta eſt, hujuſmodi vapor aqueus elici facilè poteſt, & in aquam etiam naturalem converti, ſicut terræ vapores vi caloris ſolaris exciti in media aëris regione in aquam convertuntur. Sed de his ad Philoſophos.

Fit ſatis objectis.

Dices: Patres docent aquam vino mixtam in altari offerri, benedici, conſecrari, & conſecratione mutari in ſanguinem Chriſti. Ita Cyprianus *epiſt.* 53. Juſtinus Martyr *apologia* 2. *ſub finem*, Ambroſius *lib.* 4. *de Sacramentis, cap.* 4. *&* 5. ubi ait: *Vinum & aqua in calicem mittitur, ſed fit ſanguis conſecratione verbi cœleſtis. Ante verba Chriſti calix eſt vini & aqua plenus: ubi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur qui plebem redemit.* Idem tradunt

dunt Damascenus *lib. 4. de fide, cap. 14.* Paschasius *lib. de corpore Domini, cap. 11.* Algerus *lib. 1. cap. 16.* Hildebertus Cenomanensis *carmine de mysterio Missæ.* Ex quibus patet aquam in sanguinem Christi transmutari, unde non priùs in vinum convertitur, alioquin solum vinum in consecratione transubstantiaretur.

Respondeo Patres vel loqui de oblatione præparatoria antecedente consecrationem, & sic verum est aquam in vinum infusam peræquè atque vinum ipsum offerri; vel loqui de oblatione essentiali, seu consecratione, in qua sacrificium altaris essentialiter situm est; & sic aqua non immediatè, sed mediante vino, in quod priùs conversa est, transmutatur. Cùm enim Patres doceant admixtionem aquæ rem esse institutionis Eucharistiæ, secundùm hanc doctrinam dicere necesse est, vel non transmutari aquam, quod Sancti nolunt; vel in sanguinem Christi mediante duntaxat vino transubstantiari; cùm in potestate Ecclesiæ positum non sit Sacramenta condere, vel novas eis materias assignare. Mediante ergo vino, quod sola est à Christo præscripta calicis consecrandi materia, aqua consecratur. Nihil tamen propterea dicere vetat aquam in sanguinem Christi converti, etiamsi priùs in vinum conversa sit; solent enim substantiæ in aliam transmutatæ eo nomine appellari, quo ante conversionem vocabantur: nam Joan. 2. aqua in vinum in nuptiis à Domino conversa pristino nomine nuncupatur: *Cum gustasset*, inquit, *architriclinus aquam vinum factam.* Exodi etiam 7. serpens Mosis virga, unde factus fuerat, appellatur.

appellatur. Et magis ad rem corpus Chriſti in Euchariſtia ſæpe panis in Scripturis & à viris Catholicis vocitatur.

Inſtabis : Sæpe contingere poteſt in vinum aquam non poſſe converti, ut cùm aliqua aquæ quantitas vino tenui & parum generoſo infunditur ; cùm Sacerdotes ante mox conſecrandum calicem recordati ſe non miſcuiſſe aquam, eam immediatè ante conſecrationem, ex præſcripto rubricarum Miſſalis Romani apponunt; & cùm Chriſtus aquam calici mox bibendo appoſuit, utique in magna quantitate juxta leges temperantiæ & mores hominum conviventium, apud quos ridiculum haberetur guttulis aquæ vinum temperare. Atqui tunc aqua immediatè in ſanguinem Chriſti convertitur, cum totum quod calici ineſt, populo adorandum exhibeatur ; cùm hauſtu illius aquæ non ſolvatur jejunium Sacerdotis, poſſitque in caſibus licitis, putà in die Dominicæ Nativitatis iterum celebrare ; cùm denique totum in calice contentum hoc pronomine *Hic* deſignatum conſecretur, ne falſidica forma conſecrationis exiſtat, & redeant omnia argumenta contra ſecundam ſententiam initio à nobis intorta. Ergo aquam immediatè in ſanguinem Chriſti converti contingit. Quod ſi aliquando id concedere neceſſe ſit, fruſtra ad eam converſionem requirimus, ut priùs in vinum fuerit tranſmutata.

Reſpondeo majorem & minorem dubiis vel falſis ſuppoſitionibus conſtare. In primis non eſt certum, vinum non convertere in ſe aquam, tametſi debile ſit ; quia aqua in vinum non ſolùm actione vini, ſed ipſius etiam aquæ abſorp-

tæ

tæ divisione convertitur, modò quantitas vini aquam notabiliter excedat. Unde in casu quo Sacerdos guttulam aquæ calici mox consecrando apponit, aqua ipsa momento liquescit, & fit vinum. Christus verò naturarum omnium perfectissimus comprehensor eam aquæ quantitatem calici à se consecrando & discipulis propinando apposuit, quam sciebat in vinum conversam iri, sive illa magna fuerit, sive parva. Quod si parvam miscendam esse cognovit, parvam utique infudit, quod licèt homines in convivio communi & usuali non probarent, nihil absurdi in eo convivio, quod mysticum fuit, invenirent tamen. Minor etiam propositio falsum assumit, nimirum aquam vino admixtam, nondumque in vinum quibusdam in casibus fortassis conversam immediatè in Christi sanguinem converti. Si enim ita esset, frustra Innocentius in rationem secundæ quam amplectitur sententiæ protulisset hæc verba: *Cùm in vinum transeat mixta vino.* Frustra etiam ab Ecclesia præciperetur, ut modica, & ut ait Florentinum, *modicissima* aqua vino misceretur. Si ita esset, aqua esset idonea hujus sacramenti materia, sub ejusque specie à vino separata sanguis Christi existeret. Si ita esset, mixtio aquæ esset de jure divino, cùm ea solus Christus instituerit, quæ sunt in suam substantiam transubstantiatione convertenda. Quare si contigerit aquam non esse in vinum ipso consecrationis tempore conversam, vel propter nimiam ejus copiam infusam, vel propter vini non satis generosi debilitatem, vel propter aquæ resistentiam & tenacitatem, tunc per accidens & præter intentionem aqua in Christi sangui

ſanguinem non convertitur, atque adeò ad illud Sancti Patres docentes abſolutè aquam conſecratione tranſmutari, non reſpexere. Nec obeſt, quod totum in calice conſecratum proponatur populo adorandum. Non obeſt, inquam, quia adorantis populi intentio ad Christi ſanguinem realiter in calice exiſtentem dirigitur, ſicut non adoratur pulvis, muſca, vel quippiam ſimile caſu vel incuriâ in calicem decisum. Et ratio eſt, quia adoratio fide dirigitur, unde id ſolùm in calice adoratur, quod fides objectum eſſe adorationis docet. Nec eâ aquâ in ſua natura permanente ſolvitur jejunium: tum quia ignoratur num aqua ſit converſa, & ideò modica apponenda præcipitur, ne jejunium ſolvatur: tum quia tunc aqua per modum ſacramenti & communionis ebibitur, unde non eſt ſimilis ablutioni, quæ quia ſeorſim à ſacris ſpeciebus, neque ut conjuncta ſacramento ſumitur, jejunium ſolvere meritò exiſtimatur. Denique nulla propterea falſitas formæ contingit, quia particula *hic*, contentum ſub ſpeciebas vini deſignat; intentio enim Sacerdotis conſecrantis, Chriſti in cujus perſona loquitur intentioni conformatur: Chriſtus autem ſolum vinum conſecrare voluit, cùm ex Scripturis, Patribus, & Conciliis habeamus ſolum vinum vitigineum eſſe idoneam calicis conſecrandi materiam.

Urgebis: Si unum vinum vitigineum ſit apta conſecrationis materia, aqua neque mediatè, neque immediatè in Chriſti ſanguinem convertetur; aqua enim etſi in vinum quavis tandem ratione converſa, non eſt genimen vitis, utpote
de

de vite non expressa : ergo nostra ratio nimis probat.

Respondeo vinum, quod est materia calicis, naturam vini vitiginei habere oportere, quanvis hujus causa efficiens non sit vitis. Vinum enim vitigineum opponitur vinis impropriè dictis vini naturâ carentibus. Unde vinum miraculo productum, quale fuit vinum nuptiarum in Cana Galilææ, aptam esse hujus sacramenti materiam nemo nisi absurdè negaverit. Addi potest, aquam in vinum conversam esse quadantenus vinum vitigineum, quia à vino vitigineo conversa est; unde sicut vitis est causa efficiens vini convertentis, ita & remotè vini conversi, quia quod est causa causæ est causa causati.

Quæres secundò, utrum una species possit sine altera consecrari in extrema saltem necessitatis articulo, & accedente Summi Pontificis dispensatione.

Respondeo validè quidem unam speciem sine altera consecrari, nunquam tamen licitè, quantaquanta necessitas supponatur, quantáve dispensatio accedat. Validè, inquam, una species sine altera consecratur; quia statim ac verba consecrationis panis prolata sunt, continuò sub speciebus illius existit corpus Christi; verba enim cùm producant quod significant, statim atque corpus Christi præscriptis verbis significatur, sine mora adest. Unde & confestim

confestim hostia proponitur adoranda. Nunquam tamen unam sine alia speciem consecrare licet, quia non licet alio modo Eucharistiam consecrare, quàm eam Christus consecrandam imperavit: præcepta namque divina transgredi nunquam & nusquam licet. At Christus utramque speciem indivisim consecrandam præcepit; nam ut ait Tridentinum sess. 22. cap. 1. *Christus corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus ut offerrent præcepit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem, uti semper Ecclesia Catholica intellexit & credidit.* Et ratio est, quia Eucharistia jure divino sacramentum est per modum convivii spiritalis institutum; nec sacramentum tantùm, sed etiam sacrificium: nec potest hoc sacramentum perfici, nisi simul sacrificium offeratur; sed ad rationem integri convivii potus peræquè ac cibus desideratur. Sacrificium etiam Eucharistiæ unâ nequit specie immolari & perfici, quia sacrificium novæ legis est cruenti sacrificii crucis commemoratio, juxta illud ejusdem Tridentini *cap.* 2. dicentis: *In divino hoc sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruentè obtulit. ::: Una enim, eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ.* Sicut ergo sacrificium crucis non fuit sine sanguinis à corpore separati effusione, ita nec potest talis separatio sine consecratione calicis repræsentari; utraque ergo species consecretur necesse est, ut sit sa-

crificii crucis jugis memoria, & sacrificium secundùm ordinem Melchisedech, qui panem & vinum obtulit Altissimo, ut Genesis 14. dicitur, perenniter offeratur. Igitur non potest ullo unquam casu, suffragante quavis dispensatione, panis solus sine vino consecrari, quia summus Ecclesiæ Antistes nec præcepta divina irritare, nec sacramenta truncare, nec sacrificii perennis institutum à Christo modum & ordinem immutare, atque invertere potest. Neque enim potestas illi divinitus data est, ut superioris sibi Christi leges solvat, ab eisque observandis Fideles eximat; sed eas ut custodiat, curetque ab aliis custodiri. Habet quidem Ecclesia Catholica, ejusque visibile caput Romanus Pontifex in Sacramentorum dispensatione ea statuere vel mutare potestatem, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire judicaverit, ut Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 2. docet: at *salva* tamen remanere debet *eorum substantia*, ut ibi Sacrum Concilium tradit. Patet autem ad substantiam convivii & sacrificii passionis Christi rememorativi utriusque speciei consecrationem pertinere.

Non dispensabit, inquies, summus Ecclesiæ Hierarcha, sed legem Christi interpretabitur, illamque certis in causis vel locis non obligare potestate sibi à Deo facta declarabit, concurrente præsertim altero divinæ legis mandato, ut alterutrum omitti necesse sit. V. g. contingere potest, ut nisi panis sine vino consecretur, aliqui populi vino laborantes vel semper, vel certè diu cœlesti & adeò necessario Eucharistiæ

cibo

cibo priventur, vel quod aliqui repentino morbo oppressi sine viatico mortem obeant, si nullis reservatis speciebus Missæ celebratio expectanda sit. Quidni ergo extremis illis necessitatibus succurrendi gratiâ, habitâ Ecclesiæ Capitis licentiâ, solum panem citò consecrare, & multorum calamitatem sublevare, & recipiendæ Eucharistiæ divinum præceptum servare fas erit? His de causis cum Norvegiis dispensasse Innocentium VIII. ut sine vino, quòd statim in illis regionibus acescat, consecrarent, Volaterranus & Onuphrius testes sunt. Nec Christi solùm intentioni, sed etiam facto & exemplo se Pontifex ille accommodavit: Salvator enim coram discipulis in Castellum Emaus proficiscentibus panem sine vino consecravit, ut innuit Augustinus *lib. 3. de consensu Evangelistarum, cap.25.* & in ipso contextu satis indicatur; nam accepto, fracto, & benedicto pane evanuit ab oculis eorum.

Respondeo, illegitimam futuram quamvis Christi legis de consecrando sub utraque specie sacramento dispensationem, quâ divini natura & substantia sacrificii sine duplici specie consistere non valentis deperiret. Nec est ulla populorum vel alicujus morientis necessitas, cui non facilè per delationem vini, vel hostias in Ecclesiis reservatas possit occurri. Omnis ergo vel obligatio vel utilitas præcepto de retinenda sacrificii integritate, quo nullum arctius est vel antiquius, concedat necesse est, & perfectio sacramenti & sacrificii reliquis omnibus est anteponenda; nec sumendæ Eucharistiæ præceptum prævalere unquam potest, quia non nisi habitâ sacramenti copiâ unquam urget, & pio

hominum voto suppleri potest. Historia porrò Volaterrani fabella est malè materiata, & suâ ipsâ falsitate sponte evanescens, cùm dicat facultatem fecisse Pontificem, ut sine vino Norvegii calicem consecrarent, quasi sine vino possit aliquando rerum calix consecrari? Quasi vini materiæ vel aquam Aquariorum damnato more, vel cervisiam, vel pomaceum aliúmve liquorem sufficere Innocentius potuerit aut voluerit? Quasi importatum aliunde in illas regiones vinum statim acescere non sit commentum ipsi experientiæ repugnans? Certè nullibi extat Pontificiæ illius dispensationis diploma; unde si aliquod ullibi promulgatum est, alicujus malè feriati falsarii adulteratione id contigisse fatendum est. Nec te moveat exemplum Christi: tum quia Christum calicem non consecrasse malè ex Evangelistarum silentio colligitur; non enim omnia quæ facta sunt recensere solent: tum quia si à calice consecrando Christus abstinuit, id potestate excellentiæ sibi tanquam sacramentorum authori eximiâ, nec Ecclesiæ concessâ præstare potuit. Unde Ecclesia hujus Christi præcepti adeo fuit semper solicita, adcò tenax, ut voluerit in casu quo Sacerdos aquam pro vino soluto jejunio consumpserit, consecrationem calicis ex integro repeti, & sacrificium ab aliquo inchoatum, & quavis tandem ratione non completum, ab alio etiam non jejuno perfici, non obstante de sumenda à jejunis Eucharistia mandato.

Dices: Ecclesia laïcis usum calicis justis de causis non indulgens, à Christi præcepto verbis illis, *bibite ex eo omnes*, expresso eximit: quidni

ni similiter gravibus de causis poterit à consecrando vino dispensare?

Respondeo falsum esse omnibus omninò Christianis communionem calicis Christum verbis illis imperasse, quibus solis eam sacerdotibus consecrantibus præcepit. Illis enim duntaxat dixit, *Bibite ex eo omnes*, quibus etiam, *Hoc facite in meam commemorationem*, continuò præcepit, quibus verbis Apostolos Sacerdotes instituit, & ipsis eorumque in Sacerdotio successoribus, ut corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo offerrent mandavit, ut ex perpetua Ecclesiæ traditione sacrum Concilium Trid. docet. Unde laïcos unâ tantùm specie refectos à Christi lege Ecclesia non eximit, quibus utriusque speciei usus non est à Christo imperatus. Sacerdotibus verò consecrantibus nunquam indulsit, nec indulgere Ecclesia potuit, ut alterâ tantùm specie reficerentur, quia in quolibet sacrificio, & utraque species consecrari, & utraque consumi debet. Unde in die Parasceves, in quo utraque species nec offertur, nec sumitur, nullum sacrificium celebratur.

Urgebis: Una species potest sine alia sumi, & licitè sumitur: quidni sola poterit, ut in necessitate sumatur, consecrari, cùm non conficiatur consecreturque cibus cœlestis, nisi ut sumatur?

Respondeo quod cùm Eucharistiæ sacramentum non consistat in usu, ejus integritas, ejusque perfectio essentialis non ex fidelium sumentium usu, sed ex totius materiæ consecratione pensanda est. Adde Eucharistiam non ideò solùm confici ut sit animorum cibus, sed ut sit etiam juge Christianæ Religionis sacrificium, quod sine utraque specie non subsistit,

Quæres tertiò, utrum ad materiam hujus sacramenti determinata panis & vini præsentia, determinata etiam quantitas desiderentur?

Respondeo ad primum, materiam consecrandam præsentem esse oportere Sacerdoti consecranti; præsentem, inquam, cùm physicè, tum moraliter. Id enim colligitur tum ex facto Christi Domini, qui panem & vinum sibi præsentia & in mensa apposita consecravit: tum ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ nec Eucharistiam, nec ullam aliam rem sacris usibus destinatam, nisi præsentem benedicit aut consecrat: tum ex ipsa formæ consecrationis significatione, quæ pronomine demonstrativo *Hoc*, vel *Hic* materiam consecrandam coram Sacerdote, ac proinde physicè & moraliter, id est secundùm prudentum hominum existimationem præsententem esse indigitat.

Quid autem requiratur ad illam præsentiam, non potest, nec debet mathematicè determinari, sed sat est ut usu, more, & consuetudine hominum atque prudentum judicio materia in ea distantia sit, ut pronominis prolatione demonstrari rationabiliter queat. Unde absurdum est credere posse Sacerdotem omnes fori venales panes, omnia in cella vinaria reclusa vina consecrare, sicut & hostias à tergo positas, vel trans parietem collocatas, quantumvis in speculo relucentes; quia secundùm moralem hominum æstimationem (cujus in administratione Sacramentorum humano modo peragendorum ratio

ratio magna habenda est) materia sic posita præsens in ordine ad exercendam demonstrandamque aliquam operationem minimè censetur. Sicut è contra hostia sub aliis in acervo latitans, vel subtus corporali, vel in pyxide clausa contenta, vel vinum in calice cooperto existens præsentia moraliter censentur; quia quæ interjacent corpora per modum continentis aut velaminis se habentia moralem subjectarum rerum præsentiam minimè impediunt. Ex quibus sine negotio Majoris oppositum sentientis argumentis occurres. Ex quibus etiam Sacerdotum eorum scrupulos evelles, qui verba consecrationis dum proferunt, os & labia ita materiæ admovent, ut inspirato halitu eam fœdent. Qui sanè mos & inanis est, & juxtà indecorus. Neque enim oris inconcinnam compositionem, sed modestam capitis inclinationem, & sacrorum verborum secretam, distinctam, reverentemque prolationem rubricæ præscribunt.

Respondeo ad secundum, materiam hujus sacramenti non esse determinatæ quantitatis: unde panis & vinum possunt in quantalibet quantitate validè, tametsi non licitè consecrari. Est contra aliquos antiquos Theologos, nominatim contra Alensem 4. *part. quæst.* 34. *art.* 3. existimantem non esse divinitus datam eam verbis consecrationis virtutem, quæ panem & vinum in quacumque quantitate convertat, sed in ea duntaxat quantitate, quam ordinata consecrantis intentio determinet. Porrò illam ordinatam intentionem esse ait, quæ est Ecclesiæ intentioni consentanea: Ecclesia verò cum solum panem consecrari vult, qui

fidelium usibus rationabiliter & moraliter deserviat, cùm Dominus eo se fine consecrasse satis his verbis indicet: *Accipite, & comedite.* Unde cùm indefinita materia non sit Fidelium usui accommodata, non potest etiam validè consecrari.

Verùm hæc sententia confutatur, & unà responsio nostra suadetur. Licèt quantitas materiæ hujus sacramenti per comparationem ad usum fidelium determinetur, quia cujusvis materiæ determinatio ex fine propter quem assumitur petenda est: attamen non potest materiæ quantitas per comparationem ad usum fidelium tunc occurrentium determinari, *alioquin,* inquit benè S. Thomas quæst. 74. art. 2. *Sacerdos paucos parochianos habens non posset multas consecrare hostias.* Quod praxi & moribus Ecclesiæ adversatur. Ergo materia hujus sacramenti non nisi per comparationem ad usum fidelium absolutè determinari potest. Atqui numerus fidelium non est determinatus. Ergo materiæ hujus sacramenti præfixa non est certa quantitatis mensura.

Sacerdos ergo qui quantitatem nimiam consecraret, id est in longè majori copia, quàm fidelium qui communiter occurrunt, vel occurrere possunt aut solent, usus postulat, validè quidem sacramentum perageret, at illicitè & sacrilegè tamen; utpote qui concreditâ sibi potestate abutens, tremendum & venerabile sacramentum vel contemptui & derisioni, vel certè corruptioni specierum sine causa exponeret.

Sicut autem quantitas materiæ non debet esse tam magna, ut numerum fidelium communiter

muniter occurrentium propemodum & moraliter excedat; ita non debet esse tàm parva, ut non sit sensu aliquo perceptibilis, quia nisi percipi possit, demonstrari nequaquam potest. Unde consecratio materiæ imperceptibilis est invalida; consecratio autem materiæ, quæ licèt percipi possit, porrigi tamen commodè secundùm Ecclesiæ morem non potest, illicita est; tum quia praxi Ecclesiæ adversa, tum quia tam exigua materia in contemptum, & venerabilis Sacramenti derisionem vergeret. Dixi materiam debere esse aliquo sensu perceptibilem, quia non est necesse ut actu videatur: tum quia hostiæ in acervo latitantes non videntur: tum quia quod est perceptibile, tametsi actu non videatur, pronomine demonstrativo indigitari potest: tum quia Sacerdos cæcus validè consecrare potest. Narrat enim Dominicus Soto *in 4. dist. 9.* in Concilio Tridentino quendam fuisse Episcopum cæcum, qui ex Summi Pontificis dispensatione celebrabat.

Præter præsentis materiæ determinationem exigitur etiam Sacerdotis designatio, quâ hanc potiùs quàm illam materiam practicè usurpet. Unde Sacerdos coram se sex panes positos habens, ex quibus quinque velit consecrare, quos tamen non designaverit, nullum prorsùs consecraturus est, quia non est potior ratio cur unum potiùs quàm alium inconsecratum relinquat, & particula demonstrativa *Hoc*, vel *Hi*, in panes à Sacerdote designatos cadat necesse est: ubi ergo nulla designatio, nulla consecratio. Unde consultius erit, Sacerdotem eos panes velle consecrare, qui sibi moraliter præsentes sunt, & in Altare ad consecrandum

asportati sunt, & omne vinum in calicem infusum. Ad quod intentio formalis & virtualis, modo dum de sacramentis in communi satis exposito, sufficit. Nec sunt curandæ, sed floccifaciendiæ scrupulosorum neniæ, nec tam religio quàm superstitio; habenda solùm accurata diligensque cautela.

Reflexio.

Multa sanè sunt quæ apertè nitideque demonstrant, panis & vini symbola aptissima esse ad eas res declarandas adumbrandasque, quarum sunt sacramenta: eis namque convenientissimè erudimur, Christum Dominum hæc sacramenta purè sumentibus æternæ vitæ alimenta præbere, mentem quoque pretiosi corporis & sanguinis communione refici, & ut loquitur S. Thomas *impinguari*. Monemur etiam, ut eam cogitationem suscipiamus, esse in hoc sacramento corporis & sanguinis Domini realis præsentiæ veritatem. Cùm enim panem & vinum in humanam carnem & sanguinem nativi virtute caloris quotidie immutari experiamur, quis adeo mentis inops & fidei Christianæ rudis est, ut dubitare possit panis vinique substantiam in veram Christi carnem, verumque sanguinem divinâ posse virtute converti?

Hæc, fateor, mira, & juxtà vera sunt; sed unum est, quod nisi meus me fallit animus, quoslibet citò rapere possit attentos. Christus eam delegit materiam, quæ nunquam non præsto est, atque omnibus & ubique facilè parari potest; ut omnes, & singuli, & ubique, & sem-

per

per Salvatoris beatissimam copiam habentes, suavissimè illius charitatem experirentur, qui naturam, quam à nobis sumpserat, à nobis nunquam subtrahere voluit, nobiscum usque ad consummationem sæculi permansurus. Mirentur qui voluerint, & jure mirentur hujus sacramenti miracula in eo certatim mysterio micantia, quod fecit Deus memoriam mirabilium suorum: mirentur transubstantiationem, accidentium nullo subjecto nisorum existentiam, & alia sine fine prodigia. Ego Christi suavissimam facilitatem magis magisque demiror, quâ esse versarique nobiscum & semper voluit, & ubique; ideoque ea elementa elegit, quæ & facilè invenire esset, quibus & in nos intimè transfundi posset, ut omni tempore omnique loco illud verè dictum verissimè impleret: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.*

Et quod auget admirationem, non solùm justis & sanctis, sed & criminosissimis hominibus sui copiam facit. Miratur Tertullianus *lib. de patient. cap.* 3. Christi Domini patientissimam benignitatem, non tantùm quòd tempore passionis calumniis petitus, sputis inhonestatus, verberibus laniatus, felle potatus, clavis confixus, spinis coronatus sit, sed quòd proditorem etiam suum secum æquo animo tulerit. *Despuitur*, inquit, *verberatur*, *deridetur*, *fœdis vestitur*, *fœdioribus coronatur*: *parum hoc si non etiam proditorem suum secum haberet.* At in Eucharistia proditores nedum secum patitur suos, sed eorum etiam pectus inferno horribilius ingreditur. Non est magni beneficium dare & perdere aiebat Seneca *lib.* 7. *de beneficiis*; hoc est magni animi beneficium perdere

& dare. Id eſt magnanimi eſt beneficia iis etiam prodigere, qui prævidentur ingrati. Quale ergo eſt Chriſti magnificentiæ prodigium, vel ſi dicere fas eſt, prodigalitas ſtupenda, quâ corpus ſuum & proditori ea ipſa in qua tradebatur nocte, & infinitis beneficio ſuo abuſuris paravit?

Hoc immenſum divinæ largitatis prodigium jure ſuſpicit Angelicus Doctor opuſculo 57. *Neque enim*, inquit, *eſt aut fuit aliquando tam grandis natio, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt nobis.* Etenim non ſolùm in noſtræ aſſumptione naturæ in terris Deus viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt; ſed inſuper *quod de noſtro aſſumpſit, totum nobis contulit ad ſalutem: corpus ſuum in cibum, & ſanguinem ſuum in potum ſub ſpecie panis & vini fidelibus dereliquit.* Non fuit ſatis divino amori omnes & ſapientiæ & ſcientiæ Dei theſauros, ipſam quoque totius divinitatis plenitudinem humano generi verè, & ut ſcripſit Apoſtolus *corporaliter* impertiri, ut hominibus in altiſſimo dignitatis faſtigio collocatis jam gloriari liceat, Filium Dei os noſtrum & carnem noſtram eſſe: quod utique beatiſſimis Angelorum ſpiritibus non licet; nuſquam enim, ut ab Apoſtolo veridicè ſcriptum eſt, Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Non fuit ſatis nimiæ Chriſti charitati vitam humanam à nobis ſumptam pro nobis ultrò offerre, & totum ſanguinem pro omnibus fundere, ac noſtro tantùm nomine mortem, quam defugere poterat, libenter occumbere; quanvis hoc beneficii genus tale ac tantum ſit, ut omnem non ſolùm referendæ, ſed etiam habendæ

bendæ gratiæ facultatem vel gratissimo cuique eripiat. Sed hæc redemptioni sufficiebant, amori non sufficiebant. Humanitatem quam pro omnibus sibi univit, omnibus uniri voluit, ut tam communis esset Christus ac panis, tam intimus ac cibus.

Quàm meritò Eucharistia *Incarnationis extensio* à Sanctis nominatur? Etenim qui semel pro nobis in utero Virginis incarnatus est, quotidie ubique terrarum in omnibus quotquot voluerint quadantenus incarnatur, dum caro ejus verè cibus, sanguis ejus verè potus noster efficitur. Angustatum quodammodo, & veluti coarctatum erat divini amoris opus, quando in Incarnationis operæpretio una duntaxat Redemptoris humanitas ad Divinitatis apicem provecta est. At magnifico Eucharistiæ institutio beneficium uni collatum in omnes & singulos protenditur, diffunditur, dilatatur. Decebat planè Christum Dominum, Deum se esse hac largitate probaret. Nemo bonus nisi solus Deus, bonorum omnium summum & summa. At bonum est sui diffusivum, nec ullis patitur se limitibus præfiniri. *Magna & vera bona*, aiebat Philosophus Moralis epistol. 73. *non sic dividuntur, ut exiguum in singulos cadat, ad unumquemque tota perveniunt.* Hinc Christus non solùm in unoquoque Altari totus, sed in utraque specie, & in quavis utriusque speciei particula totus voluit contineri, ut omnibus sui copiam faceret, nec esset qui se absconderet à calore ejus.

Sed si Deus dignatione dives, dignitatis nescius, sui adeo prodigus effectus est, si nullum repellit, si omnes allicit, & sub qua latet panis

vini

viniqueſpecie ineſcat; cur, quæſo, tam difficilem, tam moroſum, tam te præbes avarum, ut & Chriſto amorem, & pauperibus Chriſti bonorum tuorum deneges communionem? Itáne charitati tantæ tepiditas tanta, largitati tali talis avaritia tua reſpondet? Chriſtus ſub communiſſimis ſpeciebus omnes laborantes ad ſe vocat reficiendos à ſe, omnes expectans expectat, omnes dignè acceſſuros mammillâ Regum gratiarum omnium rore pleniſſimâ lactaturus invitat: cur ad eum ergo tam raró, tam invitus, tam incompoſitè accedis, ut niſi præceptis Eccleſiaſticis adigerere, ipſum vix inviſere dignareris, qui à ſexcentis ſupra mille annis ſinum ſuum aperit totum tibi, & ædificatam ab amore ſuo ſolitudinem patientiſſimâ longanimitate cuſtodit.

An neſcis Euchariſtiam totius eſſe Chriſtianæ Religionis centrum ſuaviſſimum, in quod omnes confluant Chriſtiani, veluti in oceanum rivi, nec ſecus ac in punctum medium ambientes lineæ, neceſſe eſt? An ignoras te pani illi vivo indivulsè adhærere oportere, qui caput noſtrum eſt, à quo præciſus non viris, ſed ſarmentum; non operi agricolarum, ſed igni deſtinaris flammarum? Euge tandem illi cor tuum dare ne detrectes, qui corpus & ſanguinem ſuum vi verborum, animam & divinitatem, totum denique quidquid habet ex concomitantia liberaliſſimè largitur. Ne illi per aliquot horas fuſis de corde puro precibus convivere faſtidi, quem tot ſæculorum curricula, tot ſacrilegorum flagitia non fatigant. Quàm juſtum, ut pro illo vivas qui pro te ſemel phyſicè mortuus, myſticè quotidie mori non

cessat ! Absit ut ad eum venire trepides, apud quem nullus advena, nullus extraneus, nullus habetur ignotus; cui est cura de omnibus, fecitque cœnam magnam omnibus patentem, mittens servos suos animarum rectores, qui dicant invitatis parata esse omnia. Ergo modò vestem nuptialem, innocentiam ad altare apportes, *Securus accede, panis est, non venenum*, inquit August. *tract.* 26. *in Joan.* Avertere itaque, ut alibi monet idem Pater, ut convertaris; funde, ut implearis; disce non diligere, ut discas diligere. Avertere à peccato & commutabili bono, ut ad Deum bonum incommutabile convertaris: funde à corde tuo vitia, ut gratiâ & virtutibus impleare: disce non diligere creaturas, ut discas diligere Creatorem.

SPECVLATIO II.

Legitima & essentialis sacramenti Eucharistiæ forma his verbis continetur: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus; vel quod idem est, Hic est calix sanguinis mei.

Circa formam Eucharistiæ varii prodierunt hæreticorum errores, & Catholicorum sententiæ. In primis si credamus Guidoni Carmelitæ *cap. 9. de hæresibus Vualdensium*,

Walden

Waldenses rejectâ Ecclesiæ forma posuerunt, vel potiùs somniarunt orationem Dominicam septies repetitam legitimam esse hujus sacramenti formam. Verùm quia nihil tale de illis Æneas Sylvius, qui posteà fuit Pius II. summus Pontifex, hæreseos illius diligentissimus inquisitor observavit, nec illis hanc hæresim asserunt Petrus de Luxemburgo, vel Alphonsus à Castro, ideo de hac eorum hæresi meritò dubitant Theologi gravissimi.

Secundò Græci recentiores, ut refert Cardinalis Bessarion *lib. de Sacramento Eucharistia*, censent Eucharistiam confici precibus Sacerdotum, quæ suis in Liturgiis hoc modo habentur: *Rogamus Pater, ut mittas Spiritum tuum super nos, & super hac apposita munera, & fac panem istum pretiosum corpus Filii tui, & quod est in calice pretiosum sanguinem Filii tui.* Hujus sententiæ præcipuì defensores fuerunt Nicolaus Cabasilas in expositione Liturgiæ, *cap.*27. Marcus Ephesinus in speciali opusculo de forma Eucharistiæ, & Simeon Thessalonicensis in Liturgia, qui omnes licèt doceant debere verba Christi proferri, illis tamen apposita elementa non consecrari, nisi Sacerdotis oratione applicentur, asserunt. De hac Græcorum cum Latinis discordia in Concilio Florentino *sess.* 25. agitur.

Tertiò Lutherani & Calvinistæ multifariam in hac sicut in aliis ferè omnibus rebus lapsi sunt. Etenim Lutherus libro de abroganda Missa privata, & in libro contra Regem Angliæ, & in formula Missæ pro Ecclesia Witembergensi, postquam Catholicam irrisit Ecclesiam, quòd verba consecrationis à Sacerdotibus in in-

timo

timo sacrarum rerum secreto agentibus proferri jubeat; quia, inquit, verbis illis in toto orbe nihil oportuit esse notius atque vulgatius; declarans postea quæ sit Eucharistiæ forma, ait hæc verba, *Qui pridie quàm pateretur*, &c. esse etiam consecratoria. Kemnitius verò in examine capitis primi, & canonis primi de Eucharistia, vult ad formæ integritatem totam Christi institutionem recitari oportere. Calvinus autem *lib.* 4. *institut. cap.* 17. sugillans Ecclesiam Catholicam quasi adhibentem verba velut magi sua carmina, quæ demurmurasse satis sit, quasi ab elementis exaudiantur, addit verba consecrationis esse vivam prædicationem, quæ auditores ædificet. Ejus hæresiarchæ impietatem, & in Ecclesiam Catholicam odium æmulatur & vincit Ostinianus *lib.* 1. *&* 2. *historiæ sacramentariæ*, *cap.* 1. ubi ait benedicere, consecrare, seu sanctificare panem & vinum, non esse incantare, & occulta quadam vi verborum panem & vinum transelementare vel transubstantiare; sed esse ea divinis sacrisque usibus destinare, nimirum ut quæ communia erant corporum alendorum adminicula, fiant efficacia deinceps symbola carnis & sanguinis Christi. In Ecclesiam deinde Romanam ore petulco blasphemans, ait eam hac in re, quemadmodum in aliis Ethnicos egregiè imitari, quin & magos eorumque artem æmulari, dum verba consecrationis tam solicitè occultat, & à vulgi auribus removet. Scarpius verò *controversia* 2. *de sacra Cœna*, *quæst.* 4. preces & totam institutionem ad consecrationem pertinere ait, quem sequitur Chamierus *lib.*6.*cap.*5. addit tamen consecrationem distingui à forma, ut

ut totum à parte: consecrationem vult esse in tota Christi institutione, ne exclusis quidem Ecclesiæ precibus, quibus à Deo postulat fieri quod Christi institutione continetur: formam verò non diffitetur illis verbis contineri, *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus.* Deinde verò iræ acerbitatisque suæ virtus adversùs Ecclesiam genio hæretico & infrunito, atque ore mendaci evomens subjungit, se cum suis improbare magicam illam vim, quam Papistæ verbis ipsis tribuunt, quasi iis indita quædam potentia mysterium peragat, & aliter operetur quàm per significationem in animis humanis. Hæc Hæretici; quid Catholici, ex sequentibus clarebit.

Probatur ergo speculatio tum ex perenni Ecclesiæ Catholicæ praxi formam illam usurpante, eamque ab Evangelistarum & Pauli 1. *Cor.* 10. textibus, atque Apostolorum traditione derivante. Tum ratione: Illa est legitima sacramenti forma, quâ illud significatur quod in sacramento efficitur; ad hoc enim instituta sunt verba in Sacramentis usurpari solita; maximè quia cùm verba id efficiant quod significant, procul dubio illa sunt verba idonea, quæ quod efficitur significant. Atqui verba præfata declarant & significant id quod in hoc sacramento fit, nempe conversionem panis in verum Domini nostri corpus, & vini in sanguinem ejus. Ergo prædictis verbis idonea Sacramenti Eucharistiæ forma continetur.

Objicies 1. Christus Eucharistiam sine verbis confecit, licèt confectam verbis posteà declararit. Etenim Christus panem consecravit ante

antequam diceret, *Hoc est corpus meum:* panem quippe tum consecravit, cùm eum benedixit: priùs verò benedixit, quàm verba illa protulerit; testante enim Evangelio, *Accepit Jesus panem, benedixit, fregit, deditque discipulis suis dicens: Accipite, & manducate, Hic est corpus meum.* Ex verbis etiam Marci *cap.* 14. apparet Apostolos jam bibisse, quando Christus dixit, *Hic est sanguis meus.* Discipulis etiam in Castello Emaüs Eucharistiam sine verbis ullis consecratam porrexit, dicente Luca cap. ultimo: *Accepit panem & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.* Denique Augustinus *in Psal.* 10. ait Eucharistiam manibus Christi confectam ejus ore fuisse commendatam. Ergo verba illa à nobis relata non sunt necessaria Eucharistiæ consecrandæ forma, sed sufficienter precibus & benedictionibus Ecclesiæ Eucharistia conficitur.

Respondeo existimasse olim Innocentium *lib.* 4. *de mysteriis Missæ, cap.* 6. Christum ratione potestatis excellentiæ absque omni verborum forma consecrasse, verba tamen postmodùm protulisse, quibus in Ecclesia futuris temporibus Eucharistia consecraretur. Alii Christum verbis quidem & oratione consecrasse aiunt, sed vel nobis ignotis, vel si iis quibus utimur, bis illa protulisse, clam ut consecraret, palam ut instrueret. Verùm hæ sententiæ non sunt veritati consentaneæ. Tum quia Evangelistæ & Paulus referunt Christum verba illa adhibuisse, & addidisse, *Hoc facite in meam commemorationem.* Ergo cùm Sacerdotes consecrantes faciant quod ipse Christus fecit, verba eadem quæ Sacerdotes usurpant, Christus adhibuit.

buit. Tum quia | Concilium Tridentinum *sess.* 13. *cap.* 1. docet Christum tunc hoc sacramentum instituisse, quando disertis verbis se corpus & sanguinem illis præbere suum testatus est. Illud autem quo Christus hoc sacramentum instituit & confecit, rationem formæ habeat necesse est. Tum quia id ipsum docent perspicuè Patres, Tertullianus lib. 4. contra Marcionem, cap. 40. *Acceptum panem & distributum discipulis, corpus suum illum fecit, Hoc est corpus meum dicendo.* Author sermonis de cœna Domini apud Cyprianum: *Ex quo à Domino dictum est*, inquit, *Hæc est caro mea, Hic est sanguis meus; quotiescumque his verbis & hac fide actum est, panis iste supersubstantialis, & calix solenni benedictione sacratus ad totius hominis vitam salutemque proficit.* Chrysostomus etiam *hom.* 2. *in secundam ad Timotheum*, & *hom.* 60. *ad populum Antiochenum*, idem docet, sicut & Ambrosius suprà dum de veritate corporis Christi in Eucharistia memoratus, postea etiam memorandus. Denique omissis aliis, Damascenus *lib.* 4. *de fide, cap.* 15. sic habet: *Sicut Deus dicendo, Fiat lux, fecit lucem: ita dicendo, Hoc est corpus meum, & Hic est sanguis meus, perfecit hoc sacramentum.*

Ad rationes in contrarium respondere non est difficile. Ad primam quidem dicendo, vel benedictionem ibi per verbum *benedixit* expressam, non esse consecrationem, sed bonam super panem precationem, & divinæ potentiæ ac munificentiæ super illum invocationem, quâ Christus elevatis in cœlum oculis, ut habetur in sacro Missæ canone, elementorum mox futuram consecrationem & transmutationem postulabat.

ſtulabat. Favet Tridentinum loco antè relato dicens : *Poſt panis vinique benedictionem ſe ſuum corpus illis præbere, ac ſuum ſanguinem diſertis ac perſpicuis verbis teſtatus eſt.* Contendunt tamen alii benedictionem illam fuiſſe ipſam conſecrationem, propter illud Apoſtoli 1. Cor.10. *Calix benedictionis cui benedicimus* (id eſt ut exponit S. Thomas lect. 4. *quem nos Sacerdotes conſecramus*) *nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt?* Favet Ambroſius lib. de iis qui initiantur, cap.9. *Hic eſt panis*, inquit, *quem benedictio conſecravit: major eſt vis benedictionis quàm naturæ, quia benedictione etiam ipſa natura mutatur.* Favet etiam author ſermonis de cœna Domini, verbis paulò antè prolatis. Nec obeſt contextus Evangeliſtarum, qui ut docet Auguſtinus *lib. de conſenſu Evangeliſtarum, cap.*39. & 44. non ſemper eundem ordinem in recitando ſervaverunt, quo res geſtæ ſunt. Unde ſenſus eorum eſt: Accepit Jeſus panem, & gratias agens benedixit dicens, *Hoc eſt corpus meum.* Seu ut ait D. Thomas *art.* 1. *ad* 1. dum Jeſus benediceret, frangeret, & daret diſcipulis ſuis, hæc verba dixit: *Accipite & manducate, Hoc eſt corpus meum.* Et ita interpretandum venit Tridentinum. Teſtatus eſt Chriſtus corpus ſuum dare poſt benedictionem ſeu conſecrationem. Sicut ſi diceremus: Poſt baptiſmum homo accipit characterem & fidem, id eſt, non niſi per baptiſmum, & non antè homo charactere inſignitur. Ad factum Chriſti Lucæ ultimo memoratum, ſuppoſito quod Chriſtus tunc Euchariſtiam confecerit (quod non pauci inficiantur) dicendum verba conſecrationis Chriſtum protuliſſe, nec eſſe neceſſe hanc

circum

circunstantiam fuisse à S. Luca descriptam. Vel si aliter tunc Christus potestate excellentiæ se gessit, nihil tamen inde contra nos, qui contendimus in ipsa Eucharistiæ institutione Christum verbis præfatis Eucharistiam consecrasse. Ad locum Augustini respondeo Eucharistiam dici manibus Christi, id est potestate ejus confectam, & ore commendatam; non quòd fuerit sine verbis illis consecrata, sed quia verbis consecrandi vim sua potestate impressit.

Instabis: Sancti Patres asserunt ratione Sacerdotis consecrari Eucharistiam. Ita enim docet Justinus Martyr *apologia* 2. & Irenæus *lib.* 4. *cap.* 34. ubi ait, *invocatione Spiritus sancti confici corpus Christi.* Et Origenes *lib.* 8. *contra Celsum*, ubi docet, *prece fieri ex pane corpus Christi.* Et Optatus *lib.* 6. *contra Parmenianum*, ubi ait quod ad conficiendam Eucharistiam *postulatus descendit Spiritus sanctus.* Et Cyrillus Jerosolymitanus *catechesi* 1. *&* 5. docens, *invocari sanctam Trinitatem, & peractâ invocatione ex pane fieri corpus Christi.* Et S. Ephrem *lib. de natura Dei curiosiùs non scrutanda*, ubi tradit, *benedictione fieri consecrationem.* Et Theophilus Alexandrinus *serm.* 1. *Paschali*, ubi inquit, *panem & calicem per invocationem & adventum Spiritus sancti consecrari.* Et Gregorius Nyssenus *orat. catechetica, cap.* 37. ait panem *sanctificari per verbum Dei & orationem.* Et Basilius *lib. de Spiritu sancto, cap.*37. dicens: *Invocationis verba cùm conficitur panis Eucharisticus & poculum benedictionis, quis Sanctorum in scripto nobis reliquit?* Et Hieronymus *epist.*85. *ad Evagrium*, ubi inquit, *Ad quorum* (Sacerdotum) *preces Christi corpus sanguis*

sanguisque conficitur. Et Augustinus *lib. 3. de Trinit. cap.* 4. ait Eucharistiam esse id, *quod prece mystica consecratum sumimus ad salutem.* Et *lib.1. de baptismo contra Donatistas, cap.* 20. ait, *Deum exaudire homicidam deprecantem super Eucharistiam.* Et *epist.* 59. *ad Paulinum, in solutione* 5. *quæstionis*, orationes appellat ipsam benedictionem & consacrationem Eucharistiæ. Et Magnus Gregorius *lib.7. epist. epist.63.* dicit morem Apostolorum fuisse, *ad ipsam solummodò orationem Dominicam oblationis hostiam consecrare.* Denique in Liturgiis Græcis post recitata Christi verba rogat Sacerdos, ut Deus subjectum panem faciat corpus, & quod est in calice sanguinem Christi. Ergo non in à nobis relatis verbis, sed in Ecclesiæ precibus à Sacerdote fusis tota consecrandæ Eucharistiæ forma sita est.

Respondeo in precibus Sacerdotum non posse Eucharistiæ formam constitui. Tum quia positio corporis & sanguinis Christi, & mirabilis panis & vini transelementatio & transubstantiatio cùm sit quid divinum & miraculorum miraculum, solâ Deo potestate, & per ea quibus nihil sit efficacius evenit: talia autem sunt Christi Domini verba, quibus dicit & res fiunt, mandat & creantur, non autem hominum preces. Tum quia humanæ preces tunc fiunt efficaces, cùm ab hominibus Deo gratis & benemeritis funduntur; ut enim dicebat cæcus natus: *Scimus quia Deus peccatores non exaudit.* Eucharistia verò non petentium meritis fit, sed ab indignis Sacerdotibus peræquè peragitur, quia nimirum quod significant efficiunt. Tum quia consecratio corporis Domini non pendet à

re

re dubia, sed infallibiliter fit: penderet autem à re dubia, si solis hominum precibus conficeretur; dubium enim remanet, num preces ab hominibus fusæ suum sint effectum sortituræ, & infallibiliter impetraturæ. Nec est simile de forma Extremæ-unctionis, quæ deprecatoria est; quia tunc non tam Sacerdotis quàm Ecclesiæ oratio est, quibus in hoc singulari sacramento efficaciam Christus spopondit. Tum quia verborum, quibus hæc ineffabilia mysteria peraguntur, nulla diversitas, nulla debet esse mutatio, cùm immutabilis sit tanti sacramenti forma. At sola verba Christi eadem sunt, preces variè à variis proferuntur: unde verba illa & Evangelistæ, & Paulus ritum hujus conficiendi sacramenti à Domino acceptum recitans, & Patres omnes in suis liturgiis unanimi consensione referunt. Tum quia in sui memoriam, & quemadmodum ipse fecit, hoc sacramentum facere Sacerdotes Salvator imperavit: expressior autem fit Christi memoria, expressior est ejusdem imitatio, dum ipsius verba proferuntur. Ergo non in precibus quibusvis, sed sacris Christi verbis Eucharistiam confici certissimè tenendum, & sine ulla dubitatione credendum est. Tum demùm, quia utriusque Ecclesiæ ritus id demonstrant. Græci enim verba hæc, *Hoc est corpus meum*, recitant, & populus respondet, *Amen*, quasi dicat, verè ita est ut tu dicis; & confestim Diaconus Sacerdoti ministrans panem & calicem ostendit, significans utique panem illum esse corpus Christi, & quod in calice est, sanguinem ejus, quemadmodum verbis illis assertum est. Et tamen nondum sunt preces illæ fusæ, quibus unis Græci recentiores Eu-

charistiam

charistiam confici asserunt. Id ex ritu Ecclesiæ Romanæ & Latinæ manifestius est ; nam post prolata Christi verba, hostia adoranda proponitur ; non autem proponeretur, nisi foret consecrata. Et certè falsa essent illa verba, *Hoc est corpus meum*, nisi vi illorum corpus Christi consecraretur.

Nec Patres adversantur, sed prorsus favent. Luculentissima sunt Ambrosii verba *lib.* 4. *de Sacr. cap.*4. ubi ait : *Tu fortè dicis : Meus panis est usitatus. Sed panis iste, panis est ante verba sacramentorum : ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Hoc igitur astruamus, quomodo potest qui panis est, corpus esse Christi ? Consecratione. Consecratio igitur quibus verbis est, & cujus sermonibus ? Domini Iesu. Nam reliqua omnia quæ dicuntur, laudem Deo offerunt. Oratio præmittitur pro populo, pro Regibus. Vbi venitur, ut conficiatur venerabile sacramentum, jam non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum.* Et cap. 5. *Vbi verba Christi accesserint, corpus est Christi. : : : Ante verba Christi calix est vini & aquâ plenus ; ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit.* Et lib. de iis qui initiantur, cap. ult. *Ipse clamat Dominus Iesus, Hoc est corpus meum: ante benedictionem verborum cœlestium species nominatur ; post autem consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit sanguinem suum, ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen: hoc est, Verum est.*

Favet etiam Augustinus lib. 20. contra Faustum, cap.13. *Noster panis, & calix non quilibet;*

sed certâ consecratione mysticus fit nobis, non nascitur. Certa autem consecratio, non preces Ecclesiæ quæ variari possunt, sed determinata à Christo Domino verba sunt. Favet quoque Chrysostomus homil. de proditione Judæ: *Non enim homo est*, inquit, *qui proposita de consecratione mensæ Domini corpus Christi facit & sanguinem; sed ille qui pro nobis crucifixus est Christus. Sacerdotis ore verba promuntur, & Dei virtute consecrantur & gratiâ. Hoc est, ait, corpus meum. Hoc verbo proposita consecrantur. Et sicut illa vox quæ dicit, Crescite & multiplimini & replete terram, semel quidem dicta est, sed semper sentit effectum ad generationem operante naturâ: ita & vox illa semel quidem dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiæ usque ad hodiernum diem, & usque ad ejus adventum præstat sacrificio firmitatem.* Et hom. 2. in 2. ad Timotheum: *Volo quiddam adjicere planè mirabile, & nolite mirari, neque turbemini. Sacra ipsa oblatio, sive illam quilibet Sacerdos, sive illam Paulus, sive Petrus offerat, eadem est quam dedit Christus ipse discipulis, quamque Sacerdotes modò quoque conficiunt. Nihil habet ista quàm illa minus. Cur id? Quia non hanc sanctificant homines, sed Christus qui illam antè sacraverat. Quemadmodum enim verba quæ loquutus est Christus, eadem sunt, quæ Sacerdotes nunc quoque pronuntiant, ita & oblatio eadem est.* Favet pariter Gregorius Nyssenus *orat. catechet. c.* 37. ubi docet quod *panis statim per verbum in corpus transmutetur, sicut dictum est à Verbo: Hoc est corpus meum.* Et paulò post: *Mox ad carnem transmutatur, quoniam ipse dixit: Hoc est corpus meum.*

Idem

Idem docet Tertullianus, Author sermonis de cœna Domini, & Damascenus superiùs producti. Quibus adde Justinum Martyrem *apologia* 2. ubi docet Eucharistiam perfici precibus Christi & gratiarum actione sitis in illis verbis, *Hoc corpus meum.* Adde etiam Irenæum *lib.* 4. *cap.* 32. eodem modo explicantem preces quibus perficitur hoc sacramentum. Adde etiam Eusebium Emissenum hom. in Ramis Palmarum: *Qui dixit tunc per se*, inquit, *modò dicit per suos ministros, Hoc est corpus meum. Et tanta est ejus verbi virtus & efficacia, ut statim fiat quod dicitur.* Adde & Paschasium *lib. de corpore Domini*, *cap.* 5. dicentem: *Hoc sacramentum non meritis, non verbis humanis, sed procul dubio divinis efficitur & consecratur mandatis. ::: Sed verbo Creatoris, Hoc est corpus meum. In hoc verbo creatur illud corpus, quia divinum verbum est, & omnipotentiâ plenam.* Adde quoque Remigium Altissiodorensem de celebratione Missæ: *Christi ergo virtute*, inquit, *& verbis iste panis & calix ab initio est consecratus, & semper consecratur, & consecrabitur. Ipse enim loquens per Sacerdotes verba sua cœlesti benedictione sanctum corpus & sanguinem suum perficit.* Adjice quoque Stephanum Eduensem *de sacramento Altaris*, *cap.* 14. aientem: *Credimus & quod cùm benedixit, corpus suum fecit; & in his verbis, Hoc est corpus meum, Hic est calix sanguinis mei, data est virtus sacramenti: dixit enim, & facta sunt.* Et cap. 15. *Fides nostra est, & verè credendum est, quod Sacerdote proferente hæc verba, Hoc est corpus meum, jam non est panis terrenus, sed ille panis qui de cœlo descendit. Item virtute verborum isto-*

rum, Hic eſt calix ſanguinis mei, vinum convertitur in ſanguinem meum. Adde & Odonem Cameracenſem in expoſitione Canonis: *Tolle*, inquit, *verba Chriſti, non fiunt ſacramenta Chriſti. Vis fieri Chriſti corpus & ſanguinem, appone Chriſti ſermonem: facit ſermo veritatis quod dicit, quia ipſe dixit, & facta ſunt; ipſe mandavit, & creata ſunt. Sine dubio fit in creatura, quod Chriſti ſermo dicit de creatura. Eſt enim omnipotens ſermo tuus, ô Genitor: fit ergo ſermone Chriſti corpus & ſanguis Chriſti.*

Hac traditione permotum Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 1. docet Chriſtum Euchariſtiam his perſpicuis verbis, *Hoc eſt corpus meum*, inſtituiſſe. Et *cap.* 3. docet vi verborum ſolum corpus ſub ſpecie panis, ſolum ſanguinem ſub ſpecie vini poni. Ergo ſupponit verbis illis conſecrari panem, quibus ſolum corpus ſignificatur; conſecrarique vinum illis quibus unus ſanguis ſignificatur. At ejuſmodi verba non ſunt alia quam recenſita verba Salvatoris: ergo doctrina noſtra eſt magis ſacri Concilii menti conſentanea. Dico eſſe *magis conſentaneam*; teſtatur enim Salmeron, qui Concilio Tridentino interfuit, Patres auditis hinc inde rationibus, quâ formâ Chriſtus hoc ſacramentum confecerit, definire prudenter noluiſſe, & totum Theologorum indagini permiſiſſe. Ita ille *tom.* 9. *tract.* 13.

Ad authoritates in contrarium productas priuſquam reſpondeam præmonendus eſt Lector, Eccleſiam verbis conſecratoriis, in quibus totam & integràm hujus ſacramenti formàm conſtituimus, preces præmittere ſolere, quibus Deum panem in corpus, vinum in ſanguinem

Chriſti

Christi convertere in Canone deprecatur. Sic enim habet: *Hanc igitur oblationem tu Deus in omnibus quæsumus benedictam, ascriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis corpus & sanguis fiat Domini nostri Iesu Christi.* Hac de causa propter illas Ecclesiæ preces nunquam omitti solitas, orationibus Ecclesiæ & Sacerdotum Eucharistiæ confectionem Patres interdum asseruerunt, non quòd illis formaliter Eucharistia consecretur, sed quia consecrationem illam immediatè & semper antecedunt. Nec dicas inanem esse illam orationem, si independenter ab illa fieri consecratio possit: non, inquam, id dicas; delectatur enim Deus, ut illa etiam postulemus, quæ etiamsi nulla fieret postulatio, largiretur, ut ea se gratis, liberaliter, & purâ misericordiâ largiri significet. Sic prædestinatio, tametsi sit gratuitum miserendi propositum, sit liberalis transmissio creaturæ rationalis in vitam æternam à meritis & precibus etiam prævisis independens, sit præparatio beneficiorum quibus certissimè liberantur quicumque liberantur, teste tamen D. Thoma gratuitæ prædestinationis acerrimo defensore juvatur precibus Sanctorum. Sic etiam Ecclesia formæ Baptismi puero mox conferendi varias præmittit preces, tametsi nec in illis, nec dependenter ab illis forma Baptismatis suum imprimat novæ creaturæ effectum. Verùm novit pia & humilis mater dona etiam illa à Deo petere, quæ se daturum obstrinxit atque oppignoravit Deus, quia non illa ex justitia nostra, sed suâ confert Deus fidelis in omnibus verbis suis.

Præmonendus es rursum, Patres per preces

& orationes, quibus confici Euchariſtiam interdum aiunt, non intelligere quid diſtinctum à verbis Salvatoris, quæ quia verba ſunt, oratio dici poſſunt; & quia illis formaliter hoſtia immolatur & myſticè mactatur, preces & oblationes veluti in actu exercito dicuntur. Tunc enim Deum precari jure meritò cenſemur, cùm ei actu litamus, & ſacrificii immolatione divinam recognoſcimus Majeſtatem. Hunc eſſe non extortum vel violentum, ſed genuinum Patrum objectorum ſenſum, ex ſingulorum locorum examine clarebit.

Ita enim Juſtinus Martyr, ita Irenæus, uti vidimus, ſeipſos interpretati ſunt, dum orationem & invocationem in relatis Chriſti verbis poſuerunt. Eodem planè modo Origenes, Optatus, Cyrillus, & Ephrem veniunt intelligendi, niſi ſemper addas reſpexiſſe eos ad preces quas conſecrationi præmittere Eccleſia in omni ſuo ritu conſuevit. Theophilus ait quidem, panem & calicem per invocationem & adventum Spiritus ſancti conſecrari, ſed non negat præfatis Chriſti verbis advocari vel advenire Spiritum ſanctum. Gregorii Nyſſeni mens ex iis quæ ex eadem oratione catechetica protulimus conſpicua eſt. Baſilius vult ſolùm totum canonem, ſine quo Euchariſtia non conficitur, nec verba conſecratoria proferuntur, non eſſe in ſacris litteris ſcriptum, ſed traditione haberi. Ambroſius per ſacræ orationis myſterium verba Chriſti ſe intelligere manifeſtè locis à nobis relatis oſtendit. Hieronymus ſimiliter per Sacerdotum preces in latiori ſignificatione verba Chriſti intelligit, vel ad duo quæ præmonuimus reſpexit. Auguſtinus verò

per *precem mysticam* non potuit intelligere orationem Ecclesiæ, quæ perspicua est & plana, sed verba Christi mysteriorum plena, & mysteriorum efficientia. Dum verò ait Deum exaudire homicidam deprecantem super Eucharistiam, seipsum in eodem contextu explicat dicens : *Deus adest sacramentis & verbis suis per qualeslibet administrentur.* Unde per deprecationem verba Christi à Sacerdote prolata intelligit. Ibidem ait , quod Sacerdos deprecatur super aquam baptismi , & super capita eorum quibus manus imponitur; ergo quemadmodum forma Baptismi & Confirmationis non in oratione propriè dicta , sed in præscriptis verbis sita est , ita & de forma Eucharistitiæ secundùm Augustinum dicendum est. In epistola verò ad Paulinum orationem appellat sanctificationem & benedictionem Eucharistiæ ; sed illam orationem à verbis Christi esse distinctam non tradit. Magnus Gregorius voluit dumtaxat post consecrationem recitari Orationem Dominicam , uti Apostolorum sacra traditio ferebat , non quòd per illam orationem Apostoli consecrarint , sed quia inter celebrandum tremendum sacrificium hujus orationis recitationem nequaquam prætermittebant.Unde non ait per Orationem Dominicam , sed ad illam solummodò Apostolos consecrasse , quia tunc propter temporis & persecutionis angustias non multis precibus sicut modò sacrificium adornabant , unius Dominicæ Orationis (quæ ut ait Tertullianus *de orat. Dominica* , est *breviarium Evangelii* ; authore Cypriano est *cælestis doctrina compendium* ; authore Ambrosio *lib.* 5. *de sacramentis, c.* 4. est *cunctarum plena virtutum)* recitatione contenti. Loqui au-

tem Gregorium de precibus sacrificio adjunctis manifestum est ex eo quod inibi ait: *Et valde mihi inconveniens visum est, ut precem quam Scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionem quam Redemptor noster composuit, super ejus corpus & sanguinem non diceremus.* Id est, si verba & preces à Scholastico aliquo compositas, aliasque pias orationes consecrationi præmittimus & subjicimus, quantò magis inter celebranda divini sacrificii solennia Orationem Dominicam, quæ omnibus aliis immensùm præstat, adhibemus? Ad ritum Græcarum Liturgiarum respondeo cum Cardinali Bessarione, rogari post verba præfata ut fiat corpus Christi, non naturale, sed mysticum; fiatque corpus Christi naturale corpori mystico utile, ut fideles unum sint, & in Christo maneant; unum enim corpus multi sumus omnes qui de uno pane & de uno calice participamus, ut in Liturgia Basilii satis perspicuè significatur. Suspicatur etiam idem doctissimus Cardinalis ordinem Liturgiarum esse inversum, & postpositas fuisse orationes, quas Latina Ecclesia præmittit.

Quæres, utrum sola verba adducta sint essentialia & necessaria, ut corpus Christi conficiatur; num verò illa etiam pro consecratione panis, Qui pridie quàm pateretur, &c. vel ista, Quod pro vobis tradetur, desiderentur?

Respondeo ad primum existimasse Scotum, ad conficiendum Eucharistiæ sacramentum necessariò

cessariò præmittenda verba esse illa Canonis, *Qui pridie quàm pateretur*, &c. quia nisi illa præmittantur, non significat Sacerdos se loqui in persona Christi, sed in sua; & consequenter dùm dicit, *Hoc est corpus meum*, non corpus Christi, sed suum demonstrat. Sed hanc sententiam optimè antè confutaverat S. Thomas *quæst.78. art. 1. ad 4.* Quia Sacerdos sola præfata verba proferens cum intentione conficiendi hoc sacramentum, perficit hoc sacramentum; quia intentio facit ut hæc verba intelligantur, quasi ex persona Christi prolata, etiamsi verbis præcedentibus id minimè significetur. Neque enim verba consecrationis merè historicè recensentur, ut unus sit sensus, Christus ita loquutus est; sed verba illa significativè etiam, & ut ita dicam exercitivè à Sacerdote referuntur, ita ut nomine suo institutionem Christi referat, & nomine Christi practicè significet corpus Christi vi hujusmodi verborum in altari effectivè poni, sicut dum orationem Dominicam in Missa Sacerdos profert, verba Christi referens, unà petit quæ in illa postulantur. Etenim si forma historicè duntaxat proferretur, nec practicè ad præsentem materiam applicaretur, sequeretur verbis illis non significari conversionem actu factam, sed consecrationem Christi recoli & in memoriam revocari; sequeretur Sacerdotem in persona Christi, contra unanimem Patrum & Conciliorum vocem, non loqui, nec eam veluti induere, sed ea duntaxat recensere, quæ à Christo in ultima cœna gesta sunt. Quod sanè si sufficeret, nulla præsentis materiæ foret necessitas; ad recitandam quippe historiam non est necessaria rei, de qua fit nar-

ratio, præsentia. Quia ergo Sacerdos verba consecrationis in persona Christi profert, sicut Legatus in persona Regis, sicut & Angelus in persona Dei, cùm diceret, *Ego sum qui sum*, *Ego sum Deus patris tui*; nec Sacerdos suam ipsius, sed Christi actionem exprimit, & conversionem ac transubstantiationem elementorum practicè & in actu exercito significat; ideo validè consecraret, tametsi verba illa narrativa, *Qui pridiè quàm pateretur*, prætermitteret. Graviter tamen sic conficiendo peccaret, utpote qui ritum ab Ecclesia præscriptum privatâ authoritate, vel potiùs temeritate violaret. Qua etiam de causa particulam, *Enim*, verborum connexionem convenienter significantem qui prætermitteret, peræquè peccaret. Sicut etiam graviter peccaret, qui particulam *Enim*, missam faceret; quia licèt non sit de essentia formæ, nec eam Christus adhibuerit, gravissimis tamen de causis eam à Domino docta & inspirata Ecclesia usurpat, ut nimirum veritas & efficacitas formæ patesceret, pleniusque innotesceret Eucharistiam non cibum esse communem, sed ipsum Christi corpus, quo reficimur & nutrimur.

Ex his etiam responsum manet ad secundam quæsiti partem, nimirum verba illa, *Quod pro vobis tradetur*, non esse essentialia; nam sacramenti ea forma est, quâ illud significatur quod in sacramento efficitur, ut sæpe dictum est. Atqui sola verba illa, *Hoc est corpus meum*, conversionem panis in corpus Christi sufficienter significant, ac proinde illam efficiunt. Ergo sola verba illa formæ consecrationis panis rationem habent: ista verò, *Quod pro vobis tradetur*,

detur, non sunt necessaria necessitate sacramenti, imò nec necessitate præcepti, cùm ab Ecclesia Romana & Catholica ab Spiritu sancto gubernata prætermittantur, nec apud Matthæum & Marcum habeantur. Et quanvis verba illa à Christo prolata referant Lucas & Paulus, non tamen omnia quæcumque Christus inter consecrandum protulit, sunt de necessitate sacramenti, sed ea duntaxat quibus conversio panis in corpus Christi significatur. Scio aliam esse Ecclesiæ Græcæ praxim à praxi Latinæ, sed unaquæque probatos suos ritus retineat.

Quares 2. An verba illa quæ inter consecrandum calicem proferuntur, sint de essentia formæ, nimirum: Novi & æterni Testamenti; mysterium fidei; qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum?

Responsioni præmitto verba illa convenientissimè ab Ecclesia Catholica adhiberi; tum quia multa ex illis verbis tanquam à Christo prolata referunt Evangelistæ & Paulus, cætera verò protulisse Salvatorem communis sententia traditioni & generali Ecclesiæ praxi innixa fert. Tum quia tres sanguinis Christi in passione fusi effectus mirabiles ad hoc sacramentum potissimè pertinentes verbis illis explicantur, nimirum aditus ad æternam vitam, qui nobis novi & æterni Testamenti jure patescit. *Habemus* enim *fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi*, ut dicitur *Hebr.* 10. Secundus effe-

ctus est accessus ad justitiam, quæ est per fidem dilectione operantem, juxta illud Rom.3. *Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, ut sit ipse justus, & justificans eum, qui est ex fide Iesu Christi.* Tertius effectus est remissio peccatorum, quibus uterque aditus intercludebatur; unde dicitur Hebr. 9. *Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram ab operibus mortis.* Primi effectus designandi gratiâ apponuntur illa verba, *Novi & æterni Testamenti*; ratione secundi additur, *mysterium fidei*; ratione tertii subjungitur, *Qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Explicantur uberiùs singula verba, quæ cùm sint mysteriorum plenissima, non parum ad pietatis igniculos & reverentiæ ciendos motus conducent. Hoc namque præcipuè intendere debet quicumque de sacramentis disserit, ut lectores & sacrorum præsertim ministri admoneantur, quæ, qualia, & quanta sint quæ quotidie tractant, quo rerum divinarum quas frequentant studio & desiderio exardescant. *Hic est calix sanguinis mei*, id est: En vobis propino calicem sanguine meo plenum, neque enim sanguinem sub specie vini porrigo, nisi ut bibatur, nec nisi in calice bibitur. Ergo bibite charissimi, & inebriamini, non mero, sed amore, & dum vini suavitatem percipitis, verba mea meliora vino sapite, atque gustate quoniam suavis est Dominus. Si quid infiniti valoris sanguine pretiosius haberem, ultrò amorem meum testaturus largirer: at enim quid eo cruore præcellentius, quo emitur hæreditas regni cœlorum? Unde subdit, *Novi & æterni Testamenti*, id est: Ne credite figuram solùm sanguinis mei eo vobis in calice

propinari,

propinari : verum ſanguinem exigit novum Teſtamentum, in quo non figuris locus ampliùs eſt, ſed veritati; verum ſanguinem poſtulat Teſtamentum æternum, id eſt æterna hæreditas, quam vobis ereptam non figura, ſed ſanguis Agni immaculati craſtina die fundendus, vobiſque jam bibendus porrectus redempturus & reſtituturus eſt. Scio equidem vobis hoc viſum iri difficile, quod aliàs Caphar naïtis durum apparuit; ſed neſcitis myſteria fidei ab oculorum ſenſu remotiſſima certâ eſſe fide credenda? Quámlibet ergo difficultatis & negotii in hoc ſacramento humana ratio experiatur, vos tamen eſtote in hac credenda propugnandaque veritate intrepidi, quia *myſterium fidei* eſt, non quòd rei veritatem excludat, ſed quia tam ſtupendum pietatis meæ miraculum ſolâ fide creditur, nullis humanis argumentis ſuadetur. Et ne vobis ulla dubitandi ratio inſit, illum eundem ſanguinem vobis bibendum relinquo, qui craſtina die *pro vobis effundetur.* Qua ergo ſinceritate & veritate eum pro vobis in paſſione & cruce fundam, eadem illum vobis in calice propino. Sed proh dolor! Sanguinis illius, tametſi à me pro omnibus fundendi fructus non ad omnes, ſed ad multos duntaxat perveniet, ideoque *pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Nam ut præclarè dixit Catechiſmus Romanus, verba *illa pro vobis, & pro multis effundetur*, è Matthæo & Luca ſingula ſingulis ſumpta ſunt, quæ tamen ſancta Eccleſia ſpiritu Dei inſtructa ſimul conjunxit, ut paſſionis fructum & ſanguinis fundendi utilitatem declararet. Nam ſi ad ejus virtutem inſpiciamus, pro omnium ſalute

ſangui-

sanguinem à Christo effusum esse fatendum erit: si verò fructum quem homines ex eo perceperint cogitemus, non ad omnes, sed ad multos tantùm eam utilitatem provenire facilè intelligimus. Cùm igitur *pro vobis* dixit, eos qui aderant, vel delectos ex Judæorum populo, quales erant Discipuli, excepto Juda, quibuscum loquebatur, significavit. Cùm autem addidit *pro multis*, reliquos ex Judæis & Gentibus electos intelligi voluit. Rectè ergo factum est, ut pro universis non diceretur, cùm hoc loco tantummodò de fructibus passionis sermo esset, quæ salutis fructum pro electis solùm attulit. Atque huc spectant verba illa Apostoli: *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata.* Et quod Dominus apud Joannem inquit: *Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt.* His præmissis.

Respondeo divisos esse hac in quæstione Theologos etiam Thomistas; quia cùm nihil hac in parte certum ex traditione Patrum & Conciliorum habeamus, in varias varii sententias suis hinc inde momentis instructas abierunt. Porrò illa sententia longè nobis probabilior, & traditioni magis consentanea videtur, quæ totam consecrandi calicis formæ essentiam in illis duntaxat verbis constituit, *Hic est sanguis meus*; vel quod idem est, *Hic est calix sanguinis mei.* Patres enim paulò ante relati asserentes formam consecrationis non in precibus Ecclesiæ, sed in verbis Christi esse sitam, aliorum ab istis verborum mentionem non faciunt, quin solis illis verbis, *Hic est sanguis meus*, Deum operari mirabilem conversionem testantur. Quia,

inquit Damascenus *lib. 4. de fide, cap. 14.* illud Dei verbum *verum est, & efficax, atque omnipotens*, non minùs quàm illud, *Fiat lux, fiat firmamentum.* Eusebius etiam Emissenus, sive quicumque Author vetustus sermonis de corpore & sanguine Domini, cujus initium, *Magnitudo cœlestium beneficiorum*, sic habet: *Invisibilis Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbo suo secretâ potestate convertit, ita dicens, Accipite & edite: Hoc est enim corpus. Et sanctificatione repetitâ, Accipite, & bibite; Hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutum præcipientis Domini ex nihilo substiterunt excelsa cœlorum, profunda fluminum, vasta terrarum; pari potentia in spiritualibus sacramentis verbo præbetur virtus, & rei servit effectus.* Et S. Gaudentius tract. 2. de Exodo: *Quod annuntiatum est*, inquit, *credas; quia quod accipis corpus est illius panis cœlestis, & sanguis est illius sacræ vitis; nam cùm panem consecratum & vinum discipulis suis porrigeret, sic ait: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. Credamus cui credidimus: nescit mendacium veritas. Non infringamus os illud solidissimum, Hoc est corpus meum, Hic sanguis meus.* Verbum etiam exclusivum adhibet Justinus Martyr Apologia 2. ad Antoninum Imperatorem: *Apostoli*, inquit, *in commentariis suis, quæ Evangelia dicuntur, ita sibi Jesum præcepisse tradiderunt, eum accepto pane cùm gratias egisset dixisse, Hoc facite in memoriam mei. Hoc est corpus meum; dixisse etiam accepto poculo, Hic est sanguis meus, ipsisque solis dedisse.* Illis etiam mox prolatis consecrari vinum, & in sanguinem Christi converti, docet non solùm Am-

brosius,

brosius *lib.4. de sacrament. cap.* 5. Sed etiam Author sermonis de cœna Domini apud Cyprianum: *Ex quo*, inquit, *à Domino dictum est, Hæc est caro mea, & Hic est sanguis meus, quotiescumque his verbis & hac fide actum est, panis iste supersubstantialis, & calix benedictione solenni sacratus ad totius hominis vitam salutemque proficit.* Quod totidem ferè verbis repetit Innocentius III. *lib.* 4. *de Mysteriis Missæ, cap.* 6. Nec sufficit dicere Patres illos consecrandi calicis formam integram referre non fuisse solicitos. Non, inquam, id sufficit: tum quia Patres illi contestantur verbis illis omnipotentibus consecrari calicem, & vinum in Christi sanguinem converti; quod nisi formæ rationem haberent, nequaquam efficerent. Tum quia idem & eodem modo sentiunt de verbis illis, *Hic est sanguis meus*, atque de istis, *Hoc est corpus meum.* Ergo sicut in istis integram & non diminutam consecrandi panis formam, ita in illis completam conficiendi Christi sanguinis formam constituerunt. Tum quia *iis solis, & ex quo* verba illa prolata fuerint, calicem *benedictione solenni sacrari* dixerunt: ergo alia quævis verba ad essentiam formæ pertinere minimè arbitrati sunt.

Eadem traditio colligitur ex Liturgiis Ecclesiæ Græcæ, tum perantiquis, cùm etiam recentioribus & hodiernis à Romana Sede probatis, in quibus non habentur omnia illa verba, *Novi & æterni Testamenti, mysterium fidei, &c.* sed vel penitus omittuntur, vel non omnia, sed quædam in aliis, quædam in alteris referuntur: illa verò, *Hic est sanguis meus*, in omnibus constanter & uniformiter habentur. Nam ut Pe-

trus

trus Arcudius Græcorum rituum callentissimus *lib.* 3. *concordiæ Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis in septem Sacramentorum administratione, cap.* 16. testatur: *Forma consecrationis hujus sacramenti apud Græcos*, inquit, *sunt hæc certa & determinata, eaque sola verba, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. Quæ sunt verba Salvatoris, & ea extant in Liturgia Græcorum.* Affirmant etiam viri locupletissimi, pietate, doctrinâ, & dignitate etiam eminentes, quales fuerunt Cardinales Cajetanus & Delugo, Missalia se vidisse Græca & Maronitica, in quibus additamenta præfata non habentur. Et certè in nulla (solâ Romanâ exceptâ) Liturgia omnia illa verba referuntur, ut ex Liturgiis quæ in Bibliotheca Patrum referuntur, legenti patebit. Nec integra illa calicis consecrandi verba Græci usurpant, si unos excipias Monachos Cryptæ Ferratæ non procul ab Urbe degentes, qui ritus suos Ecclesiæ Romanæ omnium Magistræ, & sibi alioquin conterminæ & confinis praxi prudenter & tutò conformant. Dicere autem totam Ecclesiam Græcam formâ calicis & caruisse semper, & etiamnum carere, nec Ecclesiam Romanam reclamare, nec reclamasse; hoc, inquam, dicere tam absurdum est quàm quod maximè, nec refutari oportet quod sponte sua corruit.

Nec satisfacit si dicas cum quibusdam recentioribus, similem esse hanc difficultatem illi quæ de forma Confirmationis, & de materia sacramenti Ordinis objici solet omnibus Theologis peræquè communis, peræquè solvenda. Nam Græci in administranda Confirmatione hac utuntur verborum forma, *Signaculum do-*

nationis

nationis Spiritus sancti, quæ utique à Latinæ Ecclesiæ verbis inter confirmandum adhibitis diversa sunt. Varia etiam est verborum forma, quibus sacros Ministros ordinant; varia quoque ejusdem Ordinis in utraque Ecclesia materia, quæ Græcis manuum impositio, Latinis instrumentorum porrectorum contactus est, ut alibi diximus, explicatiùs etiam dum de Ordinis sacramento dicturi. Sicut ergo à communi illa difficultate nos expedituri, agentes de sacramentis in communi diximus, Christum Dominum materias & formas sacramentorum genericè duntaxat & quoad rationes formales, non specificè & quoad rationes materiales ac individuales determinasse; quatenus talem quidem voluit esse materiam, talemque formam, quæ effectum sacramenti determinatè significaret; materialia tamen verba non elegit, quibus effectus ille significaretur; sed ea non cujuslibet quidem privatæ voluntati, sed Ecclesiæ à Spiritu suo gubernatæ authoritati & determinationi permisit. Similiter ergo, inquiunt, licèt sit diversitas materialis in forma calicis à Græcis adhiberi solita, est tamen unitas formalis, utpote ad eundem effectum significandum ordinata. Et quia Ecclesia Latina ad significandam sanguinis consecrationem verba omnia illa elegit, ideò illa omnia esse essentialia fatendum est, quidquid sit de tenore formæ à Græcis ex suæ præscripto Ecclesiæ usurpatæ.

Non satisfacit, inquam, difficultati hæc responsio, sed eam magis implicat, magisque auget. Quanvis enim verba quoad materiale vocis, integrâ essentiâ sacramenti variari possint, necesse est tamen quod verba æquivalentia,

eandemque significationem habentia remaneant. V. g. quod baptizetur Christianus his verbis, *Ego te baptizo*; vel istis, *Baptizatur servus Christi*, ad materialem vocum diversitatem in diversis Ecclesiis usurpatam pertinet, ac proinde formæ essentialem significationem non mutat. Si verò verba, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, Ecclesia aliqua prætermitteret, causata effectum Baptismi prioribus verbis satis significari, omissionem illam Ecclesia Catholica non probaret, sed decretis reprehenderet, percelleret anathematis; sicque truncatâ formâ baptizatos iterum ex integro baptizaret, quia nimirum verba illa, *In nomine Patris*, &c. formæ Baptismatis essentialia esse Ecclesia verbis Christi & traditioni innixa semper & ubique arbitrata est. Ergo similiter si verba illa, *Novi & æterni Testamenti, mysterium fidei*, &c. essentialia esse Romana Ecclesia arbitraretur, materialem quidem eorum variationem, sufficique illi æquivalentia tolerare posset, & prudenter toleraret. At omnimodam verborum illorum omissionem ferre nec posset, nec deberet; multóque minùs hanc formæ mutilationem, & tot verborum essentialium suppressionem authoritate suâ falli vel fallere nesciâ, utpote cui Deus semper assistit, positivè non probaret. Et Græcos tamen sic consecrare & probè novit, & sic consecrare jubet, dum suum cuique ritum servare Conciliorum & Summorum Pontificum infallibilibus imperiis præcipit, & calicem sic consecratum non modò non consecrat iterum, sed adorat. Ergo doctrina illa de variatione materiali formarum variis in locis & etiam temporibus contingenti

tingenti

tingenti ad præsentem quæstionem impertinens est (Logicorum more loquor verba quædam impertinentia, alia pertinentia distinguentium; absit enim ut oppositæ sententiæ admodum probabilis, quæve mihi diu placuit, authores offendam:) nec argumentum à Liturgiis omnium temporum & locorum à Sede Apostolica in Concilio Florentino & deinceps non toleratis modò, sed probatis, sed imperatis petitum enervat, sed magis confirmat.

Accedit primò, magisque illustratur doctrina illa dum de sacramentis in genere tradita. Quanvis materiæ & formæ sacramentorum sacris in litteris non expressæ, nec à Christo Domino in individuo designatæ & definitæ non sint materialiter determinatæ, sed eam determinationem Ecclesiæ columnæ & firmamento veritatis judicio permiserit, ut docent Theologi dum de Sacramentis in communi: attamen si quæ materia & forma à Christo indicata legitur, nulla eam praxis, nulla consuetudo, nulla authoritas mutare potest: sic quia materiam baptismi aquam, materiam Eucharistiæ panem & vinum esse Christus voluit & luculentissimè expressit, aliâ quavis quocumque tandem modo suffectâ materiâ, nunquam Baptismus, nunquam Eucharistia conficietur. Sic quia in forma Baptismi nominari personas sanctissimæ Trinitatis Salvator voluit & præcepit, irrita erit omnis forma Baptismatis, quæ omissâ invocatione & expressione nominis trium divinarum Personarum, invecta & obtrusa fuerit. In aliis verò sacramentis, Confirmatione, Ordine, Pœnitentia varia in diversis Ecclesiis, diversis quoque temporibus verba usurpata circumferuntur,

conferuntur, quia numeralem eorum quantitatem veritas non expreſſit. Cæterùm in Euchariſtia Chriſtus multa verba protuliſſe legitur; nam cùm corpus tradidit, *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur*, dixit; & cùm calicem ſacravit, *Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis & pro multis effundetur*; vel, *Hic calix novum Teſtamentum eſt in meo ſanguine*, dixiſſe ſacri Scriptores litteris commendarunt. Ergo ſi omnia verba à Chriſto inter inſtituendam, conficiendamque Euchariſtiam probata eſſent eſſentialia formæ, nullâ poſſent Eccleſiæ poteſtate mutari, nullâ praxi, nullâ conſuetudine prætermitti. Ergo è contra ſi eorum aliqua ſupprimantur, ſicut in Eccleſia Latina ſupprimuntur illa, *Quod pro vobis tradetur*; & in Græca iſta, *Novi & æterni Teſtamenti, myſterium fidei*, &c. manifeſtum eſt utramque Eccleſiam credere verba duntaxat hæc, *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus*, vel illis æquivalentia, putà *Hoc eſt calix ſanguinis mei*, eſſe ſola eſſentialia. Maximè quia ut rectè obſervat Arcudius *lib.3.c.25. §. Nota quartò*, alia Sacramentorum conficiendorum verba Evangeliſtæ referunt, ut ſunt verba inſtitutionis: at verba Euchariſtiæ produnt ut ſunt inſtitutionis ſimul & conſecrationis. Quando enim Chriſtus præcepit baptizare in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, neminem baptizavit; neminem etiam abſolvit à peccatis, cùm dixit, *quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*. At quando dixit, *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus*, & Euchariſtiam inſtituit, & unà ſacravit, juxta illud ſuprà laudati Tertulliani, *Acceptum panem corpus ſuum illum fecit, Hoc eſt corpus meum dicendo*; & illud Chryſoſtomi

ſoſtomi homil. 59. in Matth. *Qui dixit, Hoc eſt corpus meum, & verbo factum confirmavit.* Nec illis tantùm verbis Chriſtus elementa ſacravit, ſed à Sacerdotibus etiam conſecranda præcepit, cùm dixit, *Hoc facite in meam commemorationem.* Non autem hoc facit quod Chriſtus fecit, niſi eadem verba, quibus Chriſtus fecit, ipſe proferat; quandoquidem dicere Chriſti actio eſt, & quidem potiſſima, quam inter illud ſacramentum conſecrandum fecit, cùm dicendo corpus & ſanguinem fecerit: unde ſi verba, quibus Chriſtus ſanguinem ſuum fecit, Græci prætermitterent, quæ Chriſtus fecit non facerent, ſubindeque nihil efficerent. Ergo ſi quid efficiant (efficere autem illos verum Chriſti ſanguinem nemo Catholicus inficiatur) ea proferunt verba, quæ Chriſtus tanquam eſſentialia adhibuit. At Græci ſola hæc verba, *Hic eſt ſanguis meus*, proferunt. Ergo illa ſola ſunt eſſentialia formæ, utpote nulli Eccleſiæ ullius arbitrio vel mutationi obnoxia.

Accedit rurſum, atque ampliùs eadem ratio ad hominem confirmatur. Thomiſtæ qui nobis hac in parte adverſantur, probaturi contra Ægidium Coninchum aquam vino infuſam non converti immediatè in ſanguinem Chriſti, inde præcipuum argumentum depromunt, quod id ſolum in ſanguinem convertitur, quod eſt inſtituta à Chriſto Euchariſtiæ materia, quam ſolam eſſe vinum vitigineum communis ſententia Scripturæ & Traditioni innixa fert. Ægidium verò reſpondentem Chriſtum inſtituiſſe, ut id quod Eccleſia Spiritu ſancto afflata miſceret, idonea eſſet conſecrandi calicis materia, ſic confutant: Quia in deſignandis Sacramentorum

torum materiis Chriſtus nihil Eccleſiæ commiſit, ſed circa illorum duntaxat uſum & adminiſtrationem, dicente Tridentino ſeſſ. 21. cap. 2. *Declarat* (Sancta Synodus) *hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalvâ illorum ſubſtantiâ, ea ſtatueret vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, ac locorum varietate magis expedire judicaret.* At materia, inquiunt, & quidem benè, pertinet ad ſubſtantiam ſeu eſſentiam Sacramentorum. Ergo illius deſignatio non eſt commiſſa Eccleſiæ, nec Eccleſiæ liberæ facultati permiſſa, quæ non ad ſacramenta, ſed ad ſacramentalia duntaxat extenditur. Quæ ſanè ratio vel nihil, vel idem pro forma Euchariſtiæ convincit.

Nec obeſt quod Chriſtus pro materia matrimonii illum contractum deſignaverit, quem Eccleſia validum eſſe decreverit: quidni ergo ſimiliter illa erunt eſſentialia calicis conſecrandi verba, quæ Eccleſia Chriſti authoritate freta aſſignaverit. Non obeſt, inquam, quia Chriſtus evehendo matrimonium in Sacramentum, illius materiam eam eſſe duntaxat voluit, quâ verus contractus conſtat; quid autem ad contractum in individuo opus ſit, non ſignificavit: unde Eccleſia contractuum leges & conditiones inſtituens, & novas interdum pro rerum exigentia & ſua ſapientia adjiciens, non materiam à Chriſto inſtitutam mutat, nec facit, ut validus contractus non ſit apta matrimonii celebrandi materia, ſed quid ſit verus contractus, quæve ejus conditiones declarat. At verò materiam & formam Euchariſtiæ ipſe Salvator de-

legit,

legit, ut in illam observandam Ecclesia sub cœlo tota conspiraret, utque omnium præstantissimum sacramentum majori fideles veneratione prosequerentur, conscii Redemptorem suum sacramentum illud, ejusque ritum & verbis suis instituisse, & peregisse, & ita ab omnibus peragendum præcepisse. Ergo non licet Ecclesiæ quidquam essentiale à Christo adhibitum mutare, sed illud idem religiosè & inviolabiliter retineatur necesse est.

Mens D. Thomæ ob oculos posita, & ejus rationis efficacitas.

Probatur demùm nostra sententia authoritate & ratione S. Thomæ *quæst.* 73. *art.* 1. *&* 3. Et quamvis mens S. Doctoris nonnihil intellectu difficilis & quadantenus subobscura videatur, quin S. Doctorem nobis prorsus adversum dicant quidam recentiores Thomistæ; si tamen contextus Angelici Præceptoris attentè & accuratè perpendatur, palam erit doctrinam ejus non modò nobis non repugnantem, sed penitus esse favorabilem, nostræque sententiæ fundamentum solidissimum sanctum ipsum Thomam jecisse.

In primis *art.* 1. quærit, utrum hæc sit forma hujus sacramenti, *Hoc est corpus meum*, & *Hic est calix sanguinis mei*, nec ullorum ibi aliorum verborum meminit. Respondet verò affirmativè; *quia*, inquit, *Forma hujus sacramenti importat solam consecrationem materiæ, quæ in transubstantiatione consistit, putà cùm dicitur, Hoc est corpus meum, vel Hic est calix sanguinis mei.*

mei. Vides S. Thomam perſpicuè ſe explicantem, & noſtram ſententiam inde confirmantem, quod illa eſt vera forma Euchariſtiæ, quæ importat & ſignificat conſecrationem materiæ, quæ in tranſubſtantiatione conſiſtit. Atqui ſola illa verba, *Hoc eſt corpus meum*, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, ſignificant conſecrationem & tranſubſtantiationem; ſignificant enim ſubſtantiam ſub ſpeciebus panis latentem eſſe corpus Chriſti, ſubſtantiam in calice exiſtentem eſſe ſanguinem Chriſti. Ergo authore S. Thoma & ratione ejus id ſuadente, ſola illa verba conſtituunt formam Euchariſtiæ.

Hinc in reſponſione ad 4. ejuſdem articuli ſic exertè mentem ſuam aperit, ut nullum dubitandi locum reliquerit, ait enim: *Dicendum eſt*, quod ſi Sacerdos ſola prædicta verba proferret (nimirum, *Hoc eſt corpus meum*, & *Hic eſt calix ſanguinis mei*,) *cum intentione conficiendi hoc ſacramentum*, *perficeretur hoc ſacramentum.* Ergo *ſola illa verba cum intentione conficiendi hoc ſacramentum*, ad perficiendum Euchariſtiæ ſacramentum S. Thomas deſideravit. Unde non eſt hallucinatus noſter Marcus Serra, dum ſcripſit hoc teſtimonium eſſe pro noſtra ſententia manifeſtum, ut quidam carpere faciles, carpi impatientes arbitrati ſunt, qui tantæ lucis vim eo ex teſtimonio emicantem ægrè ferentes dixerunt S. Thomam verbis illis excludere ſolùm verba antecedentia, *Qui pridie quàm pateretur*, non verò ſubſequentia, *Novi & æterni Teſtamenti.* Quia nimirum S. Thomas reſpondens argumento probanti verba illa, *Qui pridie quàm pateretur*, eſſe neceſſaria, ait quod ſola verba illa

cum intentione perficiunt ſacramentum: *Quia intentio*, inquit, *faceret ut hæc verba intelligerentur quaſi ex perſona Chriſti prolata, etiamſi verbis præcedentibus hoc non recitaretur.* Unde, inquiunt, ſola verba præcedentia excludit S.Thomas.

Sed hoc effugium ſua ipſa ſubtilitate evaneſcens abit in fumum; etenim in toto illo articulo primo aſſerit; & ex profeſſo probat Sanctus Thomas, ſola illa verba, *Hoc eſt corpus meum*, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, eſſentialem formam continere. Contra hoc objicit ſibi primo loco, ſola illa verba non poſſe formam conſtituere; quia cùm verba illa in perſona Chriſti proferri debeant, ut id ſignificetur, oportet præmitti verba illa, *Qui pridie quàm pateretur.* Ad quod reſpondens in concluſione in corpore ſtabilita conſtanter perſeverans, ait ſola illa verba ſufficere, nec obeſſe quod illa in perſona Chriſti à Sacerdote proferri oporteat, ad quod videntur neceſſaria verba antecedentia; non obeſſe, inquam, quia hoc ſufficienter facit intentio, etiamſi verbis antecedentibus hoc non ſignificetur. Ex quibus manifeſtiſſimum eſt, S. Thomam excludere quidem eò loci à forma Euchariſtiæ verba antecedentia, ſed ea ratione, iiſque verbis, quæ & alia quævis verba ſive comitantia, ſive ſequentia excludunt. Quia, inquit, ad conficiendum Sacramentum ſufficit ad materiam accedere formam cum intentione quæ facit ut Sacerdos agat in perſona Chriſti, etiamſi præcedentia Canonis verba omittantur: *Vnde ſi Sacerdos ſola verba prædicta proferret cum intentione conficiendi hoc Sacramentum, perficeretur*

tur hoc sacramentum. Accedit, quod in eadem responsione ad 4. ideò verba illa, *qui pridie*, non esse de essentia formæ ait: *Quia Canon Missæ non est idem apud omnes, nec secundùm omnia tempora, sed diversa sunt à diversis apposita.* Ex quibus infert sola verba à nobis adducta esse essentialia, & quidem consequenter; nam verba illa & eadem apud omnes sunt, & semper, & ubique fuerunt. Qua ratione tam sequentia, quàm antecedentia verba apertissimè exclusit: Verba enim illa, *Novi & æterni Testamenti*, &c. *Nec sunt eadem apud omnes, nec secundùm omnia tempora, sed diversa sunt à diversis apposita*, & à multis prætermissa, ut ex lectione Liturgiarum, tam antiquarum quàm modernarum omnibus constat. Ergo verissimè dixit S. Thomas: *Quod si Sacerdos sola illa verba proferret cum intentione conficiendi hoc sacramentum, perficeretur hoc sacramentum.*

Major videtur esse difficultas in articulo tertio. Sed diligenter consideranti patebit ibi S. Doctorem nostram sententiam astruxisse. In primis notandus est titulus articuli, *Vtrum hæc sit conveniens forma consecrationis vini, Hic est calix sanguinis mei, novi & æterni Testamenti*, &c. Ubi advertendum non inquirere S. Doctorem, utrum hæc sit essentialis forma, vel utrum hæc omnia ad essentiam formæ Calicis pertineant; id enim inquisiverat *art.1.* & responderat sola illa verba, *Hic est calix sanguinis mei*, esse essentialia, eísque solis perfici sacramentum, Impræsentiarum ergo quærit, num hoc non obstante in forma Calicis adhibeantur hæc verba, *Novi & æterni Testamenti*, &c.

quæ per modum unius formæ Ecclesia Latina ab Apostolis instructa recitat. Unde convenientiam illorum verborum, non essentialem eorum necessitatem exponere intendit.

Hoc posito respondet quosdam absolutè, & sine ulla distinctione affirmare verba illa nullo modo esse de substantia formæ. *Sed hoc videtur inconveniens*, inquit, *quia ea quæ sequuntur sunt quædam determinationes prædicati, id est sanguinis Christi, unde pertinent ad integritatem loquutionis: & propter hoc sicut alii meliùs dicunt, omnia sequentia sunt de substantia formæ usque ad hoc quod postea sequitur, Hæc quotiescumque feceritis, quod pertinet ad usum hujus sacramenti.* Ecce verba quibus potissimùm adversarii confidunt. Sed frustra; legitimus enim D. Thomæ sensus est: Inconveniens est dicere absolutè verba illa nullo modo esse de substantia formæ, cùm sint explicationes formæ essentialis, & cùm illa per modum unius continentis periodi & integræ loquutionis uno & eodem ritu & modo à Sacerdote recitentur. Certè sicut in sacramento Pœnitentiæ licèt forma essentialiter consistat in illis verbis, *Ego absolvo te*, ut docet & probat D. Thomas 3. *p. quæst.* 84. *art.* 3. tamen verba ista, *à peccatis tuis*, quæ ex usu Ecclesiæ adduntur, possunt dici de substantia formæ, quia eandem propositionem integrant, & quid ly *absolvo* significet declarant: ita quia verba illa, *Novi & æterni*, &c. per modum unius integræ orationis explicitè aperiunt quod verba essentialia implicitè tantùm important, meritò de substantia formæ dici possunt, id est ingrediuntur integritatem loquutionis, & veluti constructionem

structionem ejusdem propositionis & enuntiationis.

Hanc esse D. Thomæ mentem manifestum est; tum quia explicans quo sensu verba illa sint de substantia formæ, ait ideo esse, quia *pertinent ad integritatem ejusdem loquutionis;* quo etiam modo hæc verba, *à peccatis tuis*, pertinent ad integritatem ejusdem loquutionis Sacerdotis absolventis; quo similiter modo verba hæc, *Quod pro vobis tradetur*, in Ecclesia Græca eodem ritu & modo celebrata dici possunt pertinere ad integritatem ejusdem loquutionis. Tum quia mentem suam sic adhuc apertiùs in eodem corpore articuli S. Thomas interpretatur. *Dicendum ergo, quod omnia prædicta verba sunt de substantia formæ, sed per prima verba cùm dicitur, Hic est calix sanguinis mei; significatur ipsa conversio vini in sanguinem eo modo quo dictum est in forma consecrationis panis.* His verbis omnem ambiguitatem submovit; si enim sola hæc verba, *Hic est calix sanguinis mei*, significant conversionem vini in sanguinem, profectò eam efficiunt, cùm sacramenta id efficiant quod significant; & si eodem modo significant quo forma consecrationis panis, utique perfectam conversionem significant. Addit tamen convenienter verba sequentia adjici per modum ejusdem formæ, seu per modum explicationis formæ essentialis, quæ cùm significet sanguinem ut à corpore separatum, convenienter verba sequentia formam calicis ingrediuntur per modum accessorii, ut illis *designetur virtus sanguinis effusi in Passione, quæ operatur in hoc sacramento*, inquit S. Thomas.

Dices : S.Thomas ibi per ſubſtantiam formæ intelligit eſſentiam formæ ; tum quia agens de ſacramentis in genere, *quæſt.60. art.8.* pro eodem accipit ſubſtantiam & eſſentiam : *Si diminuatur*, inquit, *aliquid eorum quæ ſunt de ſubſtantia formæ ſacramentalis, tollitur ſenſus verborum.* Tum quia in eodem ſenſu accipit S.Thomas nomen ſubſtantiæ, cùm ait quoſdam velle verba omnia non eſſe de ſubſtantia, ac cùm addidit alios meliùs dicere omnia eſſe de ſubſtantia formæ. Atqui in prioribus verbis Authores illi nomen ſubſtantiæ pro eſſentia uſurpabant : Ergo & in poſterioribus verbis D.Thomas per ſubſtantiam eſſentiam intellexit, ne æquivocatione laboraſſe videatur.

Reſpondeo ſatis mirum videri, conari nonnullos S. Thomam ipſomet reclamante in alium ſenſum detorquere, & conjecturis ſuadere velle ibi S. Doctorem per ſubſtantiam eſſentiam intellexiſſe, ubi declarat ſe per ſubſtantiam intelligere *integritatem ejuſdem loquutionis*, & majorem explicationem, *ſeu deſignationem virtutis ſanguinis effuſi*; non verò eſſentiam formæ converſionem operantis, quia *per prima verba cùm dicitur, Hic eſt calix ſanguinis mei, ſignificatur ipſa converſio vini in ſanguinem, eo modo quo dictum eſt in forma conſecrationis panis.* Quod autem alibi per ſubſtantiam eſſentiam intellexerit, quid inde, vel quid tum ? Quaſi nomen ſubſtantiæ non poſſit variè variis in locis accipi, præſertim ſi quo ſenſu accipiatur luculentiſſimè explicetur ? Quaſi D.Thomas verba multiplici ſenſu fœta, in eodem ſenſu ubique & ſemper accipere alligatus fuerit ? Quaſi D. Thomas in quæſtione

illa

illa 60. per substantiam essentiam se intelligere non indigitarit, dicens per diminutionem substantiæ se intelligere mutationem, *quâ tollatur debitus sensus verborum*; hic verò per substantiam non asseruerit se intelligere *integritatem*, & veluti explicationem *ejusdem loquutionis?* Quod verò dicitur, Authores quos in principio articuli refellit S. Thomas, per substantiam intellexisse essentiam, ægrè ni fallor probarent adversarii, si ejusmodi illorum conjecturæ rationes sciscitaremur. Quare eorum Authorum mens non divinando, sed ex refutatione S. Thomæ dignoscenda est. At S. Thomas non reprehendit eos, quòd vellent sola verba priora esse essentialia, sed quòd nullo modo, nulloque sensu substantiam formæ ingrederentur, se haberéntque sicut verba illa, *Hæc quotiescumque feceritis*, &c. Ergo Authores illi per substantiam non intelligebant essentiam tantùm, sed quidquid substantiæ nomine comprehendi aliquâ tandem ratione potest, ut magis patet ex his quæ inter expendenda S. Thomæ verba dicta sunt.

Ex his, quæ in Summa Theologica clarè & distinctè S. Præceptor docet, explicari facilè possunt quæ nobis ex aliis locis objici solent. Nam cùm dixit S. Thomas *in 4. dist. 8. q. 2. art. 4. quæst.* 1. omnia verba illa esse *de forma*, veridicè scripsit; sed an sint de forma per modum essentiæ vel per modum integritatis loquutionis, seu explicationis & veluti expansionis formæ essentialis, non ibi, sed in Summa nobis aperuit. Cùm verò ait ibidem *ad 3.* verba illa esse *essentialia sanguini prout in hoc sacramento consecratur*, verum est; quia explicant es-

fentiam fanguinis ut reverà feparati, quam verba effentialia implicitè tantùm fignificant: ficut ly *à peccatis*, funt effentialia gratiæ abfolutivæ quæ pœnitentiæ facramento impenditur, quam hæc verba, *Ego te abfolvo*, implicitè duntaxat nobis fignificant. Similiter cùm *lect. 6. in cap.* 11. prioris ad Corinth. fcripfit omnia verba *effe de neceffitate formæ*, id intelligitur, non per modum conftitutivi formæ, fed per modum explicationis illius; unde fubdit ea *pertinere ad ejufdem loquutionis fententiam*, ficut de his verbis, *à peccatis tuis*, dictum eft, & eodem modo quo diceretur: Petrus eft homo, feu animal rationale. Cùm denique ibidem ait, *Totum pertinere ad vim effectivam*, vel per modum effentiæ efficientis, vel per modum explicationis rei quæ efficitur, veriffimum eft, ut in Summa S. Doctor fui interpres expofuit.

Sed inquies: Quid ergo caufæ eft, quod B. Pius V. fummus Pontifex non ita pridem in Beatorum numerum à Clemente X. relatus illam Cajetani commentariorum partem, in qua noftram fententiam tuebatur, expungi juffit?

Refpondeo varias afferri à variis hujus Pontificii præcepti caufas, quarum meminit Ifambertus. Primò aiunt Pontificem non Cajetani fententiam reprobaffe, fed prudenter ftatuiffe difcipuli & interpretis S. Thomæ, tanti Magiftri fententiam non fatis honorificè, nec ea quâ par erat reverentiâ tractantis, commentaria textui, quem elucidare debuerant, contraria effe delenda. Secundò & veriùs dici poteft, meritò obliterari illam Cajetani commentariorum

riorum partem debuisse, quia germanam D. Thomæ mentem non attigerat vir alioquin ingeniosissimus & eruditissimus Cajetanus ad purpuram jam assumptus, subindeque sui juris factus & propriis opinationibus plus æquo indulgens. Etenim S. Thomam arbitratus est existimare omnia verba illa esse formæ calicis consecrandi essentialia, quibusdam articuli tertii verbis ab aliorum contextu divulsis deceptus. Et tamen veritas est S. Doctorem totam Calicis consecrandi formæ essentiam in illis duntaxat verbis, *Hic est sanguis meus*, constituisse; cætera ad majorem expressionem, & formæ essentialis declarationem idonea & congrua declarasse.

Ratio fundamentalis hujus nostræ responsionis non est alia præter eam, quæ à S. Thoma posita est, & ad hanc formam reducitur: Forma sacramentorum essentialis ea est, quâ illud significatur quod in sacramento efficitur: atqui hæc una verba, *Hic est sanguis meus*, vel *Hic est calix sanguinis mei*, significant conversionem vini in sanguinem, subindeque eam efficiunt; non enim minùs significant ista, *Hic est sanguis meus*, quàm hæc, *Hoc est corpus meum*, ut benè argumentatur S. Thomas. Ergo sola illa verba sunt essentialia. Hanc rationem tangit Concilium Trident. *sess.* 13. *cap.* 4. ubi probat fieri in Eucharistia conversionem substantiæ panis in corpus Christi, & vini in sanguinem ejus, quia verbis suis Christus significavit hoc quod offerebat, esse corpus & sanguinem suum: Ergo illa tantùm verba quæ hoc significant, sunt conversiva & consecrativa, cùm idem sit convertere panem & vinum in

corpus & sanguinem Christi, & Eucharistiam consecrare. Atqui verba conversiva & consecrativa sunt essentialis hujus sacramenti forma, cùm sacramentum sola consecratione fiat. Ergo sola præfata verba sunt essentialis Calicis consecrandi forma, cùm ex vi illorum etiam non prolatis aliis significetur conversio vini in sanguinem Christi, proindéque conversio illa efficiatur. Dicere verò verba illa non significare conversionem illam nisi dependenter à verbis sequentibus, probabilitate caret; tum quia non minùs sunt significativa verba hæc, *Hic est sanguis meus*, quàm ista, *Hoc est corpus meum*; & sicut significatio istorum non pendet à verbis quæ Christus adjecit, dum dixit, *Quod pro vobis tradetur*; nec illa ab istis, *Qui pro vobis effundetur*. Quia nimirum utraque non addidit Christus tanquam formæ essentialia, sed ut discipulos & fideles omnes de quo corpore, de quóve sanguine loqueretur efficeret certiores. Tum quia verbis illis, *Hic est sanguis meus*, continetur aliqua propositio perfecta significans aliquam veritatem. At non aliam significat, quàm quod in calice sit sanguis Salvatoris, cùm ex illis verbis Ecclesia in sacro Tridentino congregata colligat veram dari & substantialem vini in sanguinem Christi cónversionem. Ergo sola illa verba, *Hic est sanguis meus*, significant sanguinem Christi ibi adesse, etiam antequam verba cætera proferantur, alioquin falsum enuntiarent; assererent quippe adesse sanguinem qui nondum foret: ex eo autem quod res est vel non est, oratio dicitur vera vel falsa. Quia nimirum omnis oratio vera objectum suum vel supponit, si speculativa sit; vel certè

certè efficit, si practica & factiva existit. Præsertim cùm verba Sacramentorum sint agentia necessaria, quæ à Ministro quidem applicari debent, sed semel prolata & applicata non possunt quod significant non efficere.

Nec valet si respondeas quod sicut verba ista, *Ego te baptizo*, licèt grammaticè effectum sacramenti Baptismi significent, verba tamen sequentia, *In nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus sancti*, sunt essentialia, quibus nondum prolatis, nondum etiam producitur effectus sacramenti, quantumvis in prioribus verbis significatus.

Non, inquam, valet: tum quia verbis istis, *Ego te baptizo*, non ita perspicuè effectus Baptismi significatur, quin ad alia multa significanda deduci possint; verba enim illa de se ad varias ablutiones significandas in differentia, ad ablutionem internam à gratia sanctificante, quæ sanctissimæ Trinitatis expressio est & attractio, proficiscentem designandam determinantur. At verò verba hæc, *Hic est sanguis meus*, *Hic est calix sanguinis mei*, perspicuè conversionem vini in sanguinem Christi significant, non minùs quàm ista, *Hoc est corpus meum*, conversionem panis in corpus Salvatoris. Tum quia in designandis Sacramentorum essentialibus formis Ecclesiæ judicio, usibus, & consuetudinibus probatis standum est. Cùm ergò in omnibus Christiani orbis Ecclesiis expressa sanctæ Trinitatis invocatio ad formam Baptismi essentialiter desideretur, relinquitur verba illa, *In nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus sancti*, ad essentialem baptismatis formam pertinere. At contrà verò in multis Ecclesiis,

51152

quin & in toto Oriente omnia illa verba inter consecrandum calicem non adhibentur; & qui non adhibent minimè reprehenduntur: signum ergo est omnia illa non esse formæ essentialia.

Dices: Omnia illa verba eodem ritu & modo profert Sacerdos calicem in manu tenens, antequam sanguis populo adorandus proponatur. Quin verba illa adeo necessaria arbitratur Latina Ecclesia, ut in Missalis rubricis præcipiatur, repetendam ex integro esse formam, si aliqua verborum illorum prætermitti contigerit. Ex quibus sic ratio instauratur: Si omnia verba illa ad essentiam formæ non pertinerent, possent salvâ Sacramenti essentiâ prætermitti, cùm per priora verba conversionem vini in sanguinem efficientia peractum Sacramentum supponatur. Atqui Ecclesia Latina aliquod verborum illorum prætermitti strictissimè vetat, & in casu quo prætermissum fuerit, repeti iteratò formam præcipit; cùm tamen Sacramentorum formas super eandem repetere materiam nefas sit. Ergo censet Ecclesia Latina omnia verba illa esse essentialia.

Respondeo eodem argumento probaturum Theologum Græcum verba illa, *Quod pro vobis tradetur*, esse panis consecrandi formæ essentialia, cùm ea Græcus Sacerdos eodem ritu & modo proferat, ut ex Græcorum Liturgiis quæ habentur tomo 6. Bibliothecæ Patrum editionis Parisiensis patet. Nec posset ei responderi, ideò verba illa non esse essentialia, quia ab Ecclesia Latina prætermittuntur: non, inquam, id ei responderi posset; statim namque reponeret quod nobis respondent adversarii, Christum

non

non instituisse specificas & individuales Sacramentorum formas, seu materialem eorum tenorem, sed totum quoad hoc Ecclesiæ authoritati permisisse: & quia Ecclesia Græca verba illa, *Quod pro vobis tradetur*, Scripturæ & Patrum liturgiis innixa adhibenda decrévit, verba illa erunt essentialia, tametsi à Latinis non usurpata, si vera sit adversàriorum doctrina, de qua superiùs actum est.

Dicendum ergo omnia verba illa eodem ritu & modo à Sacerdote proferri, quia sunt formæ essentialis explicatio & declaratio, atque integram & adæquatam propositionem determinando præcipuum prædicatum componunt: sicut in forma Pœnitentiæ omnia verba hæc, *Ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, à Sacerdote eodem ritu & modo proferuntur, licèt non omnia peræquè ad essentiam pertineant. Cùm verò dicitur interdicere Ecclesiam, ne verba ex illis ulla prætermittantur, probat quidem necessitatem præcepti, at non necessitatem Sacramenti tamen. Quod verò additur, Ecclesiam in casu omissionis alicujus particulæ formæ illius, totam ex integro repeti velle, solicitudinem & cautelam Ecclesiæ in Sacramentis conficiendis securiora sectantis ostendit; cùm enim omnia verba illa ad essentiam desiderari multi Doctores teneant, illa præsertim, quæ effusionem sanguinis significant; & aliunde in possessione illius formæ Ecclesia sit, eam retinere, & omissam instaurare prudentissimè studet, ut in re omnium maxima, centro nimirum Religionis & pietatis Eucharistiâ nullum prorsus dubium supersit. Cùm verò verba ex integro repetuntur,

petuntur, postquam illa semel prolata sunt, *Hic est calix sanguinis mei*, tunc non sunt consecratoria, cùm consecrationem supponant, sed sunt explicativa & declarativa proprietatum sanguinis Christi fusi, & veluti sacer formæ commentarius à traditione consecratus.

Instabis: Eucharistia non solùm est Sacramentum, sed etiam sacrificium: Ergo utrumque debet exprimi per formam; formas enim Sacramentorum ipsorum exprimere naturam effectusve oportet. At nequit verbis exprimi sacrificium, nisi fiat fusi sanguinis mentio, sicut nec reapse fit sacrificium sanguine non fuso. Ergo saltem verba illa, quæ Christi sanguinis effusionem significant, non possunt ad essentiam formæ non pertinere.

Respondeo certum esse verba quæ sanguinis effusionem significant, longè magis censeri necessaria quàm ista, *Æterni*, *Mysterium fidei*; unde in omnibus fermè Liturgiis quas legere potui, fusi vel fundendi sanguinis mentio expressa fit. Sed non propterea essentialia esse argumentum convincit. Quanvis enim Eucharistia sit sacramentum & simul sacrificium, tamen utrumque essentialiter significant verba hæc, *Hoc est corpus meum*, *Hic est sanguis meus*. Cùm enim significent corpus mysticè separatum à sanguine, imò & significando illud mysticè separent, sacrificium & significant, & significando peragunt, & adorandam victimam Deo immolant.

Multa circa efficacitatem, significationem, instans productionis verborum formæ inquiri solent; sed hæc aliaque subtilia magis quàm utilia ex superiùs dictis dum de transubstantia-

tione agebamus, satis superque elucidata manent.

Reflexio.

In materia Eucharistiæ Christi aditu & congressu facilis, suavissimam comitatem, & beatissimam copiam mirati sumus; in forma ejusdem Christi voluntariam obedientiam, quæ attentos rapit, contemplari & imitari est. Micant fateor, & certatim in hoc divinissimo Sacramento virtutes tuæ collucent, ô Domine Jesu; unde illud Davidicum meritò usurpare licet: *Quàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* Et iterum: *Altaria mea Domine virtutum, Rex meus, & Deus meus.* Quia nimirum in Sacramento tuo fecisti speculum animæ meæ, in quo splendentes omnes virtutes tuæ se conspicuas & imitandas præbent, ut sine timore de manu inimicorum meorum liberatus serviam tibi in sanctitate & justitia coram te omnibus diebus vitæ meæ. Verùm enim ita in eo rutilat virtus obedientiæ, ut sola tenere palmam, sola eminere videatur. Ad cujus claritatem

Considerandum est primùm, totum universi decorem in ordine à Deo præstituto, & partium illius harmonia & consonantia situm esse. Porrò ordo ille, in cujus tranquillitate pax orbis tota, authore Augustino consistit, rerum invicem concatenatarum obedientia continetur, quâ inferiora superioribus, infimæ causæ mediis, mediæ supremis jugiter supponuntur. Hinc tam innato odio à vacuo natura abhorret, quo nimirum causarum influxu & inferio-

rum

rum à ſuperioribus dependentiâ diſſolutis, univerſitatis unitas in illa connexione & naturali obedientia conſiſtens interturbaretur, omniaque proinde ſuſdeque miſcerentur. Creaturæ omnes & ſingulæ, ut docet D. Thomas 1. 2. *queſt.93.art.2.* à ſuperioribus, & à prima omnium cauſa Deo motuum ſuorum principia perenniter accipiunt, quæ ſunt veluti æternæ legis derivati radii & expreſſiones, juxta illud Pſalmographi: *Præceptum poſuit, & non præteribit.*

Conſiderandum rurſus in ſolis creaturis ratione præditis veram obedientiam inveniri, quæ Deo dum obſequuntur, ultimam naturæ ſuæ perfectionem conſequuntur; ſervire enim Deo regnare eſt. Hinc Angeli, creaturarum nobiliſſimi, toti ad obedientiam nati, toti comparati, & veluti efficti ſunt. Omnes enim ſunt adminiſtratorii ſpiritus, atque ut Paul. *Hebr.* 2. poſt Davidem teſtatur, *Fecit* Deus *Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem urentem,* ſeu *flammam ignis*: quia nec celeriùs rapiuntur venti, nec ignis in centrum vehementiùs cietur, quàm beati illi Spiritus ad exequenda ſupremi Domini mandata feruntur. Solus Deus, per quem Reges regnant, utpote ab omnibus independens, ab obedientiæ legibus immunis eſt. Tot tamen & tantæ ſunt hujus virtutis venuſtates & gratiæ, ut Dei filius cùm infra Deum obtemperare non poſſet qui Patri æqualis eſt, humanam ſibi aſſumere decrevit infirmitatem obedire ut poſſet, dicente Apoſtolo Hebr. 5. *Et quidem cùm eſſet Filius Dei, didicit obedientiam.* Tota Redemptoris vitæ ſeries perpetua obedientiæ exercitatio fuit. Pri-

ma

ma Incarnati Verbi cogitatio obedientia fuit: *Ecce venio, Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.* Ultimum ejus suspirium obedientia; fuit enim obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, & ut ait Bernardus, *ne perderet obedientiam, perdidit vitam.* Moriens quoque inclinat caput, ut observat Cyprianus, quasi ponens super caput Patris mandatum.

Quia Eucharistia est Incarnationis extensio, & passionis jugis memoria & viva imago, obedientiæ etiam est perpetua expressio. Generalis est illa obedientia; etenim Patri obsequitur, cui se perenni sacrificio immolat. Sacerdotibus obtemperat, ad quorum nutum se sistit, & momento præsentem exhibet. Utrinque stupor, ut phrasi Bernardi utar: utrinque miraculum; & quod creatura Deo principetur, sublimitas sine socio; & quod Creator creaturæ obsequatur, obedientia sine exemplo. Infinitam omnipotentissimæ virtutis suæ potestatem, cùm è nihilo cuncta condidit, demonstravit: at nihilo minus infinitam obedientiæ humilitatem ostendit, dum à Sacerdote toties Christus producitur, quoties divinum Sacramentum conficitur. Beneficium Incarnationis extollit Joannes, quòd per illud dedit Pater nobis potestatem filios Dei fieri: quid autem mirabilius, an accipere potestatem filios Dei fieri, an habere potestatem corpus Filii Dei facere? Magnificat Scriptura collatam Josuë potestatem, quòd Solis cursum sistere, & Deo Solis conditori & rectori meruerit imperare. *Stetit itaque Sol*, inquit sacer Textus Josuë 10. *& non festinavit occumbere: non fuit antea, nec postea*

tam

tam longa dies, obediente Deo voci hominis. At Sacerdotes non Solem corporeum, sed Solem justitiæ; non per unum diem, sed à sexdecim sæculis sistunt, & apud nos præsentiâ, ejus & deliciis fruituros retinent. Sol, aiebat Seneca, spectatorem non habet, nisi cùm occidit. Ejus miramur eclipsim cujus splendorem non suspicimus. Sol justitiæ in hoc Sacramento quotidie mysticè moritur, quotidie morientis formam induit, quotidie sub specierum velo eclipsim & veluti luminis sin defectionem, certè occultationem præ obedientiæ amore patitur: & nemo miratur, quia tantum prodigium nobis assiduitate vilescit. Præclarè Chrysostomus *hom.* 27. *in epist.ad Hebr.* expendens Josuë divinitus collatam potestatem Solem in medio cœlo cohibentem: *Fortasse*, inquit, *unusquisque vestrûm vellet esse hujusmodi, posse imperare soli & lunæ: sed his majora assequemur, si velimus. Quid mihi opus est Sole & Lunâ, & his miraculis? Cùm ipse omnium Dominus ad me descendat, & apud me firmus maneat & stabilis.*

Nec Sacerdotibus solùm, sed cæteris etiam omnibus obsequitur obedientissimus Jesus. Impiorum etiam conculcationibus se supponit; unde omnibus charitate & voluntariâ obedientiâ inferior. *Calcari enim non potest*, inquit Augustinus lib. 7. de serm. Domini in monte, cap. 10. *nisi inferior.* Et D. Thomas in cap. 1. ad Hebr. lect. 6. *Illud dicitur perfectè subjectum alicui, quod ipse potest pedibus conculcare.* Hinc Scriptura significatura omnia Christo esse subjicienda: *Ponam*, inquit, *inimicos tuos scabellum pedum tuorum.*

Et

Et quaſi parum eſſet omnibus hominibus obedire, illis in omnibus, & per omnia obſequitur Chriſtus, nedum generali, ſed cæcâ etiam obedientiâ. Omnibus ſui copiam facit Chriſtus; nec cauſas requirit: ad infirmos ſe deferri, per plateas circumgeſtari, indignis quoque ſe porrigi ſinit; quia ſepulto propriæ voluntatis arbitrio, ad hoc ſe uſque ad conſummationem ſæculi reliquit, ut aliorum ſe permitteret voluntati. Duas obedientiæ cæcæ dotes Patres ſpiritales commendant; nam non vultum, ſed poteſtatem reſpicit imperantis, nec præcepti rationes diſquirit. Chriſtus non Sacerdotis conſecrantis vultum, aut animæ ſive fœdum, ſive pulchrum, ſive ſordentem peccatis, ſive ſplendentem virtutibus conſiderat: ſolius poteſtatis rationem habet, ut prolatis ab ipſo verbis ſine mora adſit. Motiva etiam conſecrantis non diſcutit ut veniat, ſive ſacrilega, ſive ſacra intentio ſit; ſive Dei gloriam, ut decet; ſive propriam & turpe lucrum, ut fieri ſæpe & nimiùm aſſolet, inquirat, perinde eſt: obedire ſine diſcretione vult, & iniquis ſe ſubjicit voluntatibus, ut ſuperbus homo juſtis amet obedire præceptis.

Denique quod me ſtupore defigit, promptitudo eſt obedientiæ: momento exequitur Dominus ſervi voluntatem, & ut adventum ſuum nullâ tardatione remoretur, ingentia in inſtanti miracula patrat, innumeriſque ſimul locis adeſt, ulla ne ſit verba prolata inter & ſui præſentiam intercapedo. Verus obediens, uti libro de præcepto & diſpenſatione docet Bernardus, parat aures auditui, linguam vocii, pedes itineri, manus operi, & ſe totum intus colligit,

ligit, ut mandatum peragat imperantis. En genuinam Christi in Eucharistia obedientis imaginem; ubi totum se nostris devovet voluntatibus. Planè aures ejus in preces nostras inclinatæ sunt, qui Sacerdotum nutibus regitur, & beneplaciti eorum expectatione totus suspensus hæret & pendet.

Si tam grata est & accepta Christo obedientia, ut eâ alligari omnipotentiam suam sinat qui nullo vinculo astringi potest, ut ejus amore inescatus Christus, & magnitudinem naturalem seponat ad exiguum spatium contractus, & civilem exuat totus in nostros usus expensus, & sacrilegiis etiam impiorum suppositus: nonne Deo Regi Regum, veroque omnium Domino subjecta erit anima mea? Quâ fronte tam justum imperium detrectabit vilis creatura, posteaquam tam iniquo se Deus majestatis subjecit? Non quatuordecim duntaxat annos, sicut olim Jacob sponsam obedientiâ lucraturus, sed à sexcentis supra mille annis nobis deservire non desinit amator cordis nostri, & videntur ei dies pauci præ amoris magnitudine, & nondum eum de cordibus nostris triumphare sinimus, & post tantos tanti tamque soliciti amoris impulsus repulsam patitur & contemptionem? Teneræ militiæ est, aiebat Chrysologus, & delicati conflictus amore certare, amore referre victoriam: & tamen, ô cordis humani super adamantem duri rigorem! tantæ teneritudini, tantis infiniti amoris blanditiis non cedimus? Nonne talem rebellionem talis confundit obedientia? Christus quidquid suarum virtutum est ad utilitates & compendia nostra refert; & nos, cujus nostrum nihil est, Deo denegamus?

Dignum

Dignum sanè & justum est, Domine Jesu, ut sicut authore Apostolo præmium obedientiæ fuit exaltatio, & nominis tui super omne nomen celebrati gloria, ut in nomine tuo omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum; ita ob tantam quam in Eucharistia obedientiam præstas, de omnibus gloriosè cordibus triumphes. Ergo Rex esto noster, & dominare in medio inimicorum tuorum. Adveniat, quæso, regnum tuum; regnum, inquam, quod intra nos sit, quodve non est esca & potus, sed gaudium & pax in Spiritu sancto. Regnum, inquam, cui qui servit, liber & Rex efficitur: à quo qui se summovet, & quam habet amittit, & in deteriorem quam assequitur incidit servitutem. Nam alia sarcina pondus habet; sarcina tua pennas habet, cujus jugum suave est, & onus leve: & quod de Patre filii prodigi in collum occurrentis nati incidente scripsit Chrysologus, in te per Eucharistiam in nos incurrentem veriùs cadit: *Juvatur istius Patris onere filius, non gravatur.*

SPECVLATIO III.

Modus quo Christus in Eucharistia existit, paucis quæsitis exponitur.

EX formæ Eucharistiæ superiori speculatione stabilitæ veritate, & realis Christi corporis, sanguinisque præsentia, materiæ transsubstantiatio seu transelementatio sponte

sua

sua consequitur: sed cùm forma panis solius corporis, forma vini consecrandi solius sanguinis mentionem faciat, restat, & statim se offert inquirendus modus, quo Christus sub remanentibus utriusque elementi speciebus, seu accidentibus existit.

Quæres 1. quid vi verborum, quid concomitanter sub utraque specie contineatur?

Respondeo ex vi verborum formæ corpus Christi sub speciebus panis, sanguinem sub speciebus vini contineri; cætera verò omnia non nisi per concomitantiam hoc in sacramento inveniri.

Ratio totius responsionis est: Illa ex vi formæ verborum in hoc sacramento per se ponuntur, quibus positis veritas formæ consistit; illa verò concomitanter adesse dicuntur, quæ verbis non exprimuntur quidem; illi tamen quod exprimitur ita conjunguntur, ut sine illis quod exprimitur, esse naturaliter non possit. Atqui verbis consecrationis panis unum Christi corpus exprimitur, verbis verò consecrationis vini solius sanguinis mentio fit. Ergo ex vi verborum solum sub speciebus panis corpus, solus sub speciebus vini sanguis continetur. Veruntamen quia corpus Christi exsangue non est, sed vivum & animatum, & in Verbo subsistens, corporis præsentiam & sanguis, & anima rationalis, & persona Verbi, & ipsa divinitas naturali connexione concomitantur: quod de sanguine peræquè certum est,

cùm

cùm à corpore, vel à Verbo divulsum non sit: Ergo quidquid in Christo est per concomitantiam in Eucharistia realiter adest, juxta illud in Ecclesia celebratum: *Caro cibus, sanguis potus; manet tamen Christus totus sub utraque specie.*

Hanc doctrinam definivit ex professo Tridentinum *sess.* 13. *cap.* 3. his verbis: *Semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie ex vi verborum; ipsum autem corpus sub specie vini, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, quâ partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit non amplius moriturus, inter se copulantur: Divinitatem porrò propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypostaticam unionem; quapropter verissimum est tantumdem sub alterutra specie atque sub utraque contineri, & sub quavis ipsius speciei parte; totus item sub vini specie, & sub ejus partibus existit.* Quod & *can.* 3. necnon *sess.* 21. *cap.* 3. sancta Synodus inculcat. Idque antea definiverat Concilium Constantiense *sess.* 17.

Irrident, scio, vel etiam hanc doctrinam conviciantur moderni hæretici, errorum tenebris & capitali quo in Ecclesiam feruntur odio occæcati. Lutherus quidem hac in parte varius & parum sibi constans fuit; postquam enim in assertione articuli 16. & in responsione ad schedulam inhibitionis Episcopi Misnensis, necnon suo ad Waldenses libro dixit totum Christum sub utraque specie existere & accipi, in informatione tamen ad quemdam amicum scribit,

scribit, Christi corpus non sanguinem sub pane, & sanguinem non corpus sub vino contineri. E discipulis verò ejus Philippus Melancthon in apologia, Kemnitius in examine decreti de communione sub utraque specie, & Brentius in Confessione Wittembergensi Christum vivum, subindeque sub utraque specie totum & integrum adesse fatentur. Attamen Hilemanus *libro de sexcentis erroribus Pontificiorum*, & Illyricus, necnon Hermannus Hamelmanus *lib. de communione sub utraque specie*, totum Christum sub utraque specie contineri inficiantur, & concomitantiam à Catholicis assertam, diabolicum inventum esse blasphemant. Calvinus verò *lib. 4. institutionis, cap. 17.* §. 4. doctrinam de concomitantia animi laxis habenis lascivientis & ferocientis audaciam vir post hominum memoriam, impudentissimus appellat. Sed Scripturâ, ad quam solam provocant hæretici profligantur. Cùm enim Christus *Joan. 6.* perspicuè dicat, *Qui manducat me, vivet propter me*, totum se in Eucharistia manducari aptissimè declarat. Neque enim aliter se Christus edendum porrigit, quàm juxta conditionem & statum quem nunc habet, subindeque corpus vivum, animatum, & Verbo hypostaticè unitum tradit. Nec propterea duæ seorsim consecrationes fiunt, tum quia sic passio Christi meliùs repræsentatur, in qua sanguis è corpore Servatoris fuit sejunctus. Tum quia instructi divinius convivii ratio apertiùs significatur, in quo anima Christo commensalis carne pascitur, sanguine potatur, si verè tamen, ut par est, justitiam esuriat & sitiat.

Porrò per corpus, quod per se directè, & vi verborum

verborum sub speciebus panis poni diximus, non est intelligenda materia affecta quantitate, vel formâ corporeitatis, aliisque partialibus formis instructa; quia corpus juxta principia Philosophiæ nostræ per illa non constituitur; sed intelligenda est materia informata animâ, quatenus dat gradum corporeum, unde directè caro, ossa, & alia ad corporis organici integritatem pertinentia adsunt. Neque hinc inferre licet, animam vi verborum sub specie panis contineri: non, inquam, id inferas; quia anima prout dat esse vivum & animatum, vi verborum formaliter non adest. Cujus signum luculentum est, quod si in triduo mortis Christi fuisset hoc sacramentum celebratum, non fuisset sub speciebus panis anima sive vi verborum, sive naturali concomitantiâ præsens; & tamen ibi corpus adesset idem, non identitate formæ substantialis, sed identitate suppositi eandem existentiam & substantiam habentis. Cæterùm quomodo corpus importet formam substantialem quæ dat esse corporeum, dependet ex quæstione philosophica de forma corporeitatis; unde juxta suæ Philosophiæ principia facilè quisque respondere poterit.

Dices: Vi verborum ponitur corpus cum omnibus partibus ipsius integralibus. Ergo unà cum corpore necessariò & directè ponitur principium divisionis & distinctionis partium, quod est quantitas, quæ subinde vi verborum sub speciebus panis invenitur.

Respondeo vi verborum non poni partes in ratione partium, sed secundùm rationem substantiæ; unde & actio conversiva transubstantiatio dicitur. Quare non adest quantitas nisi

concomitanter, quia eſt proprietas conjuncta corpori & coæva materiæ, quæ vi verborum adeſt. Ex quibus etiam Durandi opinio confutata manet, qui corpus Chriſti ſuâ orbum quantitate in Euchariſtia contineri arbitratus eſt, falſo ſuo principio nixus de eſſentia quantitatis, quam in extenſione locali & actuali impenetrabilitate ſitam eſſe putavit. Sed præter ea quæ contra ipſum Philoſophi urgent, ſtat ratio invicta à doctrina Eccleſiæ petita, quæ totum Chriſtum, non mancum aut mutilatum, nec confuſum aut indiſtinctum, Euchariſtiæ realiter adeſſe confitetur.

Quæres 2. Vtrum Pater & Filius per concomitantiam in Euchariſtia præſentes ſpeciali aliquâ ratione ſint?

Reſpondeo negativè, contra Suarem & Vaſquem: tum quia Tridentinum loco citato ea diligenter enumerans quæ in hoc ſacramento vel formaliter, vel concomitanter habentur, nullam aliarum à Filio Trinitatis perſonarum mentionem facit, non prætermiſſurum ſi ſpeciali aliquo titulo ineſſent. Tum quia quando hoc ſacramentum ſumimus vel offerimus ſacrificium, Patrem & Spiritum ſanctum ſacramentaliter ſumere, vel immolare nequaquam dicimur. Tum quia ideo Tridentinum divinitatem concomitanter adeſſe ait, quia corpori eſt hypoſtaticè unita. Patet autem nec Patrem, nec Spiritum ſanctum corpori eſſe perſonaliter unitum.

Nec obeſt perſonarum omnium cum divini-

tate

tate unio & identitas, quia ſicut hæc identitas non facit Patrem vel Spiritum ſanctum eſſe etiam concomitanter incarnatos; ita nec facit in Euchariſtia concomitanter inveniri. Quia nimirum ut aliquid per concomitantiam in ſacramento Euchariſtiæ inſit, opus eſt ut realiter unitum ſit corpori vel ſanguini, quæ verborum vi in Euchariſtia continentur; cùm id ſolùm concomitanter adeſſe cenſeatur, ſine quo id quod verbis formæ exprimitur, integrum eſſe non poteſt.

Non eſt tamen inficiandum, totam Trinitatem ſpeciali quadam ratione, tametſi non ſacramentali, hocce in ſacramento præſentem eſſe; quia nimirum ſingularem ſpecialiſſimæ erga nos charitatis effectum operatur. Præſertim quia cùm hoc ſacramentum divini ſit centrum amoris, & ineffabilis clementiæ thronus, ibi adſit oportet Spiritus ſanctus amor perſonalis, cui omnes amoris profuſiones ſpecialiter attribuuntur. Ibi etiam miſericordiarum Pater & Deus totius conſolationis adeſt, è cujus ſinu pietatis & benignitatis fluenta Filius jugiter in nos derivaturus hauriat; quia ut ait Bernardus ſerm. 43. in Cant. *Accubitus Regis ſinus eſt Patris, quia ſemper in Patre Filius eſt. Nec dubites hunc Regem eſſe clementem, cui perennis accubitus eſt paterna benignitatis diverſorium.*

Quæres 3. Quomodo Chriſtus ſub ſpeciebus exiſtat?

Reſpondeo Chriſtum eſſe in Euchariſtia realiter præſentem per modum aliquem ſupernaturalem & ſubſtantialem. Ratio eſt, quia cer-

tum eſt Chriſtum in Euchariſtia modum aliquem realem præſentiæ obtinere, qui eidem in cœlo exiſtenti minimè competit, quo in multis ſimul Altaribus realiter & indiviſibiliter exiſtit, quóve alio modo ſe habet; quod ſine mutatione aliqua, ſive novi modi receptione, quem antea non habebat, eſſe non poteſt. Atqui modus ille ſupernaturalis eſt & ſubſtantialis. Supernaturalis quidem, cùm omnem naturæ exigentiam, omnes cauſarum naturalium facultates & vires excedat. Subſtantialis verò, cùm beneficio illius Chriſtus ſit in Euchariſtia ad modum ſubſtantiæ, juxta illud D.Thom. q.76. art. 5. *Corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſicut in loco, ſed per modum ſubſtantiæ, eo ſcilicet modo quo ſubſtantia continetur à dimenſionibus: ſuccedit enim ſubſtantia corporis Chriſti in hoc ſacramento ſubſtantiæ panis; unde ſicut ſubſtantia panis non erat ſub ſuis dimenſionibus localiter, ſed per modum ſubſtantiæ, ita nec ſubſtantia corporis Chriſti.* Et hac de cauſa ſicut tota ratio ſubſtantiæ in toto continuo, & in totis ejus partibus invenitur; ita corpus Chriſti totum in tota hoſtia, totum in ſingulis ejus partibus realiter exiſtit. Atqui modus exiſtendi ſubſtantiæ eximius ſubſtantialis eſt, non accidentalis, cùm ſit rei exiſtenti conſentaneus, & omnia accidentia ſaltem ordine naturæ antecedat. Ergo Chriſtus eſt in Euchariſtia realiter præſens ratione ſuperadditi alicujus modi ſupernaturalis & ſubſtantialis, quo Chriſti corporis ſubſtantia afficitur, & modum exiſtendi ſubſtantiæ imitatur. Ex quibus

Sequitur 1. modum præſentiæ Chriſti in Euchariſtia non eſſe meram relationem propinquitatis

quitatis ejus ad species; nec actionem Christi conservantis species sine subjecto, eo ferè modo quo præsentia Angelorum ab ipsorum actione proficiscitur; nec modum aliquem ubicationis, uti Suares & alii quidam existimarunt. Non est quidem relatio, quia hæc supponit fundamentum unde resultet, quod explicandum superest; supponit enim relatio propinquitatis præsentiam, non facit. Non est etiam actio conservativa specierum, quæ species afficit, non Christum; unde modum indivisibiliter existendi formaliter non confert. Non negaverim tamen Christum ad conservationem specierum sine subjecto existentium concurrere: tum quia miraculosi effectus omnes Christo specialiter asseruntur: tum quia cùm Christus substantiæ succedat, ejus vices non passivè sustentando (quod imperfectionem redoleret) sed effectivè accidentia verbo virtutis suæ portando supplet. Non est etiam ubicatio: tum quia modus ubicationis, si detur, supponit fundamentum cui innitatur, putà quantitatem in corporibus, operationem in spiritibus. Modus autem sacramentalis præsentiæ Christi & à quantitate, & ab actione conservativa specierum independens est.

Sequitur 2. Christum non esse in hoc sacramento tanquam in loco, sive localiter, ut eodem art. 5. docet S. Thom. Et rationem assignat, tum quia corpus Christi est in Eucharistia ad modum substantiæ totum in toto, & totum in qualibet parte: ergo legibus præsentiæ localis non subjicitur, nec dimensionibus commensuratur. Tum quia duplex est tantùm modus existendi in loco, circunscriptivus unus, definitivus alter:

at neutro modo Chriſtus eſt in Euchariſtia; non quidem circunſcriptivè, ſeu per commenſurationem totius ſubſtantiæ & quantitatis ad ſpatium, ita ut totum corpus toti ſpatio, & partes corporis parti ſpatii correſpondeant; cùm Chriſtus ſit totus in toto, totus in qualibet hoſtiæ conſecratæ parte; nec etiam definitivè, eo modo quo Angeli ſunt in loco, & anima rationalis in corpore: quia eſſe definitivè in loco eſt intra determinatam ſpatii ſphæram concludi, licèt in illa ſpiritus ſit totus in toto, totus in qualibet parte; ſicut Angelus non poteſt adæquatam loci connaturalis ſphæram tranſilire, nec anima plura ſimul diſcreta corpora informare. At Chriſtus in nulla hoſtia, nulloque altari arctatur, ſed in innumeris à ſe mutuò remotiſſimis ſimul & ſemel invenitur. Ergo præſentia Chriſti in Euchariſtia realis quidem eſt, at non localis tamen, ſed illâ ſuperior & eminentior, quæ ſacramentalis appellatur. Quod ſi eſſe in loco penetraliùs accipiatur pro eo quod eſt eſſe realiter præſens illi loco, illique ſpatio in quo ſunt ſpecies, tunc bono ſenſu admitti poteſt Chriſtum eſſe localiter in Euchariſtia; licèt enim Chriſtus ſolitum corporis ſpatium more corporum non impleat, qua de cauſa præſentiæ localis nomen S. Thomas aſpernatus meritò eſt; ferri tamen poteſt hæc loquendi formula, ſi nihil aliud eâ intelligatur, quàm verè ſub ſpeciebus contineri Chriſtum, quæ cùm in certo ſint loco, conſequens eſt eódem loci eſſe corpus Chriſti.

Ex quibus liquet quanta ſit quorundam recentiorum inſcitia, qui carpendorum Catholiciſſimorum cujuſdam in paucis celebris Theologi

logi de Eucharistia sensuum cacozelia acti scripserunt ad fidem catholicis verbis de Eucharistia efferendam & profitendam non satis esse his verbis uti : *Credo in Eucharistia corpus Christi esse realiter præsens* , nisi addatur *Christum esse præsentem præsentia locali.* Verùm ut dixi , inscitiam suam produnt, qui catholicam de Eucharistia fidem his verbis concipi oportere aiunt. Præsentiæ enim localis nusquam Patres, nusquam Concilia, nusquam Tridentina Synodus hac in parte accuratissima, atque ad Lutheri , Calvinique impia dogmata proscribenda congregata istuc verbi usurparunt. Ipse etiam Pius IV. qui juxta Sacri Concilii dispositionem fidei professionis formam & tenorem edidit , in qua articulus Eucharistiæ disertissimè & luculentissimè exprimitur , voce illa usus non est. Et ipse D. Thomas clarissimus Eucharistiæ defensor , à Deoque ad exponenda Eucharistiæ arcana specialiter provisus , non solùm vocem eam non adhibuit , sed eam etiam ex professo repudiavit 3. p. quæst.76. art.5. *Nullo modo* , inquit, *corpus Christi, est in hoc sacramento localiter.* Quæ autem tam perfrictæ frontis audacia Concilia , Pontifices , Patres , Doctores Eucharistiam ab hæreticis vindicantes suspectæ vel ambiguæ fidei insimulare præsumat ? Sed in re planissima & ipsis Theologiæ novitiis nota & triviali immorari supervacaneum est , præsertim cum ex mox dicendis id ampliùs elucidaturi simus.

Quæres 4. An corpus Christi per se, vel per accidens hoc in Sacramento moveri possit?

Respondeo ex D.Thoma art.6. Christum in Eucharistia non moveri per se localiter, sed duntaxat per accidens, ratione specierum sub quibus existit. Ratio sequitur ex dictis: Christus non est in sacramento sicut in loco seu modo & præsentiâ locali propriè dictâ: quod autem non est in loco, non movetur per se de loco in locum, sed ad ejus in quo est motum cietur.

Ex quibus sequitur 1. eorum recentiorum sententiam esse rejiciendam, qui posuere Christum non posse quidem motu progressivo, ad quem requiritur extensio, se movere; benè tamen motu simplici ei non absimili quo gravia deorsum, levia sursum feruntur: putà si Christus è speciebus exiret, vel si cum illis ad rem dissitam se conferret: & ita in illis miraculosis casibus in sacris historiis recensitis contigisse volunt, in quibus hostiæ sacræ nullo eas deferente ad viros sanctos convolasse leguntur. Rejicienda est, inquam, hæc imaginatio. Non enim exit, vel quasi egreditur Christus de speciebus nisi cùm istæ desinunt, ad quarum desitionem ipse desinit: quod enim de se habet esse indeficiens, non potest esse deficiendi principium, sed alio deficiente tunc desinit esse in eo: Christus autem habet esse indeficiens & incorruptibile, unde non nisi ad desitionem specierum ipse desinit. Et quanvis Christus

in

in casibus miraculosis moveat motu progressivo hostiam (quòd tamen incertum est) non tamen sequitur ipsum per se moveri localiter, sed tantùm per accidens ad motum hostiæ à se efficienter motæ: sicut anima licèt moveat corpus, non tamen per se, sed per accidens ad motum corporis localiter movetur; & Angelus dum corpus assumptum movet, ad motum ejus per accidens movetur. Et ratio paulò antè tradita est, quia sicut Christus non est in loco per se & ratione sui, sed duntaxat ratione specierum, quia non est in loco ratione quantitatis molis, quæ unicum est in corporibus occupandi loci fundamentum, sicut in Angelis quantitas virtutis: ita nec per se localiter moveri potest; moveri enim localiter est mutare locum, quod fieri nisi ab occupante locum non potest.

Sequitur 2. rejiciendam esse Scoti, Durandique sententiam, qui omnem omninò motum etiam per accidens Christo in Eucharistia denegarunt. Oppositum enim certum est. Etenim cum juxta Tridentinum *sess... cap.* 5. *&* 6. Christus in Sacramento Eucharistiæ per vias & loca publica in solennibus supplicationibus circumferatur & circumgestetur, atque ad infirmos deferatur, moveri ipsum per accidens & cum speciebus mutare locum necesse est.

Porrò hic motus per accidens dupliciter intelligi potest. Primùm ita ut ad motum specierum corpus Christi motum & ubi intrinsecè recipiat: sic pars ad motum totius, nauta ad motum navis cietur. Secundò ita ut nullius motus vel ubi impressione afficiatur. Priori modo arbitratur Suares corpus Christi moveri

posteriori Thomistæ, & quidem probabiliùs: quia cùm motus localis in speciebus receptus sit accidens corporeum & extensum, sicut & ubi circunscriptivum, quod est illius terminus, illud solùm motum intrinsecè recipit, quod accidens extensum recipere natum est: corpus autem Christi indivisibiliter in Eucharistia existens non est ad recipiendum extensum accidens idoneum: nihil ergo corpori Christi, sed unis duntaxat speciebus motu illo imprimitur.

Dices: Quomodo moveri potest quod nullum in se recipit motum, cùm effectus formalis à forma proficiscatur, & esse motum à motu? Certè sicut Christus neque frigefactis speciebus etiam per accidens friget, nec incalescit calefactis, quia neque frigus, neque calorem in se recipit ullum: ita moveri nequaquam dicetur, nullum si impressum motum recipiat.

Respondeo quod sicut anima rationalis ad localem corporis motum moveri localiter per accidens dicitur, nec tamen calefacto corpore incalescit; ita corpus ad motum specierum mutare locum dicitur, ad earum tamen alterationem vitiari, alterari, vel corrumpi non dicitur. Et ratio differentiæ est, quia alterari nihil potest, nisi alterum reipsa fiat; alterum verò non fit quod nihil recipit: ad motum verò localem sufficit, ut aliquid in eo quadam ratione contineatur quod novum spatium occupat; præsentia enim rei contentæ continentis præsentiam sequitur & imitatur.

Instabis: Non potest corpus Christi in Eucharistia realiter præsens ad motum specierum etiam per accidens moveri, nisi illis speciali quadam ratione unitum sit; non enim movetur

tur aliquid ad motum alterius, nisi illi conjunctum sit, ut ejus veluti ductum sequatur. At nulla inter corpus Christi & species remanentes unio interest, quæ enim? Neque enim est unio subjecti cum accidentibus, cùm Corpus Christi accidentibus illis non substernatur, nec ab eisdem informetur. Nec est unio continui ad continuum, cùm corpus Christi sit in Eucharistia modo indivisibili & spiritali, ab omnibus proinde continui legibus absolutum. Nec est unio contigui ad contiguum, eo modo quo liquor in vase concluditur, vel quo vestes corpori adhærent, quia hæc unio coextensioni locali innititur, cui corpus Christi eminet. Quonam ergo nexu, quo vinculo alligatur corpus Christi speciebus, ut istarum motum sequi teneatur?

Respondeo præter vinculum amoris, quo se Deus speciebus addixit, ut omnibus etiam distantibus copiam faceret; non enim amat, & deserit; præter illum, inquam, charitatis indissolubilem nexum, est alia ratio ob quam speciebus physicè uniri meritò dicatur. Cùm enim corpus Christi substantiæ panis succedat, & in accidentia id efficienter influat quod illa passivè præstabat, unitur Christus accidentibus sicut motor mobili, sicut Angelus sphæræ quam ciet, sicut columna & fulcrum (semotâ tamen omnis passivi concursus imagine & labe) ædificio quod sustentat; uno verbo effectivè accidentibus unitur, sicut substantia cui sufficitur, cujusve vices sine imperfectione gerit, accidentibus illis ante transelementationem passivè copulabatur. Certè sicut subsistentia Verbi humanitati sublatis imperfectionibus eo modo

unitur, quo subsistentia creata naturæ fuisset copulata, quia ejus loco succedit & officia implet; ita cùm corpus Christi substantiæ panis, cui substituitur, munera præstet, cum speciebus effectivè connectitur, sicut eisdem substantia panis sustentando uniebatur. Explicant id alii exemplo penetrationis, ut sicut corpus penetrans ibi est & eò pergit, quò penetratum fertur, ita corpus Christi species pervadens earum motum sequitur. Verùm hujusmodi unionis exemplum aptè non quadrat, nec præsenti congruit instituto. Etsi enim corpus penetrans penetrato præsens sit, attamen ab istius loco & motu independens est, nec ejus motum sequi obligatur, nisi unum alteri quodam vinculo naturali alligetur, quo unum aliud veluti trahat; & secum progredi faciat, nec exire sinat. Sola autem penetratio id non præstat, quia sicut loco corporis penetrati non alligat corpus penetrans beatam spirituum subtilitatem assequutum, ita nec motum ejus sequi compellit, sed ipsum moveri sinet se immoto, nisi nexu illi aliquo devinciatur.

Quæres 5. utrùm corpus Christi in hoc sacramento realiter existens ab oculo corporeo saltem glorioso & divinitus videri possit?

Instituitur primò quæstio de oculo corporeo, non de intellectu; quia licèt intellectus virtute naturali corpus Christi in Eucharistia existens videre non possit, cùm intellectus nihil pro statu nisi per species à sensibus emendicatas,

dicatas, quas in Eucharistia corpus Christi non emittit, intelligere queat; attamen si intellectus lumine gloriæ perfusus ipsam divinam essentiam objectorum omnium cognoscibilium præcellentissimum intuitivè videt, à fortiori corpus Christi in Eucharistia tametsi supernaturaliter existens divinitus videre poterit.

Inquiritur secundò de oculo glorioso, id est supernaturali lumine divinitus adjuto; quia exploratum est nullum oculum corporeum corpus Christi in Eucharistia existens ingenitâ naturalis virtutis facultate videre posse: tum quia corpus Christi medium diffusione specierum non immutat, ad hoc enim modo extenso & quantitativo ipsum existere oporteret. Tum quia corpus Christi est in hoc Sacramento ad modum substantiæ, id est secundùm modum qui substantiæ ut præscindit ab accidentibus per se convenit: sicut ergo substantia sic spectata ab oculo corporali naturaliter videri non potest, ita nec corpus Christi. Difficultas ergo superest de oculo supernaturali lumine divinitus roborato. Negant Capreolus, Suares, & Joannes à S. Thoma; nihilominus

Respondeo per absolutam Dei potentiam corpus Christi in Eucharistia existens ab oculo corporeo videri posse. Probatur ratione & authoritate. Ratione quidem, quia licèt oculus non possit videre modum præsentiæ corporis Christi in Eucharistia, qui cùm sit merè supernaturalis & indivisibilis, sub sensum cadere non potest, sed à solo intellectu percipi valet; attamen corpus in hoc sacramento existens continetur intra latitudinem objecti specificativi

potentiæ

potentiæ visivæ, quod est coloratum & lucidum: sed nulla est repugnantia objectum potentiæ visivæ ab oculo videri, quia licèt in hoc statu sit objectum improportionatum, novo tamen supernaturalis luminis accessu aptabitur oculus, & objecti improportionem facilè vincet. Sicut etsi Deus clarè visus sit objectum omnem intellectum creatum & creabilem excedens, beneficio tamen luminis gloriosi Deum, qui cæteroquin intra objectum specificativum facultatis intelligentis continetur, intuitivè videre potest, & reapse in cœlis videt. Nec dicas ad id non sufficere lumen, nisi habeatur objecti species, quam corpus Christi in Eucharistia in oculum emittere non potest. Non, inquam, id dicas; quia nihil repugnantiæ est, vel Deum producere speciem corporis Christi in oculum videntis, vel ipsum corpus eam per operationem naturali superiorem divinitus emittere.

Favet etiam authoritas S. Thomæ *art.7. ad 1.* asserentis oculum Christi corporeum seipsum videre sub sacramento existentem; non tamen videre modum essendi quo est sub sacramento, quod pertinet ad solum intellectum. Quod si Christi oculus corpus suum videt, quidni idem corpus alii oculi divinitus adjuti videre poterunt? Dicere verò cum Capreolo textum esse mendosum & vitiatum, deceptio est, cùm ita in omnibus codicibus, & in ipso Parisiensi S. Thomæ coævo legatur. Addere verò cum Suare & Joanne à S. Thoma ly *sub sacramento*, non esse conjungendum cum objecto visionis quod significatur per ly *seipsum*, sed cùm oculo vidente, ut sensus sit, oculus corporalis Christi sub sacramento existens videt seipsum

absolutè,

absolutè, non prout in sacramento, sed prout in propria specie existit, quia nimirum retinet visionem quam habet in cœlo, quâve seipsum in propria specie cernit: hoc, inquam, addere est manifestam vim plano S. Thomæ textui inferre; non enim dixit Divus Thomas, *oculus Christi videt seipsum sub sacramento existens*; quod utique dicere debuisset, si ly *sub sacramento*, cum oculo vidente conjungi oporteret; sed dixit, *oculus Christi videt seipsum sub sacramento existentem*, id est fertur in corpus suum quod in sacramento existit.

Sed inquies: Quid ergo causæ est, quod D. Thomas concedens oculum corporalem Christi videre seipsum sub sacramento existentem, de aliis oculis gloriosis id inficiatur; subjungit enim: *Nec tamen est simile de alio oculo glorioso, quia etiam oculus Christi est sub hoc sacramento, in quo non conformatur ei oculus gloriosus?*

Respondeo jure merito oculum Christi in Eucharistia existentem ab aliis etiam gloriosis oculis discernere S. Doctorem, quia alter oculus gloriosus non est capax recipiendi naturaliter species ab objecto illo; quia quantumcunque gloriosus sit, objectum tamen suum non nisi per species extensas videre naturaliter potest, quas corpus Christi in Eucharistia non diffundit. At verò oculus Christi corporeus ad modum sui corporis in sacramento existit, id est modo indivisibili & inextenso, unde sui corporis speciem recipit; & hoc est, quod voluit S. Thomas dum dixit: *Quia etiam oculus Christi est sub hoc sacramento, in quo non conformatur ei oculus gloriosus.* Cæterùm id esse

absolutè possibile aliis oculis gloriosis extra sacramentum existentibus non negat D. Thomas, sed positivè affirmat *in 4. dist. 11. quæst. 1. art. 4. q. 1. ad 1.* dicens: *Oculus Christi extra species sacramentales existens non videt seipsum intra species sacramentales existentem, nisi miraculosè: & similiter alii oculi gloriosi non vident ipsum hìc nisi fortè per miraculum.*

Dices: Implicat potentiam illam cognoscentem ferri in objectum quod est extra sphæram suæ propriæ & adæquatæ specificationis. Atqui corpus Christi in Eucharistia existens est extra sphæram objecti specificativi & adæquati potentiæ visivæ, quod debet esse sensibile: non est autem sensibile quod modo quantitativo & extenso non existit; quia tunc sui speciem in medium & potentiam immittere non potest: illa enim species nec indivisibilis esset, nec divisibilis; non indivisibilis, utpote in medio & in oculo extenso recepta; non divisibilis, utpote ab objecto indivisibiliter existente emissa. Ergo corpus Christi in Eucharistia existens nullâ etiam absolutâ potentiâ ab oculo corporeo videri potest.

Respondeo Corpus Christi in Eucharistia existens non amittere visibilitatem, cùm lucidum & coloratum inibi perseveret: & quanvis non sit in sacramento extensum in ordine ad locum, extensionem tamen & distinctionem in ordine ad se retinet; unde in se visibilis & sensibilis permanet: non tamen naturaliter videtur, quia sui speciem non diffundit, sed eam Deus potest in oculum producere, & quidem extensam atque facultati videnti accommodatam. Non est etiam repugnantia ulla, quod

quod corpus Christi per actionem naturali altiorem Deo supernaturaliter concurrente sui in oculum speciem emittat. Maximè quia modus ille spiritalis quem corpus Christi in Eucharistia habet, facit quidem corpus Christi invisibile, atque illud à conditionibus loci immune reddit; sed dum illud à conditionibus spatii absolvit, non tamen naturali vi agendi illud privat, ne privilegio illo aliquid ei depereat: unde posset Christus & se visibilem, & sensibus præbere tractabilem si vellet. Facit quidem absconditus ille Christi existendi modus, ut nullus corporeus oculus videre corpus Christi & specierum velum veluti perrumpere & pervadere possit; non impedit tamen quominus Christus corpus suum specierum involucro voluntariè circumfusum in lucem aspectabiliter proferre queat, possitque erumpere corporis gloria, quam magno potestatis, & majore amoris miraculo suspendit, omnes ut ad se venire sinat, nullumque deterreat tantæ splendor majestatis: sicut in terris dum viveret, sponte redundaturum ex anima in corpus gloriæ effluxum retinebat, ut nobis similis apparens dulciùs alliceret, vehementiùs stringeret, & inter tolerandos humilis vitæ labores nostræ redemptionis opus expleret.

Instabis: Non potest videri corpus Christi in sacramento existens, nisi videatur modus quo existit, cùm modus ille sit ratio formalis existendi in sacramento: at modus ille, utpote insensibilis, à solo intellectu videri potest: ergo nullus corporeus oculus corpus Christi in Eucharistia existens videre potest.

Respondeo visâ re oportere simul videri modum

modum quo exiſtit, quando res exiſtens & modus exiſtendi ſunt ejuſdem ordinis, non diverſi; tunc enim objectum ſpecificativè cernitur, ſed non ut eſt exiſtens, vel ut ſub exiſtentia reduplicativè videtur. Sic beati illi oculi Chriſtum in terris converſantem videntes, rem exiſtentem quidem, exiſtentiam tamen & ſubſiſtentiam divinam minimè pervidebant. Nec propterea illa viſio dicenda erit abſtractiva, ſed intuitiva; quia tunc ſolùm abſtractio contingit, quando unum percipitur non percepto alio ad eandem potentiam pertinente, vel eodem modo proportionato; nam experientiâ compertum eſt, oculum percipientem colorem, ſaporem non attingere, nec juſtam quantitatis menſuram, quando objectum eſt valde diſtans.

Reflexio.

Multa advertere potuit Lector eruditus divinæ virtutis prodigia in modo quo Chriſtus in Euchariſtia exiſtit: ſed ut verum fatear, unum eſt quod & ſuaviùs allicit, & arctiùs ſtringit, & attentum rapit, modus nimirum amoris qui ſine modo eſt, & ultra omnem modum: quem ſanè dum mente recogito, verba deſunt, intellectus hæret, judicium obruitur. Tanta profectò Chriſti charitas urget nos, hoc eſt non allicit modò & demulcet, ſed vim etiam quodammodo cordibus noſtris infert. Tam mirabilis, tam inſolitæ, tam ſtupendæ exiſtendi rationis modum invênit, ut nobis intimiùs unitus & ipſe in nobis, & nos in ipſo maneremus. *Magnum quidem fuit*, inquit S. Thomas opuſculo

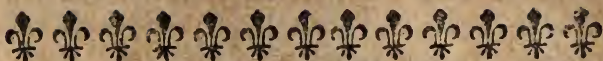
opusculo de sacramento Altaris, cap.3. *Christum Dominum seipsum in peregrinationis nostræ socium dedisse: majus verò in pretium redemptionis. Hoc tamen donum adhuc est in aliqua separatione ab eo cui datur: cùm autem datur in cibum, datur non ad aliquam separationem, sed ad omnimodam unionem. Uniuntur enim in unitate corporis & cibus, & qui cibum sumit.*

Tria sunt quæ amorem sibi justissimè vindicant, bonitas nimirum, amor, beneficientia: hoc triplici igne qui non incenditur, neque liquescit, ferrei cordis sit necesse est. At enim in hoc sacramento & essentiam bonitatis, & diffusionem charitatis, & beneficiorum, quórum non est numerus, largitatem possidemus. Ergo quid aliud in nobis faciat (ut Bernardus de amore Dei sermonem habens perpendit) considerata tanta & tam indebita miseratio, tam gratuita & sic probata dilectio, tam inopinata dignatio, tam invicta mansuetudo, tam stupenda dulcedo? Quid, inquam, hæc omnia faciant diligenter considerata, nisi ut considerantis animum ab omni penitus pravo vindicatum amore ad se mirabiliter rapiant, vehementer afficiant, faciantque præ se contemnere quidquid nisi terrenarum rerum contemptu appeti non potest? *Nimirum proinde in odorem unguentorum horum sponsa currit alacriter, amat ardenter, & parum sibi amare sic amata videtur, etiam cùm se totam in amore perstrinxerit. Nec immeritò. Quid magnum enim si tanto repensatur amor, si pulvis exiguus totum se ad redamandum collegerit, quem illa nimirum majestas in amore præveniens, tota in opus salutis ejus intenta conspicitur.*

Sed

Sed si tanta est, inquies, Christi in Ecclesiam animasque dilectio, cur eum existendi modum elegit, quo faciem & se totum abscondit? Nonne potiùs erunt nobis lacrymæ panes die & nocte, dum dicitur nobis quotidie, Ubi est Deus vester? At quisquis hæc objicit, divini ignorat industrias amoris. Realiter Christus in Eucharistiæ adest sacramento, absens tamen videri vult, ut amorem probando acuat, acuendo inflammet: adest, ut auxilium præbeat & solatium; abesse videtur, ut ipsum animus Christianus quærat, ipsum appetat, ipsi inhiet, in quem desiderant Angeli prospicere. Denique adest, & non apparet; nisi enim adesset, non præberet remedium; nisi lateret, non inescaret appetitum. Ergo quia adest, sub umbra illius sedeamus, ut sit fructus ejus dulcis gutturi nostro; quia latet, statque post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos, in illum totis medullis cordium, totis præcordiorum affectibus, & geminatis desideriorum castorum igniculis feramur. Deficiamus in salutare ejus, hoc est, ut exponit Ambrosius in Psal. 118. in Christum totis studiis migremus quem diligimus: illum cogitemus, illi adhæreamus, illum personemus: in illum quadam animæ defectione transfundamur, præ desiderio tabescentes, & tanquam corporis viribus resoluti. *Sed quo magis lassatur affectus, eo magis amor crescit: & quo diutius abest qui desideratur, eo expectantis desideria majori quadam vi amoris ignescunt.*

DISSER

DISSERTATIO III.

De causis & effectibus Eucharistiæ.

CAUSAS & effectus divinissimæ Eucharistiæ tractaturo ab illis Doctoris melliflui verbis exordiri libet: *Potestne æstimari quale & quantum sit hoc Sanctum sanctorum, Sacramentum sacramentorum, amor amorum, dulcedo omnium dulcedinum?* Adeo enim eo in efficiendo totius pietatis sacramento certatim collucent divina attributa; adeo patent ibi viscera misericordiæ, cogitationes pacis, mysteria salutis; adeo in Sanctos exinde profluunt copiosæ redemptionis rivi, ut in eo cœlesti convivio elaborando ac instruendo verius illud esse probetur quod de hominis formatione libro de resurrectione carnis Tertullianus scriptum reliquit: *Recogita totum Deum occupatum ac deditum manu, opere, consilio, providentiâ.*

Porrò circa causam hujus sacramenti dubitare nemo potest, quin Deus sit mirabilis illius operæ pretii causa efficiens & finis ultimus; Deus, inquam, author supernaturalis, à quo opus omnes naturæ vires immensùm excedens procedat necesse est, & in cujus gloriam præcipuis radiis illustrandam cedit: sed inquirenda sunt primùm motiva proxima, quibus permota misericordia tantæ molis opus merita

excedens

excedens & vota edidit: deinde quæ attributa in eo parando cibo ſplendidiùs eniteant, inveſtigandum eſt; demùm de cauſa miniſtrante, ſeu de hujus ſacramenti ſive conficiendi, ſive diſpenſandi Miniſtro priùs agendum eſt, quàm ejus effectus ordine recenſeamus.

SPECVLATIO I.

Specialia divinæ Euchariſtiæ motiva expenduntur.

PRimum eſt ſingularis & eximia præcipui amoris & excellentiſſimæ dilectionis, qua majorem nemo habet, nemo habere poteſt, demonſtratio. Cùm enim amoris ſit amantium unio & bonorum communio, nihil ad demonſtrandum amorem in nos ſuum hoc ſacramento efficacius Chriſtus habet, quo cor noſtrum illud ſibi copulaturus invadit, & omnia nobis bona ſua ſine exceptione largitus eſt, & jugiter nobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi convivens largitur, illud implens quod aliàs Proverb. 8. dixerat: *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum.* Unde piè cum Cardinali Turrecremata in opuſculo de diviniſſimo Euchariſtiæ ſacramento, non ita pridem reperto exclamare licet: O charitas Chriſti omni admiratione major! Siliquis porcorum vix digni ſumus, & Angelis commenſales & convivæ facti ſumus: panem enim cœli dedit eis, panem Angelorum manducavit homo. Nec ſolùm nobis panem omne delectamentum in ſe habentem

bentem porrigit, sed quod nos stupore defigat oportet, suas in hominum convictu delicias divinus Amor constituit. Confiteantur Domino misericordiæ ejus, & mirabilia ejus filiis hominum. Quid tibi, ô anima mea, potuit de cœlorum vertice stillari suavius, vel porrigi delectabilius, quàm quod universorum Dominus, totius boni fons & plenitudo délicias arbitretur suas esse cum filiis hominum? O dura & obdurata corda filiorum Adam! ô gelida prorsus eorum pectora, quæ tanto amoris incendio non incenduntur & liquescunt! Sed de his fusiùs speculatione sequenti, ubi de amoris divini in hoc sacramento sese effundentis largitate agemus.

Secundum instituendæ Eucharistiæ motivum fuit consolatio Ecclesiæ, quam sponso orbam manere suo Christi benignitas passa non est. Licèt enim Christi conspectu sensibili Ecclesia non fruatur, ejus tamen reali præsentiâ jugiter potitur. Ibi invenit in mœroribus solamen, in laboribus requiem, in fletibus gaudium, in tribulatione auxilium, in infirmitate robur, in persequutione azylum, in bello triumphum; denique Dominus regit eam, & nihil illi deerit, in loco pascuæ ibi eam collocavit; & si ambulaverit in medio umbræ mortis, non timebit, quoniam Christus secum est, parans in conspectu ipsius mensam adversus eos qui tribulant eam. Si Petri navis hæreseon, schismatum, & criminum hominum impiorum fluctibus tunditur, si procellis jactatur, si tempestatum afflictatur sævitiâ, animum suum non despondet tamen, quia divinus non abest nauta, qui licèt videatur in puppi dormiens, quia in Euchari-

stia modo mortuo existit, non dormitat tamen, neque dormit qui custodit Israël, sedans fluctus, pericula submovens, salutem morbis restituens desperatis: ejus jussu planantur undæ, tumidi fluctus sternuntur, venti diffugiunt, magnaque procella in tranquillitatem maximam commutatur. Sanè inter tot iniquitatis impetus Ecclesia deficeret, nisi adversariorum tela divinæ Eucharistiæ scuto repelleret. At in arenam intrepida descendit illius suavissimæ promissionis securitate recreata: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Matt. ultimo. Hinc in primitiva Ecclesia Martyribus cum tyranno præliaturis Eucharistia porrigebatur. *Viventibus*, inquit Cyprianus epistol. 2. *Communicatio à nobis danda est, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione corporis & sanguinis Christi muniamus. Cùm ad hoc fiat Eucharistia, ut possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra adversarium volumus, munimento dominicæ saturitatis armamus.*

Tertium motivum fuit, ut Christus juge passionis suæ, quæ prima & fontalis est salutis humanæ causa, & præcipuum Christi in nos amoris argumentum, memoriale & monumentum Ecclesiæ relinqueret. Sicut enim Agnum paschalem Eucharistiæ figuram unà cum lactucis amaris seu agrestibus Israëlitæ comedebant, ita inter degustandas cœlestis epuli delicias acerbæ meminisse passionis Christus jussit, ut tanti beneficii memoriam nulla unquam deleret oblivio. Unde Christus hoc sacramentum instituens: *Hoc*, inquit, *facite in*

meam

meam commemorationem. Et Paulus quod acceperat à Domino tradens: *Quotiescumque*, inquit 1. Cor. 11. *manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* Quotidianum ergò hunc panem comedentes, passionis & mortis Christi immensum beneficium recolamus, ne ingratissimis ingratiores jure merito censeamur. Audiamus Jeremiam Threnorum 3. monentem: *Recordare paupertatis & transgressionis meæ, absinthii & fellis:* necnon Ecclesiasticum cap. 29. aientem: *Gratiam fidejussoris ne obliviscaris; dedit enim pro te animam suam.*

Quartum motivum fuit vitæ spiritalis cœlesti alimoniâ pascendæ, fovendæ, & augendæ necessitas. Sicut enim vita animalis quotidiano cibo indiget, quo caloris nativi humidum radicale continenter depascentis jacturas resarciat: ita suscepta in Baptismo gratia, & in Confirmatione aucta intestinis concupiscentiæ æstibus in justis etiam ad agonem manentibus citò deperiret, nisi frumento electorum & vino virgines germinante per lignum vitæ præsignato novæ creaturæ vita repararetur. Hinc Chrysostomus hom. 45. in Joan. *Hic sanguis*, inquit, *facit ut imago in nobis regia floreat: hic sanguis pulchritudinem & nobilitatem animæ, quam semper irrogat & nutrit, languescere non sinit.* Qua in re suavissima clementissimi Domini providentia mirè relucet, ut sicut vetiti fructus esu Protoparens ejusque propago in mortem & infinitas calamitates incurrit; ita cœlestis cibi esu vitam habeamus, & abundantiùs habeamus; ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret, & medela ferretur inde hostis unde

læferat. Nam ficut de priori cibo dictum eft Genef. 2. *Quacumque die ex eo comederis, morte morieris*: ita de pofteriori, Joan.6. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Rectè Bafilius in cap. 3. Ifaiæ: *Quemadmodum corpora noftra convalefcunt ac firmantur fub alternâ fumptione congruentium alimentorum: ita quiddam eft quod confentaneè pafcit animam, eique fuggerit vegetas vires ad bonitatem confectandam. Quid illud tandem eft? Nimirum quod dixit Dominus, quia caro mea verè eft cibus, & fanguis meus verè eft potus. Quibus autem non fuppetunt hæc, iis utique deficit robur panis & aquæ.*

Quintum motivum fuit, ut in Ecclefia juge facrificium haberetur, fine quo nulla vera religio confiftit. Fuit autem hæc oblationis perennitas neceffaria, tum ut Deo fupremo Domino divinos honores deferremus; tum ut benefico largitori dona fua perpetim fundenti gratias perpetuas haberemus, & fuæ bona noftra redderemus origini, ut iterum fluant; tum ut pro quotidianis offenfis quarum non eft numerus, Agnum immaculatum offerremus, ejufque fanguine meliùs clamante quàm Abel divinæ iræ accenfum peccatis noftris ignem fin extingueremus planè, certè temperaremus; tum demùm ut miferiis animi corporifque neceffitatibus undequaque circumfepti & oppreffi, hoc facrificio Chrifti, qui femper pro fua reverentia exauditur, & temporalia auxilia, & fpiritualia incrementa impetraremus. Sed de his uberiùs dum de facrificio Miffæ.

Denique ut paucis multa complectar, nobifcum convivit Chriftus in Euchariftia, ut nobis

bis fiat cognoscibilis, amabilis, accessibilis, favorabilis, imitabilis. Etenim cognoscendum se præbet manifestatione attributorum & prodigiorum stupendorum gloriâ; amandum bonorum omnium suorum diffusione; accessibilem aditus & congressus facilitate & copiâ, propitium & favorabilem jugi ipsius pro nobis immolatione; denique imitandum, virtutum omnium micantissimarum quas inibi exercet, purà humilitatis, obedientiæ, paupertatis, patientiæ, secessus & solitudinis, orationis, ac totius demùm sanctitatis exemplo; quæ meditandi latissimum pio Lectori campum aperient. Sed omnibus, ut dixi, supereminet charitas in Ecclesiam Militantem quam redemit, non ferens ut quam sibi semel desponsavit, unquam deserat, verè illud Levit.26. implens: *Ponam tabernaculum in medio vestri, & non abjiciet vos anima mea.*

Reflexio.

Motivorum omnium Christi incentivum potissimum, finium finis, causa causalissima fuit amor in finem diligens modo qui est ultra omnem modum; amor, inquam, dignatione dives, dignitatis nescius, suasu efficax, affectu potens, triumphans de Deo; amor, inquam, non necessitatibus tantummodò nostris providens, sed usque in delicias amans, sine intermissione benefaciens, dona donis cumulando effundens, claritatem quam dedit ei pater dans nobis, ut *de opimitate dominici corporis* (phrasis est Tertulliani lib. de pudicit. cap. 9.) Eucharistiâ scilicet vesceremur. Unde illud cernimus

Iſaiæ *cap. 66.* impletum vaticinium: *Vt ſugatis & repleamini ab ubere conſolationis ejus; ut mulgeatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus.*

Quid ergo cauſæ eſt, cur frigidum pectus noſtrum nullam charitatis ſcintillam perſentiat? Ignem venit Chriſtus mittere in terram, & quotidianis communionibus mittit, nihil volens niſi ut accendatur; & in dies tepeſcimus, & refrigeſcimus, & induramur? *Quænam erit nobis excuſatio*, inquit Chryſoſtomus homil. 83. in Matth. *cùm talibus paſti talia peccemus; cùm lupi fiamus Agnum comedentes; cùm tanquam oves paſti more leonum diripiamus?* Chriſtus non tantùm in ſalutem & utilitatem noſtram, ſed in delicias etiam noſtras hoc in ſacramento exinanitur: unde ergo eſt quod nos non divina delectant, nullamque capimus de Salvatore ſuavitatem? Salvatore, inquam, cui comparata omnis aliunde jucunditas, mœror eſt; omnis ſuavitas, dolor eſt; omne dulce, amarum; omne decorum, fœdum; omne poſtremò quodcumque delectare poſſit, moleſtum. Unde hoc igitur? Quia ex quo cordis palatum ſenſu carnis prævalente infecit virus peccati, cœpit anima non ſapere bonum, & ſapor noxius ſubintrare. Non perdit divinus cibus ſuavitatem, ſed corruptus & vitiatus animalis hominis guſtus non percipit quæ Dei ſunt, ſed mutans gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum, degenere nimis animo, menteque tota ſervili terrena ſapit, coquorum afflatus, ſqualores culinæ, heſterno horrore fœtentia perquirit obſonia, cui jugiter regius deſeruit atque adjacet apparatus. Derelin-

quit

quit homo fontem aquæ vitæ, fodisque sibi cisternas dissipatas, quæ continere aquas, nisi forte turbidas, cœnosas, impuras non valent: quid ergo mirum si manna divinum, quod omnium exsuperat dulcedinum voluptates, palato non sano amarum sit, quod sano est suave; si oculis ægris odiosa lux sit, quæ puris est amabilis? Quid mirum, si non sapit bonum suum, quod est summum bonum, animus rationalis, qui quærit bonum pecorum, quod est implere ventrem, carere indigentiâ, dormire, gestire, bibere, sanum esse; qui desiderat Ægyptiacas carnes; qui dicit cum Judæis carnalibus, benè nobis erat in Ægypto, cùm manducabamus carnes in ollis, & allia, & cucumeres.

Vis igitur, Lector optime, gustare quoniam suavis est Dominus? vis divini convivii immaculatas experiri delicias? os cordis amore aperi; illud dilectione dilata, ut impleatur: quantum dilataveris, tantum accipies; hoc uno & summo bono, & omnis boni bono exsaturatum & repletum in bonis desiderium tuum nihil suinde terrenum concupiscet, nihil esuriet, nihil sitiet, sed omni mundi suavitate abdicata, ejusque etiam concupiscentiâ clausâ atque abdicatâ, uni huic vero bono in Eucharistia veluti fonte porrecto jugiter adhærebit. Unde præclarè Cyprianus, sive quis alius Author sermonis de cœna Domini: *Qui manducat ex hoc pane*, inquit, *ultrà non esurit; qui bibit, ultrà non sitit: quoniam mysterii hujus sic sufficit gratia, sic reficit intelligentia, ut cuicumque tanta rei innotuerit plenitudo, omnis consummationis fine invento, Christi bajulus ipsum ferat in pectore, ipsum gerat in mente.* Et

iterum: *Esus igitur carnis hujus quadam aviditas est, & quoddam desiderium manendi in ipso; per quod sic imprimimus & eliquamus in nobis dulcedinem charitatis, ut hæreat palato nostro & visceribus sapor dilectionis infusus, penetrans, & imbuens omnes animæ corporisque recessus.* Ama, & divina dulcedine atque spiritus pinguedine reficiere: quia ut semel & iterum dixit Augustinus, verus amor non sentit amaritudines, sed dulcedines; quia amoris soror dulcedo, sicut soror odii est amaritudo. Per dilectionem copulabit te sibi Deus, ut ei semper inhærendo, ipsum quo beatificandus es bonum ex ipso quodammodo per affectum sugas, & de ipso per desiderium bibas, & in ipso gaudium semper possideas. *Suge*, inquit, *ô apicula, suge, suge, & bibe dulcoris tui inenarrabilem suavitatem: immergere, & repleare; quia ille deficere nescit, si tu nescias fastidire. Adhære ergo, & inhære; sume, & fruere; si sempiternus gustus fuerit, sempiterna quoque beatitudo erit.* Hæc S.Pater *lib.* 13. *Confess. & lib. de subst. dilect.* vel quis alius apud Augustinum. Has cœlestis sponsi delicias, hanc suavitatem quam nemo scit nisi qui accipit, hos de fontibus Salvatoris egredientes castæ delectationis torrentes, has humilium nectareas lacrymas, hæc contemplantium beata suspiria, hunc rorem matutinum de cœlestibus stillantem, hoc superabundans gaudium, hanc pacem Domini quæ exsuperat omnem sensum, quamve Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis largitur ipsum quærentibus in veritate, hanc denique unctionem spiritûs mentem delinientem tibi aveo Lector, & mihi tuis precibus impetra

petra ; spero enim fore, ut id nobis mutuis precibus, & Dei potissimùm gratiâ contingat.

SPECVLATIO II.

In Eucharistia efficienda adeò potentia, sapientia, & dilectio Dei eminent, ut dicere ausim, quod cùm Deus sit omnipotens, plus dare non potuit ; cùm sit sapientissimus, plus dare nescivit ; cùm sit ditissimus, plus dare non habuit.

Solius Dei est magna facere, nec ulla est tam vilis & despicabilis creatura, in qua supremi artificis infinita virtus & industria præcipuis radiis non splendeat, verùmque probetur illud propheticum : *Qui facit mirabilia magna solus.* Illud discriminis interest inter opera à solo Deo elaborata, & illa quæ unà cum causis secundis coëfficit, quod sicut priora numeris omnibus absoluta sunt ; vidit enim Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona : ita posteriora sexcentis sæpè & ferè semper nævis, mendis, & vitiis scatent : quia nimirum opera quæque sua Deus præclarissimis & indefectibilibus conformat ideis & exemplaribus, quorum similitudinem dum referunt creaturæ, non

egregia esse non potest expressa earum ad tantum archetypum facies. At verò dum causis secundis, utique infirmis, è nihiloque productis sese attemperat; dum earum se aptat & veluti seruit imbecillitati, & in agendo languori, vitiatum exit opus debiliorem partem sequutum: non secus ac à Pictore quàmlibet præcellenti impolita rudisque imago adhibitis lentis dilutisque pigmentis, & inculto penicillo confingitur. Propriis ergo duntaxat operibus suæ virtutis characteres Deus imprimit.

At enim etsi Deus nullis circunscriptus limitibus, eósque solum in agendo fines agnoscens quos sua sibi voluntas præfinivit, cœlum & terram, naturam & gratiam stupendis prodigiis adornarit, in conficienda tamen Eucharistia nedum hactenus edita miracula, sed seipsum etiam superare visus est. *Memoriam* enim *fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.* In hoc enim mysterio potentiam suam, sapientiam, & amoris divitias quadantenùs exhausit, ut hac speculatione clarebit: neque enim hæc materies, tametsi moralis, & tota ad pietatem comparata, à theologico instituto aliena censenda est; sed potiùs existimanda dignissima quæ tractetur, tum ut hujus divini operæpretii causam efficientem & consilia dignoscamus; tum ut huic sacramento divinos honores deferamus, tum ut quos largissimè fundit gratiarum fructus uberes capiamus: quæ omnia minimè consequi dabitur, ea nisi diligentissimè exponamus, quæ sacrorum mysteriorum majestatem magis illustrare posse videantur.

Eucharistia

Eucharistia divinæ omnipotentiæ non plus ultrà, seu ultima meta.

Cùm Deus sit omnipotens, plus dare non potuit. Etsi omnia Dei perfecta sint opera, non solet tamen supremus Artifex operibus singulis ultimam statim adhibere manum, sed sensim, & gradatim cujusque perfectionem profert, producit, & amplificat. Hac de causa opus creationis ab opere distinctionis; & utrumque ab opere ornatus Scriptura discernit. Postremum sex dierum opus homo fuit, cæterorum omnium epilogus & coronis. Quia beatitudo est ordinis supernaturalis finis, ideo status bonorum omnium aggregatione perfectus ab omnibus appellatur. Innumera Christus miracula toto vitæ curriculo patravit, quæ si scriberentur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt libros; uti Joannes in Evangelii calce testatur; semper, & quaquà iter habebat, pertransibat benefaciendo, sed quantaquanta fuerint illa opera, præludia duntaxat fuerunt ad opus in finem dilatum & asservatum: *Nam cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Ultrà progredi non potuit Christus, nisi aliquid quæramus post omnia.

Meritò Salvator de Ecclesia sermonem habens, eam sæpesæpius Regnum cœlorum appellat; Gregorio enim interprete, *Regnum cœlorum præsens Ecclesia nominatur.* Post institutam Eucharistiam id longè verissimum probatur, impleturque illud oraculum: *Ecce creo cœlos novos, & terram novam.* Unde Chrysosto-

mus Ecclesiam in cœlum per Eucharistiam commutari toties affirmat. Etenim sicut cœlum est Dei authoris naturalis operæpretium, ita Eucharistia est operum supernaturalium consummatio. In cœlo divinæ virtutis gloria clarescit juxta illud, *Cœli enarrant gloriam Dei*: in Eucharistia non esse impossibile apud Deum omne verbum demonstratur. Cœlum in omnia inferiora virtutem diffundit suam, terram fœcundat, foris eam floribus, fructibus, plantis vestit, intus metallis ditat: Eucharistia divinorum est charismatum fons irriguus, in totum quàm latè patet Ecclesiæ campum profluus; ipsa etiam mundi viscera arcanâ virtute pervadit, patientis Ecclesiæ piaculares flammas temperatura. Cœlum innumerabilibus distinguitur stellis, quarum aliquot primæ magnitudinis, altera secundæ magnitudinis, alia tertiæ magnitudinis sydera Astrologi vocant: Eucharistia tot miraculis fulget, quot stellis cœlum, illáque ad três veluti classes similiter revocare est. Miraculorum enim genus aliud est *præter naturam*, aliud *supra naturam*, aliud *contra naturam*. Panem in corpus Christi converti naturæ haudquaquam repugnat, cùm conversionum substantialium exempla quotidiana experientia suppeditet; sed totam substantiam in aliam nullâ remanente materiâ transire & transubstantiari, *præter naturam* est, & Eucharistiæ eximium. Idem corpus in multis simul inveniri locis, & totum in toto, totum in qualibet spatii parte realiter existere non obsistit natura; quæ animam totam in capite, totam in pede protendit, quæve eandem concionantis vocem in multiplices astantium

voces

voces diffundit: at idem corpus pluribus simul adesse locis nullâ prorsus ratione continuis aut contiguis, *supra naturam* est. Accidentia sine subjecto subsistere, corpus extensione locali orbari, *contra naturam* esse citò crederemus, nisi privata rerum propensio generali, quæ potentia obedientalis dicitur, ultrò concederet, dicente Augustino lib. 21. de Civit. cap. 8. & lib. 26. cont. Faustum, cap. 2. *Tanti utique Conditoris voluntas, rei cujusque natura est. Id cuilibet rei naturale est, quod ille fecerit, à quo est omnis modus, numerus, ordóque naturæ.*

Sed apertiori sensibiliorique argumento utamur: Si per impossibile Dii plures existerent, & alter alterum convivio apparatu divino excipere peroptaret, an sodes lautiores apponere epulas, vel splendidiorem eâ posset instruere mensam quam nobis Christus paravit, non vitulorum aut hircorum aliorumve opsoniorum delicias & cupedias atque nectareas potiones, sed ipsam divinitate unctam carnem in cibum; & infiniti pretii sanguinem proprium in potum porrecturus, ipsomet attestante: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus?* Vel aliud possibile quidem, sed nunquam futurum supponamus: Si ipsa adorandæ Trinitatis prima persona humanam naturam assumens caro fieret, & tantum Patrem hominem factum tantus Filius Christus Dominus eâ quâ par est magnificentiâ excepturus, fercula non in orbe solùm condito, sed in immensis omnipotentiæ thesauris sedulò pervestigaret, certè nihil illo cibo potûque pretiosius, exquisitius, & æterno Patre dignius inveniret, quo nos reficit &

pascit. Qualis mensa, qualis cibus qui Deo ipsi sufficeret! Sed quid in supponendis quæ futura non sunt moror? Testatur ipse Filius se eo modo nos excipere peroptare, quo à Patre excipitur. *Et ego*, inquit, *dispono vobis sicut disposuit mihi Pater*, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Quasi diceret, eo vos loco habebo, quo Pater me & quà Deum & quà hominem habet: quà Deo naturam, perfectiones mihi omnes largitur, & sese largiendo exhaurit; nihil dando excipit, nisi titulum Patris quem dare non potuit, ita ut sim alius, non aliud: quà homini non solùm gratias & dotes omne genus profudit, sed omnem plenitudinem divinitatis corporaliter inhabitantem contulit, & quidquid habet, totum in me derivavit, qui nihil retinuit. En ex quo archetypo opus Eucharistiæ duxi; meam enim mensam usurpantibus, & corpus, & animam, & personam, & divinitatem, denique me totum porrigo; & cùm sim omnipotens, plus dare non possum.

Eucharistia divina adinuentionum sapientia ultimus conatus.

Cùm sit sapientissimus, plus dare nescivit: nec quippiam melius vel opportunius excogitare in omni sapientia sua ille potuit, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Miraculorum miraculum edidisse videtur potentia Dei, ita vincens scientiam nostram, ut fidem humana ratio detrectaret, nisi fide freta daret Deum posse aliquid facere, quod nequit ipsa comprehendere; essetque in

talibus

talibus rebus tota ratio facti potestas infinita facientis, secura non opus esse curiositate post Christum, nec inquisitione post Evangelium.

Veruntamen potentiæ divinæ micantem undique in hoc mysterio splendorem obscurare quadantenus videtur sapientiæ, quæ ibi sibi domum ædificavit, lux ineffabilis specierum licèt sacramentalium velo, ne foret importabilis, involuta, præclarum illud cujusdam sapientis implens effatum: *Magni artificis est totum clausisse in exiguo.* Triplicem immensæ sapientiæ radium, aliis prætermissis, speculandum propono. Sanè sapientiæ illius non esse numerum fateare necesse est, quâ factum est, ut Christus ascensione in cœlum à nobis abscedens nobiscum permaneret, ut Agnus immaculatus jam immortalis, quotidie tamen hoc sacrificio mysticè moreretur; ut demùm homines in hac lacrymarum & calamitatum valle anticipatis Paradisi felicitatibus bearentur. Singula expendamus.

Singularem celeberrimi judicii sapientiam totus orbis miratus est, quando Salomon contendentium de puero mulierum litem composuit; cùm enim utraque mater filium superstitem suum esse diceret, mortuum verò & nocte oppressum altera alteri assereret, meretricum discordiam sapientissimus Rex compositurus dixit: *Afferte mihi gladium.* Cúmque attulissent gladium coram Rege: *Dividite*, inquit, *infantem vivum in duas partes, & date dimidiam partem uni, & dimidiam partem alteri.* Facta est & inita Ecclesiam Triumphantem inter & Militantem pugna amoris, non discordiâ voluntatum, sed rerum: Jesum quia Deus est

est, revocabat cœlum; Jesum, quia homo est, terra retinebat: alliciebat Filium unigenitum sinus æternus Patris; distinebat Filium hominis sinus virgineus Matris: Angeli attolli & elevari portas æternales, ut introïret Rex gloriæ, instabant; homines Christum sibi datum, sibi natum, à se divelli ægrè patiebantur. Felix pugna, in qua de Christo possidendo certatur! In tam suavi dilectionis conflictu hæret suspensum cor Domini Jesu omnibus omnia factum, utriusque Ecclesiæ desideriis prolectatum; quia hinc sursum, hinc deorsum peræquè trahitur, nutat, cunctatur, similis ferro inter duos magneticos lapides peræquè librato. Quò se vertet multò magis quàm Pauli coarctatum è duobus amantissimi cor Salvatoris? Fortassis Salomonis exemplo humanitatem à divinitate divisam, hanc cœlo, illam terræ restituet? At enim, *Ecce plus quàm Salomon hic*, ab humanis divina non sejunget; quod assumpsit nunquam dimittet, nec cœlum expectationibus suis frustrabitur; nec terras suo jure depellet; quod suum est, unicuique tribuet, & Patri & Matri, & Angelis & Apostolis arte mirabili satisfacturus: nam & hic quidem cœlum suscipiet usque in tempora restitutionis omnium, & unà nobiscum erit usque ad consummationem sæculi. *Vado*, inquiebat, *& venio ad vos*; ad cœlum Ascensione vado, ad vos Eucharistiâ venio; vado ad Patrem præmia percepturus; venio ad vos mœstitias vestras solaturus. Verè testante Isaïa cap. 5. *Deus noster* (Christus nimirum per Incarnationem noster factus) *multus est ad ignoscendum*; quia hoc infinitæ sapientiæ miraculo unus cùm sit, quadantenus

multipli

multiplicatur, dum cœlo ſimul & terræ realiter adeſt, nec pallium duntaxat ſuum ſicut Elias Eliſeo relinquit, ſed totum ſe Angelis fruendum, totum ſe Fidelibus in Euchariſtia edendum præbet. Ergo mirâ ſolertiâ & ſimul à nobis viſibiliter abeſt, & inviſibiliter, realiter tamen & jugiter adeſt; quia cùm ſit ſapientiſſimus, plus dare neſcivit.

Ingenioſa ſanè ſapientia, quæ abſentem nobis Chriſtum præſentem effecit: ſed ecce alterum induſtriæ ſuæ miraculum peræquè ſtupendum, peræquè nobis compendioſum. Infiniti pretii fuit copioſa & ſuperabundans Chriſti morientis paſſio, ſive rei oblatæ dignitas, ſive offerentis perſonæ divinæ ſeipſam humiliantis exinanitio expendantur; omnes ſtrictæ juſtitiæ leges de rigore accuratè & ad amuſſim eo opere ſervatæ ſunt, longéque plura offenſo Deo Chriſtus ſeſe deprimendo reſtituit, quàm homo ſuperbiendo abſtulerat. Attamen ſapientia Chriſti, ingrati Chriſtianorum tanto beneficio abuſurorum animi præſcia, quorum eo pravior futura erat iniquitas, quo Filium Dei conculcare, ſanguinem Teſtamenti pollutum facere, Chriſtum in ſemetipſis rurſum crucifigere, & gratiarum fonti obicem ponere atrocius eſt; hæc, inquam, prænoſcens Chriſtus, ſcienſque ægerrimè pacatum ſemel morte ſuâ Deum novis deinde criminibus exaſperatum poſt violata fœderis capita reconciliari, novum excogitat benigniſſimus Mediator remedium, quo poſſint homines paſſionis ampliſſimo pretio abuſi in offenſi Patris gratiam redire. Quid ergo faciet nunquam benefacere pertæſus Salvator? Fortè caput ſuum iterum offeret, iterum vitam, funden

iterum : *Esus igitur carnis hujus quadam aviditas est , & quoddam desiderium manendi in ipso ; per quod sic imprimimus & eliquamus in nobis dulcedinem charitatis , ut hareat palato nostro & visceribus sapor dilectionis infusus , penetrans , & imbuens omnes anima corporisque recessus.* Ama , & divina dulcedine atque spiritus pinguedine reficiere : quia ut semel & iterum dixit Augustinus , verus amor non sentit amaritudines , sed dulcedines ; quia amoris soror dulcedo , sicut soror odii est amaritudo. Per dilectionem copulabit te sibi Deus , ut ei semper inhærendo , ipsum quo beatificandus es bonum ex ipso quodammodo per affectum sugas , & de ipso per desiderium bibas , & in ipso gaudium semper possideas. *Suge* , inquit, *ô apicula , suge , suge , & bibe dulcoris tui inenarrabilem suavitatem : immergere , & repleare; quia ille deficere nescit , si tu nescias fastidire. Adhære ergo , & inhære ; sume , & fruere ; si sempiternus gustus fuerit , sempiterna quoque beatitudo erit.* Hæc S.Pater *lib.*13. *Confess. & lib. de subst. dilect.* vel quis alius apud Augustinum. Has cœlestis sponsi delicias , hanc suavitatem quam nemo scit nisi qui accipit , hos de fontibus Salvatoris egredientes castæ delectationis torrentes , has humilium nectareas lacrymas, hæc contemplantium beata suspiria , hunc rorem matutinum de cœlestibus stillantem , hoc superabundans gaudium , hanc pacem Domini quæ exsuperat omnem sensum , quamve Pater misericordiarum , & Deus totius consolationis largitur ipsum quærentibus in veritate , hanc denique unctionem spiritûs mentem delinientem tibi aveo Lector, & mihi tuis precibus impetra

petra; spero enim fore, ut id nobis mutuis precibus, & Dei potissimùm gratiâ contingat.

SPECVLATIO II.

In Eucharistia efficienda adcò potentia, sapientia, & dilectio Dei eminent, ut dicere ausim, quod cùm Deus sit omnipotens, plus dare non potuit; cùm sit sapientissimus, plus dare nescivit; cùm sit ditissimus, plus dare non habuit.

SOlius Dei est magna facere, nec ulla est tam vilis & despicabilis creatura, in qua supremi artificis infinita virtus & industria præcipuis radiis non splendeat, verùmque probetur illud propheticum: *Qui facit mirabilia magna solus.* Illud discriminis interest inter opera à solo Deo elaborata, & illa quæ unà cum caussis secundis coëfficit, quod sicut priora numeris omnibus absoluta sunt; vidit enim Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona: ita posteriora sexcentis sæpè & ferè semper nævis, mendis, & vitiis scatent: quia nimirum opera quæque sua Deus præclarissimis & indefectibilibus conformat ideis & exemplaribus, quorum similitudinem dum referunt creaturæ, non

egregia esse non potest expressa earum ad tantum archetypum facies. At verò dum causis secundis, utique infirmis, è nihiloque productis sese attemperat; dum earum se aptat & veluti servit imbecillitati, & in agendo languori, vitiatum exit opus debiliorem partem sequutum: non secus ac à Pictore quàmlibet præcellenti impolita rudisque imago adhibitis lentis dilutisque pigmentis, & inculto penicillo confingitur. Propriis ergo duntaxat operibus suæ virtutis characteres Deus imprimit.

At enim etsi Deus nullis circunscriptus limitibus, eósque solum in agendo fines agnoscens quos sua sibi voluntas præfinivit, cœlum & terram, naturam & gratiam stupendis prodigiis adornarit, in conficienda tamen Eucharistia nedum hactenus edita miracula, sed seipsum etiam superare visus est. *Memoriam* enim *fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.* In hoc enim mysterio potentiam suam, sapientiam, & amoris divitias quadantenùs exhausit, ut hac speculatione clarebit: neque enim hæc materies, tametsi moralis, & tota ad pietatem comparata, à theologico instituto aliena censenda est; sed potiùs existimanda dignissima quæ tractetur, tum ut hujus divini operæpretii causam efficientem & consilia dignoscamus; tum ut huic sacramento divinos honores deferamus, tum ut quos largissimè fundit gratiarum fructus uberes capiamus: quæ omnia minimè consequi dabitur, ea nisi diligentissimè exponamus, quæ sacrorum mysteriorum majestatem magis illustrare posse videantur.

Eucharistia

Eucharistia divinæ omnipotentiæ non plus ultrà, seu ultima meta.

Cùm Deus sit omnipotens, plus dare non potuit. Etsi omnia Dei perfecta sint opera, non solet tamen supremus Artifex operibus singulis ultimam statim adhibere manum, sed sensim, & gradatim cujusque perfectionem profert, producit, & amplificat. Hac de causa opus creationis ab opere distinctionis; & utrumque ab opere ornatus Scriptura discernit. Postremum sex dierum opus homo fuit, cæterorum omnium epilogus & coronis. Quia beatitudo est ordinis supernaturalis finis, ideo status bonorum omnium aggregatione perfectus ab omnibus appellatur. Innumera Christus miracula toto vitæ curriculo patravit, quæ si scriberentur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt libros; uti Joannes in Evangelii calce testatur; semper, & quaquà iter habebat, pertransibat benefaciendo, sed quantaquanta fuerint illa opera, præludia duntaxat fuerunt ad opus in finem dilatum & asservatum: *Nam cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Ultrà progredi non potuit Christus, nisi aliquid quæramus post omnia.

Meritò Salvator de Ecclesia sermonem habens, eam sæpesæpius Regnum cœlorum appellat; Gregorio enim interprete, *Regnum cœlorum præsens Ecclesia nominatur.* Post institutam Eucharistiam id longè verissimum probatur, impleturque illud oraculum: *Ecce creo cœlos novos, & terram novam.* Unde Chrysosto-

mus Ecclesiam in cœlum per Eucharistiam commutari toties affirmat. Etenim sicut cœlum est Dei authoris naturalis operæpretium, ita Eucharistia est operum supernaturalium consummatio. In cœlo divinæ virtutis gloria clarescit juxta illud, *Cœli enarrant gloriam Dei*: in Eucharistia non esse impossibile apud Deum omne verbum demonstratur. Cœlum in omnia inferiora virtutem diffundit suam, terram fœcundat, foris eam floribus, fructibus, plantis vestit, intus metallis ditat: Eucharistia divinorum est charismatum fons irriguus, in totum quàm latè patet Ecclesiæ campum profluus; ipsa etiam mundi viscera arcanâ virtute pervadit, patientis Ecclesiæ piaculares flammas temperatura. Cœlum innumerabilibus distinguitur stellis, quarum aliquot primæ magnitudinis, altera secundæ magnitudinis, alia tertiæ magnitudinis sydera Astrologi vocant: Eucharistia tot miraculis fulget, quot stellis cœlum, illáque ad três veluti classes similiter revocare est. Miraculorum enim genus aliud est *præter naturam*, aliud *supra naturam*, aliud *contra naturam*. Panem in corpus Christi converti naturæ haudquaquam repugnat, cùm conversionum substantialium exempla quotidiana experientia suppeditet; sed totam substantiam in aliam nullâ remanente materiâ transire & transubstantiari, *præter naturam* est, & Eucharistiæ eximium. Idem corpus in multis simul inveniri locis, & totum in toto, totum in qualibet spatii parte realiter existere non obsistit natura; quæ animam totam in capite, totam in pede protendit, quæve eandem concionantis vocem in multiplices astantium

voces

voces diffundit: at idem corpus pluribus simul adesse locis nullâ prorsus ratione continuis aut contiguis, *supra naturam* est. Accidentia sine subjecto subsistere, corpus extensione locali orbari, *contra naturam* esse citò crederemus, nisi privata rerum propensio generali, quæ potentia obedientalis dicitur, ultrò concederet, dicente Augustino lib. 21. de Civit. cap. 8. & lib. 26. cont. Faustum, cap. 2. *Tanti utique Conditoris voluntas, rei cujusque natura est. Id cuilibet rei naturale est, quod ille fecerit, à quo est omnis modus, numerus, ordóque naturæ.*

Sed apertiori sensibiliorique argumento utamur: Si per impossibile Dii plures existerent, & alter alterum convivio apparatu divino excipere peroptaret, an sodes lautiores apponere epulas, vel splendidiorem eâ posset instruere mensam quam nobis Christus paravit, non vitulorum aut hircorum aliorumve opsoniorum delicias & cupedias atque nectareas potiones, sed ipsam divinitate unctam carnem in cibum, & infiniti pretii sanguinem proprium in potum porrecturus, ipsomet attestante: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus?* Vel aliud possibile quidem, sed nunquam futurum supponamus: Si ipsa adorandæ Trinitatis prima persona humanam naturam assumens caro fieret, & tantum Patrem hominem factum tantus Filius Christus Dominus eâ quâ par est magnificentiâ excepturus, fercula non in orbe solùm condito, sed in immensis omnipotentiæ thesauris sedulò pervestigaret, certè nihil illo cibo potúque pretiosius, exquisitius, & æterno Patre dignius inveniret, quo nos reficit &

talibus rebus tota ratio facti potestas infinita facientis, secura non opus esse curiositate post Christum, nec inquisitione post Evangelium.

Veruntamen potentiæ divinæ micantem undique in hoc mysterio splendorem obscurare quadantenus videtur sapientiæ, quæ ibi sibi domum ædificavit, lux ineffabilis specierum licèt sacramentalium velo, ne foret importabilis, involuta, præclarum illud cujusdam sapientis implens effatum: *Magni artificis est totum clausisse in exiguo.* Triplicem immensæ sapientiæ radium, aliis prætermissis, speculandum propono. Sanè sapientiæ illius non esse numerum fateare necesse est, quâ factum est, ut Christus ascensione in cœlum à nobis abscedens nobiscum permaneret, ut Agnus immaculatus jam immortalis, quotidie tamen hoc sacrificio mysticè moreretur; ut demùm homines in hac lacrymarum & calamitatum valle anticipatis Paradisi felicitatibus bearentur. Singula expendamus.

Singularem celeberrimi judicii sapientiam totus orbis miratus est, quando Salomon contendentium de puero mulierum litem composuit; cùm enim utraque mater filium superstitem suum esse diceret, mortuum verò & nocte oppressum altera alteri assereret, meretricum discordiam sapientissimus Rex compositurus dixit: *Afferte mihi gladium.* Cúmque attulissent gladium coram Rege: *Dividite*, inquit, *infantem vivum in duas partes, & date dimidiam partem uni, & dimidiam partem alteri.* Facta est & inita Ecclesiam Triumphantem inter & Militantem pugna amoris, non discordiâ voluntatum, sed rerum: Jesum quia Deus est

eſt, revocabat cœlum; Jeſum, quia homo eſt, terra retinebat: alliciebat Filium unigenitum ſinus æternus Patris; diſtinebat Filium hominis ſinus virgineus Matris: Angeli attolli & elevari portas æternales, ut introïret Rex gloriæ, inſtabant; homines Chriſtum ſibi datum, ſibi natum, à ſe divelli ægrè patiebantur. Felix pugna, in qua de Chriſto poſſidendo certatur! In tam ſuavi dilectionis conflictu hæret ſuſpenſum cor Domini Jeſu omnibus omnia factum, utriuſque Eccleſiæ deſideriis prolectatum; quia hinc ſurſum, hinc deorſum peræquè trahitur, nutat, cunctatur, ſimilis ferro inter duos magneticos lapides peræquè librato. Quò ſe vertet multò magis quàm Pauli coarctatum è duobus amantiſſimi cor Salvatoris? Fortaſſis Salomonis exemplo humanitatem à divinitate diviſam, hanc cœlo, illam terræ reſtituet? At enim, *Ecce plus quàm Salomon hic*, ab humanis divina non ſejunget; quod aſſumpſit nunquam dimittet, nec cœlum expectationibus ſuis fruſtrabitur; nec terras ſuo jure depellet; quod ſuum eſt, unicuique tribuet, & Patri & Matri, & Angelis & Apoſtolis arte mirabili ſatisfacturus: nam & hic quidem cœlum ſuſcipiet uſque in tempora reſtitutionis omnium, & unà nobiſcum erit uſque ad conſummationem ſæculi. *Vado*, inquiebat, *& venio ad vos*; ad cœlum Aſcenſione vado, ad vos Euchariſtiâ venio; vado ad Patrem præmia percepturus; venio ad vos mœſtitias veſtras ſolaturus. Verè teſtante Iſaïa cap. 5. *Deus noſter* (Chriſtus nimirum per Incarnationem noſter factus) *multus eſt ad ignoſcendum*; quia hoc infinitæ ſapientiæ miraculo unus cùm ſit, quadantenus
multipli-

multiplicatur, dum cœlo simul & terræ realiter adest, nec pallium duntaxat suum sicut Elias Eliseo relinquit, sed totum se Angelis fruendum, totum se Fidelibus in Eucharistia edendum præbet. Ergo mirâ solertiâ & simul à nobis visibiliter abest, & invisibiliter, realiter tamen & jugiter adest; quia cùm sit sapientissimus, plus dare nescivit.

Ingeniosa sanè sapientia, quæ absentem nobis Christum præsentem effecit: sed ecce alterum industriæ suæ miraculum peræquè stupendum, peræquè nobis compendiosum. Infiniti pretii fuit copiosa & superabundans Christi morientis passio, sive rei oblatæ dignitas, sive offerentis personæ divinæ seipsam humiliantis exinanitio expendantur; omnes strictæ justitiæ leges de rigore accuratè & ad amussim eo opere servatæ sunt, longéque plura offenso Deo Christus sese deprimendo restituit, quàm homo superbiendo abstulerat. Attamen sapientia Christi, ingrati Christianorum tanto beneficio abusurorum animi præscia, quorum eo pravior futura erat iniquitas, quo Filium Dei conculcare, sanguinem Testamenti pollutum facere, Christum in semetipsis rursum crucifigere, & gratiarum fonti obicem ponere atrocius est; hæc, inquam, prænoscens Christus, sciensque ægerrimè pacatum semel morte suâ Deum novis deinde criminibus exasperatum post violata fœderis capita reconciliari, novum excogitat benignissimus Mediator remedium, quo possint homines passionis amplissimo pretio abusi in offensi Patris gratiam redire. Quid ergo faciet nunquam benefacere pertæsus Salvator? Fortè caput suum iterum offeret, iterum vitam,

fundendum iterum ſanguinem devovebit? Non detrectaret iteratæ mortis agones immenſus Redemptoris amor: at æterno immobilique decreto Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur. Fortè præteritæ paſſionis immenſum pretium Patri rurſum exhibebit, & tantæ humilitatis memoriam revocabit? Ita planè; ideoque vulnera tanquam æternæ charitatis ſuæ monimenta Patri identidem oſtenſurus ſervavit: attamen tantæ Chriſti dilectionis memoria Chriſtianorum eſt impietatis exaggeratio, eorúmque ingrati animi amplificatio. Novâ Chriſti morte opus eſſet, quâ Chriſtianis iterum mortuis vita reſtitueretur. Et hoc eſt divinæ ſapientiæ arcanum, quo Chriſtus in Euchariſtia ſin moritur, modo certè mortuo vivit, ſeipſum quotidie ſacrificaturus, nunquam tamen moriturus. *Vidi Agnum tanquam occiſum*, aiebat Joannes, *habentem oculos ſeptem.* Tanquam occiſus offertur, cujus corpus à ſanguine myſticè ſeparatur: habet oculos ſeptem, quia ſapientiæ radii undique in hoc myſterio nitent, ut cùm ſit ſapientiſſimus plus dare neſciverit.

Immenſa fuit ſapientia crucis, quâ mortui vitâ, captivi libertate, inimici gratiâ, orbis pace donati ſunt: ſed ſi dicere liceat, Euchariſtiæ ſapientia illuſtrioribus nitet fulgoribus. Acceptiſſimum quidem erat Chriſti morientis ſacrificium; ſed tam præclaræ hoſtiæ gloriam Judæorum ſævitia, Judicis iniquitas, tortorum rabies ſubobſcurabant: ac tam novum infandi flagitii genus Sol ne videret, obſcuratus eſt, contremuit horrore terra, & ſceleris granditatem elementa ſenſerunt; ipſi etiam Angeli pa-

eis amarè flebant. At in Eucharistiæ sacrificio nihil non amabile, nihil non acceptum Patri exhibetur, & juxta Malachiæ prophetiam à solis ortu usque ad occasum in omni loco sacrificatur, & offertur nomini Domini oblatio munda, hostia pura, hostia sancta, hostia immaculata, panis sanctus, calix salutis perpetuæ. Hinc exclamat *cap.9.* Zacharias: *Quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans Virgines?* Hinc Isaias *cap. 25.* anticipato hujus sacrificii odore suavitatis illectus, illud *convivium vindemiæ defæcatæ* appellat, id est ab omnibus illis sceleribus mundæ, quæ operi Passionis impietate Judæorum permixta sunt. O sapientiæ miraculum vincens quodvis prodigium! Pro nobis quotidie Christus moritur, nec perdit vitam; fundit sanguinem, nec amittit; occiditur, nec qui occidunt sunt tortores, sed Sacerdotes. Ergo cùm sit sapientissimus, plus dare nescivit.

Denique tertio sapientiæ miraculo terra cœlum efficitur, & mortales vitæ hujus miseriis immersi ante mortem beatitate donantur. Beatus est qui habet omnia quæ vult, & nihil mali vult: velle, & quod volumus non habere, pœna damnati est; habere, sed malè velle, major est cordis de perversitate pœna. Verum & unum bonum nostrum Christus est desideratus cunctis gentibus. Ergo dum ipso in Eucharistia fruimur, beati in antecessum sumus.

Accedit divinâ Eucharistiâ charitatem pasci & saginari, quâ in terris degentes quæ sursum sunt quærimus, quæ sursum sunt sapimus, & cœlos mentis conversione incolimus. Sapientiæ est finem intendere, & idonea ad ipsum obtinendum

tinendum apparare ; attingit enim à fine ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter: finis Christianæ vitæ non consumens, sed consummans Deus est visione possidendus : ad illum charitate veluti unico medio possumus pervenire, quâ à terrenis expediti cœlestibus inhiamus, magna magnè desideramus ; tota enim vita Christiani boni, ut Augustinus docet, bonum desiderium est, cujus amplitudini æternum respondet gloriæ pondus ; quia desiderium, inquit D. Thomas *1.p.quæst.12.art.6.* quodammodo facit desiderantem aptum & paratum ad susceptionem desiderati. Quod sanè desiderium Eucharistia accendit, urgente charitate quam inflammat.

Ad quorum profundiorem notitiam considerandum est, triplicem inesse rebus omnibus perfectionem ab Authore naturæ diffusam; esse nimirum naturam constituens, finem naturam perficientem, & inclinationem ad finem convenientem ferentem & veluti manuducentem. Forma ignis v. g. ejus naturam constituit; locus sursum ignem tanquam centrum & finis allicit; levitas sursum impellens propensio est, quâ ignis veluti pondere fertur quócumque fertur, eaque actus obices perrumpit, montes concutit, ferrum & marmora diruit ignis inclusus. Animus rationalis hominem facit; veritas nota hominem beat; veri sciendi ardor hominibus omnibus inseminatus & altissimè impressus inclinatio est, quâ homo veritatem inquirit falsitatis impatiens. Hæc triplex dos à tribus Dei attributis proficiscitur. Potentia infundit esse ; effectus enim universalissimus, ut docet D. Thomas, respondet causæ universalissimæ:

lissimæ : bonitas Dei finem præstituit ; bonum namque, authore Philosopho, & finis convertuntur : sapientia demùm media ad finem assequendum disponit & designat, & ideò dicitur quod sapientiam suam Deus super omnia opera sua effuderit.

Quia gratiæ est naturam perficere, non interimere vel invertere, eandem in ordine supernaturali œconomiam Deus observat. In hoc divino statu esse supernaturale gratia constituit, quâ ex Deo nati divinæ sumus consortes naturæ : finis est Deus clarâ visione & æternâ dilectione possidendus ; medium charitas est, ignis ille divinus in cœlum unde descendit semper inclinans. Porrò trinus hic ordinis supernaturalis effectus è tribus potissimis Religionis mysteriis defluit. Esse & vitam supernaturalem Christus moriens contulit, filiósque inter agonis dolores peperit : cœlum aperuit Christus ascendens : ad cœlum permovet infusâ in Deum propensione Christus in Eucharistia nos pascens ; cor ipsum invadit, ut sit internum veluti pondus quo ad cœlestia rapiamur. Nam ut ipse ait : *Qui manducat me, vivet propter me.* Vitam autem in motu sitam esse nemo ignorat : propter Christum ergo vivit qui Christo pascitur, quia in divina jugiter cietur. Unde illud Apostolicum verè usurpare potest, qui necessariâ cordis castimoniâ divinis epulis refectus est : *Vivo ego jam non ego, vivit verò in me Christus.*

Cæterùm sicut nihil cibo illo divino præcellentius, ita nec medio illo ad permovendum in finem suum novum hominem aptius & opportunius excogitare potuit sapientia infinita.

Etenim,

Etenim, ut rectè S. Thomas argumentatur, homo nec ſolo corpore, nec unâ duntaxat animâ conſtat, ſed ex utroque coaleſcit: corpus cum animantibus commune plantis, fructibus, carnibus Deus alit; animam immortalem veritate paſcit: neque enim in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit ab ore Dei: hominem verò integrum cibo hactenus orbum ſeipſo pane vivo nutrit, corpori beatæ immortalitatis ſemina inſerens, animo ſpiritus pinguedinem largiens, & novam creaturam in Baptiſmate natam, in Confirmatione auctam cœleſti pabulo fovens, ab inteſtinis cupiditatis æſtibus incolumem ſervans, vires reſarciens, & ineffabilium chariſmatum opimitate & beatiſſimâ copiâ ſaginans.

Euchariſtia divini amoris effuſionum coronis.

Cùm ſit ditiſſimus divinus amor plus dare non habuit. Miretur quem libuerit ſplendentia in Euchariſtia omnipotentiæ miracula; ſuſpiciat ſapientiæ cujus non eſt numerus conſilia: ſine tamen, Domine Jeſu, ut totum me tui mecum in Euchariſtia conviventis permittam amori. Nimis me allicit, arctiùs devincit, ſtringit vehementiùs amabilitas tua, ut alteri dare locum affectui vel poſſim illectus, vel debeam ne ſim ingratus. Sileat mentis inquiſitio ſcrutatrix majeſtatis opprimenda à gloria; una loquatur dilectio: ſolus ex omnibus animi motibus, ſenſibus atque affectibus amanti Jeſu, totique deſiderabili reſpondeat amor, quia dum dilectionem cerno Salvatoris effuſam, nihil

ſine

sine dubio aliud vult quàm amari; non ad aliud quippe amat nisi ut ametur, sciens ipso amore beatos qui se amaverint. Splendet potentia, sed terret virtus, cui non possum resistere; nitet sapientia, sed quid tam timendum, quàm oculus cui non possum abscondi; imperfectum enim meum viderunt oculi ejus? At tantus & talis amor terrores temperat & pavores. Nam cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos. *In finem*, seu ad finem usque vitæ suæ. *In finem*, id est ultra finem vitæ, amore usque ad consummationem sæculi duraturo. *In finem*, id est ut exponit S. Thom. *usque ad ultimum finem amoris*, ibi metas figens, nec ultrà progredi valens. *In finem*, id est modo qui est ultra omnem modum, quia ut aït Chrysostomus in cap. 13. Joannis: *Nihil omisit quod vehementer amantem decet.* Et sacrum Tridentinum sess. 13. cap. 2. *Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem Sacramentum hoc instituit, in quo divitias sui erga homines amoris velut effudit*, ut ex sequentibus demonstrationibus palam erit.

Primò amantis est bona sua diffundere, quæ Christus nobis hocce mysterio sine exceptione largitur. Multifariam, multisque modis bona sua creaturis rationalibus benignissimus Dominus impertitus est: verùm in eis dandis, vel aliquid dominium suum significaturus excepit, vel ea certè inæqualiter, speciali nonnullos prærogativâ donaturus, distribuit. Adamo mox condito liberum Paradisi voluptatis omnigenorum fructuum usum permisit: at ei vitæ fructus esu interdixit tamen. Post diluvium animalium carnibus vesci indulsit; quasdam tamen exercendæ causâ obedientiæ prohibuit,

buit. Voluntates suas datâ per Moysem lege hominibus patefecit; sed ejus luce unum angustæ Judææ angulum illustravit. In cruce corpus terræ, at spiritum Patri commendavit. In Incarnatione omnem quidem inhabitantem Divinitatis plenitudinem sacrosanctæ humanitati communicavit, sed ad tantam sublimitatem unus Christus qui prædestinatus est Filius Dei provectus est. In cœlis totam gloriæ majestatem Beatis expandit; at tanto beneficio pusillus electorum grex beatur, magnáque interest graduum felicitatis differentia, stella enim differt à stella in claritate. Verùm in Eucharistia se totum omnibus, & singulis dat, se totum animæ, se totum corpori suscipientis largitur; fit enim, ut aiunt Patres, *nobis consanguineus, concorporeus, nobisque permiscetur*. Alibi gratiarum rivos veluti per canales & aquæductus Deus in nos derivat: at hìc fons ipse porrigitur. Haurietis in gaudio, inquit Propheta, de fontibus Salvatoris: & salutem habemus & Salvatorem, & lumen & Solem, & vitam & Authorem vitæ, & meritum & principium meriti possidemus, ut jure illud cujusdam Patris usurpemus: Quantus Filius in Patre, tantus in utero Virginis; quantus in utero Virginis, tantus in ore pectoréque fidelis.

Secundò amantis est cum re amata intimo dilectionis nexu copulari; hinc languor & desiderium cùm ista abest; hinc gaudium dum adest: & quia exoptant amantium corda liquescere ac in se vicissim transfundi, & corporis obice impediuntur, hinc & suspiria fundunt, & in amplexus ruunt. Solus Christi in Eucharistia amor objectacula quæque intimæ unio-

nis

nis perrumpit, os ingreditur, pectus pervadit, cordi ipsi illabitur. Rectè observavit S. Thomas in aliis divini amoris effectibus quandam semper contingere separationem: nobis se dat Christus nascens, sed in socium; dat se docens, sed in magistrum; dat se conversans, sed in exemplum; dat se sanctificans, sed per diffusam in cordibus charitatem; dat se regnans, sed lumen gloriæ illius æternæ unionis nexus est. At in Eucharistia ipse unitur, & ipse unio; ipse qui dat, & ipse donum; quia dum se in edulium convescens præbet, in nos non mutatur quidem, sed in se mutat, totósque transformat: *Claritatem*, inquit, *quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus*. Planè factus est tanquam unus ex nobis, immò non tanquam, sed verè unus ex nobis, quin idem nobiscum.

Tertiò amantis est non quæ sua sunt quærere, sed sepositis propriarum rationum studiis, unis amici utilitatibus inservire. Et hæc est characteristica Christi in hoc sacramento amoris dos. Multa sanè instituendæ Eucharistiæ intercedebant: videbatur tantam Christi familiaritatem divinam non decere Majestatem; neque enim benè conveniunt, nec in eadem sede morantur majestas & amor. Congruere videbatur non omnibus promiscuè Sacerdotibus corporis Christi conficiendi dandam esse facultatem, multóque minùs ubique, semper & omnibus etiam impiis & sceleratis permittendum cœlestis cibi liberum esum: solis Summis Ecclesiæ Christianæ Hierarchis vel Episcopis, & quidem certis locis, definitísque temporibus celebrandæ Eucharistiæ facienda facultas vide-

 batur,

batur, ne usu vilesceret mysteriorum augustissimum, & tanta frequentia contemptum esset paritura. Cur Domine Jesu substantiam tuam dissipas cum criminosis & meretricibus, facilque ex charitate quod prodigus à te memoratus ex libidine præstitit? Cur sanctum canibus, margaritas projicis ante porcos? Has aliásque ultrò sese ingerentes repugnantias, inconvenientia, indecoras ingratorum hominum futuras rationes vicit amor dignatione dives, dignitatis nescius, suasu potens, affectu efficax, de Deóque triumphans: inferendas injurias, & hæreticorum blasphemias, infanda peccatorum sacrilegia præscit & floccifacit purissima Christi dilectio; nam aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.

Hac de causa divinus Apostolus hoc de sacramento sermonem habens, temporis institutionis signanter meminit. *In qua nocte tradebatur*, inquit, hoc extremum ultimæ dilectionis pignus nobis reliquit. Itáne panem vitæ mortem illaturis parat, & excogitantibus hominibus mille Christo nocendi artes beneficiorum summum, & summam meditatur? Quodnam est istud sacræ antiperistasis genus, quo ingravescente frigore iniquitatis, increbrescit Christi ardor dilectionis, ut eis porrigat cibum omne delectamentum in se habentem, qui mox acetum felle conditum sunt propinaturi? Ne mirare: purus est Christi amor, ipse qui amat, ipse unde amat; nec nostris allicitur meritorum motivis, vel utilitatum suarum compendiis; amat quia amat verus amicus; nullum nisi ex inexhausto pietatis suæ fonte eruit, quærit, invenítque illicium. Percussâ

petrâ

petrâ fluxerunt aquæ: petra autem erat Christus, ex eóque illâ ipsâ nocte, quâ laboribus, doloribus, opprobriis, contumeliis percutiendus traditur, profluxit Sacramentum Sacramentorum, jugísque bonorum omnium scaturigo, ut cùm sit ditissimus, plus daré nequiverit.

Quartò amantium est quem experiuntur amorem peculiaribus significationibus testatum facere. Nonnullos variarum ætatum insignes viros singularibus prærogativis decorasse Deum nemo est qui ignoret: at totus ille favorum acervus uni Eucharistiæ privilegio concedit. Omnibus decessoribus suis gratiâ & dignitate Joannes Baptista præstitit; & testante Veritate nullus eo major inter natos mulierum unquam surrexit. Verùm post ejus celebrata encomia, post ipsúmque cæteris omnibus antelatum, eundem fidelium minimo Veritas ipsa postposuit: *Qui minor est in regno cœlorum* (id est Ecclesia, uti Patres interpretantur) *major est illo.* Matt. 11. Ipsum in utero inclusum visitavit Verbum caro factum; in ipsum primos lucis suæ radios Sol justitiæ effudit. At *qui minor est in regno cœlorum*, minimus inquam novi Testamenti fidelis, *major est illo*; quippe quem Christus non semel, sed quotidie nedum invisit, sed invadit; nec domum tantùm ingreditur, sed cordi etiam ipsi illabitur. Incomparabilis fuit Joannis Evangelistæ gratia, qui supra pectus Domini in cœna recubuit. At *qui minor est in regno cœlorum*, postrema inquam Christianismi miracula, *major est illo.* Nunquid familiarius & blandius est Christum in corde nostro quotidie quiescere & reclinari, quàm momento super

pectus recumbere Salvatoris? Beata fuit sancti senis Simeonis puerum Jesum in ulnas suas accipientis sors: dimitti se in pace professus est, quia viderant oculi sui salutare Dei. Verùm *qui minor est in regno cœlorum, major est illo*, qui Christum non brachiis amplectitur, sed ore sumit, corde suscipit, & Dominum manducat pauper, servus, & humilis. Quanti facienda sit Beati Patriarchæ Joseph Deiparæ sponsi prærogativa, qui deificæ Christi carnis nutricius & Creatoris sui altor fuit, nemo in dubium revocat. Cæterùm *qui minor est in regno cœlorum, major est illo*: nam Christum cibis corruptibilibus pascere, ipsâ Christi carne divinitate unctâ pasci longè inferius est. Optimam partem elegerat Magdalena Christi contemplatione contenta; beati erant discipulorum oculi Christum videntes, beatæ aures verba vitæ æternæ audientes; quia multi Prophetæ & justi cupierunt videre quæ viderunt, & audire quæ audierunt; nec videre, neque audire datum est. Attamen *qui minor est in regno cœlorum, major est illis*; quilibet namque fidelium, ut Chrysostomus ait, ipsum videt, ipsum tangit, ipso vescitur, ipsi unitur. Ergo cùm sit ditissimus divinus amor, plus dare non habuit.

REFLEXIO.

Frumento & vino stabilivi te (frumento, inquam, electorum, & vino virgines germinante:) *ultrà quid faciam?* Genesis 27. Quid enim potui facere, & non feci? Nec minas, nec promissiones; nec verbera, nec blanditias; nec prospera, nec adversa; nec prædicationem foris

tis sonantem, nec inspirationem intus coruscantem; nec scripturas, nec miracula; nec doctrinam, nec exempla; nec vitam, nec mortem, denique quo te allicerem nihil omisi, intentatum quo tibi placerem nihil reliqui; post dona mea dedi meipsum, dedi immeritis, dedi indignis, dedi ingratis, dedi in cibum ut gustarent quoniam suavis est Dominus; deinde in potum, ut inebriarentur ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potarentur.

Sapientia absconditta, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque? Eccles. 20. Immensum thesaurum possidemus, miraculorum miraculum tenemus: nihil ad salutem efficacius, nihil ad omnia salubrius excogitare potuit Deus; & nudi sumus, & miseri, & miserabiles? Unde hoc quæso, unde hoc? Fortè pauci ad sacram mensam, iique rarò accedunt? Minimè gentium. Altaria communicantibus circumfluunt; nihil communione frequentius, & emendatione nihil rarius tamen: seminavimus multùm, & intulimus parùm; comedimus, & non sumus satiati; merces congregavimus, sed misimus eas in sacculum pertusum; in cor Christum immittimus levitati, vanitati obvium, peccato obnoxium: cœleste Eucharistiæ semen vel secus viam, seu in cor cogitationibus vanissimis pervium; vel in petrosa, sive in cor iniquitate obduratum; vel in spinas, in cor nempe terrenorum cupiditate implicatum cadit: quid ergo mirum, si fructum neque trigesimum, neque sexagesimum, neque centesimum reportamus? Hinc in illud incurrimus malum ab Ecclesiaste cap. 5. & 6. prænuntiatum: *Est infirmitas pessima quam vidi sub sole, divitiæ conser-*

vata in malum Domini sui. Est aliud malum quod vidi sub sole, & quidem frequens apud homines: vir cui Deus dedit divitias, nec tribuit ei potestatem Deus ut comedat.

Si teste Salviano *intolerabile malum est acceptis bonis non uti*, quale mali portentum tanto bono abuti? Væ cæcis ex sacramento tam feraci nihil compendii capientibus! Medius nostrûm stat, & nos nescimus; fons patens apertus est, & siti tabescimus; Deum nostrum ignem consumentem possidemus, & algemus; bonum aurum Christi sanguinem habemus, qui ut ait Ambrosius *dives est ad pretium, profluus ad redimendum*, & debita nunquam solvimus, sed augemus. Denique Atheniensium more *ignoto Deo* litamus, tantum bonum nec corde recogitantes, & tenebras ipsas nostras amantes.

Quid ergo opus facto? Tam inæstimabile beneficium serò cognitum, serò amatum mente revolvemus, tantæ sapientiæ curas credemus, tanto amori amorem utique rependemus, ne qui venit ad nos, & in nos, veniat ipse contra nos. Dicamus ergo qui, redempti sumus à Domino: Confiteantur Domino misericordiæ ejus, notas facite in populis adinuentiones ejus, annuntiate hoc in universa terra: venite & videte quanta Deus fecit animæ nostræ. Ibi ergo cor nostrum sit, ubi est thesaurus noster. Si in reddendis pro beneficiis aliis gratiarum actionibus impar sum, *Quid tibi retribuam Deus pro te*, inquit Bernard. *lib. de dilig. Deo*; quidni me illi totum dabo, qui totum se dedit, & secum omnia? Ergo quia in finem dilexisti me, utique in finem diligam te Domine fortitudo mea; refugium & firmamentum meum:

in finem, quia nullum in te diligendo finem faciam, interdiu adorabo te in aula sancta tua, & iterum anima mea desiderabit te in nocte: quandiu potero convivam tecum. Et quia deliciæ tuæ esse cum filiis hominum, quandiu licebit lateri tuo adhærebo indivulsè comes solitudinis tuæ. *In finem* diligam, in te veluti cor pietatis, centrum religionis, desideriorum metam, negotiorum oraculum, vitæ meæ polum jugiter etiam dum abesse contigerit propensus. *In finem* diligam, in te diligendo finem ultimum meum & unam felicitatem meam constituturus, ut te donante te infinito amore dignissimum per æterna sæcula sine fine diligere merear.

SPECVLATIO III.

Minister Eucharistiæ conficiendæ solus est Sacerdos propriè dictus, ad quem etiam eam dispensare jure divino pertinet, quanvis illam Diaconi potestate delegatâ ministrare queant.

QVia ut ex dictis patet, Eucharistia est sacramentum permanens, in eoque substantia ab usu distinguitur, meritò priùs de ministro conficiendæ Eucharistiæ agimus, quàm ut ministrum ejusdem dispensandæ designemus.

Prior pars est articulus fidei definitus in Tri-

dentino *sess.22. cap.* 1. Christus; inquit, *Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit; ac sub earundem rerum symbolis Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit, & eisdem eorúmque in Sacerdotio successoribus ut offerrent præcepit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem, uti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit.* Quod & canone 2. repetit, oppositum sentientibus anathemate perculsis. Idem definiverat magnum Lateranense Concilium sub Innocentio III. & refertur cap. *Firmiter*, his verbis: *Hoc utique sacramentum nemo potest conficere nisi Sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus secundùm claves Ecclesiæ, quas concessit Apostolis eorúmque successoribus Iesus Christus.* Id ipsum docuerat Concilium Nicænum *can.* 14. ubi correcturum abusum Diaconorum, qui alicubi Eucharistiam Sacerdotibus porrigebant, hanc rationem profert: *Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut si qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his qui offerunt corpus Christi porrigant.* Favet etiam canon decimusquintus Concilii Arelatensis primi, ubi sancta Synodus compressura abusum Diaconorum, qui sibi Sacerdotum officium vindicabant: *De Diaconis*, inquit, *quos cognovimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere.*

Idem docent SS. Patres; Hieronymus enim præter loca alibi relata, quibus docet Sacerdotes Eucharistiam sacro ore conficere, insuper dialogo adversus Luciferianos de Hilario schismatico

schismatico ait, quod *Eucharistiam non poterat conficere, quia Diaconus tantùm erat.* Eandem etiam veritatem libris de sacerdotio inculcat Chrysostomus. Denique id supponit universa Patrum traditio, inde Sacerdotis dignitatem super Angelicam evehentium, & ad tantum statum eminentem sanctimoniam desiderantium, quòd solis Sacerdotibus divina per universas orbis Ecclesias celebrare mysteria concessum sit.

Ratio verò est, quia ille solus est Eucharistiæ conficiendæ minister, cujus est in nova lege sacrificare, seu sacrificium Religionis offerre: etenim Eucharistia sacrificando conficitur, & conficiendo sacrificatur, ut ex dicendis de sacrificio Missæ liquebit. Atqui non ad omnes promiscuè fideles, sed ad unos Sacerdotes ad id muneris specialiter assumptos totius Religionis sacrificium offerre pertinet: tum quia ut docet Apostolus Hebr. 5. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ ad Deum sunt, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Tum quia Sacerdos medius Deum inter & hominem constituitur; unde Chrysostomus *lib. 2. de sacerdotio*, per Sacerdotes, inquit, Christum induimus; per ipsos Dei Filio conjungimur; per ipsos membra beati ipsius Capitis efficimur. Unde infert quantæ sit dignitatis munus, quod tametsi agitur in terra, cœlestibus tamen negotiis continetur. *Non homo*, addit, *non Angelus, non Archangelus, non aliqua alia creatura, non virtus, sed ipse Spiritus sanctus hoc munus instituit, atque adhuc manentes in carne mysterio fungi præstitit Angelorum. Quomodo ergo nobis isti non solùm reverendi magis quàm Reges, aut Iudices; sed*

etiam nobis magis erunt honorabiles quàm parentes. Ergo Sacerdos ab aliis segregatur, unde ei soli in ordinatione dicitur: *Accipe potestatem offerendi in Ecclesia sacrificium tam pro vivis, quàm pro defunctis.* Nec consequenter illi officio potest se quilibet de proprio arbitratu nefandâ obtrusione ingerere; non enim sibi quisquam assumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Tum quia si conficiendæ Eucharistiæ ministerium non sit quibusdam hominibus ex aliis specialiter assumptis eximium, vix, ac ne vix quidem assignari poterit ratio, cur non omnes homines, etiam infideles, sicut baptizare, ita Eucharistiam conficere possint. Quod si celebrandæ Eucharistiæ facultatem susccepto dicas inniti Baptismati; præter quod voluntarium aliquid dicis, nihil ex Scripturis producens, quo non tuus continuò error jugu-letur; illud etiam non effugies, mulieres saltem baptizatas idoneas esse ad Eucharistiam conficiendam admiuistras, ipsisque pascendi munus turpiter asseres, quibus doctus à Domino Paulus docendi in Ecclesia officio interdixit. Adde Pepusianos & Collyridianos ab Epiphanio *hæres.*40.*&* 79. & ab Augustino *hæresi* 27. hæreticis accenseri, quòd offerendi sacrificii munus mulieribus tribuerint. Denique si Christiani omnes fuissent in primitiva Ecclesia Sacerdotes, frustra fuissent fideles de asportanda in domos privatas Eucharistia soliciti, quam quilibet momento conficere potuisset: fuissent etiam conventus Eucharistici sine Sacerdote celebrati, cujus tamen nullum in traditione non dico monumentum, sed nec apparens ullum vestigium apparet.

Ex

Ex his confutati manent varii hæreticorum errores, quorum aliqui, ut Lutherus *lib. de instituendis ministris*, contendunt Ecclesiæ officium consecrandi omnibus esse commune; contra Patres, contra Concilia, contra Ecclesiæ consuetudinem, quæ sibi objecta contemnit vir ab orbe condito audacissimus, contestans verba illa, *Hoc facite in meam commemorationem*, omnibus Servatorem dixisse præsentibus & futuris, qui de pane illo ederent, & de calice biberent. Tali impietati subscripserunt Calvinistæ, qui sacrificium omne de medio tollentes, omnemque subinde religionem ad nihilum redigentes, absurdissimâ tamen consequutione fideles omnes Sacerdotes natos affirmant, nec apud ipsos Ministros alio fine eligi volunt, quàm ut nomine Ecclesiæ suæ omnia peragant, ut apud Calvinum *lib. 4. institutionis, à cap.* 17. videre est. Sed de his plura dum de sacrificio Missæ, & de sacramento Ordinis suis locis agetur.

Alii contrà Sacerdotum conficiendæ Eucharistiæ potestatem plus æquo coarctantes, eam criminosis Sacerdotibus denegarunt. Sic quidam apud Algerum *in Prologo*, gratiæ Dei derogantes dixerunt Sacerdotum malis meritis ita invocationem divini nominis annullari, ut eorum indignâ consecratione panis in corpus Christi non convertatur. Illos sequuti Waldenses in oratione excusatoria dixerunt, quod ut fiat consecratio dignus debet esse Sacerdos cum fido populo. Denique inter Wiclefi articulos iste recensetur: *Si Sacerdos est in peccato mortali, non conficit, non consecrat.*

Verùm hic posterior ex dictis dum de Sacra-

mentis in communi, satis superque confutatus manet. Cùm enim nulla iniquitate, nulla infidelitate, nulla à fide desertorum defectione indelebilis character, quo uno conficiendæ Eucharistiæ potestas continetur, obliterari possit, semper validè à quocunque Sacerdote sacramentum hoc ministratur, si cæteroquin quæ essentialia sunt, ritè serventur. Neque enim tanti tamque divini operis confectio à Ministrorum meritis vel fide proficiscitur; uni Christi innititur potestati, cujus gloriæ sicut bona, ita mala suo modo famulantur. Quare Sacerdos in peccatum lethale, hæresim, schisma, vel excommunicationem prolapsus, in eoque statu degens, sacrilegè quidem, at validè tamen sacra facit, bonâ potestate malè usus. Nec sequitur ab hujusmodi nefariis ministris, si pervulgata præsertim fuerint vel flagitia, vel irretientis censuræ vincula, Sacramenta recipere licitum esse; non, inquam, sequitur: quia nedum peccare malum est, sed alicui etiam peccandi locum & ansam præbere æternâ lege vetatur: pœna enim digni sunt non solùm qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus: quia nimirum alieni peccati contagione se contaminat, illiusque culpâ obstringitur, qui in sacrilegii societatem aliquo tandem modo venit.

Nec propterea Sacramenta refugimus, ut rectè ait S. Thomas *quæst.* 82. *art.* 9. *ad* 1. sed ea potiùs veneramur, dum nefandam indignè ministrantium culpam detestamur. Sacramentum ab ipsis impiè licèt confectum cernui veneramur, sed in sacrilegam porrigentis manum zelo justissimo indignamur, malumusque beatissimo cibo ad tempus orbari, quàm commu-

nione

nione præcipiti & intempestivâ alium ad peccandum provocare. Ubi etiam observandum, quod quanvis impii, & etiam reapse suspensi Sacerdotis Missam, quandiu ab Ecclesia toleratur audire licitum sit (modò tamen illum ad celebrandum non provocemus) nihilominus ut refertur capite *Ad evitanda*, dist.32. de concubinariis Sacerdotibus sic Ecclesia statuit: *Nullus Missam audiat Sacerdotis, quem indubitanter concubinam novit habere.* Id autem Ecclesia de notoriis concubinariis decrevit, tum ut suum erga Sacerdotum spurcitias horrorem significaret; tum ut hujus criminis detestationem Sacerdotibus inspiraret; tum ne homines ad libidines proni ad luxuriæ inquinamenta Sacerdotum exemplo allicerentur; vel certè ad divinissimorũ mysteriorum contemptum, quæ cernerent ab iis contrectari, quorum manus sordibus plenæ sunt.

Objiciunt hæretici aliquot authoritates. Primò singuli Christiani dicuntur Sacerdotes, 1. Pet. 2. *Genus electum, regale Sacerdotium.* Apocal.6. *Fecit nos regnum & Sacerdotes.* Secundò toti Ecclesiæ per Apostolos repræsentatæ dictum est, *Hoc facite in meam commemorationem.* Tertiò Concilium Ancyranum *can.* 2. præcipit Diaconos qui idolis immolaverant, resipiscentes tamen iterum cum hostibus fidei certaverant, gradu quidem suo non esse privandos, debere tamen *cessare ab omni sacro, ita ut non panem, nec calicem offerant, nec pronuntient, nisi fortè aliqui Episcoporum conscii sint laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere. Penes ipsos ergo erit de his potestas.* Concilium etiam Laodicenum can. 25. *Non oportere*

inquit, *Diaconum panem dare, nec calicem benedicere*. Ergo alii à Sacerdotibus Euchariſtiam conficiebant.

Reſpondeo ad 1. eodem modo Chriſtianos omnes dici Sacerdotes, quo Reges in illis teſtimoniis eſſe dicuntur; quia ſicut dum concupiſcentiam frænamus, paſſionum æſtus moderamur, illicitis principamur deſideriis, Reges ſumus: ita orationibus ad Deum fuſis, ſanctis operibus Deo jugiter oblatis, pœnitentiâ facta carnis mortificante dum ſacrificamus ſacrificium juſtitiæ & ſanctimoniæ Sacerdotes in ampliori ſignificatu dicimur, de quo plura diximus *lib.10. differt.1. cap. 1. ſpecul. 3. per totam reflexionem*. Sicut ergo illis locis commune Chriſtianis omnibus regnum ſpeciale Regum dominium non tollit; ita nec Eccleſiæ Hierarchiam confundit ſpiritale virtutum Sacerdotium. At hæretici & Regum monarchiam, & Eccleſiæ principatum infandis moliminibus ſubvertere peræquè nituntur, utriuſque poteſtatis, quam immani odio proſequuntur, hoſtes capitales.

Ad ſecundum dicendum, falſum omninò eſſe, Sacra faciendi facultatem verbis illis, *Hoc facite in meam commemorationem*, omnibus indiſcriminatim eſſe conceſſam; conficiendi enim ſacramenti, & offerendi ſacrificii poteſtatem iis verbis Apoſtolis ut Sacerdotibus fecit. Et certè valde ſunt mirabiles noſtrates hæretici, qui verba Chriſti Petro dicta, *Quodcumque ligaveris ſuper terram erit ligatum & in cœlis; quodcumque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cœlo*, ad ſolum Petrum pertinere volunt, nihil ad ſucceſſores ejus: poteſtatem

etiam

etiam clavium, & remittendorum retinendorumque peccatorum authoritatem Apostolis verbis nitentissimis datam, Episcopis eorum successoribus repugnante tota traditione denegant; & verba illa, *Hoc facite*, seu Eucharistiam conficiendi potestatem accipite, ad omnes omninò Christianos dilatant. Quo jure verba Apostolis dicta modò ampliare immodicè, modò restringere violenter de suo arbitratu hæretici præsumunt? Itáne privatus eorum spiritus vitiis corruptus, schismate infuscatus, hæresi sauciatus amussis est ad quam ipsæ divinæ litteræ ita exigendæ sunt, ut eorum interpretamentis fidem cæcam debeamus? Scilicet. Discant ergo ab Augustino, in illis Domini verbis atque præceptis quæ universè & indefinitè omnibus facta videntur, habendam esse personarum rationem. *Erit*, inquit lib. 3. de doctrina Christiana, cap. 17. *etiam hoc in observationibus intelligendarum Scripturarum, ut sciamus alia omnibus communiter præcipi, alia singulis quibusque generibus personarum.* Alia ergo dixit Christus Apostolis ut Rectoribus Ecclesiæ, alia ut totam Ecclesiam repræsentantibus. Neque enim omnes Pastores, vel Doctores, vel sacrorum Antistites.

Ad canones Ancyranum & Laodicenum dicendum, priori canone vetari Diaconis illis, ne Sacerdoti sacrificaturo panem & calicem de more offerrent, nec Eucharistiam consecratam distribuerent, nec verbum Dei prædicatione annuntiarent in præcedentis delicti & scandali satisfactionem, nisi fortè laboriosâ magnæ humilitatis pœnitentia ad prædicta ministeria restitui de consilio Episcopi mererentur. Posteriori

steriori verò canone, scilicet Laodiceno vetatur Diaconis, vel etiam Subdiaconis (vox enim Græca utros amborum significet incertum est, placetque Zonaræ & Balsamoni Subdiaconos significare) ne superiorum Ordinum munia, putà Sacerdotis, si de Diaconis sermonem habet; vel Diaconi, si de Subdiaconis loquitur, obire præsumant. Ex quo nihil contra nos.

Dices: Tertullianus *lib. de exhortatione castitatis*, non minùs laïcos quàm sacris ministeriis addictos à secundis nuptiis dehortaturus, eos ut deterreat sic scribit: *Nonne & laici Sacerdotes sumus? Scriptum est: Regnum quoque nos & Sacerdotes Deo & Patri suo fecit. Differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ authoritas, & honor per Ordinis consessum sanctificatus: adeo ubi Ecclesiastici Ordinis non est consessus, & offers, & tingis, & Sacerdos es tibi solus. Sed ubi tres, Ecclesia est, licèt laici: unusquisque enim sua fide vivit. Igitur si habes jus Sacerdotii in temetipso, ubi necesse est, habeas etiam oportet disciplinam Sacerdotis.*

Respondeo in primis Tertullianum librum illum scripsisse jam Montani erroribus implicatum, & ab Ecclesia Catholica segregem: unde valet quod de eo dixit Hieronymus: *Homo Ecclesiæ non fuit*. Et Hilarius can. 5. in Matth. *Sequenti errore detraxit scriptis probabilibus authoritatem*. Et Vincentius Lirinensis: *Tertullianus Catholici dogmatis, id est universalis, ac vetustæ fidei parum tenax, ac disertior multò quàm felicior, mutatâ deinde sententiâ, fuit ipse quoque in Ecclesiâ magna tentatio.*

Deinde non loquitur Tertullianus de sacrificio propriè dicto, nec de Sacerdotio, conse-
crationis,

crationis, sed de sacrificio orationis, pœnitentiæ, eleemosynarum, in quo unusquisque Christianus Sacerdos est, ut suprà diximus, & eleganter tradit Chrysologus serm. 108. *In odorem thymiama semper orationis accende; arripe gladium spiritus; altare cor tuum pone, & sic corpus tuum admove Dei securus ad victimam. Deus fidem, non mortem quærit; votum, non sanguinem sitit; placatur voluntate, non nece.* Et serm. 108. expendens illud Apostoli: *Ut exhibeatis corpora vestra hostiam vivam*, sic habet: *Aposto lus sic rogando omnes homines ad sacerdotale fastigium provexit. O inauditum Christiani Pontificatus officium, quando homo sibi ipse est & hostia & Sacerdos! Quando hostia mactatur, & vivit; Sacerdos nescit occidere, qui litabit. Mirum sacrificium, ubi corpus sine corpore, ubi sine sanguine sanguis offertur! In tali victima mors expenditur, hostia permanet; vivit hostia, mors punitur.* Hunc autem fuisse Tertulliani animum patet, quia jus istius Sacerdotii uni Baptismati inniti vult: quod fundamentum cùm in mulieribus inveniatur, jure illæ Sacerdotii potirentur. Quod à veritate abhorret, & Tertulliano ipsi repugnat; libro enim de velandis virginibus, cap. 9. *Non permittitur*, inquit, *mulieri in Ecclesia loqui, sed nec docere, nec tingere, nec offerre, nec ullius virilis muneris, nedum Sacerdotalis officii sortem sibi vindicare.* Christiani ergo dicuntur Sacerdotes, & quia seipsos Deo immolant, fiuntque vitæ christianæ exercitationibus tanquam oves occisionis; & quia Missæ sacrificium cui devotè intersunt, cum Sacerdote offerunt; unde inter Missarum preces ait Sacerdos: *Orate,*

fratres,

fratres, ut meum ac vestrum pariter in conspectu Domini sit acceptum sacrificium. Et in canone: *Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, tibique reddunt vota sua æterno Deo & verq.* Demùm quia laïci præsertim in primitiva Ecclesia quædam offerebant à Sacerdote benedicenda, consecranda, Deoque offerenda, quæ absente Sacerdote ipsi laïci benedicere & offerre solebant: de quo variarum oblationum ritu videri potest tertius Canon Apostolorum.

Objicies demùm quædam facta. In primis Frumentius apud Theodoretum *lib.1. hist. Ecclesiast. cap.23.* cùm juvenis in India commoraretur, Christianos mercatores Romanos illuc appulsos ad celebranda divina mysteria seu Liturgias invitavit; nec tamen ipse, nec advenæ Sacerdotes erant. Ergo tunc à Laïcis Eucharistia confecta est. 2. In actis S. Petronillæ habetur ipsam celebratis Dominicæ oblationis mysteriis & Eucharistiâ refectam, mortem obiisse. 3. In Prato spiritali, *cap. 25.* refertur Monachum laïcum super panes, quos secum habebat, verba consecrationis pronuntiasse, Angelumque astitisse qui panes consecratos esse declaravit. Ergo conficiendæ Eucharistiæ potestas non est Sacerdotibus eximia.

Respondeo ad primum, Frumentium cum mercatoribus preces, Psalmos, aliáque pietatis officia unà celebrasse: Nicephorus enim, Sozomenus, & ex quo tres illi historiam mutuati sunt, Ruffinus lib.1. cap.9. solius orationis meminerunt. Quam Theodoretus Liturgiam nominavit vel in latiori acceptione, vel quia preces illas, quas inter celebranda Missarum

solennia

solennia Romana Ecclesia fundere solebat, ipsi sine consecratione fuderunt: sicut apud nos qui orationes aliáque devotè legit, quæ in Missali habentur, solâ consecratione omissâ, Missam siccam celebrare dicitur. Quod si de Liturgia strictè sumpta loquutum fuisse contendas Theodoretum, dicendum nec constare utrum Frumentius ille fuerit Sacerdos, cùm postea fuerit à S. Athanasio in Indorum Episcopum ordinatus; nec utrum illi mercatores secum Sacerdotem ullum adduxerint tantæ peregrinationis comitem, cùm videamus in navibus & triremibus Catholicorum in longinquas præsertim regiones proficiscentibus aliquem semper advehi Sacerdotem periclitantibus succursurum, quem Eleemosynarium vocant.

Ad 2. dico in actis S. Petronillæ non haberi ipsam divina celebrasse mysteria, sed celebratis utique ab aliquo Sacerdote eam invisente mysteriis, spiritum emisisse. In primitiva namque Ecclesia Sacerdotibus solenne erat ad Christianos in carcere ergastulisque detentos convenire, quò afflictis solatium, angustiatis auxilia, certantibus verbi & Eucharistiæ potissimùm robur conferrent, ut in Cypriani operibus passim legere est. Sufficient hæc ex libro 1. epistol.2. *Quomodo docemus aut provocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis sanguinem Domini denegamus? Viventibus communicatio à nobis danda est, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione corporis & sanguinis Christi muniamus. Cùm ad hoc fiat Eucharistia, ut possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra adversa*

adversarium volumus, munimento dominicæ saturitatis armamus.

Ad tertium suppositâ veritate historiæ, quam falsam aliqui subodorantur, sicut librum in nonnullis vitiatum fuisse dicunt, dicendum totum id miraculosè & de potentia extraordinaria contigisse; unde ex facto insolito ordinariam Ministrorum potestatem dimetiri absurdissimum est. Ex rei porrò gestæ narratione clarebit solâ Dei absolutâ potentiâ illud miraculi evenisse. *Frater quidam erat in Cœnobio Cuziba, qui sanctæ oblationis verba ritumque didicerat. Die ergo quadam ut benedictiones ferret, cùm jam rediret ad Monasterium, verba sanctæ oblationis, quasi versus aliquos caneret, dixit. Easdem verò benedictiones imposuerunt Diaconi sancto Altari. Quas cùm Abbas Joannes Presbyter offerret, qui postea Cæsareæ Palestinæ Episcopus fuit, non vidit, ut solitus erat, sancti Spiritus adventum. Contristatusque valde, & cogitans ne quid fortè peccasset in mente, atque ideo se Spiritus sanctus avertisset, ingressus est sacrarium plorans, corruitque in faciem suam. Apparuit autem ei Angelus Domini dicens: Quoniam frater ille qui oblationes attulit, verba sanctæ oblationis in via dixit, sanctificatæ jam ac perfectæ sunt. Ex tunc igitur statuit senior, ut nullus deinceps addisceret sanctæ oblationis verba, nisi qui ordinatus ad hoc esset, neque passim ea quispiam diceret quocumque tempore absque loco consecrato.*

Ex quibus verbis manifestum est, consecrationem illam nequaquam modo ordinario contigisse. Cùm enim certum sit ad consecrandum desiderari de via ordinaria Ministri intentionem

nem

nem, planum est, Fratrem illum tanquam ministrum ordinarium oblationes non consecrasse; non enim intentionem necessariam habuit, qui quasi versus aliquos verba benedictionis, quæ didicerat, canebat. Neque enim Diaconus, vel Subdiaconus, qui inter Missarum solennia verba consecrationis ex Evangelio vel Epistola Pauli canit, continuò oblatum panem consecrare intendit: nec qui verba illa in refectorio panibus instructo legit (ut in sacris Clericorum & Regularium Conventibus fieri assolet) præsentes panes consecrat, ut suo loco latiùs exposuimus. Unde si verba illa divinitus ad consecrandos panes assumerentur, non ordinarii ministerii, sed insoliti miraculi argumentum esset.

Voluit autem Deus eo singulari prodigio significare sacratissima conficiendæ Eucharistiæ verba, quibus quidquid in Religione augustius est conficitur, non nisi profunda veneratione, à solisque Ministris esse proferenda, neque esse puerilibus ludicris & jocis exponenda. Hac de causa in eodem Prato spiritali *cap.* 196. refertur miraculum quod pueris Appamiensibus contigit, qui joco verba consecrationis protulerant.

„ Narravit nobis Gregorius Africanæ Pro„ vinciæ Præfectus, fidelis vir, & Monacho„ rum ac pauperum amator, bonisque semper „ congaudens. In provincia, inquit, mea (erat „ autem Appamiensis secundæ Syrorum pro„ vinciæ, ex oppido quod dicitur Thorax) „ ager est ab urbe quasi quadraginta milliari„ bus distans, qui Gonagus dicitur. In hoc, „ sive in ejus finibus pueri pascebant pecora, &

„ ut solet pueris contingere, puerili con„ suetudine voluerunt ludere. Cumque lude„ rent, dixerunt ad invicem: Venite celebremus „ Missam, & offeramus sacrificium, & com„ municemus, sicuti semper in Ecclesia Presby„ ter facit. (*Vide quomodo sacra facere solius fuit* „ *semper Sacerdotis.*) Quod cùm placuisset om„ nibus, constituunt ex eis unum in ordine „ Presbyteri, duósque alios pueros in ministro„ rum officio, veniuntque ad saxum quoddam „ (erant enim in planitie) ac supra saxum in „ morem Altaris apponunt panem & vas te„ steum cum vino: assistúntque, unus quidem „ coram altari, qui fungebatur officio Presbyteri „ medius; duo verò alii hinc atque hinc veluti „ ministri: & ille quidem sanctæ oblationis „ verba dicebat, illi verò fasciolis quæ fere„ bantur pro flabellis utentes auram faciebant. „ Qui verò Presbyteri fungebatur officio ideo „ sanctæ oblationis verba sciebat, quia con„ suetudo fuit in Ecclesia, ut pueri in Missis „ ante sacrarium assisterent, primique post „ Clericos communicarent Sanctis Christi Dei „ nostri venerandisque mysteriis. Quoniam ve„ rò quibusdam in locis altâ voce consueverunt „ Presbyteri sancti sacrificii orationes pronun„ tiare, pueri, ut propiùs astantes, sæpiùs ea „ audiendo didicerant.

„ Cùm igitur omnia secundùm Ecclesiasti„ cam consuetudinem fecissent, priusquam pa„ nes frangerent ac communicarent, ignis cœ„ litus delapsus quæ proposita erant consum„ psit omnia, saxúmque totum combussit, ita „ ut nihil omnino neque saxi, neque eorum „ quæ fuerant superposita relinqueretur. Hoc re-

pentè

„ pentè factum cùm pueri vidissent, in terram „ omnes præ timore corruerunt, ac diutiùs se„ mivivi permanserunt, neque erumpere vo„ cem, neque de terra surgere valentes.

„ Cum verò non redirent domum horâ quâ „ consueverant reverti, sed pavidi in pavi„ mento jacerent, exierunt è villa parentes eo„ rum, ut viderent cujus rei gratiâ consueto „ legitimo tempore non revertissent. Egressi „ autem pueros omnes humi jacentes invene„ runt, neque agnoscentes aliquos, neque lo„ qui se alloquentibus valentes. Parentes ita„ que semivivos eos aspicientes, unusquisque „ filium suum assumentes domum retulerunt, „ videntésque pueros in hujusmodi excessu diu„ tiùs durantes, mirabantur nimium, causam „ stuporis eorum omninò ignorantes, nec dis„ cernere valentes; sæpiusque illos per totum „ diem interrogantes, responsum nullum ac„ cipere ab eis potuerunt, & quæ illis accide„ rant scire omninò nequiverunt, donec dies „ illa & nox tota præteriit. Tunc enim & pue„ ri paulatim in ipsos reversi cuncta ipsis retu„ lerunt quæ gesta fuerant, & quæ illis conti„ gerant. Assumentes verò parentes suos & „ omnes loci ipsius habitatores egressi sunt, & „ locum eis ostenderunt in quo mirabiliter ista „ contigerant, vestigia quædam illapsi ignis „ indicantes.

„ Audientes verò quæ facta fuerant, & ipsis „ indiciis rerum admoniti in civitatem cucur„ rerunt, cunctáque Episcopo civitatis nuntia„ verunt: qui percussus magnitudine & novi„ tate miraculi, cum omni Clero festinus ac„ currit: vidensque pueros, & rursus ab eis

„ quæ

„ quæ evenerant audiens, & cœleſtis ignis ve-
„ ſtigia intuens, pueros quidem omnes conti-
„ nuò in monaſterium immiſit, locum verò
„ Monaſterium fecit latiſſimum; ſupra locum
„ autem ignis Eccleſiam conſtruxit, & ſanctum
„ erexit Altare.

„ Dicebat autem ipſe Dominus Gregorius fi-
„ deliſſimus vir, unum ſe iſtorum puerorum
„ aſpexiſſe, ejúſque Monaſterii ubi miraculum
„ acciderat, Monachum ipſum cognoviſſe. Et
„ iſtud quidem magnum reverà ac divinum
„ ſtupendúmque miraculum Gregorius Vene-
„ rabilis nobis ætate noſtra contigiſſe enar-
„ ravit.

Vides quantâ reverentiâ verba quibus tremenda myſteria conficiuntur, habenda ſint; unde prudentiſſimè Catholica Eccleſia à Spiritu ſancto gubernata verba illa à Sacerdotibus rem divinam facientibus demiſsâ voce pronuntianda præcepit. Quare ex hujuſmodi hiſtoriis nihil aliud inferre poſſunt noſtrates hæretici, niſi meritò ſibi timendam eſſe divinæ iræ indignationem, quia omnes myſteriorum divinorum miniſtros per ſummam totius ordinis & hierarchiæ perverſionem eſſe contendunt.

Miniſter diſpenſandæ Euchariſtiæ.

Secunda ſpeculationis pars aſſerens Sacerdotem eſſe jure divino diſpenſandæ Euchariſtiæ miniſtrum, nullam patitur difficultatem. Quos enim Apoſtolus, 1. Cor. 4. *Miniſtros Chriſti*, eoſdem *diſpenſatores myſteriorum Dei* appellat: & Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 8. *Semper*, inquit, *in Eccleſia mos fuit ex Apoſtolica traditione deſcendens*

dens, ut laici à Sacerdotibus communionem acciperent. Sanè ille connaturalis est sacramenti dispensator, qui ejusdem est consecrator, cùm non consecret nisi ut dispenset. Sacerdos etiam medius Deum inter & hominem constituitur: unde sicut ad eum populi dona Deo offerre spectat, ita ad eundem sanctificata divinitus dona juxta sacras divini commercii leges reciprocè tradere pertinet. Denique summi Sacerdotis Christi exemplum tenemus, qui consecratum in ultima cœna corpus suum distribuit. At Sacerdotes personam Christi sustinent, ejúsque nomine adoranda mysteria conficiunt: eorum ergo est Christum nedum consecrantem, sed consecrata etiam dispensantem imitari.

Quin etiam adeo Sacerdotibus eximium est dispensandæ Eucharistiæ ministerium, ut ad id muneris præter potestatem Ordinis ipsa etiam jurisdictionis potestas, quâ Parochus in parœcia, Episcopus in diœcesi, Summus Pontifex in tota Ecclesia gaudet, desideretur. Pastorum enim est spiritales Christiani gregis oves pascere: pascitur autem potissimùm divino Eucharistiæ cibo Christianus. Id autem ne ita intelligas, quod jurisdictio ad valorem sacramenti & substantiam actus necessaria sit, sed quia sine illa consentaneus modus & ordo non servatur. Quam quidem jurisdictionem jure ordinario sibi propriam in alios Sacerdotes curam animarum non habentes Parochus, Episcopus, & supremus Antistes possunt delegatione transfundere, quam ipsi à Christo receperunt, juxta illud Magni Leonis epistola ad Theodorum Episcopum Forojuliensem: *Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus hanc*

Præpositis Ecclesia tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.

Ultima denique pars, quæ ait Diaconos posse ex commissione Eucharistiam potestate delegatâ dispensare, ex usu primitivæ Ecclesiæ comprobatur, cujus locupletissimi testes sunt Justinus Martyr apologia 2. *Ii*, inquit, *qui apud nos Diaconi appellantur, omnibus adstantibus panem & vinum & aquam consecrata porrigunt.* Testatur etiam S. Cyprianus *serm. de lapsis*, Diaconum puellæ de sacramento Calicis infudisse. Commissam quoque sibi fuisse Dominici Sanguinis dispensationem Beato Pontifici Sixto S. Laurentius fundendi proprii sanguinis sitibundus regerebat. Denique Concilium Carthaginense IV. & Gelasius Papa *epist.* 10. Diaconos præsente Episcopo & Presbytero posse Eucharistiam corporis Christi populis, si necessitas cogat, jussos erogare clarissimè tradunt.

Nec illud obstat, quod Tertullianus *lib. de corona militis*, scripsit: *Eucharistiæ sacramentum nec de aliorum manu quàm de Præsidentium sumimus.* Non obstat, inquam: tum quia Diaconus ex commissione præsidens esse potest. Tum quia si per præsidentes soli Pastores, Presbyteri & Episcopi intelligendi sunt, loquitur de ministris quibus id jure ordinario competit, à quibus & communiter Sacramenta recipimus. Tùm demùm, quia hoc inde tantùm colligi potest, non eundem semper dispensandæ Eucharistiæ morem in Ecclesia viguisse, sed

ſed variam fuiſſe conſuetudinis illius pro ratione temporum, occaſionum, & emergentium neceſſitatum diſciplinam. Nam per ſolos Preſbyteros ordinariè, quandoque per Diaconos ſub utraque ſpecie, & deinde per eoſdem Diaconos ſub unius ſpecie vini Euchariſtia diſpenſata eſt.

Qui poſtremus uſus fuit in Eccleſia frequentior & pervulgatior; quia ut rectè obſervat S. Thomas *quæſt.* 82. *art.* 3. ad diſpenſandum Sanguinem in Calice contentum non oportet Euchariſtiam immediatè tangi, ſicut tangitur ſpecies panis dum corpus Chriſti porrigitur; tam ſacra autem immediatè non niſi à manibus conſecratis tangi, debita tremendis myſteriis reverentia poſtulat. Tum quia ſanguis redemptionem à Chriſto in populum derivatam ſignificat, unde & conſecrando Calici aqua, quæ populi typus eſt, permiſcetur. Et quia Diaconi Sacerdotem inter & populum medii interſunt, convenientius viſum eſt, ſi eis ſanguinis potiùs quàm corporis diſpenſandi provincia demandaretur. Demùm quia quando diſpenſatio ſanguinis erat in uſu, ipſe ritus miniſterium Diaconi poſtulabat, ne Euchariſtiæ diſpenſatio nimium eſſet celebranti Sacerdoti oneroſa.

Cæterùm neque corpus, neque ſanguinem Diaconi niſi ex commiſſione diſpenſare queunt, ſeu ut jura dicunt, nonniſi ab Epiſcopo vel Presbytero juſſi. Nec obeſt quod ſanctus Thomas doceat Diacono *ex officio* competere Dominici Sanguinis diſpenſationem. Non obeſt, inquam; non enim eatenus id ex officio Diaconis competit, quatenus eo jure ipſi gaudeant,

ſed quia ex officio habent, ut illud ſibi muneris committi poſſit, quod Subdiaconis vel Clericis inferioribus, & multò minùs laïcis committi nequaquam valet. Et quanvis non ſoleat jam id Diaconis committi, in neceſſitate tamen de conſenſu Paſtorum Euchariſtiam licitè Diaconus diſpenſaret, cùm hæc diſpenſatio fuerit olim uſurpata, & Conciliis probata, nec ullo ſit jure, urgente præſertim neceſſitate, prohibita.

An autem laïci poſſint eſſe diſpenſandæ Euchariſtiæ miniſtri? Certum eſt ſecundùm præſentem Eccleſiæ diſciplinam, nullum laïcum Euchariſtiam etiam extremum vitæ ſpiritum agentibus diſpenſare. Præceptum enim recipiendi ſacri Viatici tunc ſolùm ligat, cùm Euchariſtia eâ quâ par eſt, & quæ tantam decet majeſtatem, reverentiâ accipi poteſt. Exigit autem tremendorum myſteriorum dignitas, ut à ſolis miniſtris in Eccleſia deſignatis, ſervatiſque ſervandis diſpenſetur.

Unum excipio perſequutionis caſum, in quo milites Chriſti ad pugnam munimento dominicæ ſaturitatis armandi ſunt. Hinc Baſilius in epiſtola ad Cæſariam Patritiam (quam Græcè extare vir doctiſſimus Groperus teſtis eſt, ne quis in Latinis quæ extant, eam deeſſe cavilletur) *Perſequutionis*, inquit, *temporibus neceſſitate cogi quempiam; Sacerdote aut Diacono non præſente, Communionem propriâ manu ſumere, nec difficile eſt, nec ſuperfluum demonſtratu, quod longâ conſuetudine hoc ipſo rerum uſu confirmatum eſt: in Alexandria & Ægypto laïcorum quiſque, ſeu quiſquis de populo eſt, utplurimùm communionem in domo ſua habet.* Narrat etiam

etiam Cyprian. fœminam quandam arcam suam, in qua Domini corpus ex Ecclesia asportatum, indignis manibus aperire tentantem, igne inde surgente deterritam fuisse, ne auderet attingere. Hac de causa inclytæ Mariæ Stuart Scotiæ Reginæ sibimet communionem dandi facultatem Pius V. fecit, ut adversùs impiæ Elizabetæ non tam mulieris quàm furiæ tyrannidem muniretur. Sanè cùm persequutionis tempore sacri cœtus nec liberi, nec frequentes esse possint, sacris peractis Eucharistia petentibus justissimè datur asportanda domum, ut paratam in conspectu suo habeant mensam adversus eos qui tribulant ipsos.

Scio etiam hunc morem dispensandæ à laïcis Eucharistiæ unius persequutionis occasione cœptum, non statim redditâ Ecclesiæ pace desiisse. Nam teste Hieronymo apologia in Jovinianum, Romani sua ætate Eucharistiam domi sumebant: quod licèt nec reprehendat, nec probet, illud tamen ægerrimè fert, quod eodem die post rem uxoriam quidam communicarent, qui tamen Ecclesias ingredi non audebant. *An alius*, inquit, *in publico, alius in domo Christus? Quod in Ecclesia non licet* (nimirum circa corpus Christi, à qua potissimùm habet Ecclesia quod sacra sit) *nec domi licet*. Nam cæteroquin multa fiunt domi quæ in Ecclesia fieri nec liceret, nec deceret, nec expediret.

Quin tanta erat olim de hoc divinissimo Sacramento fides & devotio, tanta ejus cum utilitatis tum necessitatis persuasio, támque altè fidelium animis cordibúsque infixa, ut divinus ille cibus, in cujus usu sancto tota Christianæ

vitæ felicitas sita est, ad Monachorum desertos secessus deferretur, in eorumque usum quotidianum asseruaretur. Testis enim est Palladius in vita Apollo Abbatis, *cap.* 52. Fratres qui cum ipso erant, non priùs alimoniam accipere consuevisse, quàm Eucharistiæ Christi hora diei nona communicassent, ne Deus procul ab eis recederet, qui se à divinis Sacramentis amovent; quia nimirum eximiæ & Angelicæ puritatis discipulos Abbas ille regebat. Nam cœteroquin testatur qui eodem tempore floruit Chrysostomus *hom.* 17. *ad Hebr.* eos qui tum eremum incolebant Monachos Eucharistiam semel in anno, fortassis etiam & post duos annos, fortassis quoque adhuc rariùs (nimirum pro ratione culparum eremi pœnitentiâ expiandarum) participasse. Porrò Monachos etiam laïcos sibimetipsis Eucharistiam dispensasse author est Basilius in epistola suprà laudata ad Cæsariam Patritiam; cap. 18. *Omnes*, inquit, *in eremo vitam agentes, ubi non est Sacerdos, communionem domi servantes à seipsis communicant.* Et hac de causa Eucharistiam in columbis aureis vel argenteis super altare pendentibus, ut inde identidem reficerentur, asservabant. Cujus ritus meminit tum prælaudatus Basilius, tum etiam V. Synodus Constantinopolitana, *actione* 1. *&* 5.

Sed quid mirum si Eucharistia ad desertorum antra in Religiosorum hominum usum deportaretur, cùm etiam à peregrè profecturis terra marique delata sit. Etenim in Martyrologio, 18. Calend. Septembris legimus sanctum Tharsitium Sacramenta corporis Domini deferentem Pagani cùm reperissent, cœpisse

eos

eos d'squirere quid gereret. Is verò indignum ratus margaritas porcis, hoc est discussoribus prodere, ab eis tamdiu fustibus & lapidibus mactatus est, donec spiritum exhalavit. Porrò evoluto ejus corpore sacrilegi nihil Sacramentorum Domini in ejus manibus aut vestibus invenientes, eo relicto fugerunt cum terrore. Refert etiam S. Ambrosius oratione de fratris sui obitu, quod Satyrus frater in naufragio constitutus, cùm quâ vehebatur navis scopuloso illisa vado urgentibus hinc inde fluctibus solveretur, non mortem metuens, sed ne vacuus mysterii è vita exiret, ab initiatis divinum illud fidelium poposcit sacramentum, non ut curiosos oculos arcanis insereret, sed ut fidei suæ consequeretur auxilium. Etenim ligari fecit in orario, & orarium involvit in collo, atque ita se dejecit in mare, non requirens de navis compage resolutam tabulam, cui supernatans inniteretur, quia fidei solius arma quæsierat. Quibus se munitum satis credens, alia non desideravit auxilia. Nec deseruit spes, nec fefellit opinio: primus servatus ex undis, & in portum terrenæ stationis evectus fuit. Magnus etiam Gregorius *lib.* 3. *dialogorum*, *cap.* 37. narrat fideles in Adriatico mari naufragium propè facturos sibimet pacem dedisse, & corpus atque sanguinem Redemptoris accepisse. Verùm hic asportandæ domum, & à laïcis ministrandæ Eucharistiæ usus innumeris propemodum offendiculis, abusibus, scandalis cùm esset obnoxius, cessante persequutione sublatus, & variis Conciliis, Toletano I. *can.* 14. Cæsaraugustano *can.* 3. Rothomagensi *can.* 2. abrogatus est; cessante enim causâ desiit effectus. Testatur

tamen Arcadius *lib.* 3. *cap.* 59. Monachos Græcos iter agentes Euchariſtiam ſecum deferre.

Nonnulla quæ circa Euchariſtiæ conſecrationem & diſpenſationem obſerventur ſcitu digna.

In calce hujus ſpeculationis quædam de Euchariſtiæ ſive conficiendæ, ſive diſpenſandæ miniſtris advertere operæpretium duxi.

Primùm nota, Sacerdotem Euchariſtiam conſecrantem eandem recipere oportere, ut illius fiat particeps quod Deo offert, aliiſque diſpenſat. Tum quia id fert Eccleſiæ conſuetudo ab Apoſtolica traditione profecta. Tum quia conſuetudini illi ſuo Chriſtus præivit exemplo, qui corpus ſuum & Patri obtulit, & diſcipulis porrexit, & ore proprio accepit. *Ipſe conviva, ipſe convivium, ipſe comedens & quod comedebatur*, ut loquitur Hieronymus *epiſt.* 150. Id autem congruebat; tum quia id exigit ratio convivii, ut cibi & potus communionem & conſociationem habeat ipſe convivator; & decorum eſt invitantem excipientemque alios convictorem eſſe, & non tantùm conditorem inſtructorémque convivii. Tum quia ne diſcipuli corpus & ſanguinem Chriſti ſumere horrerent, prior ipſe Chriſtus Sacramentum ſuum convenientiſſimè deguſtavit. Denique Sacerdos numeris ſuis omnibus abſolutus non inchoatum duntaxat, ſed integrum ſacrificium obtulit: integritas autem ſacrificii rei oblatæ conſumptionem poſtulat. Nec fructu ſacramenti Chriſtus caruit, nón quòd intenſior,

vel cumulatior evaserit gratia Salvatoris, cujus plenitudo nullum recipit incrementum; sed quia spiritûs dulcedinem percepit, atque ingentem animi vigorem, quo infinitos proximè futuræ passionis labores toleraret.

Nota secundò, quod in casu quo plures Sacerdotes simul celebrant, uti in ordinatione contingit, in qua novi Sacerdotes unà cum Episcopo eandem hostiam consecrant, & dum Cardinales cum Summo Pontifice rem sacram faciunt; tunc novi Sacerdotes cum Episcopo simul conficiunt, unde non debent Antistitis verba antevertere, ne præcipui celebrantis fraudetur intentio & forma, néve contingat Episcopum non offerre sacrificium, imò nec tunc perfectum fieri sacrificium; siquidem solus Pontifex sub utraque specie sacramentum sacrificiúmque consumit, quod tamen in ea suppositione non confecisset, si nimirum alii præveniendo consecrassent. Unde novorum Sacerdotum ea debet esse intentio, ut non nisi cum Episcopo consecrent, caventes interim ne priùs quàm Episcopus verba protulit formam ipsi absolvant. Scio Richard. & Cajetan. opinari novos Sacerdotes verba sacra non nisi recitativè in signum potestatis sibi concessæ, atque in memoriam convivii à Christo cum Apostolis celebrati, partim instructionis, partim ceremoniæ causâ proferre. Sed cùm oppositum non solùm S. Thomas, sed Innocentius etiam Papa *lib. 4. mysteriorum Missæ, cap. 25.* verbis significantissimis doceant, traditæ doctrinæ adhærendum & standum est.

Notandum tandem Sacerdotes, tametsi curam animarum non habentes, ad conficien-

dam itentidem Eucharistiam divina lege teneri tamen. Non enim frustra eis in persona Apostolorum dictum est : *Hoc facite in meam commemorationem.* Et sanè sicut inanis est potestas quæ in actus nunquam funditur, inordinatum etiam est concreditâ sibi divinitus potestate nunquam uti, nunquam pro populo, nunquam in honorem Dei, nunquam in commune Religionis bonum offerre. Ergo ille Sacerdos est servus malus, piger, & inutilis, subindeque juxta Veritatis oracula in tenebras exteriores ejiciendus, qui talentum abscondit in terra; quia omni habenti dabitur, & abundabit : ei autem qui non habet, & quod videtur habere auferetur ab eo, *Matth.* 25. Unde intolerabilis eorum incuria est, qui præcipuis anni festis diebus non celebrant, vel ne celebrent impedimenta ponunt. Nam & in cap. *Dolentes*, de celebrat. Missar. reprehenduntur qui vix quater in anno celebrant, Deum quantum in ipsis est gloriâ, Ecclesiam militantem auxilio, Patientem solatio, Triumphantem gaudio, seipsos remedio privantes.

Reflexio.

Imitamini quod tractatis, inquit novis Ministris ad sacros Ordines provectis Episcopus. Audiant sacri Ministri, timeant Sacerdotes. Nihil eorum statu munereque divinius, quibus solis tam divina tractare datum est : at nihil illis miserabilius, qui quæ tractant non imitantur. Heu! heu Domine Deus (lamentatio est Bernardi, Gregorii, & aliorum Patrum) facta est plaga nostra insanabilis, postquam

quam ipsi Medici vulnera fovent; & qui se pro populi peccatis intercessores objicere tenentur, ipsi graviora committunt. Quomodo Deum placabimus, si dispensator mysteriorum, qui ante Dominum stat jugiter, & versatur inter altaria semper, inde sibi sumat crimen, unde aliis veniam debuerat reportare?

Cui rei similes dixerimus ministros malos, nisi aquæ quâ intingitur baptizatus, quæ baptizatorum peccata diluens illos ad regnum cœleste mittit, & in cloacas ipsa descendit? Grandis sanè dignitas divina tractantium, sed grandior ruina si peccant. Ne lætentur ad ascensum, sed timeant potiùs ad lapsum; quia non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quàm mœroris de sublimioribus corruisse. Considerate quale sit divinis Sacramentis insistere, quid sit populo sancto præesse. Tales eos esse decet qualia sunt Sacramenta quæ ministrant, ne vindictam adversùm offerentem postulent, quæ ad impetrandam veniam obtulerant.

Eucharistiam conficere, confectam dispensare sublimitas est sine socio, *quâ nec majus quippiam, nec præstantius apud nos est*, ut *orat.* 1. Nazianzenus ait. Verùm honor sublimis eminentem postulat sanctitatem. *Quo non oportet esse puriorem*, inquit Chrysost. hom. 60. ad popul. Antioch. *tali fruentem sacrificio? Quo solari radio non splendidiorem manum carnem hanc dividentem? Linguam quæ tremendo nimis sanguine rubescit?* Frustra altarium Ministri à populo segregantur, qui divisam à populo vitam non agunt. Vilescit Sacerdotii dignitas, quia in pluribus nihil nisi plebeium & commune, nihil separatum & eminens populi resp-

ciunt. *Quomodo*, inquit Ambrosius epist. 10. *obſervari poteſt à populo, qui nihil ſecretum habet à populo? Quid in te miretur, ſi tua in ſe cognoſcat?*

Ergo quod ſumus officio, profeſſione & moribus ſimus: congruat actioni nomen, & actio reſpondeat nomini: ne ſit honor ſublimis, & vita proclivis; deifica profeſſio, & illicita actio; gradus excelſus, & mores abjecti. Hæc autem adverſus malos miniſtros ita dicta ſint, ut & ſanctos fideléſque diſpenſatores, malorum etiam ſtatum, dignitatem authoritatémque veneremur. Statum enim Sacerdotalem revereor quantùm non poſſum dicere; tantùm revereri me quantùm debeo, non audeo dicere. Neminem lædit, qui in vitia generatim invehitur, maximè qui libros ſcribit: etſi enim Concionator peccata univerſim reprobet, tamen ad definitos auditores oratio ejus non reſtringitur; unde cum magna illi cautela loquendum eſt, non quod veritatem in injuſtitia detinere fas ſit, ſed ut adjuncta ſeu circumſtantias ſeriò perpendat, ne ponendo in cœlum os ſuum plus obſit quàm proſit: nihil ergo temerè, nihil niſi de conſilio prudentum, nihil niſi de Epiſcoporum aſſenſu & juſſu, totum moderante chriſtianâ prudentiâ aggrediatur. At verò liber publici juris factus dum vitia generalia abuſúſque inſectatur, à loco, tempore, perſoníſque privatis omninò abſtrahit, nullum ſeorſim ſugillat, nudam veritatem, adverſus quam nihil poteſt, ſed pro ea, exponit ægris quidem oculis inviſam, ſed puris amabilem. Quod hîc obiter obſervare libuit, quia nonnullos ægrè & indignè ferre audivi, quòd variis natis paſſim

occaſionibus

occasionibus nonnulla ex Patribus adversùm Rectores animarum incuriosos, Clericos vocationis suæ celsitudinem non satis attendentes, Regulares etiam collapsæ disciplinæ, vel alios quosvis Sanguinis Christi Sacramentorumque dispensationem non satis idoneis committentes, quibus temporalium rerum gerendarum provinciam non crederent, exaravi. Verùm his offendi generalissimis monitis delicatissimi fastidii est. Sanè si hujusmodi teneritudinis ratio habenda esset, expungenda forent integra Patrum volumina; quid enim aliud resonant Salviani de providentia libri; quid integri Gregorii Magni, Bernardi, aliorumve Sanctorum sermones adversus populi, Cleri, collapsorúmque Monasteriorum excessus, vel abusus intorti?

Nonne sancti Patres universi temporum suorum vitiis ingemuerunt, & disciplinæ Ecclesiasticæ labes & defectiones non ullo in personás ullas, & multò minùs in hominum status odio (quod hæreticorum proprium est) sed misericordiâ & charitate, atque Ecclesiæ honoris amplificandi gratiâ adverterunt & deplorarunt, ut disciplinæ deformatæ profluvium, casus, & inclinationes ad pristinum, si fieri posset, decus splendorémque referrent? Ne ergò morosi illi vitilitigatores veritatem in invidiam, charitatem in crimen vocent. Ne dolorem ex illatis Ecclesiæ incommodis conceptum ab uno in Ecclesiam Matrem amore filiali profectum pro vitio ducant. Quia etsi vitiorum vulnera generatim tamen incessimus, non ad ludibrium ea vel dedecus ostentamus, sed ad conciliandam sanitatem aperimus.

Quid dixissent illi tam tenelli, tam ad punctionem ab omnibus singularibos personis præscindentem molles, tam quærentes qui loquantur placentia; quid dixissent si cum Cypriano *tract. de lapsis*, scripsissem: *Quod traditam divinitus disciplinam pax longa corruperat; quod non in Sacerdotibus religio devota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina vigebat?* Quis lites non movissent, si ex Nazianzeno carmine de vita sua exscripsissem, *Christianam omnem evanuisse virtutem, nihil ex ea, vel parum admodum esse reliqui; nec jam se nisi lacrymas Ecclesiæ quidquam largiri posse?* Quantùm queritati fuissent, si cum gemebundo Magno Gregorio *lib.1.epist.4.* deplorassem, *in Ecclesiæ navim undique intrare fluctus, ut jam quotidianâ ac validâ tempestate quassatæ putridæ naufragium tabulæ sonent?* Sed ad istas Bernardi non tam voces quàm fulmina quantùm stomachati excanduissent, si nomine meo, suppressâ tanti Doctoris mentione protulissem quæ *serm.34.in Cant.* vibrat velut sagittas acutas & carbones desolatorios: *Serpit hodie putrida tabes per omne corpus Ecclesiæ, & quo latiùs, eo desperatiùs, eòque periculosiùs, quo interiùs.* ::: *Ministri Christi sunt, & serviunt Antichristo. Non fugare, non fugere eos potest, ita invaluerunt & multiplicati sunt super numerum. Intestina & insanabilis est plaga Ecclesiæ, & ideo in pace amaritudo ejus amarissima?*

Sed Regularibus pepercit Bernardus suavi illâ suâ & mellitâ pietate? Minimè gentium, & cùm esset ipse religiosæ vitæ professor, instaurator & gloria, judicium nihilominus incipiebat

bat à domo sua. In primis strictioris observantiæ professores, quorum magna in victu parcitas & asperitas, in vestitu notabilis vilitas, in opere manuum quotidiana desudatio, in jejuniis & vigiliis jugis exercitatio, totius denique vitæ austerior conversatio commendabiliores efficit; superba tamen de aliis contemptio & detractio clamorem invectionis & susurrum detractionis emittit, sic apologia ad Guillelmum Abbatem perstringit. *Væ portantibus crucem, non sicut Salvator suam, sed sicut ille Cyrenæus alienam! Væ citharœdis citharizantibus: non ut illi de Apocalypsi in citharis suis, sed verò ut hypocritæ in alienis! Væ semel, & væ iterum pauperibus superbis! Væ inquam semel, & væ iterum portantibus crucem Christi, & non sequentibus Christum: quia nimirum, cujus passionibus participant, humilitatem sectari negligunt. Duplici quippe contritione conteruntur qui hujusmodi sunt, quando & hic pro temporali gloria temporaliter se affligunt, & in futuro pro interna superbia ad æterna supplicia pertrahuntur. Laborant cum Christo, sed cum Christo non regnant. Sequuntur Christum in paupertate sua, sed in gloria non sequuntur. De torrente in via bibunt, sed non exaltabunt caput in patria. Lugent nunc, sed tunc non consolabuntur. Et meritò: quid enim facit superbia sub pennis humilitatis* JESU? *Nunquid non habet quo se palliet humana malitia, nisi unde involuta est infantia Salvatoris? Et quomodo intra præsepium Domini simulatrix arrogantia se coarctat, pro vagitibus innocentiæ malum ibi detractionis immurmurat? An non illi superbissimi de Psalmo, quorum prodiit ex adipe iniquitas eorum, multò tutiùs*

operti sunt iniquitate & impietate sua, quàm nos latemus sub sanctitate aliena? Quis enim magis impius, aut profitens impietatem, ac mentiens sanctitatem? ::: Magna abusio. Magna cura est ut corpus regulariter induatur; & contra regulam suis vestibus anima nuda deseritur. Cùm tanto studio tunica & cuculla corpori procurentur, quatenus cui deerunt Monachus non putetur: cur similiter spiritui pietas & humilitas, quæ profectò spiritualia indumenta sunt, non providentur? Tunicati & elati abhorremus pelliceas, tanquam non melior sit pellibus involuta humilitas, quàm tunicata superbia? Repleti deinde ventrem fabâ, mentem superbiâ, cibis damnamus saginatos; quasi non melius sit exiguo sagimine ad usum vesci, quàm ventoso legumine usque ad ructum exsaturari? Et præcipuè cùm Esaü non de carne, sed de lente sit reprehensus; & de ligno Adam, non de carne damnatus; & Ionathas de gustu mellis, non de carnis morti adjudicatus: è contra Elias innoxiè carnem comederit; Abraham gratissimè carnibus Angelos paverit, & de ipsis sua fieri sacrificia Deus præceperit. Sed & satius est modico vino uti propter infirmitatem, quàm multâ aquâ ingurgitari per aviditatem. Quod variis inibi confirmat petitis è sacris litteris exemplis.

Quantùm verò Monasteria à primitivæ observantiæ rigore deficientia non tam calamo quàm ferro, & magis cauterio adurente quàm stylo corripiente reprimat, ex eadem apologia claret. *Pauca*, inquit, *quæ & vobis displicere cognovi, & omnibus bonis vitanda esse non dubito, necessarium reor subjungere, quæ quidem etsi fieri videntur in Ordine, absit tamen ut*

sint

sint de Ordine. Nullus quippe Ordo quippiam recipit inordinatum: quod verò inordinatum est, ordo non est.

Dicitur, & veraciter creditur sanctos Patres illam vitam instituisse; & ut in ea plures salvarentur, usque ad infirmos regulæ temperasse rigorem, non regulam destruxisse. Absit autem ut credam tantas eos, quantas vides in plerisque Monasteriis, vanitates ac superfluitates præcepisse vel concessisse. Miror etenim unde inter Monachos tanta intemperantia in comessationibus & potationibus, in vestimentis & lectisterniis, & equitaturis, & construendis ædificiis inolescere potuit: quatenus ubi hæc studiosiùs, voluptuosiùs, atque effusiùs fiunt, ibi Ordo meliùs teneri dicatur, ibi major putetur Religio. ::: Sub hac abusione jam ferè ubique sic pro Ordine tenentur, fere jam ita ab omnibus sine querela atque irreprehensibiliter observantur, quanquam dissimiliter. Nonnulli quippe his omnibus tanquam non utentes utuntur, & ideo aut cum nulla offensa, aut cum minima. Aliquanti quippe hæc agunt ex simplicitate, aliquanti ex charitate, aliquanti ex necessitate. Quidam namque simpliciter ista tenent, quoniam sic eis præcipitur, parati aliter agere si aliter præciperetur ::: quidam autem ne discorditer vivant ab eis cum quibus habitant, sectantes in his non suam libidinem, sed aliorum pacem. Alii verò quia resistere non valent multitudini contradicentium, qui hæc utique tanquam pro Ordine liberâ voce defendunt; & quoties isti aliqua, prout ratio dictat, restringere vel mutare incipiunt, illi mox tota eis authoritate resistunt.

Quis in principio cùm Ordo cœpit Monasticus ad

ad tantam crederet Monachos inertiam devenire? O quantum distamus ab his, qui in diebus Antonii extitere Monachi! Siquidem illi cùm se invicem per tempus ex charitate reviserent, tantâ ab invicem aviditate panem animarum percipiebant, ut corporis cibum penitus obliti, diem plerumque totum jejunis ventribus, sed non mentibus transigerent. Et hic erat rectus ordo, quando digniori parti priùs inserviebatur. Hæc summa discretio, cùm ampliùs sumebat quæ major erat. Hæc denique vera charitas, ubi animæ, quarum charitate Deus mortuus est, tantâ solicitudine refocillabantur. Nobis autem convenientibus in unum (ut verbis Apostoli utar) jam non est dominicam cœnam manducare. Panem quippe cœlestem nemo est qui requirat. Nihil de Scripturis, nihil de salute agitur animarum, sed nugæ & risus & verba proferuntur in ventum. Inter prandendum quantùm facies dapibus, tantùm aures pascuntur rumoribus, quibus totus intentus modum nescias in edendo. Interim autem fercula ferculis apponuntur, & pro solis carnibus à quibus abstinetur, grandia piscium corpora duplicantur.

Hæc & alia omninò multa Bernardus, singularia quæque capita persequens. Etenim fusissimè describit & quanta accuratione & arte coquorum cuncta appararent, quò varietas fastidium tolleret, & adulterinis saporibus gulam provocarent. Non omittit quantâ apud eos solicitudine ova versarentur & vexarentur; quanto studio everterentur, subverterentur, liquarentur, durarentur, diminuerentur; & nunc quidem frixa, nunc assa, nunc farsa, nunc mixtim, nunc sigillatim apponerentur, soli ut fastidio

fastidio consuleretur; unde dum oculi coloribus, palatum saporibus illiciebantur, infelix stomachus, cui nec colores lucent, nec sapores demulcent, omnia suscipere coactus, oppressus magis obruebatur quàm reficiebatur.

Potum verò eorum sic facetâ gravitate carpit. *Jam verò de aquæ potu quid dicam, quando ne ullo quidem pacto vinum aquatum admittitur? Omnes nimirum ex quo Monachi sumus infirmos stomachos habemus, & tam necessarium Apostoli de utendo vino consilium meritò non negligimus; modico tamen, quod ille præmisit, nescio cur prætermisso. Et utinam vel solo, cùm etiam purum est, contenti essemus. Pudet dicere, sed magis pudeat actitari: & si pudet audiri, non pudeat emendari. Videas uno prandio ter vel quater semiplenum calicem reportari, quatenus diversis vinis magis odoratis quàm potatis, nec tam haustis quàm attactis, sagaci probatione & celeri agnitione unum tandem è plurimis, quod fortius sit, eligatur. Quale autem est illud quod nonnulla Monasteria ex more observare dicuntur, in magnis videlicet festis vina delibuta melle, pigmentorum respersa pulveribus in Conventu bibere? Nunquid & hoc fieri dicimus propter infirmitatem stomachi? Hoc verò ad nihil aliud valere video, nisi ut vel amplius bibatur, vel delectabiliùs.*

Ad alia deinde magis singularia unius singularis Ordinis laxatæ disciplinæ capita descendit. Refert enim quosdam juvenes in domum infirmorum se recipere solitos fuisse regularis abstinentiæ speciosiùs violandæ causâ, baculosque in manibus portasse: *Planè*, inquit, *necessarios, ut quàm pallor in vultu maciesque non*

non indicat, baculus sustentans mentiatur invaletudinem. Ridendas, an lugendas dixerim hujusmodi ineptias? Ubi notandum non accusari à Bernardo Monachos illos proprietatis, læsæ castitatis, vel voti obedientiæ violati; non ebrietatem exprobrat, vel crapulam; non objicit sacramentorum profanationem, ministrorum inscitiam vel incuriam: solam curiositatem, superfluitatem, & conquisitas intra sphæram abstinentiæ à carnibus in communi refectorio jugiter servatæ delicias opponit. Et tamen zelo zelatus pro arctiori regulæ custodia sic totus ignitus erumpit: *Sic Macharius vixit? Sic Basilius docuit? Sic Antonius instituit? Sic Patres in Ægypto conversati sunt? Sic denique Sancti Odo, Majolus, Odilo, Hugo, quos se sui utique Ordinis Principes & præceptores habere gloriantur, aut tenuerunt, aut teneri censuerunt? Heu me miserum, qualemcunque Monachum! Cur adhuc vivo, videre ad id devenisse Ordinem nostrum?* &c.

Sed fortassis, inquies iterum, libenter hæc audiebantur Bernardi tempestate, in hoc proinde sæculo omnis reprehensionis etiam levissimæ & generalissimæ impatiente minimè usurpanda. Ne tu vehementer falleris qui hæc cogitas? Audi ipsummet Bernardum omnes illas delicatulorum nauseas prævidentem & occupantem: *Dicam, dicam; præsumptuosus dicar, sed verum dicam. Quomodo lux mundi obtenebrata est? Quomodo sal terræ infatuatum est? Quorum nobis vita via vitæ debuit esse, dum exemplum in suis actibus ostendunt superbiæ, cæci facti sunt duces cæcorum. Utinam hæc pauca scripserim sine scandalo: Enimverò, vitia carpens, scio me offendere*

fendere vitiosos. Potest tamen fieri volente Deo, aliquibus quos me timeo exasperasse, potiùs placiturum esse, sed si desinant esse vitiosi.

Si hujusmodi apostolicarum divini viri vocum millesimam partem meo nomine usurpassem, si umbram mihi zeli illius imitandam proposuissem, nunquid perturbator, Clericorum & Religiosorum insectator, attentator à prudentia (sic enim obloquuntur viri si Superis placet prudentissimi, sed eâ prudentiâ quæ vult omnibus omnia fieri; non Pauli consilio, ut omnes lucrifaciant, sed ut omnibus placeant, omnes & palpent) desertus diris omnibus devovendus audirem.

Testis es mihi Domine Jesu, cui abscondita non sunt occulta tenebrarum, cui nuda & aperta sunt cordis arcana: testem, inquam, te appello, quem judicem pronus adoro, quia non mentior. Nosti ipse, & ita est, quantâ & quàm sincerâ dilectione, quàm profundâ & cordis medullis impressâ veneratione & Sacerdotes & Religiosos quosvis prosequar. Testes sunt quotquot me norunt (nôrunt autem multi, quantùm in hac caligine homo homini innotescere potest) me statum Sacerdotalem penè adorare, Regularem oculis habere chariorem. Dixi, & dico: nihil Sacerdotio sanctius vel sublimius; nihil Monasterio ad regulam suam composito ad salvandas animas securius. Egóne vel despicio, vel damno quos sic prædicavi, sic prædico, sic quandiu vixero Deo dante prædicabo? Quis unquam me adversùs divinos illos status vel coram audivit disputantem, vel clam susurrantem, & non potiùs in laudes omne genus effusum? Quos utriusque status pro-

fessores

fessores, nisi cum gaudio magno valde vidi, nisi cum honore excepi, nisi cum reverentia alloquutus, nisi cum humilitate scribendo memoravi, & pro virili magnificavi?

Enim verò scio, & certus sum bonos Religiosos (ut de illis speciatim loquar quos reflexionibus meis offendisse me quidam pueriliter garriunt) plebem esse illam perfectam Deo juxta Angelicum vaticinium *Luc.* 1. memoratum parandam: nam præstantissimum, Deoque gratissimum illud vivendi genus meritò existimandum est, quo homines totos se Deo consecrantes, in ejusque possessionem seipsos transferentes divinis obsequiis perpetuò mancipantur; illud in terris æmulantes quo apud Deum in cœlo Angeli absque ulla intermissione funguntur. *Quod faciunt Angeli in cœlis*, inquit Hieronymus in Psal. 115. *hoc Monachi faciunt in terris*. Quibus certissimè persuasus libenter illud usurpaverim quod Bernardus apologiâ laudatâ de se testatur: *Non adversùm Ordinem, sed pro Ordine disputare putandus ero, si non Ordinem in hominibus, sed hominum vitia reprehendo. Et quidem diligentibus Ordinem in hac re molestum me fore non timeo, quinimò gratum procul dubio accepturi sunt, si persequimur quod & ipsi oderunt. Si quibus verò displicuerit, ipsi se manifestant, quia Ordinem non diligunt, cujus utique corruptionem, id est vitia, damnari nolunt. Ipsis itaque illud Gregorianum respondeo: Melius est ut scandalum oriatur, quàm ut veritas relinquatur.* In hoc tamen à Bernardo ferè immensùm differo, quod de nullo unquam speciatim Ordine loquutus sim, qui omnes & singulos totâ voluntate complector.

CAPUT

CAPVT II.

Eucharistiæ utilitates & fructus immensi perstringuntur.

P*Erstringuntur*, inquam; infinita enim divinissimi hujus Sacramenti compendia, quibus non dicam exornandis, sed enarrandis impares sunt linguæ hominum & Angelorum, intra capitis unius angustias concludi nequaquam possunt. Facilè enim veritate ipsâ coactus immensos Eucharistiæ effectus nullâ posse oratione repræsentari quisque fatebitur, qui seriò perpenderit Christum gratiarum omnium fontem plenissimum eo fine verè & realiter in Eucharistia contineri, ut ex scaturigine inexhausta divinæ gratiæ amplissima munera hauriamus. Et certè si Christus tot beneficentiæ significationes iis contulit, in quorum tecta mortalis receptus est, vel qui unius vestis aut fimbriæ tactu distillantem medicinam percepere; quantò magis animas nostras, in quas immortali gloriâ jam præditus ingredi non dedignatur, paratas quidem illas, & ritè compositas amplissimis charismatis ornaturum esse sine dubitatione credamus? O *quàm*, inquit Chrysologus serm. 34. *docuit mulier quantum sit corpus Christi, quæ in Christi fimbria tantum esse monstravit! Audiant Christiani, qui quotidie corpus Christi attingunt, quantum de ipso corpore sumere*

fumere poffunt medicinam, quando mulier totam rapuit de fola Chrifti fimbria fanitatem. Sugamus ergo divini fponfi ubera, non typho turgentia, fed lacte manantia; ubera meliora vino, fragrantia unguentis optimis, & præclaris opima virtutibus.

SPECVLATIO I.

Varii Euchariftiæ effectus ordine recenfentur.

Divinum hoc & falutare facramentum effectus fuos nedum in animam, fed in corpus etiam dignè recipientis diffundit. Singulos paucis referemus.

Primus Euchariftiæ effectus: Gratiæ & vitæ fpiritalis augmentum.

Aliter tamen quàm per facramentum Confirmationis augetur per Euchariftiam gratia, ut docet S. Thomas *quæft.79. art.1. ad* 1. Confirmatio enim gratiam illam largitur, quâ exterioribus inimicorum Chrifti impugnationibus repugnemus, eorúmque hoftiles conatus irritos efficiamus. Euchariftia verò gratiam auget, ut homo Chriftianus interiùs perfectior, fpiritalior, Deóque conjunctior evadat. Cujus differentiæ fignum etiam eft, quod confirmatus in fronte perungitur; at Euchariftia ad modum cibi fufcepta cor ufque pervadit. *Principium fortitudi*

fortitudinis est in corde, inquit S. Doctor q. 72. art. 9. ad 2. *sed signum apparet in fronte: unde dicitur Ezech. 3. Ecce dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum. Et ideò sacramentum Eucharistiæ, quo homo in seipso confirmatur, pertinet ad cor, secundùm illud Psalmi 103. Panis cor hominis confirmet. Sed ad sacramentum Confirmationis requiritur signum fortitudinis ad alios, & ideo exhibetur in fronte.* Hoc præmisso.

Facile probatu est gratiæ & vitæ spiritalis augmentum ab hoc sacramento proficisci. Et quidem per hoc sacramentum conferri gratiam sanctificantem perspicuum est. Cùm enim hunc effectum communem habeant omnia novæ legis sacramenta, à fortiori id de præstantissimo sacramento dicendum est, cùm in eo Author Sacramentorum, fonsque omnium gratiarum contineatur, à quo velut à capite & concha ad alia sacramenta, velut tanquam ad rivulos & canales quidquid sanctitatis producere possunt derivatur. Quod verò gratiæ & sanctitatis augmentum sit proprius hujus sacramenti effectus, suadetur; quia in hoc sacramento datur nobis Christus sub speciebus panis & vini in memoriam passionis ejus: Christus autem non venit ad nos nisi ut thesauros gratiæ effundat, sicut in mundum, testante Joanne, non venit nisi ut gratia & veritas per ipsum fieret. Christus etiam per modum cibi & potus hoc in sacramento venit, eos ut nobis conferat effectus, quos terrestris cibus & potus corporibus præstat, quæ sustentat, auget, reparat, & delectat. Denique memoriale passionis & mortis Christi illud facit in homine quod

quod passio Christi fecit in mundo: passio autem Christi est universale gratiarum omnium principium. Igitur Eucharistia donorum cœlestium aquis scatet, quibus accedentium sanctitas perficitur, augescit, cumulatur.

Signum porrò hujusmodi incrementi spiritalis ex Christianarum virtutum praxi & animi in via Dei firmitate dignoscitur. Sicut enim animantium vita in motu sita est, sic nova vita virtutum operatione clarescit, quibus diligenter & strenuè incumbit qui piè ac reverenter hoc sacramentum frequentat. Nam non solùm in peccata lethalia continuis prolapsionibus non recidit, sed etiam, ut alicubi Bernardus docet, *fit homo mansuetior ad correctionem, patientior ad laborem, ardentior ad amorem, sagacior ad cautelam, ad obedientiam pronior, ad gratiarum actionem devotior.* Interior animi profectus cognitu difficillimus est, si de illo ex sensibilibus duntaxat cordis affectibus judicium ferendum sit. Etenim nonnulli solidè pii tædio & languore interdum deprimuntur, Deo pietatis ardorem & sensum illis, quò humiliores sint & cautiores, eripiente. Quare profectus ex vitæ castimonia, ex indefessa bonorum operum praxi, ex fideli divinorum mandatorum & consiliorum observantia veriùs, securiúsque discernitur. Sicut enim, ut olim apud Granatensem me legisse memini, arborem adolescere oculi non vident, etiamsi in eam defixi hæreant; adultam vident tamen, nimirum diffusam in ramos, vestitam floribus, fructibus opulentam; non absimili modo spiritalis vitæ incrementa sæpe non sentimus, quæ ex fructibus eorum, ut non semel Veritas dixit, cognoscuntur.

Juxta quam regulam ab ipso Domino constitutam inferre est, inanes, & utinam non sacrilegas eorum esse Communiones, qui semper peccati mortísque, nunquam pœnitentiæ & pietatis fructus edunt. Si panis, & maximè iste divinus cor hominis confirmat, signum est in illis sacrum calorem coquendo cœlesti cibo necessarium extinctum esse, in quibus idem languor, infirmitas eadem perseverat, eadem concupiscentiæ infausta radix de integro pullulat, & vulnera sanie & tabo etiamnum manant. Itaque sola vitæ integritas, morum innocentia, peccati horror, bonorum operum cultus, corruptarum mundi næniarum sincera & effectiva abjectio, arctior cum Deo conjunctio, firmum & constans Evangelicarum maximarum observandarum propositum exhibitione operis comprobatum lapis lydius est, quo profectus gratiæ in Eucharistia perceptæ spectari, dijudicaríque potest. Quod si post accuratam, & ab Apostolo imperatam probationem pateat te christianè piéque non vivere, nec mores fidei respondere, nec suscepta in baptismate pacta sanctè servare, nec Christi Sanctorúmque vestigiis insistere, profectò non augmentum, sed decrementum, sed extinctionem gratiæ tuæ timeo.

Secundus Eucharistiæ effectus : Specialior cum Christo unio. Tertius : Vnio Fidelium inter se.

Ita post Patres docet Concilium Florentinum sæpe memoratum, dum ait, *adunatio-*

nem hominis ad Christum esse effectum hujus sacramenti. Sicut, inquit Cyrillus lib.4. in Joan. cap.17. *si quis cera liquefacta aliam ceram infuderit, alteram cum altera per totam commisceat necesse est: sic qui carnem & sanguinem Domini recipit, cum ipso ita conjungitur, ut Christus in ipso, & ipse in Christo inveniatur.* Etenim ut in matrimonio inter virum & uxorem tanta initur unio, ut duo esse in carne una dicantur, quia nimirum mutua est alterius conjugis in alterius corpus potestas: sic etiam quia Christus se in hoc Sacramento suscipienti dat, & Christo se vicissim recipiens tradit, magna inter utrumque intercedat unio necesse est.

Id tamen non ita intelligas velim, quasi physicam cum Christo unionem fideles consequantur; solus enim intervenit moralis cordium nexus & veluti transfusio, juxta illud Authoris sermonis de cœna Domini, inter Cypriani opera: *Nostra & ipsius conjunctio nec miscet personas, neque unit substantias, sed affectus consociat & confœderat voluntates.*

Nec obest si dicas hanc unionem ab eodem Cyrillo, necnon à Chrysostomo *homil.* 88. *in Matth.* & 45. *in Ioannem*, dici *substantialem, naturalem, corporalem.* Non obest, inquam; hujusmodi enim expressionibus impium Calvinistarum dogma præfocare in antecessum voluerunt, & fideles omnes docere Christum naturale & substantiale corpus nobis in Eucharistia porrigere. Itaque unionem illam vocant substantialem, corporalem, naturalem ex parte rei datæ, nimirum corporis Christi, quod substantialiter, corporaliter, & naturaliter datur; non verò eam sic appellant habitâ ratione

tione modi unionis quâ Christus cordibus nostris connectitur; qui non physicus, sed moralis est.

Ex unione fidelium cum Christo nexus eorum inter se liquidò consequitur. Etenim quæ sunt eadem uni tertio, unum etiam inter se omninò efficiuntur. Quare Christus in Eucharistia est veluti centrum in quod omnes boni Christiani veluti lineæ confluunt: cæmentum est ac divinum signum, quo fidelium inter se corda stringuntur: lapis est angularis, qui facit utraque unum. Unde illud tritum Apostoli: *Unum corpus multi sumus omnes qui de uno pane, & de uno calice participamus.* Sed de his plura agentes de unitate Sacramenti Eucharistiæ speciali reflexione egimus.

In hoc ergo cognoscent omnes num Christo in Eucharistia uniamur, si dilectionem habuerimus adinvicem. Illis claritatem illam suam in mirabili Sacramento dat Christus, quam ipsi dedit Pater, qui unum charitate sunt, sicut Pater & Filius naturæ identitate. Hæc mutua dilectio christianitatis tessera est, & Christianorum fortitudo. *Domum Dei fideles non faciunt*, inquit August. serm.9. in Anniversf. Ecclesiæ, tom.10. *nisi quando charitate compaginantur. Ligna ista, & lapides si non sibi certo ordine cohærerent, nemo huc intraret. Quando vides in aliqua fabrica lapides & ligna bene sibi cohærere, securus intras, ruinam non times.* Præclarè Magnus Gregorius exponens illud Cantic. 6. *Terribilis ut castrorum acies ordinata*, sic habet: *Scimus & constat, quia castrorum acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata atque densata, ut in nullo loco*

interrupta videatur. Nam si ita disponitur, ut locus vacuus, per quem hostis possit ingredi, dimittatur, profectò jam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cùm contra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponimus, summoperè necesse est ut per charitatem semper uniti atque constricti, nunquam interrupti per discordiam inveniamur; quia etsi qualibet bona in nobis opera fuerint, si charitas desit, per malum discordiæ locus aperitur in acie, unde ad feriendum hostis valeat intrare.

Veram & realem corporis & sanguinis Christi præsentiam magis quàm sexcenta miracula confirmat & persuadet Eucharistiam frequentantium sacra concordia. Nam ut divinè scripsit Chrysostomus hom. 33. in 1. Cor. *Etsi sexcenta miracula edant, dum dissident inter se, ridiculi cæteris erunt. Quemadmodum etiamsi nullum signum edant, diligant autem sese verè, suspiciendi invictique omnibus mortalibus permanebunt. Nam & Paulum eam ob rem miramur, magis autem quàm ob mortuos suscitatos, leprasve mundatas. Stupenda vox est: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis offenditur, & ego non uror? Sexcenta narra mihi miracula; nullum huic æquiparandum adduces.* Nihil tam Eucharistiæ adversùm hæreticorum blasphemias detrahit, quàm malorum Catholicorum eo cibo pastorum discordia intestina.

Quartus Eucharistiæ effectus: Pinguedo spiritus, seu victrix gratiæ delectatio.

Ita docet D. Thomas quæst. 79. art. 1. ad 2. *Ex virtute hujus sacramenti*, inquit, *anima spiritualiter reficitur per hoc quod anima spiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis divinæ, secundùm illud Cant. 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.* Hujus divini cibi suavitatis figura manna fuit, ex quo omnis saporis dulcedo percipiebatur. Hinc etiam Isaias *cap.* 25. in hujus cœlestis convivii commendationem prædixit: *Faciet Dominus exercituum in monte hoc* (scilicet Ecclesiæ) *convivium pinguium, & convivium vindemiæ; convivium pinguium medullatorum, & vindemiæ defæcatæ.* Quia nimirum castæ nobis hîc exhibentur voluptates, quæ nihil nedum impuritatis, sed nec amaritudinis etiam admixtum habent, utpote quæ ex intima Christi inhabitantis præsentia, & tenerrimo amabilissimi hospitis amplexu proficiscuntur. Hujus convivii sacras delicias, quibus spiritus saginatur, hancque spiritalem ebrietatem sic piè exponit Author sermonis de cœna Domini, apud Cyprianum: *Quàm præclarus est calix iste! Quàm religiosa hujus potus ebrietas! per quam excedimus Deo, & quæ retro sunt obliti, ad anteriora extendimur; non habentes sensum hujus mundi, cruci hæremus, sanguinem sugimus, & intra ipsa Redemptoris nostri vulnera figimus linguam, quo interiùs exteriúsque ru-*

bricati, à sapientibus hujus sæculi judicamur amentes. Vt manna, sic & hic panis omne delectamentum in se habet: virtute mirifica omnibus qui dignè & devotè sumunt secundùm suum desiderium sapit, implet, satiat edentium appetitus, & omnium exsuperat dulcedinum voluptates. Esus igitur carnis hujus quædam aviditas est, & quoddam desiderium manendi in Christo; per quod sic imprimimus & eliquamus in nobis dulcedinem charitatis, ut hæreat palato nostro & visceribus sapor dilectionis infusus, penetrans & imbuens omnes animæ corporisque recessus.

Illud porrò deplorandum, tam paucos, & ferè nullos hujus suavissimi convivii super mel dulces consolationes experiri. Ne mirare; noxius humor subintravit, infecitque palatum cordis delectatio terrenorum. Mutavit homo gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum, desideravit Ægyptias carnes, allia, & cucumeres: quî ergo fieri potest, ut corde sensum carnalium habente, secularibúsque nugis & quísquiliis repleto, cœlestem saporem percipiat? *Errat omninò*, inquit Bernardus serm 6. de Ascensione, *si quis cœlestem illam dulcedinem huic cineri, divinum illud balsamum huic veneno, charismata ista spiritus misceri posse hujusmodi illecebris arbitratur.* Non nisi post ablactationem esus panis datur infanti: non ergo homo delectabitur in divinis, quî se priùs à sæculi voluptatibus velut à maternis uberibus infans non alienaverit. Ergo huic ut nos castæ delectationi, quæ in Eucharistia veluti in fonte potatur, pro nostro exiguitatis modo præparemus, exinanire per omnia nosmetipsos,

metipsos, & à delectationibus miseris & caducis consolationibus evacuare studeamus. Ut cum Propheta gustemus & videamus quoniam suavis est Dominus, eodem monente vacemus & videamus, quoniam ipse est Deus: nimirum rebus divinis, negotio salutis, pœnitentiæ exercitationibus seriam operam navemus, anxias curas remittamus, superfluis solicitudinibus medeamur, sumamus à mundanis occupationibus quas maledictas Bernardus appellat, otium; illas decidere, effluere, & obire sinamus: & si illis cogente necessitate ad horam distinemur, leniùs ac remissiùs circa illas agamus, ut illis præclara animi libertate expeditis, totis in Deum studiis transeamus. Alioquin corde sicci, mente aridi, viribúsque languidi sacris intererimus mysteriis: lambemus quidem petram, sed inde nec mel sugemus, nec oleum; qui nec aliqua charitatis dulcedine, nec Spiritus sancti pinguedine vegetabimur.

Itaque cum Augustino *lib.2.confess.cap.2.* colligamus nos à dispersione, in qua frustatim discissi sumus, dum ab uno summo bono aversi in multa evanuimus, ut recolentibus vias nostras nequissimas in amaritudine animæ nostræ dulceat dulcedo non fallax, dulcedo felix & secura. Et tum unusquisque nostrûm illud ejusdem Augustini *lib.9. Confess.cap.1.* Deo donante personabit: *Quàm suave mihi subitò factum est carere suavitatibus nugarum! Ejiciebas eas à me vera Tu & summa suavitas; ejiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior.* Ita comparatus manducans Eucharistiæ cibum, ultrà non esuriet; sic bibens præclarum calicem,

 metipsos,

ultrà non sitiet: *Quoniam*, inquit Author sermonis de cœna Domini, inter opera Cypriani, *mysterii hujus sic sufficit gratia, sic reficit intelligentia, ut cuicumque tantæ rei innotuerit plenitudo, omnis consummationis fine invento, Christi bajulus ipsum ferat in pectore, ipsum gerat in mente, & omni tempore habitatori suo laudes resonet, & gratiarum actiones decantet.*

Illud tamen circa spiritales Eucharistiæ delectationes observandum meritò est, has sacras delicias à viris etiam justis interdum non percipi; tum in pœnam alicujus peccati venialis fervorem charitatis remorantis, & internæ unctionis lucem nonnihil obscurantis: tum sine peccato, ex ordinatione divinæ providentiæ, ad majorem Sanctorum humilitatem & probationem teneriorem pietatis sensum subducentis. Quæ quidem gratia devotionis cùm deest, insistendum est orationi, inquit Thomas à Kempis aureo suo de imitatione Christi opere, *lib.*4. *cap.*12. ingemiscendum, & pulsandum, nec desinendum *donec mereamur micam, aut guttam gratiæ salutaris accipere.* Attamen animum interim despondere suum non debet Christianus, sed ut S. Franciscus Salesius ait *Philotheæ suæ* 4.*part.c.*14. in Dei nutu & providentia prorsus conquiescendum est, ut nos in istis internis desolationibus quandiu libuerit, benignissimus Pater quos amat castigaturus, exerceat. Interea bonis operibus constans opera navanda est, quæ licèt sapida fortè nobis non sint, Deo tamen, cui sola sinceri cordis voluntas placet, jucundissima sunt. Et Thomas à Kempis libro laudato, cap. 15. *Oportet te devotionis*

devotionis gratiam instanter quærere, desideranter petere, patienter & fiducialiter expectare, gratanter recipere, humiliter conservare, studiosè cum ea operari, ac Deo terminum & modum supernæ visitationis, donec veniat, committere. Humiliare præcipuè te debes, cùm parum aut nihil devotionis interiùs sentis; sed non nimium dejici, nec inordinatè contristari. Dat sæpe Deus in uno brevi momento, quod longo negavit tempore. Dat quandoque in fine, quod in principio orationis distulit dare. Si semper citò gratia daretur, & pro voto adesset, non esset infirmo homini benè portabilis. Propterea in bona spe & humili patientia expectanda est devotionis gratia. Quisquis ergo intentionem suam simplici corde sursum ad Deum levaverit, seque ab omni inordinato amore, seu displicentia cujuslibet rei creatæ evacuaverit, aptissimus gratiæ percipiendæ, ac dignus devotionis munere erit. Dat enim Dominus ibi benedictionem suam, ubi vasa vacua invenerit: & quantò perfectiùs infimis quis renuntiat, & magis sibimetipsi per contemptum sui moritur, tantò gratia celeriùs venit, copiosiùs intrat, & altiùs liberum cor elevat.

Quintus Eucharistiæ effectus: Spiritalis vigor, quo tentationibus obsistimus, & à peccati mortiferi veneno præservamur.

Ita docet D. Thomas *art. 6.* & sacra etiam Tridentina Synodus *sess. 13. cap. 2.* ubi hoc Sacramentum appellat *Antidotum quo liberemur*

à culpis quotidianis, & à peccatis præservamur. Et ideo animi in bono perseverantis firmitas ab hoc potissimùm Sacramento derivatur. Hac de causa ægrotantibus in fortitudine cibi illius iter æternitatis confecturis per modum viatici ministratur. Ob eandem etiam rationem S.Cypriano authore *lib.1. epist.2.* Fidelibus ad tormenta & cædem raptis, ne in certamine deficerent, Eucharistia porrigebatur, ut munimento dominicæ saturitatis armati, foris pugnas, intus timores superarent. De quibus non longè antè multa diximus.

Porrò à peccatis futuris præservat divini hujus cibi perceptio, tum interiorum virium per gratiam & virtutes infusas incremento, tum auxiliorum actualium pro necessitate habendorum jure collato, tum exterioris cacodæmonis impetus cohibitione: non enim tantâ vi & audaciâ ad eum humani generis hostis accedit, quem videt tantæ Majestatis præsentiâ fultum, & memoriali Dominicæ Passionis, quâ devicta sunt tartara, communitum. Unde Chrysostomus *hom. 35. in Ioan.* Fideles dignè hocce Sacramentum usurpantes leonibus flammam spirantibus comparat, eosque Diabolo terribiles effectos esse pronuntiat.

Quæ cùm ita sint, absque negotio inferet pius Lector, suspectas omninò esse eorum Communiones, qui in peccata mortalia creberrimè prolabentes, sanctissimis, tamen tremendisque Altaribus sine ulla formidine sese inferunt, in eadem mox flagitia recisuri. Si vigor à peccatis præservans sit Eucharistiæ effectus, nec absint effectus nisi obex interponatur, quid de illis cēsere licet, qui eo animi languore debilitatéque laborant, ut

ne

ne octo quidem dies ab iisdem peccatis sibi temperare valeant? Grandis dubio procul, & longè periculosissima illa ægritudo est, quam talis tantúsque cibus tam sæpe perceptus non persanat, & nec collapsas vires restituit tantæ virtutis alimonia ori tuo frequenter ingesta.

Scio equidem hominis viatoris statum & conditionem mutabilem illam atque in bonum malumque liberi arbitrii infirmitate flexibilem, nunquam eam immobilitatem, quæ paucis in gratia confirmatis eximia est, obtinere: attamen homines hoc cibo fortium pastos easdem semper & interdum graviores ægritudines experiri, nunquam convalescere, nunquam laqueos infirmitatis evadere, cum hujus Sacramenti effectu à Sanctis omnibus tradito quàm bellè consentiat, non video, non capio, non reor. Sacramenta sunt causæ physicæ, naturaliter suinde, nisi objectaculum intercedat, operantes: ergo si mens tua vanis formis imaginibusque corporeis vitiorum & cupiditatum consuetudine inculcatis ita obducitur atque obruitur, ut nihil jam in ipsa loci divinarum rerum cogitationi relinquatur; si pectus tuum in terrenis usqueadeò demersum atque defixum sit, ut paululùm modò in cœlum animum attollere, & in Deum cœli erigere non valeas; si tanta denique sit inertia tua, ut nec calamitatis sensum experiare, nec remedium illis aliquod adhibere solicitus sis, nonne argumento est satis claro, te tot fœdis cupiditatibus miserandum in modum irretitum, in iisdemque semper delictorum sordibus hærentem, nondum hujus Sacramenti effectu frui, nondum te in Christo, Christum in te manere, sed mun-

di, carnis, dæmoniſque mancipium permanere. Ad ignem accedere, & ſemper algere, cœleſtem fontem potare, & carnalia ſemper ſitire; in Chriſti (qui vera lux mundi eſt, igniſque conſumens Deus noſter, nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus, niſi voluntarii frigoris glaciem opponat) in Chriſti, inquam, complexus irruere, & à pietatis ſenſu, fervore charitatis, Dei ſtudio, rerum cœleſtium curâ & cogitatione alieniſſimum ſe ſentire, cum Sanctorum doctrina de animo expurgando atque ad Euchariſtiam excolendo, necnon de robore panis cœleſtis quomodo convenire poſſit, nullus, niſi meus me fallit animus, bonus Chriſtianus intelliget.

Sextus Euchariſtiæ effectus: Venialium remiſſio peccatorum.

Ita docet S. Thomas *art.* 4. ubi tradit peccata venialia dupliciter hoc Sacramento remitti. Primò quia hoc Sacramentum per modum cibi nutrientis accipitur, juxta illud Joan. 6. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*: illud etiam Tridentini *ſeſſ.* 13. *cap.* 2. Salvator noſter ſumi voluit hoc Sacramentum, *tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vitâ illius qui dixit: Qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Unde ſicut quod innati caloris vi quotidie detrahitur ac deperit, paulatim alimento reficitur & ſarcitur; ita quidquid anima cupiditatis ardore quotidie per leves offenſas amittit, totum pius Euchariſtiæ uſus reſtaurat. Secundò

quia

quia peccatis venialibus fervor charitatis imminuitur, qui cùm hoc vitali cibo mirum in modum excitetur & flammescat, eo remitti delerique peccata venialia non est quod dubitari debeat. Unde meritò à Beato Ambrosio *lib. 5. de sacram. cap. 4.* dictum est: *Iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidianæ infirmitatis.*

Nec valet si dicas hanc duplicem rationem in eandem tandem coincidere: cùm enim peccatum veniale privet fervore charitatis, sicut privatio non nisi per formam quam removet tollitur, ita peccata venialia uno charitatis fervore remittuntur; ac proinde non ex opere operato, sed ex opere duntaxat operantis peccata venialia condonabuntur.

Non valet, inquam: tum quia cùm divina Eucharistia jus habendorum auxiliorum, quibus inflammetur charitas, subindeque peccata leviora deleantur, ex opere operato impertiat, consequenter peccata venialia ex opere operato sufficienter abstergere censenda est. Tum quia gratia sacramentalis quà talis modum aliquem specialem importat, ut in materia de Sacramentis in communi probabilius esse monstravimus, quo maculas veniales remanentes abstergi non est inconveniens. Etenim peccatum habituale veniale præter privationem fervoris actus charitatis quam includit, quamdam etiam immunditiem & maculam invehit, quam gratiâ Eucharisticâ deleri congruum est, nisi affectum hominis circa illa venialia inveniat occupatum.

Tum denique, quia duplex est venialium noxarum genus; aliæ enim ex deliberatæ propo-

posito voluntatis proficiscuntur, nec nisi ob materiæ parvitatem leves sunt, sicut mendacium merè officiosum, & furtum unius pomi: aliæ non de industria & animo deliberato, sed per incogitantiam irrepunt; ideo enim multis latentis concupiscentiæ laqueis & insidiis irretimur, ut sæpe nobis plus justo indulgentes peccemus, nec peccare nos advertamus tamen: quin etiam (quæ magna infirmitas nostra est, & Sanctis flendi copiosa seges) dum bona agere opinamur, in occulta interdum delicta incidimus; dumque nihil aliud nisi pietatem nobis videmur habere propositam, tunc vel ignorantiâ vincibili, vel nimio irrepentis amoris proprii studio peccamus. *Sæpe enim*, ut ex Magno Gregorio sæpe in hoc Opere diximus, nec iterari tam præclarum documentum piget, *sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare quod non amat, de mundi autem gloria non amare quod amat. Fit ut aliud in imis intentio supprimat, & aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat.* Ita 1. part. Past. cap. 9. Quod & aliis variis locis alibi memoratis Pontifex sanctissimus repetit. Primi ordinis peccata sine actualis pœnitentiæ à fervore dilectionis profectæ motu nunquam remittuntur, quia privatio actus non nisi per actum quem removet, unquam removetur. At posterioris generis delicta beneficio gratiæ Eucharisticæ ex opere merè operato remitti probabilissimè remur, ut sacro illo cibo quod cupiditatis occultis insidiis perdimus restauremus. Vnde advertenter, & juxtà sapienter Catechismus Romanus *part. 2. tit. de Eucharist. n. 53.* postquam dixit, Eucharistiæ devoto usu

restitui quidquid ardore cupiditatis ad leves offensas pertrahentis amisimus, subdit: *Verùm hæc de iis peccatis intelligenda sunt, quorum sensu & delectatione animus non permovetur.*

Ex his liquere puto, parum illos ex Eucharistia proficere, qui peccata venialia pro nihilo ducunt, nihilque ab illis metuentes, nihilque ab iis cavendis laborantes, ea non minori quàm laudatissima quæque opera, facilitate & confidentiâ suscipiunt. Etenim peccata illa simul voluntariè congregata, velut scabies animæ decus exterminantia, à cœlestis Sponsi castissimis amplexibus cùm separent, divinæ Eucharistiæ fluentis intercedunt, dum in ea non incauti tantùm & imprudentes, sed volentes etiam & scientes incurrimus. In aliquot venialia peccata incidere humanum est & quotidianum: at affectum erga illa retinere, illaque piis operibus redimere non curare, magno est Eucharistiæ fructibus impedimento. *Verè dico vobis, Fratres charissimi*, ait S. August. serm. 244. *quia non hoc de nobis Deus meretur, ut in nobis imago ipsius per malas concupiscentias injuriam patiatur. Et cùm nullus homo velit cum tunica sordibus plena ad Ecclesiam convenire, nescio quâ conscientiâ, cùm anima per luxuriam sit inquinata, præsumit ad altare accedere.* Non loquitur autem August. de luxuria lethali, sed veniali, in quam incidunt qui matrimonio intemperanter ac extra liberorum procreandorum fines utuntur; sic enim habet: *Sed dicis, peccatum quidem est, sed tamen parvum est. Nec nos dicimus, quia capitale peccatum est. Sed tamen si frequentiùs exerceatur, & jejuniis vel eleemosynis non redimatur,*

matur, nimis immundam facit animam. Noli despicere peccata tua, quia parva sunt. Nam & pluviarum guttæ sunt, sed flumina implent, & moles trahunt, & arbores cum suis radicibus tollunt. Tu qui dicis, quia parvum peccatum est, velim scire quoties tale peccatum admittis, si tot parvulas plagas in corpore, & tot maculas aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? Cùm ergo in corpore tuo plagas, nec in veste tua scissuras vel maculas fieri acquiescis, quâ conscientiâ tot facere in anima tua non metuis? Ac sic quicumque hoc fecerit, plus amat vestem ac carnem suam, quàm animam. Sed de his copiosiùs dissertatione sequenti.

Septimus Eucharistiæ effectus: Remissio pœnæ vel penitus, vel partim, pro modo & ratione fervoris suscipientis condonatæ.

Explicatur & probatur doctrinâ S. Thomæ *art.5.quæst.79.* Eucharistia considerari potest vel prout sacrificium est, vel tanquam sacramentum: utroque autem modo ad remissionem pœnæ conferre potest. Quà sacrificium quidem, nam si propitiatoriis veteris legis hostiis homo remissionem pœnæ olim impetrabat, multò magis hoc unigeniti Filii Dei infiniti pretii sacrificio veniam culparum & pœnarum eis debitarum indulgentiam consequi valeinus: sed de his, ne omnia susdeque misceamus, dissertatione quinta operosior sermo habendus est. Eucharistia etiam quà sacramentum est ad pœnæ remissionem conducit. Etenim licèt Sa-

cramentum

cramentum hoc ad animam spiritualiter nutriendam directè sit institutum, quia ut rectè D. Thomas, & Pontifex in Clementina unica de reliquiis & veneratione Sanctorum dixerunt, in Eucharistia anima spiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis Dei: in quo ipsa Dei dulcedo in ipso fonte degustatur. *Hic est cibus, qui plenè reficit, verè nutrit, simulque impinguat, non corpus, sed cor; non carnem, sed animam; non ventrem, sed mentem.* Attamen quia proprius & characteristicus hujus Sacramenti effectus est augmentum charitatis, *ex cujus fervore*, inquit D. Thomas laudatus, *aliquis consequitur remissionem non solùm culpæ, sed etiam pœnæ; inde est quod ex consequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius, sed secundùm modum suæ devotionis & fervoris.*

Accedit, nunquam reatum culpæ tolli, nisi reatus pœnæ sin ex toto, certè ex parte tollatur. At per Eucharistiam peccata venialia quoad culpam remittuntur, & aliquando, per accidens tamen, mortalia, ut posteà dicemus. Ergo reatus pœnæ per Eucharistiam deletur. Denique eatenus Eucharistia pœnam remittere dici meritò potest, quia omnes omnium pœnitentiæ laborum, omniumque virtutum fructus & effectus cumulare & absolvere, solius Eucharistiæ est.

Sed advertere hîc operæpretium est, beneficio Eucharistiæ quà sacrificii & quà sacramenti pœnas peccato debitas remittentis non propterea pœnitentiæ necessitatem excludi. Nulla est enim indulgentia sive à Christo, sive ab Ecclesia

clesia vice Christi collata, quæ agendæ pœnitentiæ omnibus peccatoribus indictum præceptum evacuet. Verum non est vero contrarium, sed facillimè à veritatis amantibus conciliantur. Culpas & pœnas delent Sacramenta, delent Ecclesiæ Pastores traditis sibi divinitus clavibus Regni cœlorum. Verumtamen ille ipse qui dixit, *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; & iterum, *Quacumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlis:* non minori veritate dixit, *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Magna est, & juxtà salutaris Sacramentorum, magna Indulgentiarum vis: sed peræquè magna est pœnitendi necessitas iis qui Baptismi sanctitate violatâ, sanguinem Christi conculcare, & spiritum Sanctum contristare non formidaverunt. Exigit enim divinæ justitiæ ratio, inquit Patrum omnium & Veritatis ipsius vestigiis inhærens sacrosancta Trindentina Synodus *sess.14. cap.2. & 8.* ut ad vitæ novitatem & integritatem *sine magnis nostris fletibus & laboribus nequaquam pervenire possimus, ut meritò Pœnitentia laboriosus quidam Baptismus à Sanctis Patribus dicta fuerit.*

Novatorum Sacramenta augustissima, & Ecclesiæ Claves efficacissimas impiè irridentium audaciam anathematis infinitis justissimè percellit omnis Catholicus; sed eorundem perversissimam facilitatem non minùs coarguit, quâ peccata post Baptismum commissa absque operosiore & laboriosiore pœnitentia deleri, certissima Scripturarum & sacratæ Traditionis oracula evertentes affirmant. Sed de his uti opportuniùs, ita fusiùs tractatu sequenti, de

Pœni

Pœnitentia, Deo benè vertente, differemus.

Octavus Eucharistiæ effectus: Cordis castimonia in appetitum diffusa.

Non sistunt intra animam uberes Eucharistiæ utilitates; in appetitum etiam, corpúsque dimanant. In appetitum quidem redundat passionum moderatio: Christo namque obumbrante, & castitatis rorem instillante, *spiritale refrigerium percipit* vir Christianus, inquit Angelicus Doctor *opuscul.* 58. *cap.* 21. illud usurpans Ozeæ 14. *Ego quasi ros, & Israël germinabit quasi lilium*, quod est hieroglyphicum castitatis. Et in præsenti, art. 6. ad 3. *Licèt hoc sacramentum non directè ordinetur ad diminutionem fomitis, diminuit tamen fomitem ex quadam consequentia, in quantum auget charitatem; quia sicut Augustinus dicit in libro* 88. *quæstionum, augmentum charitatis est diminutio cupiditatis.*

Ferunt Naturalistæ, in herba quam vocant Agnum Castum recumbentes castos evadere & pudicos. Agnus verè Castus Christus est: quidni ergo dum super nos recumbit, sævientem membrorum nostrorum legem sedabit, vitiorum incentiva reprimet, animi æstus refrænatos extinguet? Dominabitur planè in medio inimicorum suorum; & hoc erit præsentis Christi virtutis insigne, hoc trophæum singularis triumphi; ut prædæ suæ prædo ipse, ipsis captivis suis ipse captivus, vinctis quondam suis vinctus ipse Diabolus nunc tradatur. Si tentationis procella urget, ingruítque tempestas, adest beneficio Eucharistiæ in mœrore solatium,

ſolatium, in periculo remedium; adeſt intrinſecus debellans, victórque paſſionum, quæ tametſi pulſent, tentent, provocent, concident tamen ad noſtram gloriam triumphorum. Nobis enim cupit vincere in Euchariſtia nobiſcum convivens Chriſtus, qui in terris dum viveret pro nobis dignatus eſt militare. Hinc pax illa quæ exſuperat omnem ſenſum proficiſcitur, quia appetitus rationi, ratio Deo mirâ ordinis tranquillitate jugiter famulantur. Quantùm ergo deſiderabile eſt nomen pacis, tantùm amabile eſt Altaris Dominici cœleſte convivium. Et quid dignum poſſumus de pace proloqui? Pax nomen eſt ipſius Chriſti; ſicut enim Apoſtolus *Epheſ.* 2. dixit: *Ipſe eſt pax noſtra qui fecit utraque unum.* Quia ut præclarè dixit Chryſologus ſerm. 53. *Plantare pacem radicitus eſt Dei, evellere penitus inimici.* Neque enim æſtus corporis voluntariè ſentit, quem divinæ protegit umbra virtutis; nec fallaces libidinum voluptates inquirit, qui ſe ſeptum ſuperni ſplendoris circunſpicit velamento. Et quomodo regnaret in corpore noſtro mortale peccatum, quod ſibi in reclinatorium & thronum Rex noſter elegit?

Itaque Divinæ Euchariſtiæ umbraculo & ancili tecti & protecti, internarum impetus conflictúſque paſſionum ne timeamus. Sanè ſicut majorem mundum non inficit, ſed decorat elementorum inter ſe pugnantium concors diſcordia; ita minorem mundum hominem, rerum omnium compendium & epilogum non deprimit, ſed beneficio cibi vitalis attollit quotidiana paſſionum lucta, quæ intrepidi magnitudinem animi dum exercet, opportunitatem

tem victoriæ, locum suppeditat triumpho.

Ethicam appellarunt nonnulli animi agriculturam; eam alii officinæ ferrariæ compararunt, appositissimè illi quidem. Quemadmodum enim agros sponte suâ spinarum & tribulorum feraces non ornat modò & mundat, sed fructibus ditat & beat agricultura; sic virtus gratiâ cœlesti adjuta, & Eucharistiæ robore munita hominem naturâ rudem, concupiscentiâ brutescentem, vitiis non paucis squallidum & horrentem informat, polit, instruit, adornat, & solidorum bonorum beatissimâ copiâ cumulat. Rursus sicut inter malleorum ictus, flammarum crepitus & fumos, follium flatus importunos, & repetitas incudis tunsiones & pressuras elaborantur artefacta ad speciem pulchra, ad miraculum concinna, ad humanos usus perutilia; sic eximium virtutis operæpretium ex passionum conflictu enascitur, non secus ac ex nimborum, pluviarum, grandinum, nivium, fulminum, fulgurumve strepitu fructus & plantæ pullulant, adolescunt, maturescunt. Affligitur, fateor, in hoc certamine appetitus: sed sicut arbor frugifera luxuriantium ramorum amputatione castigatur, ut ornatiùs vestiatur, nihilque illi nisi in salutem deperit, abscissis palmitibus redeuntibus cum usura; ita impetus illi animi, quos passiones nominamus, quive opprobria hominis sunt, fiunt instrumenta salutis, quibus dum homo pœnaliter læditur, salubriter exercetur, atque utiliter eruditur. *Nisi præcesserit pugna*, inquit Cyprianus de mortalit. *non potest esse victoria. Delicata jactatio est cùm periculum non est.*

Principia entis naturalis contraria esse Philo-

sophi

fophi omnes veritate coacti pofuerunt, ut ex continua rerum lite perpetuus generationum reditus, & perennis rerum genitarum circulatio non deficerent. Hinc tefte quodam antiquo, mundus eft fibi ipfi morbus & medela; infirmus unà & medicus; fibi fimul fepulchrum & incunabulum; quia cùm corruptio unius fit generatio alterius, ex ruinis & cineribus fuis, fuccedente per varios ftatus tranfitu, quæ pereunt rediviva reftaurantur. Unde Tertulliano obfervante, natura fit *de fraudatrice fervatrix*, intercipiens ut reddat, perdens ut cuftodiat, vitians, ut integret, uberiora & cultiora reftituens quàm exterminavit. Ita non abfimili modo ex multiplici cupiditatum prælio, ftudiorúmque conflictu dum quatitur animus, virtutum radices penitiùs defiguntur.

Verùm non tam labori tuo quàm Chrifti virtuti & Euchariftiæ influxibus afferenda victoria eft. Solo frumento electorum & vino Virgines germinante (fic à Zacharia *cap.9.* appellatur Euchariftia) conciliatur interiori homini pax, appetitus quamlibet indomitus ad obfequium voluntatis adigitur, concupifcentia contumax ad officium nedum compellitur, fed effufis cœleftium charifmatum fuavitatibus mollita & victa ad fubeundas Dei & principantis rationis leges fponte fua concedit, quibus antè fuerat refractaria. Quàm felix fub Chrifto duce pugna, tam fortunatæ victoriæ parens! *Si quis veftrûm*, inquit Bernardus ferm. in cœna Domini, *non tam fæpe modò, nec tam acerbos fentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum hujufmodi, gratias agat corpori & fanguini Domini, quoniam virtus facramenti*

operatur in eo. Victoriam tibi si ascribas, eo jam ipso prosterneris victus, factus mancipium superbiæ, dum tibi crassiorum vitiorum vindicas laudem. *Si vis vincere*, ait Augustinus, *illi assigna victoriæ gloriam, qui tibi donat ut victoriæ referas palmam.*

Collige ex his quàm suspectæ eorum Communiones sint, in quibus passiones semper indomitæ, semper effrænatæ vigent. Cœlestis epuli delicias quomodo saperet corruptus eorum appetitus, qui voluptatibus corporis malè dulcibus inhians, & porcorum manducat siliquas, & dæmones pascit, qui semper corporum vitiis saginantur, & sordibus. Christi corpus immaculatum ore realiter suscipientes, illud in cor putridum & conscientiam ingerunt cauteriatam. Laxant fræna corpori, ut per indulgentiam caro laxata in Dæmonis incurrat servitutem. Quin qui in Christum realiter præsentem charitate debuerant transformari, in Diabolum immunditiâ convertuntur. Nam ut veridicè Chrysologus *serm.* 5. scripsit: *Sicut Domino qui se jungit, unus spiritus est; ita qui se jungit Diabolo, est Dæmon unus.* O rem lacrymis dignam inenarrabilibus! *Mulier olim de vulnere medicinam tulit; nobis medicina retorquetur in vulnus*, inquit idem Pater serm. 34. *Hinc est quod Apostolus ait, Dormiunt multi. Dormientes mortuos dicit, quos luget in corpore jam sepultos.* Sepultos planè, qui ingluvie ventris, otii, soporisque resolutione jacent & languescunt. Hujusmodi non tam hominibus quàm pecudibus in eadem semper luxuriæ flagitia recurrentibus nihil prodest panis Angelicus; cùm in ventrem adversis humoribus occupatum

cupatum ingestus corporeus cibus plus lædat quàm juvet, magisque noceat quàm proficiat. Sol lippientibus oculis non lucem tribuit, sed tenebras. Vinum vires febrientium non reparat, sed enervat: sic criminosis perniciosum est sine fide, charitate, & castitate, fidei, charitatis, & castimoniæ Sacramentum.

Nonus Eucharistiæ effectus: Semen immortalitatis & beatæ resurrectionis in corpus derivatum.

Operatur in corpus nostrum divina Eucharistia duobus modis. Primò quidem per quandam veluti refusionem & redundantiam voluntatis, & moderati appetitus in ipsum. Sicut enim externus corporis habitus bonorum usu ciborum pulchrescit atque florescit; sic auctis voluntatis per Eucharistiam virtutibus, domitisque passionibus appetitûs, externa hominis cœlesti cibo pasti conversatio fit magis composita, suavior, & bono virtutum odore fragrantissima. Quia per Eucharistiam, Patribus authoribus, Christus fit nobis *concorporeus & consanguineus*; impletúrque illud Apostoli votum: *Filioli quos iterum parturio donec formetur in vobis Christus.* Hinc in externis Christiani actibus Christi modestia & gestuum compositio relucet, & veluti in speculo visendam se præbet. Hinc in incessu gravitas, in vestitu simplicitas, in vultu verecundia, in verbis castimonia, in operibus gratia, in manibus misericordia, in agendis prudentia, in toto denique homine forma virtutis certatim collucent,

cent, ut corporis species simulachrum sit mentis, figuraque probitatis.

Secundò, sed occultiori modo diffundit in corpus nostrum cœlestis hic cibus arcanam vim longè diviniſſimam, semen nimirum gloriosæ resurrectionis. Hunc Eucharistiæ effectum significat Salvator Joan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in noviſſimo die.* Quæ verba ponderans Cyrillus Alexandrinus *lib.* 4. *in Ioan. cap.* 2. *in versum* 55. sic habet: *Fieri prorsus nequit, ut qui secundùm naturam vita est, corruptionem non superet ac vincat mortem. Proinde licèt mors, quæ per prævaricationem nos invasit, humanum corpus corruptionis neceſſitati subjiciat; tamen quia Christus per suam ipsius carnem in nobis est, omninò resurgemus. Incredibile enim est, imò verò impoſſibile* (de potentia saltem ordinaria solito divinæ sapientiæ & bonitatis agendi modo consentanea) *ut vita eos in quibus fuerit non vivificet. Quemadmodum enim scintillam multis paleis inserimus, ut semen ignis servemus: sic etiam Dominus noster Iesus Christus per carnem suam in nobis vitam integit, ac veluti quoddam semen immortalitatis inserit, quod totam quæ in nobis est corruptionem abolet.* Quibus verbis nihil planius vel expreſſius.

Idem docet Sanctus Petrus Chrysologus. Postquam enim *sermone* 59. dixit ex corpore Christi semen immortalitatis & resurrectionis proficisci, his verbis: *Crucifixus est, ut quia per lignum mors venerat, rediret vita per lignum: & sepultus, ut officia*

tota mortis impleret, ut mors morte moreretur, ut ex illius semine corporis omnis humanorum corporum satio vitalem surgeret & levaretur in messem. Deinde *serm.* 95. divinæ Eucharistiæ beatæ effectum immortalitatis ascribit, dicens: *Rogavit Dominum quidam Pharisæus ut manducaret cum illo. Pharisæus, fratres, Catholicus dicitur Iudæorum; nam & resurrectionem credit, & à Sadducæo resurrectionem negante discedit. Hinc est quod rogat Christum, id est resurrectionis authorem, ut manducet cum illo; quia qui convivit Christo, mori nescit, utique vivit semper. Rogas, Pharisæe, ut manduces cum illo. Crede, esto Christianus, & manducas ex illo. Ego sum, inquit, panis qui de cœlo descendi. Semper Deus majora tribuit quàm rogatur: nam se manducandum dedit, qui rogabatur ut manducandi secum fiduciam largiretur: & tamen sic hoc dedit, ut illud quod postulatus est non negaret.* Immortalitas ergo in eum qui convivit Christo per Eucharistiam porrecto derivatur.

Dices: Non impedit Eucharistiæ usus, quo minus eo cibo pasti moriantur: Ergo immortalitas non est Eucharistiæ effectus.

Respondeo hanc objectionem à Beato fuisse Cyrillo loco laudato occupatam. *Discant*, inquit capite 2. ab initio, *si velint corruptionis immunes esse, & ipsum ex prævaricatione ingruentem mortem exuere, necessariò accedendum esse ad participationem ejus qui vivificare potest, & qui corruptionem delet, & mortem destruit. Proprium enim istud revera & convenientissimum*

mum vitæ secundùm naturam opus est. ::: Qui panem in se vitæ suscipiunt, præmium immortalitatis habebunt, & corruptionis cæterorumque malorum expertes ad perpetuum & æternum illud Christianæ vitæ spatium ascendent. Nec obstat quod iis qui facti sunt Christi participes, necessariò mors degustanda sit; nàm licèt humanitus eis mors accidat, tamen ut Paulus (Rom. 6.) *ait, vivunt Deo victuri.* Moriuntur ergo etiam Eucharistiam usurpantes in pœnam peccati originalis à vetere Adam propagati, sed virtute secundi & cœlestis Adam in corpora nostra per Eucharistiam inseminatâ resurgent.

Instabis: Etiam infideles Eucharistiæ sacro cibo nunquam pasti, & mali Christiani corpus Christi indignè sumentes, judiciumque sibi manducantes aliquando rerum resurgent. Ergo resurrectio non est specialis Eucharistiæ, ejusdemque boni usus effectus.

Respondeo hanc ipsam etiam instantiam S. Cyrillum *lib.3.cap.6.* præoccupasse: *Cum Christus*, inquit, *ex vivo Patre genitus sit, ipse quoque naturâ suâ vita est. Et quoniam vitæ secundùm naturam suam officium est vivificare. Christus omnia vivificat. Vt enim panis terrenus imbecillitatem carnis nostræ sustentans, eam corrumpi non sinit, ita & ipse per Spiritus sancti operationem spiritum nostrum vivificat: neque hoc tantùm, sed & ipsum corpus in incorruptionem conservat. Sed dicet forsan aliquis*, addit lib. 4. cap. 2. *resurrectionem mortuorum mentis oculo attentè considerans: Enim verò qui fidem in Christum non susceperunt, nec facti sunt ejus participes, resurrectionis tempore non reviviscent? Quid ergo? Nonne omnis creatura qua-*

cumque in mortem lapsa est, revocabitur ad vitam? Ita sanè, resurget omnis caro. Suscitatum enim iri mortuos Propheta prænuntiat. Ad omnem quippe humanitatem illud per resurrectionem Christi mysterium pertinere statuimus, & in ipso ac primo nostram omnem naturam corruptione liberatam esse credimus. Omnes enim resurgent juxta similitudinem ejus qui propter nos excitatus est, & qui omnes sicuti erat homo in seipso continet. Et quemadmodum in primo Adamo inclusi sumus in mortem; sic in eo rursum, qui primogenitus est propter nos, à mortuis cuncti resurgent. Sed qui bona quidem egerint, in resurrectionem vitæ, ut scriptum est (Joan. 5.) *qui verò mala egerint, in resurrectionem judicii. Resurgere verò ad pœnam, & ad sola supplicia excitari, morte ipsâ longè acerbius esse judico.* Non ergo qualiscumque resurrectio, sed sola beata & gloriosa divinæ Eucharistiæ fructus est salutaris. Quod & alii plerique Patres docent, qui idcircò Eucharistiam *Pharmacum immortalitatis, præservativum corruptionis, æternitatis alimoniam* appellant. Resurrectio autem damnatorum ad pœnam eorum instituta, & ad æternam mortem subeundam divinitus constituta, ab hoc Sacramento aliena est.

Urgebis: Arcana illa vis in corpora Sanctorum ab Eucharistia derivata, vel est moralis duntaxat, vel physica etiam & realis: si moralis, nihil eximium asserimus Eucharistiæ; omnia enim novæ legis Sacramenta cùm sint causæ gratiæ, & consequenter gloriæ, jus morale rectè ea suscipientibus conferunt ad resurrectionem suo tempore & beatitudinem animæ sequuturam. Non potest verò dici, quod sit

physica;

physica; quomodo enim in tam multis corporum in fine sæculi glorificandorum transmutationibus quotidie contingentibus subsistere potest virtus illa divinitus impressa, quæ de subjecto in subjectum transire nequaquam potest? Ergo resurrectio corporum non potest speciali titulo participationi corporis Christi ascribi.

Respondeo sanctorum Patrum testimonia recitata causalitate morali aliquid amplius indicare. Cùm enim vivificæ Christi carni hoc ipso quod divinitate uncta est, & vitæ per essentiam unita, aliquid speciale afferant, ab eáque semen & germen vitæ immortalis in corpora Sanctorum indi, inseri, & veluti integi attestentur, idque illustrent exemplis scintillæ ignis post incendium remanentis, quæ sub paleis cineribúsque fovetur; seminis agris commissi, panis vigorem corpori impertientis; probabilius, & Patrum dictis conformius, & dignitati tanti Sacramenti consonantius videtur, ex carne Christi nobis per Eucharistiam unitâ vim quandam & supernaturalem qualitatem in corpora nostra manare, quæ ad beatam & gloriosam corporis resurrectionem efficiendam evehetur, vel in ipsa resurrectione quadantenus explicabitur, sicut granum frumenti in terra aliquandiu latens erigitur deinde, atque in uberiores fructus assurgit. Sanè si ab Angeli vice Dei loquentis conspectu tantam lucem Moyses derivavit, ut Apostolo testante 2. Cor. 3. *non possent intendere filii Israël in faciem Moysi propter gloriam vultus ejus*; quidni à divina Eucharistia, quam *fontem lucis*, & *arcam luminum*, duo clarissimi ejusdem Civitatis Archiepiscopi Chrysostomus & Germanus appella-

runt, ſplendoris radii effluent, qui in hac quidem mortali vita latent, ſed in futura aperientur, hiabunt, dehiſcent, diffundentur? Valet enim argumentatio Apoſtoli: *Si miniſtratio mentis litteris déformata in lapidibus fuit in gloria prop er gloriam vultus ejus quæ evacuatur; quomodo non magis miniſtratio ſpiritus erit in gloria? Si enim quod evacuatur, per gloriam eſt; multò magis quod manet, in gloria eſt.*

Ratio verò hujus noſtræ ſententiæ ex dictis de Sacramentis in communi liquidò conſequitur. Si enim ſacramenta novæ legis, & potiſſimè Sacramentorum præſtantiſſimum Euchariſtia gratiam alioſque ſupernaturales effectus phyſicè ad modum inſtrumenti producunt; & cæteroquin Patrum unanimi conſenſione conſtet corporum immortalitatem, & beatam reſurrectionem vivificæ Chriſti carnis in Euchariſtia porrectæ effectum eſſe; planâ ſatis, apertáque conſequutione colligitur, Sacramentum hoc corporum reſurrectionem & gloriam phyſicè & realiter operari, non quidem per ſuam entitatem, quæ in reſurrectione ampliùs non erit; Sacramenta autem quæ non ſunt, phyſicè agere nequaquam poſſunt: ſed per diffuſam à ſe vim vel qualitatem, quæ ſit vitæ immortalis germen, & futuræ reſurrectionis divinitus inditum ſemen, ſuo tempore, poſtquam miſeræ hujuſce vitæ hiems tranſierit, fructus honoris & honeſtatis editurum. Ut enim in ſeminibus virtus ineſt earum rerum quæ ex eis progignuntur; ità in virtute illa à vivificà Chriſti carne in Sanctorum corpora derivata omnis reſurrectorum corporum vita & gloria virtualiter continetur.

Nec

Nec obest corporum tot vicibus transmutatorum corruptio & generatio, in qua juxta Aristotelis & S. Thomæ sententiam, omnia corrupti corporis accidentia penitùs subruuntur, factâ usque ad materiam primam, quæ sola remanet, resolutione. Non obest, inquam; quia cùm hæc virtus seminalis gloriæ sit supernaturalis, non de potentia subjecti naturali, sed obedientiali educitur: quæ potentia obedientiæ cùm semper in materia permanente ut subdita Deo permaneat, per naturalium agentium actiones & reactiones minimè obliteratur. Nec propterea materia sola est illius virtutis subjectum, quia cùm materia nunquam sit sine forma, toti semper composito inhæret, ratione tamen materiæ, maximè quia hæc virtus ad materiam restaurandam exaltandámque est instituta.

Urgebis demùm: Parvuli post Baptismum mox decedentes, nec vitali Eucharistiæ cibo unquam pasti, gloriosi in fine sæculorum resurgent tamen. Atqui ea infantium corporum gloria non potest esse Eucharistiæ effectus, quam nunquam receperunt: ergo corporum beatorum resurrectio & immortalitas ab Eucharistiæ Sacramento physicè & realiter non proficiscitur.

Respondeo difficultatem hanc adversariis esse peræquè communem? eatenus enim juxta illos Eucharistia est gloriosæ resurrectionis causa, quatenùs Eucharistia suscepta est futuræ corporum resurgentium gloriæ pignus, cujus intuitu promissam Christus resurrectionem implebit. At pueri mox à Baptismo mortem oppetentes pignus illud nequaquam rece-

perunt : quomodo ergo Euchariſtia eſt eorum beatæ immortalitatis cauſa moralis ? Dicendum ergo, quod ſicut aliàs inter explicandam Sacramentorum efficientiam expoſuimus, Sacramenta novæ Legis effectus ſuos phyſicè quidem quando ſunt emittunt ; ita præterita vel futura , ſubindéque in voto duntaxat vel proprio vel alieno ſuſcepta effectus ſuos non niſi in genere cauſæ moralis operantur. Sanè Chriſti agendi modum Chriſti inſtrumenta imitantur ; unde ſicut Chriſtus jam exiſtens bonorum omnium ſupernaturalium fons eſt & cauſa realis , ejuſque humanitas eſt potiſſimum miraculorum organum ; à Chriſto verò nondum exiſtente & nato omnes veteris Teſtamenti gratiæ tanquam à cauſa finali & morali proficiſcebantur , quatenus intuitu prævíſorum meritorum Redemptoris quidquid fidei , virtutis, & gratiæ in ſanctis Patribus refulſit , totum à Deo collatum eſt : ita pariter Sacramenta exiſtentia phyſicè , non exiſtentia moraliter duntaxat operantur. Et hoc modo Euchariſtia puerorum reſurrectionem efficit , quam quidem pueri baptizati non propriâ voluntate, ſed matris Eccleſiæ votis concupiſcunt, ut alibi ſatis diximus.

Itaque per Euchariſtiæ uſum Chriſtus , quem B. Jacobus *inſitum Verbum* appellat , plantatur quadantenùs in cordibus noſtris , quæ ſi charitate viventia invenerit , vitam immortalem in corpus ipſum mira diffuſione dilatat; ſi mortua peccato , mortis venenum in corpus ipſum protendit : nam *mors eſt malis , vita bonis*. Et ut præclarè Chryſologus *ſerm.77.* ſcripſit : *Sicut illud cor cœlum eſt, in quo vivit &*
regnat

regnat Christus; ita illud pectus sepulchrum, in quo Christus adhuc habetur mortuus, & sepultus.

Hæc cùm ita sint, ad Eucharistiam nemo nisi mundo, nisi peccato, nisi sibi mortuus accedat, ut ex fonte vitæ vitam jugiter hauriamus. Petamus ut Christus per Eucharistiam porrectus dominetur in medio inimicorum suorum, atque in nos adveniat regnum ejus; quia si ille regnaverit in nobis, in illo nos ipsi regnabimus. Regnavit hactenus diabolus, regnavit mors: rogemus ergo ut Christo regnante pereat diaboli tyrannis, deficiat peccatum, abjiciantur opera tenebrarum, ne ampliùs diabolus arcem, mors imperium, infernus gerat ac teneat potestatem. Iterum, atque iterum oremus, ut Christus semper suis regnet in militibus, ut milites suo semper triumphent in Rege. Regnabit porrò, si ejus semper voluntatibus obsequamur. *Hoc est regnum Dei*, inquit Chrysologus serm. 67. *quando in cœlo, & in terra Dei voluntas est sola.* Tunc evadit terra nostra cœlum, vita nostra Deus, tempus nostrum imago æternitatis, census noster innocentia, honor noster immortalitas, spes nostra felicitas animi, & corporis gloriosa resurrectio.

Decimus Eucharistiæ religiosè frequentatæ effectus: Perseverentia finalis, cui æterna felicitas succedit.

Hæc est Eucharistiæ effectuum beatissima coronis, votorum nostrorum meta, & tota ra-

tio ſpei noſtræ. Perſeverantiam porrò cum gloria conjungimus, quia duo licèt effectus ſunt, adeo tamen indivulſi ſunt, ut pro eodem meritò computentur.

Perſpicuè autem hunc nobis effectum Veritas ſignificavit & ſpopondit, Joan.6. *Si quis*, inquiens, *manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Vita autem æterna hominis felicitas eſt, ad quam unâ perſeverantiâ pervenimus. Ergo gloria æterna eſt effectus Euchariſtiæ, atque etiam perſeverantia, de qua ſpecialiter intelligi poteſt illud ejuſdem Salvatoris: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* Hoc autem manſionis nomen permanentiam continentem ſignificat, juxta illud: *Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Nihil aliud autem eſt perſeverare, quàm in Chriſto manere, & ab ejus nunquam gratia decidere. Sed de perſeverantia primùm, deinde de corona pauca ordine dicamus.

Perſeverantia ergo eſt divini Sacramenti fructus præcipuus, & certè hac fortè de cauſa permanens illud eſſe voluit Chriſtus, ut beatam mentis in ſanctitate firmitatem impertiret. Porrò perſeverantiam nobis conciliat, tum quia à peccatis mortalibus cœleſte hoc antidotum præſervat, quibus ſolis noſter ad Deum curſus impeditur. Tum quia quemadmodum corpus cibo naturali conſervatur incolume, ex eoque quotidie vires, quotidie ſuavitatem percipit ſanitati fovendæ ſalutarem; ita etiam divinæ Euchariſtiæ cibus ſalutem animæ ſuſtentat, vires addit, efficitque ut ſpiritus divinarum rerum ſaluberrimâ delectatione magis magiſque

commo

commoveatur, atque in dies saginetur. Certè panem ordinarium Dei optimi maximi & amantissimi provisoris beneficio sustentandi corporis, cordisque virium confirmandarum gratiâ nobis indultum Scriptura sacra testatur: *Vt*, inquit psalm.103. *educas panem de terra, & vinum lætificet cor hominis, & panis cor hominis confirmet.* Unde per Prophetas non semel minatur Deus populum vitiis inquinatum panis robore ac præsidio se spoliaturum. *Auferet dominator dominus*, inquit Isaïas cap.3. *à Ierusalem omne robur panis. Conteram baculum panis*, ut additur *Ezech*.4. Quanto potiùs panis ille cœlestis datus est, ut fatiscentem animam fulciat, ut confirmatam tueatur, ut gratiam dilabi ac diffluere vetet, ut quotidianas à concupiscentia importatas jacturas sarciat, ut Christum sequentes, ejusque crucem jugiter portantes, atque in via perfectionis, pœnitentiæ, ac mortificationis fatigatos reficiat, non secus ac quinque panes, quibus Eucharistia tam graphicè adumbrata est, piis turbis Salvatorem in deserto sequentibus, ne deficerent in via, stupenda multiplicatione porrecti fuere, ut castarum animarum Christum qui justitia est esurientium, in illiusque unionem anhelantium famem ab ipsa Veritate *Matth*.5. & ab ejus Matre *Luc*.1. beatificatam exsatiet; denique ut Christianos cœlestium uno amore incensos, & eorum desiderio contabescentes soletur interim, extollat, sustentet, & bonis impleat omne genus. Denique omnes hactenus enumerati effectus ad perseverantiam nobis accersendam concurrunt, ut consideranti patebit; & quidquid in tota speculatione operosè satis protuli-

mus, ad hunc effectum suadendum conspirat.

Hac de causa Eucharistia *Viaticum* peregrinationis nostræ à Patribus meritò dicitur, atque ab Ecclesia infirmis ægritudine oppressis, atque communis hostis insidiis & tentationibus circumseptis *per modum viatici*, quo iter æternitatis alacriùs in fortitudine cibi illius decurrant, securiùs ministratur. *Ejus virtute recreati*, inquit Catechismus Tridentini 2. p. titulo de Eucharist. num. 56. *non secus atque Elias, qui in subcineritii panis fortitudine ambulavit usque ad montem Dei Horeb* (ut habetur 3. Reg. 19.) *cùm ex vita emigrandi tempus advenit, ad æternam gloriam & beatitudinem ascendant.* Mille enim clypei pendent ex eo, & omnis armatura fortium; atque dum bella premunt hostilia, dat robur, fert auxilium, cœlique pandit ostium hæc salutaris hostia.

Videant ergo quàm suspecta sit ipsorum communio, qui in peccata lethalia continuò & fermè majori pronitate post hujus panis usum prolabuntur; nullum ex hoc pane fortium infirmitatis levamen, nullum debilitatis robur reportantes. Durat profectò, durat morbus, quin & recrudescit infirmitas, quam tam salutaris cibus non persanat. Sanè quemadmodum Medici infirmis graviori & febrili morbo à viscerum corruptione vitaliumque tabe profecto laborantibus pane sapienter interdicunt, ciboſque solidos sedulò subducunt, quoad vitiosis morbidisque humoribus remediorum ope atque ipsâ abstinentiâ depulsis allevatum corpus meliùs habeat, ne infusus cibus, ingestusque

ſtuſque panis quidquid virium reliquum eſt abſumat, opprimat, extinguat: ita non abſimili modo ſtudioſus animarum rector, & plagarum animi longè graviſſimarum medicus accuratus non quibuſlibet indiſcriminatim infirmis, infirmitatis eorum nec genere, nec periculis, nec cauſis, nec adjunctis exploratis, divini panis eſum ſtatim conſulit, quoad evacuatis perverſi cordis in eodem ſemper luto hærentis affectionibus, unde omnis animæ temperatio diſſoluta eſt, præmiſſiſque pœnitentiæ exercitationibus, quæ una & propria ſunt malorum illorum remedia, convaleſcens paulatim animus eam Deo juvante, & infirmo cooperante ſanitatem conſequatur, quæ ad eſcam adeò ſolidam ſacro charitatis igne concoquendam accommodata ſit. Alioquin non perſeverantiam, ſed majorem ruinam tanto abuſu eo ex vitali cibo percepturi ſunt, qui in cœleſtem menſam invadunt antequam pœnitentiæ remediis fortiores effecti ſint. Quis enim ſibi perſuadeat omnes infirmos nullo delectu, nulla ægritudinis gravitatis habitâ ratione, iiſdem, eodemque modo & menſurâ reficiendos eſſe alimentis? Laudanda potiùs, ſuſcipienda, veneranda atque etiam amanda illius ſapientiſſima benignitas, & benigniſſima ſapientia eſt, quæ ſuum cuique demenſum, & cujuſque viribus attemperatum conſtituit. *Ne*, inquit Ambroſius lib. 6. in Lucam, cap. 9. *aut infirmum validior cibus opprimat, aut validum exilia alimenta non ſatient.* Compellendi ergo ad ſacram menſam juſti, & fervidi præ humilitate ſecedentes, ut ſint in fide & pietate ſtabiles; ſed unà arcendi ſunt ab altaribus qui non ſe arcent à criminibus.

Perſeve

Perseverantiam finalem corona sequitur sempiterna; nam qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Hic est ultimus & præcipuus cœlestis cibi fructus: neque enim alios effectus nisi in ordine ad istum operatur. Si enim gratiam auget, si animam divinis charismatibus reficit, si Christo nos unit, si peccatorum malesuadas voluptates infusâ cœlesti delectatione extinguit, si tentationes & hostium impetus frangit, si adversùm peccata mortalia communit, si ipsa peccata venialia abstergit, si pœnam condonat, si cordis castimoniam in appetitum diffundit, si perseverantiam donat, profectò his saluberrimis mediis viam nobis ad beatam æternitatem & Dei visionem sternit & munit. Ut enim fons per tenues venarum primitùs erumpit meatus, atque angustis sensim serpit in rivulis, donec digno successu in totam se fluviorum latitudinem prorumpat, & valenter infundat; ita fons vitæ Christus, qui sitientes ad se venire jussit, electum gratis præparat, carnem suam deinde commutat in escam per veram panis in corpus suum transsubstantiationem, torpentes interim animi meatus ad usum tanti tamque solidi cibi, lacteâ sacrarum consolationum infusione componit, sic compositum carne sua pascit, pastum in se transformat, transformatum fulcit & servat, servatum abscondit in abscondito faciei suæ, & mori mundo facit; absconditum & mortuum tandem revelabit, tandem suscitabit. *Mortui estis*, inquit Apostolus Coloss. 3. *& vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cùm autem apparuerit Christus vita vestra, tunc & vos cum illo apparebitis in gloria.*

Macte

Macte interim animo, pie Lector, & sacræ Eucharistiæ dignè sæpius frequentatæ cibo roboratus, ne dubites quin mortuus resurgas æternùm in regno Dei beatè victurus, quando Christus tibi resurrexit, tibi vivit, tibi regnat occisus. Ne te turbet fides, spes te longior ne fatiget; quia certa tibi, nisi peccaveris, res est, quæ in ipso tibi rerum servatur authore. Æternæ gloriæ pignus habes, ipsum ne projicias, & res tibi oppignorata succedet. *Laborans messor quod in semine non videt*, inquit Chrysolog. serm. 40. *videbit in messe; & quod in sulco deflet, gaudebit in fructu.* Interea spe ad futura tende, fide crede, meditatione revolve: cùm res venerint, advenerint & promissa, spes desinet, fides cessabit. Dulcis est epistola, sed usquedum veniat ipse qui misit; necessarium chirographum & pignus, sed usque ad debiti vel promissi redditionem; grati flores, sed usquedum veniatur ad poma; suave Sacramentum Eucharistiæ, sed usquedum qui in eo latet videatur. Verùm epistolam Christi delebit præsentia; rumpet cautionem, implebit solutio pignus; succedent floribus pomorum fructus, Sacramentorum velamina dispellet evidentia Salvatoris. Quod ipse nobis concedat qui est super omnia Deus benedictus in sæcula.

Ignoscat, detque veniam Lector eruditus, si materiæ suavissimæ illiciis in reflexionis flammas orationis impetu abripiamur. Illò quæso revertamur, unde tantisper, nec fortassis frustra digressi sumus.

Operatur denique sacra Eucharistia vitam æternam, non solùm ob adductas superiùs rationes ex omni genere gratiarum quas Eu-

chariftia profundit petitas, fed fpecialiter etiam quia in hoc admirabili Sacramento teftamentum habemus æternum, quo ad hæreditatem filiorum jus obtinemus. *Hic calix*, aiebat Salvator, *novum teftamentum eft in meo fanguine.* Quale teftamentum, & quàm fecurum, quod fanguine Chrifti fcriptum eft! Planè *habemus fiduciam in introïtu Sanctorum, in fanguine Chrifti*, ut dicitur Hebr. 10. Quia cap. 9. dixerat idem Apoftolus, *Novi teftamenti mediator eft, ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant fub priori teftamento, repromiffionem accipiant qui vocati funt æternæ hæreditatis.* Bonum aurum, aiebat S. Ambrofius, fanguis Chrifti, dives ad pretium, profluus ad redimendum. Meliùs profectò clamat fanguis ifte quàm Abel; non vindictam ut ifte, fed mifericordiam, eámque fempiternam exorat.

Pulchrè obfervat B. Chryfologus poft poftulatum in oratione Dominica regnum cœlorum, orare nos Deum, ut panem porrigat quotidianum. Quis eft ille panis? Num temporalis? Num triticeus è terra natus, in molendino contritus, in piftrino fubactus & fermentatus, in fornace decoctus, & dentibus tandem commolitus? Illum quidem pro modo neceffitatis, fed alium potiffimè: illum præcipuè petere non juffit, quem prohibuit cogitare, dum dixit: *Nolite foliciti effe quid manducetis, aut quid bibatis.* Cœleftis Pater cœleftem panem cœleftes filii ut poftulemus hortatur; unde voluit ut nobis Euchariftiæ menfa lactefceret, quò Filius fuus cibus fempiternus ad parvulos perveniret. *Ego*, inquit ipfe Salvator Joan. 6. *fum pa-*

nis

nis vivus qui de cœlo descendi. Panis, inquam, qui gratiæ molâ & Spiritus sancti virtute aptatus est in farinam; qui satus est in Virgine, fermentatus in carne, confectus in passione, in fornace coctus sepulchri; qui ut divinitatis suæ calore coqueretur, ipse clibanum decoxit inferni; qui in Ecclesiis conditus, illatus altaribus cœlestem cibum quotidie fidelibus subministrat; qui in remissionem frangitur peccatorum; qui edentes se perpetuam pascit, & enutrit ad vitam. *Post cœleste regnum*, inquit os Petri Ravennatis aureum serm. 68. *panem quis postulet temporalem? Sed quotidianum & in diem vult nos in Sacramento sui corporis panis viaticum postulare, ut per hoc ad perpetuum diem, & ipsam Christi perveniamus ad mensam; ut unde hìc gustum sumpsimus, inde ibi plenitudinem, totasque satietates capiamus.*

Dices: Ut Eucharistia esset speciali ratione causa futuræ & æternæ Beatorum vitæ, deberet etiam physicè instrumentaliter concurrere ad productionem luminis gloriæ, & beatæ visionis, in qua futura nostra felicitas essentialiter sita est: propterea enim Eucharistia gratiæ augmenti, aliorumque enumeratorum effectuum causa dicitur, quia beatissimam illam supellectilem physicè operatur. At Eucharista nec gloriosum Beatorum lumen, nec visionem ab eo derivatam physicè efficit; cùm in beatitudine nulla Sacramenta permaneant, nullus Sacramentorum velaminibus locus detur. Ut enim aliàs diximus, nec iterari piget, Christum Beati possident nullis figuris, nullis velaminibus obtectum. Judæi contrà non Christum habuerunt, sed Christi tantùm figuras, atque velami-

na:

na: Christiani inter utrosque interjecti Christum verè quidem, realiter, & substantialiter possident, sed sub accidentibus panis occultatum. Cùm autem apparuerit quod perfectum est, id est Christus in gloria; tunc evacuabitur quod ex parte est, id est Sacramenta, quibus cœlestia participamus, desinent quando nuda sine ullis umbris veritas conspicuam se præbebit. Ergo Eucharistia non est æternæ vitæ causa specialis.

Respondeo Eucharistiam esse causam gloriæ & vitæ æternæ, quatenus ad eam adipiscendam speciali ratione opitulatur, juxta illud Augustini tract. 26. in Joan. *Cùm cibo & potu id appetant homines, ut non esuriant, neque sitiant, hoc veraciter non præstat nisi iste cibus & potus, qui eos à quibus sumitur, immortales & incorruptibiles facit in societate Sanctorum, ubi pax erit & unitas plena atque perfecta.* An autem Eucharistia ad gloriosum lumen & beatam visionem physicè per modum instrumenti, sicut ad alios effectus concurrat? Probabilius & dictis de Sacramentis in communi consonantius affirmanter respondendum videtur. Licèt enim sacramentum Eucharistiæ non nisi ad consummationem sæculorum in Ecclesia duraturum sit, effectus tamen ab ea relictus, gratia nimirum sacramentalis æternùm permanebit, quæ ad lumen gloriæ, atque subinde ad visionem inde manantem, efficiendum divinitus elevabitur. Quod sanè sufficit ut Sacramentum etiam non existens gloriam propriè, per se, & physicè operetur; causæ enim etiam præteritæ effectus asseritur, si virtus ab eo decisa intentum effectum producat; sicut pater filii post mortem ipsius

ipsius nati amor meritò dicitur, quia ejus efformandi virtutem antea quàm moreretur sui vicariam reliquerat.

REFLEXIO.

Moralissima totius hujusce speculationis materies variis identidem in decursu pietatis monitis veluti parenthesibus interstincta & quasi interrupta, non tam novam reflexionem quæ mentem à dictis avocet postulat, quàm novum cordis tui, Lector optime, affectum qui enumeratos effectus sapiat, atque quæ audiuit penitiùs defixa retineat, attentiùs agitet, & veluti revocatum è mentis stomacho pabulum conficiat & ruminet. Desideriis opus est, non iteratis post tot considerationes considerationibus. Attende ergo tibi & doctrinæ traditæ, ratus vitam in te æternam cibum istum non operaturum, nisi æternæ vitæ desiderio sincero ardeas, & veluti consenescas. Ea amas quæ desideras; cœlestia autem æternùm possidebis ea si amaveris. At quomodo futura desiderare censendus es bona, qui terrenis præsentibus tam indivulsè adhæres? Profectò sola illa virum suum amare uxor dicitur & creditur, quæ absentis desiderio tabescit. Ille etiam viator patriam diligere existimatur, qui redeundi cupiditate angitur. Hæc si post acceptum cœlestem cibum sentis, si propter illum, & in illum vivas quem manducas, ipso donante vives in æternum. Sin autem eundem ad divinas res cogitandas desiderandásque languorem & inertiam experiare, cum D. Bonaventura *tom. 1. part. 6. cap. 9.* timeo tanto Sacramento contumeliam ne facias

facias, *judiciumque tibi manduces & bibas, qui tepidè, indevotè, & inconſideratè accedis.*

Hæc cùm ita ſint, ſuperſubſtantiali cibo paſtus, ſupra teipſum, ſupra creaturas, ſupra ſubſtantiam mundi attollaris neceſſe eſt. Pignus habes æternæ vitæ: ne te ergo mortalitas terrena delectet. Grandis dementia eſt futuram felicitatem hominem credere, quam ſibi non deſiderat evenire. Ede interim æternæ vitæ cibaria, & perpetuæ retributionis eſcam avidis quantùm potes & caſtis faucibus occupa; quia ſemen vitæ vivifica caro Chriſti, & ſanguis ejus ros æternæ ſalutis. Si Domini Jeſu ſputum vacuas cæcorum oculorum replevit lacunas; ſi divino ore luciferam Chriſtus dedit ſalivam, nemo dubitet Euchariſtiæ divino imbre vitam nobis conciliari poſſe immortalem, cùm videat parvâ dominici ſputi guttâ arentes cæcitate oculos ſic ſubitò ſuſcitatos in lucem: quia quod eſt pluvia plantis, hoc reſurrecturis Dominici Sanguinis in Euchariſtia propinati vitalis imber, & ros divinus.

O infelicitas generis humani! Pignus ſempiternæ hæreditatis in Euchariſtia tenemus, & felicitatem in hac lacrymarum valle inquirimus. Quis de plebeio cenſu & hoſpitioli vilitate ſuſpirat, de regno certus, de dominatione ſecurus? Quis mentis compos lapillos colligit, qui arcas habet gemmis plenas & margaritis? Quid ergo tibi cum terra, qui in Euchariſtia poſſides Regem cœlorum regnum ipſum brevi daturum? Quid tibi cum humanis quiſquiliis, cui datum eſt adipiſci divina? Niſi fortè placent ſiliquæ, delectant ſtercora, amantur pericula, & illata mala bonis ſunt gratiora colla-

tis

tis & majoribus conferendis? O homo, benè tibi invides, qui elevatus ad summa, ipse te ad vilia dejicis, ad egena deponis. Expergiscere ergo, jacta in Domino curam tuam; æterna bona te aliquando rerum possessurum confide. Nam quod mereri te posse dubitas, habere te, & in Eucharistia possidere jam cogeris confiteri. Qui se tibi totum dedit, regnum suum non denegabit: qui se in escam porrexit, à convivio æterno non arcebit. Quin Sanctos nedum torrente voluptatis potabit, sed ô bonitatem effusam! ô pietatem inauditam & planè incredibilem! nisi credere ipsa Veritas præciperet, illis serviet in cœlo, qui sibi in terra servierint. *Beati*, inquit Luc. 12. *servi illi, quos cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quia præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Hæret hîc, stupet, miratur Chrysologus *serm.* 24. & exclamat: *En mutatio inaudita rerum! En terribilis correptio dominationis! quia parumper servus assistit in domini sui expectatione succinctus, & sustinendi fidem brevi expectatione portavit, cui ut talionem redderet, dissimulat se in ipsa divinitate divinitus. Discumbenti homini Deus astat, & astat in cœlestibus: epulanti servo servit Dominus, & servit accinctus: pueris suis, ministris suis ministerium facit Christus, & facit in Patris gloria constitutus!*

Quod si gloria te dilata affligit, interim ne superere tædio, ne lassescas tarditate, ne longæ expectationis fatigatione succumbas; crede creditori tuo, qui tibi credidit debitori: expecta parumper ut veniat, qui te diu sustinuit ut venires; da illi inducias de promisso, cujus

pignus pretioſiſſimum accepiſti. Dabit, dabit utique quod promiſit, qui corpus & ſanguinem ſuum ſupra merita tua & vota donavit. Quare tu fatigaris ſpe Dei, cùm genus omne hominum ſubſiſtat ſpe, fide vivat? Agricola nunquam sereret anhelus, ſi fructum laboris ſui de tempore non ſperaret. Viator laborem prolixi itineris non ſubiret, niſi ſe ad deſtinata crederet pervenire. Nauta mare non intraret incertus, ſi ſe lucris ſequentibus compenſaturum viarum diſcrimina non ſperaret. Miles tota juventutis tempora non ageret in periculis, ſi ſenectutis honores copioſiſſimos non ſperaret. Filius paternæ dominationis tempora non duraret, ſi ſe ſubſtantiæ paternæ non ſperaret hæredem. *Et tu*, concludit Chryſologus ſerm. 71. *ſi te jam filium Dei credis, juxta Prophetam, expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, ut hæreditatem Dei de expectationis fide, & de virtute patientiæ conſequaris. Fratres, beati ſunt filii Dei, quia & hæreditatem rerum omnium poſſidebunt, & de exceſſu patris luctus temporum non videbunt.*

SPECVLATIO II.

Variæ circa Euchariſtiæ dubitationes appendices reſolvuntur.

NEc orationis filum, nec materiei in ſuperiori ſpeculatione expoſitæ ſuavitatem interpoſitis ſubtilioribus atque intricatioribus difficultatibus, quæ è Theologia non minùs quàm

quàm è terra spinæ & tribuli fruticant, abrumpere visum est, sed in hanc speculationem rejicere in unum veluti fasciculum colligandas.

Quæres 1. Vtrùm Eucharistiæ Sacramento prima interdum gratia producatur, quâ peccata mortalia deleantur?

Respondeo sacramentum Eucharistiæ gratiam sanctificantem in suis susceptoribus per se supponere, ac proinde ad remittenda peccata lethalia primò & per se institutum non esse. Indicat hanc veritatem sacrum Tridentinum Concilium sess. 13. can. 15. *Si quis dixerit,* inquit, *vel præcipuum fructum Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, anathema sit.* Si autem ad primam gratiam producendam per se esset institutum, præcipuus ejus fructus esset remissio peccatorum, sine qua cæteri minimè conferuntur.

Ratio est, quia Eucharistia est cibus animæ, ut ex dictis perspicuum est, nec eos latet qui communissimas hujus sacramenti notiones habent. At cibus non ad suscitandos mortuos, sed ad vivos alendos fovendosque per se institutus est. Ergo Eucharistia iis tantùm effectus suos per se confert, qui vitâ spiritali vivunt. Unde qui peccato lethali mortuus est, nutrimentum spiritale suscipere, quod unius viventis est, nequaquam potest. Propterea enim panis ac vini speciem hoc sacramentum habet, ut significetur non ad revocandam animi vitam, sed ad eam conservandam divinitus institutum esse. Unde sicut mortuis cor-

poribus alimentum nihil prodest, ita animæ spiritu Christi non viventi sacramenta Christi nihil prodesse, sed plurimùm obesse certissimum est. *Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.*

Dices: Unumquodque novæ legis Sacramentum medicina est & pharmacum salutis. At medicina non benè habentibus, sed malè habentibus necessaria est. Ergo Eucharistia est peccatorum medicina, ad ea proinde delenda instituta. Unde Eucharistia appellatur testamentum, juxta illud: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine*; qui etiam effundi dicitur in remissionem peccatorum. Et ipsa Ecclesia in Postcommunione sic orat: *Hæc nos communio Domine purget à crimine. Purificent nos, quæsumus Domine, Sacramenta quæ sumpsimus: & præsta, ut hoc tuum Sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam, sed intercessio salutaris ad veniam; sit ablutio scelerum, sit vivorum atque mortuorum remissio omnium delictorum.* Quæ omnia argumento sunt Eucharistiam ad remittenda peccata esse institutam.

Respondeo Eucharistiam esse medicinam non solùm venialium remissivam, sed etiam præservativam à mortalibus; quod duplex medicinæ genus agnoscunt artis corporum curandorum periti. Accedit quod ut dicemus dubitatione sequenti, Eucharistia peccata mortalia per accidens interdum remittit, quæ vel quis sine peccato ignorat, vel de quibus, citra suam tamen culpam, non est perfectè contritus vel confessus.

Ad ea quæ in objectione subjiciuntur additamenta ex verbis formæ calicis, atque ex orationibus

tionibus Ecclesiæ petita dilucidè respondebis, si præ oculis habeas Eucharistiam sacrificium simul & sacramentum esse : quà sacramentum suscipientem pascit, gratiam ejus fovet, & auget, quam subinde supponit ; unde & seriam conscientiæ probationem, & cordis castimoniam, & eximiam animi compositionem doctus à Domino Paulus, docta à Paulo Ecclesia postulat, ne cibus ille vitalis mors sit malis, qui solis bonis vita est. At verò quà sacrificium & pro peccatis & pro peccatoribus quotidie offertur ; nam & ad gratias quibus convertantur impii obtinendas, & ad indulgentiam pœnitentibus conciliandam, & ad occulta etiam crimina, quæ Sancti ipsi tantoperè opera sua verentes formidant, condonanda, & ad futura præcavenda, & ad pœnam peccatis debitam misericorditer relaxandam quotidie funditur, quotidie litatur ; nec pro iis tantùm qui sacrosanctæ alimoniæ communione dignati sunt, sed pro omnibus qui ad Ecclesiam quocumque tandem modo pertinent, Deo in altari offertur. Nec te moveat quod Ecclesia Eucharistiam *sacramentum* nominet, cùm illi remittendorum peccatorum tribuit potestatem. Non, inquam, te moveat verbi hujus scrupulus, quem citò evelles, si consideres augustum Eucharistiæ sacrificium etiam quà sacrificium est, sacramentum seu mysterium à veteribus, iisque longè gravissimis non semel appellari. *Notum est*, inquit Augustinus lib. de sancta virginitate, cap. 45. *quo loco Martyres, & quo defunctæ Sanctimoniales ad altaris sacramenta* (id est sacricium in altari offerri solitum) *recitentur. Sacramenta altaris* (inquit Concilium Carthaginen-

fe III. *can.* 29. loquens de Miffarum folenniis) *non nifi à jejunis hominibus celebrentur. Cùm facramenta offerret B.Martinus* (ut in ejus vita de ipfo tremendum facrificium immolante legimus) *globus igneus apparuit.* Apud veteres etiam libri Miffarum & Liturgiarum ritus & formulas defcribentes, *Sacramentarii* infcribebantur, quo titulo ipfum B. Gregorii Sacramentarium ufque in hodiernum diem infignitur. Denique S.Thomas Theologorum accuratiffimus 3.*p.quæft.*83. non femel celebrationem Sacramenti pro facrificio, veterum mores & loquendi modum æmulatus appellat.

Quæres 2. Vtrum faltem per accidens primam gratiam peccati lethalis remiffivam Euchariftia interdum operetur.

Refpondeo affirmanter contra Vafquem alióſque quos ipfe *difp.*105. *cap.*4. recenfet. Docet disertè noftram fententiam S.Thomas *quæft.*79. *art.*3. his verbis: *Poteft hoc facramentum operari remiffionem peccati dupliciter: uno modo non perceptum actu, fed voto, ficut cùm quis primò juftificatur à peccato.* (Et in hoc fenfu primam gratiam Euchariftia femper producit, cùm nulli five baptizato, five pœnitenti gratia unquam conferatur, nifi ex aliquo voto Euchariftiæ, quæ omnium eft Sacramentorum finis, ad quam uti media referuntur.) *Alio modo etiam perceptum ab eo qui eft in peccato mortali, cujus confcientiam & affectum non habet: fortè enim primò non fuit fufficienter contritus; tamen*

devotè

devotè & reverenter accedens consequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati. Censet ergo S. Doctor in casu oblivionis peccati, cujus tamen peccator affectum nullum retinet; vel in defectu contritionis perfectæ Eucharistiam infusione gratiæ & charitatis peccata lethalia delere, licèt non ad ea remittenda, sed ad gratiam cibantem infundendam, & in Christo natum pascendum fovendumque ex natura sua referatur.

Ratio est, quia Sacramentum Eucharistiæ est cæterorum omnium perfectissimum, cùm fontem ipsum gratiarum realiter contineat, plenum sibi, superplenum nobis; unde de illo rectè verba illa *Cant.*4. usurpantur: *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* Ergo Eucharistia cæterorum omnium Sacramentorum vim & efficaciam eminentissimè præcontinet. Atqui Pœnitentia & Baptismus primam gratiam producunt: ergo illam producere potest, eámque producit Eucharistia; non ordinariè, quia ad hoc cibus divinus non est institutus; sed interdum, & veluti in supplementum aliorum Sacramentorum, quorum potestates altiori modo præhabet. Putà si quis præmisso examine conscientiæ accurato & moraliter diligenti, peccati alicujus mortalis non recordetur, quo tamen reapse coram Deo inficitur, sicque bona fide ad Eucharistiam suscipiendam ratus se non esse in peccato mortali accedit, tunc istum divinissimi Sacramenti usu justificatum iri longè probabilius est, si modò actum sinceri doloris vel amo.is (talis tamen qui extra Sacramentum

Pœnitentiæ re susceptum ad justificandum non sufficiat) elicuerit. Et tunc impletur illud Salvatoris, Joan. 6. *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Vitam enim impertit, cùm peccatorem justificat, qui peccato mortuus erat.

Atque hanc nostram resolutionem illa ipsa Scripturæ testimonia, illæ Ecclesiæ orantis voces demonstrant, quas superiori difficultate inter objiciendum retulimus. Quæ cùm convincant Eucharistiæ vim inesse remittendi peccata, illa etiam quandoque remittere, quando nimirum sacrilegii temeritas abest, congruentissimum est. Qua de causa Eucharistiam Justinus Martyr *in responsione* 4. *quæstionis Gentium*, carboni comparat, quem Isaïas vidit immundis suis labiis adhærentem, ad iniquitatum peccatorumque expiationem. *Carbo*, inquit, *figuram habebat dominicæ carnis, quæ conscientiam eorum qui ipsam edunt, ab omni scelere expiat.* Chrysostomus etiam *homil.* 83. *in Matth.* sacramentum hoc *remissionem peccatorum facere* attestatur. *Spurcitiam* ipsum *omnem abstergere, & morbos omnes depellere*, Cyrillus *lib.*4. *in Ioan. cap.*17. & Damascenus *lib* 4. *de fide, cap.*14. tradiderunt. Quod cùm de peccatis eorum qui sacrilegâ & indignâ temeritate cum conscientia & affectu peccati mortalis, minimè seipsos probantes, nec corpus Domini dijudicantes in sacram mensam irruunt, intelligi non possit, cùm Apostolus & tota Patrum traditio reclament, relinquitur verba illa de illis peccatoribus intelligi oportere, qui peccata latentiora sine culpa ignorant (quædam enim non sine crimine ignorant, quorum etiam ipsa

ignorantia crimen est, ut alibi dictum est, & dissertatione sequenti magis observabitur) vel non satis perfectâ contritione detestantur.

Dices: Alimentum materiale vitam corporis necessariò præsupponit, ut calore naturali concoctum, in substantiamque aliti conversum ipsum pascat & saginet. Ergo pariter divinus Eucharistiæ cibus spiritalem animæ vitam præexigit, quam servet, augeat, & communiat. Et confirmatur ratione à priori. Nulla causa potest etiam per accidens suam rationem formalem operandi transilire. Atqui ratio formalis operandi Eucharistiæ est per modum cibi & potus Fidelium, conferendo nimirum gratiam nutrientem, quâ spiritalis homo sustentetur, crescat, reparetur, delectetur. Ergo ad primam gratiam operandam Sacramentum Eucharistiæ extendi nequaquam potest, cùm prima gratia non per modum cibi, sed per modum regenerationis, vel certè resurrectionis conferatur.

Respondeo magnum interesse discrimen cibum spiritalem inter & corporeum. Corporeus namque eatenus prodest, quatenus vi caloris nativi animalis in substantiam viventis quod alitur transit: alitum autem cibum in se, nisi vivat, per intus susceptionem non transfert. At verò divinus Christi cibus non in comedentem transmutatur, sed illum potiùs in se transmutat, juxta illud quod ab Augustino *lib.* 7. *confess.cap.* 10. dictum est: *Nec tu me in te mutabis sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.* Unde licèt Christus in se mutare nisi jam viventes vitâ supernaturali non soleat, absolutè tamen potest, & reipsa facit, cùm non in-

venit cognitum & volitum gratiæ suæ objectaculum positum.

Accedit aliud non minoris momenti discrimen ex eo petitum, quod cibus corporeus non est in se vivus, nec vitæ productivus; unde ejus duntaxat est præsuppositam sustentare vitam, non eam quam in se non habet mortuis impertire. At Christus est panis vivus qui de cœlo descendit, unde Christiani Punici, ut refert Augustinus *lib. de peccatorum meritis & remissione, cap.* 24. Eucharistiam simpliciter & veluti antonomasticè *Vitam* appellabant. Quare non solùm vitam augere potest, qui est proprius ejus effectus, sed eam etiam primò largiri in casu & circunstantiis memoratis, quia venit & ut vitam habeamus; & abundantiùs habeamus. Ex quibus rationi subjunctæ, & in confirmationem productæ ferè responsum manet. Etsi enim ratio formalis hujus Sacramenti sit conferre gratiam per modum cibi & potûs, vitalis tamen iste cibus vivificare potest, & omnes aliorum Sacramentorum effectus eminentissimè supplere, quando quis bona fide se primam habere gratiam arbitratur, & cæteroqui per verum dolorem & dilectionem initialem fontem justitiæ licèt imperfectè, verè tamen diligere incipit.

Ex quibus tertium discrimen inter peccatorem Christum manducantem, & mortuum animal cui cibus ingereretur proficiscitur. Animal enim mortuum omni prorsus vitæ motu & sensu caret; unde nullum illi adjumentum panis conferre valet. Peccator verò noster jam pœnitens & recogitans annos suos in amaritudine animæ suæ, & ad Patrem in se reversus redire

dire avens, etsi nondum vitâ gratiæ vivat, quia perfectè contritum non esse supponimus, motus tamen vitales ab auxilio actuali prodeuntes in se experitur, viam vitæ ingreditur, mortem suam horret, fontem vitæ sitit, quam in Christo potabit. Sicut enim Sacramenta mortuorum vivis prosunt, cùm inveniunt perfectam in suscipientibus contritionem; ita mortuis per accidens prosunt sacramenta vivorum, cùm sincerum vitæ desiderium in illis inveniunt.

Quæres 3. Quonam tempore vel momento Sacramentum Eucharistiæ rectè dignéque susceptum ordinarios suos effectus largiatur?

Respondeo certum quidem esse gratiam dignè Eucharistiam suscipientibus conferri; quo autem manducationis instanti, solum illum scire qui efficit Deus. Varias Authorum sententias referam, non ut instantium minutias subtiliùs curiosiusque discutiam; religionis enim esset inanibus argutiis chartas implere: sed ut inde elicias, in expendendo pretiosissimo Communionis tempore totum te conferre, omnemque tuam adhibere curam oportere.

Primò existimant aliqui cum Becano tunc gratiam sacramenti conferri, cùm hostia primùm sumpta est, antequam in stomachum trajiciatur, vel per guttur diffluat. Quia in ore verè incipit manducatio cibi corporei, cujus ibi sapor & suavitas degustatur. Similiter ergo dum Eucharistia ore sumitur, mens divinâ gratiâ saginatur. Ex qua doctrina sequitur gratiæ sa-

verum eſt manducaſſe illum cibum porrectum. Et certè cùm gratia hujus Sacramenti producatur in inſtanti, non videtur momentum aliud eo aptius & opportunius poſſe aſſignari, in quo verè Sacramentum ſuſceptum eſt, & per modum cibi applicatum. Quæ ſententia probabilitate non caret. Quid autem ex illa ad pietatem inferendum ſit, poſtea clarebit.

Quartò alii cenſent tum Sacramentum intus in animam operari, cùm ſpecies ſacramentales in ſubſtantiam aliti convertuntur, ut ſimul corpus nutriatur, & anima de Deo ſaginetur. Sed rigoroſior videtur aliis ea ſententia, quia in infirmis præſertim contingere ſæpe poteſt, ſpecies præ debilitate ægroti non concoqui, & in aliti ſubſtantiam tranſmutari, qui tunc fructu ſacramenti orbabitur, tametſi ſacramentum manducaverit. Quod non parum durum apparet. Nec eſt ſimile de cibo corporali & ſacramentali; ille enim non niſi mediâ digeſtione ſuum ſortitur effectum: at cibus ſacramentalis non concoctione, ſed ſenſibili ſumptione operatur.

Quintò Cajetanus cenſet Euchariſtiam toto eo tempore gratiam in animam affundere, quo ſpecies ſacramentales in ſtomacho perſeverant. Quæ opinio abſolutè & nullo interpretamento prolata aliis diſplicet: tum quia etſi Chriſtus gratiam promiſerit manducantibus Euchariſtiam, non eam tamen pro toto manducationis tempore ſpopondit. Tum quia licèt Euchariſtia ſit Sacramentum permanens, actio tamen ſacramentalis uno inſtanti perficitur, quia agit in virtute Dei, quæ nullis temporis morulis eget. Tum potiſſimè, quia ſequeretur melioris-

eum futurum esse conditionis, qui majorem specierum quantitatem sumeret, vel qui præ caloris nativi debilitate in digerendis speciebus diutiùs laboraret; ac proinde in aliquid merè naturale Eucharistiæ gratiarum diversitatem, quod absit, refusam iri.

Quare Cajetani sententiam moderabimur, & probabilem efficiemus, si dicamus Eucharistiam toto tempore, quo in stomacho subsistunt haustæ species, gratias effundere, modò tamen interioris dispositionis fervor accrescat. Si enim Christus sit Sol justitiæ, quidni rectè dispositos jugiter illustrabit, & quandiu præsto ac præsens est, longè plura animæ sanctæ conferet bona, quàm soleat lux aspectabilis mundo largiri, ipsomet dicente, Joan. 9. *Quandiu in mundo sum, lux sum mundi?* Si Christus sit fons, quidni ab eo continuò manabunt & scaturient fluenta gratiarum in omnes animæ facultates veluti alveos redundantia? Si ignis sit consumens peccata, consummans virtutes, quidni implebit illud à se prolatum: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat?* Si est panis vivus & cibus animarum, quidni cibi corporei virtutem æquabit, qui toto tempore quo in stomacho permanet corporaliter prodest? Ergo dum Christus suæ nobis præsentiæ copiam facit, omnium nos cœlestium charismatum, quam veluti exstillat ubertate beat; modò, ut dixi, divinum hospitem virtutum actibus demereatur, ejusque gratiam auspicetur: quia nihil cœlestis sponsi diuturna præsentia conferet, nisi thalamum ornet aurum dilectionis, argentum sapientiæ; viror spei, virtutum actuum gemmæ, sanctitatis vela,

poribus alimentum nihil prodest, ita animæ spiritu Christi non viventi sacramenta Christi nihil prodesse, sed plurimùm obesse certissimum est. *Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.*

Dices: Unumquodque novæ legis Sacramentum medicina est & pharmacum salutis. At medicina non benè habentibus, sed malè habentibus necessaria est. Ergo Eucharistia est peccatorum medicina, ad ea proinde delenda instituta. Unde Eucharistia appellatur testamentum, juxta illud: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine*; qui etiam effundi dicitur in remissionem peccatorum. Et ipsa Ecclesia in Postcommunione sic orat: *Hæc nos communio Domine purget à crimine. Purificent nos, quæsumus Domine, Sacramenta quæ sumpsimus: & præsta, ut hoc tuum Sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam, sed intercessio salutaris ad veniam; sit ablutio scelerum, sit vivorum atque mortuorum remissio omnium delictorum.* Quæ omnia argumento sunt Eucharistiam ad remittenda peccata esse institutam.

Respondeo Eucharistiam esse medicinam non solùm venialium remissivam, sed etiam præservativam à mortalibus; quod duplex medicinæ genus agnoscunt artis corporum curandorum periti. Accedit quod ut dicemus dubitatione sequenti, Eucharistia peccata mortalia per accidens interdum remittit, quæ vel quis sine peccato ignorat, vel de quibus, citra suam tamen culpam, non est perfectè contritus vel confessus.

Ad ea quæ in objectione subjiciuntur additamenta ex verbis formæ calicis, atque ex orationibus

tionibus Ecclesiæ petita dilucidè respondebis, si præ oculis habeas Eucharistiam sacrificium simul & sacramentum esse : quà sacramentum suscipientem pascit , gratiam ejus fovet , & auget, quam subinde supponit ; unde & seriam conscientiæ probationem , & cordis castimoniam , & eximiam animi compositionem doctus à Domino Paulus , docta à Paulo Ecclesia postulat, ne cibus ille vitalis mors sit malis, qui solis bonis vita est. At verò quà sacrificium & pro peccatis & pro peccatoribus quotidie offertur ; nam & ad gratias quibus convertantur impii obtinendas , & ad indulgentiam pœnitentibus conciliandam , & ad occulta etiam crimina,quæ Sancti ipsi tantoperè opera sua verentes formidant , condonanda , & ad futura præcavenda , & ad pœnam peccatis debitam misericorditer relaxandam quotidie funditur, quotidie litatur ; nec pro iis tantùm qui sacrosanctæ alimoniæ communione dignati sunt, sed pro omnibus qui ad Ecclesiam quocumque tandem modo pertinent, Deo in altari offertur. Nec te moveat quod Ecclesia Eucharistiam *sacramentum* nominet , cùm illi remittendorum peccatorum tribuit potestatem.Non, inquam, te moveat verbi hujus scrupulus, quem citò evelles , si consideres augustum Eucharistiæ sacrificium etiam quà sacrificium est , sacramentum seu mysterium à veteribus , iisque longè gravissimis non semel appellari. *Notum est* , inquit Augustinus lib. de sancta virginitate, cap.45. *quo loco Martyres , & quo defunctæ Sanctimoniales ad altaris sacramenta* (id est sacricium in altari offerri solitum) *recitentur. Sacramenta altaris* (inquit Concilium Carthaginen-

se III. *can.*29. loquens de Missarum solenniis) *non nisi à jejunis hominibus celebrentur. Cùm sacramenta offerret B.Martinus* (ut in ejus vita de ipso tremendum sacrificium immolante legimus) *globus igneus apparuit.* Apud veteres etiam libri Missarum & Liturgiarum ritus & formulas describentes, *Sacramentarii* inscribebantur, quo titulo ipsum B. Gregorii Sacramentarium usque in hodiernum diem insignitur. Denique S.Thomas Theologorum accuratissimus 3.*p.quæst.*83. non semel celebrationem Sacramenti pro sacrificio, veterum mores & loquendi modum æmulatus appellat.

Quæres 2. *Vtrum saltem per accidens primam gratiam peccati lethalis remissivam Eucharistia interdum operetur.*

Respondeo affirmanter contra Vasquem aliósque quos ipse *disp.*105. *cap.*4. recenset. Docet disertè nostram sententiam S.Thomas *quæst.*79. *art.*3. his verbis: *Potest hoc sacramentum operari remissionem peccati dupliciter: uno modo non perceptum actu, sed voto, sicut cùm quis primò justificatur à peccato.* (Et in hoc sensu primam gratiam Eucharistia semper producit, cùm nulli sive baptizato, sive pœnitenti gratia unquam conferatur, nisi ex aliquo voto Eucharistiæ, quæ omnium est Sacramentorum finis, ad quam uti media referuntur.) *Alio modo etiam perceptum ab eo qui est in peccato mortali, cujus conscientiam & affectum non habet: fortè enim primò non fuit sufficienter contritus; tamen*

devotè & reverenter accedens consequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati. Censet ergo S. Doctor in casu oblivionis peccati, cujus tamen peccator affectum nullum retinet; vel in defectu contritionis perfectæ Eucharistiam infusione gratiæ & charitatis peccata lethalia delere, licèt non ad ea remittenda, sed ad gratiam cibantem infundendam, & in Christo natum pascendum fovendumque ex natura sua referatur.

Ratio est, quia Sacramentum Eucharistiæ est cæterorum omnium perfectissimum, cùm fontem ipsum gratiarum realiter contineat, plenum sibi, superplenum nobis; unde de illo rectè verba illa *Cant.*4. usurpantur: *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* Ergo Eucharistia cæterorum omnium Sacramentorum vim & efficaciam eminentissimè præcontinet. Atqui Pœnitentia & Baptismus primam gratiam producunt: ergo illam producere potest, eámque producit Eucharistia; non ordinariè, quia ad hoc cibus divinus non est institutus; sed interdum, & veluti in supplementum aliorum Sacramentorum, quorum potestates altiori modo præhabet. Putà si quis præmisso examine conscientiæ accurato & moraliter diligenti, peccati alicujus mortalis non recordetur, quo tamen reapse coram Deo inficitur, sicque bona fide ad Eucharistiam suscipiendam ratus se non esse in peccato mortali accedit, tunc istum divinissimi Sacramenti usu justificatum iri longè probabilius est, si modò actum sinceri doloris vel amoris (talis tamen qui extra Sacramentum

Pœnitentiæ re ſuſceptum ad juſtificandum non ſufficiat) elicuerit. Et tunc impletur illud Salvatoris, Joan. 6. *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Vitam enim impertit, cùm peccatorem juſtificat, qui peccato mortuus erat.

Atque hanc noſtram reſolutionem illa ipſa Scripturæ teſtimonia, illæ Eccleſiæ orantis voces demonſtrant, quas ſuperiori difficultate inter objiciendum retulimus. Quæ cùm convincant Euchariſtiæ vim ineſſe remittendi peccata, illa etiam quandoque remittere, quando nimirum ſacrilegii temeritas abeſt, congruentiſſimum eſt. Qua de cauſa Euchariſtiam Juſtinus Martyr *in reſponſione* 4. *quæſtionis Gentium*, carboni comparat, quem Iſaïas vidit immundis ſuis labiis adhærentem, ad iniquitatum peccatorumque expiationem. *Carbo*, inquit, *figuram habebat dominicæ carnis, quæ conſcientiam eorum qui ipſam edunt, ab omni ſcelere expiat.* Chryſoſtomus etiam *homil.* 83. *in Matth.* ſacramentum hoc *remiſſionem peccatorum facere* atteſtatur. *Spurcitiam* ipſum *omnem abſtergere, & morbos omnes depellere*, Cyrillus *lib.*4. *in Ioan. cap.*17. & Damaſcenus *lib.* 4. *de fide, cap.*14. tradiderunt. Quod cùm de peccatis eorum qui ſacrilegâ & indignâ temeritate cum conſcientia & affectu peccati mortalis, minimè ſeipſos probantes, nec corpus Domini dijudicantes in ſacram menſam irruunt, intelligi non poſſit, cùm Apoſtolus & tota Patrum traditio reclament, relinquitur verba illa de illis peccatoribus intelligi oportere, qui peccata latentiora ſine culpa ignorant. (quædam enim non ſine crimine ignorant, quorum etiam ipſa

ignorantia crimen est, ut alibi dictum est, & dissertatione sequenti magis observabitur) vel non satis perfectâ contritione detestantur.

Dices: Alimentum materiale vitam corporis necessariò præsupponit, ut calore naturali concoctum, in substantiamque aliti conversum ipsum pascat & saginet. Ergo pariter divinus Eucharistiæ cibus spiritalem animæ vitam præexigit, quam servet, augeat, & communiat. Et confirmatur ratione à priori. Nulla causa potest etiam per accidens suam rationem formalem operandi transilire. Atqui ratio formalis operandi Eucharistiæ est per modum cibi & potus Fidelium, conferendo nimirum gratiam nutrientem, quâ spiritalis homo sustentetur, crescat, reparetur, delectetur. Ergo ad primam gratiam operandam Sacramentum Eucharistiæ extendi nequaquam potest, cùm prima gratia non per modum cibi, sed per modum regenerationis, vel certè resurrectionis conferatur.

Respondeo magnum interesse discrimen cibum spiritalem inter & corporeum. Corporeus namque eatenus prodest, quatenus vi caloris nativi animalis in substantiam viventis quod alitur transit: alitum autem cibum in se, nisi vivat, per intus susceptionem non transfert. At verò divinus Christi cibus non in comedentem transmutatur, sed illum potiùs in se transmutat, juxta illud quod ab Augustino *lib.* 7. *confess.cap.* 10. dictum est: *Nec tu me in te mutabis sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.* Unde licèt Christus in se mutare nisi jam viventes vitâ supernaturali non soleat, absolutè tamen potest, & reipsa facit, cùm non in-

venit cognitum & volitum gratiæ suæ objectaculum positum.

Accedit aliud non minoris momenti discrimen ex eo petitum, quod cibus corporeus non est in se vivus, nec vitæ productivus; unde ejus duntaxat est præsuppositam sustentare vitam, non eam quam in se non habet mortuis impertire. At Christus est panis vivus qui de cœlo descendit, unde Christiani Punici, ut refert Augustinus *lib. de peccatorum meritis & remissione, cap.* 24. Eucharistiam simpliciter & veluti antonomasticè *Vitam* appellabant. Quare non solùm vitam augere potest, qui est proprius ejus effectus, sed eam etiam primò largiri in casu & circunstantiis memoratis, quia venit & ut vitam habeamus, & abundantiùs habeamus. Ex quibus rationi subjunctæ, & in confirmationem productæ ferè responsum manet. Etsi enim ratio formalis hujus Sacramenti sit conferre gratiam per modum cibi & potûs, vitalis tamen iste cibus vivificare potest, & omnes aliorum Sacramentorum effectus eminentissimè supplere, quando quis bona fide se primam habere gratiam arbitratur, & cæteroqui per verum dolorem & dilectionem initialem fontem justitiæ licèt imperfectè, verè tamen diligere incipit.

Ex quibus tertium discrimen inter peccatorem Christum manducantem, & mortuum animal cui cibus ingereretur proficiscitur. Animal enim mortuum omni prorsus vitæ motu & sensu caret; unde nullum illi adjumentum panis conferre valet. Peccator verò noster jam pœnitens & recogitans annos suos in amaritudine animæ suæ, & ad Patrem in se reversus redire

dire avens, etsi nondum vitâ gratiæ vivat, quia perfectè contritum non esse supponimus, motus tamen vitales ab auxilio actuali prodeuntes in se experitur, viam vitæ ingreditur, mortem suam horret, fontem vitæ sitit, quam in Christo potabit. Sicut enim Sacramenta mortuorum vivis prosunt, cùm inveniunt perfectam in suscipientibus contritionem; ita mortuis per accidens prosunt sacramenta vivorum, cùm sincerum vitæ desiderium in illis inveniunt.

Quæres 3. Quonam tempore vel momento Sacramentum Eucharistiæ rectè dignéque susceptum ordinarios suos effectus largiatur?

Respondeo certum quidem esse gratiam dignè Eucharistiam suscipientibus conferri; quo autem manducationis instanti, solum illum scire qui efficit Deus. Varias Authorum sententias referam, non ut instantium minutias subtiliùs curiosiusque discutiam; religionis enim esset inanibus argutiis chartas implere: sed ut inde elicias, in expendendo pretiosissimo Communionis tempore totum te conferre, omnemque tuam adhibere curam oportere.

Primò existimant aliqui cum Becano tunc gratiam sacramenti conferri, cùm hostia primùm sumpta est, antequam in stomachum trajiciatur, vel per guttur diffluat. Quia in ore verè incipit manducatio cibi corporei, cujus ibi sapor & suavitas degustatur. Similiter ergo dum Eucharistia ore sumitur, mens divinâ gratiâ saginatur. Ex qua doctrina sequitur gratiæ sa-

cramentalis fructu illum minimè cariturum, qui ante perlatas ad ſtomachum ſpecies ſacramentales moreretur. Verba enim Scripturæ, *Ioan.6.* quæ ad fructus Euchariſtiæ percipiendos manducationem præſcribunt,peræquè de manducatione inchoata quàm completa intelligi poſſunt. Cùm enim ad manducationem perfectam quatuor ordine deſiderentur, ſumptio oralis, tranſitus per guttur, receptio in ſtomacho, & digeſtio vi caloris naturalis elaborata: ſicut non caret fructu Euchariſtiæ qui ſpecies præ infirmitate evomit nec digerit, ita qui eas morte occupatus deglutire nequit; quia licèt ille qui cibum in ore habet aut atterit ut illum exſpuat, non manducare, ſed mandere dicatur; ille tamen qui ore ſumit ut ſorbeat ſi poſſit, manducare in humana ſocietate & communi opinione cenſetur. Hæc ſunt hujus ſententiæ momenta probabilia: ſed unum ex ea certum compendium collige. Enitere ut quod ore ſumis purâ mente capias; dum ſacramento os corporis aperis, ore animi (qui intellectus eſt, juxta illud, *Os juſti meditabitur ſapientiam*) præſentem Chriſtum fide reſpice, religione adora, ſpe te illi committe, charitate amplexare, mente continge, cordis manu ſuſcipe, hauſtu interiori aſſume, denique dilata os tuum, & implebit illud.

Secundò alii cum Suare exiſtimant gratiam Euchariſtiæ tum in mentem infundi, cùm ſpecies deglutiuntur, & per guttur diffluunt; quia, inquiunt, qui cibum in ore tenent, nec ſorbent, comedere nequaquam creduntur. Quomodo ad hoc reſpondere poſſit prima opinio, jam tetigimus. Sed utut ſit, ex hac ſententia colligito,

gito, non sufficere ad uberes Eucharistiæ fructus percipiendos cœlestia celeriter, breviter, leviter, & perfunctoriè meditando perstringere, & veluti superficie cogitationis attingere: spatium ergo nobis ad cœleste epulum mandendum, ruminandum, gustandum, deglutiendumque sumere oportet. O morem præclarum eorum, si quidem illum teneremus! qui post perceptum cœlestem cibum sedent solitarii, & levantes se supra se, à terrenis omnibus segregati, quæ sursum sunt quærunt, quæ sursum sunt sapiunt, & in ipsum pietatis authorem & Deum majestatis in pectora sua inclinatum toti aligeri pervolant, & requiescunt. Et sicut margaritiferum conchilium ut unionem pariat, salsis & amaris Oceani undis supernatat, sinumque suum uni de cœlo lapso blandissimo rori aperit, moxque testam stringit, ut ne cœlestis imber marinæ aquæ contagione inficiatur: Sicut etiam utres pellium ab omni squallore purgantur, pigmentisque liniuntur odoratis, ut saporem vini possint inviolabilem custodire: ita anima sancta ab omni carnalium cogitationum & curarum concretione attollitur, quò fiat uter divinis torcularibus aptus, atque de prælo crucis, de latere pendentis, de calice altaris accipiat vinum novum germinans virgines, & incorruptam novitatem divino Christi rore impressam conservet.

Tertiò Sotus, cui plures assentiuntur eruditi, contendit illo in instanti sacramentum Eucharistiæ in idoneum suscipientem gratiam operari, in quo primo primùm verum est dicere: Nunc est sacramentum assumptum & in stomachum vitaliter transfusum; quia tunc quoque

verum eſt manducaſſe illum cibum porrectum. Et certè cùm gratia hujus Sacramenti producatur in inſtanti, non videtur momentum aliud eo aptius & opportunius poſſe aſſignari, in quo verè Sacramentum ſuſceptum eſt, & per modum cibi applicatum. Quæ ſententia probabilitate non caret. Quid autem ex illa ad pietatem inferendum ſit, poſtea clarebit.

Quartò alii cenſent tum Sacramentum intus in animam operari, cùm ſpecies ſacramentales in ſubſtantiam aliti convertuntur, ut ſimul corpus nutriatur, & anima de Deo ſaginetur. Sed rigoroſior videtur aliis ea ſententia, quia in infirmis præſertim contingere ſæpe poteſt, ſpecies præ debilitate ægroti non concoqui, & in aliti ſubſtantiam tranſmutari, qui tunc fructu ſacramenti orbabitur, tametſi ſacramentum manducaverit. Quod non parum durum apparet. Nec eſt ſimile de cibo corporali & ſacramentali; ille enim non niſi mediâ digeſtione ſuum ſortitur effectum: at cibus ſacramentalis non concoctione, ſed ſenſibili ſumptione operatur.

Quintò Cajetanus cenſet Euchariſtiam toto eo tempore gratiam in animam affundere, quo ſpecies ſacramentales in ſtomacho perſeverant. Quæ opinio abſolutè & nullo interpretamento prolata aliis diſplicet: tum quia etſi Chriſtus gratiam promiſerit manducantibus Euchariſtiam, non eam tamen pro toto manducationis tempore ſpopondit. Tum quia licèt Euchariſtia ſit Sacramentum permanens, actio tamen ſacramentalis uno inſtanti perficitur, quia agit in virtute Dei, quæ nullis temporis morulis eget. Tum potiſſimè, quia ſequeretur melioris

cum

eum futurum esse conditionis, qui majorem specierum quantitatem sumeret, vel qui præ caloris nativi debilitate in digerendis speciebus diutiùs laboraret; ac proinde in aliquid merè naturale Eucharistiæ gratiarum diversitatem, quod absit, refusam iri.

Quare Cajetani sententiam moderabimur, & probabilem efficiemus, si dicamus Eucharistiam toto tempore, quo in stomacho subsistunt haustæ species, gratias effundere, modò tamen interioris dispositionis fervor accrescat. Si enim Christus sit Sol justitiæ, quidni rectè dispositos jugiter illustrabit, & quandiu præsto ac præsens est, longè plura animæ sanctæ conferet bona, quàm soleat lux aspectabilis mundo largiri, ipsomet dicente, Joan. 9. *Quandiu in mundo sum, lux sum mundi?* Si Christus sit fons, quidni ab eo continuò manabunt & scaturient fluenta gratiarum in omnes animæ facultates veluti alveos redundantia? Si ignis sit consumens peccata, consummans virtutes, quidni implebit illud à se prolatum: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat?* Si est panis vivus & cibus animarum, quidni cibi corporei virtutem æquabit, qui toto tempore quo in stomacho permanet corporaliter prodest? Ergo dum Christus suæ nobis præsentiæ copiam facit, omnium nos cœlestium charismatum, quam veluti exstillat ubertate beat; modò, ut dixi, divinum hospitem virtútum actibus demereatur, ejusque gratiam auspicetur: quia nihil cœlestis sponsi diuturna præsentia conferet, nisi thalamum ornet aurum dilectionis, argentum sapientiæ; viror spei, virtutum actuum gemmæ, sanctitatis vela,

verecundiæ rofæ, violæ humilitatis, lilia caftitatis.

Denique alii affirmant, quod cùm actio comeftionis magnam habeat latitudinem, multùm temporis & plura inftantia confumat, non eft præcisè determinandum ullum inftans, fed poteft effe quodvis à principio fumptionis fpecierum ufque ad earumdem confumptionem & in fubftantiam hominis converfionem. Ex quo inferunt, quod fi homo in primo manducationis inftanti cum fufficienti difpofitione rectè compofitus accedit, fine mora in illomet inftanti Euchariftiæ effectus percipiet; fi fecus, & tamen durantibus fpeciebus animum inftruat, purget, elimet, inflammet; gratiam Sacramentum infundet cùm mentem invenerit fic paratam. Et ratio effe poteft, quia Euchariftia eft facramentum permanens, non in ufu & actione confiftens; unde per omnia & fingula inftantia quibus in homine perfeverat, gratiam producere poteft, quam non folius ratione manducationis, fed præcipuè ratione cibi manducati Chriftum realiter continentis operatur. Quandiu ergo Chriftus adeft (adeft verò quandiu permanent in ftomacho fpecies) tandiu gratiam facramentalem Euchariftia producere poterit, & reapfe producet ftatim atque aptam invenerit interioris hominis compofitionem.

In hac fententiarum varietate fi incertus animi & fententiæ fis, illud pro certo habeto tamen quod Patres fpiritales inculcant, pretiofiffimum nimirum facræ Communionis tempus fedulò impendendum effe, ut nimirum tantùm quantùm quifque poteft nitatur, quò

præcla

præclara ex eo cibo vitæ spiritalis compendia reportet. Intende ergo animum, Lector, & in omnes pretiosi temporis moras totâ mente, toto animo & studio omni incumbe. Effuso sinu Christum venientem excipe, præsentem fide adora, charitate amplexare, & totum te in ipsum profunde, ut Spiritus sancti calorem divino illi cibo concoquendo necessarium Deo opitulante accendas.

Quæri duo hîc solent: primò utrum per peccata venialia Eucharistiæ effectus impediatur, Secundò utrum plus gratiæ duplex quàm una Eucharistiæ species suscipientibus peræquè dispositis ex operæ operato conferat. Sed de utroque dissertatione sequenti, ubi de usu Eucharistiæ agendum est, fusè dicemus.

Reflexio.

Quæres demùm cur è tot Eucharistiam frequentantibus tam pauci præclaros Eucharistiæ fructus ex eo bonorum omnium thesauro capiunt? Non argumentis, sed gemitibus huic difficultati, quam propterea in hanc usque reflexionem protulimus, satisfaciendum reor. Lugeamus, mi Lector, lugeamus tot quæ in Eucharistiæ usu nefanda admittuntur piacula. Lugeamus impietatem, injuriam, sacrilegia, quibus tremenda Christi realiter præsentis majestas quotidie & pluries violatur. Sed uberibus etiam lacrymis prosequamur novam Christianorum his extremis temporibus fiduciam, qui defluentibus è mensa Domini micis cùm indigni sint, tum maximè se ipsi suâ sponte filiorum pane dignantur. Quis in reli-

gionis

gionis rebus, in Patrum decretis, in Sanctorum exemplis adeò hospes est & peregrinus, cui praxis illa probari potest, quâ manna cum alliis, cepis & pomis Ægypti, panem filiorum cum siliquis porcorum, pietatem cum sæculi voluptate, Evangelii maximas cum axiomatibus mundi, usum Sacramentorum cum fruitione profanorum placidâ versutiâ bellè & solerter componentes, Patrem adorare posse se putant in spiritu & carne, veritate simul & vanitate? Hinc post innumeris vicibus frequentatam Eucharistiam homines cernimus amore mundi plenos, concupiscentiæ & cupiditatibus semper morem gerentes, & doctrinarum illarum amantes, quæ licentiæ & intemperantiæ lenocinantur. Hinc tantam passim vigere cernimus usurarum & vindictarum crudelitatem, tam profusum ubique etiam in extremis hujus sæculi paupertatis angustiis luxum, tam effrænatam maledicentiam, postremò tam perennem in vitiis contumaciam. In tam sæva morum disciplinæ persequutione, quo latiori eo desperatiori, eóque periculosiori quo interiori, non à Paganis, non ab Hæreticis, sed à filiis illata, tantóque infestiori, quantò à minimè suspectis manibus intentata, nonne hæc idoneam tuis magis lacrymis & voluntariis afflictationibus quàm speculationibus materiam ministrant? Quis crederet, nisi cerneret, Eucharistiam non à tyrannis jam, non ab hæreticis aut apostatis tantùm, non à Lutheranis modò & Calvinistis cæteríque apertis perduellibus, sed à Catholicis, sed à tuis, Lector, sed à meis moribus vexari? Quis sibi persuaderet intus & in sinu suo hostes suos fovere Ecclesiam; hostes,

ſtes, inquam, & filios; unam fidem, unam religionem profitentes; è cœlo delapſam fidem inferno natis moribus deturpantes. *Olim prædictum eſt*, inquit Bernardus ſpicula cum ſolito melle fundens ſerm. 34. in Cantica, *& nunc tempus impletionis advenit: Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara priùs in nece Martyrum, amarior poſt in conflictu hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Non fugare, non fugere eos poteſt, ita invaluerunt & multiplicati ſunt ſuper numerum.*

Poſt obortas lacrymas fuſas hæc moralis hujus quæſtionis rationum momenta accipe. Si ignitum eloquium, teſte Bernardo, non capit frigidum pectus, vitalis cibi fructus mortuum cor quomodo recipiet? Ad ejuſdem Solis accedentis radios duratur lapis, cera liqueſcit: quid mirum igitur ſi ex uſu Solis juſtitiæ, qui juſtus eſt juſtificetur adhuc, & qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc? Cibi ſaporem non percipit obductum vitiato humore palatum, illique non ſano pœna eſt panis qui ſano eſt ſuavis, & oculis ægris odioſa lux quæ puris eſt amabilis. Quî ergo caſtiſſimas puriſſimi Sponſi delicias & panis Angelorum utilitates percipiet, cujus mentem veluti tetræ nubes cœlum obſcurant fæces vitiorum; cujus cor ſicut ventorum turbines elementa, ſic confundunt æſtus paſſionum; cujus pios affectus velut navem fluctus, ſic demergit terrenarum ſollicitudo nugarum.

Non paſcit nos Chriſtus, ut alibi ex Patribus obſervavimus, niſi paſcatur à nobis. At enim Chriſtus non ſordibus delectatur & cœno; non fœtore criminum, non ſqualore paſcitur vitiorum. Væ nobis qui eandem ad Chri-
ſtum

ſtum recipiendum mentis compoſitionem afferimus, quæ magis eſſet ad recipiendum diabolum, ſi nobis porrigeretur, idonea. Nonne peccatorum ille corda peteret in hoſpitium, qui mitti ſe in porcorum gregem mitti poſtulavit? *De monumentis*, inquit Chryſologus ſerm. 16. *mitti ſe precatur in porcos; quia fœtores amittere neſcit, ſed mutare. Cœnum petunt ruentes cœlo; poſt æthereas habitationes ambiunt volutabra porcorum.* Diabolum ergo, non Chriſtum paſcit, cujus cauteriata conſcientia fœtores ſemper fundit & putores. Hinc poſt acceptum indignè à Juda ſacrum epulum, confeſtim diabolus in cor ejus intravit, quia authore Ambroſio in pſal.37. *Sicut Sancti corpus & membra ſunt Chriſti, ita peccatores qui peccatum non deſerunt, ſed peccato inhærent, corpus draconis & membra ſunt. Ideo nos Chriſti corpus epulamur, illi autem epulantur corpus draconis.* Ita planè ab eo quem paſcunt ipſi & paſcuntur. Paſcitur autem malis noſtris diabolus, qui ſemper noſtris ſaturatur ex culpis. *Ille*, inquit Chryſologus ſerm. 12. *capit ſatietatem, quando nos luxus ſolvit, lucra capiunt, uſuræ vinciunt, chirographa ligant, premunt ſacculi, ſelidit aurum.* Sed quod deplorandum & juxtà horrendum eſt, cum diabolo placidè vivunt peccatores; ejus tartareum fœtorem lubenter ferunt, quem nec porcorum natura valuit ſuſtinere, maluitque demergi in mare & fluctibus deperire, quàm ejus immunditiam pati, & putredinem tolerare.

SPECV-

SPECVLATIO III.

Aliis à ſuſcipiente Sacramentum Euchariſtiæ directè non prodeſt quidem, at indirectè tamen. Piiſſimus communionis pro mortuis ritus, & ſacræ de ea Congregationis judicium explicatur & defenditur.

ANtequam hanc aſſertionem ſuadeamus, ex eáque Euchariſtiæ Sacramenti fructus uberrimos in alios etiam diffuſos demonſtremus, præ oculis habenda eſt hujus diviniſſimi Sacramenti dignitas ſingularis, quæ etſi ex dictis ſatis ſuperque conſtet, paucis tamen de ea in hujus ſpeculationis limine præfabimur, ut pateſcat quantum ſe ad hominum utilitates hujus Sacramenti virtus porrigat & explicet. Eminentia autem hujus ſacramenti, ſi diligenter attendimus, ex rebus quas eximias continet omninò petenda eſt. Etenim ſub vilium ſpecierum integumentis Chriſtum, perfectum Deum, perfectum hominem, quo proinde omnis increata & creata nobilitas continetur, Euchariſtia includit. Omnia habemus in hoc Sacramento: ſummum & per eſſentiam bonum divinitatis, animam omnibus gratiarum ornamentis cumulatam, corpus numeris omnibus abſolu

absolutum, è purissimo Virginis immaculatæ sanguine Spiritus sancti arte elaboratum. Hinc Sacramenti hujus sanctitas immensa deducitur, cùm in ipso omnis plenitudo divinitatis, omnis gratia humanitatis, omnis virtus passionis & mortis Redemptoris inhabitet. Ex quibus patet Eucharistiam esse Sacramentorum finem, religionis centrum, sacrorum rituum consummationem, bonorum abyssum, thesaurum Ecclesiæ, animarum sanctarum in hac valle plorationis solatium & beatitatem. Patet etiam nihil Eucharistiâ Deo gratius offerri posse vel acceptius, cùm æternum paternæ dilectionis objectum paterno cordi in altari Ecclesia sistat infinitis bonitatis & amabilitatis illiciis vestitum.

Præmoneo rursus, quod cùm bonum sit sui diffusivum, quo nobilior est res, eo in alia virtutem suam profundere nata est. Sacramentorum ergo nobilissimum totum est in aliorum utilitates comparatum. Prodest quippe militantibus in Ecclesia, quos pascit, & roborat; languentibus in Purgatorio, quos solatur, eorúmque piaculares ignes veluti sanguinis sui quotidie oblati rore temperat? Beatis etiam in cœlo regnantibus, quos gaudiis accidentalibns auget. Quæ omnia de hoc Sacramento ut simul sacrificium est, facilè intelligi & commodè explicari possunt. Eucharistia enim in ratione sacrificii considerata sumentibus & non sumentibus prodest, quatenus pro omnium salute offertur. Sed de sacrificio deinceps; impræsentiarum de uno Sacramento sermonem institui. His prælibatis

Prior speculationis pars affirmans Sacramentum

metum Euchariſtiæ unis ſuſcipientibus directè prodeſſe, ſic oſtenditur. Ea eſt Sacramentorum omnium conditio, ut in illos ſuos effectus effundant, quos ſanctificant, in quos agunt, & quibus applicantur. Unde ſicut cibus unis manducantibus per ſe & directè prodeſt, medicina ſolis eam ſorbentibus opitulatur: ita cœleſtis divinæ Euchariſtiæ cibus unis ſumentibus ex opere operato opem fert, quos ad modum alimenti nutrit, & ſanat ad modum medicinæ.

Poſterior pars contendit Sacramentum hoc aliis à ſumentibus indirectè prodeſſe, quatenus nimirum dum pio Euchariſtiæ uſu ſuſcipientium fervor accreſcit, *per quandam concomitantiam ad principalem effectum*, ut quæſt. 79. art. 5. loquitur S. Thomas, *homo conſequitur remiſſionem pœnæ*, non ſolùm ſibi, ſed etiam aliis, cùm remiſſionem pœnæ poſſit aliis communicare. Hoc enim poſtulat Sanctorum communio, quam in Symbolo profitemur, & in qua Regius Propheta exultabat dicens: *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.* Poſtulat ſacrum Indulgentiarum commercium, quas per modum ſuffragii mortuis impertimur. Cùm enim remiſſio pœnæ extrinſeca ſit, eam quiſque poteſt pro aliis Deo offerre; & quod ſibi proprium eſt per laborem, in alios diffundere per amorem, abſque ulla internæ ſanctitatis jactura, vel gratiæ ullo detrimento. Ergo ſicut pœnæ temporariæ remiſſionem pœnitentiæ exercitationibus partam atque per Indulgentias obtentam, ita & illam è tanti Sacramenti uſu hauſtam in Eccleſiam patientem charitate derivare poteſt, qui ad Euchariſtiam accedit.

Accedit

Accedit 1. quod cùm per Sacramentum Euchariſtiæ ſpiritalis hominis vires in nobis fiant ampliores, iis roborati pro animabus languentibus & fervidiùs oramus, & Deum faciliùs exoramus. Ergo prodeſt piè frequentata Communio mortuis, dum vivorum preces efficit valentiores. Etenim anima ſancta pane vivo paſta, & in ipſum mutata ita ab humanis defæcatur, ut tota liqueſcat in Deum. Tunc ſicut ſpeculum pellucidum totam ſolis exprimit gloriam, ſic illa etiam in iſto humani corporis obſcuro totâ fulget Chriſti claritate. Gloriam ergo Domini præſentis ſpeculans, & transformata à claritate in claritatem tanquam à Domini ſpiritu, non tam ipſa, quàm Chriſtus in illa orat & poſtulat gemitibus inenarrabilibus, ut eos Deus illuminet, qui in tenebris & in umbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes eorum in viam æternæ pacis. Quid animæ ſic per Chriſtum quo plena eſt petenti, vel ut meliùs dicam, in qua Chriſtus (cui qui adhæret unus ſpiritus eſt cum illo) ipſe rogat, denegabitur? Sic petens, nonne accipiet; ſic quærens, nonne inveniet; ſic pulſanti nunquid non aperietur? Exaudietur profectò Chriſtus pro reverentia ſua, nec in reſpondendo faciet moram, dum vota ſupplicum ipſe format qui repulſam pati nequit Filius dilectus, in quo tam ſibi complacet Pater. Magnam nobis fiduciam Salvator indidit, & veluti inſtillavit, quando quibus oraremus preces ipſe dictavit, & orandi thema, materiam petendi, ſupplicandi normam & formulam pauciſſimis in verbis ille ipſe qui à nobis exorandus eſt indulſit; at fiduciam auxit, perfecit, convicit, implevit

plevit, cumulavit, quando in corde nostro ipse orat pro nobis in nobis, & de judice factus est advocatus. Itaque dum fidelis Christo plenus, & in Christum mutatus (formatur enim Paulo authore Christus in nobis) pro animabus in Purgatorio ad æternam requiem suspirantibus Patrem misericordiarum & Deum totius consolationis supplicat, cunctationem meritò credit ablatam impetrandi, imò collatam fiduciam promerendi, quandò illum in se sentit orantem quem Pater semper audit. Quomodo metus ibi locum haberet, ubi à Patre Filius pietate interprete desiderat quæ sancta sunt impetrare? Non amovebit orationem nostram & misericordiam suam à nobis Pater, dum per Agnum immaculatum quo pascimur, non impia, sed pia; non terrena, sed cœlestia; non illecebris, sed virtuti congrua; non digna odiis, sed apta concordiæ, denique digna se à se viderit postulari.

Accedit rursum, quod cùm omne opus bonum à viventibus elicitum per meritorum communionem utile possit esse defunctis, dubitandum non est quin piè suscepta communio, quæ est eximium christianæ pietatis operæpretium, religionis professio, pœnitentiæ laborum fructus, & virtutum omnium coronis, animabus Purgatorii per dilatatam extensæ charitatis abundantiam possit esse proficua. Maximè quia in sacra Communione non sola attenditur Sacramenti applicatio, quæ in cibi cœlestis & specierum glutitione sita est; sed sanctæ præparationis labor & difficultas pensatur, qui & probationem, & confessionem sacramentalem,

&

ſcelerum per ſatisfactionis exercitationes purgationem à peccati mortalis conſciis, & virtutum internarum apparatum ab omnibus exigit. Quâ ſanè ſuſceptione totius corruptæ naturæ vires excedente nihil laborioſius, nihil difficilius, nihil proinde ad ſatisfaciendum etiam pro aliis aptius eſſe poteſt. Ergo ſacræ communioni ſic conſideratæ conveniunt duæ illæ dotes, quibus inſtructum opus aliis poteſt eſſe ſalutare, vis nimirum merendi ex bonitate fluens, & ſatisfaciendi pro alienis pœnis poteſtas ab opere bono laborioſo indivulſa.

Meritò ergo ſacra Congregatio authoritate Apoſtolicâ ſibi commiſsâ librum P. Theophili Raynaudi, quo communionem pro mortuis tanquam errorem popularem refellit, poſt accuratum examen proſcripſit. Noverant quippe Eminentiſſimi Patres orationes poſt Communionem, & in ipſo Communionis uſu ad Deum fuſas, & Chriſti præſentis ſacro igne ſuccenſas fervidiores eſſe ſolere, ſubindeque aliis ex conſequenti prodeſſe Communionem, unde tota quanta orationis efficacia proficiſcitur. Et certè ſi Altaribus, Roſariis, & Sanctorum ſacris Iconibus indulgentias ad augendam Fidelium pietatem, & in divina reverentiam liberalitas Apoſtolica adjungit, quæ poſſunt in animas defunctorum effuſione charitatis per modum ſuffragii transferri; quidni ſacræ Communionis digno uſui indulgentiarum beneficentia annecti poterit, quæ in mortuos piâ extenſione derivabitur?

Sed inter cæteras Raynaudi opuſculi exerrationes, illa niſi mea me fallat opinio, Purpuratorum animos & pietatem commovit, & juſtiſſimè

stissimè exacerbavit, quâ scribere non dubitavit: *Consensus connubiales mortuis magis Eucharistiâ prodesse: Eucharistiam nihil habere peculiare præter Matrimonium: & mirari se adversarios non invitare fideles ad illud pro mortuis ineundum.* Vah spurcissimam comparationem, quam inter scribendum timebam ne atramentum ipsum rubesceret! Non placet in iis sordibus diutiùs versari; nec multis in ea comparatione confutanda morabor, quâ auditâ, pie Lector, mox cohorruisti, & tacitâ execratione omni argumento validiore prosequutus es. Non enim ita te, mi Theologe, communissimas christianæ pietatis notiones ignorare reor, ut censere possis Sacramentum præstantissimum nihil habere eximium & singulare. Non ita te præjudiciis occupatum vel abreptum arbitror, ut multis tibi persuadere opus sit, inæstimabilem Christi realiter præsentis felicitatem amplexus materiales per se sordidos, & à nobis nòn nominandos non adæquare. Neque unquam, ut opinor, miratus es, cur non æquè ad frequentiam matrimonii atque ad frequentem Communionem Rectores animarum hortati sint. Non arbitror te nescire quod omnes norunt, Eucharistiam Ecclesiasticæ unitatis sacramentum, Christumque quo tota Ecclesia consolidatur realiter continens, speciali jure aliis Sacramentis minimè communi posse in alios sese diffundere, dum charitatem accendit quæ omnibus omnia fit, & orationem inflammat quæ in omnes potissimùm miseriores dilatatur.

Et tamen his levissimis argumentis Theophilus ductus scribere non erubuit, Commu-

nionem pro mortuis à Summis Ecclesiæ Capitibus apertis Indulgentiarum thesauris confirmatam & promotam, *esse sordem non ferendam, piam fraudem, escam falsi fructus, strophams prætextu pietatis tectoriam falsitatis.* Libenter hic cum Augustino scripserim: *Valeat ad seipsam persuadendam ipsa evidentia.* Valeat ad Lectores & Christianos omnes ab iis avertendis ipsa verborum improbitas, & non occulta, sed ultrò oculis se ingerens fœditas spurciloquii. Post illa verba ne expecta ut alia ejusdem opusculi errata producam, quò Romanæ censuræ æquitas patescat.

REFLEXIO.

Languentibus in Purgatorio subveniat tua compassio. Subveniat jejuniis, precibus, eleemosynis, sed potissimè divinissimi Sacrificii hostiâ, & orationibus post sacram Communionem fusis. Si enim, teste Augustino in Enchiridio *cap.* 107. nonnulla religio est mortuos iis sepelire locis qui sunt Martyrum reliquiis venerabiles, quatenus dum recolimus eorum quos diligimus corpora ubi sunt posita, eorum animas sanctis Martyribus commendamus: magna sine dubio religio erit pro iisdem vel Missæ sacrificium, vel fervidas, Christoque per sacram communionem præsenti conjunctas orationes Deo sistere & offerre.

Justum est sanè, ut in alios tum charitas nostra fundatur, cùm charitas Dei tanto nos Christi corporis beneficio dignata est. Hæc enim est divinæ providentiæ constituta lex, ut non semel Augustinus nos docuit, ut qui à potentiori

tiori se vult adjuvari, adjuvet & inferiorem, si est ipse potentior: *Beati* enim *misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Matthæi 5. Et sicut *nihil tam secundùm naturam est,* uti *lib. de officiis* scripsit Ambrosius, *quàm juvare consortem naturæ:* ita nihil tam secundùm gratiam & charitatem est quàm calamitosis, iisque Dei amicis opem & suppetitas afferre. Ne timeas meritorum & satisfactionum tuarum jacturam vel imminutionem, ea si in eos miseros piâ liberalitate profuderis, à quibus referendæ gratiæ vicem sperare meritò potes. Oleum quippe pietatis & miserationis unguentum quanto copiosiùs in fraternas necessitates effunditur, tanto donis potioribus augmentatur. Quàm gratum tibi quod aliis porrigis debet esse subsidium, quòd danti magis crescit in commodum quàm suscipienti proficiat in augmentum: ut sic in una mercatione, quod rarò solet emergere, uterque videatur desiderata commoda percepisse. Esto itaque dives in misericordia, si semper esse vis dives in gratia.

Ergo inter sacras cœlestis convivii delicias ne ita divinæ torrente voluptatis capiaris, quin piam compassionis tristitiam suscipias, & si dici potest, bonam miseriam, quæ novit flere cum flentibus, & imbre lacrymarum ignem tribulationis attemperat. Mi Lector sanctarum animarum in piaculari Purgatorii carcere degentium multum & molestum languorem animo intuere: nec clam te est quantus in illis dolor insit, quantùm eas gloriæ & beatitudinis spes dilata affligat. Adeóne te ignavum putem, adeóne porrò durum, aut inhumanum, aut

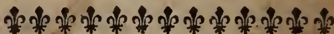
ferum, ut neque te calamitas, neque chriſtiana charitas, neque miſericordia commoveat, neque commoneat, ut miſeris auxilium tuum præſtolantibus feras opem? Unum hoc ſcio, nec te latêre reor, has meritas eſſe ut memor eſſes earum, par pari aliquando rerum relaturarum. Per pietatem ergo tuam, per fidem tuam, perque earum ſolitudinem oro & obteſtor te, eas ne in miſeria deſeras, neque derelinquas. Si te alienæ calamitatis ſenſus percellit, ſi te communis & catholica urget charitas, ſi te parentum, fratrum, familiarium amor ſolicitat, eſto illarum apud Chriſtum orator, & ſacræ Communionis occaſionem tibi oſtentatam, tam brevem, tam utilem, tam ſalutarem ne amitte, ſed precibus inſta, ut Chriſto refectus Chriſti adjutor ſis, & quæ, ut loquitur Apoſtolus, deſunt paſſioni Chriſti, ipſe adimpleas. Hoc modo Deum tibi totum devincies, qui unâ flectitur, unâ cogitur, unâ nobis charitate comparatur. Præclarè alicubi Marſilius Ficinus: *Venalis eſt Deus; at quo nummo? Quo te emit, charitate.*

In fine hujus capitis & recenſionis effectuum qui ab Euchariſtia proficiſcuntur, ad ipſam recurramus originem, ſuo beneficia reddamus fonti ut iterum fluant. Citò enim gratiarum ceſſabit decurſus, ubi recurſus non fuerit; nec modò nihil novum derivabitur in ingratum, ſed quod accepit, in perniciem ei vertatur neceſſe eſt, quia ingratitudo eſt beneficiorum perditio, ventus urens, ſiccans fontem pietatis, rorem miſericordiæ, fluenta gratiæ. Ergo ut cenſeamur digni muneribus amplioribus, ſimus in acceptis fideles.

Immenſa

Immensa sunt, Domine Jesu, quæ in Eucharistia profundis divinæ largitatis tuæ beneficia; sed hæc quantaquanta sint, quid tandem sunt tibi nobis dato comparata? Sacra Sponsa *Cant.* 5. post enumeratas desiderabilis sponsi dotes, post enarrata beneficia & fluenta plenissima ex omnibus ejus membris jugiter manantia, in ipsum demùm beatissimum sponsum tota rapta sic concludit: *Talis est dilectus meus*, id est sic beneficus, sic liberalis, sic effusus; sed quod me stupore unà & amore defigit, *ipse est amicus meus.* Ipse, ipse in quem desiderant Angeli prospicere; ipse paterni cordis deliciæ, ipse paradisi beatitudo, ipse totus desiderabilis, majestate immensus, potentiâ infinitus, perfectione incircunscriptus; *ipse est amicus meus.* Quas gratias raras contulit, quæ beneficia profudit innumera, pluris ut par est facio: sed hoc unum cogitationes obruit, hæc me tanta, tam insperata dignatio confundit; *ipse est amicus meus.* Hoc super omnia mihi ipsũ reddit amabilem, hoc omninò amorem meum facilè vendicat totum sibi; hoc, inquam, est quod meam devotionem & blandè allicit, & justè exigit, & arctè stringit, & suaviter liquefacit, & afficit vehementer. Multa sunt quæ pro me Christus dixit, magna quæ fecit, majora quæ pertulit, maxima quæ promisit, inter illas tamen omnes infiniti amoris significationes, non tam placent dona, quàm placeat qui donavit. Sed enim licèt ubique placeat, in Eucharistiæ tamen umbra dum latet magis adhuc placet, quia non principatum ibi affectat, sed consortium, sed familiaritatem; ibi unus amor splendet qui dominum sin nescit; certè

abſcondit. *Vides amori cedere etiam majeſtatem,* inquit Doctor Mellifluus ſerm.59. in Cant. *Proprietatem abnuit, ſocietatem non reſpuit.* Verè in Euchariſtia tanquam, imo omninò unus ex nobis, verè Emanuel, id eſt nobiſcum Deus; quid, inquam, nobiſcum? Unum cum ipſo, ſicut ipſe rogavit efficimur. Suſpiciant alii fructus, ego arborem mirer; alii fluminis impetus civitatem Dei lætificantes, ego flumen & fluminis fontem; alii radios, ego Solem; alii opera, ego opificem; alii effectus, ego factorem; cujus eo in opere potentiam, in modo ſapientiam, in cauſa charitatem nunquam ſatis commendabilem, nullis unquam gratiarum actionibus æquandam iterum atque iterum, & utinam æternùm benedicamus in ſæcula ſempiterna.

DISSERTATIO IV.

De uſu Sacramenti Euchariſtiæ: ubi de frequenti Communione.

ETSI Sacramentum Euchariſtiæ in aliquo permanenti ſitum ſit, & in conſecratione materiæ perficiatur, non prodeſt tamen niſi ſumatur. Hac de cauſa ſcripſit S. Thomas *q.79. art.5. in corpore,* & *art.7. ad 3.* Euchariſtiam *habere rationem Sacramenti in quantum ſumitur,*

& sumptionem pertinere ad rationem sacramenti. Quibus verbis non intendit S. Doctor usum & sumptionem esse de ratione essentiali Sacramenti, cùm innumeris locis tradat hoc Sacramentum non in usu, sed in unius consecratione materiæ essentialiter perfici, ut videre est *q.73. art.1.ad 3. q.74.art.2.ad 3. quæst.80.art.1.ad 1.* ubi etiam addit, quod *usus est quid consequens hoc sacramentum.* Uult ergo solùm Eucharistiam habere rationem Sacramenti producentis suos effectus, & in tantùm in ratione Sacramenti unicuique valere & prodesse, inquantum sumitur. Ad eum planè modum quo approximatio ignis ad lignum de ratione calefactionis dici bono sensu potest, quia conditio est sine qua non calefacit ignis. Sed de his pluribus egimus, quando de hujus essentia Sacramenti in superioribus disputatum est.

Sed antea quàm ulteriùs progrediamur, observandum est triplicem esse sumendæ Eucharistiæ modum: alius est merè sacramentalis, peccatoribus ipsis communis, quis licèt premant dentibus Sacramentum corporis & sanguinis Domini, non propterea fructum capiunt sacramenti, sed impuro ore & corde tam pura mysteria tranctantes, judicium sibi manducant & bibunt.

Secundus modus est merè spiritalis, quando viri justi fide vivâ, charitate non fictâ incensi cœlestem panem esuriunt, ut Christo, cujus amore tenentur, arctissimè copulentur. Qui modus viris spiritalibus pretioso maximè Missæ tempore familiaris, sin omnes, maximos certè utilitatis fructus ex Eucharistia consequitur.

Tertius modus est sacramentalis simul &

ſpiritualis, quando fidelis non ſolùm ſpiritu, ſed etiam ſacramento Euchariſtiam percipit, qui nimirum ex præcepto Apoſtoli priùs ſe probavit, & veſte nuptiali ornatus nedum à peccati mortalis labe mundus eſt, ſed etiam venialium affectum abjecit, interiorem domum lacrymis rigavit, omni denique virtutum ornatu inſtruxit, ut floridum venienti ſponſo thalamum pararet: unde mixtâ reverentiâ Centurionis cum ardore Magdalenæ, & Chriſti majeſtatem tremebundus adorat, & tantam dignationem multâ dilectione proſequitur.

Aſſimilatur hæc triplex Euchariſtiæ ſuſceptio triplici Verbi Divini conceptioni, quæ vel mente duntaxat, vel corpore ſolùm, vel utroque junctim modo contingere poteſt. Si has conceptionis partes & modos conferans, inanis eſt conceptio corporis ſi abſit conceptio mentis: nec enim ubera quæ Chriſtus ſuxit, nec qui ipſum portavit venter beatificarentur, niſi ſacra Parens corde Verbum Dei audiviſſet, & illud cuſtodiviſſet. Porrò ſecunda conceptio mentis utiliſſima eſt, & Chriſtianis omnibus neceſſaria; ad hoc enim Chriſtiani ſumus, ut ſpiritu renovati & regenerati Chriſtum induamus; ad hoc Apoſtolus parturiebat, ut formaretur in nobis Chriſtus. Denique tertia conceptio character eſt Dei matris, quæ corpore Filium Dei genuit quem mente conceperat; & hic modus cæteris omnibus longiſſimè antecellit. Ita de uſu communionis dicere licet: Longè præſtat communio ſpiritalis merè ſacramentali; ſed ſi ſacramentali adjicias ſpiritalem, id eſt purum charitatis, religioſæ humilitatis, cæterarúmque chriſtianarum virtu-

tum

tum affectum, uberrimos capies fructus, & Deiparæ maternitatis felicitatem quadantenus æmulabere.

Hanc diſtinctionem Catholici omnes poſt ſacrum Concilium Tridentinum *ſeſſ.*13. *de Euchariſtia*, *cap.*8. amplectuntur, quam negarunt olim quidam hæretici, quorum meminit Guitmundus *lib.* 1. opinantes panem & vinum ex toto quidem mutari; ſed indignis ad communicandum accedentibus, carnem Domini & ſanſanguinem iterum in panem & vinum reverti. Quod idem teſtatur Algerus *in Prologo.* Quin uſque adeò ab indignis non poſſe recipi corpus Chriſti nonnulli arbitrabantur, ut referente eodem Guitmundo ſub finem libri 3. mallent dicere partem panis conſecrari in corpus Chriſti propter dignos ſuſcepturos, partem verò propter indignos immutabilem retineri.

Eandem diſtinctionem negavit etiam Hæreſiarcha Calvinus *lib.*4. *inſtit. cap.*17. §.33. contendens impios & ſceleratos à Chriſto alienos corpus Chriſti non edere, quia nimis indignè, inquit, laceraretur Chriſtus, ſi proſtitueretur incredulis. Addit porrò eo ſenſu corpus ſuum dare Chriſtum indignis, iſtoſque ſubinde reos eſſe corporis & ſanguinis Domini, quia id indignis præſtare paratus eſt quod rejiciunt. Unde conatur inferre non labaſcere fidem promiſſionum Dei, quia non deſinit è cœlo pluere, quanvis pluviæ liquorem ſaxa & rupes non concipiant.

Verùm hæc hæreſis Scripturis & toti Traditioni contradicit. Etenim conſtat omnes Apoſtolos corpus Chriſti comediſſe; nam illud comederunt, de quo Veritas dixit, *Hoc eſt*

corpus meum; & de eo calice biberunt, de quo dixit, *Hic est calix sanguinis mei*; referente enim Evangelistâ: *Biberunt ex eo omnes*. Si omnes: ergo & indignus Judas, quem Christus sivit *accipere inter innocentes discipulos pretium nostrum*, ut ait August. *epist*. 162. quod & clarissimè repetit *tract*. 26. *in Ioan*. Et *lib*. 1. *de Baptismo contra Donatistas*, *cap*. 8. inquit: *Sicut Iudas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, sed malè accipiendo locum in se Diabolo prebuit; sic indignè quisque sumens dominicum sacramentum non efficit, ut quia ipse malus est, malum sit; aut quia non ad salutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini, & sanguis Domini nihilominus erat etiam illis quibus dicebat Apostolus: Qui manducat indignè, judicium sibi manducat & bibit*. Et *lib*. 1. *contra Cresconium*, *cap*. 25. prosequitur: *Quid? De isto corpore & sanguine Domini unico sacrificio pro salute nostra, quanvis ipse Dominus dicat, Nisi quis manducaverit, &c. Nonne idem Apostolus docet etiam hoc perniciosum malè utentibus fieri; ait enim: Quicumque manducaverit panem, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini*. Videatur *serm*. 11. *de verbis Domini*, *cap*. 11. ubi duplicem accipiendi corporis Christi in Eucharistia modum sacramentalem, merum & spiritualem sacramentali adjunctum luculentissimè distinguit. Quæ testimonia quia ad veritatem corporis Christi & sacrificii altaris constabiliendam inserviunt, non potui facere, quin illa producerem. Ex quibus etiam omnes Calvini pueriles fallaciæ sponte desiliunt, & in fumum abeunt.

Locus

Locus etiam Apoſtoli 1. *Cor.*11. quem Auguſtinus memoratis locis urget, Calvinianam hæreſim conficit, & in pulverem conterit: *Qui manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini.* Atqui homo nequit eſſe reus indignè accepti & malè habiti corporis & ſanguinis Chriſti, niſi accipiat. *Qui enim manducat, & bibit indignè*, ſubdit Doctor Gentium, *judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Quomodo autem jure ille damnatur, qui Euchariſtiam ſumens corpus Domini non dijudicat diſcernitque ab aliis cibis, ſi corpus Domini non eſt ipſum quod accipit? Sed locum illum argumentoſum ſatis ſuprà dum de præſentia reali, ponderavimus.

Pro intellectu quorundam teſtimoniorum Auguſtini aliorumve Patrum, quibus Sectarii abutuntur, præ oculis habe, ſupponere Patres Euchariſtiam non ſolùm ſacramentaliter, ſed etiam ſpiritaliter, id eſt fide vivâ per dilectionem operante, & ſacris deſideriis æſtuante ſumi oportere, ac proinde ſacramentum integrum, & corpus Chriſti, & ſpecies ſacramentales, & virtutem ſeu effectus ſacramenti importare. Quando ergo interdum ſubindicant impios in ſacram menſam irruentes non manducare, neque bibere Euchariſtiam vel corpus & ſanguinem Domini, loquuntur de manducatione ſpiritali, ſine qua integrè manducare non cenſetur, qui inutiliter, imò & innoxiè manducat.

Difficilior videtur eſſe Hilarii locus *can.* 30. *in Matth.* ubi probat Judam non manducaſſe corpus Domini. Sed ex ipſa textus lectione

liquet locum illum non esse ad propositum, sed planè abs re. Non enim docet Hilarius Judam sacramentaliter communicasse, & tamen verùm Christi corpus non percepisse, quod unum ad rem faceret; quærimus enim utrum indigni sacramentum suscipientes, ipsum Christi corpus & sanguinem realiter peræquè ac justi recipiant. Sed ibi singularem suam opinionem profert ab aliorum Patrum sensu alienam, juxta quam opinatus est Judam ne quidem sacramentaliter communicasse. Verba Hilarii sunt hæc: *Post quæ Iudas proditor indicatur, sine quo Pascha accepto calice, & fracto pane conficitur; dignus enim æternorum sacramentorum communione non fuerat: nam discessisse statim hinc intelligitur, quòd cum turbis reversus ostenditur. Neque sanè cum Domino bibere poterat, qui non erat bibiturus in regno; cùm universos tum bibentes ex vitis istius fructu, bibituros secum postea polliceretur.* Quibus verbis probare conatur Hilarius Judam Eucharistiæ sacramentali usu non fuisse dignatum. At inefficaciter tamen: quid enim vetat eum post acceptam Communionem recessisse, diabolo ut morem gereret, qui in ipsum post sorptam dominicam buccellam ingressus est? Bibiturus etiam fuisset Judas in regno cœlorum, nisi per ipsum stetisset, & pignus regni gloriæ nefanda proditione abdicasset. Sicut etiam *Ioan. 6.* veridicè promittitur: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quem tamen innumeri manducantes æternùm pereunt; quia nihil prodest, quin obest plurimis sumptio sacramentalis, eam nisi spiritalis comitetur, quâ in Christo charitate maneamus, & Christus in nobis. Et verò singularem

gularem Hilarii sententiam Evangelistarum concordia refellit. Matthæus enim Christum cum duodecim discumbentem corpus suum singulis porrexisse significat. Marcus ex calice bibisse omnes testatur. Lucas demùm post calicis distributionem subnectit : *Verùm manus tradentis me mecum est in mensa.*

His prælibatis, circa usum Communionis tria inquirenda potissimè occurrunt ; necessitas nimirum, apparatus, & frequentia. Priùs enim videndum est, an & quando ad usum hujus Sacramenti teneamur. Deinde utrum huic suscipiendæ Eucharistiæ obligationi unius speciei usu laïci satisfaciant. Postea quænam animi, quænámque corporis compositio ad dignam communionem cùm ex natura rei, tum ex Ecclesiæ sanctionibus desideretur. Denique utrum præstet sacrâ Communione uti frequentiùs, an rariùs ; expediátque omnes prorsus homines indiscriminatim ad sacram Eucharistiam frequentiùs adhibendam propellere.

CAPVT I.

De obligatione usurpandæ Eucharistiæ, & de idonea animi ac corporis ad Eucharistiam adeundam compositione.

OPus grande, opus grande, inquiebat Propheta Regius 1. *Paral.* 29. Quodnam est tandem opus illud grande, & eximium operæpretium, de quo sermonem habiturus es, ô homo secundùm cor Dei? Fortè mirabile creationis, distinctionis, & ornatûs opificium narraturus es nobis, & obstupefactus exclamaturus: *Quàm magnificata sunt opera tua, Domine! Omnia in sapientia fecisti.* Magna illa quidem, sed de his nihil impræsentiarum. Fortè miracula gratiæ & gloriæ, & quàm *mirabilis in Sanctis suis*, quàm *magnificus in sanctitate, faciens prodigia*, quæ alibi recenses expositurus es? Nihil minus; rem aliam mecum verso, & mente agito. Fortè quot gratiarum muneribus & beneficiis auctus divinitus sis obnuntiaturus es nobis, & verbum illud bonum eructaturus: *Venite, audite, & narrabo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ.* Sed nec illud etiam modò. *Opus grande*, ecce illud, *opus grande; neque enim homini, sed Deo præparatur habitatio.* David habitationem Deo præparare

parare apud ſe conſtituit, ſed fallente morte occupatus fidem ſuam liberare, & vota implere non potuit. Opus illud grande animo fideli agendum eſt, habitationem quippe Domino parat cùm ſe ad ſacram Communionem accingit; hoſpitio verò excipit, dum hoc ſacramentum uſurpat. Ut autem pateat quandonam ad illam menſam accedere teneatur, quámve paratus accedere, & accuratè inſtructus Chriſtum recipere, id ſequentibus ſpeculationibus exponendum eſt.

SPECVLATIO I.

Chriſtianis omnibus adultis non ſolùm Eccleſiæ mandato, ſed Chriſti etiam præcepto impoſitum eſt, ut Euchariſtiam identidem uſurpent.

EX his quæ ſuprà de neceſſitate Euchariſtiæ diſputavimus, clariſſimum eſt ad uſum Euchariſtiæ Chriſtianos omnes ratione utentes jure divino obligari. Et ſanè id convincit aperta Veritatis declaratio, quæ *Joan. 6.* habetur: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis.* Lucæ etiam 22. Apoſtolis eorúmque ſucceſſoribus, ſacrorum Antiſtitibus Dominus imperavit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis non ſolùm ſacrificium offerre Apoſtolis & Presbyteris

nostro paratam adversus eos qui tribulant nos, aliquando extra vitæ discrimen adire tenemur.

Ad præceptum autem Ecclesiasticum quod attinet ut explicemus, sciendum fideles in Ecclesiæ nascentis exordiis hoc sacro cibo singulis diebus ali solitos esse, ut ex Actis Apostolorum colligere est. Adeò enim qui tunc Christianam legem profitebantur verâ & sincerâ charitate ardebant, inquit Catechismus Romanus *part. 2. titulo de Eucharistia, num. 63.* ut cùm sine intermissione orationibus & aliis pietatis officiis vacarent, quotidie ad sacra dominici corporis mysteria sumenda parati invenirentur. Quare beatis illis temporibus fervescentes Christianorum animi, & Christi adhuc ebulliente sanguine aspersi, plenitudine etiam Spiritus sancti accensi, & æstuantes novis præceptorum calcaribus ad sacram Communionem urgeri non egebant. Veruntamen morem illum intermissum sanctissimus Pontifex & Martyr Anacletus, ut *de consecrat. dist. 2. cap. 10.* refertur, aliqua ex parte renovavit, quatenus ministros qui Missæ sacrificio interessent communicare voluit. Diu etiam in Ecclesia viguisse consuetudinem idem Catechismus commemorat, ut Sacerdos peracto sacrificio cùm Eucharistiam sumpsisset, ad populum qui aderat conversus, his verbis ad sacram mensam Fideles invitaret: *Venite fratres ad Communionem.* Tunc qui parati erant summâ cum religione sacrosancta Mysteria sumebant. Videatur B. Hieronymi epistola 28. & 50.

Verùm charitate deinde & pietatis studio in ipsa Ecclesiæ pace, ut moris est, adeo refrigescente,

ente, ut rarò admodum fideles communionem
ısurparent, à Sancto Fabiano Papa, cujus decre-
um habes *de consecrat. dist. 2. cap.16.* sancitum
st, ut ter quotannis, Natali nimirum Domini,
t Resurrectione, & Pentecoste omnes Eucha-
istiam sumerent. Id quod à multis postea Con-
iliis, præsertim verò ab Agathensi *cap. 38.* his
erbis confirmatum est: *Cives qui Pascha, ac
Natalis Domini, vel Pentecostes solennitatibus
um Episcopis interesse neglexerint, cùm in civi-
atibus Communionis vel benedictionis accipiendæ
ausâ positos se nosse debeant, triennio commu-
ione priventur Ecclesiæ.*

Ad extremum cùm eò languoris & tædii
etas Christiana adducta esset, ut non modò
ncta illa & salutaris præceptio non servare-
ır, sed in plures etiam annos sacræ Euchari-
iæ communio differretur, in Magno Latera-
ensi Concilio, capite illo celebri *Omnis utriusq-
ue sexus*, decretum est, ut semel ad minus sin-
ulis annis in Pascha omnes sacrum Domini
orpus acciperent; qui verò id facere negle-
issent, Ecclesiæ aditu prohiberentur. Quam
gem sacra Tridentina Synodus confirmavit
ss.13.can.9. his verbis: *Si quis negaverit omnes
singulos Christi fideles utriusque sexus, cùm
l annos discretionis pervenerint, teneri singulis
nis, saltem in Paschate, ad communicandum,
xta præceptum sanctæ Matris Ecclesiæ, ana-
ema sit.* Quod præceptum transgrediuntur
on solùm qui à sacra Communione merâ in-
riâ in Paschate abstinent, sed illi etiam qui
sacram Communionem indignè accedunt.
ım quia præceptum Ecclesiæ est tantùm di-
ıi interpretatio, præfiniens tempus adim-
plendi

ſpiritualis, quando fidelis non ſolùm ſpiritu, ſed etiam ſacramento Euchariſtiam percipit, qui nimirum ex præcepto Apoſtoli priùs ſe probavit, & veſte nuptiali ornatus nedum à peccati mortalis labe mundus eſt, ſed etiam venialium affectum abjecit, interiorem domum lacrymis rigavit, omni denique virtutum ornatu inſtruxit, ut floridum venienti ſponſo thalamum pararet: unde mixtâ reverentiâ Centurionis cum ardore Magdalenæ, & Chriſti majeſtatem tremebundus adorat, & tantam dignationem multâ dilectione proſequitur.

Aſſimilatur hæc triplex Euchariſtiæ ſuſceptio triplici Verbi Divini conceptioni, quæ vel mente duntaxat, vel corpore ſolùm, vel utroque junctim modo contingere poteſt. Si has conceptionis partes & modos conferans, inanis eſt conceptio corporis ſi abſit conceptio mentis: nec enim ubera quæ Chriſtus ſuxit, nec qui ipſum portavit venter beatificarentur, niſi ſacra Parens corde Verbum Dei audiviſſet, & illud cuſtodiviſſet. Porrò ſecunda conceptio mentis utiliſſima eſt, & Chriſtianis omnibus neceſſaria; ad hoc enim Chriſtiani ſumus, ut ſpiritu renovati & regenerati Chriſtum induamus; ad hoc Apoſtolus parturiebat, ut formaretur in nobis Chriſtus. Denique tertia conceptio character eſt Dei matris, quæ corpore Filium Dei genuit quem mente conceperat; & hic modus cæteris omnibus longiſſimè antecellit. Ita de uſu communionis dicere licet: Longè præſtat communio ſpiritalis merè ſacramentali; ſed ſi ſacramentali adjicias ſpiritalem, id eſt purum charitatis, religioſæ humilitatis, cæterarúmque chriſtianarum virtu-

tum

tam affectum, uberrimos capies fructus, & Deiparæ maternitatis felicitatem quadantenus æmulabere.

Hanc distinctionem Catholici omnes post sacrum Concilium Tridentinum *seſſ.*13. *de Eucharistia*, *cap.*8. amplectuntur, quam negarunt olim quidam hæretici, quorum meminit Guitmundus *lib.* 1. opinantes panem & vinum ex toto quidem mutari; sed indignis ad communicandum accedentibus, carnem Domini & sanguinem iterum in panem & vinum reverti. Quod idem testatur Algerus *in Prologo.* Quin usque adeò ab indignis non posse recipi corpus Christi nonnulli arbitrabantur, ut referente eodem Guitmundo sub finem libri 3. mallent dicere partem panis consecrari in corpus Christi propter dignos suscepturos, partem verò propter indignos immutabilem retineri.

Eandem distinctionem negavit etiam Hæresiarcha Calvinus *lib.*4. *instit. cap.*17. §.33. contendens impios & sceleratos à Christo alienos corpus Christi non edere, quia nimis indignè, inquit, laceraretur Christus, si prostitueretur incredulis. Addit porrò eo sensu corpus suum dare Christum indignis, istosque subinde reos esse corporis & sanguinis Domini, quia id indignis præstare paratus est quod rejiciunt. Unde conatur inferre non labascere fidem promissionum Dei, quia non desinit è cœlo pluere, quanvis pluviæ liquorem saxa & rupes non concipiant.

Verùm hæc hæresis Scripturis & toti Traditioni contradicit. Etenim constat omnes Apostolos corpus Christi comedisse; nam illud comederunt, de quo Veritas dixit, *Hoc est*

corpus meum; & de eo calice biberunt, de quo dixit, *Hic est calix sanguinis mei*; referente enim Evangelistâ: *Biberunt ex eo omnes*. Si omnes: ergo & indignus Judas, quem Christus *sivit accipere inter innocentes discipulos pretium nostrum*, ut ait August. *epist*. 162. quod & clarissimè repetit *tract*. 26. *in Ioan*. Et *lib*. 1. *de Baptismo contra Donatistas*, *cap*. 8. inquit: *Sicut Iudas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, sed malè accipiendo locum in se Diabolo præbuit; sic indignè quisque sumens dominicum sacramentum non efficit, ut quia ipse malus est, malum sit; aut quia non ad salutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini, & sanguis Domini nihilominus erat etiam illis quibus dicebat Apostolus: Qui manducat indignè, judicium sibi manducat & bibit*. Et *lib*. 1. *contra Cresconium*, *cap*. 25. prosequitur: *Quid? De isto corpore & sanguine Domini unico sacrificio pro salute nostra, quanvis ipse Dominus dicat, Nisi quis manducaverit, &c. Nonne idem Apostolus docet etiam hoc perniciosum malè utentibus fieri; ait enim: Quicumque manducaverit panem, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini*. Videatur *serm*. 11. *de verbis Domini*, *cap*. 11. ubi duplicem accipiendi corporis Christi in Eucharistia modum sacramentalem, merum & spiritualem sacramentali adjunctum luculentissimè distinguit. Quæ testimonia quia ad veritatem corporis Christi & sacrificii altaris constabiliendam inserviunt, non potui facere, quin illa producerem. Ex quibus etiam omnes Calvini pueriles fallaciæ sponte desiliunt, & in fumum abeunt.

Locus etiam Apoſtoli 1. *Cor.*11. quem Auguſtinus memoratis locis urget, Calvinianam hæreſim conficit, & in pulverem conterit: *Qui manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini.* Atqui homo nequit eſſe reus indignè accepti & malè habiti corporis & ſanguinis Chriſti, niſi accipiat. *Qui enim manducat, & bibit indignè*, ſubdit Doctor Gentium, *judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Quomodo autem jure ille damnatur, qui Euchariſtiam ſumens corpus Domini non dijudicat diſcernitque ab aliis cibis, ſi corpus Domini non eſt ipſum quod accipit? Sed locum illum argumentoſum ſatis ſuprà dum de præſentia reali, ponderavimus.

Pro intellectu quorundam teſtimoniorum Auguſtini aliorumve Patrum, quibus Sectarii abutuntur, præ oculis habe, ſupponere Patres Euchariſtiam non ſolùm ſacramentaliter, ſed etiam ſpiritaliter, id eſt fide vivâ per dilectionem operante, & ſacris deſideriis æſtuante ſumi oportere, ac proinde ſacramentum integrum, & corpus Chriſti, & ſpecies ſacramentales, & virtutem ſeu effectus ſacramenti importare. Quando ergo interdum ſubindicant impios in ſacram menſam irruentes non manducare, neque bibere Euchariſtiam vel corpus & ſanguinem Domini, loquuntur de manducatione ſpiritali, ſine qua integrè manducare non cenſetur, qui inutiliter, imò & innoxiè manducat.

Difficilior videtur eſſe Hilarii locus *can.* 30. *in Matth.* ubi probat Judam non manducaſſe corpus Domini. Sed ex ipſa textus lectione

liquet locum illum non esse ad propositum, sed planè abs re. Non enim docet Hilarius Judam sacramentaliter communicasse, & tamen verùm Christi corpus non percepisse, quod unum ad rem faceret; quærimus enim utrum indigni sacramentum suscipientes, ipsum Christi corpus & sanguinem realiter peræquè ac justi recipiant. Sed ibi singularem suam opinionem profert ab aliorum Patrum sensu alienam, juxta quam opinatus est Judam ne quidem sacramentaliter communicasse. Verba Hilarii sunt hæc: *Post quæ Judas proditor indicatur, sine quo Pascha accepto calice, & fracto pane conficitur; dignus enim æternorum sacramentorum communione non fuerat: nam discessisse statim hinc intelligitur, quòd cum turbis reversus ostenditur. Neque sanè cum Domino bibere poterat, qui non erat bibiturus in regno; cùm universos tum bibentes ex vitis istius fructu, bibituros secum postea polliceretur.* Quibus verbis probare conatur Hilarius Judam Eucharistiæ sacramentali usu non fuisse dignatum. At inefficaciter tamen: quid ènim vetat eum post acceptam Communionem recessisse, diabolo ut morem gereret, qui in ipsum post sorptam dominicam buccellam ingressus est? Bibiturus etiam fuisset Judas in regno cœlorum, nisi per ipsum stetisset, & pignus regni gloriæ nefanda proditione abdicasset. Sicut etiam *Joan. 6.* veridicè promittitur: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quem tamen innumeri manducantes æternùm pereunt; quia nihil prodest, quin obest plurimis sumptio sacramentalis, eam nisi spiritalis comitetur, quâ in Christo charitate manemus, & Christus in nobis. Et verò singularem

gularem Hilarii sententiam Evangelistarum concordia refellit. Matthæus enim Christum cum duodecim discumbentem corpus suum singulis porrexisse significat. Marcus ex calice bibisse omnes testatur. Lucas demùm post calicis distributionem subnectit : *Verùm manus tradentis me mecum est in mensa.*

His prælibatis, circa úsum Communionis tria inquirenda potissimè occurrunt ; necessitas nimirum, apparatus, & frequentia. Priùs enim videndum est, an & quando ad usum hujus Sacramenti teneamur. Deinde utrum huic suscipiendæ Eucharistiæ obligationi unius speciei usu laïci satisfaciant. Postea quænam animi, quænámque corporis compositio ad dignam communionem cùm ex natura rei, tum ex Ecclesiæ sanctionibus desideretur. Denique utrum præstet sacrâ Communione uti frequentiùs, an rariùs ; expediátque omnes prorsus homines indiscriminatim ad sacram Eucharistiam frequentiùs adhibendam propellere.

CAPUT I.

De obligatione usurpandæ Eucharistiæ, & de idonea animi ac corporis ad Eucharistiam adeundam compositione.

OPus grande, opus grande, inquiebat Propheta Regius 1. *Paral.* 29. Quodnam est tandem opus illud grande, & eximium operæpretium, de quo sermonem habiturus es, ô homo secundùm cor Dei? Fortè mirabile creationis, distinctionis, & ornatûs opificium narraturus es nobis, & obstupefactus exclamaturus: *Quàm magnificata sunt opera tua, Domine! Omnia in sapientia fecisti.* Magna illa quidem, sed de his nihil impræsentiarum. Fortè miracula gratiæ & gloriæ, & quàm *mirabilis in Sanctis suis*, quàm *magnificus in sanctitate, faciens prodigia*, quæ alibi recenses expositurus es? Nihil minus; rem aliam mecum verso, & mente agito. Fortè quot gratiarum muneribus & beneficiis auctus divinitus sis obnuntiaturus es nobis, & verbum illud bonum eructaturus: *Venite, audite, & narrabo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ.* Sed nec illud etiam modò. *Opus grande*, ecce illud, *opus grande; neque enim homini, sed Deo præparatur habitatio.* David habitationem Deo præ-

parare

parare apud ſe conſtituit, ſed fallente morte occupatus fidem ſuam liberare, & vota implere non potuit. Opus illud grande animo fideli agendum eſt, habitationem quippe Domino parat cùm ſe ad ſacram Communionem accingit; hoſpitio verò excipit, dum hoc ſacramentum uſurpat. Ut autem pateat quandonam ad illam menſam accedere teneatur, quámve paratus accedere, & accuratè inſtructus Chriſtum recipere, id ſequentibus ſpeculationibus exponendum eſt.

SPECVLATIO I.

Chriſtianis omnibus adultis non ſolùm Eccleſiæ mandato, ſed Chriſti etiam præcepto impoſitum eſt, ut Euchariſtiam identidem uſurpent.

EX his quæ ſuprà de neceſſitate Euchariſtiæ diſputavimus, clariſſimum eſt ad uſum Euchariſtiæ Chriſtianos omnes ratione utentes jure divino obligari. Et ſanè id convincit aperta Veritatis declaratio, quæ *Joan.* 6. habetur: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis*. Lucæ etiam 22. Apoſtolis eorúmque ſucceſſoribus ſacrorum Antiſtitibus Dominus imperavit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis non ſolùm ſacrificium offerre Apoſtolis & Presbyteris

teris imperavit, ſed quæ ipſe fecit facere, id eſt ſe alioſque Fideles hoc divino cibo paſcere præcepit, quanvis hujus exequendi præcepti tempora non præfiniverit, ſed Sponſæ ſuæ à Spiritu ſancto continenter gubernatæ judicio reliquerit.

Et rationem optimam affert D. Thomas *quæſt.*80.*art.*11. Quia omnes tenentur Euchariſtiæ Sacramentum ſpiraliter manducare Chriſto ut incorporentur. Spiritalis autem manducatio percipiendæ Euchariſtiæ votum ſincerum, ſeu deſiderium non fictum includit; unde ſine aliquo hujus Sacramenti voto nulli patêre viam regni cœlorum alibi demonſtravimus. Atqui fruſtra eſſet ſuſcipiendæ votum, quin nec verum eſſet, ſed fallax Euchariſtiam adeundi deſiderium, niſi datâ opportunitate impleretur: hoc ipſo convinceretur, non ſinceram recipiendæ Euchariſtiæ voluntatem, ſed inanem & ſterilem velleitatem concepiſſe, qui nunquam reapſe oblatam ſuſcipiendæ Euchariſtiæ occaſionem nanciſceretur, cujus deſiderio ſe teneri ſibi mentiens iniquitas affirmaret. Recole dicta de neceſſitate Euchariſtiæ, ubi rem hanc ſuis momentis ponderavimus.

Hinc ſequitur 1. adultos in periculo mortis conſtitutos ad recipiendam Euchariſtiam jure divino teneri. Docet enim Tridentinum *ſeſſ.*13. *cap.*8. Euchariſtiam inſtitutam eſſe in viaticum ſalutis, cujus vigore confortati ex hujus miſeræ peregrinationis itinere ad cœleſtem patriam mortales valeant pervenire. Nec obeſt quod paucis antè diebus fortaſſis ad ſacram menſam acceſſerit qui in repentinæ mortis diſcrimen vocatur; quia imminente novo mortis peri-

culo

culo nova urget neceſſitas, novo robore in mortis agone opus eſt. Nec propterea ſequitur ad Euchariſtiam ſingulis etiam reis ad mortem damnatis miniſtrandam obligari. Quia licèt ſinguli eam optare, eámque ſi occaſio tulerit oblatam recipere teneantur, ejuſdem tamen diſpenſandæ modum & rationem Eccleſiæ prudentiæ, & Paſtorum judicio Chriſtus permiſit. Hanc enim poteſtatem in Eccleſia perpetuò fuiſſe idem ſacrum Concilium *ſeſſ.*21. *cap.*2. declarat, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalvâ eorum ſubſtantiâ, ea ſtatueret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis in Domino expedire judicaret. Quâ poteſtate antiquitus uſam fuiſſe Eccleſiam ex epiſtola 1. Syricii Papæ, ex epiſtola 3. Innocentii I. atque ex Conciliis Elyberitano & Arelatenſi I. docemur.

Sequitur 2. quod etiamſi nullum extaret Eccleſiæ præceptum determinata accipiendæ Euchariſtiæ tempora præfiniens, ad eam etiam extra articulum impendentis mortis uſurpandam adulti ratione præditi jure divino nihilominus obligarentur. Quia ſacramentum hoc ad modum cibi paſcentis & roborantis animos inſtitutum eſt, Veritate non ſemel inculcante, *Caro mea verè eſt cibus : Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis.* Abſurdum verò eſt dicere in ſolo mortis imminentis periculo alimentum ſumi oportere, illudque non eſſe ſæpius in vita uſurpandum, quo & depaſcentis concupiſcentiæ jacturas ſarciamus, & occurrentes graves tentationes conteramus. Ergo menſam in conſpectu

noſtro

nostro paratam adversus eos qui tribulant nos, aliquando extra vitæ discrimen adire tenemur.

Ad præceptum autem Ecclesiasticum quod attinet ut explicemus, sciendum fideles in Ecclesiæ nascentis exordiis hoc sacro cibo singulis diebus ali solitos esse, ut ex Actis Apostolorum colligere est. Adeò enim qui tunc Christianam legem profitebantur verâ & sincerâ charitate ardebant, inquit Catechismus Romanus *part. 2. titulo de Eucharistia, num. 63.* ut cùm sine intermissione orationibus & aliis pietatis officiis vacarent, quotidie ad sacra dominici corporis mysteria sumenda parati invenirentur. Quare beatis illis temporibus fervescentes Christianorum animi, & Christi adhuc ebulliente sanguine aspersi, plenitudine etiam Spiritus sancti accensi, & æstuantes novis præceptorum calcaribus ad sacram Communionem urgeri non egebant. Veruntamen morem illum intermissum sanctissimus Pontifex & Martyr Anacletus, ut *de consecrat. dist. 2. cap.* 10. refertur, aliqua ex parte renovavit, quatenus ministros qui Missæ sacrificio interessent communicare voluit. Diu etiam in Ecclesia viguisse consuetudinem idem Catechismus commemorat, ut Sacerdos peracto sacrificio cùm Eucharistiam sumpsisset, ad populum qui aderat conversus, his verbis ad sacram mensam Fideles invitaret: *Venite fratres ad Communionem.* Tunc qui parati erant summâ cum religione sacrosancta Mysteria sumebant. Videatur B. Hieronymi epistola 28. & 50.

Verùm charitate deinde & pietatis studio in ipsa Ecclesiæ pace, ut moris est, adeo refrigescente,

cente, ut rarò admodum fideles communionem usurparent, à Sancto Fabiano Papa, cujus decretum habes *de consecrat. dist.* 2. *cap.*16. sancitum est, ut ter quotannis, Natali nimirum Domini, & Resurrectione, & Pentecoste omnes Eucharistiam sumerent. Id quod à multis postea Conciliis, præsertim verò ab Agathensi *cap.* 38. his verbis confirmatum est: *Cives qui Pascha, ac Natalis Domini, vel Pentecostes solennitatibus cum Episcopis interesse neglexerint, cùm in civitatibus Communionis vel benedictionis accipiendæ causâ positos se nosse debeant, triennio communione priventur Ecclesiæ.*

Ad extremum cùm eò languoris & tædii pietas Christiana adducta esset, ut non modò sancta illa & salutaris præceptio non servaretur, sed in plures etiam annos sacræ Eucharistiæ communio differretur, in Magno Lateranensi Concilio, capite illo celebri *Omnis utriusque sexus*, decretum est, ut semel ad minus singulis annis in Pascha omnes sacrum Domini corpus acciperent; qui verò id facere neglexissent, Ecclesiæ aditu prohiberentur. Quam legem sacra Tridentina Synodus confirmavit *sess.* 13. *can.* 9. his verbis: *Si quis negaverit omnes & singulos Christi fideles utriusque sexus, cùm ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta præceptum sanctæ Matris Ecclesiæ, anathema sit.* Quod præceptum transgrediuntur non solùm qui à sacra Communione merâ incuriâ in Paschate abstinent, sed illi etiam qui ad sacram Communionem indignè accedunt. Tum quia præceptum Ecclesiæ est tantùm divini interpretatio, præfiniens tempus adimplendi

plendi divini mandati. Atqui præcepto divino per ſacrilegium non ſatisfacimus. Ergo per indignam Communionem præcepto Eccleſiæ de ſacro cibo in Paſchate uſurpando non obtemperamus. Tum quia Concilium Lateranenſe memorato capite *Omnis utriuſque ſexus*, Euchariſtiam ad minus in Paſcha *reverenter ſuſcipi* conſtituit. At ſacramentum nequaquam reverenter ille ſuſcipit qui in horrendum ſacrilegium incurrit, Chriſtum in ſeipſo crucifigit, Filium Dei conculcat, & ſanguinem teſtamenti pollutum ducit.

Neque dicas Eccleſiam non poſſe præcipere actus internos, ſed ejus poteſtatis ſphæram intra actuum externorum ambitum contineri. Non, inquam, id dicas; quia quidquid ſit de poteſtate Eccleſiæ in actus merè internos, de qua Theologorum Moralium diſſerere eſt, id tamen conſtans, & apud omnes incorruptæ diſciplinæ moralis defenſores in confeſſo eſt, Eccleſiam actus internos ut conjunctos cum exterioribus jure poſſe præcipere vel prohibere. Nam in Clementina 1. de hæreticis, & cap. *Multorum*, circa finem, excommunicantur Inquiſitores hæreticæ pravitatis, ſi odii, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu contra juſtitiam & conſcientiam ſuam omiſerint contra quemquam procedere, ubi fuerit ſuper pravitate hæretica procedendum; vel eodem obtentu quemquam præſumpſerint quoquo modo vexare. In capite etiam *Dolentes*, de celebratione Miſſarum, Clericis præcipitur, ut divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantùm eis Deus dederit, ſtudiosè celebrent pariter & devotè. Patet autem

amoris.

amoris & odii obtentum, devotionem etiam celebrando officio adhibendam esse actus internos. Denique utut sit, cùm Ecclesiasticum Paschalis Communionis præceptum sit divini determinatio, nunquam legi illi satisfaciet qui ore sacrilegò divinum epulum acceperit.

Ejusdem etiam præcepti violatores sunt, tum qui prænoscentes se Paschali tempore negotiis, occupationibusque implicatum iri, vel peregrinatione aut navigatione aliisque impeditum iri quominus sacram mensam adeant, communionis tamen tempus prævenire & anticipare negligunt: tum qui omissâ vel impeditâ Communione Paschali, primâ datâ opportunitate communicare prætermittunt. Ratio est, quia intentio Concilii verbis illis, *ad minus in Pascha*, expressa significat Communionem non esse ultra paschale tempus differendam: qui autem impedimenta negotiorum, peregrinationis, navigationis, belli gerendi, aliaque prævidens paschale tempus non anticipat, Communionem ultra Pascha prudens & volens differt: igitur præcepto illi morem non gerit. Secundò etiam, quia qui impeditus in Paschate non communicavit, præcepto de non differenda ultra Pascha Communione obstringitur donec satisfecerit; non enim desinit obligari qui præscripto tempore quod debet non solvit; sed potiùs solvendi dies cùm exierit, ad solvendum arctiùs obligatur, ut patet in contractibus diem solutionis præfinientibus. Quare Communio Paschalis non est onus illi duntaxat tempori alligatum, sicut recitatio breviarii, vel jejunium vigiliæ certæ diei addicitur; sed est determinatio temporis in quo debitum

Communionis juri divino ſolvendum eſt; quo tempore ſine ſolutione exeunte ſolvendi debiti obligatio magis urget. Porrò per tempus Paſchatis juxta declarationem Eugenii IV. & totius Eccleſiæ uſum, quindena illa intelligitur, quæ à Dominica in Ramis Palmarum ad Dominicam in Albis incluſivè protrahitur. Locum autem Communionis Paſchalis eſſe Eccleſiam Parochialem inſinuatur in capite præfato Lateranenſis Concilii, & ſacra Congregatio Cardinalium Conſtitutionibus Apoſtolicæ Sedis, & praxi Eccleſiarum innixa declaravit. Quin dies ipſe Paſchatis ſeu Reſurrectionis Dominicæ ita eſt ex decreto Leonis X. Eccleſiis Parochialibus reſervatus, ut illi etiam qui intra quindenam in Eccleſia Parochiali communicaſſent, non poſſent tamen eo die alibi citra proprii Sacerdotis licentiam ſacræ Communionis fieri participes. Juſtum enim eſt ut Chriſtianus ibi ſuſcipiat alimenta vitæ, ubi in Chriſto primùm vivere cœpit: nec Paſtorem videretur agnoſcere, qui ab eo pane vitæ paſci abnueret.

Ex his omnibus apparet intolerandam eſſe Lutheri temeritatem, quâ *ſerm. de confeſſ. & ſacramento Euchariſtiæ*, aliiſque ſuis libris ſcribere non erubuit, errare illos graviterque peccare, qui cogunt homines ſub peccato mortali in Paſchatis feſto Sacramento uti. Sed nulla fuit unquam, nulla (opinor) erit, nec poſſibilis videtur impudentia Calvinianæ par, quâ *lib.4. inſtitut.cap.17.§.46.* in Matrem Eccleſiam ſic furioſus inſurgit: *Hæc conſuetudo, quæ ſemel quotannis communicare jubet, certiſſimum eſt diaboli inventum, cujuſcumque tandem miniſterio*

sterio invectum fuerit. In his confutandis impietatis portentis immorandum non est, cùm ejus præcepti utilitas & honestas tum per se satis, tum ex dictis clareat luculenter. Ad illa verò gemini hæresiarchæ convitia aliquid reponere nihil attinet; quia ut cum Hieronymo *epist. ad Ctesiph.* loquar: *Sententias istas prodidisse, superasse est. Patet primâ fronte blasphemia. Non necesse habet convinci quod prima statim professione blasphemum est.*

Reflexio.

Sacramenti Eucharistiæ usus tunc demùm utilis est, si Deo fruamur. Nam qui in Christo non manet, & in quo non manet Christus, cœlesti cibo non utitur ad vitam, sed abutitur in perniciem. Tunc solùm ut oportet Eucharistia usurpatur, atque cum utilitate manducatur, si ut ait August. tract. 27. in Joannem, *manet, & manetur; si habitat, & inhabitatur; si hæret ut non deseratur.* Et serm. 2. de verbis Apostoli, cap. 1. *Manducent ergo qui manducant, & bibant qui bibunt: esuriant & sitiant, vitam manducent, vitam bibant. Illud manducare, refici est; sed si reficeris, ut non deficias unde reficeris. Illud bibere quid est nisi vivere? Manduca vitam, bibe vitam: habebis vitam, & integra est vita. Tunc autem hoc erit, id est vita unicuique erit corpus & sanguis Christi, si quod in sacramento visibiliter sumitur, in ipsa veritate spiritaliter manducetur.*

Quàm multos Altaria frequentantes cernimus, cibum vitæ usurpantes, nomen etiam

quod

quod vivunt habentes, & reapse mortui sunt. Non usus ille Eucharistiæ, sed abusus jure merito dicendus est. Ad Eucharistiam intrepidè illi quidem accedunt, & accedendo pios se dictitant & devotos; & tamen semper se tepidos, semper à divinarum rerum studio & gustu in dies remotiores, semper gratiæ divinæ inaniores, sui ipsius amore semper pleniores, sæculo semper & humanis voluptatibus addictiores, ac terrenorum cupiditate captiores præsentiunt. Dubio procul mortem ex fonte vitæ ille haurit, in quem nullam unquam emendatioris vitæ frugem fluere experimur. Cùm enim constantes & certi in hominibus benè affectis efficacissimi Sacramenti fructus abundent, profectò ubi nulla eorum fructuum & vitalium motuum vestigia, sed alienissima potiùs & adversa cernuntur, argumento est insolubili, pravam vitiosamque animi peccato mortui habitudinem divinum illum patentemque fontem obstruere, & gratiarum fluenta, ne in sic affectos redundent, prohibere.

Unde quæso post tot tanti antidoti usus nullum in nobis adversus peccata lethifera extinguenda robur, nullæ adversus hostiles impetus vires? Cur ad eadem vitia eadem proclivitate revolvimur, post cibum Angelorum marcescimus, tabescimus potato sanguine Redemptoris? Apud piissimum, & juxtà doctissimum Cardinalem Turrecrematam, nisi mea me fallat memoria, abhinc annis aliquot legisse me memini, quatuor ad laudabilem & proficuum cibi alioquin nocituri usum desiderari, masticationem seu commolitionem, delectationem ex legitima decoctione proficiscentem, assimila

assimilationem, & incorporationem. Mandere cibum & ore conficere oportet, ut trajectus in stomachum haud ægrè concoquatur; unde juxta tritum adagium, *prima digestio in ore elaboratur*: gravatur enim stomachus & cruditatem patitur post ingestas integras & non attritas dapes quámlibet exquisitas. Parùm etiam prodest cibus ni delectet, neque enim naturam recreat aut levat cibus, quem respuit gustus vitiosis humoribus occupatus; & desperata eorum sanitas est, quibus nihil jam cibi nisi consuetudinis causâ præbetur. Concoctus vi caloris nativi cibus viventis qualitates paulatim induit; unde in massam liquidam albicantem, quæ chylus dicitur, primùm resolvitur, & alimenti partibus purioribus & defæcatioribus selectis, fæces per longos intestinorum meandros foras protruduntur. Deinde chylus in sanguinem actione jecoris vel cordis, vel utriusque juxta diversa Philosophorum placita variis hinc inde rationum & experimentorum momentis innixa convertitur, & tandem post varios dispositionum apparatus in carnem mutatur. Sic mutatus in alitum transformatur, ipsique incorporatus eadem totius compositi formâ perficitur, & idem totum ingreditur, cujus initio fuerat adjumentum. Non absimili ratione divinus Eucharistiæ cibus illis duntaxat meritò creditur esse proficuus, qui ore animi, id est intellectùs (juxta illud, *Os justi meditabitur sapientiam*) corpus Domini dijudicant, & tremendi mysterii majestatem, & quomodo ad illud adeundum comparati sint, attentè recogitant. *Quoniam capacitas nostra ad Christum efficaciter suscipiendum non est in carne, sed in*

Spiritu:

spiritu ; non in ventre, sed in mente : & mens Christum non attingit nisi per cognitionem & amorem, per fidem & charitatem : ita quod fides illuminat ad recognitionem vel recordationem, & charitas inflammat ad devotionem. Ideo ad hoc quod aliquis dignè accedat, oportet quod spiritualiter comedat, ut sic Christum per recordationem fidei masticet, inquit B. Bonaventura *p. 6. cap. 9. in brevil. tom. 1.* Spiritalem illam animi divinorum cogitatione perfusi, & veluti penetrati masticationem sequitur mentis refectio, & cœlestis delectatio torporem, tædium, & languorem eliminans, emicantes pietatis scintillas excitans : & quia anima sancta Spiritus divini calorem cœlesti pani concoquendo necessarium sentit, & spiritalis digestio laudabiliter fit ; ideo tunc Eucharistia alimenti simul & medicamenti loco est, curationem valetudinis explens, morbique reliquias infuso membris omnibus vigore conficiens. Denique quia anima casta virtutum omnium exercitationibus divinam in se exprimit imaginem, sequitur assimilatio, & tanta Christiani cum Christo conformitas, ut in Christum transformetur, & ut loquitur Paulus, formetur in illo Christus. *Oportet*, subjungit idem Bonaventura, *ut Christum per devotionis amorem suscipiat, per quem non in se transformet Christum, sed ipse potiùs trajiciatur in ejus mysticum corpus.*

SPICV,

SPECVLATIO II.

Nullo divino pracepto Laici & Clerici non conficientes ad Euchariſtiæ Sacramentum ſub utraque ſpecie ſumendum obligantur; ſed alterius ſpeciei communio ad ſalutem ſufficit. Juſtiſſimis graviſſimiſque de cauſis Eccleſia divinitus inſpirata uſu Calicis laicis interdixit, ſpeciei ſolius Panis communione permiſſa.

FEré totidem verbis è ſacro Tridentino Concilio *ſeſſ.* 21. *cap.* 1. & 2. necnon *can.* 1. & 2. hæc propoſitio quoad omnes ejus partes deprompta eſt. Quæ antea quàm ſtabiliatur, præmittere hæreticorum errores, quos proſcribere ſancta Synodus voluit, operæpretium eſt.

In primis Waldenſes in profeſſione fidei ad Vlaſdiſlaum, geminam ſpeciem indiſpenſabili Chriſti lege præſcriptam, ad ſalutem omnibus & ſingulis neceſſariam eſſe contendunt. Eundem errorem Bohemi ducibus Petro Dreſdenſi, & Jacobo Miſnenſi, aliíque hæretici eo li-

bentiùs, ut historiæ Bohemicæ capite 35. Æneas Sylvius observat, sequuti sunt, quo arbitrati sunt articulum se invenisse in Evangelio fundatum, per quem Ecclesiam Romanam erroris, ignorantiæ, vel nequitiæ insimularent. Cujus sententiæ assertores fuisse Joannem Hus & Hieronymum de Praga contendit Calvinista Plesseus *lib. 1. inst. c. 7.* Quod haud satis compertum est, cùm inter eorum articulos in Concilio Constantiensi recensitos dogma illud minimè numeretur. Utut sit erroris illius authores & sequaces sic proscribit idem Constantiense Concilium *sess. 13.* his verbis: *Cùm in nonnullis mundi partibus quidam temerariè asserere præsumant, populum Christianum debere Sacramentum Eucharistiæ sub utraque panis & vini specie suscipere, & non solùm sub specie panis, sed etiam sub specie vini populum laïcum passim communicent, & post cœnam, vel aliàs non jejunos communicandos esse, pertinaciter asserant contra laudabilem Ecclesiæ consuetudinem rationabiliter approbatam: Hinc est quod hoc Generale Concilium declarat, decernit, & definit contra hunc errorem, quod licèt Christus post cœnam instituerit & suis discipulis administraverit sub utraque specie panis & vini hoc venerabile Sacramentum; tamen hoc non obstante sacrorum Canonum authoritas & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit & servat, quod hujusmodi Sacramentum nec conficiatur post cœnam, nec sumatur à non jejunis nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à jure vel Ecclesia admisso vel concesso. Et similiter, quod licèt in primitiva Ecclesia hujusmodi sacramentum reciperetur à fidelibus sub utraque specie; tamen*

hæc conſuetudo ad evitandum aliqua pericula & ſcandala eſt rationabiliter introducta, quod à conficientibus ſub utraque ſpecie, & à laïcis tantummodò ſub ſpecie panis ſuſcipiatur; cùm firmiſſimè credendum ſit, & nullatenus dubitandum, integrum Chriſti corpus & ſanguinem tam ſub ſpecie panis quàm ſub ſpecie vini veraciter contineri. Quapropter dicere quod hanc conſuetudinem & legem obſervare ſit ſacrilegium aut illicitum, cenſeri debet erroneum; & pertinaciter aſſerentes oppoſitum præmiſſorum, tanquam hæretici arcendi ſunt & graviter puniendi per Diœceſanos locorum, aut Inquiſitores hæreticæ pravitatis. Item præcepimus ſub pœna excommunicationis, quod nullus Preſbyter communicet populum ſub utraque ſpecie panis & vini.

Extinctis illis erroribus, ex eorum cineribus enatus eſt Martinus Lutherus, qui licèt initio in quodam ſermone de ſacramento Euchariſtiæ alteram ſpeciem ſufficere affirmarit, in confuſiſſimo tamen ſuo de captivitate Babylonica libro, vel potiùs tenebrione, ſcribere non erubuit, *omnes eſſe impios, qui utriuſque ſpeciei Communionem laïcis denegant.* Additque ſe provocatum & per vim in arenam raptum liberè aſſerere, quod dicunt Papiſtæ, Eccleſiæ arbitrio relictum eſſe diſtribuere unam ſpeciem, ſine ratione dici, ſine authoritate produci, & eadem facilitate contemni quâ probatur. Et tandem effrons hæreſiarcha concludit, negare utramque ſpeciem laïcis eſſe impium & tyrannicum, nec in manu ullius Angeli, necdum Papæ & Concilii cujuſcumque.

Sed omnibus ſuis deceſſoribus hæreticis impudentiæ palmam præripuit poſt hominum me-

moriam, audacissimus Joannes Calvinus, qui *lib.4. Institut. cap.17. §.47.* effutiit ex officina diaboli prodiisse constitutionem illam, quæ dimidiam Cœnæ partem meliori populi Dei numero vel furata est, vel eripuit, nempe symbolum Sanguinis, quod laïcis & prophanis interdictum, paucis rasis & unctis (his scilicet titulis Episcopos & Sacerdotes, quos duplici honore dignos Apostolus pronuntiavit, quibus etiam improbis maledicere vetuit, excitatus ab erebo apostata insignit) in peculium cessit.

Communio sub utraque specie non est præcepto divino omnibus imperata & necessaria.

His prælibatis probanda est prima pars, quæ affirmat nullo fideles omnes & singulos divino præcepto ad communionem utriusque speciei astringi. Probatur autem tum exponendo loca illa, quibus duplicis speciei usus omnibus necessarius edici & præscribi videtur; tum ex variis Ecclesiæ primitivæ ritibus, quibus Legislatoris nostri Christi intentio, interprete sacra traditione dignosci potest.

In primis non habetur utriusque speciei mandatum ex verbis illis Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Tum quia Calvinistæ non consentiunt verba Salvatoris, quæ *Ioan.6.* leguntur, de Eucharistia intelligi oportere: formidant enim, & meritò illi quidem, ne micantissimâ verborum illorum luce præsentiæ figurativæ aut virtualis corporis Christi,

Christi, quam solam, repudiatâ, præsentiâ reali comminiscuntur, tenebræ dispellantur. Tum quia juxta consuetudinem Scripturarum particula *&*, non semper copulativè, sed sæpe disjunctivè usurpatur. Exodi 21. *Qui percusserit patrem & matrem, moriatur*. 1. Corinth. 11. *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit*. Id est, qui manducat aut bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit; ille enim sibi condemnationem judicis accerset, qui alteram speciem indignè præsumit accipere, tametsi utramque speciem non sumat. Unde satis clarus ejus testimonii sensus esse potest, si particula *Et*, pro particula *Vel*, accipiatur; & particula *Nisi*, seu ut habetur in Græco, *Si non*, cadat supra particulam *Et*, seu *Vel*, in hunc modum: *Si neque manducaveritis carnem Filii hominis, vel neque biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Quo sensu dicitur Actor. 3. *Argentum & aurum non est mihi*, id est neque argentum est mihi, neque aurum. Quod & aliis Scripturæ locis illustrari confirmarique in promptu esset. Hanc fuisse Salvatoris intentionem rectè colligit ex ipso Joannis capitis 6. contextu Concilium Tridentinum *sess. 21. cap. 1.* his verbis: *Sed neque ex sermone illo, apud Ioannem sexto, rectè colligitur utriusque speciei communionem à Domino præceptam esse, utcumque juxta varias sanctorum Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur. Namque qui dixit: Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis; dixit quoque: Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et qui dixit: Qui manducat meam carnem, & bibit*

meum ſanguinem, habet vitam æternam; dixit etiam: Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vitâ. Is denique qui dixit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet; & ego in illo, dixit nihilominus: Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Ergo ex mente Servatoris vis præcepti non tam ad ſumendi modum, quàm ad rem ipſam ſumendam collimat. Quod ex eo ampliùs confirmatur, quòd Chriſtus verba illa protulerit adversùm litigantes Capharnaïtas, & inter ſe dicentes: *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* At Judæi non de modo ſumendi ſub una ſpecie vel duabus, ſed re ſumenda, ſcilicet carne Chriſti litigabant. Ergo non modum ſumendi, ſed rei ſumendæ neceſſitatem verbis illis inculcare ſibi Veritas propoſuit.

Secundò non continetur utriuſque ſpeciei ab omnibus & ſingulis ſumendæ præceptum in ipſa Chriſti inſtitutione, quæ ſub utraque ſpecie facta eſt. Tum quia Chriſtus non ſolùm Sacramentum inſtituit, ſed & ſacrificium obtulit. Unde illi morem Catholica gerit Eccleſia, dum ſacrificantes ad utriuſque ſpeciei uſum indiſpenſabiliter aſtringit. Tum quia ſatis eſt id quod Chriſtus fecit, in Eccleſia regulariter fieri, tametſi non ab omnibus & ſingulis fiat: factum autem Chriſti Eccleſia in Sacerdotibus ſuis, & in ſingulis Miſſis religioſiſſimè obſervat. Tum quia non omnia quæ Chriſtus fecit, omnibus facienda præcepit. Neque enim ad Euchariſtiam poſt cœnam conficiendam, vel ad eam duodecim tantùm viris, nulliſque mulieribus diſpenſandam, vel ad eam in cœnaculo, non in.

in templo celebrandam, vel ad eam etiam in azymo duntaxat ubique terrarum, & nullibi in fermentato peragendam, propterea quod Chriſtus ritus illos omnes obſervarit, obligamur. Ergo neque ex præciſa Chriſti Domini inſtitutione, neque ex ſimplici ejus facto utriuſque ſpeciei uſus intelligitur imperatus.

Tertiò utriuſque ſpeciei à laïcis etiam neceſſariò uſurpandæ præceptum nequaquam colligitur ex verbis illis Matth. 5. 26. *Bibite ex hoc omnes.* Quia verba illa ad Apoſtolos præſentes Chriſtus direxit. Unde Marcus cap. 14. dicit: *Et biberunt ex illo omnes*; ſignificans præceptum Chriſti ad Apoſtolos pro eo tempore ſpectans, eodem etiam tempore fuiſſe impletum. Et ſanè mira eſt hæreticorum ſolertia, & in Scripturis exponendis ſibi arrogata licentia. Cùm Chriſtus Apoſtolis remittendorum, retinendorumque peccatorum facultatem fecit, cùm eiſdem ligandi & ſolvendi authoritatem contulit, cum Petri ſingulariter arbitrio claves æterni aditus tradidit, ut ejus terreſtre judicium præjudicata ſit authoritas in cœlo, & quæ in terris ab eo aut ligata ſint aut ſoluta, ſtatuti ejuſdem conditionem obtineant & in cœlo: illa omnia ita ad ſolos Apoſtolos dicta intelligi oportere volunt, ut nec ad Presbyteros eorum ſacerdotii ſucceſſores, nec ad Epiſcopos eorumdem juriſdictionis hæredes, nec ad Romanum Antiſtitem Petri ſedem continenti ſerie occupantem pertinere contendant. Cùm verò Apoſtolis præſentibus ex calice bibere imperavit, edictum illud non ad ſolos Miniſtros ſacra facientes, ſed ad omnes & ſingulos utriuſque ſexus Chriſtianos de ſuo arbitratu dila-

rant. Scio equidem multa Apoſtolis dixiſſe Chriſtum, quæ omnibus dicta intelligi voluit, ea potiſſimùm quæ ad Chriſtianæ vitæ caſtimoniam, & Evangelicæ legis obſervantiam attingunt, ad omnes attinere fideles edixit Marci 13. *Quod vobis dico, omnibus dico: Vigilate.* Ubi Chriſtianæ legis profeſſores omnes vigilare, ſeu in negotium ſalutis mente & animo inſiſtere, & in omnes declinandi à malo & faciendi boni occaſiones intendere præcepit. Attamen quæ Chriſtus dixit Apoſtolis, omnia ſingulis Chriſtianis dicta intelligi oportere, abſurdiſſimum, & juxtà falſiſſimum eſt. Neque enim prædicandi in mundo univerſo Evangelii, fundandi Eccleſias, Sacramenta conficiendi diſpenſandique, paſcendi oves, aliaque id genus exercendi poteſtas omnibus indiſcriminatim fidelibus facta eſt; alioquin nullo ordine, ſed perpetuo horrore omnia in Eccleſia turbarentur, & ſuſdeque miſcerentur. Sed hæretici noſtrates vel Eccleſiæ hierarchiam divinitus conſtitutam perire malint, quàm Eccleſiæ cedere poteſtati. Neque veritatem illi in proferendis interpretandiſque Scripturis tantoperè cupiunt, quantoperè quam averſantur Catholicam Eccleſiam infamare.

Quartò ad utriuſque ſpeciei communionem omnes & ſingulos non aſtringunt verba illa Chriſti, *Hoc facite in meam commemorationem,* quæ apud Lucam *c.*22.& apud Paulum 1.*Cor.* 11. habentur. Obſervandum enim eſt, verba illa Lucam ſemel duntaxat referre poſt conſecrationem panis, & ante conſecrationem calicis; Apoſtolum verò ea referre abſolutè poſt conſecratum panem: *Accipite*, inquit, *& manducate:*

cate : Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur : Hoc facite in meam commemorationem. Eadem verò verba repetere Paulum post consecratum calicem, non absolutè, sed hypotheticè, his verbis : *Similiter & calicem postquam cœnavit, dicens : Hic calix novum testamentum est in meo sanguine : Hoc facite quotiescumque bibetis in meam commemorationom.* Quare præceptum bibendi Calicis ex illis verbis colligi nequit ut prolatis ante consecratum Calicem, cùm una tunc esset tantùm species; neque ex eisdem post consecratum Calicem prolatis, cùm tunc non usus Calicis absolutè præcipiatur, sed mandetur, ut bibens Calicem, quotiescumque id facere contigerit, in Christi memoriam faciat, & mortem Domini annunciet. Ergo ex verbis illis haberi quidem potest usum Calicis in Ecclesia perpetuò retinendum esse, ut memoria passionis dominicæ jugiter repræsentetur; sed ab omnibus & singulis calicem usurpandum esse minimè colligitur. Sanè sicut præcepto illi *Geneseos cap.* 1. denunciato, *Crescite, & multiplicamini, & replete terram,* satisfacit Respublica, tametsi non omnes & singuli matrimonium ineant, nec procreandis liberis operam dent: ita præcepto bibendi in memoriam Passionis Christi calicis morem gerit Ecclesia, quanvis non omnes, sed soli Sacerdotes de sacro Calice bibant. Adde omnia quæ tunc præsentibus Apostolis Christus præcepit, omnes & singulos, fatente ipso hæresiarcha Calvino *lib.* 4. *Instit. cap.* 17. §. 43. minimè obstringere. *In manu*, inquit, *accipiant fideles, necne; inter se dividant* (quod tamen Christus expresse verbis istis Apostolis impe-

ravit: *Accipite, & dividite inter vos*) an singuli quod sibi datum fuerit edant; calicem in manu Diaconi reponant, an proximo tradant; panis sit fermentatus, an azymus; vinum num rubrum, an album, nihil refert. *Hæc indifferentia sunt, & in Ecclesiæ libertate posita.* Quasi ex Calvini cerebro, & non ex Ecclesiæ judicio, quæ indifferentia, quæve necessaria judicanda sint pendeat.

Ex quibus etiam planus habetur aliorum ejusdem Apostoli in eodem capite verborum sensus: *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.* Non enim inibi omnibus & singulis de calice bibere absolutè jubet, sed modum & animi apparatum præscribit, quo illum oportet esse instructum, qui de pane illo edendo, vel de calice bibendo cogitaverit; & tum demùm sive cœlestem panem, sive sacrum calicem esse sumendum, cum seipsum accuratè probaverit.

Eadem veritas ex variis primitivæ Ecclesiæ ritibus comprobatur.

Usum etiam alterius, vel utriusque speciei fuisse priscis temporibus indifferentem, & Ecclesiæ arbitrio permissum, argumento sunt varii Ecclesiæ antiquitùs probati ritus, ex quibus unam duntaxat speciem fuisse usurpatam liquidò constat.

Primùm antiquissimo ritu sacra Eucharistia domum à fidelibus deferebatur: cujus praxis testes sunt Tertullianus *lib.2. ad uxorem, cap.5.* Cyprianus, Basilius, & alii testes locupletes suprà dum de Ministro Eucharistiæ memorati,

ex quibus etiam constat Eucharistiam & à Monachis in deserto & solitudine diu servandam, & ab itinerantibus ad loca remotissima proficiscentibus fuisse deportatam. Atqui incredibile est duplicem speciem semper fuisse domum, in Monasteriorum secessus, in navem pelago committendam, atque in longinquas & remotissimas regiones deportatam; tum quia nunquam dicitur sanguinem Christi, sed semper corpus fuisse delatum; quo loquendi modo una species panis, qui vi verborum in corpus Christi convertitur, significatur. Tum quia Eucharistia sic delata aliquando per annum integrum, ut habetur in Prato spirituali, *cap.49.* in solitudine, sæviente præsertim persequutione servabatur. Quod tamen à natura liquidorum, vini præcipuè, quod facilè acescit & corrumpitur, abhorret. Tum quia sacratus Calix nunquam in manus laïcorum dari, & multò minùs aliorsùm deferri solitus erat, sed per manus Diaconorum ministrabatur. Tum demùm quia loco citato Tertullianus loquens de muliere quæ gentili nupta sit: *Non sciet*, inquit, *maritus, quid secreti ante omnem cibum gustes; & si sciverit, panem non illum esse credit qui dicitur.* Ubi & unius panis speciei mentionem facit, & illam fuisse tantùm adhibitam, clarè significat, alioquin ex odore vini quid mulier gustasset, facilè vir scire potuisset. Ergo unius tunc temporis speciei usus frequentabatur.

Nec valet responsio Kemnitii aientis non esse quæstionem de communione domestica, sed de ea quæ in Ecclesia sub duplici semper specie dispensabatur; & ideo privata illa communio quæ sensim irrepserat, antiquata & abo-

rogata fuit, atque etiam severiùs prohibita in Conciliis Toletano & Cæsaraugustano. Nihil, inquam, valet hujusmodi effugium. Tum quia si quid probant quæ nobis hæretici objiciunt Scripturæ testimonia, suadent etiam nunquam unicam speciem sive in templo, sive domi, in qua Eucharistiam Christus ipse consecravit, esse usurpandam. Quæ proferunt etiam ad utriusque speciei necessitatem stabiliendam rationum momenta adversarii, peræquè adversùs unicam speciem domi atque in Ecclesia perceptam militant. Ergo nihil probant hoc ipso quod nimis probant quæcumque motiva producunt. Tum quia Eucharistiam in deserta loca prisci deferebant Christiani, ut divino de sumenda Eucharistia præcepto satisfacerent. Ergo per unius speciei usum illi morem se gerere præcepto arbitrabantur. Falsum porrò est quod Kemnitius de abrogandæ domesticæ communionis motivo subjicit. Non enim idcirco interdicta est, quòd ejus usu divinum præceptum non impleretur, sed quia cessante persequutionis procellâ, & necessitate sublatâ, judicarunt Ecclesiæ Proceres rem tam sacram non in prophano, sed in sacro duntaxat loco esse frequentandam, & in domesticis communionibus populi incuriâ, ignorantiâ, vel etiam malitiâ plura tum indecora, cùm etiam scandalosa facilè irrepere proclive esse.

Confirmari autem hæc omnia validè possunt, quia ut docet S.Augustinus *lib. 2. cont. litter. Petiliani, cap.23.* & *serm.152. de tempore*, viris Eucharistia in manus, mulieribus verò in linteaminibus nitidissimis dabatur, corpus ut Domini acciperent. Ad quem morem alludit Ca-

non

non 36. Concilii Antisiodorensis: *Non liceat mulieri nudâ manu Eucharistiam sumere, nec manum suam ad pallas dominicas mittere.* Et can. 39. *Unaquaque mulier, quando communicat, dominicalem suum* (id est mundissimum linteum ad excipiendum Domini corpus idoneum) *habeat. Quod si non habuerit, usque in alium diem Dominicum non communicet.* Cùm ergo aliunde constet sacrum calicem non nisi per manus Diaconorum fuisse dispensatum, relinquitur unam tantùm speciem cùm viris, tum mulieribus domum deferendam, ibique percipiendam fuisse traditam.

Secundò infantibus olim Eucharistia sub unica specie porrigebatur; & cùm non possent cibum aliquem solidum sumere, aliquid sanguinis Domini in os eorum per Presbyterum, aut Diaconum instillabatur. Hujus moris meminit Hugo à S. Victore *lib. 1. de sacram. cap. 20.* eumque vocat *primariam Ecclesiæ institutionem.* Narrat etiam S. Cyprianus *tract. de lapsis*, quod cùm puella nutrici relicta, insciâ matre quæ ob persequutionem fugerat, de idolothytis gustasset, & in Ecclesiam tempore sacrificii à matre allata fuisset; ubi, inquit, solennibus adimpletis, calicem Diaconus offerre præsentibus cœpit, & accipientibus cæteris locus ejus advenit, faciem suam parvula instinctu divinæ Majestatis avertere, os labiis obturantibus premere, calicem recusare. Perstitit autem Diaconus, & reluctanti licet, de Sacramento sanguinis infudit: tunc sequitur singultus & vomitus in corpore, *atque in ore violato permanere non potuit Eucharistia*, utique sub una vini specie porrecta: si enim sub specie panis Eucharistiam

ristiam absque difficultate puella suscepisset, in ore violato permansisset Eucharistia; illeque vomitus non tam miraculo, quàm vini horrori vel alteri causæ naturali absque negotio ascriberetur. Si autem sub unius specie vini Eucharistia etiam in Ecclesia priscis temporibus, iisque erroris labisque puris ministrata fuit, profectò docti ab Apostolis Patres existimarunt, unius speciei usu divino de sumenda Eucharistia præcepto fideles satisfacere.

Tertiò Eucharistia, sicut modò in Ecclesia Catholica solet, ita priscis temporibus servabatur pro infirmis sacro Viatico muniendis. *De his qui recedunt ex corpore*, inquit Concilium Nicænum I. can. 12. *antiquæ legis regula observabitur etiam nunc; ita ut si fortè quis recedat ex corpore, necessario vitæ suæ viatico non defraudetur.* Quod & antea Concilium Ancyranum *can. 6.* decreverat. Quam gratiam non esse hominibus in pœnitentia positis imminente extremo vitæ discrimine denegandam sancivit Concilium Arelatense II. can. 12. *De his*, inquit, *qui in pœnitentia positi vitam excesserunt, placuit nullum communione vacuum debere dimitti, sed pro eo quod honoravit pœnitentiam, oblatio recipiatur.* Narrat etiam Eusebius *lib. 6. histor. Ecclesiast. cap.* 44. ex epistola Dionysii Alexandrini, Presbyterum dedisse puero particulam Eucharistiæ deferendam cuidam seni nomine Serapioni ægroto, atque jussisse ut eam priùs madefactam seni porrigeret; quia nimirum species illæ panis diu asservatæ duruerant, nec poterant nisi madefactæ à sene eoque infirmo deglutiri. Quem ritum usque in hodiernum diem Græcos observare testatur oculatus

oculatus testis Arcudius *lib.4.c.53. & 55.* Solent enim feria quinta Majoris Hebdomadæ Eucharistiam in memoriam cœnæ Domini consecrare, quam per annum integrum in usum & gratiam infirmorum in sacrarium reponunt & reservant. Atqui ex eo ritu unius speciei usus manifestè convincitur; tum quia vini species non deferebatur tandiu servanda ob certum corruptionis periculum: tum quia species vini non nisi per Presbyteros & Diaconos dispensabatur: tum quia speciem vini ad Serapionem Presbyterum misisse non legitur, imò præcipiendo ut puer eam madefaceret quò faciliùs deglutiretur, supponebat solam illam speciem percipi, alioquin eam ipse sanguine Domini intinxisset & madefecisset; non enim contrectandi Dominici sanguinis facultas omnibus indiscriminatim fiebat. Vidit hujus argumenti efficaciam hæreticus ipse Calvinus, & veritate coactus *lib.4. Instit. cap.* 17. §.39. scripsit: *Sed enim qui sic faciunt* (id est Eucharistiam pro infirmis sub specie panis asservant) *habent veteris Ecclesiæ exemplum, fateor: verùm in re tanta, & in qua non sine magno periculo erratur, nihil tutius est quàm ipsam veritatem sequi.* Quasi veritas Ecclesiæ veteri ejusque sequaci novæ ignota, uni se Calvino conspicuam ostenderit? Quasi in re tanta Ecclesia columna & firmamentum veritatis veritate despectâ amplexata fuerit falsitatem? Quasi periculum sit veteris Ecclesiæ vestigiis insistere, & periculum potiùs non sit diverticula flexionesque persequi, huc se & illuc, atque in omnem doctrinæ ventum versare, denique vetustatem novitate incessere non desinere. Semper quidem caven-

dum,

dum, & maximè cùm periculum imminet: sed incautus ille vehementer est, animique impotens, qui trepidat timore ubi non est timor; facit næ ille periculum timendo, ut in certum erroris barathrum incurrat. Sed hæreticis Ecclesiæ securitas pro periculo; novitatis periculum pro securitate; & infamandæ Matris Ecclesiæ non data, sed accepta occasio pro deliciis est.

Quartò ex omni christianæ ætatis memoria servatur ritus communicandi ex præsanctificatis, qui tam antiquæ originis est, ut principium ignoretur. Neque enim sola Ecclesia Latina in Parasceve Majoris Hebdomadæ solam speciem panis die antecedenti consecratam usurpat, sed ipsa etiam Ecclesia Orientalis morem illum ab antiquo retinet & servat per totam quadragesimam, solis Sabbathis, Dominicis, & festi Annuntiationis diebus exceptis, quibus integrum sacrificium facit & conficit. Qua de re sic olim constituerunt Trullani Patres can. 52. *In omnibus sanctæ Quadragesimæ jejunii diebus, præterquam Sabbatho & Dominica, & Annuntiationis die fiat sacrum præsanctificatorum sacrificium.* Dicitur autem sacrificium non strictè acceptum quod in consecratione situm est, vel eam certè omnino exigit; sed quia est oblatio sacrificii jam peracti & perfecti, & mysteriorum consumptio. Ex hoc autem ritu unius speciei usus quàm probatus, quàmve antiquus sit, manifestissimum est.

Nec refert si respondeas, Græcos Eucharistiam sive pro infirmis asservatam, sive in Missa Præsanctificatorum perceptam sanguine Domini intingere solere, ac proinde etiam tunc

utramque

utramque ſpeciem & diſtribuere morientibus, & in Præſanctificatorum Liturgiis uſurpare. Non refert, inquam: tum quia hæc intinctio alicubi uſurpata nunquam fuit univerſim probata, ſed potiùs in Concilio Bracarenſi III. *can.* 1. reprobata. Tum quia, ut ſuprà vidimus, mulieres Euchariſtiam in nitidiſſimo linteolo excipiebant, quæ ſi fuiſſet ſanguine madens, ſacrum liquorem linteolum exſuxiſſet, vel non paucæ guttæ in terram defluxiſſent, quod ſine grandi irreverentia non contigiſſet: quod periculum quantùm præcavere Patres ſoliciti fuerint, patet ex homilia 13. Origenis in Exodum, ſic aientis: *Noſtis qui divinis Myſteriis intereſſe conſueviſtis, quomodo cùm ſuſcipitis corpus Domini, cum omni cautela & veneratione ſervatis, ne ex eo parum quid decidat, ne conſecrati muneris aliquid dilabatur. Reos enim vos creditis, & rectè creditis, ſi quid inde per negligentiam decidat.* Quod & obſervat Auguſtinus, & ad mores piè reflectit libro quinquaginta homiliarum, homil. 26. *Quantâ*, inquit, *ſolicitudine obſervamus, quando nobis corpus Chriſti miniſtratur, ut nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat: tantâ ſolicitudine obſervemus, ne verbum Dei quod nobis erogatur, dum aliquid aut cogitamus aut loquimur, de corde noſtro pereat.* Tum quia idem apparet ex hiſtoria quam Sozomenus *lib.* 8. *hiſtor. cap.* 5. & Nicephorus *lib.* 13. *cap.* 7. referunt de muliere hæreſis Macedonianæ veneno infecta, quæ ſuam cùm vellet hæreſim occultare, ſeque Catholicam ſimulare in gratiam mariti concionibus Chryſoſtomi ad fidem catholicam converſi, qui vitæ
commu-

communionem uxori negare minatus fuerat, nisi sacrorum mysteriorum consors fieret, panem Eucharisticum à Chrysostomo sacra faciente tanquam paulò pòst manducatura accepit, quem tamen fidæ ancillæ clam dedit, ab eaque panem prophanum domo delatum Eucharistiæ loco propalam comedendum sumpsit, qui continuò in lapidem justi Judicis potentiâ conversus est. Quem lapidem suo tempore, id est circa annum 440. in thesauro Ecclesiæ Constantinopolitanæ asservatum haberi Sozomenus testatur. Ex quo facto liquet arbitrarium fuisse alterius speciei etiam in Ecclesia Christiana usum; si enim indispensabiliter ad sumendum sacrum Sanguinem omnes adacti fuissent, non potuisset impia illa fœmina errorem tegere & dissimulare suum, nec vinum prophanum loco sacri bibere & supponere potuisset, quia species vini non in manus alicujus sumenda porrigebatur, sed ab uno Diacono distribuebatur, tempore præsertim Chrysostomi, qui Diacono suo præceperat, ut vel ipsum Imperatorem coërceret, si indignè accedere præsumpsisset. Unde in modernos Græcos mos ille manavit ambas species commixtas populo, fraus ulla ut ne accidat, cochleari dispensandi. Idem etiam ex simulatione Manichæorum tempore S. Leonis magni postea referenda perspicuum est. Tum demùm quia illa intinctio ad rem nostram nihil prorsus facit: ideo enim Sectarii volunt utramque speciem necessariam esse, quia bibere sanguinem præcipimur: at panis in pyxide per annum retentus, & olim in deserto diutissimè servatus omninò exsiccatur: unde qui illum edit, bibere nequaquam dici

potest,

poteſt, cùm nullum liquorem ſorbeat.

Quintò ſacra Euchariſtia abſtemiis olim ſumenda porrigebatur; cujus moris meminit S. Hieronymus *epiſt. 22. ad Euſtoch.* ubi quarumdam Catholicarum virginum abſtemiarum meminit, quæ Romæ in ſacris myſteriis præ nativo vini horrore à ſpecie vini abſtinebant; ibidemque increpat & redarguit laſcivas quaſdam mulieres, quæ adversùs uſum illum obloquentes, ſacras illas Virgines miſeras & Manichæas dictitabant. Et certè abſtemios non ſolùm Catholica Eccleſia, ſed nec vel ipſi etiam Lutherani & Calviniani ad uſum calicis unquam aſtrinxerunt. Ergo utriuſque ſpeciei uſus non eſt omnibus & ſingulis ad ſalutem neceſſarius.

Sextò ſolennis erat per univerſas Galliæ Eccleſias decimo ſæculo ritus, quo Epiſcopus Presbytero recèns ordinato Euchariſtiam in una ſpecie panis per quadraginta dies in memoriam quadraginta dierum quibus Chriſtus cum Apoſtolis converſatus eſt, ſumendam porrigebat, quem refert Fulbertus Carnotenſis *epiſt. ad Picardum*; ubi & aſſerit, ſuos *Provinciales Epiſcopos in hujuſmodi ritum omnes conſentire; ut dum ordinati Sacerdotes quotidie cœleſtis panis alimonia reficiuntur, tempus illud in mentem habeant, quo per quadraginta dies Dominus diſcipulis apparens & conveſcens deſiderata viſionis ſocietate refecit.* Ergo unius ſpeciei uſus nedum toleratus, ſed commendatus etiam priſcis temporibus fuit.

Denique idem convincitur ex ritu illo quo aliquando uſus calicis ad internoſcendos Manichæos, vinum abſque ſacrilegio bibi non

posse effutientes præceptus est à S. Leone & Gelasio Pontificibus. Sic enim habet Magnus Leo sermone 4. de Quadragesima: *Cùm* (Manichæi) *ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse mysteriis, ita in Sacramentorum communione se temperant, ut interdum tutiùs lateant: ore indigno Christi corpus accipiunt, sanguinem autem redemptionis nostræ omninò haurire declinant. Quod ideo vestram voluimus scire Sanctitatem, ut vobis ejusmodi homines & his manifestentur indiciis; & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati & proditi à Sanctorum societate sacerdotali authoritate pellantur.* Cùm autem Manicæorum error tempore Gelasii nondum esset extinctus, præceptum Pontifex renovavit, cujus decreti verba referuntur canone *Comperimus*, de consecrat. dist. 2. *Comperimus quod quidam sumptâ tantummodò corporis sacri portione à calice sacrati cruoris abstineant, qui procul dubio, quoniam nescio qua superstitione docentur astringi, aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur.* Ubi vides occasione superstitionis eorum, qui vinum tanquam fel principis tenebrarum repudiabant, utramque speciem percipi Gelasium imperasse, quam integrum Sacramentum appellat, non quòd unaquæque species quoad rem contentam non sit integrum Sacramentum, sed quia tota sacramentalis significatio non nisi in utraque specie invenitur. Ex hoc autem ritu claret usum unius speciei fuisse olim licitum, & à Catholicis indifferenter frequentatum. Si enim Catholici utramque semper speciem usurpassent, latêre tutò Manichæi sub una specie communicantes

nicantes minimè potuissent, sed insolito participandi sacris mysteriis ritu retecti citò deprehensique fuissent; tantúmque abest ut se Catholicos simulare potuissent, ut potiùs seipsos apertissimè prodidissent.

Sicut ergo in Manichæorum impietatis execrationem unius speciei usu per se licito, & suo tempore frequentato fidelibus Magnus Leo prudenter interdixit, ambas species imperavit: ita posteriores Pontifices & sacra Concilia extinctâ Manichæorum perfidiâ unius speciei liberum usum permiserunt, quin propter hæreticos realem corporis Christi præsentiam, & omnium quæ in Christo sunt concomitantiam in Eucharistia inficiantes, accedentibus etiam aliis rationum & utilitatum momentis longè gravissimis, utriusque speciei usum laïcis prohibuerunt. Solet enim à Deo gubernata Ecclesia non solùm hæreticorum errores, sed & quos sibi asciscunt mores proprios, tametsi in speciem innoxios aversari; ne si vel ad latum unguem eis cesserit, ampliùs illi insolescant. Sic si referentibus nonnullis credimus, emergente de necessitate indispensabili panis azymi ad materiam Eucharistiæ usurpandi hæresi; abdicatis azymis fermentatum Latina Ecclesia adhibuit, azymum panem deinde extinctâ hæresi, revocavit. Sic Beatus Gregorius trinam baptizatorum mersionem per se irreprehensibilem, ob hæreticos divisionem Divinitatis hâc ceremoniâ significare volentes, Magnus Gregorius *lib. 1. Regist. cap. 41.* improbavit: *Reprehensibile,* inquit, *esse nullatenus potest, infantem in Baptismo vel ter, vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus Personarum Trinitas, & in*

una

una poteſt Divinitatis ſingularitas deſignari. Sed quia nunc hucuſque ab hæreticis infans in Baptiſmate tertiò mergebatur, faciendum apud nos non cenſet, ne dum merſiones numerant, Divinitatem dividant; dumque quod faciebant faciunt, ſe morem noſtrum viciſſe glorientur.

Alia pro una ſpecie probatio ex Scripturis, accedente Patrum interpretamento depromitur.

Eandem de unica ſpecie licitè uſurpanda Catholicam veritatem confirmare aggredimur, ſin evidenter & invictè, certè probabiliter ex quibuſdam Scripturæ teſtimoniis, quæ de ſacra Euchariſtia Patres intelligenda tradiderunt.

In primis *Lucæ* 24. dicitur, quod poſtquam Dominus intravit cum diſcipulis in caſtellum quò ibant, eiſdem panem Euchariſticum præbuit, in cujus fractione Salvatorem agnoverunt. Verba enim illa, *Cognoverunt eum in fractione panis*, de Euchariſtia intellexerunt Hieronymus, Author operis imperfecti *in Matth.* Venerabilis Beda, & Theophilactus in illum locum, atque etiam Auguſtinus *lib.* 3. *de conſenſu Evangeliſt.cap.*25. Atqui tunc Chriſtus unicam ſpeciem diſpenſavit; ſacer namque textus ita benedictionem, & fractionem, & porrectionem cum Chriſti receſſu conjungit, ut aliquam moram, in qua calicem illis dederit, minimè interceſſiſſe videatur: *Dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis: & aperti ſunt oculi eorum, &*

cognove

cognoverunt eum: & ipse evanuit ex oculis eorum. Qui locus magis urget nostrates Calvinianos, qui Puritanos audire ab omnibus volunt, quia purum putum sacrarum litterarum abdicatâ traditione textum recognoscunt. At enim quod Christus illis calicem præbuerit propinandum nunquam probabunt. Ergo sola fracti panis communio ab ipsis discipulis Christo ipsomet ministrante adhibita est. Nunquam enim ex Scripturis probabunt verba illa per synecdochen esse intelligenda, & fracti panis appellatione utramque speciem comprehendi.

Nec dicant Calvinistæ, non constare fractionem illam panis fuisse eucharisticam, cùm de hoc quidam etiam magni nominis Theologi dubitent. Non itaque id dicant, quia etsi varia sit loci illius intelligentia, id tamen nobis sufficit, quamplures utriusque Ecclesiæ Patres fractionem illam panis de Communione Eucharistica exposuisse, in qua tamen sola discipuli Dominum absque usu calicis cognoverunt. Ergo Patres illi unam duntaxat speciem tunc distributam esse, ac proinde distribui licitè exenplo Christi posse crediderunt. Unde signanter in titulo monui Ecclesiæ Catholicæ ritus traditionem ex Scripturis, accedente Patrum expositione erui.

Nec dicant rursum Sectarii, sequi unam duntaxat speciem fuisse à Christo Domino consecratam; quem tamen usum nunquam ipsa Catholica sequitur Ecclesia. Frustra enim id dicent; quidquid enim tandem illud sit quod Christus tunc consecravit, de quo in superioribus egimus, id nobis constat tamen, Christum solum panem porrexisse, in soliusque fra-

ctione

ctione panis ipsum Apostolos cognovisse. Cur ergo in Ecclesia damnant, quod in Christo revereri tenentur.

Secundus locus habetur *Actorum* 2. ubi de primis fidelibus legitur: *Erant autem perseverantes unanimiter in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Quæ communicatio fractionis panis non solùm à Patribus & sacris Interpretibus, sed ab ipsis etiam Sectariis de communione Eucharistica intelligitur, cùm in commendationem pietatis & fervoris primorum Christianorum id S. Lucas referat. Quæ verba de unius speciei usu intelligenda esse colligitur: tum quia solius fractionis panis meminit sacer Textus, cui quidquam de nostro etiam ex traditione depromptum addere, juxta Puritanorum principia, piaculum est. Tum quia fractionem panis à consecratione & dispensatione calicis accuratè, ubi opus est, Scriptura distinguit, ut patet tum ex institutione à tribus Evangelistis, atque à Paulo memorata; tum ex illo 1.Cor. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Ubi non sine causa doctus à Domino & Ecclesiam docens Doctor Gentium in veritate benedictionem calicis à fractione panis distinguit, innuens calicem quidem in omni consecratione benedici, sed non omnibus semper distribui, quia omnes & singuli sicuti panem, non ita calicem participabant tamen: panis verò semper in omni sacrificio, pro illorum temporum fervore, astantibus frangebatur. Tum demùm quia inter illos nascentis Ecclesiæ fideles in

oratione

oratione & fractione panis perseverantes nonnulli erant Nazaræi ad fidem conversi, qui permittentibus Apostolis ad tempus legalia servabant. Nazaræi porrò ex præscripto legis Mosaïcæ à vino, ab eoque omni quod inebriare potest ita abstinebant, ut nec uvas etiam passas comedere sibi indulgerent. Ergo unius speciei usus tunc temporis, approbantibus ipsis Apostolis, fractio nimirum solius panis frequentabatur.

Neque dicas id per synecdochen à S. Luca utramque speciem sub unius nomine complectente scriptum esse. Cujus fundamentum esse potest, quia quemadmodum ibi dicitur fideles in fractionis panis communicatione perseverasse; ita *Actorum* 20. dicitur: *Una sabbati cùm convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem.* Cùm autem inter illas moras adolescens Eutychus cadens à tertio cœnaculo mortuus esset, & à Paulo resuscitatus, subdit sacer Textus: *Ascendens autem* (Paulus) *frangensque panem & gustans*, &c. Quæ verba de Eucharistia sacri Interpretes communiter exponunt post Augustinum *epist.* 86. Porrò illa per synecochen intelligi oportere, ut consecratio Calicis subintelligatur, hinc colligitur, quia alioquin in unica specie Eucharistiam Apostoli consecrassent: quod & absurdum per se videtur, & ab ipso Catholicæ Ecclesiæ sensu alienum.

Non, inquam, id dicas. Priora enim verba optimè exponi possunt ut sonant. *Cùm convenissemus ad frangendum panem*, significat eo die fuisse communionem non domesticam &

privatam his temporibus ob persequutiones frequentatam, sed generalem & Ecclesiasticam. Communio porrò usitatâ appellatione & ad occultandum infidelibus tanti Sacramenti arcanum peridoneâ dicebatur fractio panis, quia solius species panis ordinariè sumebatur, juxta illud Actor. 2. *Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domum panem*; nimirum Eucharisticum, quem & in itinere, & in solitudinem secessus, & in loca remotissima deferebant, ne à quotidiano cœlestis cibi usu abstinerent qui vitam cœlestem ducebant. Ingentem autem vini copiam tunc, & deinde quandiu quotidianæ, vel saltem creberrimæ Communionis usus viguit consecratam fuisse, ut posset absentibus omnibus provideri & tanto fervori satisfieri, incredibile est: ægrè enim sacri liquoris abundantiam ad Sacerdotes consecrandam detulissent, ægriùs diu eam asservassent, ægerrimè in dissitas regiones asportassent. Quare ordinariè sola sacrati panis species usurpabatur; unde Communio Eucharistica usuali nomenclaturâ fractio panis appellabatur. Quæ tamen fractio panis peractum sub utraque specie sacrificium supponebat: multæ enim in uno sacrificio particulæ, ut etiam apud Catholicos moris est, dispensandæ consecrabantur.

Patet ergo, ex priori testimonio non sequi Apostolos unam duntaxat speciem consecrasse; non enim eò loci dicitur quid Apostoli facerent, sed quid plebs Christiana facere in illa tanta concordia & morum castimonia soleret. Nihil inibi de consecratione, sed de uno duntaxat Eucharistiæ usu sermo instituitur. Unde ex

ex illa S. Lucæ historia non quid necessariò consecrandum sit, sed quid à fidelibus usurpandum confirmamus.

Majorem præ se fert difficultatem alter ex Act. 20. depromptus locus. Ea enim die quæ Dominica erat, celebrata fuisse tremenda incruenti sacrificii mysteria innuit Augustinus epistola citata. *Una etiam sabbati*, inquit, *tunc appellabatur dies qui nunc Dominicus appellatur, quod in Evangeliis apertiùs invenitur. Nam dies Resurrectionis Domini prima sabbati à Matthæo, à cæteris autem tribus una sabbati dicitur; quem constat eum esse qui Dominicus postea appellatus est. ::: Et ita eadem nocte fracturus panem, sicut frangitur in Sacramento corporis Christi, produxit sermonem usque ad medium noctis, ut post Sacramenta celebrata, rursus usque ad diluculum alloqueretur congregatos, quoniam multùm festinabat, ut lucescente proficisceretur Dominico die.* Ex quibus obiter advertes, quàm antiqua & ab Apostolis derivata sit Ecclesiæ Catholicæ consuetudo, quâ fideles ad augusta mysteria singulis diebus Dominicis accedant, quo & diem illum religiosiùs sanctificent, & in illud religionis centrum coëuntes magis magisque mutuâ charitate colligentur. Advertes etiam in illo Christianorum sacro conventu Ecclesiasticas cæremonias sectariis nostratibus tantoperè exosas non defuisse: Nam sicut etiamnum cereis & lampadibus inter celebranda mysteria altaria nostra collucent: ita etiam tunc, ut versu 8. narratur: *Erant lampades copiosæ in cœnaculo ubi eramus congregati*; non solùm ad pellendas tenebras, ad quod copiosis lampadi-

bus opus non erat, ſed ad celebratæ Euchariſtiæ myſteria decoranda.

Atque hinc difficultas inſtauratur : Paulus enim conſecrans Euchariſtiam utramque ſpeciem adhibuit : & tamen fregiſſe panem, eumque guſtaſſe tantummodò dicitur. Ergo in fractione panis accipitur pars pro toto, & ſub illo nomine utraque ſpecies comprehenditur. Attamen nunquam mihi perſuaſerim Lucam tribus aut quatuor locis uſum Euchariſtiæ commemorantem ſemper impropriè, ſemper metaphoricè, & ſynecdochicè fuiſſe in re tanti momenti loquutum. Certè ſi conjecturis indulgere liceat, & ſub fracto pane ſemper vinum intelligere oporteat, eadem facilitate dicemus Chriſtum in deſerto, ubi panem fregit, cados etiam vini multiplicaſſe.

Litteræ ergo quidam Theologi, quos ſequitur Becanus *libro de Communione ſub utraque ſpecie, cap.*4. inſiſtentes cenſent Apoſtolum ſub una tantùm ſpecie conſecraſſe, exemplum Chriſti in caſtello Emaüs ſequuti : unde inferunt utriuſque ſpeciei conſecrationem non jure divino, ſed Eccleſiaſtico duntaxat imperari; quod & quibuſdam factis confirmare nituntur. Sed quidquid ea ſupponat reſponſio, cùm ſupra à nobis confutatum ſit, aliter argumento faciendum eſt ſatis.

Veriſimilior ergo reſponſio apparet, ſi dicamus ea quidem die ſacrificium fuiſſe celebratum, at non à Paulo tamen. Cùm enim Paulus in prædicandum totus incumberet, ſermonemque in mediam noctem protraxiſſet, quem uſque in lucem erat protracturus, ut patet ex verſu 11.

ſu 11. non poterat ille ingenti multitudini Euchariſtiam diſpenſare. Alius ergo Sacerdos Paulo jugiter prædicante Euchariſtiam diſpenſabat, & ille ſolus conſecraverat, atque utramque ſpeciem acceperat: alii verò aſtantes, quin & ipſe Paulus ſola panis fractione paſti ſunt. Quare ne à littera recedamus, dicendum Paulum prædicationem non interrupiſſe niſi ad excitandum mortuum è tertio cœnaculo lapſum, & ad frangendum panem, id eſt, ad ſacram Euchariſtiam ab alio conſecratam percipiendam. Nec eſt inconveniens Paulum citò diſceſſurum toto tempore diſtributæ populo Euchariſtiæ prædicaſſe; ſicut enim ſermone Chriſti corda fidelium in caſtellum Emaüs proficiſcentium charitatte, quæ optima & una eſt ad cibum cœleſtem ſumendum & concoquendum diſpoſitio, inflammabantur; ita ignitis Pauli eloquiis fideles ad frangendum dignè panem Euchariſticum accendebantur. Unde, ut ait Chryſoſtomus, mira erat aſtantium devotio, qui convenerant, *ut audirent tubam illam, & amabilem vultum intuerentur*.

Ratione theologicâ idem Eccleſiæ Catholicæ uſus confirmatur.

Ille uſus legitimus eſt atque probandus, quo & Sacramenti ſalvatur integritas, nec fideles fructu Euchariſtiæ fraudantur, & ad quem inducendum graviſſimis & in reverentiam tanti Sacramenti cedentibus rationibus Eccleſia Catholica permota eſt. Atqui hæc omnia in ritu Communionis ſub una ſpecie à fidelibus populis, & à Sacerdotibus non celebrantibus

frequentatæ inveniuntur & concurrunt : ergo ritus unius speciei licitus, honestus, & probandus est. Major propositio est manifesta ; supposito enim quod Deus ritum illum non prohibuerit, ut à principio hujus speculationis ostendimus, nihil aliud ad ejus securitatem & honestatem desiderari potest, ut consideranti patebit. Minoris ergo singulæ partes ordine suadendæ sunt.

In primis in unicæ speciei usu salvari substantiam integram Sacramenti ostendo ; quia in una specie totum Sacramentum, & quantùm ad necessariam rationem signi, & quantùm ad totum sub eo signo contentum reperitur. Etenim unica species significat Christum præsentem : significat etiam passionem & mortem Christi, cùm repræsentet carnem veluti separatam à sanguine : significat etiam refectionem spiritalem animarum sanctarum, quæ per cibum peræquè atque per totum repræsentatur: nam Ecclesiastici 15. sapientia modò pani, modò aquæ comparatur. Et Matth. 5. justitia dicitur à Christo cibus & potus : *Beati*, inquit, *qui esuriunt & sitiunt justitiam*. Et Joan. 6. *Qui venit ad me non esuriet, & qui credit in me non sitiet unquam.* Apostolus etiam suam prædicationem nunc cibum, nunc potum appellat. Unde quia in refectione spirituali non differunt cibus & potus, per alterutrum illa sufficienter significatur. Denique unica species spiritalem fidelium unionem significat ; nam per panem ex multis granis confectum unitatem fidelium intelligi Patres docuerunt, & significat Apostolus dum ait : *Vnus panis unum corpus multi sumus.* Nihil aliud autem assignari potest

potest quod sacramentum Eucharistiæ significet. Ergo in unica specie tota sacramenti significatio subsistit. Quanvis enim per duplicem hæc expressiùs & diffusiùs significentur, satis expresse tamen per unam: sicut per totius corporis immersionem expressiùs & pleniùs animæ ablutio designatur; sufficienter tamen per aspersionem, quâ pars corporis intingitur, repræsentatur.

Rem etiam sub Sacramento contentam totam sub utraque specie contineri clarissimum est. Cùm enim res illa contenta sit Christus Dominus, perfectus Deus, perfectus homo, qui integer sub utraque specie sin formaliter & vi verborum, certè concomitanter invenitur, ut ex dictis suprà perspicuum est. Ergo in unica specie totum sub sacramento contentum reperitur, ac proinde integra sacramenti substantia in illa salvatur.

Per usum etiam unius speciei non fraudari fideles fructu Eucharistiæ, quæ est secunda minoris principalis pars, sic monstratur. Fructus specialis Eucharistiæ est augmentum & conservatio vitæ spiritalis; ad hoc enim carne Christi vescimur, ut spiritus de Deo saginetur. Atqui fructum illum æquè nobis parit una atque gemina species, quia fructum illum edit Eucharistia quatenus Christum continet, qui æquè integrè sub unaquaque habetur. Unde ipse Salvator unius speciei mentionem faciens, ait: *Qui manducat hunc panem, & qui manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Quare licèt expressior & explicatior sit utriusque speciei significatio, majorem tamen gra-

tiam non significat, nec eam proinde ex opere operante producit: sicut licèt expressiùs animæ ablutionem immersio totius corporis quàm unius partis aspersio repræsentet, & licèt Christi cum Ecclesia unionem explicatiùs significent nubentium verba quàm nutus; majorem tamen & copiosiorem gratiam non significant. Ergo laïci unica specie refecti nullo Sacramenti fructu fraudantur, nulla illis proinde injuria irrogatur. Sanè cùm species vini gratiam ratione sanguinis Christi, quem continet, producat; non carebit illâ gratiâ qui sanguine Christi reficietur. At laïcus unica panis specie refectus ipsum etiam Christi sanguinem sumit, qui sanguis sive vi verborem, sive per concomitantiam in sacramento acceptus, ejusdem virtutis & efficacitatis est, cùm totam quantam habet, à Divinitate hypostaticè sibi unita derivet. Ergo *fatendum est, quod ad fructum attinet, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt*, inquit Tridentinum *sess. 21. cap. 3.*

Denique justissimæ, gravissimæ, & juxtà piissimæ rationes sunt, quibus permota sancta Mater Ecclesia utens potestate sibi à Christo tradita Sacramentorum salvâ eorum substantiâ dispensandorum, ad majorem tanto Sacramento venerationem conciliandam, Fideliumque pietati consulendum, laïcis atque ipsis Sacerdotibus non celebrantibus usu Calicis interdixit. Quæ multæ cùm proferri in medium possint, selectiores producemus.

Primùm enim postulat tam augusti mysterii reverentia, ut caveamus, ne sanguis Domini in terram fundatur: quanvis enim periculum effusionis

effuſionis floccifaciant Calviniani, qui nihil in Calice præter vinum recognoſcunt, illud tamen non formidare non poſſunt catholicæ ſanguinis Chriſti præſentiæ adoratores, perpetuæque illius fidei profeſſores: unde tot & tantæ in caſu effuſionis ſanguinis Chriſti Sacerdotibus etiam citra malitiam contingentis pœnæ à ſacris Canonibus leguntur impoſitæ. Atqui illa effuſio difficillimè vitari poſſe videtur, ſi ſacrum calicem ingenti populi multitudini miniſtrare, & ſenibus tremulis, juvenibus inconſideratis & indiſcretis porrigere, & ad infirmos omnes deferre oporteret. Ergo ingenitæ Catholicis erga Euchariſtiam religionis obſervantia uſum illum laïcis prohiberi poſtulat.

Secundò eadem Euchariſtiæ reverentia exigit, ut quoad fieri poteſt in hujus venerabilis Sacramenti uſu quidpiam non incidat, quod munditiei & decori adverſetur: patet autem, quod cùm Euchariſtia ægrotis præſto eſſe debeat, manifeſtum periculum eſt, ne ſpecies diu aſſervatæ coaceſcant, quod indecorum eſſet; néve hyeme in regionibus præſertim frigidis congelentur, quod valde incommodum foret.

Tertiò uniformitas in Sacramento unitatis maximè obſervanda videtur, ut idipſum omnes non ſolùm dicant, ſed & faciant, qui unum corpus multi ſunt omnes de uno pane participantes. At enim magna eſſet varietas, ſi uſus Calicis laïcis permitteretur, tum propter abſtemios qui vini ſaporem ac ne odorem quidem perferre ullo modo poſſunt; tum propter infirmos quoſdam, quibus vini uſus & horrendus & noxius eſt: quanvis enim modica vini quantitas nocere per ſe non poſſit, imaginatio ta-

men infirmi vini horrore occupata non parvum detrimentum parere nata eſt : judicavit verò prudens Mater Eccleſia, ſumendam ab omnibus non eſſe illam ſpeciem, quæ corporis valetudini nocumentum eſſet aliquod allatura. Tum dénique propter vini penuriam, quâ in pluribus provinciis laboratur; in quas etiam aliundè non niſi maximis impenſis, difficillimiſque itinerum longiſſimorum tractibus convehi poteſt. Ergo & uniformitatis Eccleſiaſticæ decor, & fidelium utilitas unius ſpeciei uſum juſtiſſimè poſtularunt.

Quartò in hoc Sacramento pietatis & devotionis centro devotioni fidelium ac frequenti eorum communioni conſulendum fuit. At ſi ab omnibus & ſingulis ſumendus eſſet calix, multi à Communionis frequentia, à qua non mediocres fructus capiunt, retardarentur; tum aliquando ob vini in quibuſdam locis penuriam & caritatem ; tum propter vini conſervandi difficultatem, hyeme ne gelu rigeret, æſtate ne aceſceret ; tum etiam propter vini horrorem; tum propter pateræ communionem, de qua cum ſordidis, graveolentibus, & nauſeabundis bibere oporteret. Ergo tantùm abeſt ut fructu aliquo fideles populi in unius ſpeciei uſu fraudentur, quemadmodum hæretici garriunt, ut potiùs eorum eo ritu majoribus utilitatibus provideatur.

Quintò expedit ut in Sacramento, quod fidelibus familiare & quotidianum eſſe oportet, nullus error incidat, ſed veritas Catholica pateſcat, & ante omnium oculos ponatur neceſſum eſt : proclive autem eſt rudem populum credere ſolum ſine ſanguine corpus ſub ſpecie panis,

panis existere, si utriusque sibi speciei usus esset necessariò adhibendus; præsertim cùm quidam hæretici totum Christum sub utraque specie esse inficientur, corpus exsangue sub specie panis, sanguinem purum & separatum sub specie vini comminiscentes. Ergo tum ad convellendas hæreses, tum ad populorum præcavendos errores unius speciei usus salubri consilio institutus est.

Sextò hoc Ecclesiæ præcepto, & hæreticorum temeritati, & Catholicorum scrupulis provisum est. Cùm enim ex una parte hæretici utriusque speciei usum indispensabiliter necessarium esse contendant, nullamque indifferentiam in specierum delectu contra totius Ecclesiæ sensum & praxim ab initio frequentatam agnoscere velint, non solùm verbis, sed etiam factis eorum hæresi resistendum fuit. Ex alia verò parte, cùm ex varia Ecclesiæ pro temporum circunstantiis servatâ consuetudine dubitare possent Catholici, quisnam esset ad salutem ritus præferendus, æquum fuit consuetudinem sub unica specie communicandi dudum invectam stabili lege firmari, ut ne essemus sicut parvuli fluctuantes, omni doctrinæ vento agitati, omnisque schismatis & falsæ æmulationis occasio præcluderetur.

Solutis Sectariorum objectis, quid sit Communio laïca explicatur.

Quæ ab Scripturis argumenta desumunt Novatores, suprà positivè confutavimus: ut iis quæ aliunde urgent occurramus, quædam scitu dignâ præmonenda sunt.

Sciendum ergo & fatendum est, Christum

ſub utraque panis & vini ſpecie ſacroſanctam Euchariſtiam inſtituiſſe : ſed illud præ oculis habendum eſt, Chriſtum nedum Sacramentum, ſed etiam ſacrificium inſtituiſſe ; ad cujus integritatem ita utramque ſpeciem conſecrari & conſumi cenſet Eccleſia, ut nullum Sacerdotem conficientem à ſumptione calicis diſpenſare poſſe ſe credat, præcipiatque in caſu repentinæ ante conſumptum ſacrificium mortis alteram ſpeciem ab alio Sacerdote, imò & à laïco accipi, ſi nullus adſit, vel expectari ob imminens corruptionis periculum poſſit, qui conſumere queat Sacerdos.

Sciendum rurſus utriuſque ſpeciei uſum fuiſſe per plura ſæcula indifferentem, ut ex variis Eccleſiæ receptiſſimis ritibus probavimus : imò, ut vidimus, aliquando Eccleſiaſtico Magni Leonis & Gelaſii Pontificum præcepto uterque fuit uſus imperatus, occaſione nimirum Manichæorum, qui cùm magno errore ſentirent, non poſſe abſque ſacrilegio vinum guſtari, communionem ſub ſpecie vini tanquam nefariam execrabantur.

Sciendum tertiò Eccleſiam Catholicam poſterioribus ſæculis ſuprà recenſitis rationum momentis aliiſque experimentis permotam uſu Calicis tum laicis, tum Sacerdotibus non conſecrantibus interdixiſſe, ut ex Conciliis Conſtantienſi, Baſileenſi, & Tridentino notiſſimum eſt. Verumtamen ſtatim atque legem illam tulit Eccleſia, nonnullis permiſit aut permitti poſſe pronuntiavit, quod tunc juſtis de cauſis prohibebat. Fertur enim Martinus V. è Concilio Conſtantienſi Romam ingreſſum laïcis ſub utraque ſpecie Communionem dediſſe.

Ubi

Ubi obiter notare te velim, Catholice Lector, quàm injusta, quàm à ratione aliena sit Lutheranorum & Calvinianorum adversùs Romanos Pontifices, in quorum odio suum ultimum finem posuisse videntur, maledicentia; quâ illos tyrannidis & violentiæ insimulant, quòd Laïcos Calicis usu privarint: hinc ad Concilia appellandum esse protestantur. At enim si evacuare sua præjudicia, & capitale in Romanum Antistitem odium tantisper seponere passionis æstus siverit, citò advertent non à Romanis primùm Pontificibus, sed à Concilio Constantiensi usum Calicis fuisse Laïcis vetitum. Nec causari possunt ibi authoritatem Pontificiam fuisse dominatam, & Patres Concilii ad hoc decretum adegisse: nemo enim nescit Concilium illud tempore & occasione funesti schismatis tres Summos Pontifices invehentis fuisse coactum, qui omnes eo in Concilio exauthorati sunt & ineligibiles declarati *sess.* 12. & Cardinalem Odonem de Columna die 11. Novembris fuisse in Romanum Pontificem electum, qui Martinus V. appellari voluit; quæ electio *sessione* 41. contigit. Manifestum est autem præceptum unius speciei à laïcis usurpandæ fuisse *sessione* 13. editum, in qua nullus Pontifex, nullus Summi Pontificis Legatus aderat, sed plena & sola erat Patrum Concilii libertas & potestas: ergo mendacissimè Romanis Pontificibus, ut illis populorum invidiam & odium accersant, prohibiti Calicis legem asserunt, cùm tamen ante Concilium Constantiense Romani Antistites & usum Calicis Ecclesiarum optioni semper permiserint, & aliquando præceperint, & ipse Martinus V. etiam post Concilium

lium Constantiense, ut quorumdam postulationi satisfaceret (quæ summa & innata est sanctæ & primæ Sedis clementia tota ad humanitatem & indulgentiam comparata) laïcis utramque speciem dispensaverit. Justis quidem de causis decretum illud Constantiense Concilium edidit, quod & Romana, & aliæ Catholicæ Ecclesiæ receperunt: sed ad id notandum & scribendum animum meum impulit modernorum iniquitas hæreticorum, qui quiescere, & à maledicendo Romano Pontifice desinere non possunt. Illis in præsentia respondere volui; lacessere non studui. At quomodo possem de illis finem facere dicendi mihi, peccandi adversùs Ecclesiam Romanam cùm ipsi finem non faciant, & rapere in pejorem partem quidquid sacræ Ecclesiæ Hierarchæ agunt affectent? Enitendum ergo nobis est, ne plus iniquorum malevolentia possit, quàm æquorum hominum sincera existimatio. In animo nunquam fuit nostrates hæreticos inclementiùs lædere, quibus salvâ veritate placere peroptarem. Illos charitate complector, à quibus communione sejungor; & eosdem, ut rectè alicubi Salvianus, quos amor facit amare, amor interdum cogit offendere: hoc interdum ejusdem est animi ejusdémque pietatis; & cùm specie dissentiat, ratione concordat: utrumque unum est, cùm tamen aliud amoris habeat gratiam, aliud odii patiatur offensam. Nunquam laboribus & studiis meis pretium statui alios contemnere, sed hunc esse quæstum in animum induxi maximum, quàm maximè servire commodis veritatis. Denique, ut cum Terentio loquar, *sic existiment adversarii: sciant responsum*

sum, non dictum esse, quia ipsi laserunt priùs. Sed enim eò unde digressa est revertatur oratio.

Sciendum 4. ipsum Concilium Basileense post interdictam laïcis Calicis sumptionem, attamen *sess.* 30. pro bono pacis & unitatis concessisse Bohemis & Moravis sub utraque specie Eucharistiam usurpare: Concilium etiam Florentinum morem Græcorum sub utraque specie communicantium minimè improbasse. Denique Concilium Tridentinum *sess.* 22. in fine decretum super concessione calicis ita expressit: *Insuper cùm eadem sacrosancta Synodus superiori sessione* (immediatè post canonem quartum) *duos articulos aliàs propositos* (scilicet *sess.* 13. in decreto prorogationis) *& tum nondum discussos, videlicet: An rationes, quibus sancta Catholica Ecclesia adducta fuit, ut communicaret laïcos atque etiam non celebrantes Sacerdotes sub una panis specie, ita sint retinendæ, ut nulla ratione Calicis usus cuiquam sit permittendus; & : An si honestis & Christianæ charitatis consentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi, vel regno Calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, & quanam illa sint, in aliud tempus, oblatâ sibi occasione, examinandos atque definiendos reservaverit: nunc eorum pro quibus petitur saluti optimè consultum volens, decrevit integrum negotium ad sanctissimum Dominum nostrum esse referendum, prout præsenti decreto refert; qui pro sua singulari prudentia id efficiat, quod utile Reipublicæ Christianæ, & salutare petentibus usum Calicis fore judicaverit.*

Ex quibus apparet Ecclesiam Catholicam in

in administratione & usu Eucharistiæ Christianorum paci & utilitati consulere studuisse, nec illam à permittenda sumptione Calicis ita esse alienam, ut de illo præcepto aliquid in gratiam & consolationem nationum & regnorum remittere parata non sit, si quoad dogmata veram fidem & sinceram obedientiam in petentibus inveniret. Sed cùm videat Lutheranos & Calvinistas esse pertinaces, nec tam velle utriusque speciei usum ad consolationem spiritalem & majorem devotionem frequentare, quàm Ecclesiam Catholicam, quòd omnes ad utramque speciem non adigat infamare, & altare contra altare erigere, nullum de permittenda quibusdam nationibus utraque specie consilium Christi Vicarii susceperunt, nullam in illis postulantibus humilitatem, nullam hæreseon suarum abjurationem advertentes. Pro sua illa singulari prudentia à Concilio Tridentino laudata cernunt non futuros Bohemis Lutheranos Calvinianosque in promissis implendis fideliores, quibus cùm Ecclesia unitatis amans & cogitans cogitationes pacis usum Calicis ea spe ut ad Matrem suam redirent concessisset, eventus docuit remedium illud minimè profuisse, sed in errore de indispensabili utriusque speciei necessitate pertinaciùs remansisse.

Ut autem magis clareat, quantùm Romanum Pontificem pulset & urgeat hæreticorum reducendorum zelus & amor paternus, pauca hîc referre visum est huic materiei opportuna, & Lectori, nisi me mea fallat sententia, non injucunda. Postquam in colloquio Pisciaco rogatus esset Rex Christianissimus Carolus IX.

ut

ut à Summo Pontifice postularet fieri Prælatis Galliæ facultatem super usum Calicis pro re præsenti, seu ut loquuntur, provisionaliter dispensandi, expectatâ interim super hoc Concilii Tridentini determinatione; ad Oratorem suum Dominum de Lisle Carolus scripsit, eamque ei provinciam demandavit anno 1561. Negotium Summo Pontifici Orator proposuit: Pontifex porrò (ut in litteris ad Regem ab eodem scriptis præfatus Dominus de Lisle testatur) exorari se sinebat, & ab ea facultate concedenda, reclamantibus licèt quibusdam Prælatis, aversum animum non habebat, qui ut omnibus omnia fieret, rem totam ad Concilium generale Tridentinum remisit.

Ex quibus patet, eum esse Sedis Apostolicæ characterem eximium, calamitosis præsertim temporibus, unitatis & pacis amore ad multa connivere, nonnulla dissimulare, & quædam de summo jure ita remittere, ut modò juris divini integritas, Ecclesiæ Catholicæ unitas, & Sedis Apostolicæ dignitas & authoritas salva consistat, nonnihil tamen hominum infirmitati & imbecillitati condonet. Quare si ea concessione abalienatas hæreticorum voluntates conciliare, excitatos de religione tumultus pacare, nostros ne laberentur retinere, exteros qui à nobis desciverant revocare verisimiliter credidisset, certissimè tenendum est Apostolicam Sedem facultatem illam dudum impertivisse.

Sed cùm recentes hæretici cum duplici specie cæteros errores suos retinere obfirmatè velint, nolintque tres conditiones à Paulo III. in Bulla facultatum trium Legatorum, quos in Germaniam ad Carolum V. miserat, subire; videlicet

videlicet iis posse usum Calicis concedi, qui sincerè profiterentur tantùm sub una quantùm sub utraque specie contineri; non minus recipere unâ specie pastum quàm duabus; & in cæteris omnibus Ecclesiæ Catholicæ unitatem se retinere, & Sedi Apostolicæ filiale obsequium præstare velle: cùm, inquam, hæc ita sint, & unius vel duplicis speciei usus sit tantùm schismatis prætextus ab hæreticis conquisitus, manifestum est concessionem utriusque speciei inutile esse ad revocandos nostros hæreticos remedium; manifestum est sedere eos in cathedra pestilentiæ, ut sub specie fidei, fidei scindant, rumpant, distrahant unitatem: manifestum est eloquia eos diuina contra Ecclesiæ sensum orthodoxum humanâ interpretatione corrumpere; & inde concipere suorum suffragia criminum, unde assumere debuerant documenta virtutum: manifestum est utriusque speciei postulationem non ab humilitate profectam, quæ quidquid facit totum Deo assignat authori, totum Ecclesiæ supponit arbitrio; sed ab inflato hypocrisis & superbiæ fermento prodire, in quo non est moles magnitudinis, sed tumoris; & conspersio tali specie inflata est, non ditata. Denique manifestum est, hanc Nouatorum petitionem fuisse speciosum prætextum, subtilem speciem, subtilitatem arte compositam aliud re agentem, aliud promentem in vultu; quin etiam secretum virus, venenum latens, virtutis fucum, tineam reformationis Novatores occultare voluisse: à fructibus enim eorum cognoscimus eos, qui veniunt in vestimentis ovium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces.

Induant

Induant, quæſo, tandem filialem animum Lutherani & Calviniani; errores exuant inveteratos, & à Patre Patrum Romano Antiſtite non ſolam vini ſpeciem, ſed quod caput eſt, ipſius Chriſti ſanguinis obtinebunt veritatem. Perdiderunt illi quod eſt filii, ille quod Patris eſt non amiſit. Credite mihi; & ſi non creditis, probate, tentate, experimini, periculum facite: plus vos ille diligit, ô adverſarii, quàm vos illum odio proſequamini. Pro vobis etiam maledicentibus Deum ſupplicat, ſicut Chriſtus cujus vices gerit pro crucifigentibus orabat. In vobis etiam, quia Chriſtiani eſtis, ipſe qui Pater eſt Chriſtianorum, præ charitate patitur: nam ſicut honor capitis ad membra protendit; ita membrorum, vel quæ membra eſſe debent, pœna ad dolorem capitis, ad capitis redundat injuriam. Si auditis Chriſtum, audite Eccleſiam, ne ſitis nobis ſicut Ethnici & Publicani. Si amatis Chriſtum, amatore pacem, quia pax nomen Chriſti; ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum. Perditis gratiæ largitatem, charitatis fraudamini bonis, unitatis vos benedictio non manebit, ſi præter Eccleſiam vitam quæritis, quam in ipſa tantùm eſſe Propheta teſtatur: *Quoniam illic*, inquit, *mandavit Dominus benedictionem, & vitam uſque in ſæculum.* Si Chriſtus non uni, ſed omnibus legem ſuam dedit; ſi non pro uno, nec ad unum, ſed pro omnibus & ad omnes venit, ut redintegraret omnes in unum; profectò malè corpus Chriſti diſſipatis, malè membra diſperditis, malè ad decorem unitatis ſuæ non patimini formam dominici habitus pervenire. Nunquam pervenietis ad vocabulum filii Dei,

nisi

nisi per nomen Pacifici : *Beati* enim *pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Verè filii Dei sunt homines pacifici, utpote Deo pacis similes: nam *plantare pacem radicitus est Dei*, inquit Chrysologus serm. 53. *evellere penitus inimici*, id est diaboli.

Ex his sectariorum querimoniis & objectionibus ferè infinitis satisfactum manet. Nostram enim assertionem non solùm consuetudine Ecclesiæ per orbem frequentatâ, contra quam disputare *insolentissimæ insaniæ esse* docet Augustinus *epist.* 118. sed & iis eam rationum momentis munivimus, quibus nihil Ecclesiam contra Christi mandata agere, nihil primitivæ praxi adversari, nihil illam injuriæ vel incommodi Fidelibus inferre, sed potiùs speciei unius subtractionem quamplurimis emolumentorum compendiis compensare demonstravimus. Nec nobis adversantur aliqui Patres, qui usûs utriusque speciei laïcis porrectæ interdum meminerunt; tum quia usum suo tempore familiarem, etsi non indispensabilem referunt, quem per se licitum esse non semel confessi sumus. Tum quia Patres illi, de sumptione pretiosi sanguinis Christi loquuntur, quem sub specie etiam panis nos sumere certissimè credimus; de modo autem sumptionis nunquam illi fuêre soliciti, sed salvâ Sacramenti substantiâ sumendæ Eucharistiæ ritum & disciplinam Ecclesiæ judicio reliquerunt, atque etiam pro diversis enatis occasionibus & periculis varia ipsi circa hoc scripserunt, ut ex ritibus suprà memoratis liquidum est.

Sed dices: Licèt Christum calicis usum omnibus non præcepisse concedatur, eo tamen

ipso

ipſo quod illum inſtituit, jus fidelibus petendi illius dedit: ergo Eccleſia jure illo privare fideles nequaquam poteſt. Sicut licèt Confirmationis ſacramentum non ſit abſolutè tanquam medium indiſpenſabiliter neceſſarium à Chriſto Domino imperatum, & multò minùs Sacramentum Matrimonii; neutro tamen fidelibus interdicere Eccleſia poteſt, ſed modò nullum intercedat canonicum impedimentum, utrumque adire fideles poſſunt, hoc ipſo quod pro ipſis inſtitutum eſt.

Reſpondeo ex inſtitutione Sacramenti Euchariſtiæ ſequi duntaxat Fideles omnes alioquin debitâ animi compoſitione inſtructos obtinere jus percipiendæ Euchariſtiæ, & cœleſti cibo veſcendi, quo eos ſpoliare jure Eccleſia nec poteſt, nec voluit unquam, quæ ad Communionem nedum hortatur, ſed ad illam etiam variis, pœnis, gravibuſque cenſuris obligat. Utramque quoque ſpeciem, quia ad ſacrificium integrum neceſſariam eſſe voluit, Sacerdotes Eccleſia nedum monet, ſed ſeriò aſtringit, ut ipſi inter celebrandum & conſecrent & conſumant. At verò utriuſque ſpeciei uſum non ita pro populo fideli Chriſtus inſtituit, ut petendi illius jus habeat, ſed arbitrio & prudentiæ Eccleſiæ à ſe continenter gubernatæ permiſit, ut ea ſtatueret vel mutaret quæ ſuſcipientium utilitati, atque ipſius tremendi Sacramenti venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis in Domino expedire judicaret. Quod Apoſtolus, inquit Tridentinum *ſeſſ.* 21. *cap.* 1. non obſcurè viſus eſt innuiſſe, cùm ait: *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.*

Dei. Atque ipſum quidem Apoſtolum hac poteſtate uſum eſſe ſatis conſtat, cùm in multis aliis, tum in hoc ipſo Sacramento, cùm ordinatis nonnullis circa uſum hujus Sacramenti: *Cætera*, inquit 1. Cor. 11. *cùm venero diſponam.*

Nec eſt ſimile, ſed toto cœlo diſcrepat, quòd de Confirmatione & Matrimonio dicitur: quia ſi Fidelibus inſtitutæ Confirmationis, inſtitutíque Matrimonii uſu Eccleſia interdiceret, orbarentur illi fructu & gratiâ Sacramenti, cujus non eſt duplex partialis materia, in cujus unius ſuſceptione gratia ſacramentali fruerentur. At verò dum Fidelibus alterius ſpeciei uſus graviſſimis de cauſis interdicitur, nec Sacramento Euchariſtiæ, nec gratiâ Sacramenti fideles defraudantur, uti ſuperiùs multis demonſtratum eſt.

Inſtabis: Atqui non poſſunt uſu Calicis privari Fideles ſine ſacramenti & gratiæ ſacramentalis jactura: Ergo reſponſio nulla. Probatur ſubſumptum: Species vini eſt ſpeciale ſacramentum ab ſpecie panis independens, conſtanſque ſpeciali materiâ & formâ, ſignificans, ſubindeque producens ſpecialem gratiam. Unde Clemens VI. dicitur Regi Angliæ conceſſiſſe, ut *ad gratiæ augmentum* quoties vellet ſub utraque ſpecie communicaret. Et certè cùm ſpecies vini non ſit ſuperflua, aliquam ſpecialem gratiam ſignificare, ſubindeque efficere cenſenda eſt. Ergo non poteſt populus uſu Calicis privari, quin ſacramento & ſpeciali gratiâ orbetur. Maximè quia Tridentinum *ſeſſ.* 21. *cap.* 3. pronuntiando communicantem ſub altera tantùm ſpecie nullâ gratiâ ad ſalutem neceſſariâ

cessariâ fundari, satis significat aliis gratiarum additamentis privari.

Respondeo in una specie totum, etsi non omni modo, Eucharistiæ Sacramentum contineri, totam etiam Eucharistiæ sacramenti gratiam, quæ animarum refectio est, percipi; cùm in illa totus Christus omnis gratiæ origo integer contineatur, ut suprà satis superque expendimus. Itaque cùm utraque species ad unam animæ refectionem referatur, eamque ratione Christi, qui est præcipua res significata, efficiat, sub distinctis illis materiebus & formis unum est sacramentum. Unde nec sacramento, nec gratiâ sacramenti populos frustratur Ecclesia, nec jure illos ullo vel beneficio depellit.

Scio Vasquem aliósque magni nominis Theologos contendere speciei vini specialem respondere gratiam, nec propterea populis Ecclesiam esse injuriam; tum quia nullâ eos necessariâ ad salutem gratiâ privat, sed solùm additamento & auctario non necessario; tum quia subductionem illam facilitate frequentandi Eucharistiam sub una specie commodiorem compensat; tum quia bonum commune & veneratio Sacramenti populorum utilitatibus minimè necessariis præponderat: unde parvulis nulla creatur injuria, dum propter easdem rationes à bono communi, quod divinius est, & à veneratione Sacramenti petitas, eis ante discretionis annos Eucharistiam non dispensat Ecclesia, nec adultis bis aut pluries in die Eucharistiam distribuit, ampliorem utique gratiam geminatis usibus parituram. Sed decor disciplinæ communis, & veneratio Sacramenti, quod fortè iteratis sumptionibus vilesceret, his

sunt

sunt emolumentis anteponenda. Sed oppositum nobis & aliis probabilius videtur, quia utraque species, ut sæpe dictum est, & eundem gratiæ fontem Christum integrè continet, & ad eandem animi refectionem spiritusque pinguedinem refertur. Bis quidem Christum sumit qui utramque speciem usurpat, sed in ordine ad eandem cordis refectionem sumit: sicut qui unam post aliam panis particulam ederet, vel calicem discretis haustibus biberet, eandem operis operati gratiam participaret. Dico *operis operati*, quia si majus opus operantis, id est ferventior dispositio accedat, tunc major gratia conferetur: sed illam majorem dispositionem habere etiam potest qui unica specie reficitur, vel qui duas panis particulas successivè glutit.

Nec obest Clementis VI. indultum, indultique illius ratio. Tum quia valde dubia videtur hujusmodi Bulla, quæ ut Sylvius refert, data dicitur anno 1341. & tamen anno duntaxat sequenti ad summum Pontificatum Clemens evectus est. Tum quia multi, quos Sylvius, aliique sequuntur, contendunt Bullam illam in favorem Regis Galliæ fuisse concessam: quod tamen incertum est. Constat autem ex historia Concilii Tridentini, post lectos quatuor canones sessionis 21. de Communione sub utraque specie, anno 1552. mense Julio, probatis per omnia canonibus, Legatos Regis Christianissimi in hunc modum perorasse: Si in illis nonnulla mutentur, quemadmodum nonnullis visum est, postulamus id fieri absque eo quod præjudicium ullum fiat authoritati & prærogativæ Regis Christianissimi. Retinuerunt enim

Galliæ

Galliæ Reges, & poſt mille & amplius annos quaſi per manus acceperunt, ut quo die Regis inſignibus ornantur & conſecrantur, ſanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti communionem ſub utraque ſpecie accipiant. Ubi & uſum utriuſque ſpeciei non quoties voluerit, ſed in die coronationis Regi Chriſtianiſſimo vindicant; & uſum illum Clemente VI. longè antiquiorem eſſe teſtantur; & conceſſionem illam Clementis, utique non prætermittendam ſi vera foret, miſſam faciunt.

Sed utut ſit, dicendum uſum illum Clementem ad majoris gratiæ ex opere operantis obtinendæ augmentum conceſſiſſe; in uſu enim calicis paſſionem Chriſti expreſſiùs ſignificantis ſi accenditur charitatis affectus, augeſcit & gratia. Sapienter autem Pontifex ille præſumebat opus illud operantis Regem habiturum, qui ex ſingulari devotionis ſenſu gratiam illam poſtularat. Denique cùm Clemens nihil ibi definiat, nec quid credendum ſit determinet, nec totam Eccleſiam doceat, privatam ad ſummum ſententiam producit Pontifex, quem cæteroquin eruditiſſimum fuiſſe narrant.

Nec propterea inutilis vel ſupervacanea eſt vini ſpecies, ſi nihil novi per ſe producat. Tum quia utiliſſima eſt hæc expreſſior ſignificatio, ſicut trina Baptiſmatis merſio fruſtra olim non uſurpabatur, etſi deinde arbitraria fuerit; quia per eam effectus Baptiſmi ſignificantiùs exprimebatur. Tum quia vini ſpecies eſt ad integrum ſacrificium neceſſaria. Tum quia utraque ſpecies pro temporum circunſtantiis utilis fuit, jam commodis populorum opportuna eſt ſpecies panis, olim dum pueri Eu-

charistiâ reficiebantur, species vini illi ætati erat accommodatissima. Tum demùm, quia etsi probabilius sit gratiam Sacramenti in sumptione prioris speciei infundi, cùm subjecto disposito non est cur differatur effectus, Sacramentumque, quod causa necessaria est, cum primùm potest operetur; non otiosè tamen sumitur secunda species, cùm ad perfectionem sacrificii desideretur, & accedente majori dispositione plus gratiæ conferatur.

Denique ad Tridentini testimonium respondeo sanctam Synodum nostræ sententiæ eò loci apertissimè favere. Cùm enim Concilium non loquatur de gratia simpliciter necessaria ad salutem, quæ per pœnitentiam sine Eucharistia re suscepta haberi potest, intelligitur Concilium de gratia necessaria ad meliùs esse: eâ ergo non fraudantur laïci, quæ necessaria sit ad melius faciliúsque obtinendam vitam æternam. At nullus est gratiæ gradus, qui non sit eo modo necessarius, quique non conferat ad meliùs faciliúsque ambulandum in via Dei. Ergo laïci nullo Sacramenti gratiæ gradu privantur. Veritas tamen est Tridentinum unius speciei sufficientiam adversus hæreticos stabilire voluisse, relictâ libertate Theologis, ut de quantitate gratiæ disputarent, modò gratiam necessariam ad salutem alteram speciem dignè usurpantibus dari omnes docerent.

Quares

Quæres, quid sit communio laïca, de qua fit mentio in vetustissimis Patribus & Conciliis, Syricio Papa epist. 1. cap. 11. Cypriano lib. 4. epist. 2. Concilio Eliberino can. 76. Sardicensi can. 1. & 2. Agathensi can. 33. Toletano I. cap. 4. Bracarensi I. cap. 31. aliisque.

Respondeo varias esse sententias. Aliqui Communionem laïcam illam esse contendunt, quâ Eucharistia laïcis sub una panis specie distribuebatur, in hoc distinctam à Clericali, in qua utraque species usurpabatur. Cui communioni etiam Clerici in pœnam delictorum subjiciebantur. Hincque argumentum pro ritu unius speciei depromunt.

Verùm hæc sententia videtur à veritate aliena, subindeque superstructum & innixum illi opinioni pro unicæ speciei usu argumentum infirmum est & inefficax. Etenim temporibus illis laïcis utramque speciem frequentare concessum erat, eamque de facto sæpe usurpabant. Contrà verò Clerici nulli pœnæ obnoxii sub una specie extra sacrificium à se celebratum communicabant, ut ex ritibus citatis claret. Ergo Communio laïca ea esse non potuit, quâ unius speciei panis usus concedebatur.

Secundò alii cum Bellarmino affirmant communionem laïcam esse usum Eucharistiæ sub una specie panis, quæ ideo dicebatur laïca, non quòd laïcis interdictus esset Calicis usus, vel è

Calice sibi à Diacono propinato sæpiùs non biberent; sed quia in domum solam speciem panis deferri licitum erat.

Difficilis est etiam illa interpretatio. Tum quia non solùm laïci, sed Sacerdotes etiam recèns consecrati Eucharistiam sub unius specie panis domum deferebant, ut Fulbertus suprà laudatus nos docuit. Tum quia canone 66. Concilii Eliberini statuitur ut communio laïca Clerico detur post quinquennium peractæ pœnitentiæ, quæ communio eis in Ecclesia more laïcorum dabatur. At laïcis in Ecclesia utraque species porrigebatur: ergo & Clericis, tametsi ad communionem laicam damnatis utraque species dispensabatur. Accedit quod si Clerici ad communionem laicam fuissent ob delicta damnati, id est ad unius speciei usum, secundùm illius sententiæ interpretationem potuissent, & sanè debuissent laici ad illam communionem, id est ad unam speciem ob crimina damnari, ut facinorosi & pœnitentes ab innocentibus discernerentur. At non leguntur laici ad illam damnati: ergo per communionem laicam difficilè unius speciei usus intelligitur.

Tertiò alii cum Jacobo Pamelio *in epist.* 52. *Cypriani, notâ* 37. eam fuisse communionem laïcam censent, quæ extra cancellos & septa Altaris laïcis in Ecclesia dabatur. Nam juxta dispositionem Concilii Toletani IV. can. 17. *Sacerdotes & Levitæ ante altare communicare, in Choro Clerus, extra Chorum populus* tenebantur. Et in Bracarensi *can.* 31. sic statuitur: *Ingredi Sacrarium ad communicandum non liceat laïcis, sed tantùm Clericis.* Idem etiam perspicuum

ſpicuum eſt ex facto S. Ambroſii, quo Theodoſium Imperatorem intra cancellos hærentem per Diaconum ſuum monuit, habere in Templo Dei Sacerdotes, habere & laicos locum ſuum. Quare juxta hanc ſententiam Clerici ad laicam communionem redacti extra chorum in ordine laicorum communicare cogebantur.

Patitur etiam difficultatem hæc expoſitio. Nam Felix III. loco citato vult Clericos rebaptizatos in pœnam delicti ab omni communione uſque ad diem obitus privari, & in ipſa morte non niſi laica eos communione donari. Quin Concilium Sardicenſe *c.2.* in flagitiorum quorumdam deteſtationem & pœnam vult Clericos nec vel in fine vitæ laicam communionem accipere. Atqui in communione laica privatim datâ, vel privatim etiam in morte denegatâ locum habere non poteſt diſtinctio communis in choro & extra chorum, cùm illa in lecto decumbentibus & animam agentibus vel daretur, vel denegaretur. Ergo per communionem laicam ſola illa intelligi commodè non poteſt, quæ extra Altaris cancellos & ſepta chori populo porrigebatur.

Quartò alii cenſent communionem laicam eſſe jus communicandi cum cæteris fidelibus more laicorum qui ſunt in ſocietate Chriſtiana. Unde clericum ad communionem laicam redigi, eſt in omnibus quæ ad ſocietatem Chriſtianam ſpectant, putà perceptione Euchariſtiæ, orationibus, aliiſque muniis non pro Clerico ampliùs, ſed pro laico haberi. Communio ergo laica opponitur functionibus Eccleſiaſticis & privilegiis Clericalibus. Favere videtur ca-

non 15. inter Apostolicos, ubi sic statuitur: *Si quis Presbyter aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, & omninò demigrans præter Episcopi sui conscientiam in aliena parochia commoretur, hunc ulteriùs ministrare non patimur; præcipuè si vocatus ab Episcopo redire contempserit, in sua inquietudine perseverans. Verumtamen tanquam laïcus ibi communicet.* Id est, ut videtur, jus solummodò cum cæteris communicandi more laïcorum, qui talis est, obtineat. Cyprianus etiam *epist.* 68. de Basilide sic scribit: *Episcopatum pro sua conscientia vulnere ultrò deponens ad agendam pœnitentiam conversus est, Deum deprecans & satis gratulans, si sibi vel laïco communicare contingeret.* Ubi per communionem laïcam intelligere videtur jus quod habent laïci ad communicandum. Et epist. 72. ad Stephanum Papam: *Addimus planè & adjungimus consensu & authoritate communi, ut etiamsi qui Presbyteri aut Diaconi, qui vel in Ecclesia Catholica priùs ordinati fuerint, & postmodùm perfidi ac rebelles contra Ecclesiam steterint, vel apud hæreticos à Pseudoëpiscopis & Antichristis contra Christi dispositionem profanâ ordinatione promoti sint, & contra altare unum atque divinum sacrificia foris falsa ac sacrilega offerre conati sint, eos quoque hac conditione suscipi, ut communicent laïci; & satis habeant quod admittuntur ad pacem, qui hostes pacis extiterint: nec debere eos revertentes ea apud nos ordinationis & honoris arma retinere, quibus contra nos rebellaverint.* Et paucis interjectis: *Et idcircò satis talibus revertentibus veniam dari; non tamen debet in domo Dei perfidia*

dia promoveri. Nam quid bonis & innocentibus, atque ab Ecclesia non recedentibus reservamus, si eos qui à nobis recesserint, & contra Ecclesiam steterint, honoramus? Ubi per Clericos ad communionem laïcam damnatos eos intelligit, qui clericalibus muniis & honoribus ob peccata privati, ad communem laïcorum statum dejecti sunt. Quod & epistola 52. priùs significaverat his verbis: *Susceptus est Trophimus pro quo satisfaciebat fratrum reditus, & restituta multorum salus. Sic tamen admissus est Trophimus, ut laïcus communicet; non secundùm quod ad te malignorum litteræ pertulerunt, quasi locum Sacerdotis usurpet. ::: Si qui enim infirmitatibus occupantur, illis in periculo subvenitur. Posteaquam tamen subventum est, & periclitantibus pax data est, suffocari à nobis non possunt, aut opprimi, aut vi & manu nostra in exitum mortis urgeri; ut quoniam morientibus pax datur, necesse sit mori eos qui acceperint pacem; cùm magis in hoc judicium divinæ pietatis & paternæ lenitatis appareat, quod qui pignus vitæ in data pace percipiunt, hi quoque ad vitam perceptâ pace teneantur.* Ubi communionem laïcam dare idem videtur ac pacem impertire, cujus pacis pignus & coronamentum divina Eucharistia est pœnitentibus in periculo mortis concessa. Denique in variis vetustissimorum Summorum Pontificum litteris significari videtur, communionem laïcam functionibus Ecclesiasticis opponi. Videsis Innocentii I. epistolam ad Episcopos Macedoniæ, necnon Syricii ad Episcopum Tarraconensem.

Verùm nonnullam etiam patitur hæc interpretatio difficultatem. Quanvis enim com-

munionis nomen non raro ejuſdem ſocietatis conſortium, eorundem Sacramentorum participationem, cum eodem Eccleſiæ corpore membrorum colligationem ſignificet, quæ in Symbolo Apoſtolorum *Sanctorum communio* nominatur, de qua fortaſſis in materia de Indulgentiis plura dicemus; attamen ut rectè notavit Catechiſmus Romanus *part.* 1. in expoſitione illius articuli, nomen illud magis proprium eſt Euchariſtiæ, quæ hanc efficit communionem; atque uſui Euchariſtiæ non ſolùm multa ſuperiùs allata teſtimonia, ſed & traditio, & Eccleſiæ conſuetudo eximium illud nomen attribuunt, ut ex dicendis capite ſequenti evidenter clarebit. Accedit Canones velle Clericos lapſos poſt peractam magnæ humilitatis pœnitentiam communione laica donari, & Euchariſtiâ more laicorum vel poſt præfinitum aliquod tempus, vel certè in articulo mortis refici. Explicandum ergo reſtat illi ſententiæ illud ſingulare diſcrimen, quod utramque inter communionem, Clericalem & Sacerdotalem in ipſo communionis Euchariſticæ uſu intercedebat; quod conſpicuum erat & aſpectabile, cùm per eam pœnitentes ab innocentibus diſcernerentur.

Quare veriſimiliùs dicendum videtur, communionem laicam in uſu Euchariſtiæ à Sacerdotibus lapſis frequentatam, ampliorem habere ſignificatum, & multas in ſua latitudine includere ceremonias, quibus à communione Sacerdotali extra ſacrificium adhibitâ internoſcebatur, ſive quoad locum, ſive quoad tempus, ſive quoad modum recipiendæ Euchariſtiæ. Quoad locum quidem communio laica non niſi in determi-

nato

nato Templi loco extra sacrarium & cancellos Altaris sæcularibus, Presbyterisque ac Clericis lapsis porrigebatur. Quoad tempus communio laica statis tantùm diebus & horis, præsertim pœnitentibus ministrabatur: tempus autem communicandi nunquam Sacerdotibus præfixus est, quia quotidie celebrare; ministri verò Altaris, qui sacrificio Altaris intererant, quotidie juxta S. Anacleti decretum communicare solebant. Quoad modum tandem, quia credibile est aliis ceremoniis laicos, aliis Sacerdotes Eucharistiam accipere solitos fuisse etiam in articulo mortis: sicut etiam in præsentis Ecclesiæ more positum est, Sacerdotes feria quinta in Cœna Domini Eucharistiam cum stola adire, quæ innocentiam & singularem prærogativam significat. Ex quibus communionem laicam in articulo mortis lapsis & pœnitentibus datam faciliùs explicabis. Quanvis, ut verum fatear, magnus sit in præsenti conjecturis locus. Quas si meliores inveneris, non me repugnantem, sed pro libertate theologicâ consentientem habebis.

REFLEXIO.

Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum. Colligat ex eo unusquisque quantùm sufficit ad vescendum. Et collegerunt alius plus, alius minùs: nec qui plus collegerat, habuit amplius; nec qui minùs paraverat, habuit minùs. Exodi 16. Verba illa ad literam de Manna Israëlitis cœlo divinitus pluente concessa intelliguntur. Existimant multi verbis illis significari omnibus sive viris, sive fœminis, sive senibus, sive parvulis eandem mensuram edendi

di præstitutam, & æqualiter omnes comedisse, vel certè inæqualiter comedentibus æqualiter profuisse, Deo manna singulorum viribus nutritivis attemperante. Quibus sacrosancta Eucharistia adumbratur, in cujus unica specie; & minori ejusdem speciei particula æqualis à Fidelibus fructus percipitur: nihil minus habent singuli quàm universi; totum unus, totum duo, totum plures sine diminutione participant: quia sacramentum Christo realiter præsenti plenum distribui potest; majori distributione consumi, minori restringi non potest. *Vbi pars est corporis*, inquit B. Papa Hilarius in suis decretis quæ habentur 3. part. Conciliorum, *est & totum. Eadem ratio est in corpore Domini quæ in manna, quod in ejus figura præcessit; de quo dicitur, qui plus collegerat, non habuit ampliùs; neque qui minùs paraverat, habuit minus.* Et Guitmundus lib. de verit. Eucharistiæ: *Possumus dicere*, inquit, *tantumdem esse in una quasi portiuncula, quantùm erat in hostia tota: sicut de manna legitur, quia nec qui plus collegerat, habuit ampliùs; nec qui minùs collegerat, habuit minùs. Singuli accipiunt Christum Dominum; & in singulis portionibus totus est; nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis.*

Plura hominum millia paucis panibus, paucisque pisciculis satiavit olim Christus miserens super turbam triduo abstinentem, & sublata sunt quæ superfuerunt fragmenta ipso penu majora: quidni ergo sufficiet populis omnibus & nationibus unum Christi corpus divinitate unctum, & inhabitante deitatis plenitudine inexhaustum? Ipse dixit: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Cœlum & terra

transibunt,

tranſibunt, verba autem illa non præteribunt. Ergo unam dum ſumis ſpeciem, noli timere, abſit fides dubia, & ſtans in verbis illis ſpes firma non nutet: vives, & æternùm beatè vives, ſi panem illum vitæ etiam ſine ſpecie vini vivâ charitate deguſtes. Æterni Dei verba referunt æternitatem nullâ temporis inſtabilitate mutabilem.

Æqualis eſt in una vel utraque ſpecie refectis gratia ex opere operato, ut loquuntur; at pro opere operantis inæqualis eſt tamen. Plus retulit mulier illa Evangelica, quæ fimbriam veſtimenti tetigit, premente illâ turbâ quæ in totum irruit corpus. Plus ſaginatur mulierculæ fervidæ animus octiduana communione roboratus, Sacerdotibus illis tepidis qui dum Chriſtum devotionis inanes quotidie edunt, ab ipſo Chriſto tepiditatis eorum impatiente, ſicut Scriptura loquitur, evomuntur. *Idcirco*, ut rectè monet Abbas Paſchaſius lib. de corp. & ſanguine Domini, cap. 17. *cogitandum à vobis eſt non quantum dente prematur, ſed quantum fide & dilectione accipitur. Ideo fili hoc myſterium dum communicas, dilata ſinum mentis tuæ, emunda conſcientiam, & percipe non quantum mica exhibet, ſed quantum fides capit: quia in Chriſto plenitudo divinitatis manet, in te autem de plenitudine, non quanta eſt, ſed quantum idoneus fueris, præſtatur.*

Sicut ergo diviſo Sacramento nulla rei, ſed ſolius ſigni fit ſciſſura, ita nec gratiæ ullius jactura. *Hæc quatuor*, inquit S. Thomas opuſc. 58. cap. 29. *corpus, ſanguis, anima, & Deitas jam ultrà non poſſunt ſeparari: unde ſicut ſumit Sacerdos ſanguinem Chriſti ſacramentaliter de calice,*

sic populus sumit eum intellectualiter sub specie panis de ipso corpore Christi : & est eis tam utilis, & tam dulcis, ut Sacerdotibus qui sumunt eum sub specie vini de calice. Canticorum 1. Botrus Cypri dilectus meus mihi. Duo sumo in botro; uvam, scilicet corpus Domini in cibum, & ex uva sugo dulcem sanguinem in potum. Nequaquam defraudabere unicâ specie, & unicæ speciei particulâ pastus : solet Deus in minimis magnus esse, nec minùs potens est dum totum clausit in exiguo. In rebus sacris sanctitatis habetur ratio, non quantitatis. Atqui hoc Sacramentum non corporis satietati, sed animi sanctimoniæ institutum est. Si gemmæ, authore Chrysostomo hom.1. ad Popul. Antioch. *non in corporis mole, sed naturæ pulchritudine pretium habent*; si res quævis non ab extima mole, sed ab intima virtute æstimanda est; multò magis Eucharistia non ab specierum pluralitate vel quantitate, sed ab eximiis quæ sub ea latent rebus pensanda est. *Idem est virtute*, inquit S.Basilius epist. ad Cæsarium Patricium, *sive unam particulam accipiet quisquam à Sacerdote, sive plures particulas simul.* Quia nimirum tantus est Christus in exiguo fragmento, quantum esse constat in toto. Cùm in Ecclesia Fidelium sumitur, sicut plenus in universis, ita integer esse probatur in singulis. Unica sub specie Christus & explebit famem, & extinguet sitim, si castis te desideriis æstuantem, si viva charitate succensum, animam denique tuam si invenerit præparatam. Sed de his speculatione sequenti.

SPECVLATIO III.

Necessarius ad Eucharistiam percipiendam mentis, cordis, & corporis apparatus exponitur.

QUia non homini præparanda habitatio est, sed Deo, nihil mirum si multiplicem dispositionum apparatum Catholica requirat Ecclesia. Quia enim sponsum suum Christum Jesum non verbo solùm, sed opere etiam & veritate diligit, ideo filiis suis in Concilio Tridentino præcepit diligentem ad sacrum epulum dispositionem adhiberi oportere. *Si non decet*, inquit sacra Synodus sess. 13. cap. 7. *ad sacras ullas functiones quempiam accedere nisi sanctè; certè quo magis sanctitas & divinitas cœlestis hujus sacramenti viro Christiano comperta est, eo diligentiùs cavere ille debet, ne absque magna reverentia & sanctitate ad id percipiendum accedat; præsertim cùm illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Et cap. 8. ait, illos spiritualiter & sacramentaliter divinum hoc Sacramentum recipere, *qui ita se priùs probant & instruunt, ut vestem nuptialem induti, ad divinam hanc mensam accedant.* Et can. 11. *Si quis dixerit solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum, anathema sit.*

At verò nostrates hæretici postquam plura sacramenta

sacramenta Christi ad nihilum redigere conati sunt, sacros ritus in honorem Sacramentorum, ad instillandamque Fidelibus in eorum usu reverentiam institutos de medio sustulerunt, quæ retinuerunt Sacramenta non honorificentiùs habuerunt. Etenim Lutherus *serm. de præparatione ad Eucharistiam*, ea de dispositionibus ad communionem scripsit, quæ non dico in Christianum, vel hominem honestum, vel in Turcam moderatum, vel in Atheum solius inficiandæ Deitatis studiosum, sed in solum Antitheum, solum Antichristum, id est apertum & juratum Christi hostem, in Christique mysteria certo consilio & deditâ operâ furentem cadere possunt. *Optima dispositio est*, inquit præclarissimus scilicet reformator, *non nisi ea quâ pessimè es dispositus; & ideo pœnitentia potiùs post, quàm ante sacramentum dignè peragitur. Magnus & perniciosus error est, si quis accedat ad sacramentum eâ nixus fiduciâ, quod confessus est, quod non est sibi conscius mortalis peccati, quod orationes & præparatoria sua præmiserit: omnes hi judicium sibi manducant & bibunt; quia his omnibus non fiunt digni, neque puri; imò per eam fiduciam puritatis pejus polluuntur: fiunt autem puri per fidem.* Et contra Regem Angliæ: *Furorem autem ejus*, inquit, *quo invehitur in me, quòd docuerim fidem sine operibus optimam præparationem ad sacramentum, & Christianos non oportere legibus adstringi ad percipiendum, contemno.* Si quis datâ operâ & meditatò vellet de præparatione ad Eucharistiam perditè & nefariè scribere, inseminatum Christianis omnibus in cœleste Epulum reverentiæ sensum extinguere, & iter ad
eversio

eversionem & ludibrium Christianismi munire, profectò non aliis regulis uteretur, quæ non nisi corruptissimis ingeniis placere possunt; illis verò in quibus aliqua religionis scintilla superest, non displicere non possunt.

Etsi non ita petulanter, nihilo tamen veriùs & modestiùs Calvinus *lib.4.Institut.cap.*17.§.41. requisitam à Catholicis dispositionem in conscientiæ indagine, peccatorum contritione, confessione, & satisfactione sitam non solùm floccifacit, sed etiam conscientiarum torturam & divexationem appellat, concluditque §. sequenti, eam dignitatem unam & optimam afferre nos posse, si nostram vilitatem & indignitatem Deo offeramus. Quasi Ecclesia Catholica dum illa facienda præscribit, ista omittat, & communicantes etiam multiplici apparatu à se præscripto instructos iteratis vocibus non moneat, ut cum Centurione veraciter & humiliter profiteantur: *Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum*, &c. Sed illos relinquamus, qui cùm veris Sacramentis careant, nihil mirum si de necessaria ad Sacramentorum usum præparatione tam perversè opinentur.

Mentis ad Communionem præparatio.

Tria desiderantur ut mens sit ad sacram communionem ritè composita; ætas discretionis, usus rationis, & pia attentio cogitationis. Singula expendimus.

In primis exigitur ætas discretionis; quia nimirum ea requiritur ætas, quæ cœlestem panem à communi & prophano discernere valeat,

ut monet Apoſtolus, qui etiam vult communicantes eam pietatis & religionis affectionem afferre, quæ mortem Domini annuntiare queat. At parvuli ante ætatis diſcretionem id præſtare nequaquam ſciunt & poſſunt. Accedit multiplicis indignitatis & irreverentiæ periculum; proclive enim eſt puerulos à diſcretione deſertos ſacrum cibum vel emovere, vel exſpuere, vel aliis haud ſatis conſentaneis modis tractare & ſordidare. Nec obeſt antiquæ Eccleſiæ uſus in quibuſdam locis frequentatus, quo infantes Euchariſtiâ ſaltem ſub ſpecie vini faciliùs in eorum ora inſtillandi reficiebantur. Non obeſt, inquam, quia ut ſuprà dum de neceſſitate Euchariſtiæ ex Tridentino ſatis diximus, aliæ fuerunt priſcorum illorum temporum rationes, quæ impræſentiarum nequaquam urgent. Neque enim modò pueri adversùs perſequutiones divini panis ſaturitate armandi ſunt: nec jam parentum teneritudini, ſicut olim conſulendum eſt, qui ut ab idololatria faciliùs ſuaviúſque retraherentur, pueris eorum, quibus idolothytorum particulam impertire ſolebant, Sacramenti portionem Eccleſia omnibus omnia facta concedebat. Verùm ob graviores rationes pietati & tanto Sacramento debitæ reverentiæ conſentaneas mos ille jam dudum authoritate Eccleſiæ à Spiritu ſáncto continenter gubernatæ vigere deſiit.

Si autem ſcire aveas, quâ ætate infantibus ſacræ Euchariſtiæ uſus concedendus ſit? Reſpondet Catechiſmus Romanus *part. 2. titulo de Euchariſt. num.* 67. neminem meliùs convenientis diſcretionis annos conſtituere poſſe, quàm parentes & Sacerdotes: priores enim ex

indole

indole & convictu, posteriores ex modo peragendæ confessionis internoscere facilè possunt, num ad cibum illum discernendum sint satis idonei: nam pro corporis temperie, judicii maturitate, educationis culturâ & varietate, alii citiùs, alii tardiùs ad rationis discretionem perveniunt. Explorent ergo parentes & Parochi, & à pueris percunctentur, an hujus admirabilis Sacramenti notitiam acceperint, num erga tremenda mysteria reverentes sint, & eorum recipiendorum gustum aliquem spiritalem habeant? Monendi etiam seriò pueri sunt, ut ad primam communionem singularis pietatis & innocentiæ præparationem adhibeant, unde incredibiles ad vitam deinceps Christianè peragendam fructus percepturi sunt.

Secundò in adultis quavis tandem ætate provectis necessarius est rationis usus; perpetua enim amentia non minùs quàm infantia recipiendæ Eucharistiæ obstat. Quod si amentes lucida habent rationis intervalla, inter illas bonæ mentis moras & veluti parentheses sacrâ Eucharistiâ dignandi sunt, si modò tanti sacramenti reverentiâ & gustu afficiantur. Observat etiam Catechismus Tridentini paulò antè laudatus, quod si amentes antequam in insaniam inciderent, piam & religiosam animi voluntatem, & suscipiendæ Eucharistiæ devotionem præ se tulerunt, licebit eis in fine vitæ Eucharistiam administrare, modò vomitionis, vel alterius indignitatis & incommodi periculum nullum timendum sit. Sic enim statuit Concilium Carthaginense IV, canone 76. *Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate*

firmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia. Si supervixerit, admoneatur à supradictis testibus petitioni suæ satisfactum, & subdatur statutis pœnitentiæ legibus, quandiu Sacerdos qui pœnitentiam dederit probaverit.

Major difficultas est de surdis ac mutis à nativitate, atque etiam de energumenis. De prioribus autem dicendum, quod si muti à nativitate nutibus significent se cognitionem, fidem, reverentiam & gustum Christi in Eucharistia præsentis habere, internumque animi habitum adoratione externâ, divinorum officiorum frequentatione, corporis vultusque modestiâ demonstrent, eis sine dubio, præmissâ per nutus sacramentali confessione, Eucharistia porrigenda est. Hæc namque indicia argumento sunt, eum qui jussit de tenebris lumen splendescere, corda eorum gratiæ cœlestis radiis illuminasse. Quod si nulla fidei, reverentiæ, ac illius Sacramenti famis vestigia apparent, denegandam esse Eucharistiam certissimum est. In dubio viri prudentes & docti, & præcipuè rectores animarum, & si opus est, Episcopi consulendi sunt.

Ad energumenos quod attinet, varia fuit Ecclesiæ disciplina. In primis canon 27. Concilii Eliberitani seu Eliberini, eis communione interdicere videtur: *Energumenum qui ab erratico Spiritu exagitatur, hujus nomen neque ad Altare cum oblatione esse recitandum, neque permittendum ut suâ manu in Ecclesia ministret.*

ſtret. Verùm canon ille facilè explicari poteſt vel cum S. Thoma de energumenis non baptizatis, vel de illis qui ita erratico ſpiritu exagitantur, ut ſui compotes eſſe non poſſint; vel certè de energumenis in extremo vitæ periculo non exiſtentibus. Conſtat hæc expoſitio ex ejuſdem Concilii canone 37. ubi ſic ſtatuitur: *Eos qui à Spiritibus immundis vexantur, ſi in fine mortis fuerint conſtituti, baptizari placet: ſi verò fideles fuerint, dandam eis eſſe communionem.* Porrò alia eſt præſentis Eccleſiæ diſciplina. Energumeni enim, ſi tamen ſui compotes permanent, nec ullum ſubeſt irreverentiæ & indignitatis periculum, ſacrâ communione reficiendi, & adverſus cacodæmonis infeſtationes roborandi ſunt. Imò ſi rationis lumen dæmonum poſſidentium vel obſidentium offuſis tenebris infuſcetur, idem de illis ac de amentibus judicandum eſt, ut docet S. Thom. 3. *p. q.* 80. *art.* 9. *ad* 2. Si enim lucida habent intermicantis rationis intervalla, concedi eis communio in illa rationis parentheſi debet. Quod ſi à rationis uſu deſtituti ſint, & antequam à maligno arriperentur, hujus Sacramenti devotionem præ ſe tulerint, non debet eis ſacra Communio in exitu, citra vomitus vel irreverentiæ periculum denegari.

Devota mentis attentio ad conſequendum Euchariſtiæ effectum neceſſaria.

Tertiò præter rationis uſum deſideratur etiam mentis attentio; quin non exigitur uſus rationis

rationis, nisi ut animi adsit applicatio voluntarias & liberè susceptas evagantis cogitationis aberrationes & distractiones excludens. Unde qui in usu Eucharistiæ voluntariè mentem avocat suam, & de industria peccata venialia actu exercet, nullum profectò ex Eucharistiæ perceptione emolumentum reportat.

Præter Cardinalem Cajetanum, Paludanum Patriarcham Jerosolymitanum, Sylvestrum, Alensem, aliósque primæ notæ Theologos hanc nostram sententiam clarissimis verbis docent duo Theologicæ Scholæ Coryphæi & facilè Principes pietate non minùs quàm eruditione spectabiles SS. Thomas & Bonaventura. Sic enim scribit Angelicus Doctor in 4. dist. 2. quæst. 2. art. 1. q. 3. *Cùm hoc Sacramentum perficiat conjungendo fini, ad hoc quod effectum suum plenè habeat in sumente, oportet quòd adsit actualis devotio. Et quia interdum absque mortali peccato actualis devotio impediri potest, cùm distractiones variæ ipsam impediant, & peccata venialia virtutum actus tollant, absque peccato mortali potest effectus hujus sacramenti impediri; ita quod aliquis augmentum gratiæ non consequatur, nec tamen reatum peccati mortalis incurrat, sed fortè reatum venialis peccati ex hoc quod imparatus accedat.* Ergo D. Thoma authore augmentum gratiæ non consequitur, qui in actuali Eucharistiæ usu animo voluntariè peregrinatur. Quod si augmentum gratiæ animus voluntariè aberrans non consequitur, multò minùs mentis dulcedinem & spiritalem pinguedinem in sanctis cogitationibus, piisque affectionibus sitam percipere potest; subindeque nullum Eucharistiæ usu incuriosus homo

animum

animum liberè avocans ſuum fructum reportat.

Neque hanc doctrinam S. Thomas in Summa Theologica *quæſt. 79. art. 8.* retractavit, ut quidam neoterici arbitrati ſunt, dum ſic ſcripſit: *Effectus hujus ſacramenti non ſolùm eſt adeptio habitualis gratiæ vel charitatis, ſed etiam quædam actualis refectio ſpiritalis dulcedinis; quæ quidem impeditur, ſi aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente diſtractus: non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ & charitatis.* Non, inquam, per hæc verba doctrinam in ſententiis luculentiſſimè traditam S. Thomas ſenior, ſubindeque in Euchariſtiæ venerationem propenſior revocavit. Facilè enim conciliantur duo hæc teſtimonia in ſpeciem pugnantia diſtinctione quam indicat celebris Thomiſta Didacus Nugno. Diſtractionum quippe duplex vel triplex eſt genus: alia enim eſt merè naturalis ſine culpa; alia venialis ex negligentia & tepiditate venialiter culpabili, voluntate tamen expreſsâ non ſuſcepta; alia venialis quidem ex objecto, ſed ultrò formaliter & de induſtria quæſita. Prima diſtractio ſaporem & ſpiritalem Euchariſtiæ dulcedinem removet, augmentum tamen habitualis gratiæ non impedit. Secunda refectionem etiam Euchariſtiæ præcludit; an verò augmentum gratiæ ſaltem omne præpediat, etſi Cajetanus exiſtimet, & nobis probabiliſſimum ſit, non eſt ita certum: illud ſolùm ex D. Thoma conſtans, illam diſtractionem, tametſi non expreſsè deliberatam, peccatum tamen veniale eſſe ratione illius à qua proficiſcitur negligentiæ. At tertia diſtractio, etſi ex objecto præcisè ſumpto venialis ſit, tamen in

illis

illis circunstantiis obicem ponit gratiæ, éstque gravis irreverentia. Unde præfatus Magister Nugno, tametsi conclusione secunda subobscurè loquutus videatur, in responsione tamen ad 2. sic ait: *Si ex formali intentione vult illo tempore* (nimirum sacræ Communionis) *esse cum distractione, credo quod peccat mortaliter, atque adeò nullum consequitur effectum sacramenti, quia irreverentia illa gravis est.*

Hac ergo distinctione plana est S. Thomæ commemoratorum locorum concordia. In summa enim dum ait distractionem & peccata venialia impedire dulcedinem gratiæ actualis, non tamen augmentum gratiæ habitualis, loquitur de distractione vel naturali, vel ex negligentia veniali profecta: loquitur etiam de peccatis venialibus non actu & expresse exercitis, sed vel habitualiter animum afficientibus, vel usum communionis ob hominis infirmitatem, sed non ex proposito comitantibus: incommodè enim humanæ infirmitati consultum esset, si ad cœleste epulum accedentes ab omni purgatos peccato veniali esse oporteret: nec tam medicinæ quàm laquei Sacramenta forent. In sententiis verò vult S. Doctor distractionem venialem impedire augmentum gratiæ habitualis, quia tunc *homo imparatus accedit*; non tamen peccatum mortale committi, si nimirum distractio & indevotio ex negligentia veniali proficiscatur.

Quare istud temperamentum tutum, nisi fallor, piis omnibus videbitur, si dicamus primùm distractionem merè naturalem, & omnino involuntariam non impedire præcipuum Eucharistiæ fructum, sicut, ut idem Sanctus Thomas

Thomas 2.2. edocet, orationis lucrum non excludit. Secundò diſtractio venialiter culpabilis impedit quidem augmentum gratiæ, quod Euchariſtia ſolis ſpiritaliter ſimul & ſacramentaliter comedentibus confert; non eſt tamen peccatum mortale, quod deliberatum irreverentis comeſtionis actum per ſe requirit. Tertiò diſtractio ſponte ſuſcepta, & de induſtria intenta, qua quis prudens & volens cibum illum cœleſtem cum eadem indifferentia & mentis evagatione atque cibos ordinarios edit, omni prorſus Euchariſtiæ effectui obicem ponit, & meo quidem aliorumque me doctiorum judicio grave & lethale peccatum eſt. Singula ex inferiùs dicendis probata menebunt.

In eodem planè ſenſu intelligendus venit Doctor Seraphicus in materia pietatis nulli poſtponendus. Sic autem habet in brevil. p.6.cap.9. tom. 1. *Quoniam capacitas noſtra ad Chriſtum efficaciter ſuſcipiendum non eſt in carne, ſed in ſpiritu; non in ventre, ſed in mente: & mens Chriſtum non attingit niſi per cognitionem & amorem, per fidem & charitatem; ita quod fides illuminat ad recognitionem vel recordationem, & charitas inflammat ad devotionem: ideo ad hoc quod aliquis dignè accedat, oportet quod ſpiritualiter comedat, ut ſic Chriſtum per recordationem fidei maſticet, & per devotionem amoris ſuſcipiat, per quæ non in ſe transformet Chriſtum, ſed ipſe potiùs trajiciatur in ipſum myſticum corpus. Propter quod manifeſtè colligitur, quod qui tepidè, indevotè, & inconſideratè accedit, judicium ſibi manducat & bibit; quia tanto Sacramento contumeliam facit.*

Severiora, & paulò duriora tibi fortaſſis tanti

ti Doctoris verba videbuntur: verùm ea superiùs productâ distinctione temperabis. Ibi namque loquitur Bonaventura de his qui deliberatâ & veluti affectatâ tepiditate, & mentis errabundæ evagatione prudentes simul & imprudentes in tremenda mysteria advertentes irruunt, qui quasi studio perversam languentis mentis inertiam negligentiamque alunt, nullum interim suæ calamitatis sensum habentes, vel sibi certè eripientes. Nam cæteroquin posse contingere citra peccatum mortale venialem distractæ mentis negligentiam, tradit ipsemet S. Doctor in Compendio Theologiæ, *lib.6. cap.17.* his verbis: *Abstineant quidam à Communione propter culpam propriam, & aliqui sine culpa mortali, sed propter sacramenti reverentiam; sicut qui sentiunt se minùs mundos carne vel mente, vel etiam indevotos: & isti benè faciunt, dummodo possint justè, & sine aliorum scandalo supersedere. Ubi enim non instat necessitas, consulendum est talibus, ut de Communione expectent, quousque parati, & devoti, & circumspecti possint accedere. Nulla tamen necessitas debet compellere, ut aliquis in peccato mortali existens scienter communicet.* Vides posse aliquem absque peccato mortali ad Eucharistiam accedere, tametsi sentiat mentem præ infirmitate divagationibus irrepentibus veluti aspersis pulveribus infici. Jam singula quæ distinximus ordine confirmemus.

In primis distractæ mentis evagationes merè naturales augmentum gratiæ non impedire sic explico, & ostendo. Etsi in doctrina SS. Thomæ & Bonaventuræ ad quemcumque fructum Eucharistiæ percipiendum desideretur spiritalis

lis mentis (quæ os ſpirituale eſt, juxta illud Pſalmographi, *Os juſti meditabitur ſapientiam*) comeſtio, ſeu pia attentio: tamen ſi quis ante actualem communionis uſum piis fidei, ſpei, amoris, humilitatis, aliiſque affectibus mentem inſtruére & apparare ſategit, ſi deinde dum actu divinum cibum accipit, animus aliò præter intentionem rapitur (quæ magna eſt humanæ mentis & imaginationis debilitas) ratione præcedentium actuum virtute remanentium effectum Euchariſtiæ ſalutarem percipiet, quo ſine aliqua culpa ſua carere non poteſt. Sacramenta enim quæ phyſicè ſunt effectuum ſuorum cauſæ, ſuum illicò effectum in ſubjectum nullo obice præpeditum infundunt. Internam ergo ſpiritalis refectionis ſuavitatem non ſapiet hujuſmodi divagatione occupatus, quia ſolâ cogitatione & affectione percipitur: augmento tamen habitualis gratiæ, quo vegetior evadet, nequaquam fraudabitur.

Secundò diximus cum prædictis magni nominis Theologis, accedentem cum diſtractione ex negligentia & tepiditate veniali profecta, nullum ex Euchariſtia effectum capere, nec tamen mortaliter, ſed venialiter duntaxat peccare. Primum laudatorum ſanctorum Doctorum rationibus ſic confirmo: Euchariſtiæ ſacramentum per modum cibi inſtitutum eſt, unde ſub ſpecie panis porrigitur: at cibus nec nutrit, nec auget, nec comedentem reparat abſque ullo vitali illius actu: Ergo nihil proderit panis vitæ & intellectus, panis vivus, lac rationale ſine ulla vitæ ſpiritalis operatione. Et ideo ſuprà dixit S. Thomas hoc ſacramentum recipientem perficere *conjungendo ultimo fini*: non

conjungitur autem homo ultimo fini nisi per actus mentis & voluntatis, quibus cœlestes lautitias esurit, sitit, & sapit. Dixit etiam eadem de causa S.Bonaventura, Christum efficaciter suscipi non sola oris carne, sed spiritu; non ventre duntaxat, sed mente; attentione nimirum fidei, & ardore charitatis.

Deinde sic argumentor: Tametsi Sacramenta novæ legis gratiam ex opere operato, vi scilicet in ipsa ex passione Christi derivatâ efficiant; attamen ut eam influant in adultos aliquem exigunt piarum dispositionum apparatum; nunquam enim gratiam adultis infundi sine pio liberi arbitrii motu constans est Sancti Thomæ doctrina, & habetur in Tridentino sess.6. cap.7. *Iustitiam*, inquit, *in nobis recipientes unusquisque suam, secundùm mensuram quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, secundùm propriam cujusque dispositionem & cooperationem.* Neque dici potest id de prima infusione gratiæ, non autem de augmento illius, verum esse. Nam augmentum gratiæ primam infusionem ejusque conditiones sapit, sicut in naturalibus forma iisdem dispositionibus intenditur, quibus effecta est; & in humanis sicut non efficitur, ita nec augetur habitus absque voluntatis conatu, ut in materia de augmento charitatis fusè exposuimus. Atqui ille qui cum distractione vel tepiditate, vel alio affectu actuali veniali, absque formali tamen reflexione, quæ ut jam dicemus, Sacramenti majestati injuria est, accedit; ille, inquam, nullo piæ cogitationis & affectionis motu præparatur, idque ex aliqua culpa sua obvenit: ergo in illum Eucharistia nihil producit, in

illos

illos duntaxat effuſa, qui ut Chryſoſtomus loquitur, fide reſpiciunt, honore mirantur, mente contingunt, cordis manu ſuſcipiunt, & hauſtu interiori aſſumunt.

Denique S. Bonauentura, S. Franciſcus Saleſius, aliique Patres ſpiritales capite proximè futuro latè referendi tepidos & erga venialia actu affectos hortantur, ut à communione aliquantiſper ſecedant, quò Euchariſtiam reverentiùs deinde adeant atque paratiùs. Etſi enim dilatio quæ à negligentia & incuria ſalutis proficiſcitur, animo interim de præparatione ad communionem digniùs obeundam nihil ſolicito, ſed liberiùs cupiditatibus indulgente; etſi, inquam, hujuſmodi dilatio nihil ad communionem ſanctiùs percipiendam adjuvet, ſed potiùs ex adipe iniquitatis prodeat: attamen dilatio eo fine ſuſcepta, ut conſentaneum apparatum piorum operum ſtudio & exercitatione quis aſſequatur, utiliſſima eſt, à Patribuſque commendata, atque à Sanctis redacta ad praxim ob leviſſimas culpas, vel etiam ſine actuali culpa, ut majorem pietatis & reverentiæ ſenſum paulìſper remiſſum & tepefactum excitarent, atque ad communionem puriores poſtmodùm ardentioréſque ſe referrent. Præclaras Patrum & D. Thomæ hac de re ſententias capite ſequenti producemus. Atqui ſi accedentes cum diſtractione & tepiditate actu noxiâ, gratiæ tamen habitualis incrementa ſuſciperent, perperam Patres moram, intermiſſionemque Communionis ſalutarem eſſe conteſtarentur, perperam ad illam intercapedinem cohortarentur, ex qua non mediocris emolumenti, gratiæ ſcilicet ſanctificantis augmenti

jactura consequeretur: Ergo censent tepidos illos & incuriosos ad Eucharistiam negligenter accedentes nullum ex Eucharistia spiritale lucrum reportare. Quod & multorum experimentis confirmare in promptu esset: sed de his in proxima reflexione, ubi rationem illam urgebimus.

Dices: Ergo in peccatum mortale incurret, qui cum venialibus mentis divagantis culpis, citra contemptum tamen accederet, quod suprà cum D. Thoma inficiati sumus. Probatur consequentia; nam ponere obicem effectibus Sacramentorum, omnemque eorum fructum ad nihilum redigere peccatum mortale est, utpote finem propter quem instituta sunt irritum faciens, & quantùm in ipso est fontes Salvatoris exsiccans. At hoc durissimum esse, & à veritate alienum, superiùs confessi sumus, quia alioquin à paucis etiam justis Eucharistia sine sacrilegio susciperetur, evaderetque laqueus & petra offensionis medicina salutis.

Respondeo tunc in Sacramentorum usu sacrilegium committi, quando obex positivus ex quadam irreverentiâ deliberatâ ponitur, quâ Sacramenti dignitati & sanctitati injuria, & veluti contumelia irrogatur: obex autem negativus ex venialibus specialem cum Sacramenti usu oppositionem non habentibus profectus, veniale quidem peccatum est, at sacrilegii tamen malitiâ non sordescit, modò ex contemptu Sacramenti, vel de industria non suscipiatur. Cùm verò dicitur peccatum mortale posse finem Sacramenti evacuare, fructúmque ejus aunullare, verum est illud quidem, si id ex proposito deliberato fiat, vel ex statu peccati mortalis

mortalis vel cognito, vel culpabili ignorantiâ incognito oriatur; secus si obex ille concomitanter solùm ex humana infirmitate, quæ venialia & facilè admittit, & sæpe præ tepiditate & incogitantia negligit, communionem inficiat. Præsertim quia non eo animo qui sic comparatus est accedit, ut negligenter tepidéque communicet, etsi tepor & venialis negligentia subrepant.

Instabis: Concilium Tridentinum *sess.13.c.7.* tradens dispositiones ad dignam communionem necessarias, exigit solùm ut accedens nullius mortalis peccati conscius sit: *Communicare volenti*, inquit, *revocandum est in memoriam hoc Apostoli præceptum: Probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat.* Ergo ad percipiendum Eucharistiæ fructum unus sufficit gratiæ status peccati mortalis conscientiam excludens.

Respondeo eò loci velle duntaxat docere sanctam Synodum contra Lutheranos & Calvinianos, solam fidem non esse ad Eucharistiam dignè percipiendam necessariam, ut canone postea undecimo definit, sed desiderari insuper conscientiæ puritatem & gratiæ statum, quo sine indignè manducat, subindeque judicium sibi manducat & bibit, qui se cordis munditiâ ac pœnitentiæ exercitationibus probare neglexerit. Cæterùm nec illo eodem loco pios reverentiæ & sanctitatis motus ad dignam communionem desiderari sacrum Concilium præ-

termisit: *Si non decet, inquit, ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sanctè; certè quò magis sanctitas & divinitas cœlestis hujus Sacramenti vero Christiano comperta est, eo diligentiùs cavere ille debet ne absque magna reverentia & sanctitate ad id percipiendum accedat.*

Hinc Catechismus Romanus fidus sacri Concilii interpres *part.2.tit. de Eucharistia, num.59.* ad præparationem Eucharisticam requirit primùm, ut fideles discernant mensam à mensa, sacram à prophanis, cœlestem panem à communi, mysterii profunditatem inscrutabilem non curiosis disputationibus hæreticorum more perquirentes, sed humili & inconcussa fide venerantes. *Hoc nimirum*, inquit, *est dijudicare corpus Domini.* Secundò postulat ut unusquisque à seipso quærat, num pacem cum aliis habeat, num proximos verè atque ex animo diligat, paratus relinquere munus suum ad Altare, priúsque fratri læso reconciliari, quàm munus suum offerat, & tremenda mysteria adeat: hæc, inquit, est *altera præparatio maximè necessaria.* Tertiò exigit, ut conscientiam nostram diligenter scrutemur, ne fortè exitiali aliquo peccato contaminati simus, quod priùs sit contritionis & confessionis medicamento eluendum: *Definitum est enim*, inquit, *à sancta Tridentina Synodo, nemini licere, quem peccati mortalis conscientia stimulet, si Sacerdotis facultas data sit, antequam se sacramentali confessione purgarit, quantumvis sibi contritus esse videatur, sacram Eucharistiam accipere.* Quartò reverentis animi humilitatem, indignitatem suam profitentis, & cum Centurione à Christo tam impensè

impensè laudato de corde puro dicentis, *Domine non ſum dignus, &c.* deſiderat. *Taciti,* inquit, *cum animis noſtris cogitemus, quàm indigni ſimus, quibus divinum hoc beneficium à Domino tribuatur.* Quintò caſtum petit ſinceræ charitatis ignem, quo panis ille divinus ſpiritaliter concoquatur. *Exquiramus etiam à nobis* (verba ſunt ejuſdem Catechiſmi longè præclariſſima) *an illud Petri uſurpare nobis liceat: Domine tu ſcis, quia amo te.*

Ex quibus liquidum eſt, recentiorum nonnullorum laxitatem, affirmantium nullum peccatum ne veniale quidem admitti ab eo qui in Altaria cum diſtractione & tepiditate irruit, quia (inquiunt, peſſimam aſſertionem pejori ratione confirmantes) ſuſceptio Euchariſtiæ non eſt loquutio cum Deo ſicut oratio, ſed manducatio; nec ulla injuria fiat cibo, ſi diſtractè ſumatur: liquidum, inquam, eſt hanc doctrinam immensùm ab Eccleſiæ ſenſu in Tridentino ejuſque Catechiſmo abhorrere, nec ad hujuſmodi novitatum flagitia ad indignas communiones iter ſternentia confundenda exigi argumenta, ſed unum ſufficere communem Chriſtianæ pietatis ſenſum, ſufficere communiſſimas myſteriorum noſtrorum notiones animis non omninò corruptis inſeminatas. Nulla quidem communi cibo irrogatur injuria, ſi diſtractè ſumatur: ergóne idem de cœleſti cibo, qui Chriſtus eſt, quemve in Altari Angeli ſacro horrore perciti & contremiſcentes, uti Chryſoſtomus tam ignitè inculcat, adorant, cenſendum eſt? Cur ergo nobis cibum illum diſcernere, corpúſque Domini dijudicare tradens quod à Domino Apoſtolus acceperat, impera-

vit? Quis in humano civilis urbanæque vitæ convictu rusticitatem illius toleraret, qui attentè quidem cum Rege loquendum affirmaret, contenderet tamen dona ab illo impertita errabundo, negligenti, & incurioso, citra ullam offensam animo suscipi posse, vel mensæ regali accumbere immodesto peregrinantique animo, Rege ipso intuente, licitum esse? Quantò magis damnanda erit illius irreverentia, qui ad Regis Regum mensam sedens, ipsum Dominum majestatis, qui ineffabili amoris miraculo conviva & convivium est, indevotè suscipere; quæ apponit, id est seipsum in cibum porrectum non attendere, illumque panem vitæ & intellectus otiosâ & scurrili cogitatione manducare non reformidat? Sed de his statim in tertio dicto ampliùs. Ergo attenti animi meditatio & reverentia adhibenda est, eademque præsertim à Sacerdotibus, ut omni mentis acie perpendant, quemadmodum ipsam Christi personam induti elementa in Christi corpus & sanguinem convertant, offerantque Deo hostiam pretii infiniti. Quid porrò indignius, iniquius, & ingratius, quàm ut munus, cujus Angeli digni habiti non sunt, tanta cum incuria oscitantes homines exequantur? Atque inde elice Eucharistiæ se fructibus illos privare, qui neglectâ interiorum actuum præparatione ad Eucharistiam haud satis reverenter accedunt. Illos verò in fortitudine cibi illius ire de virtute in virtutem, qui castorum desideriorum fervore cibum illum appetunt; venientem fide adorant, charitate amplectuntur; susceptum denique hospitem virtutum omnium officiis pro modulo honorare, pro virili colere, atque omnibus

omnibus lætitiæ & amoris significationibus demulcere, ac demereri conantur.

Denique diximus cum S. Bonaventura, Magistro Nugno, Cabezudo, aliisque, eum qui deditâ operâ prudens & volens, atque ut Scripturæ phrasi utar, *erecto collo* cibum Eucharisticum invadit cum mentis evagatione aliisque peccatis venialibus usum Eucharistiæ concernentibus actuque exercitis, tremendo mysterio contumeliam gravem inferre, subindeque in peccatum mortale incurrere. Tum quia hæc affectata temerarii animi impudentia divinissimarum rerum tremenda mysteria contemnit & floccifacit. Tum quia ista temeritas ex adipe iniquitatis prodit, nec aliunde ortum habet quàm ex vitiorum & cupiditatum consuetudine inolita, quâ ita obducitur atque obruitur animus, ut jam non solùm nihil in ipso loci divinarum rerum cogitationi relinquatur, sed etiam in profundum demersus atque defixus sacra quæque contemnit: denique qui præcepto recitandi divini officii & audiendæ diebus festis missæ non satisfacit, qui toto lecti Breviarii vel celebrati Sacrificii tempore vanis & otiosis advertenter vacat, atque adeo peccati mortalis reatu afficitur. At divinum & naturale præceptum est Eucharistiam attentè & devotè recipere, ut per se patet, & innumeris locis Patres ostendunt, quorum testimonia capite sequenti referemus: Ergo qui meditatè Eucharistiam distractè & indevotè recipit, in grave peccatum incurrit, & longè satius utiliusque foret à Communione abstinere, quàm sancta & ipsum Sanctum sanctorum non sanctè tractare.

Cordis ad Eucharistiam præparatio.

De cordis dispositionibus tum omninò necessariis, tum de proficuis & tanto cibo consentaneis ordine agendum est.

In primis ad dignam hujus Sacramenti susceptionem omninò requiritur cordis mundities & innocentia, sin baptismalis (quæ tamen convenientissima foret, unde olim baptizatis & confirmatis Eucharistia filiorum cibus porrigebatur) certè per pœnitentiam reparata. Hinc tam seriò Apostolus 1. Cor.11. *Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Quot verba totidem fulmina, quibus indignè communicantes conteruntur. *Probet seipsum homo*; scrutetur nimirum vitam, statum, propensiones, dispositiones, & anteactæ vitæ rationem excutiat & recognoscat. *Probet*, inquam, id est argumentis pœnitentiæ suæ, fidelitatis, firmitatis animi in peccata lethifera non relabentis confirmet, & ostendat cor se habere ad sacram Synaxim paratum. *Probet*, inquam, & persuadeat Confessario non verbis sonantibus, sed factis pronuntiantibus, se mutasse vitam dum vult accipere vitam; quæ probatio dilectionis exhibitio est operis: & nihil prosunt infinitarum pollicitationum folia, nisi veræ virtutis digni fructus edantur. Probet igitur seipsum: *Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.* Ponderanda singularis loquendi formula. Manducare judicium, & non judicem dicitur indig-

nè

nè communicans ; quaſi diceret , temerarius ille jam judicatus, jam condemnatus eſt : ibunt impii in reſurrectionem judicii , ſeu condemnationis , ut ait Scriptura, & iſte dum Chriſtum indignè edit, in anteceſſum prædamnatur ; nunc judicium eſt ejus , ſecum fert æternæ mortis ſententiam. Impuri corporis obſcœnitates damnat virginea Chriſti caro : occallentis cordis duritiem ſanguis condemnat Salvatoris : ſanguis ejus ſicut olim ſupra Judæos , ita & modò ſuper eum. Animam infamem & criminoſam damnat anima quam poſuit ille pro nobis , qui eſt Salvator omnium , maximè fidelium. Indignum hoſpitium , ſedem fœtidam & ſordentem damnat majeſtas hoſpitis , præſentia Divinitatis. Denique judicium ſibi manducat , qui manducat indignè , quia ſicut Euchariſtia dignè ſuſcipientibus eſt pignus gloriæ , & arrha ſalutis ; ita certa eſt impiorum condemnatio , & præjudicata ſententia.

Irritam quis faciens legem Moyſis , inquit idem Apoſtolus Hebr. 10. *ſine ulla miſeratione duobus aut tribus teſtibus moritur : quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia , qui Filium Dei conculcaverit , & ſanguinis Teſtamentum pollutum duxerit , in quo ſanctificatus eſt , & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit.* At per Communionem indignam Filium Dei conculcamus , pollutumque ducimus , qui conſcientiæ horrendæ ſordibus eum quantum in nobis eſt conſpurcamus. Si hominibus Dei imaginibus intentatas injurias tam ſeverè vindicat Deus picturæ ſuæ zelotes ; ſi Prælatis vices ſuas gerentibus illata damna tam durè plectit ; ſi teſtante ſacro eloquio Levit. 22. *Omnis homo qui acceſſerit ad*

ea quæ consecrata sunt à filiis Israël Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino: quomodo in eos animadvertet, qui non imaginem, sed archetypum; non Dei ministrum, sed Dominum majestatis; non rem consecratam, sed principium totius sanctitatis, à cujus obsequio quidquid sacrum dicitur nomen habet, indigna communione floccifecerint, quibus & veridicè regeri potest, *Molesti estis Deo meo?* Nulla, nulla planè inhumanior ingratitudo hujusmodi sacrilegè accedentium præsumptione retribuentium mala pro nobis, sterilitatem animæ Christi Jesu.

Infanda fuit Judæorum in Christum contumelia, cùm uti narrat *cap.*27. Matthæus, *genuflexi ante eum; illudebant ei dicentes: Ave Rex Judæorum*; atque ut *cap.*22. addit Lucas, *velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus, & interrogabant eum dicentes: Prophetiza, quis est qui te percussit?* Nonne indignitatem illam qui indignè accedunt æmulantur? Corpore genuflectunt, cor autem eorum longè est ab eo: Christum non velant, sed speciebus velatum, quasi nihil videret, nec esset Propheta vilipendunt. Quasi idolum illum habent, oculos habens & non videns, aures habens, & non audiens; putantque illum non intueri, qui videt tantò patientiùs quantò sapientiùs.

Horrenda fuit tyrannorum illorum sævitia, qui post nomina mille, mille tentatas nocendi artes, pro coronamento crudelitatis mortua quin etiam jungebant corpora vivis. Ecce imaginem sævitiæ tuæ & meæ, Lector Cristiane, si quod Deus avertat, in statu peccati in Altaria mensamque dominicam irruamus, panem vitæ

vitæ cordi peccato mortuo inserimus, Christum cum Belial copulamus. Quid ergo mirum, si Christum qui hujusmodi sunt, teste Apostolo, rursus crucifigunt in semetipsis? Crúcifigunt, inquam, non Judæi quid faciant nescientes, quique si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent; sed Christiani, quos fides irradiat, doctrina imbuit, frequens admonitio terret. Crucifigunt non clavo triplici, sed triplici funiculo iniquitatis, nimirum anteactæ vitæ sordibus, confessionis vel pœnitentiæ simulatione, & sacrilegæ communionis temeritate. Crucifigunt non corpus immortale realiter præsens, sed corporis divinitate uncti efficacitatem impediunt, alligantque virtutem. Affixum cruci corpus distillabat salutis medicinam, & inter dolores parturientis formabatur interim Ecclesia, fluebant Sacramenta, in lymbos Patrum, in Latronem pœnitentem virtus Crucifixi derivabatur. At in sacrilegum sacræ mensæ invasorem nihil vivifica Christi caro operatur, nihil agit actus purus: Ergo quantum in te est moritur Christus, nisi foret alioquin immortalis. Incarnationem, ejusque extensionem Eucharistiam, *insitionem* Tertullianus aliique appellant, favetque Jacobus *insitum Verbum* Christum appellans. Dum ramus caudici vel trunco inseritur mortuo, mori ipsum & recipientis sterilitate arescere necesse est. Ergo insitus cordi tuo per Eucharistiam Christus morte tua moreretur, nisi foret cæteroquin immortalis. Vah perfidum, qui amantissimum Salvatorem osculo & amplexu prodit! Vah crudelem, qui de corde suo patibulum erigit Redemptori; de corde, inquam,

quod

quod Christus sibi elegerat majestatis & clementiæ thronum, & reclinatorium aureum mediâ charitate stratum. *Utinam vel rebus istis* (verba sunt Bernardi serm. 3. de Resurrect. in indignè communicantes meritò vibranda) *esset contenta voluntas, nec in ipsum, horribile dictu, desaviret authorem. Nunc autem & ipsum, quantùm in ipsa est, Deum perimit voluntas propria. Omninò enim vellet Deum peccata sua aut vindicare non posse, aut non videre: vult ergo non esse Deum, quem vult aut impotentem, aut nescientem. Crudelis planè & omnino execranda malitia, qua Dei potentiam, justitiam, sapientiam perire desiderat.*

Eadem veritas rationibus S. Thomæ confirmatur: Sacramentum Eucharistiæ est vinculum unionis, quo tota Ecclesia copulatur: unde qui hoc Sacramentum suscipit, ex hoc ipso significat se esse Christo unitum, & membris ejus incorporatum. Quæ unio fide charitate formatâ, subindeque cum peccato mortali insociabili initur: *Et ideo manifestum est,* inquit S.Thomas quæst.80.art.4. *quod quicumque cum peccato mortali hoc Sacramentum sumit, falsitatem in hoc Sacramento committit; & ideo incurrit sacrilegium tanquam Sacramenti violator, & propter hoc mortaliter peccat.* Pulchrè S.Doctor ait indignum illum susceptorem *falsitatem in hoc sacramento committere.* Falsidicus enim & falsificus est, qui sacramentum pacis usurpat, reverà cùm sit pietatis hostis, Christi quem suscipit inimicus. Nec fallere solùm contentus est, sed falsa etiam, si posset, efficeret verba Veritatis. Veridicè dixit Salvator: *Qui manducat me, vivet propter me: qui manducat me,*

habet

habet vitam æternam. At promissiones illas longè verissimas indignâ communione irritas facit & nullas; qui mortem haurit de fonte vitæ, & panem vivum transfert in venenum.

Illustrat hanc doctrinam S. Præceptor in responsione ad primum argumentum, ex discrimine quod communicantes inter & conversantes cum Christo, quandiu in terris versatus est, intercedit. Non submovebat à se Christus dum viveret peccatores, nec isti peccabant; quia Christus in propria specie apparens non exhibebat se contrectandum hominibus in signum spiritalis unionis cum ipsis, sicut exhibetur sumendus in hoc Sacramento. Et ideò peccatores cum Christo propria in specie conviventes in crimen falsitatis circa divina non incurrebant; secus tamen est de peccatoribus indignè Sacramentum unitatis & pacis usurpantibus. Maximè quia Christus vitam mortalem degens similitudinem gerebat carnis peccati, nec peccatores à se arcebat qui venerat peccatores salvos facere; sed omnes ad se alliciebat, & congregare optabat, sicut congregat gallina pullos suos sub alis: At in Eucharistia corpus Christi gloriosum est, ibique mensam parat non hostibus, sed amicis; non extraneis, sed filiis: unde non habentes vestem nuptialem repellit, litigatosque manibus & pedibus in tenebras projicit exteriores.

Si Petrus viso insolitæ capturæ piscium miraculo, tremens ac stupens ad genua se illius projecit: *Exi*, inquiens, Luc. 5. *à me Domine, quia homo peccator sum.* Si Centurio ad Christum adire ipse non audet, sed amicos mittit qui rogent pro servulo sanitatem; nec loqui

audet,

audet, nisi ut indignum se profiteatur, qui domo suâ illum excipiat, ut Matth. 8. & Luc. 7. claret: si mulier illa sanguinis fluxu laborans Christo coram sistere se non audet, sed retro accedens fimbriam vestis tremebunda attigit, ut Matth. 9. & Luc. 8. videre est: si mulier illa peccatrix post extinctam cœlestis incendio amoris cupiditatis flammam, retro secus pedes Domini stetit, non se illi coram obtulit, non arripere manum, sed pedes tantùm osculari ac lacrymis rigare contenta: quâ fronte ad Christum jam à Patre claritate quam habuit antequam mundus fieret clarificatum, æternaque gloria circumfluentem accedent impœnitentes peccatores; nec accedent modò, sed sument, sed osculabuntur, sed manducabunt, eo procaciùs & petulantiùs, quo se fœdiores flagitiis, omnique pietatis sensu alieniores senserint.

Illustrat rursus hanc ipsam doctrinam S. Præceptor in responsione ad secundum, observando Eucharistiam quidem, utpote Sacramentum, medicinam esse, sed tamen non omnem medicinam cuique ægroto secundùm quemlibet infirmitatis statum esse opportunam & salutarem. Nam medicina, quæ daretur jam liberatis à febre ad confortationem, noceret si daretur adhuc febricitantibus. Ita etiam Baptismus & Pœnitentia sunt quædam medicinæ purgativæ, quæ dantur ad tollendam febrem peccati. Hoc autem Sacramentum est medicina confortativa, quæ non debet dari nisi liberatis à peccato. Maximè quia hoc Sacramentum non medicina tantùm, sed cibus etiam est: sicut autem cibi ore accepti in stomachum benè affectum illa-

bentes

bentes corpora alunt & sustentant, qui verò in pectora vitiosis humoribus occupata infunduntur, graves morbos efficiunt: sic cœlestis iste cibus dum animo ritè composito suscipitur, ad perfectam animi sanitatem & sanctitatem maximo adjumento est: at verò cùm ipso nos indignos præbemus, sempiternam mortem affert.

Quorum rationem radicalem in responsione ad 3. S. Doctor profundè tradit: Maximis & veris bonis nullus quidem malè utitur tanquam perversi usus principio; illis tamen perversi abutuntur tanquam objecto mali usus, ut in iis liquet qui de virtutibus superbiunt. Eucharistia ergo Sacramentorum maximum, Christumque unum & summum bonum nostrum realiter continens, mali usus principium esse non potest, at objectum tamen. Nihil ergo mirum, si malum invehat indignè sumentibus tanti boni susceptio. Ut enim præclarè Catechismus Romanus *part. 2. titulo de Eucharistia, num.* 58. dixit, optimis rebus & maximè salutaribus hoc proprium est, ut si in tempore iis utamur, vehementer prosint; sin alieno tempore adhibeantur, perniciem & exitium allatura sit intempestiva susceptio. Ita optimè affecti & præparati animi amplissimis cœlestis gratiæ muneribus in usu Eucharistiæ donantur; imparati verò non solùm nihil commodi, sed maxima etiam incommoda & detrimenta accipiunt.

Corollaria

Corollaria derivata.

Ex quibus omnibus concludit S. Doctor *art.* 5. quod etsi peccatum indignè communicantium non sit omnium gravissimum (quia peccata divinitatem ipsam immediatè inhonorantia, putà infidelitas, blasphemia, odium Dei deteriora sunt) sacrilega tamen communio gravioribus criminibus accensetur, & à Doctoribus peccato occidentium Christum confertur, quod contra corpus Christi patratum est. Comparatur etiam peccato Iscariotis Christum osculo mortem illaturis tradentis. Sed de his jam antè satis diximus, quando locum illum Apostolicum exponebamus, ubi indignè communicantes rei corporis & sanguinis Domini dicuntur.

Nota tamen ex eodem S. Doctore peccatum indignè sumentium augeri posse vel minui ratione circunstantiarum; peccatum enim ex ignorantia vel infirmitate levius eo est, quod ex contemptu certaque scientia proficiscitur: & sic longè graviùs peccant qui ex contemptu cum conscientia peccati mortalis sacram mensam invadunt, quàm qui ex timore vel aliqua inconsideratione in statu peccati mortalis accedunt. Unde docet S. Thomas *ad* 3. quod ille qui projiceret hoc Sacramentum in lutum, longè graviùs indignè communicante peccaret, utpote de industria conculcationem, injuriam, & contemptum adorandi Sacramenti intenderet, ad quod indignè corpus Christi accipiens per se non attendit.

Infert 2. S. Præceptor, peccatum fornicatio-

nis

nis & luxuriæ hominem ad susceptionem puriſſimi Sacramenti magis ineptum efficere; quia nimirum obſcœna peccati carnalis libido ſpiritum carni dum ſubjicit, mentem hebetat, pietatem extinguit, & fervorem dilectionis ad concoquendum cœleſtem cibum tantoperè neceſſarium maximè impedit.

Hinc ſancta mater Eccleſia caſtiſſimi ſponſi ſui amore flagrans, & zelo zelata pro decore domus Dei, per plura ſæcula peccati mortalis, luxuriæ potiſſimùm ſorde commaculatis cœleſti cibo interdicebat, Diaconos verò & Sacerdotes gradu in perpetuum dejiciebat. *Neque enim fas eſt*, ut ait Joannes II. in epiſtola 1. ad Cæſarium Arelatenſem, *pollutum criminibus ſacris myſteriis deſervire.* Et ut addit Gregorius Magnus lib. 4. epiſtolarum, epiſtol. 16. *ſi lapſis ad ſuum ordinem revertendi licentia concedatur, rigor canonicæ procul dubio frangitur diſciplinæ, dum pro reverſionis ſpe pravæ actionis deſideria quis concipere non formidat.* Idque præclarè confirmat S. Martinus I. ad Amandum Trajectenſem Epiſcopum, his verbis: *Nullatenus in hujuſmodi peccato delinquentibus ad deſtructionem Canonum compaſſionem exhibeas. Nam qui ſemel poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps jam depoſitus erit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adipiſci: ſed ſufficiat ei lamentationibus fletibuſque aſſiduis, quoad uſque vixerit, in eadem pœnitentia addurare, ut commiſſum delictum divinâ gratiâ extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad ſacros Ordines promovendos, quibus nulla ruga, nullùmque vitæ contagium præpediat; quantò magis ſi poſt ordinationem ſuam quiſpiam in lapſum ceciderit,*

rit , & prævaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omninò prohibendus est cum manibus lutulentis atque pollutis mysterium nostræ salutis tractare?

Infert 3. S. Thomas responsione ad quintum argumentum, indignè illos etiam ad communionem adire, qui ex ignorantia juris naturalis se esse in statu gratiæ opinantur. Placet verba S. Præceptoris longè pulcherrima producere, quibus præter specialem circa Eucharistiam doctrinam, stabilitam olim à nobis de ignorantia juris naturalis (quam semper culpabilem, semper invincibilem diximus) sententiam egregiè confirmat. *Hoc quod non habet aliquis conscientiam sui peccati potest contingere dupliciter: uno modo per culpam suam, vel quia per ignorantiam juris quæ non excusat, reputat non esse peccatum quod est peccatum, putà si aliquis fornicator reputaret simplicem fornicationem non esse peccatum mortale; vel quia negligens est in examinatione sui ipsius, contra id quod Apostolus dicit* 1. *Cor.* 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Et sic nihilominus peccat peccator sumens corpus Christi, licèt non habeat conscientiam peccati; quia ipsa ignorantia est ei peccatum. Alio modo potest contingere sine culpa ipsius, putà cùm doluit de peccato, sed non est sufficienter contritus. Et in tali casu non peccat sumendo corpus Christi, quia homo per certitudinem scire non potest, utrum sit verè contritus. Sufficit enim si in se signa contritionis inveniat, putà si doleat de præterito, & proponat cavere de futuris. Si verò ignorat hoc quod fecit, esse actum peccati, propter ignorantiam facti quæ excusat, putà si accessit* ad

ad non ſuam quam credebat eſſe ſuam, non eſt ex hoc dicendus peccator. Similiter etiamſi totaliter eſt peccatum oblitus, ſufficit ad ejus deletionem generalis contritio, unde jam non eſt dicendus peccator.

Vide Angelici Doctoris ſemper ſibi ſimilis conſtantiam & conſonantiam in damnanda peccati juris naturalis ignorantia, putà fornicationis; quam tamen quidam Probabiliſtæ non ſolùm bonam, ſed (quod horribile dictu eſt) meritoriam etiam poſſe eſſe effutierunt. Vides etiam certas & incorruptas regulas, quibus dignoſcere eſt, an & quando ignorantia peccati excuſat vel accuſat divinæ Euchariſtiæ ſuſceptores. Fruſtra ergo colores quærunt ad excuſandas excuſationes in peccatis, qui in mediis flagitiis nihil in ſe flagitioſum cenſentes liberos ſe peccatis mortiferis arbitrantur: pœnales enim cæcitates ſparſæ ſuper illicitas cupiditates, boni malique diſcrimen eripientes majora ſunt depravatæ mentis argumenta. Perperam etiam ſe juxta Apoſtolicum mandatum probaſſe cenſendi ſunt, qui ſolâ peccatorum recenſione contenti, ſeriò non excutiunt aut ſcrutantur, num Deo ſe ſincerè dedant, num vitam mutent, num à peccati ſervitute ſe expediant, ut in poſterum ex Evangelii lege, ex Baptiſmi pacto mores ſuos componant. Quia nimirum falſis & inanibus cogitationibus Deus non capitur, non ſuperficie voluntatis, ſed internis cordis affectibus, qui in emendatiorem vitæ frugem funduntur. Nulla ſanè indignæ communionis pœna terribilior ſtupore illo, quo quis non intelligit vitio ſuo poſt tot communiones eandem mortaliter peccandi infirmitatem,

mitatem, eandemque proclivitatem experiri.

Infertur 4. præter contritionem sinceram insuper desiderari confessionem sacræ Communioni præmittendam. Etsi enim jus naturale exigat tantùm ut sancta sanctè tractentur, quod fieri posse videtur ab eo qui vero peccatorum dolore ex amore Dei concepto permotus fuerit: Confessionem tamen postulat jus tum Ecclesiasticum, cùm divinum positivum. Ecclesiasticum quidem in Tridentino *sess.*13. *can.*11. expressum pronuntiante, nemini peccato mortali contaminato licere ad Eucharistiam accedere, modò Confessoris copia non desit, antequam sacramentali confessione culpas eluerit. Idem etiam præcipere videtur jus Divinum verbis illis Apostolicis denuntiatum, *Probet seipsum homo*; quod mandatum à Deo acceperat Paulus: *Ego enim*, inquit, *accepi à Domino, quod & tradidi vobis*. Hoc autem præceptum de confessione tum Ecclesiastica consuetudo, tum sacra Tridentinæ Synodi authoritas interpretantur. *Ecclesiastica consuetudo*, ait Tridentinum sess.13. cap.7. *declarat eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat.* Patres etiam Eucharistiæ susceptioni præmittendam sacramentalem Confessionem asseverantes, id ex Evangelica lege esse declarant. Videatur B.Cyprianus *epist.*10. 11. & 12. ubi Presbyteros reprehendit, quòd Eucharistiam darent lapsis, qui nondum egissent pœnitentiam, nec peccatorum exomologesin, id est confessionem, contra Evangelii legem fecissent. *Christus Jesus*,

inquit

inquit S. Leo epiſt. 91. *Præpoſitis Eccleſiæ hanc tradidit poteſtatem, ut & pœnitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.* Ubi reconciliationem Communioni ex inſtitutione Chriſti præmittendam eſſe affirmat. Hinc in Concilio Ancyrano *can.* 4. & ſequentibus, & Nicæno *can.* 11. & 12. lapſis non ſolùm pœnitentia injungitur, ſed etiam quandonam eis Communio ſit concédenda, Sacerdotum eorum culpas & pœnitentiam dignoſcentium arbitrio permittitur. Unde confeſſionem neceſſariò præmitti oportere ſemper Eccleſia judicavit. Sanè ſi juxta Ambroſium in cap. 9. Lucæ, *Nemo cibum accipit Chriſti, niſi fuerit antè ſanatus*; ſi Euchariſtia ſit vivorum alimonia, neceſſariò illud Sacramentum præmittendum eſt, quo innocentia perdita reparatur, adeundique Sacerdotes ſunt, quibus remittendorum eorum peccatorum Chriſtus contulit poteſtatem.

Conſultò autem dixit Concilium, *ſi deſit copia Confeſſoris, & Communionis neceſſitas urgeat*, ne in neceſſitate poſitos, & Confeſſoris penuriâ laborantes tam neceſſariâ alimoniâ privaret. Tunc porrò non eſt copia Confeſſoris, cùm nec Sacerdos adeſt, nec moraliter adeſſe poteſt; vel ſi adeſt, ſurdus eſt, vel linguam pœnitentis non intelligit, niſi fortè per ſigna & nutus totum ſuppleri poſſit. Tunc verò communicandi neceſſitas urget, quando ad communionem præcepto divino vel Eccleſiaſtico tenemur, putà in articulo mortis, in Paſchate, vel quum debet Parochus celebrare, nec

per

per alium ullo prorsus modo supplere potest. Præcipit tamen sacrum Concilium Sacerdotibus, ut si necessitate urgente absque prævia confessione celebraverint, quamprimùm confiteantur, ut omissum propter circunstantiarum angustias remedium ampliùs non differatur, foveatúrque ministrorum socordia, contra id quod scriptum est: *Maledictus qui facit opus Dei negligenter*. Specialiter autem ad promptam confessionem Sacerdotes, non laïcos divinitus inspirata Synodus obstrinxit; tum quia Sacerdotes tales optat, qui quotidie, vel certè frequenter celebrare possint: ut ergo ad sacra facienda idonei reddantur & permaneant, quantociùs illos sacramentali confessione purgari imperavit. Hinc facilè judicatu est, quibus in casibus licet non præmissâ confessione tremenda adire mysteria.

Ex quibus etiam intelliges quàm damnanda sit Græcorum Sacerdotum cæcitas, qui ut refert Arcudius *lib.3. cap.60.* Liturgiam celebraturi nunquam fermè etiam post patrata crimina confitentur: quem abusum Russorum Presbyteros imitari refert *lib.4. cap.2.* Tanti abusus, tantique sacrilegii causa hæc est, quod cùm Canones antiqui Clericos in peccatum ad mortem, & nominatim in fornicationem lapsos perpetuò ab exequutione Ordinum suspendant, eosque in sortem laïcorum redigant; ne ab officio cessent, de graduque dejiciantur Græci Sacerdotes, néve scelera sua ob interdictum ministerium aliis patefaciant, ideo sacramentalem refugiunt confessionem; quasi verò idcirco magis digni magisque ad divina conficienda, tractanda, sumendaque idonei sint, quòd

quòd culpas occultent ſuas : cùm non peccata fateri, ſed peccata admittere pudendum ſit, & Deo occultorum ſcrutatori & vindici horrendum ? Nec advertunt veterem illam diſciplinam præ fervore priorum temporum inſtitutam his poſſe temporibus aliquâ, juſtâ tamen & rationabili indulgentiâ temperari. Nam idem Baſilius, qui lapſos miniſtros à gradu & exequutione miniſterii primitivorum Conciliorum veſtigia inſiſtens dejicit, utraque ſcire monet canone 3. *& quæ ſunt ſummi juris, & quæ ſunt conſuetudinis : ſequi autem in iis, quæ ſummum jus non admittunt, formam traditam, hoc eſt conſuetudinem.* Canon etiam 73. vel juxta diſtinctionem Græcorum 74. *Si quis eorum*, ait, *qui peccatis à nobis ſuprà expoſitis impliciti fuerunt, adhibita exomologeſi probus evaſerit, is cui à Dei benignitate ligandi atque ſolvendi poteſtas eſt credita, ſi ejus qui peccavit praſtantiam Confeſſionis intuens in diminuendo pœnarum tempore clementior fuerit, non utique reprehenſione dignus cenſebitur.* Cujus moderationis cauſam affert can. 84. *Hæc enim omnia ſcribimus, ut tamen fructus probentur pœnitentiæ. Non enim omninò hujuſmodi res tempore judicamus, ſed modum pœnitentiæ attendimus.* Longè etiam mitiùs erga peccatores ſeipſos accuſantes, & mutationis ſigna oſtendentes, quàm erga reos in malo deprehenſos, vel invitos convictos ſe gerere Eccleſiam teſtatur Sanctus Gregorius Nyſſenus epiſtola ad Letoïum Epiſcopum Melitenſem. Quia nimirum Prælati pœnas & augere poſſunt & minuere, eiſque poteſtas ineſt nedum pœnarum tempora pro pœuitentium contritione

minuendi, sed & pœnas etiam mutandi.

Infertur 5. quod licèt in foro interiori Confessarius hos arcere debeat ab Altaribus, in quibus vera non cernit dignæ pœnitentiæ signa; attamen in foro externo non occultis, sed publicis duntaxat notoriisque peccatoribus sacra Communio deneganda est. *Cùm enim quilibet Christianus*, inquit S. Thomas quæst. 80. art. 6. *ex hoc ipso quod est baptizatus, sit admissus ad Dominicam mensam, non potest ei jus suum tolli nisi pro aliqua causa manifesta. Occulta*, addit ad 1. *non possunt publicè puniri, sed sunt divino judicio reservanda.* Idque confirmat *quæst.* 81. *sequenti, art.* 2. exemplo Judæ, cui Dominus corpus suum porrexit, nec à Communione repulit, quem totius impietatis extremum effecerat indignissimum. *Quia Christus* (verba sunt ejus) *nobis debuit esse exemplum justitiæ, non conveniebat ejus magisterio, ut Iudam occultum peccatorem sine accusatore & evidenti probatione ab aliorum communione separaret, ne per hoc daretur exemplum Prælatis Ecclesiæ similia faciendi. Christo* (addit ad 2.) *nota erat Iudæ iniquitas, sicut Deo; non autem erat sibi nota per modum quo hominibus innotescit. Et ideo Christus Iudam non repulit à Communione, ut daret exemplum tales peccatores non esse ab aliis Sacerdotibus expellendos.* Soli ergò peccatores publici publicè ab Altaribus arcendi sunt.

Porrò per publicos peccatores intelligendi sunt illi quorum vitia notorietate facti explorata sunt, quales sunt manifesti usurarii, concubinarii, raptores, &c. vel qui tales per judicium Ecclesiasticum vel sæculare juridicè declarati sunt.

sunt. Neque enim, ut Cyprianus *epist.* 71. ait, vel Majestati divinæ, vel Evangelicæ disciplinæ congruit, ut pudor & honor Ecclesiæ tam turpi & infami contagione fœdetur. Quare ante pœnitentiam publicam & manifestam, quæ ita sit nota ut notum est crimen, non est hujusmodi criminosis Eucharistia concedenda. Monet tamen S. Doctor publicis peccatoribus præcipuè in articulo mortis Communionem non esse denegandam. Quod & antea Concilium Carthaginense III. *can.* 35. statuerat his verbis: *Scenicis atque histrionibus, caterisque ejusmodi personis, vel apostatis conversis ad Deum reconciliatio non negetur.*

Dices: Peccator occultus non habet jus petendi Eucharistiam. Ergo non tenetur Sacerdos peccatori occulto sibi noto Eucharistiam impertire. Sanè qui habet ensem apud se depositum, furioso illum repetenti ad occidendum restituere non tenetur, sed ei potiùs denegare, ne homicidii reus sit, omninò debet: quidni corpus Domini in condemnationem suam petenti Sacerdos recusabit?

Respondeo peccatorem peccato suo jus quidem ad Eucharistiam in foro interiori amisisse; at in externo, juxta quod Ministri in functionibus secundùm allegata & probata operantur, jus illud amisisse non constat. Unde Sacerdos qui ut publicus Christianæ Reipublicæ Minister, & bonorum ejus œconomus agit, secundùm publicam, non verò secundùm privatam scientiam se gerere tenetur. Exemplum autem gladii occulto sicario denegati multifariam dispar est. Tum quia custos ensis non est minister publicus, potestque juxta privatæ scien-

tiæ lumina boni communis intuitu operari: Tum quia retinendo gladium nullam petenti, cui denegat, creat infamiam: Sacerdos verò occultum peccatorem ad sacram mensam publicè accedentem suâ repulsâ infamaret. At nemo potest occultum peccatorem propalare: & licèt gravius sit indignè Communionem usurpare, quàm peccatorem occultum dedecorare; nullum tamen malum faciendum est ut veniant bona, vel ut majora mala impediantur. Tum demùm, quia denegato gladio vitatur homicidium: at subtractione Communionis etsi externum sacrilegium impediatur, internum tamen, in quo tota malitia sita est, non vitatur. Ergo grandis interest inter utrumque casum differentia. Illud tamen facilè probaverim, quod si aliqua ita honesta & speciosa excusatio prætexi posset, ut nullum infamandi peccatoris, ejusque occulti criminis prodendi periculum subesset, Communionem posset prudens Sacerdos peccatori occulto publicè petenti denegare. Sed rarissimus est casus, in quo prudentia & discretio supereminear necesse est.

Cavendus autem hîc diligenter est quorumdam ignorantium error, qui ad evitandum indignè communicantium sacrilegium hostiam non consecratam porrigendam opinantur. Sed hæc existimatio etsi fortè à pietate profecta, tolerari non debet. Tum quia sumenti & præsentibus hostiam proponere adorandam, cui nullus cultus debetur, nefarium est, & idololatriam veræ Religioni sufficere sacrilegum. Tum quia corpus Christi se præbere verbis factisque Sacerdos significat: quod mendacium intrinsecè malum cùm sit, nullâ potest intentione

tione honestari. Tum quia non vitatur sacrilegium suscipientis; qui enim credit se hostiam consecratam indignè accipere, profectò corporis & sanguinis Domini reus efficitur; malâ quippe voluntate reus quisque efficitur, nec à sacrilegii scelere eximitur, qui sacrilegium voluit, licèt rem sacram per accidens non invenerit. *Licèt is*, ut habetur extra de celebratione Missarum, *qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet graviter si se ingerat; graviùs tamen videtur offendere, qui illud præsumpserit simulare.*

Infertur 6. occulto peccatori occultè petenti negari posse Eucharistiam, ut docet S. Thomas *in 4. dist. 9. quæst. 1. art. 5. quæst. 1.* Quia nimirum tunc non propalatur delictum, nec ulla petenti accersitur infamia: non injustitiæ ergo, sed magnæ charitatis est Eucharistiam sacrilego illi denegare. Quod verum esse ait ibidem S. Doctor, *etiamsi Sacerdos sciat peccatum alicujus per confessionem.* Nec propterea sigillum confessionis aperiet, nec exprobrabit delictum in confessione cognitum, sed merè negativè se habebit: neque hoc fiet crudeliter, sed misericorditer, ne perire volenti auxilium mortis conferat: sicut denegare illi gladium potest, quo ad mortem inferendam uti velle ex confessione novit. Sed de his, magis dum de sigillo confessionis.

Infertur 7. reos morti adjudicatos Eucharistiæ esse capaces, si modò verè pœniteant, & peccata confessione sacramentali eluerint. Ita enim sacri Canones declararunt, ut habetur cap. quæsitum, 13. q. 2. *Quæsitum est ab aliquibus fratribus, de his qui in patibulis suspenduntur*

pro suis sceleribus post confessionem Deo peractam, utrum cadavera eorum ad Ecclesias deferenda sint, & Missæ celebrandæ, an non? Quibus respondemus, si de omnibus peccatis suis puram confessionem agentibus & dignè pœnitentibus Communio in fine secundùm præcepta Canonum danda est, cur Canones communionem vel sepulturam eis interdicunt, qui pro peccatis suis pœnam extremam persolvunt, & confitentur vel confiteri desiderant? Hinc in pluribus Christiani orbis regnis reis capitali sententiâ damnatis Eucharistia porrigitur. In Italia quidem, ut patet ex diplomate Beati Pii V. quo Confraternitas de Misericordia confirmatur; atque ex Concilio V. Mediolanensi sub Sancto Carolo celebrato, in quo etiam Christiani Judices & Magistratus laudantur, curantes, ut ne eo die capite damnati supplicio afficiantur, quo ad modum viatici cœlesti corporis Christi cibo refecti sunt. In Hispania etiam morem illum vigere testatur Sylvius *quæst.* 80. *art.* 6. *quæsito* 1. & Marcus Serra in suis in hanc quæstionem commentariis.

2 At verò in Ecclesia Gallicana consuetudo illa dudum desiit. Credibile etiam est Patres nostros piis rationibus permotos morem illum abrogasse: tum ut Eucharistiæ subtractione aliis criminosis timor incuteretur, & eâ pœnâ, quæ Christianis maxima est, à peccandi facilitate cohiberentur. Tum quia experientiâ rerum magistrâ compererunt, rarissimè hujusmodi sceleratos ad dignam Communionem satis esse compositos, qui de salute animi parùm soliciti, & crimen inficiari, & actores odisse, & testes infamare, & judices detestari usque ad locum supplicii

supplicii sæpius solent. Dedeceret autem in infami supplicii theatro, in quo duntaxat odia & simultates deponunt, adorandum Christi corpus circumgestare & ministrare: & præter quod in illis repentinæ mortis terroribus nec animus satis est sibi compos, corpus etiam torturis debilitatum mortisque metu oppressum ad manducandum sacrum epulum haud idoneum est. Nec expediret corpus à carnifice ignominiosè tractandum, avibus, canibus, lupis, aliisque feris quamprimùm exponendum, Christi Domini receptaculum & tabernaculum fieri: redundaret quippe in hospitem divinum hospitio illata injuria; & Domini præsentiâ consecratam arcam discerpere, & inhonorare, sine Sacramenti contumelia non contingeret. Canones ergo suprà laudati intelliguntur, quando inter supplicii & confessionis dies tanta intercapedo interest, ut rei & pœnitentiæ fructus edere, & mortem patienti animo subire, & ad Communionem necessariis virtutum christianarum exercitationibus se apparare facilè possint. Tunc enim nihil causæ erit, cur Canones præfati non observentur.

Ex quibus obiter intelliges vulgi sententiæ periculum, existimantis securam & tutam esse hominum ultimo supplicio adjudicatorum mortem, utpote minimè inopinatam, & ad extremum usque spiritum rationis & judicii facultate gaudentem. Unde ortum est commune adagium: *Sicut nunquam difficiliùs quàm ex aquis submergentibus; ita nunquam faciliùs quàm è patibulo in cœlum conscenditur.* Et aliud ei affine: *Submersorum vix unus non perit; suspensorum vix unus æternum perit.* Nescio

ubinam Scripturarum, Patrum, vel Conciliorum securitatem istam legerint.

Ego contrà apud Augustinum *homil. 4.* legi: *Non præsumo, non vos fallo. Fidelis benè vivens securus hinc exit: baptizatus ad horam securus hinc exit: agens pœnitentiam, & reconciliatus cùm sanus est, & postea benè vivens, securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Vnde securus sum, securus sum, & do securitatem: unde non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. Vis te de dubio liberare? Vis quod incertum est evadere? Age pœnitentiam dum sanus es. Tene certum, dimitte incertum.*

Legi apud eundem Augustinum serm. 57. de tempore: *Nec illud servet quis ex vobis conscius criminum suorum, ut in extremo vitæ suæ tunc pœnitentiam petat, quando jam agere non possit: inutilis est enim, dilectissimi, ista persuasio. Parum est peccatorem pœnitere, nisi pœnitentiam peregerit. Datur quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non potest denegari: sed authores tamen esse non possumus, quod qui sic petierit, mereatur absolvi. Quomodo enim agit pœnitentiam lapsus? Quomodo agit pœnitentiam in extremis vitæ finibus constitutus? Quomodo pœnitentiam agere possit, qui nulla jam pro se opera satisfactionis operari potest? Et ideo pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est. Pœnitentia quæ à moriente tantùm petitur, timeo ne ipsa moriatur. Et ideò, dilectissimi, quicumque invenire vult misericordiam Dei, sanus agat pœnitentiam in hoc sæculo, si sanus esse vult in futuro.*

Legi etiam apud Augustinum singularem casum

ſum noſtrum tractantem, ideò Epiſcopos pro reis damnatiſque deprecari, ut vitâ iis productâ pœnitendi ſpatium non deeſſet. *Nullo modo*, inquit epiſt. 54. *culpas quas corrigi volumus approbamus; nec quod perperam committitur, ideo volumus impunitum eſſe, quia placet: ſed hominem miſerantes, facinus autem ſeu flagitium deteſtantes, quantò magis nobis ipſis diſplicet vitium, tantò minùs volumus inemendatúm perire vitioſum. Morum porrò corrigendorum nullus alius quàm in hac vita locus eſt; nam poſt hanc vitam quiſque id habebit, quod in hac ſibimet conquiſierit. Ideo compellimur humani generis charitate intervenire pro reis, ne iſtam vitam ſic finiant per ſupplicium, ut non poſſint finire ſupplicium.*

Si tantularum horarum ſpatio ad mortem ſanctè obeundam poſſint vel nocentiſſimi poſt flagitioſæ totius vitæ curriculum comparari, ſi à ſupplicii ignominia tam facilis & ſecura ſit ad æternam gloriam via & profectio, cur de vita reis producenda, ut protracto vitæ ſpatio, pœnitendi, Deique placandi tempus ſuppeteret, tantoperè Patres fuere ſoliciti? Cur rem eſſe plenam periculi arbitrati ſunt, converſionem in extremum vitæ diem dilatam? Cur eam ſic peractam ſuſpectam parumque tutam habuerunt; eamque ſecuram dixerunt, quæ *justo tempore*, ut Cyprianus ait, diuturnarum lacrymarum vi diuturna flagitia elugente & eluente agitur? Cur paucula momenta multorum annorum debitis exſolvenda vix ſatis eſſe ſaltem de via ordinaria crediderunt; & ſubitaneam pœnitentiæ abundantiam quæ Deo pauculo tempore ſatisfaciat, inuſitatis divinæ miſeri-

cordiæ miraculis accensuerunt? Sed de his iterum dum de pœnitentia.

Corporis ad Eucharistiam præparatio.

Corpus etiam, quod animatum Christi tabernaculum futurum est, congruis atque ab Ecclesia Deo afflante institutis dispositionibus apparari oportet.

In primis corpus non debet eâ infirmitate laborare, ex qua tanti Sacramenti irreverentia meritò timeatur: putà si infirmi tanta esset stomachi vel pectoris ægritudo, ut præ vomitus tussisque frequentia Sacramentum nec deglutire, nec retinere posset. Eucharistiæ enim suscipiendæ præceptum solos manducare valentes astringit: manducare autem non posse jure merito ille censetur, qui porrectum cibum nec sorbere valet, nec sorptum retinere. Affirmativum etiam recipiendi Viatici præceptum negativo de nunquam irreverenter tractanda Eucharistia cedit.

Præterea talis desideratur corporis munditia & nitor, talisque totius externi habitûs modestia, ut in omnibus motibus nihil fiat quod cujusquam offendat aspectum, sed quod christianam sanctitatem, & tanti mysterii reverentiam deceat. Etsi autem rationabile & quodammodo religiosum videatur per diem Communionis in vestitu nitidiore prodire, & habitu corporis cultiore & ornatiore hilaritatem mentis ostendere; sicut etiam vasa sacra & altaria in honorem Sacramenti propensiore curâ mundantur: duo tamen sunt quæ probari nequaquam possunt. Primùm enim tolerari non potest

potest effœminatus mollisque quórundam vel quarumdam ornatus, meretrici aut saltatrici magis congruus quàm Christiano aut Christianæ. Sanè nihil turpius quàm corpus nostrum Christi súmptione consecrandum his prophanis nugis dehonestare, quæ mentem Deo vacuam mundoque plenam, & cor inanissimum demonstrant. Alterum non minùs cavendum corrigendumque per grandem abusum irrepere interdum solet; cùm nimirum die susceptæ Eucharistiæ nonnulli carnali otio vacantes, totum tempus, quod piis exercitationibus transigendum erat, in ludis, aleis, spectaculis, choreis, conviviis, accepti doni obliti consumunt. Et tamen, si Superis placet, devotos haberi & audire volunt.

Tertiò mundi corporis dispositio exigit, ut accedens ad Eucharistiam non fuerit nocturnâ pollutione, exceptis quibusdam casibus citra culpam contingentibus fœdatus. Postulat hæc dispositio, ut exponamus doctrinam S. Thom. *q.* 80. *art.* 7. ubi præclaras in hanc rē regulas præscribit.

Prima regula: *Quotiescumque pollutio nocturna est peccatum mortale, Communionis usum ex necessitate impedit.* Tunc autem pollutio est peccatum mortale, quando adest voluntatis consensus, vel quando ex cogitationibus, imaginationibus, vel sermonibus impudicis ultrò susceptis proficiscitur. Si enim peccatum mortale usum Eucharistiæ impedit, à fortiori pollutio ex peccato lethali consequuta, quæ culpæ corporis immunditiam, & mentis hebetudinem superaddit.

Secunda regula: *Quoties pollutio nocturna sine peccato contingit, sacram Communionem*

non impedit ex necessitate. Tunc verò peccatum non intervenit, quando lascivæ cogitationes prorsus involuntariæ & in se & in sua causa sunt; quando etiam aliquis causâ lectionis, disputationis, ministerii Confessionis ea revolvere cogitur, unde imaginatio, & deinde corpus repugnante voluntate fœdatur; quando demùm pollutio ex causa merè naturali, putà infirmitate, jejunio & vigilia accendente sanguinem, vel naturæ superflua ejiciente expultrice facultate ortum habet.

Tertia regula: *Pollutio quæ ex sola dæmonum justos à Communione ejusque fructibus arcere volentium nequitia oritur, nullatenus suscipiendæ Eucharistiæ impedimento est.* Unde in collationibus Patrum, collat. 22. legitur Fratrem quendam arte & factiosâ ludificatione dæmonum diebus festis, quibus usurpanda de more monasterii Communio erat, obscœnis illusionibus divexari, & pollutione inquinari solitum, de seniorum & divino lumine perfusiorum Patrum consilio ab Eucharistia statis diebus frequentanda minimè, uti trepidus cœperat, abstinuisse, & maligni spiritus insidias in fumum evanuisse.

Quarta regula: *Pollutio per se & naturâ suâ ex quadam congruitate impedit pro illa die Communionem, nisi necessitas, vel obedientia, vel magna utilitas, aliáve pia causa aliud suadeant.* Ratio est, tum quia reverentiam Sacramenti non decet fœditas illa corporalis ex immundo fluxu consequuta; si enim lavare manus præcipiuntur qui sacra tractaturi sunt; quantò magis à pane Angelorum recedere debet non nominandis sordibus infectus? Excipe

nisi

niſi fluxus eſſet præ infirmitate vel continuus, vel certè frequentiſſimus. Tum quia pollutio nocturna ordinariè ex immundis cogitationibus naſcitur, ſive inter dormiendum excitatis, ſive in vigilia immiſſis. Unde mentis evagatio, cordis diſſipatio, orationis ariditas, fervoris imminutio interdum ſequuntur. Quæ omnia ſponſi veturi lectulum virtutibus floridum nonnihil deturpant. Unde D. Thomas *in 4. diſt. 9. quæſt. 1. art. 4. quæſtiunc. 2.* docet quod quando nullus pollutionis conſenſus præceſſit, poteſt quis urgente neceſſitate aut ratione potiore ſuadente celebrare: *Aliàs*, inquit, *ſi neceſſitas non incumbat, videtur non exhibere debitam reverentiam Sacramento; non tamen ſi celebrat, mortaliter peccat, ſed venialiter.*

Excepimus tamen caſus non ſolùm malitiæ dæmonum inſidiantium, ſed etiam neceſſitatis, utilitatis, præcipuè obedientiæ, devotionis publicæ, aliarumve cauſarum, quæ viris piis non raro accidunt. Exceptio hæc traditur à B. Gregorio epiſtola ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, reſponſione ad undecimam interrogationem, ubi ſic habet: *Cùm ex natura ſuperfluitate vel infirmitate evenerit, omni modo hæc illuſio non eſt timenda; quia hanc animus neſciens pertuliſſe magis dolendus eſt, quàm feciſſe. Cùm verò ultra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen uſque ad prohibitionem percipiendi ſacri myſterii, vel Miſſarum ſolennia celebrandi, cùm fortaſſè aut feſtus dies exigit, aut exhibetur myſterium pro eo quod Sacerdos alius in loco deeſſe ipſa neceſſitas*

tas compellit. Nam si adsunt alii, qui implere mysterium valent, illusio per crapulam facta à perceptione sacri mysterii prohibere non debet; sed ab immolatione sacri mysterii abstinere, ut arbitror, humiliter debet, si tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concusserit.

Quinta regula: *Post pollutionem mortalem nullus etiam confessus & absolutus eodem die sacram mensam adire debet.* Ita expressè D. Thomas *in 4.dist.9.citata*, in responsione ad secundum argumentum, ubi crimine pollutis, tametsi contritis, intervallum aliquod præscribit anteaquàm ad Eucharistiam accedant. *Non esset consulendum alicui*, inquit, *quod statim post peccatum mortale etiam contritus & confessus ad Eucharistiam accederet, sed deberet, nisi magna necessitas urgeret, per aliquod tempus propter reverentiam abstinere.* Sed de his capite sequenti, ubi de frequenti communione, operosiùs disputabitur.

Quartò corporis mundities ad altare apportanda petit, ut copula conjugalis, sive illa debitum reddendo; sive illa, & multò magis, debitum petendo contingat, toto Communionis die intermittatur. Etenim ex illa non minùs, sed longè magis quàm ex pollutione involuntaria fœditas corporalis & mentis divagatio consequuntur. Sanè, ut optimè post Hieronymum D. Thomas *quæst.80.art.7.ad* 2. argumentatur, si panes propositionis ab his qui uxores tetigerant, comedi non poterant, quantò magis panis, qui de cœlo descendit, non potest ab his qui conjugalibus paulò antè vacavere amplexibus, violari atque contingi? Neque propterea nuptias condemnamus, sed in tanti

reveren

reverentiam Sacramenti à Christianis petimus, ut eo die Agni immaculati carnes non comedant, quo à carnalibus operibus non desistunt. Congruit ergo hujusmodi hominibus dilationem aliquam suadere, quanvis si copula procreandæ tantùm gratiâ prolis acciderit, post datum pietatis consilium tales, ut Gregorius ait, suo sunt judicio relinquendi.

Si verò copulæ non generandæ prolis vel debiti reddendi causâ quis operam dederit, sed una eo in opere voluptas dominata fuerit, tunc eo die sacram mensam invadere non debet, alioquin in peccatum veniale incurret; causa enim voluptatis, quæ per se peccatum saltem veniale est, non est illis causis potioribus annumeranda, quæ ut loquitur S. Thomas *in 4. dist. 9. relata*, actum reformare seu purgare possunt. Itaque conjugati omni industriâ, quantùm in illis est, studere debent, ut immaculatam castimoniæ puritatem illo vel maximè tempore teneant, quo venerandæ assistere mensæ, & sacrosanctam ac salutarem escam percipere optant, ut ad gratiam cibi salutaris confidenter accedant, & corporis Christi realiter præsentis, realemque munditiam postulantis participes facti, medicinâ tam divini remedii non fraudentur.

Jejunium

Iejunium ad sacram Communionem, exceptis paucis extremæ necessitatis articulis, semper necessarium.

Hæc est ultima corporis dispositio, quam irrident hujus temporis hæretici Lutherani, omnium quidem Catholicæ Christi Ecclesiæ rituum hostes, sed jejunii potissimùm inimici, cui post ablegatum cœlibatum consequenter quidem, sed impiè tamen bellum indixerunt. Approbant quidem Calvinistæ Eucharistiam à jejunis sumi: nolunt tamen de hac circunstantia, sicut & de aliis jure divino non institutis nos esse solicitos, rati nullum nisi à Deo præceptum Christianis posse imponi. At verò Lutherus hæreticorum omnium impudentiam procacitate sua vincens *lib. de abroganda Missa privata*, consuetudinem Ecclesiæ jejunium ad Communionem requirentis, & non jejunos velut indignos ab Altaribus arcentis, *furorem furore furosiorem* ipse furibundus appellat; laudatque cibum moderatum ante Eucharistiam acceptum, quo os mundetur, caput sublevetur, halitus fortassis graveolentior purgetur, rheuma temperetur, fiatque homo corpore & animo compositissimus. Hi sunt novi Galeni aut Hippocratis, vel potiùs Nabuzardami aphorismi, si Superis placet, apparando ad Eucharistiam Christiano peridonei.

At enim jejunos ad sacram mensam nos accedere oportere Ecclesia Catholica docet, ita ut saltem à dimidia antecedentis diei nocte usque ad illud temporis punctum, quo Eucharistiam

riſtiam accipimus, nihil omninò comederimus, aut biberimus. Hæc enim perpetua fuit Eccleſiæ praxis, cujus luculentiſſimus teſtis eſt Auguſtinus epiſtola 118. ad Janvarium: *Liquidò apparet*, inquit, *quandò primùm acceperunt diſcipuli corpus & ſanguinem Domini, non eos accepiſſe jejunos. Nunquid tamen propterea calumniandum eſt univerſæ Eccleſiæ, quòd à jejunis ſemper accipitur? Et hoc verò placuit Spiritui ſancto, ut in honorem tanti ſacramenti priùs in os Chriſtiani corpus dominicum intraret, quàm cæteri cibi; nam ideo per totum orbem mos iſte ſervatur.* Vides, Auguſtino atteſtante, Euchariſtiam à jejunis *ſemper, per totùm orbem, ab univerſa Eccleſia* accipi. Irridet hæreſiarcha Lutherus hanc rationem libro ſuperiùs memorato. *Feſtiva*, inquit, *ratio. Fortè nec nebulam, nec aërem priùs intrare licet os Chriſtiani, ut Sacerdotibus reſpiratione & vita interdicatur?* Verùm hanc non feſtivam, ſed inſanam reſponſionem & inſcitiam ſtupendam, nebulam & aërem à cibo non diſcernentem occupaverat & præfocarat eâ epiſtola Auguſtinus hac duplici regulâ orthodoxâ: *Illa quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſervantur, dantur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima authoritas, commendata atque ſtatuta retineri.* Alteram Auguſtinus regulam ſic ſtatuit: *Si quid tota per orbem frequentat Eccleſia, quin ita faciendum ſit diſputare inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.* Qua duplici regulâ totus Lutheraniſmus ad nihilum prorſus redigitur. Hujus etiam moris meminit Tertullianus *lib. 2. ad uxorem, cap. 5.* Cyprianus *epiſt. 63.*

epist. 63. Chrysostomus *homil.* 27. *in priorem ad Corinthios*, ubi: *Tu autem*, inquit, *priusquam quidem communices jejunas, ut quomodocumque dignus appareas.* Hinc Concilium Constantiense sess. 13. *Licèt*, inquit, *Christus post cœnam instituerit hoc venerabile Sacramentum, tamen sacrorum Canonum authoritas & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit & servat, quod hujusmodi Sacramentum nec conficiatur post cœnam, nec sumatur à non jejunis nisi in casu infirmitatis aut alterius necessitatis à jure vel Ecclesia concesso vel admisso.*

Triplicem porrò hujus Ecclesiastici præcepti congruentem rationem affert Angelicus Præceptor *quæst.* 80. *art.* 8. Primùm id postulat honor cœlesti cibo debitus; etsi enim quod intrat in os non coinquinet hominem interiorem, corpus tamen quadantenus commaculat cibus corruptibilis: ut ergo os mundum & labia pura pani Angelorum offeramus, consentaneum & decorum est ab omni nos cibo potuque vacuos ad sacram mensam accedere. Secundò voluit eo jejunii instituto Ecclesia significare illis vel maximè abstinendum esse ab iniquitatibus, illicitisque cupiditatibus, quibus cibus per se licitus interdicitur, ut sicut divinus hic cibus primò in os stomachumque trajicitur, ita primum in corde locum amor Christi obtineat, ut in charitate radicati & fundati regnum Dei primùm quæramus, & unum necessarium præcipuo studio sectemur. Tertiò si ante Communionem edendi bibendique licentia omnibus fieret, immineret non semel vomitus, ebrietatisque, vel certè dissolutionis, aut vanæ lætitiæ ex ciborum usu sponte fluentis periculum,

non

non ſine tantarum rerum tractandarum majeſtatis injuria vel irreverentia à piis manibus tum maximè præcavenda, cùm Sanctum ſanctorum, in cujus conſpectu columnæ cœli tremunt, adeundum eſt. Quartam rationem ſubindicat B. Thomas in reſponſione ad 6. Quia maxima devotio in hujus ſumptione Sacramenti deſideratur, quâ effectus hujus Sacramenti, ſpiritalis nimirum refectio mentiſque pinguedo percipiatur. Quæ ſanè ſpiritus ſuavitas tenerrimuſque divinorum ſenſus à jejunis potiſſimùm capitur: jejunium enim, uti Patres docent, & experientiâ compertum eſt, multiloquium pietatis hoſtem fugit, ſilentium devotionis fomentum ambit, mentem elevat, ſenſum purgat, concupiſcentiæ nebulas diſpellit, libidines extinguit, caſtitatis & orationis lumen accendit. Unde illud à Bernardo alicubi ſcriptum: *Jejunium orationem, devotionem, & fiduciam donat. Oratio virtutem impetrat jejunandi, & jejunium gratiam meretur orandi. Jejunium orationem roborat, oratio ſanctificat jejunium, & Domino repræſentat.*

Sed dices: Chriſtus inſtitutam poſt cœnam Euchariſtiam diſcipulis utique non jejunis diſtribuit; Apoſtolos etiam primis Chriſtianis Euchariſtiam poſt cœnam porrexiſſe indicat Paulus 1. Cor. 11. *Cùm convenitis*, inquit, *ad manducandum* (ſcilicet corpus Domini) *invicem expectate. Si quis eſurit, domi manducet. Convenientibus vobis in unum, jam non eſt Dominicam menſam manducare. Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum. Et alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. Nunquid domos non habetis ad manducandum &*

&

& bibendum? Quibus verbis docere videtur Apostolus, quod postquam aliquis domi manducaverit, possit in Ecclesia corpus Christi manducare; vel certè commune charitatis convivium Eucharistiæ participationem tum temporis antecessisse, subindeque eam à jejunis non fuisse perceptam.

Respondeo Christum specialibus de causis, atque loci, temporis, & rerum circunstantiis id ita exigentibus Eucharistiam non jejunis distribuisse. Tum quia, ut Augustinus epistolâ citatâ ad Janvarium, & post eum S. Thomas docet, quæ ab amicis recedentibus ultimò dantur, vehementiùs commendantur: ut ergo magnitudo immensi beneficii, quo Christus discipulos in finem dilexit, discipulorum cordibus & memoriæ altiùs infigeretur, profundiùsque impressum infiniti amoris pignus magis in veneratione haberetur, eo opere cætera quæque coronare, subindeque post ultimam cœnam instituere & porrigere voluit. Tum quia Eucharistiam per modum testamenti, quod in extremis fieri solet, Christus instituit. Tum quia ut *libro de corpore Domini, cap.* 20. Paschasius tradit, Apostoli ideò jejuni jam non erant, quia necesse erat ut pascha typicum priùs compleretur, & deinde ad verum paschæ Sacramentum transirent. Quæ rationes singulares non probant refectis vel cœnatis Eucharistiam modò esse porrigendam. Unde, ut ibidem ait Augustinus, id nobis Christus minimè imperavit, sed judicio Apostolorum, per quos Ecclesias dispositurus erat, totum permisit. Nam si hoc Christus instituisset, ut post cibos alios semper Eucharistia acciperetur, profectò

morem illum tota Ecclesia à Spiritu sancto continenter gubernata non variasset.

Ad locum Apostoli dicendum in primitiva Ecclesia ad exemplum ultimæ Domini cœnæ commune charitatis convivium, quod Agape dicebatur, solenni more celebrari solitum fuisse, in quo pauperes æquè ac divites dapibus, personarum discrimine abdicato reficiebantur. In eam autem communem refectionem charitate suggerente inchoatam reprehensi à Paulo abusus irrepserant, quod nimirum pauperes à divitibus non expectarentur, aliisque ebriis alii esurirent. Quo autem ordine celebraretur Eucharistia cum agapis, varii variè exponunt. Opinantur nonnulli Eucharistiam medio in convivio inter epularum lautitias fuisse usurpatam. Verùm sicut irreligiosa fuisset hæc prophanorum cum sacris commixtio, ita ab omni verisimilitudinis specie deserta est illa sententia. Græci post S. Chrysostomum arbitrantur Eucharistiæ usum convivarum epulas antevertisse. Quo supposito nulla superest in argumento difficultas. S. Augustinus epistolâ memoratâ docet post commune convivium sacram Communionem fuisse celebratam: si enim Eucharistiæ usus præcessisset, non dixisset Apostolus fideles se invicem non expectare, & unumquemque suam cœnam, id est asportata in Ecclesiam edulia præsumere, id est aliis non expectatis manducare; quia si omnes sacræ Communioni convivium antecedenti interfuissent, nullus fuisset absentium expectandorum locus, vel propter aliquos non expectatos culpa admissa. Accedit, docere Apostolum indignè eos communicare, qui præter & contra modum convivia

convivia illa usurpabant : indignam autem communionem non sequentia, sed antecedentia peccata faciunt.

Hoc supposito duo respondere possumus: Primùm, Christianos Christi exempli imitandi prætextu convivium sacræ Communioni à Pseudoapostolis, vel proprio errore deceptos præmisisse. Quem errorem correcturus Apostolus ait : *Qui esurit, domi manducet*; id est, si expectare præ esurie jejunus non potest, domi cibos suos manducet, nec postea Eucharistiam sumat tamen. Secundò dici potest, nondum tunc ab Apostolis institutam fuisse jejunii Communioni præmittendi legem, ac proinde Christianos licitè post cœnam sacrum panem fregisse & accepisse : ex quo cùm plures abusus etiam in illis primitivi Christianismi fervoribus ortum habuissent, ejusmodi abusus corrigit Apostolus ; cætera, ut ipse eodem capite ait, cùm venerit dispositurus; cætera, inquam, ad dignam, honestam, & consentaneam tractandorum & usurpandorum sacrorum mysteriorum praxim & methodum spectantia, ex quibus unum, ut Augustinus tradit, erat jejunium sacræ communioni præmittendum, quod universa per orbem servat Ecclesia, quodve nullâ morum diversitate variatur.

Verum quidem est, alicubi à nonnullis aliquando observatum, ut ad Dominicæ cœnæ repræsentandam memoriam in illius diei festo anniversario Eucharistiam cœnati reciperent: unde in Concilio Carthaginensi III. *can.* 29. sic legitur : *Ut Sacramenta Altaris non nisi à jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo cœna Domini celebratur.* Cujus

consuetu

conſuetudinis meminit Auguſtinus epiſtola ad Janvarium ſæpe relata, ejuſque probabilem fuiſſe rationem ait. Meminit etiam Cyprianus *epiſt.* 63. Viguiſſe etiam morem illum apud Ægyptios, authores ſunt Socrates *lib.* 5. *cap.* 21. Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 19. & Nicephorus *lib.* 11. *cap.* 34. Nihilominus tamen mos ille particularis fuit abrogatus nedum contrariâ & univerſaliori conſuetudine prævalente, ſed etiam expreſsè revocatus in ſexta Synodo in Trullo celebrata, *can.* 29. & Bracarenſi I. can. 10. *Si quis feria paſchali, quæ vocatur Cœna Domini, hora legitima poſt nonam jejunus Miſſas non tenet, ſed ſecundùm ſectam Priſcilliani, feſtivitatem ipſius ab hora tertia per Miſſas defunctorum ſoluto jejunio colit, anathema ſit.* Solebant enim nonnulli occaſione Miſſarum pro defunctis guſtato cibo & potu Euchariſtiam conficere, cujus abuſus meminit Concilium Bracarenſe II. can. 10. *Cognovimus quoſdam Preſbyteros in hujus præſumptionis audacia retineri, ut Miſſas mortuorum etiam poſt acceptum merum vel oblationem auſi ſint conſecrare. ::: Si quis Preſbyter poſt hoc edictum noſtrum amplius in hac veſania fuerit deprehenſus, hoc eſt non jejunus, ſed quocumque cibo præſumpto oblationem conſecraverit in Altari, continuò ab officio ſuo privatus à proprio deponatur Epiſcopo.* Et in Concilio Toletano VII. *can.* 1. poſtquam ſtatutum eſt in eventu languoris Presbyteri miniſtrantis & conſecrantis, poſſe alium conſecrationem exequi officii cœpti; additur tamen: *Ne tamen quod naturæ languoris cauſâ conſulitur, in præſumptionis perniciem convertatur, nullus poſt cibum potumque quámlibet minimum ſumptum*
Miſſas

Miſſas facere præſumat. Qui contrà fecerit, excommunicetur. Hinc generaliter agapes in Synodo VII. citata univerſim *can.* 74. interdictæ ſunt: *Non oportet in Dominicis locis vel Eccleſiis charitates quas vocant facere, & intus in æde comedere, & accubitus ſternere. Qui hoc fecerint, ceſſent, vel excommunicentur.*

Dices iterum: Tota, vel certè præcipua imperandi ante Communionem jejunii ratio à Sacramenti debita reverentia depromitur. At moderatus cibus in minima præſertim quantitate ſumptus exhibendæ ſanctiſſimo Sacramento reverentiæ non adverſatur: tum quia cibus modiciſſimus ſobrietatem non lædit, nec jejunium Eccleſiaſticum frangit. Tum quia modico cibo recreatis viribus communicantium & celebrantium, validior eſſet interior anima ſacra meditantis conatus. Tum demùm quia non minor reverentia ſumpto quàm ſumendo Sacramento debetur; quam potiùs ex reali Chriſti præſentia augeri oportet. Ergo ſicut poſt ſumptum licet comedere Sacramentum, ita & ante ſumendum.

Reſpondeo præter reverentiam interiorem, quâ corpus Chriſti tenemur excipere, deſiderari etiam exteriorem, quæ internæ ſignum eſt & incentivum: modus porrò exterioris reverentiæ ille potiſſimus, cæteriſque omnibus anteponendus eſt, quem ſancta Eccleſia divinitùs inſpirata, & Patrum traditioni innixa præſcribit. Cùm ergo jejunium ſacræ communioni Eccleſia præmitti imperet in ſignificationem reverentiæ Chriſto à ſe exhibitæ, contra venerationis Chriſto debitæ officium peccat, qui Euchariſtiam poſt aliquid comeſtum, vel potatum

potatum accipere præſumit. Iis enim Chriſtus gaudet obſequiis honorari, non quæ de proprio arbitratu quiſpiam confingit, ſed quæ vel ipſe præcipit, vel Eccleſia ſponſa ſua gratiſſimis filiis ſuis injungit. Quare licèt modico cibo non violetur jejunium Eccleſiaſticum, quod ad macerandam carnem inſtitutum cùm ſit, micâ panis vel hauſtu aquæ corpori nihil nutrimenti præbentibus nequaquam frangitur: attamen Euchariſtiæ præmittendum eſſe jejunium naturale, quidquid trajicitur per modum cibi aut potus excludens, Eccleſia in honorem hujus Sacramenti, aliiſque de cauſis ſapientiſſimè imperavit.

Robur autem corporale ex modico præaſſumpto cibo proficiſcens, aliis longè majoribus utilitatibus ex jejunio ſponte manantibus concedit (ut ſecundæ inſtantiæ fiat ſatis.) Carnis enim mundities & afflictio ex jejunio conſequuta vitiorum morbos aufert, carnis paſſiones amputat, criminum cauſas & concupiſcentiæ nebulas propellit. Denique vacuato ventre moderatione jejunii, exoneratus animus ad alta pertendit; conſcendit ad virtutes, & ad ipſum nititur pietatis authorem totus aliger pervolare. Hinc Chryſologus *ſerm.* 31. explicans quomodo ad communionem jejunium diſponat, ſic egregiè habet: *Sicut utres pellium ab omni ſquallore purgantur, & pigmentis liniuntur odoratis, ut ſaporem vini poſſint inviolabilem cuſtodire; ita jejuniis corpora humana ab omni carnalium delictorum ſquallore purgantur, & fiunt utres divinis torcularibus apti, ut de prælo crucis accipiant vinum novum, & incorruptam novitatem conſervent.*

Ad id quod ultimò objicitur de jejunio post Eucharistiam peræquè atque antè servando, respondetur cum S.Thoma *ad* 6. quod maxima devotio requiritur in ipsa sumptione tanti Sacramenti, quia tunc percipitur Sacramenti effectus. Quæ quidem devotio magis impeditur per præcedentia, quàm per sequentia: & ideo potiùs ante sumendam quàm post sumptam Eucharistiam jejunium institutum est. *Debet tamen*, inquit Doctor piissimus, *esse aliqua mora inter sumptionem hujus Sacramenti & reliquos cibos. Vnde & in Missa oratio gratiarum actionis post Communionem dicitur, & communicantes etiam suas privatas orationes dicunt. Secundùm tamen antiquos canones statutum est à Papa Clemente, ut habetur de consecratione distinctione 2. Si mane Dominica portio editur, usque ad sextam jejunent ministri, qui eam sumpserunt: & si tertia vel quarta hora acceperint, jejunent usque ad vesperum. Antiquitus enim rariùs Missarum solennia celebrabantur, & cum majori præparatione. Nunc autem quia oportet frequentiùs sacra mysteria celebrare, non posset de facili observari. Et ideo per contrariam consuetudinem est abrogatum.*

Etsi autem peractâ Missâ possit quis alios cibos urgente præsertim infirmitate, vel debilitate accipere, dedecet tamen ab Altari ad mensam statim convolare; expedit verò accepto dono frui, divinum hospitem omnibus pietatis officiis demereri, & in eo fide & charitate manere, qui realiter in nobis manet. Tunc anima veluti speculum mundum Soli se debet justitiæ exhibere, ut sicut ipse promisit, claritatem quam dedit ei Pater, det & ipsi.

Monet Spiritus ſanctus *Proverb.* 23. juxta lectionem Septuaginta: *Cùm ſederis ad menſam Principis, diligenter attende quæ apponuntur tibi, & ſtatue cultrum in gutture tuo, ſciens quod talia oportet te parare.* Totidem verba totidem documenta. *Cùm ſederis.* Sedeat oportet anima cœleſti cibo paſta, id eſt à negotiorum & multiplicium cogitationum importunâ turbâ quieſcat ſolitaria, & tacens levet ſe ſupra ſe concupito bono jam poſſeſſo fruitura. Sedeat, ut in illa felici hora, ſed brevi cœleſtis ſuavitatis mora guſtet quoniam ſuavis eſt Dominus, & bonus his qui recto ſunt corde. Perpendat ſe ſedere *ad menſam Principis*, ſibique diſponi à Chriſto ſicut diſpoſuit ei Pater regnum, ut edat & bibat ſuper menſam ejus in regno ejus quod eſt Eccleſia. *Ad menſam Principis.* Exclamet ergo: Unde hoc mihi, ut Rex Regum & Dominus dominantium veniat ad me? Maria poſt incarnatum Verbum aſcendit in montana, ſalutavit Elizabeth, Deum magnificavit. Euchariſtiam extenſionem Incarnationis Patres appellant: ergo poſt incarnatum in te Verbum aſcende in montana, montem perfectionis conſcende, ardua Chriſtianæ ſanctitatis propoſita concipe, olimque concepta inſtaura. Saluta Elizabeth, pro fratribus vivis & defunctis preces eò temporis pretioſiſſimi Deo per unionem ad Chriſtum acceptiſſimas funde, Deum magnifica, & dicito: Exulta, & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui ſanctus Iſraël.

Diligenter attende quæ apponuntur tibi. Doni magnificentia, donantis amor, Paſtoris ovem proprio cruore paſcentis pietas, Medici

ad infirmitates curandas comparati præſentia, Doctoris veritatis radios affundentis familiaritas mentis tuæ oculis jugiter obverſetur. *Et ſtatue cultrum gutturi tuo.* Circuncide nimirum concupiſcentiæ motus, & parvulos tuos,ut loquitur Propheta, allide ad petram. Scandalizantis te oculi tui vanos illicitóſque conjectus amputa, illumque imitare qui pepigerat fœdus cum oculis ſuis, ne cogitaret de virgine. Denique margaritiferum conchilium imitare, poſt acceptum de cœlo pluente rorem illum fœcundum unde unio concreſcit, teſtam naturâ duce obturat, ne ulla amaris & ſalſis maris undis vel rima pateſcat. Ad altare dum ſedes rorant cœli deſuper, pluunt juſtum, & in te germinant Salvatorem: ergo maris hujus magni & ſpatioſi, mundi ſcilicet impuris aquis oſtium cordis occlude; quia amicitia mundi, Dei inimicitia eſt, atque inimicus Dei conſtituitur quicumque amicus mundi eſſe voluerit. *Sciens quod talia oportet te parare.* Quis enim neſcit retribuenda eſſe bona pro bonis, & ingrati eſſe, amorem ſi nolebat impendere, nolle rependere? Quis neſcit cum Seneca, ſapientis eſſe benè debere, beneficia benè ſolvere, vel ſi ſolvere non datur, benè fateri? Quis neſcit cum Chryſoſtomo, Bernardo, aliiſque Patribus, optimam beneficiorum cuſtodem eſſe ipſam memoriam beneficiorum, & perpetuam confeſſionem gratiarum: danti rependi quidquam gratius ab accipiente non poſſe, quàm ſi gratum habuerit quod gratis accepit; nam ſpiritui gratiæ contumeliam facit, qui beneficium dantis gratâ mente non ſuſcipit: & jugiter ſibi ſubvenire facere, cui collatum beneficium ante oculos

los ſemper aſſiſtit; quia meliora meretur ſuſcipere, qui collata beneficia de corde non probatur amittere? Talia ergo paremus; amor amori, charitas reſpondeat charitati, & ſolicitos inveniat qui nos ſolicitè tam quæſivit. Talia oportet parare, quia ſi referre gratias non poſſumus, agere certè debemus. Quid autem meliùs, ut alibi ex Auguſt. diximus, & animo geramus, & ore promamus, & calamo explanemus, quàm Deo gratias? Hoc nihil dici brevius, nec audiri lætius, nec intelligi gratius, nec agi fructuoſius poteſt. Ante Communionem mente purgatus ſummum bonum Chriſtum totis cordis medullis, totis præcordiorum affectibus concupiſce, dicaſque cum Auguſtino lib. 1. confeſſ. cap. 5. *Quis mihi det, ut venias in cor meum, & obliviſcar mala mea, & tu ſolus ſis bonum meum, & inebries illud?* Poſt Communionem illud ejuſdem Auguſtini, vel aliud ſimile eructa verbum bonum: *Anguſta eſt domus animæ meæ, quò venias ad eam, dilatetur à te; ruinoſa eſt, refice eam. Habeo quæ offendant oculos tuos, fateor; ſed cui alteri præter te clamabo, ab occultis meis munda me.* Hæc & alia ſuggeret unctio docens omnia, & ſpiritus precum qui facit quæ Deo ſunt placita poſtulare.

Nonnulla conſectaria paucis derivantur.

Ex dictis ſequitur 1. jejunium ad Euchariſtiam neceſſarium eſſe jejunium naturale, importans privationem cujuſcumque præaſſumpti per modum cibi aut potus. Et ideo, inquit S. Thomas, neque poſt ſumptionem aquæ, vel alterius cibi, aut potus, vel etiam medicinæ

in quantumcunque parua quantitate licet hoc Sacramentum accipere. Nec refert utrum aliquid hujusmodi nutriat, vel non nutriat, aut per se, aut cum aliis, dummodo sumatur per modum cibi, vel potus. Illud porrò per modum cibi vel potus accipitur, quod ore sumitur comedendo & bibendo, ita ut glutiatur, & in stomachum haustu orali transmittatur. Unde quod per modum salivæ, vel halitus sumitur, jejunium naturale non solvit. Ac proinde, ut idem B.Thomas ait, reliquiæ cibi remanentes in ore per modum salivæ trajectæ hujus Sacramenti sumptionem non impediunt. Et eadem ratio est de reliquiis aquæ vel vini, quibus os abluitur; quæ in parva quantitate salivæ permixtæ, non ponunt in numero cum saliva. Idem dicendum est de re quavis ad percipiendum saporem gustata & statim exsputa. Idem facilè cum viris piis, quos consilii causâ adivi, de foliis plantarum vel fragmentis arborum vel radicum crediderim, quæ cùm ad exciendam pituitam mox exscreandam assumantur, nihil ibi apparet quod per modum cibi recipiatur, tametsi fortassis, & ut D.Thomas ait, *casualiter* aliquid admixtum salivæ trajiciatur: *Quæ interiùs ingeruntur* (regula est à S.Thoma *in 4. dist.8. quæst.1. art.4.* tradita) *sine exterioris cibi sumptione non videntur solvere jeiunium naturæ, nec impedire Eucharistiæ perceptionem.* Non est tamen idem judicium ferendum de saccharo vel salgamo ad epiphoram & asperi humoris acrimoniam leniendam assumpto; quia cùm distillantis pituitæ vim non temperet, nisi glutiatur, profectò per modum cibi accipi jure merito censetur.

Sequitur

Sequitur 2. illos qui poſt cœnam noctem ducunt inſomnem, ſi manè Euchariſtiam adeant, contra præceptum jejunii minimè peccare, nec generali Eccleſiæ conſuetudini jejunium naturæ ſtrictè obſervanti adverſari, quanvis alioquin ſint præ cruditate, vel nimia vigilia indiſpoſiti. In hoc tamen tertiæ partis articulo ſæpe laudato obſervat Angelicus Doctor totus in hujus diviniſſimi Sacramenti reverentiam profuſus, quod ſi præ indigeſtione vel vigilia mens admodùm perturbetur, *homo redditur ineptus ad ſumptionem Sacramenti.* Et ſic interpretandum venit caput *Si conſtiterit,* de accuſationibus. Ubi Sacerdos, quia in caupona pernoctaverat, nullâque præmiſsâ dormitione Miſſam celebrarat, Eccleſiæ adminiſtratione privatus fuit. Non enim quia poſt cibum potumque non dormierat plexus fuit, ſed propter acceptum poſt medium noctis cibum, vel certè præcipuè ob comeſſationis & vinolentiæ turpitudinem; quanvis, uti dictum eſt, mentis perturbatio ex inſomni nocte profecta percipiendæ cœleſtis alimoniæ ſuavitati impedimento ſit. Quia nimirum cœleſtis Euchariſtiæ cibus dum ore ſumitur, cogitatione & amore concoquendus eſt: unde ſi præ mentis languore & inertia, undecumque tandem proficiſcatur, divinas res cogitare, Chriſtum ſpiritualiter manducare, & ut loquitur S.Bonavenura, fide & charitate maſticare & ruminare non poſſumus, tutius eſt & utilius paululùm à ſacra menſa ſecedere, quoad Spiritus ſancti fervore concepto munda efficiamus venientis in nos Chriſti receptacula. *Nemo nauſeans*, inquit Chryſoſtomus hom. 83. in Matth.

ad hanc mensam adeat, nemo remissus: sed alacres, accensi, & ferventes omnes accedant. Nam si Iudæi stantes, calceati, ac baculos in manibus habentes cum festinatione paschalem Agnum comedebant; quantò magis vigilare nos decet, vividosque & inflammatos ad Sacramentum istud animos afferre.

Excipio justos illos qui corde sincero Deo intimè cùm adhærescant, vel malitiâ dæmonis interioris hominis habitum perturbantis, vel Deo ipso justis de causis teneriorem pietatis sensum & gratiæ cœlestis uberem suavitatem subducente, ariditate interdum & quadam sterilitate afficiuntur. Tunc enim animus in Dei nutu & providentia prorsus conquiescens, ut se in his difficultatibus & spinis, quandiu libuerit, exerceat pietatis munia fortiter interim prosequens, humilis & de misericordia Dei confisus accedat: modò tamen orationi firmiùs incumbat, gemat, quærat, pulset, neque ab incepto antè desistat, quàm exprimere à Deo nonnullos gratiæ radios mereatur. Nam ut Thomas à Kempis *lib. 4. de Imit. Christi*, ait: *Oportet te devotionis gratiam instanter quærere, desideranter petere, patienter & fiducialiter expectare, gratanter recipere, humiliter conservare, studiosè cum ea operari, ac Deo terminum & modum supernæ visitationis, donec veniat committere. Humiliare præcipuè te debes, cùm parum aut nihil devotionis interiùs sentis; sed non nimium dejici, nec inordinatè contristari: Dat sæpe Deus in uno momento, quod longo negavit tempore. Dat quandoque in fine, quod in principio orationis distulit dare. ::: Dat Dominus ibi benedictionem suam, ubi vasa vacua invenerit:*

invenerit : & quantò perfectiùs infimus quis renuntiat, & magis sibi ipsi per contemptum sui moritur, tantò gratia celeriùs venit, copiosiùs intrat, & altiùs liberum cor elevat.

De iisdem fastidiis & languoribus, quibus interdum pii subjecti sunt, & à Deo probandorum eorum animorum, vel purgandorum defectuum causâ exercentur, quæque in optimum quemque cadunt, Patres spiritales intelligendi sunt, dum aiunt ob immissum quendam torporem non debere se justos ab hoc Sacramento summovere. Rem hanc præclarè exponit S. Bonaventura *lib. de profectu Religiosorum, cap.77.* ubi ait eos *qui student magis innocenter vivere, & studio devotionis frequentiùs intendere, confidentes de misericordia Dei fiducialiter accedere oportere, licèt quandoque tepidè se habeant, nec sentiant specialem devotionis gratiam, cùm se ad illam præparare student.*

Sequitur 3. à generali regula & præcepto jejunii Eucharistiæ præmittendi homines in extremæ necessitatis articulis positos excusari. Patet ex dictis; cùm enim hoc præceptum sit Ecclesiasticum, illos non obligat quos ipsa Ecclesia excipit. At Ecclesia in multis casibus ab hac sua lege dispensat, nihil quidem de sua in tantum Sacramentum reverentia remittens, sed extremis filiorum suorum necessitatibus (quæ materna ejus pietas est) consultura.

In primis ab hac lege, ut ait D. Thomas in fine corporis articuli octavi sæpiùs memorati, excipiuntur infirmi periculosè ægrotantes, qui ne sine Communione decedant, statim post acceptum etiam cibum communicandi sunt; quia necessitas legem non habet. Unde *de consa-*

cratione dist.2. ex Concilio Wormatiensi dicitur : *Presbyter infirmum statim communicet , ne sine communione moriatur.* Nec expectandi sunt extremi mortis agones , tum ut ne repentina morte ægrotus opprimatur , tum ut vigentibus adhuc animi sensibus , nondumque fractis corporis animique viribus , homo sit ad cœlestem edendum cibum , ejúsque percipiendam suavitatem paratior. Neque etiam ad servandam illam Ecclesiasticam jejunii legem debet Eucharistia aliqua post mediam noctem hora porrigi, quòd infirmus per alicujus horæ intervallum possit jejunus permanere : non , inquam , opus est illas scrupulosè horas aucupari ; quia consuetudo Ecclesiæ , quæ optima est legum interpres , non habet ut intempestiva importunæ noctis hora Eucharistia , nisi alioquin urgens necessitas exigat , deferatur. Hora ergo cùm infirmo,tum Sacerdotibus commoda expectanda est , nec interim ægrotus à necessariis cibis, medicinis , aliisque se debet solatiis abstinere. Id verò non una tantùm vice in gravi morbo licitum est , quia periculo durante, aut recrudescente , aut post aliquod sanitatis intervallum redeunte , potest infirmus Christi corpore iteratis vicibus refici , aliquot modò dierum interstitium servetur , ut in plerisque ritualibus determinatum est. Alioquin si præ devotione Communionem usurpare frequentiùs aveat, lex jejunii servanda est , horaque ad id opportuna , ut in sacris cœtibus fieri assolet , seligenda.

Secundò solvi jejunium oportet , si alioquin inceptum sacrificium percipi , consummarique non potest : verbi gratia si Sacerdos post con-

secratam

ſecratam alteram ſpeciem, ſecundam conſecrare; vel poſt conſecratam utramque, conſummare eam infirmitate correptus non valet, poteſt Sacerdos non jejunus (ſi jejunus præſto non ſit) ſacrificium peragere & perficere. Similiter ſi poſt ſumptam panis ſpeciem, ſolam aquam in calice (quam vinum eſſe inter proferenda conſecrationis verba putaverat) reperit & bibit, vinum debet iterum conſecrare, incipiendo ab illis verbis Canonis: *Simili modo poſtquam cœnatum eſt*, &c. quia ut habetur in rubrica Miſſalis omninò legenda, divinum de perfectione incepti ſacrificii præceptum majoris eſt ponderis quàm quod à jejunis Eccleſiæ jubente ſumatur. Idem dicendum eſt, ſi Sacerdos poſt unam aut utramque ſpeciem conſecratam recordetur ſe non eſſe jejunum; non enim debet à perficiendo ſacrificio ob allatam rationem deſinere. Quod idem dicendum putant Doctores, ſi fracti jejunii ante conſecrationem meminerit, aliquod ſi ſcandalum, vel aſtantis populi perturbatio timeatur. Secus eſt, ſi ſublato ſcandali vel infamiæ periculo violati jejunii recordetur; tunc enim tutius eſt ab incepta Miſſa deſiſtere, & ab Altari ſe arcere. Eadem de cauſa conſecratarum hoſtiarum reliquiæ poſſunt à celebrante, antequam ab Altari diſceſſerit, poſt ablutionem accipi, cùm ad ejuſdem pertineant ſacrificii integritatem. Quod idem dici debet de reliquiis Communionis Fidelium ab ipſo Sacerdote conſecratis. Si autem Sacerdos ab Altari receſſerit, tutius foret eas reſervari; ſi tamen irreverentiæ, vel amiſſionis periculum ullum immineat, ſumi eas ſatius eſt, quàm perire.

Tertiò potest & debet instante sanctissimi Sacramenti conculcandi, inhonorandi, vel ab infidelibus comburendi periculo Eucharistia à non jejuno Sacerdote vel laïco accipi, ne sanctum detur canibus, & cœlestis margarita ante infandos porcos projiciatur. Jejunium enim in reverentiam hujus Sacramenti institutum est: ergo ad evitandam majorem Sacramenti irreverentiam & indignissimam sceleratorum hominum profanationem, Eucharistiam sumi nullus debet præassumptus cibus impedire. Laudatur eximia cujusdam Sacerdotis Ordinis nostri pietas, qui ut Eucharistiam ab adventantium militum copiis profana quæque & sacra vastantibus tueretur, jejunus toto die & excubias agens permansit, ut ad Ecclesiam se admovente appropinquantium hostium exercitu Eucharistiam sumeret, & Sanctum sanctorum pectoris asylo vallatum protegeret. Sed ad tantum tantæ pietatis officium nullo præcepto astringebatur: sed quid debeat, quid possit aut non possit, non respicit vis amoris. Sanitatis severo jejunio frangendæ discrimen humana prudentia piissimo Sacerdoti objiciebat: at amor ignorat judicium, ratione caret, consilium nescit: amor non accipit de difficultate solatium, nec de impossibilitate remedium: amor impenetrabilis est lorica, periculis insultat; si amor est, vincit omnia. Amore Christi succendi heroïcum illum Sacerdotem, & tota religiosissimæ ejus vitæ series, & ejusdem mors, quam in conspectu Domini pretiosam omnes qui norunt piè credunt, & suavissimus ejus quæ in benedictione est memoriæ odor persuadent.

Quartum

Quartum casum profert Major affirmans licere Presbytero, ne sine Viatico infirmus moriatur, post prandium hostiam, vel etiam fermentati panis particulam clam & absque solennitate per sola consecrationis verba conficere, confectamque moribundo porrigere, ratus accipiendi è tanto Sacramento præsidii necessitatem legi esse jejunii anteponendam. Verùm hæc sententia & à consuetudine Ecclesiæ, & à veritate abhorret. Etenim multa involvit & invehit hæc sententia, quæ Christi institutioni & Ecclesiæ moribus repugnant. Nam Eucharistiam dimidiato sacrificio conficere nefarium est; buccella autem panis absque calice consecrata pars sacrificii est, non integritas. Non potest etiam Sacramentum hoc à Sacerdote confici, nisi ab eodem sumatur: ergo unicum panis frustulum infirmo mox deferendum consecrare sacrilegium est. Denique in fermentato quavis de causa consecrare Romana & Occidentalis Ecclesia nunquam permittit. Præceptum autem Viatici sub articulum mortis recipiendi momentosiori de non dimidiando sacrificio legi concedit: præsertim cùm priori votis & Communione spirituali satisfieri in illis angustiis possit. Unde si contingat, ut dum infirmo imminentis mortis periculum ingruit, nulla sit in pyxide hostia, sitque jam dies progressus, quando nullus Sacerdotum jejunus est, non debet Eucharistia violatis Dei præceptis & Ecclesiæ ritibus consecrari. Consuli etiam oportet tanti Sacramenti reverentiæ, ne indecenter & perfunctoriè celebretur.

Reflexio.

Quis tetigit vestimenta mea? Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentum te, & dicis, Quis me tetigit? Marci 5. Quærit Jesus solicitè mulierem illam ab annis duodecim profluvio sanguinis laborantem; miratur fidem, suspicit pietatem, restituit sanitatem. Sed cur illam circunspicit tangentem fimbriam; & turbam circumfluentem & comprimentem oculatissimus Dominus non attendit? *Multi premunt*, inquit Augustinus, *sed pauci tangunt*. Multi Eucharistiam frequentant, pauci uberes Eucharistiæ fructus capiunt, quia accedunt imparati. Juxta mensuram vasculorum, inquit alicubi S. Hieronymus, infundit Deus liquorem, tantùm muneris largiens, quantùm potest ille cui donatur, accipere. Ingrediens Salvator in patriam suam, *non poterat ibi*, ut habetur Marci 6. *virtutem ullam facere*. Quomodo non poterat? Nunquid alligari possunt Omnipotentis manus? Nunquid ei non omnis data est in cœlo, terraque potestas? Absit. Sed divinæ potestati sapientia & providentia prælucent, quæ in dispensandis cœlestium munerum munificentiis hominis cum Dei auxilio se præparantis dispositiones attendunt. Cum Sanctis sanctus est Deus: *Quidni*, inquit Bernardus serm. 69. in Cantica, *& cum amante amans, & cum vacante vacans, & cum intento intentus, & solicitus cum solicito?* Sacramenta novæ legis, eorumque fœcundissimum Eucharistia causæ sunt gratiæ naturales: at illud causam physicam inter & liberam interest discrimen, quod

ista

iſta pro ſuo arbitratu bona ſua profundit, ſpretiſque perſæpe recipientium dignitatibus beneficia largâ manu pronáque in immeritos ingratóſque confert & congerit, etiamſi in irritum dare ſe noverit. At illa toto virtutis conatu juxta recipientis capacitatem ſe exſerit: tantùm enim caloris ignis, tantùm lucis Sol influit, quantùm ſubjecta ſibi materia capere poteſt. Ergo ſi nihil ex Euchariſtia utilitatis reportes, id uni tuæ inanitati recipiendis divinis favoribus impari aſcribe.

Quis deplorandam tot Altaria frequentantium poſt plura quotidie celebratarum Miſſarum luſtra egeſtatem ab omni gratia & ſanctitate deſertam non defleat? Scio equidem charitatis augmentum occultiſſimum ipſum latere habentem, & ſub cineribus foveri ignis ſcintillas, & arbores quas creviſſe non vidimus, incrementum adeptas apparere. Sed à fructibus cognoſcimus ea. At quomodo tot Communionibus uſurpatis creſcit amor, qui nunquam factis egregiis prodit foras? Et tamen verus amor, Gregorio authore, non eſt otioſus, ſed operatur magna, ſi eſt; & ſi non operatur, non eſt.

Ne mirare. Ab Euchariſtia charitatis augmentum non accipit, qui amoris præparationem non affert; quia ejus vis & efficientia ſuſcipientis diſpoſitione continetur. Non prodeſt panis vitæ & intellectus, niſi dum ore ſumitur, unà mentis attenti & cordis amantis ardore coquatur. De frequentanda Euchariſtia ſolicitos multos cernimus; de excolendo componendoque animo paucos videmus curioſos. Hinc peccata venialia pro nihilo ducunt, nihil

ab

ab eis metuunt, ne quidem cùm ad mysteriorum omnium maximè terrible accedunt. Peccata illa, sine quibus hîc non vivitur, pœnitentiæ remediis, piorûmque operum exercitationibus mundare non satagunt. Non curant desidiam occupatione, loquacitatem silentio & in privatas domûs latebras secessu, maleloquentiæ pruritum laude & commendatione, suspiciones iniquas interpretandi benignitate, nimiam parsimoniam & in egenos duritiem liberalitate ac munificentia, superbiam humilitate & modestiâ, voluntatis alienationem blandâ appellatione & charitatis significationibus, segnitiem vigilantiâ & orationis instantiâ, voluptatum amorem sensuum castigatione & continentiâ, temperamenti stomachosi acerbitatem mansuetudine ac morum commoditate sarcire & compensare. Hinc est, ut notat Augustinus homilia 50. *quod omnia illa peccata simul congregata velut scabies nostrum decus ita exterminant, ut ab illius Sponsi Speciosi formâ præ filiis hominum castissimis amplexibus separent.*

CAPVT

CAPVT II.

De frequenti Communione : ubi de Eucharistia usurpanda traditæ à Patribus regulæ præscribuntur.

HÆretici nostrates omnem carpendæ, infamandæque Catholicæ Ecclesiæ occasionem quæritantes (occasiones enim quærit, qui vult recedere ab amico) Ecclesiasticum de Communione annua præceptum ut accusent, contendunt cum Calvino *lib.* 4. *instit. cap.* 17. §. 44. & 46. legem illam Christi instituentis intentioni & munificentiæ repugnare; quippe qui Eucharistiam Ecclesiæ reliquit, quo frequenti in usu Christianis omnibus esset, crebráque memoriâ passio Christi repeteretur. Unde pro sua impietate concludit, consuetudinem quæ semel quotannis communicare jubet, certissimum esse diaboli inventum, cujuscumque tandem ministerio invectum fuerit. Sed non advertit vir hæreseos tenebris occæcatus, Catholicam Ecclesiam non hanc sanxisse legem, ut à sacræ Communionis frequenti usu dignos arceret, quæ omnes stimulat & hortatur, ut eam vitam agant, quæ tantum cibum quotidie mereatur

reatur accipere, quæ in omnibus & ſingulis ſacrificiis aſtantium aliquos ſacrorum myſteriorum optaret eſſe participes, quæ ignavorum torporem objurgat, quæve omnes gregatim invitat, ut animum ſic excolant, ſic componant, ut fiant ad divinas lautitias frequenter deguſtandas idonei. Sategit ergo duntaxat eâ lege Eccleſia, ut cùm eò frigiditatis & teporis res adducta eſſet, ut in plures annos Euchariſtiæ Communio differretur, ſemel ad minus ſingulis annis in Paſcha Fideles omnes ſacrum Domini corpus acciperent. Non intendit tamen ſancta Eccleſia, ut qui ſemel communicaverunt, quaſi in reliquum anni tempus pulchrè defuncti, & in utramque aurem ſecurè dormientes, de iterando cœleſtis cibi uſu nunquam cogitent; ſed cùm omnes ad frequentem Communionem aptos velit, & hortetur, regulas tamen præſcribit ad quas Communionis frequentia & raritas exigantur. Quas in ſequentibus proponere & ſtabilire operæpretium eſt, quas prætermiſſa triplicis ſpeculationis ſolita ſectione, dearticulatè ante Lectorum oculos expandemus.

PRIMA REGULA.

Innocentes Euchariſtiam frequenter uſurpare oportet.

TOti diſſertationi una diſtinctio præmittenda omninò eſt veluti fundamentum, cui veram ſententiam ſuperſtruere oportet; quâ ignoratâ

ignoratâ innumeris datur æquivocationibus & sophismatis locus. Considerandum ergo ante omnia est diligenter, Ecclesiam ex duplici hominum genere constare; alii enim innocentes sunt, alii peccatores. Innocentes dico, qui tametsi peccatis venialibus obnoxii sint, Baptismi tamen gratiam inviolatam, & incolumen tenent. Peccatores verò illi dicuntur, qui Baptismi gratiam peccato aliquo lethali violarunt, & extinxerunt. Porrò sicut innocentibus accenseri meritò possunt rei postquam criminum maculas longâ & accuratâ pœnitentiâ eluerunt, atque ad laudabilis Christianæ vitæ institutum sese retulerunt; ita à fortiori peccatoribus annumerandi sunt, qui acceptam in tribunali pœnitentiæ indulgentiam & gratiam novis prolapsionibus violant. Hoc prælibato:

Diximus certum esse innocentes, qui Baptismi gratiam ac sancti Spiritus plenitudinem Baptismo & Confirmatione acceptam inviolatâ puritate observant, vel post dignos pœnitentiæ fructus à peccatis se abstinent, frequenter Communionem sacram adire oportere. Patet id ex libro Actuum Apostolorum], *cap.* 2. ubi fideles dicuntur perseverasse in doctrina Apostolorum, in orationibus, & in communicatione fractionis panis; quæ fractio à Catholicis Doctoribus de sacra Communione intelligitur. Porrò illi Ecclesiæ primigeniæ fideles à Baptismi fonte recedentes veterem hominem cum actibus suis exuerant, novumque induerant; fide grandes miraculis signisque clarebant; spe sublimes terrena calcabant, cœlestia consectabantur, ita ab omnibus affectibus expediti, ut suas res omnes ad Apostolorum pedes projicerent;

cerent; charitate verò, quæ vinculum perfectionis est, ita ferventes, ut eorum omnium cor esset unum & anima una. Unde signanter de eis dicitur quod perseverabant in doctrina Apostolorum, hoc est, divinas institutiones, quas Apostoli à Christo didiscerant, præcipuâ religione custodiebant. Illud etiam non omittendum, illam fractionis panis communicationem primos illos fideles frequentasse dici, cùm Spiritus sancti plenitudinem sacro die Pentecostes recepissent, quo intelligeremus Spiritus sancti illapsu homines ad illum Angelorum panem edendum idoneos fieri; ut sicut ad Incarnationis opus immensum superveniens Spiritus sanctus virginalem Deiparæ Mariæ sinum suis muneribus præmunivit, ita ad Eucharistiæ, quæ secundùm Patres Incarnationis extensio est, usum idem Spiritus gratiæ suæ donis instruat & paret.

Hinc in primitiva Ecclesia, quando sanctior disciplina vigebat, tremendo sacrificio circunstantes fideles, quos fervescens adhuc & quasi ebulliens Christi sanguis illius amore impleverat, & flagrantes igne illo divino, quem in terram mittere Christus venerat, venerandis sese sistebant Altaribus divino ac cœlesti pane reficiendi, ut ex canonibus Apostolorum, atque ex Beatorum Clementis & Dionysii scriptis liquet. Id sibi vult B. Martyr Ignatius *in epist. ad Ephesios*, dum ad frequentem eos Communionem (si tamen de sacramentali Communione, & non potiùs de Christianorum conventibus, quibus ad Dei laudes & gratiarum actiones celebrandas Christiani coëuntes consentiunt, loquitur, ut docti nonnulli ex contextu

tu interpretantur) hac ratione hortatur; quia eo uſu frangitur diſſipatúrque omnis impugnatio immundorum ſpirituum, labefactantur vires ſathanæ, & ignita illius ad peccandum jacula irrita reſiliunt. Illos namque alloquitur vir ſanctus, *qui in Chriſti gratia permanſerunt*, quique *miſericordiam* conſequuti, *in Chriſto Jeſu confirmati ſunt*.

Eodem ſenſu B. Ambroſius *lib.* 4. *de Sacramentis*, *cap.6*. & *lib.5.cap.6.* ait quotieſcumque effunditur ſanguis in remiſſionem peccatorum, debere illum accipi ut ſemper peccata remittantur, & ſemper peccantes ſemper medicinam accipere oportere. Ibi enim loquitur de venialiter peccantibus, cùm neophytos alloquatur è Baptiſmi aquis puros & innocentes emerſos, & Confirmationis gratiæ plenitudine cumulatos. Leges enim alias pœnitentibus præſcribit, ut poſtea patebit. Unde etiam *libro* 5. *cap.* 3. ſic ait: *Accipe quotidie, quod quotidie tibi proſit: ſic vive, ut quotidie merearis accipere*. Quibus verbis quotidianum Euchariſtiæ eſum non omnibus generatim ſine ulla exceptione permittit, ſed iis duntaxat, qui ſic vivunt, ut quotidie mereantur accipere; quíve licèt quotidie peccent quia homines ſunt, lethaliter tamen non peccant, quia filii Dei ſunt, quibus proinde jus eſt paſci corpore Chriſti, cùm *ipſi*, teſte Auguſtino lib. 22. de Civit. cap. 30. *ſint Corpus Chriſti*.

Eodem modo loquutus eſt S. Juſtinus Martyr *in apolog.2.* ubi ſcribit temporibus ſuis fideles tum ruri, tum in urbibus degentes in Eccleſiam conveniſſe, ibique Euchariſtiam præſentibus datam, ad abſentes verò miſſam. Cæterùm

rùm ibidem observat illos solùm fideles Eucharistiæ participes fieri debere, qui susceptâ Christianæ fidei veritate & regenerationis lavacro, *consentaneam Christi præceptionibus vitam agunt.* Quod utique non præstant qui repetitis peccatis mortalibus Baptismi innocentiam commaculant. Unde illud observandum est, quod dum Concilia & Patres ad Eucharistiam frequentandam hortantur, ea potissimùm ratione utuntur, ut fideles in accepta gratia proficiant, & in via Dei progrediantur, non regrediantur; non verò ut per cibum illum in viam Dei ingrediamur: supponunt enim Eucharistiâ sæpe utentes jam perfectionis viam ingressos ad Evangelicæ sanctitatis perfectionem anhelare.

Unde mos iste communicandi ab Apostolis primisque Christianis inchoatus S. Cypriani temporibus in Africa viguit, ut *lib. de oratione*, verbis istis significat: *Hunc autem panem dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus*, &c. Ætate etiam Augustini perseverasse morem illum indicat Doctor sanctus epist.118. cap. 3. Quem locum infrà referemus. Ubi supponit bonum Christianum, id est à peccatis mortalibus liberum, & ad Evangelii leges vitam suam librantem, si saluberrimum Sacramentum honorare contendit, posse quotidie, vel certè frequenter cœlestem Eucharistiæ cibum accipere. Testatur etiam B.Hieronymus *epist.*28. ad Lucinium, Romæ & in Hispania quotidianæ Communionis usum sua ætate viguisse. S. quoque Ambrosius ultimis libri quarti de Sacramentis capitibus eandem con-

ſuetudinem Mediolani fuiſſe retentam affirmat, quam tamen in Oriente dudum deſiiſſe ſignificat *lib.* 5. *cap. ultimo*, his verbis : *Si quotidianus eſt panis, quare poſt annum illum ſumis, quemadmodum Græci facere conſueverunt ?* Denique S.Gregorius *hom.* 27. *in Evangelia*, laudat Caſſium Narnienſem Epiſcopum, quòd penè nullus vitæ ejus dies abſcederet, *quo non omnipotenti Deo hoſtiam placationis immolaret.* Sed ſtatim obſervat Epiſcopi illius vitam *cum ſacrificio concordare; nam cuncta quæ habebat in eleemoſynas tribuens, cùm ad horam ſacrificii veniſſet, totus in lacrymis defluens, ſemetipſum cum magna cordis contritione mactabat.*

Ex quo autem deſierunt Fideles diebus ſingulis Chriſti menſam adire, alii rariùs, frequentiùs alii Communionem uſurparunt. Nam ut Baſilius *epiſt.* 289. author eſt, quater ſingulis ſeptimanis nonnulli communicabant, Dominico die, feria quarta, in paraſceve, & Sabbatho; ſed & per dies etiam alios, ſi Martyris alicujus memoria celebraretur. Chryſoſtomus etiam *hom.*61. *ad populum Antioch.* & *hom.* 3. *in epiſt. ad Hebræos*, quorundam mentionem facit, qui in Epiphania, Quadrageſima, aliiſque diebus ad Dominicam menſam cœleſti cibo reficiendi accedebant; quanvis, ut ibidem ait, tempus dignos accedere non faciat, *ſed animæ ſinceritas & puritas. Multi*, addit *hom.* 47. *in epiſt. ad Hebr.* hujus ſacrificii *ſemel toto anno ſunt participes, alii autem bis, alii verò ſæpe.* Omnes tamen monet ſolos illos eſſe in Euchariſtiam recipiendam idoneos, qui *cum munda conſcientia, cum mundo corde, cum vita quæ nulli affinis eſt reprehenſioni accedunt. Qui ſunt hujuſmodi,*

ſemper

semper accedant ; qui non sunt ejusmodi , nec semel quidem. Sed de hoc illustri testimonio inferiùs.

Hinc Patres Christianos legitimè dispositos ad frequentem Communionem hortati sunt, minùs verò dispositos ut sese ad Eucharistiam crebrò percipiendam dignè pararent. Patet ex verbis Ambrosii suprà memoratis, quibus adde Chrysostomum hom.61. ad populum Antiochenum : *In aliis quidem temporibus*, inquit, *cùm pueri frequenter sitis , non acceditis : in Pascha verò licèt sit aliquid à vobis patratum , acceditis. O consuetudinem ! ô præsumptionem ! Sacrificium frustra quotidianum , in cassum assistimus Altari , nullus cui hoc communicetur. Et non ut temerè communicemini dico , sed ut vos dignos reddatis.*

Eadem fuit sequentibus sæculis Ecclesiæ sententia. *Admonendus est populus*, inquiebat circa nonum sæculum Theodulphus Aurelianensis in sua epistola , cap. 44. *ut ad sacrosanctum Sacramentum corporis & sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat , nec ab hoc nimium abstineat , sed cum omni diligentia eligat tempus , quando aliquandiu ab opere conjugali abstineat , ut vitiis se purget , virtutibus exornet , eleemosynis & orationibus insistat , & sic ad tantum Sacramentum accedat ; quia sicut periculosum est impurum quemquem ad tantum Sacramentum accedere : ita etiam periculosum est prolixo tempore abstinere.* Idem clarebit ex Petro Blesensi , S. Thoma , aliisque deinde Theologis posteà referendis. Unde Concilium Tridentinum *sess.22. cap.* 6. sic habet : *Optaret quidem sancta Synodus , ut in singulis Missis fideles astantes*

astantes, non solùm spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicare. Optaret, inquam, modò fideles eâ essent dispositione instructi, quæ tanta mysteria decet, ut ex capite præcedenti satis claret, magisque ex dicendis clarebit.

Itaque nullus pius est, nullusque Catholicus, qui Communione dignos à Communione deterreat, quique ad Communionis celebritatem non omnes stimulet & accendat, qui eâ puritate animi, eâ virtutis constantiâ, vitæque ad Evangelium exactæ laude præditi sint, ut ad tantam Christi consuetudinem aspirare meritò possint.

REGULA II.

Christiani post amissam Baptismatis innocentiam, ii præsertim qui in peccata mortalia iteratis lapsibus recidunt, non debent ante actos dignos laboriosæ pœnitentiæ fructus ad Communionem accedere.

Dicimus itaque peccatores à sanctitate Christianæ vitæ lapsos, peccata præsertim mortalia frequentantes, non continuò ad frequentem Communionem recipiendos esse, ut inolita sua vitia & crimina penè fragrantia & adhuc fumantia in Sacerdotis sinum confessio-

ne effuderint. Ita enim perpetua Sanctorum Patrum, constansque traditio docet.

Mens Dionysii, Basilii, & Cypriani aperitur.

In primis S. Dionysius *lib. de Ecclesiast. hierarch.cap.3.* tradit hunc suâ ætate fuisse Ecclesiæ morem, ut Evangelio pronuntiato, lectisque Scripturis, qui ad Eucharistiam percipiendam non erant idonei foras pellerentur : quinam autem essent illi minùs idonei, his verbis declarat : *Excluduntur à templo Dei & sacrificio, à cujus sublimi & divina excelsitate nimium absunt, primùm qui mysteriis nondum initiati eorum omninò expertes sunt.* Id est catechumeni, qui Baptismum Sacramentorum omnium januam non receperunt. *Deinde qui à sanctitate vitæ desciverunt.* Postquam verò idem dixit de energumenis ad diaboli terriculamenta facilè commoveri solitis, & ab invicta animi ad res divinas sese applicandi virtute desertos, addit: *Præterea qui à deteriore quidem vita jam discesserunt, sed animos à pristinæ impuritatis phantasmatis nondum satis expurgatos gerunt habitu amoreque Dei purissimo ac simplici. Denique qui nondum soli Deo unicè adhærent, quique, ut Scripturæ more loquar, nondum omninò irreprehensibiles sunt, atque immaculati.* Si Magno Dionysio authore & teste tremendorum mysteriorum ne quidem inspectione dignandi sunt, qui vel baptismalem integritatem lethali vulnere corruperunt, vel qui à deteriore quidem vita discedentes, nondum animos à pristinæ impuritatis phantasmatis expurgarunt, nondumque

que soli Deo irreprehensibiles omninò & immaculati adhærent ; profectò haud probasset Dionysius peccata mortalia frequentantes ad frequentem Communionem propelli.

Viguit quidem in Ecclesia primitiva Eucharistiæ frequentandæ mos ; sed usus ille præclarum compositi & expurgati, vel labis puri animi apparatum in frequentiùs adeuntibus supponebat : alii verò ad cœlestem mensam non solùm non accersebantur, sed ne quidem eis mysteriorum celebrationi interesse concedebatur. Unde eâ sanctissimâ disciplinâ abuti non licet, ad eos Altaribus passim admovendos, qui beatis illis temporibus nec templi ingressu, nec mysteriorum aspectu dignati fuissent. Frequentem Communionem semper probavit, semper suasit Ecclesia : at promiscuè & indiscriminatim ad cibum illum divinum omnes seu nocentes, seu innocentes non admisit tamen. Veris Christianæ vitæ cultoribus & animabus puris frequentiorem Communionem multùm afferre fructus Ecclesia semper credidit ; sanctum verò dandum canibus, margaritas ante porcos projiciendas, & sanctissimum Sacramentum in peccata mortifera relapsis statim ut è cœno emergunt donandum nunquam existimavit.

Idem etiam Magnus Basilius verbis luculentissimis docuit. Etenim *lib. 7. de Baptismo, cap. 3.* eo sensu ait Christum Dominum nobis corpus suum manducandum præcepisse in perpetuam mortis suæ commemorationem : *Quia scilicet nunquam veriùs mortis Christi memoriam recolimus, quàm cùm juxta eundem Apostolum recogitamus illum unum pro nobis omnibus mor-*

tuum, ut qui vivunt jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est: atque adeo nos erga mortem ipsius religiosos ac memores præstandos vitæ nostræ castitate ac sanctimoniâ, quam qui non habet, & ad sancta nihilominus accedit, horrendam sibi damnationem acquirit. Et postea subdit, *eum contristare Spiritum sanctum, qui charitatem non habens quæ urget nos ut illi soli vivamus qui pro nobis mortuus est, ad Eucharistiam tamen accedere non veretur.*

Denique sic concludit: *Oportet ut quisquis accedit ad corpus & sanguinem Domini in commemorationem ejus qui pro nobis mortuus est ac resurrexit, non solùm purus sit ab omni inquinamento carnis & spiritus, ne judicium sibi manducet & bibat; verùm etiam apertè palamque ostendat se memoriam ejus recolere, qui pro nobis mortuus est ac resurrexit, exhibendo se mortuum quidem peccato, mundo, ac sibi, viventem autem Deo in Christo Iesu Domino nostro.* Ergo S. Basilio teste peccatores etiam post nudam peccatorum confessionem non sunt evestigiò ad cœlestem mensam accersendi, si nondum ab omni carnis & spiritus inquinamento mundati sint; si peccato se mortuos manifestis indiciis & bonorum operum testimoniis non demonstrant, sique peccandi radices diu inolitas etiamnum viventes ac vigentes habent. Idem repetit in Moralibus, *regulâ* 80. *cap.* 22. ubi ait manducantem corpus Christi, & sanguinem bibentem debere *ab omni inquinamento carnis & spiritus mundari, perficere sanctimoniam in timore Dei & charitate Christi, neque habere maculam aut rugam, aut aliquid ejusmodi, sed esse sanctum & immaculatum.*

Eandem

Eandem doctrinam perſpicuè expreſſit Glorioſus Martyr Cyprianus, incitata & vehementi in eos oratione in tractatu de lapſis invehens, qui ſæviente perſequutione lapſi nondum per aſperam & diuturnam pœnitentiam juſtitiâ Dei pacatâ ad Sacramentorum uſum admitti poſtulabant: *Emerſit*, inquit, *Fratres dilectiſſimi, novum genus cladis; & quaſi parum procella perſequutionis ſævierit, acceſſit ad cumulum ſub miſericordiæ titulo malum fallens & blanda pernicies. Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem temeritate quorundam laxatur incautis Communicatio. Irrita & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quærunt ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam. Operiuntur morientium vulnera, & plaga lethalis altis & profundis viſceribus infixa diſſimulato dolore contegitur. Perſequutio eſt hæc alia, & alia tentatio, per quam ſubtilis inimicus impugnandis adhuc lapſis occultâ populatione graſſatur, ut lamentatio conquieſcat, ut dolor ſileat, ut delicti memoria evaneſcat, ut comprimatur pectorum gemitus, ſtatuatur fletus oculorum, nec Dominum graviter offenſum longâ & plenâ pœnitentiâ deprecetur, cùm ſcriptum ſit: Memento unde cecideris, & age pœnitentiam.*

Hinc idem ſanctus pane cœleſti, quotidiano & ſuperſubſtantiali frequenter paſcendos *tract. de oration. Dominica* ait, qui in Chriſto ſunt, vivunt, ac manent, quíve mortiferis peccatis à Chriſto non ſeparantur; ideoque petunt panem illum quotidianum, ne aliquo delicto à cœleſti pane prohibeantur. Cui conſonans Auguſtinus homilia 42. *Ergo panem noſtrum quo-*

tidianum da nobis hodie, inquit, *quid est? Sic vivamus, ut ab Altari tuo non séparemur.* Et immediatè antè: *Pro se rogant, ut bona faciant, ut in bonitate & fide, & vita bona perseverent: hoc optant, hoc orant; quia qui non perseverant in bona vita, separabuntur ab illo pane.*

Ambrosii, Augustini, & Chrysostomi luculenta proferuntur testimonia.

Idem docet Ambrosius in libris de pœnitentia adversùs Novatianorum lapsis omnem veniæ & sumendæ unquam Eucharistiæ spem intercludentium crudelitatem conscriptis, in quibus licèt magis in benignitatem quàm severitatem à dura illorum hæreticorum inhumanitate deflexurus propendeat, nihilominus tamen Ecclesiasticæ disciplinæ rigorem ullâ falsâ indulgentiâ & verâ crudelitate, quâ vitia foventur, infringi non sinit his verbis lib.2. cap.9. *Nonnulli ideo poscunt pœnitentiam, ut statim sibi reddi Communionem velint. Hi non tam se solvere cupiunt, quàm Sacerdotem ligare; suam enim conscientiam non exuunt, Sacerdotis induunt.* Ne verò dicatur S.Patrem de peccatoribus publicis duntaxat sermonem habere, accipe verba clarissima, quibus *lib.*1. *cap.*16. hoc effugium præclusit: *Si quis igitur occulta crimina habens, propter Christum tamen studiosè pœnitentiam egerit, quomodo istic recipit, si ei Communio non refunditur? Volo veniam reus speret, petat eam lacrymis, petat gemitibus, petat populi potius fletibus; ut ignoscatur obsecret, & cùm secundò & tertiò fuerit dilata ejus Communio, credat remissiùs se supplicasse, fletus augeat,*

geat, miserabilior postea revertatur, teneat pedes brachiis, osculetur osculis, lavet fletibus, nec dimittat, ut de ipso dicat Dominus Iesus: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Idem præclarè docet serm. Dominicæ 4. Adventus: *Mutet ergo vitam, qui vult accipere vitam; nam si non mutat vitam ad judicium, accipiet vitam, & magis ex ipsa corrumpitur, quàm sanetur; magis occiditur, quàm vivificetur.* Sed apertissimè, & juxta pulcherrimè *in Psalmum* 128. idem docet & probat his verbis: *In ipsa Ecclesia, ubi maximè misereri decet, teneri quam maximè debet forma justitiæ, ne quis à Communionis consortio abstentus brevi lacrymulâ atque ad tempus paratâ, vel etiam uberioribus fletibus Communionem, quam pluribus debet postulare temporibus, facilitate Sacerdotis extorqueat. Nonne cùm uni indulget indigno, plurimos facit ad prolapsionis contagium provocari? Facilitas enim veniæ incentivum tribuit delinquendi.*

Id ipsum docuit Augustinus *epist.* 118. ubi duorum piè viventium hominum de Eucharistiæ usu controversiam refert; ubi licèt duas de percipienda frequenter Eucharistia dissidentes sententias in medium adducat, supponit tamen totam illam controversiam controversiæque concordiam illos solùm attingere, ad eosque duntaxat pertinere, qui religionem vitâ factisque decorantes fidem spe roborant, spem charitate alunt, qui vel Zacchæi sacrâ fame ad Eucharistiam accedere avent, vel religioso Centurionis pavore ad eam se sistere verentur. *Neuter*, inquit, *eorum exhonorat corpus & sanguinem Domini, si saluberrimum Sacra-*

mentum certatim honorare contendunt. Neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam eorum se alteri præposuit, Zacchæus & ille Centurio; cùm alter eorum gaudens in domum suam susceperit Dominum, alter dixerit: Non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Ambo Salvatorem honorificantes diverso & quasi contrario modo; ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consequuti. Supponit etiam tanquam rem inter fideles suo tempore exploratissimam, & à nemine in dubium revocatam, Eucharistiæ usum ob peccata lethifera, quæ uno ictu animam perimunt, esse differendum. *Quæsieris, quare?* inquit cum prima sententia. *Quoniam eligendi sunt dies, quibus puriùs homo continentiusque accedat, quo ad tantum Sacramentum digniùs accedat: qui enim manducaverit indignè, judicium sibi manducat & bibit. ::: Hoc est enim indignè accipere*, inquit cum secunda sententia ex principio utrique communi, & ab omnibus indubitanter admisso, *si eo tempore accipiat, quo debet agere pœnitentiam, non ut arbitrio suo, cùm libet, vel auferat se Communioni, vel reddat.*

Nec obest, quod ibidem ait, quod *si peccata tanta non sunt, ut excommunicandus quisquam homo judicetur, non se debet à quotidiana medicina Dominici corporis separare.* Non obest, inquam, quia non eo modo excommunicationem accepit, quo eam eo tempore accipimus pro censura illa solenni, quæ ab Ecclesia per longas formularum moras gravioribus peccatoribus infligitur. Nam apud Augustinum *excommunicare* idem sonat ac à sacra Communione & Altaribus prohibere; quæ pœna omnibus & singulis mortalibus sceleribus, quæ contra se claudi

claudi faciunt regnum Dei, imponebatur, ut hoc temporario à sacra mensa (quæ est imago cœli, à quo per peccatum mortale homo excluditur) exilio æternum illud à cœlo exilium, quod peccator promeritus est, sibi proponat ac repræsentet, ratus dignissimum se esse qui à cœlesti cibo submoveatur, quique etiam tremendorum mysteriorum aspectu Christi realiter præsentis majestate deterritus recedat.

Idem tradit vir ille divinus *serm. 252. de tempore*, verbis luculentis, quæ inter officium Dedicationis consecravit Ecclesia, & in lectionibus cantanda præcepit: [Ideo fratres charissimi, unusquisque consideret conscientiam suam; „ & quando se aliquo crimine (per crimen verò „ peccatum mortale semper intellexit August.) „ vulneratum esse cognoverit, priùs orationibus, jejuniis vel eleemosynis studeat mundare „ conscientiam suam, & sic Eucharistiam præsumat accipere. Si enim agnoscens reatum „ suum, ipse se à divino Altari subtraxerit, citò „ ad indulgentiam divinæ misericordiæ perveniet. Quia sicut qui se exaltat humiliabitur, ita „ è contrario qui se humiliat exaltabitur. Qui „ enim, sicut dixi, cognoscens reatum suum ipse „ se humiliter ab altari Ecclesiæ pro emendatione vitæ removere voluerit, ab æterno illo „ & cœlesti convivio excommunicari penitus „ non timebit.] Sed nihil verbis illis apertius, „ quæ habet tractatu 26. in Joan. [O Sacramentum pietatis! ô signum unitatis! ô vinculum charitatis! Qui vult vivere, habet ubi „ vivat, habet unde vivat. Accedat, credat, incorporetur ut vivificetur. Non abhorreat à „ compage membrorum: non sit putre mem-

,, brum quod resecari mereatur ; non sit distor-
,, tum, de quo erubescatur. Sit pulchrum, sit
,, aptum, sit sanum. Hæreat corpori, vivat Deo
,, de Deo, nunc laboret in terra, ut postea
,, regnet in cœlo.] Quod & infrà verbis luculentissimis confirmat, quæ inter publicas lectiones Octavæ Sanctissimi Sacramenti Ecclesia inseruit.

Idem docuit Joannes Chrysostomus variis locis, qua affectione animi sacra adeunda Communio sit explanans; homilia enim 24. *in c.10. 1. ad Cor.* postquam aurea sua eloquentia dixit, *famem esse ac mortem mystici illius convivii communicatione non frui, mensam illam esse animæ nostræ robur, mentis cum Deo vinculum, fiduciæ nostræ firmamentum, spem, salutem, lucem denique ac vitam nostram : nos si sacrificii hujus participes è vita excesserimus, magna cum fiducia cœli atria sacra ingressuros, quibusdam quasi aureis armis septos undequaque ac communitos* : quin tanti mysterii virtute terram in cœlum converti; siquidem quod in cœlis pretiosissimum est, maximéque venerandum, Angelorum scilicet omnium Regis ac Domini corpus nobis videndum exhibeat; neque videndum modò, sed etiam contrectandum ac degustandum : subdit tamen adeundam esse Eucharistiam *non sine fervore & inflammata atque ignita charitate ; ne in supplicium incurramus. Ut sacro quodam horrore perfundamur, & reverentiam multò majorem hic exhibeamus, quàm cùm Magi procidentes Christum adoraverunt : ne si temerè & inconsideratè accesserimus, carbones ignis super caput nostrum congeramus.* Hinc monet, *ne nobis ipsis per impudentiam mortem consciscamus,*

conſciſcamus, atque ut non niſi tremebundi ac puriſſimi cœleſti illi menſæ accumbamus. Et rationem ſubjungit: *Chriſtus aquilas vocat eos qui ad corpus ſuum conveniunt*, juxta illud Evangelii oraculum, *ubi corpus, ibi congregabuntur & aquilæ:* ut oſtendatur hujuſmodi animas ſublimes & in cœlum erectas eſſe oportere, quæ nullum cum terra commercium habeant, neque deorſum trahantur aut repant rerum creatarum cupiditate illectæ; ſed, quæ indeſinenter ſurſum evolent, ipſumque juſtitiæ Solem acutis ac perſpicacibus mentis oculis intueantur. *Hæc enim menſa aquilarum eſt, non graculorum.*

Præclara etiam in hanc rem verba habet *homil.3. in cap.1. epiſt. ad Epheſ.* ubi poſtquam S. Doctor pravam ac perverſam eorum negligentiam coarguit, qui myſteriorum contemptu & incuria ſalutis perrarò & ferè nunquam ad ſacram menſam accederent, dicatque: *Fruſtra eſt quotidianum ſacrificium, fruſtra adſtamus altari, nemo eſt qui participet*; non omnes tamen paſſim, promiſcuè, & ſine delectu in ſa-
„ cram menſam propellit: [Hæc non eò dico,
„ (ſubdit S.Archiepiſcopus poſt verba relata) ut
„ participetis quocumque modo, ſed ut vos dig-
„ nos præſtetis. ::: Audis Diaconum ſtantem &
„ proclamantem: Exeant quotquot ſunt in pœ-
„ nitentia. Si ex iis es, non debes participare.
„ Multos video (proſequitur idem S.Doctor in
„ eadem homilia) qui corpus Chriſti accipiunt
„ temerè & perfunctoriè, ideoque eo potiùs
„ quod in uſum ac legem quandam videatur
„ abiiſſe, quàm quod judicio & ratione ducan-
„ tur. Si Quadrageſimæ tempus inſtet, „ aut

„ Epiphaniæ celebritas, qualeſcumque tandem „ illi fuerint, Sacramentorum participes fieri „ volunt: at certè temporis ratio tempeſtivum „ ad ea acceſſum non facit. Neque enim Quadrageſimæ, neque Epiphaniæ dies nobis conferunt ut dignè accedamus; ſed animæ integritas, atque innocentia. Hæc ſi adſit, ſemper „ accedito; ſi abſit, nunquam. Cogita quantam adhibebant diligentiam ac reverentiam, „ qui ad veteris ſacrificii victimas participandas ſe accingebant; quanto conatu ac ſtudio „ omnia agebant, ut omni ex parte puri ac mundi accederent. Tu verò qui hoſtiam attingis, „ quam vel ipſi tremebundi ac ſtupentes Angeli „ venerantur, nihil aliud curas, nihil aliud obſervas, quàm ſtata temporum feſtorumque „ recurrentium intervalla. Intuere vaſa ipſa lota & terſa quanto nitore fulgeant. Atqui his „ longè nitidiores oportet eſſe animas noſtras, „ longè ſanctiores & ſplendidiores. Illa enim „ nonniſi noſtrâ causâ tanto ſtudio adornantur.]

Sed nihil illuſtrius, nihil expreſſius afferri poteſt iis, quæ idem Pater divinitus ſibi tradita illâ cœleſti eloquentiâ fundit homilia 17. in „ epiſtolam ad Hebr. [Sed quoniam ſacrificii „ mentio incidit (verba ſunt ejus) vobis qui „ initiati eſtis pauca dicere cupio; pauca quidem, ſi verba numerentur, ſed præclara ac „ maxima, ſi utilitas ac pondus attendatur. Neque enim dicta noſtra, ſed Spiritus ſancti dictata ſunt. Quid igitur illud eſt? Multi ſemel „ in anno ſacrificii hujus participes fiunt, alii „ bis, alii ſæpiùs. Ad hos ergo omnes mea „ convertitur oratio; nec ſolùm ad eos qui hîc
adſtant

„ adſtant, ſed ad eos etiam, qui in eremo de-
„ gùnt; quippe qui ſemel tantùm in anno, ple-
„ rumque etiam poſt duos annos ſacra Com-
„ munione impartiuntur. Quos igitur potiſſi-
„ mùm laudabimus? An qui ſemel, an qui fre-
„ quentiùs, an qui rariùs Communionem
„ adeunt? Neque hos, neque illos; ſed eos de-
„ mùm qui cum puræ mentis conſcientia, qui
„ mundo corde, ac vitâ integrâ atque inculpa-
„ tâ Chriſti corpore reficiuntur. Tales ſemper
„ accedant; cæteri nec ſemel accedant. Quid
„ ita? Quia judicium ſibi ſumunt, & condem-
„ nationem, & pœnam, & ſupplicium. Quod
„ ſanè mirum videri non debet: nam quemad-
„ modum alimentum quod naturâ ſuâ nutrien-
„ di vim obtinet, ſi in ventriculum nauſeantem
„ atque impurum ingeſtum fuerit, ipſum gra-
„ vat, damnis auget, atque adeo invecta mul-
„ tiplici corruptela morbos creat: idem quo-
„ que iis accidit, qui malè affecto animo tre-
„ menda illa perinde ac veneranda Sacramenta
„ manducant.]

Quid illis verbis planius, quid luculentius ad eos arcendos ab Altaribus qui non ſe arcent à criminibus, quique cordis puritatem & inculpatæ vitæ integritatem ſacræ menſæ non afferunt? Quid illis porrò vocibus vel peccatoribus terribilius, vel cœleſti cibo atque ipſa Chryſoſtomi ſanctitate dignius? Quid demùm illis magis retinendum, quæ non tanquam dicta ſua, ſed tanquam Spiritus ſancti dictata pronuntiat? Hinc homilia de filio Prodigo, quæ habetur tomo 6. peccatores Chriſti ſanguinis per peccata mortalia conculcati ſibi conſcios temporariâ ab Euchariſtia ſeceſſione, & ſacræ

Commu

Communionis dilatione, ut interim pœnitentiæ laboribus peccata eluant sua, sese ad cœlestem cibum præparare vult; expendens enim illam filii Prodigi pœnitentis & revertentis vocem, *Iam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenariis tuis*; sic peccatorem conversum loquentem inducit: [Ne me „ abigas ab aula tua, Domine, ut ne rursum „ me inventum hostis errantem velut capti„ vum abducat. Neque me ad tremendam & „ mysticam mensam accedere compellas. Non „ enim ausim impuris oculis Sancta Sanctorum „ intueri. Patere me tantùm cum catechume„ nis in ima Ecclesiæ parte ad fores consistere, „ vt mysteria contemplans quæ in ea celebran„ tur, eorum rursus particeps sensim fieri con„ cupiscam; ut sacris verbi divini laticibus per„ fusus sordes abstergam, quas aures meæ „ spurcarum cantilenarum auditâ turpitudine „ contraxerunt; ut cùm margaritas tuas à san„ ctis viris piè rapi videro, ego quoque tanti „ muneris susceptione dignas manus habere „ studeam.]

Celebris Gennadii locus producitur.

Idem quoque tradit author libri de dogmatibus Ecclesiasticis, Augustino perperam attributi, & Gennadio verè asserti. Sic enim habet: „ cap. 53. [Quotidie Eucharistiam percipere „ nec laudo, nec reprehendo. Omnibus tamen „ Dominicis diebus communicandum suadeo „ & hortor; si tamen mens sine affectu peccan„ di sit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari magis dico Eucharistiæ perceptione

ceptione, quàm purificari. Et ideo quanvis peccator mordeatur, peccandi de cætero non habeat voluntatem, & communicaturus satisfaciat lacrymis, & orationibus, & confidens de Domini miseratione, qui peccata piæ confessioni donare consuevit, accedat ad Eucharistiam intrepidus & securus. Sed hoc de illo dico, quem capitalia & mortalia peccata non gravant. Nam quem mortalia crimina post Baptismum commissa premunt, hortor priùs publicâ pœnitentiâ satisfacere, & ita Sacerdotis judicio reconciliatum Communioni sociari, si vult non ad judicium & condemnationem sui Eucharistiam percipere. Sed & secretâ satisfactione solvi crimina non negamus, sed mutato priùs sæculari habitu, confesso religionis studio per vitæ correctionem, & jugi, imò perpetuo luctu, miserante Deo; ita duntaxat ut, contraria pro his quæ pœnitet agat, & Eucharistiam omnibus Dominicis diebus supplex & submissus usque ad mortem percipiat.]

Quo in testimonio ponderandum est primùm, Gennadium quotidianam justorum Communionem nec laudare, nec reprehendere; quia etsi aliquibus pietate & charitate rarâ præditis, putà B. Theresiæ prosit quotidianus usus, multis tamen aliis divinorum reverentiam minuit, & in vita spirituali sæpe illud experiri est, quod apud Philosophos pervulgatum est: *Ab assuetis non fit passio.* Maxima etiam Dei benignitatis & potentiæ opera, teste Augustino, usu vilescere solent. Unde nec laudatur ille mos non omnibus utilis, nec reprehenditur,

nadio datæ, & peccatoribus factæ consimile omnino est consilium & præceptum Stephani Papæ ad Aistulphum virum nobilem, qui nono sæculo vivebat. Cùm enim vir ille uxorem zelotypiâ percitus occidisset, imposuit illi supremus Antistes, vel ut in Monasterium sub Abbatis obedientia totâ vitâ subjiciendus secederet, vel in jejuniis, vigiliis, orationibus & eleemosynis omni tempore perseverans, in Ecclesia segregatus ab aliis Christianis post ostium & postes humiliter se reponeret, & ingredientium & egredientium orationibus se suppliciter commendaret, Communione corporis Domini totâ vitâ privandus, & in die duntaxat exitus per veniam & indulgentiam reficiendus, addens se remissiùs cum eo agere, ut refert Gratianus 33.*quæst*.2.*cap*.8. & Burch. *lib*.6.*cap*.40.& Ivo *part*.8.*cap*.126. Ex quo decreto in Sanctorum Canonum corpus inserto videant Rectores animarum & discant, non peccatores crudeli negligentiâ occidere, sed clementi severitate curare.

Ponderandum 4. illos solùm ad sacram Communionem octavo quoque die adeundam hortari oportere, qui & commissa peccata venialia lacrymis & orationibus abstergunt, & quorum voluntas peccatis venialibus affectu non adhæret; quia licèt peccatis venialibus justi carere prorsus non possint, ipso cum tamen affectu & amore carere omninò possunt. Quo affectu si implicentur accedentes ad Eucharistiam, tum *Eucharistiæ perceptione*, inquit, *mens gravatur magis quàm purificatur*. Quod & S.Franciscus Salesius suo posteà loco referendus disertissimè docuit & ex professo explicuit.

Eadem

Eadem regula Hieronymi, Theodoreti, & Magni Gregorii testimoniis communitur.

Hieronymus explicans illud Zachariæ cap. 9. *Frumentum electorum, & vinum germinans virgines*, sic ait: *Hunc panem iis comedendum, qui in Christo robusti sunt; bibendumque hunc vinum ab his virginibus, quæ sunt sanctæ & corpore & spiritu, ut inebriatæ atque gaudentes sequantur Ecclesiam, & dicatur eis: Adducentur Regi virgines post eam.* Quin non solùm docet vitæ innocentiam Eucharistiæ sumptionem antecedere, sed etiam subsequi oportere. Interpretatus enim hæc Psalmi 77. verba, *Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos*, sic fatur: *Hæc de his, qui Deum post acceptum manna dereliquerunt. Nam & nunc in Ecclesia si quis carne & sanguine Christi reficitur & declinat ad vitia, noverit Dei judicium imminere, sicut Paulus Apostolus ait: Qui acceperit corpus & sanguinem Christi indignè, judicium sibi sumit & bibit.*

Ejusdem sententiæ fuit Theodoretus variis in locis, sed nominatim *in cap. 5. Canticorum*, ubi expendens hæc verba, *Comedite propinqui mei, & bibite, & inebriamini fratres mei*, sic habet: *Illius propinqui perfecti sunt, qui ejus imaginem inviolatam & incorruptam servant, quique ipsi uniri summoperè exoptant. Iis verò non ut bibant modò, verùm etiam ut inebrientur imperat.* Quibus verbis inviolatam vitæ sanctimoniam in Baptismate infusam, vel constanti

ſtanti pœnitentis vitæ infirmitate reparatam unam eſſe ad Euchariſtiam dignè ſuſcipiendam diſpoſitionem atteſtatur.

Magnus etiam Gregorius *lib.2.in cap.1.lib.1. Regum*, ejuſdem eſt doctrinæ his verbis aſſertor; exponens namque illud Cantici Annæ, *Repleti priùs pro panibus ſe locaverunt, & famelici ſaturati ſunt*, ſic inquit: [Non ſaturantur niſi famelici; quia à vitiis perfectè jejunantes divina Sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis. Et quia ſine peccato electi etiam viri eſſe non poſſunt, quid reſtat, niſi ut à peccatis, quibus eos humana fragilitas maculare non deſinit, evacuari quotidie conentur? Nam qui quotidie non exhaurit quod delinquit, etſi minima ſunt peccata quæ congerit, paulatim anima repletur, atque ei meritò auferunt fructum internæ ſaturitatis. Hac repletione nos evacuare Paulus inſinuans ait: Probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Quid enim eſt hoc loco probare, niſi evacuatâ peccatorum nequitiâ ſe probatum ad Dominicam menſam & purum exhibere? De repletis etiam ſubdit: Qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit. Qui ergo quotidie delinquimus, quotidie ad pœnitentiæ lamenta curramus; quia ipſa ſola virtus eſt quæ evacuat quod in ventre animæ culpa coadunat. Et tunc verè famelici ſaturantur, quia quo ſtudioſiùs mundamur lamento pœnitentiæ, eo uberiorem divinæ gratiæ fructum recipimus in ſpiritali refectione.] Vides qualem quotidianæ pœnitentiæ fervorem etiam in juſtis ſola duntaxat venialia admittentibus peccata ad

ad Euchariftiam fufcipiendam defideret Magnus Gregorius, quia ei auferetur fructus internæ faturitatis, qui quotidie non exhaurit quod delinquit, etfi minima funt peccata quæ congerit.

Beati, Bernardi authoritate eadem regula firmatur.

Idem tanquam certum & exploratum tradit D.Bernardus,vel quifquis alius eft author libri de modo vivendi, *cap.* 28. his verbis: [Qui „ Chrifti corpus vult accipere, priùs ftudeat „ in Chrifti fide & dilectione manere. Hinc eft „ quod ait Dominus in Evangelio: Qui man„ ducat carnem meam, & bibit fanguinem „ meum, in me manet, & ego in eo. Ac fi dice„ ret: Ille in me manet, qui in bonis operibus „ voluntatem meam adimplet. Alioquin nifi „ priùs maneat in me per fidem & bonam ope„ rationem, & ego in eo, carnem meam man„ ducare (citra peccatum & facrilegium fcili„ cet) non poteft, nec fanguinem bibere.] At quomodo in Chrifto manet, vel in ipfo permanet Chriftus, qui nullam habet in folida pietate ftabilitatem? Vox illa, *Manet*, firmitatem & conftantiam in Scripturis fignificat. Unde Paulus *Hebr.* 13. peregrinationis noftræ fluxum expofiturus ait: *Non habemus hic manentem civitatem, fed futuram inquirimus.* Et divinus Præcurfor *Ioan.* 3. iram Dei incredulis perpetuò adhæfuram comminatus, ait: *Qui incredulus eft Filio, non videbit vitam, fed ira Dei manet fuper eum.* Ergo illi duntaxat dignè communicant, qui bonorum operum exercitatione

tione ſtabilem & firmam in Chriſto permanſionem aſſequuti ſunt. *Signum*, inquit Auguſtinus tract. 27. in Joan. *quod quis tunc panem manducavit* (quo nimirum modo manducare Chriſtus voluit, & eſt manducantibus proficuum) *hoc eſſe, ſi manet, & manetur; ſi habitat, & inhabitatur; ſi hæret, & non deſeratur.* Ergo vice verſa, ſignum quod quis tunc panem dignè non manducavit, hoc eſt, ſi temporaria & momentanea ſit in Chriſto commoratio, ſi inanis converſio, ſi levis & volatica pœnitentia, ex qua nihil ſolidi perpetuique fructus redundet, quámve ſuſceptæ Chriſtianæ vitæ deſertio comitetur.

Rurſum in aliis ſuis indubitatis operibus eandem veritatem tradit, ut egregiè illuſtrat Doctor Mellifluus. Etenim, *ſerm.* 28. *de diverſis*, ſic fatur. [Quid iſtos agere dixerim, qui „ ſcurrilitates, detractiones, jactantiæ & impa„ tientiæ verba non reputant; & cum his quaſi „ gens quæ fecerit juſtitiam accedunt liberè ad „ Eccleſiam, & ne ipſo quidem tremendo An„ gelis participare verentur Dominici corporis „ Sacramento? Quid, inquam, iſtos aliud age„ re dixerim, quàm ſecuros jam de gratia Do„ mini ſui fiducialiter de ea, quam longo tem„ pore promeruerint, familiaritate præſume„ re?] Vides peccata frequentantes ſacram frequentare menſam non oportere, eoſque qui piam & Chriſtianam vitam agere non ſtudent, ſed ſcurrilitati, jactantiæ, detractioni, aliiſque peccatis liberè indulgent, Communionum crebritate magis magiſque cæcari atque obdurari. Quod author operis de imitatione Chriſti *lib.* 4. *cap.* 1. his verbis deplorat: ***Heu cæcitas & duritia***

cordis

cordis humani! tam ineffabile donum non ſemper attendere, & ex quotidiano eſu etiam ad inadvertentiam defluere. Ergo explorandæ ſunt, factiſque pronuntiantibus probandæ vires noſtræ, ne frequentior quàm par ſit Communio nos refrigeret, non incendat igne illo divino, quem Chriſtus mittere in terram venit.

Sed longè præclariſſimus ejuſdem Bernardi locus habetur *ſerm. de B. Magdalena*, ubi duplex quo à Magdalena perfuſus eſt Chriſtus unguentum expendens, & ad mores inflectens, ſic „ait: [Eſt unguentum bonum, quod Maria „ pedibus Salvatoris infudit. Eſt & melius quod „ eadem (ſi tamen eadem) ſuper caput recumbentis „ effudit. Notanda utriuſque differentia, „ & ſecundi ſublimitas attendenda: quoniam „ illud (ſcilicet unguentum pœnitentiæ) eſt „ ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus: & illud „ (ſcilicet Euchariſtia, ut ex contextu liquet) „ ſacrificium laudis quod honorificat Deum. „ Pedes igitur ungimus Salvatoris, cùm de „ peccatis compungimur. Ungimus caput, cùm „ de collatis virtutibus virtutum largitori gratias „ cumulamus. Interſtitii tamen moroſitas „ inter pedes debet eſſe & caput, quia profectò „ difficillimus & præſumptuoſus ſaltus eſt „ à veſtigiis ad verticem Domini tranſvolare. „ Neque enim eadem quæ unxit pedes, unxit „ & caput; cùm illa meretrix nihil horum feciſſe „ legatur, ſecundùm illud: Verte impios, „ & non erunt. Unxit ergo Maria ſanctum Domini „ verticem, profectò jam electa, jam familiaris „ effecta, longéque à peccatricis illius „ obvoluta veſtigiis, quam infelix ille ſeptenarius „ confundebat.

Cernis

Cernis ex hac præclarâ Bernardi oratione, *interstitii morositatem inter sacrificium cordis contribulati, & sacrificium laudis esse debere;* nec post nudam gravium peccatorum confessionem satis quempiam esse paratum, nisi conversionis motum morum emendatio, & digni pœnitentiæ fructus, quibus peccator jam non idem permanet, sed alter evadit, consequantur.

Eandem regulam Sanctus Bonaventura clarissimè docuit & probavit.

Patres SS. Thomas & Bonaventura sequuti sunt. Prioris testimonia nitentissima producemus, ab eoque rationum momenta derivabimus. Posterior verò, nimirum Doctor Seraphicus D.Bonaventura pietate magis & eruditione quàm ætate Sancto Thomæ conterminus sic *in Brevil. part. 6. cap. 9.* luculentissimè scribit:
„ [Quoniam capacitas nostra ad Christum suscipiendum non est in carne, sed in spiritu; non in ventre, sed in mente; & mens Christum non attingit, nisi per cognitionem & amorem, per fidem & charitatem; ita quod fides illuminat ad recognitionem vel recordationem, & charitas inflammat ad devotionem: ideo ad hoc quod aliquis dignè accedat, oportet quod spiritualiter comedat, ut sic Christum per recordationem fidei masticet, & per devotionem amoris suscipiat, per quæ non in se transformet Christum, sed ipse potiùs trajiciatur in ejus mysticum corpus. Proper quod manifestè colligitur, quod qui

tepidè

„ tepidè, indevotè, & inconsideratè accedit, „ judicium sibi manducat & bibit, quia tanto „ Sacramento contumeliam facit. Et ideo con- „ silium est his qui se sentiunt minùs mundos „ mente vel carne, vel etiam indevotos, ut „ differant quousque parati ad esum veri Agni, „ mundi, devoti, & circunspecti accedant.]

Sed longè præclarissimè in hanc rem scripsit S.Bonaventura *in 4.dist.12.part.2. art.1.quæst.2.* his verbis: *Si quæritur, utrum expediat frequentare* (Communionem) *alicui? Dicendum, quod si videat se esse in statu Ecclesiæ primitivæ, laudandum est quotidie communicare; si autem in statu Ecclesiæ finalis, utpote frigidum & tardum, laudandum est quod rarò; si autem in medio modo, medio modo debet se habere: & aliquando debet cessare, ut addiscat revereri; aliquando accedere, ut inflammetur amore; quia tali hospiti debetur honor, debetur & amor; & tunc secundùm illam partem, quâ viderit se magis proficere, ad illud magis declinet, quod homo solùm experientiâ discit. Omnes ergo rationes* (in utramque partem à se initio productæ) *intelliguntur salvâ debitâ præparatione, quæ est in paucissimis ut semper.* Quibus unis verbis & nostram sententiam, & quidquid à multis copiosè disputari solet, brevissimè & solidissimè complexus est.

Sacri

Sacri Tridentini Concilii doctrina eidem regulæ apertissimè favet.

Eandem sententiam non obscurè tradit sacrum Concilium Tridentinum *sess.* 13. *cap.* 8. „ his piissimis verbis : [Paterno affectu admo- „ net S.Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat „ per viscera misericordiæ Dei nostri, ut om- „ nes & singuli, qui Christiano nomine cen- „ sentur, in hoc unitatis signo, in hoc vincu- „ lo charitatis, in hoc concordiæ symbolo „ jam tandem aliquando conveniant & con- „ cordent, memoresque tantæ majestatis, & „ tam eximii amoris Jesu Christi Domini no- „ stri, qui dilectam animam suam in nostræ sa- „ lutis pretium, & carnem suam nobis dedit ad „ manducandum, hæc sacra mysteria Corporis „ & Sanguinis ejus eâ fidei constantiâ & firmi- „ tate, eâ animi devotione ac pietate & cul- „ tu credant, & venerentur, ut panem illum „ supersubstantialem frequenter suscipere pos- „ sint.] Quibus verbis optat quidem sacrosancta Synodus, ut fideles frequenter panem illum suscipere possint ; verùm ad frequentem illam susceptionem fidei constantiam & firmitatem, animi devotionem ac pietatem omninò præcedere oportere constituit.

Simile votum fundit sancta Synodus *sess.* 22. *cap.* 6. his verbis : *Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes non solùm spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quò ad eos sanctissimi hujus Sacrificii fructus ube-*

rior perveniret. Sed illis ipſis verbis quinam ſacramentali Euchariſtiæ perceptione communicare debeant, ſatis declarat, cùm ait illos ea ſacramentali perceptione eſſe dignandos, qui *ſpirituali affectu* Communionis participes eſſe poſſint. Explicaverat autem S.Synodus ſeſſione paulò antè citata, quid ſit ſpiritualis ille affectus, his verbis: *Quoad uſum autem rectè & ſapienter Patres noſtri tres rationes hoc ſanctum Sacramentum accipiendi diſtinxerunt: quoſdam enim docuerunt ſacramentaliter duntaxat id ſumere, ut peccatores; alios tantùm ſpiritualiter, illos nimirum, qui voto propoſitum illum cœleſtem panem edentes, fide viva quæ per dilectionem operatur, fructum ejus & utilitatem ſentiunt.*

Ergo ad Communionem frequentandam fidem vivam quæ per dilectionem operatur, quæque in bonorum frequentia fructum & utilitatem ſanctiſſimi Sacramenti efficit, omninò deſiderat. Quod & capite 7. antecedenti ſacrum Concilium apertè ſignificaverat: [Si „ non decet, inquit, ad ſacras ullas functiones „ quempiam accedere, niſi ſanctè; certè quo „ magis ſanctitas & divinitas cœleſtis hujus Sa„ cramenti viro Chriſtiano comperta eſt, eo „ diligentiùs cavere ille debet, ne abſque mag„ na reverentia & ſanctitate ad id percipien„ dum accedat; præſertim cùm illa plena for„ midinis verba apud Apoſtolum legamus: Qui „ manducat & bibit indignè, judicium ſibi „ manducat & bibit, non dijudicans corpus „ Domini.] Ergo non omnes ex ſacri Concilii mente ad Euchariſtiam frequentandam pro-

pellendi

pellendi sunt, nec canibus ad vomitum peccati mortalis sæpe redeuntibus, & oculis Dei horribilibus filiorum panis sine ullo est delectu prodendus.

Quantùm fuerit hujus doctrinæ æmulator viva antiquæ pietatis imago & nostræ forma S. Carolus Borromæus, luce clarius apparebit dum de Pœnitentia inferiùs differemus.

Sancti Francisci Salesii, & Magistri Avilæ apertis testificationibus eadem regula stabilitur.

Eandem veritatem vir Dei, dilectus Deo & hominibus S. Fanciscus Salesius luculentissimè docuit, & ex professo exposuit ac confirmavit in Philothea sua, *part.2. c.20.* his verbis: „ [Quotidie Euchariſtiam percipere nec lau- „ do, nec reprehendo. Omnibus tamen Do- „ minicis diebus communicandum suadeo & „ hortor; si tamen mens sine affectu peccandi „ sit. Utor ipsis B. Augustini verbis (è libro „ nimirum de Ecclesiasticis dogmatibus, qui „ sub Augustini nomine passim circunfertur) „ quem sequens quotidianam Communionem „ omninò nec laudo, nec vitupero. At cernis „ Philothea D. Augustinum vehementer sua- „ dere atque hortari, ut die quoque Dominico „ Eucharistia percipiatur. Hoc ergo quoad po- „ teris facito. Cùm enim te ab omni tum mor- „ talis, tum venialis peccati studio ac volunta- „ te alienam existimem, eam planè quam re- „ quirit Augustinus animi affectionem & præ- „ parationem es adepta.] Et in fine capitis hanc

regulam statuit omnibus adversariorum effugiis imperviam: *Vt quis octavo quoque die Eucharistiæ Communionem percipiat, ab omni eum mortalis peccati labe, ab omni venialium peccatorum studio ac voluntate immunem esse, ac præterea sacra Eucharistiæ vehementi desiderio flagrare oportet.* Ergo ex mente sanctissimi illius Episcopi ad frequentem Communionem non solùm exigitur immunitas ab omni peccato mortali, sed etiam ab affectu peccatorum venialium. Dico ab affectu; nam ut rectè exponit idem Sanctus ejusdem libri *part.*1.*cap.*22. longè differunt peccatum veniale, & affectus peccati venialis. Venialia peccata omninò vitare nunquam possumus; ipsorum verò affectu & amore carere omninò possumus, si nulli quantumvis levi peccato inhærendi voluntatem foveamus. Exigitur etiam, *ut quis percipiendæ Eucharistiæ vehementi amore flagret*, seu ut ait Divus Bonaventura de profectu Religiosorum cap. 77. ut adsit *inusitatæ devotionis fervor, & intemperata desiderii sitis pro illius susceptione, qui solus sufficit amantis animæ ardorem refrigerare.* Ex quibus patet quàm falsò, quàm immeritò, quàm indignè sanctissimi illius Præsulis purissimâ doctrinâ abutantur, qui consilium ejus de Eucharistia singulis hebdomadis usurpanda à necessaria præparatione ab eodem indicta divellunt & distrahunt, atque ad quosvis promiscuè homines virtute vacuos, & in lethalia sæpe relabentes cibo illo grandium obruendos potiùs quàm fovendos detorquent.

Id ipsum antè docuerat eximiæ sanctitatis Sacerdos à Beato Francisco Salesio, & ab Alfonso Rodriguez non semel laudatus Joannes Avila,

Avila, qui 1. *part. epist.* 65. hactenus stabilitam de frequenti Eucharistiæ usu doctrinam sic
„ egregiè confirmat: [Multùm errant qui so-
„ lam Communionis cupiditatem à consuetu-
„ dine potiùs quàm ratione veriore natam, pro
„ idonea ad Eucharistiam præparatione ha-
„ bent. Quod si præterea dum Christi corpus
„ accipiunt lacrymulam exstillent, magnoperè
„ se profecisse arbitrantur. Verùm eo falluntur,
„ quòd Communionis fructum, quem nullum
„ capiunt, non satis attendunt; neque intelli-
„ gunt unicum probæ Communionis signum
„ animi profectum esse, atque ad pietatem pro-
„ gressionem, quam si assequantur, rectè ad
„ Eucharistiam sæpiùs recurrunt: sin minùs, ab
„ ea debent abscedere. Commonefaciendi sunt,
„ quanti periculi sit ignem divinum sinu colli-
„ gentem non incalescere, pane cœlesti vescen-
„ tem ejus suavitate non imbui, præsentissimâ
„ medicinâ utentem in summa nihilominus
„ ægritudine jacere. Eripiendus illis cibus
„ tanquam inertibus & ignavis, ut tanti boni
„ penuriâ miseros se agnoscentes pluris illud
„ faciant, sibique laboris aliquid & sudoris sub-
„ eundum intelligant, quo ad sacras epulas san-
„ ctiùs se præparent, culpas in quas identidem
„ incurrunt acriùs ulciscantur, earum medici-
„ nam ardentiùs appetant, orationi ac bonis
„ operibus toto pectore instent, ut ita instructi
„ ac præculti cum interiori esurie ad cœlestem
„ panem edendum properent: hic enim cibus,
„ ut ait Augustinus, interioris hominis famem
„ postulat.]

Senonensis & Bituricensis Synodi decretis eadem regula consentanea est.

Eandem purissimam doctrinam variæ Synodi Provinciales docuerunt. Concilium enim Senonense anno 1528. contra nascentem Lutheri hæresim coactum erroribus illius Hæresiarchæ hunc accenset: *Nihil conducit ad susceptionem Eucharistiæ se præparare per contritionem, confessionem, satisfactionem, & alia bona opera.* Synodus etiam Augustensis anno 1548. celebrata quamplures affert causas in quibus Communionem vel negari prorsus, vel certè differri, quoad peracta fuerit pœnitentia, jubet: & post enumeratos varios illos casus, hanc generalem
„ clausulam adjungit: [Potest denique unus
„ quilibet Confessor, cui curæ sunt animæ sibi
„ confitentium, pro peccatorum magnitudine
„ & gravitate, eisdem sibi confitentibus, seu
„ filiis confessionis suæ, ex causa quæ sibi
„ justa videbitur, ad tempus sacra Communione interdicere, eíque tales confitentes mo-
„ rem gerere debent, nisi à superiori Ecclesia-
„ stica potestate aliud impetraverint. Quod si
„ peccatum occultum sit, & talis quispiam ad
„ altare accedens, venerabile Sacramentum
„ sibi porrigi publicè petat, non id illi Sacer-
„ dos negare debet: quanquam hoc ipso quod
„ contra sui Confessoris prohibitionem accedit,
„ peccatum admittit.]

Synodus etiam Bituricensis anno 1584. coacta, titulo 22. cap. 15. *Nemo*, inquit, *sine contritione, confessione, & satisfactoriis operibus dignè*

nè præmunitus, ad Eucharistiam sumendam accedat. Ergo censebant Patres illi necessarium esse, & maximè saluriferum; lapsos ad accipiendum Christi corpus bonis operibus sese componere, eisque temporis aliquid ante Communionem tribuere. Titulo etiam 21. cap. 2. Sacerdotibus præcipit, *ut Canones pœnitentiales discant, ut modum & rationem pœnitentiæ injungendæ meliùs intelligant.* Patet autem Canonibus pœnitentialibus addicere homines lapsos ad pœnitentiæ tempus, priusquàm Communio ipsis adjudicetur.

Testimonium Mariani Victorii adducitur.

Eandem doctrinam exertè tradidit Marianus Victorius Episcopus Amerinus lib. de pœnit. cap. 7. *Vetus est institutio Ecclesiæ*, inquit, *ratione & veterum Sanctorum authoritate firmata, ut quis ad Eucharistiam non accedat, nisi factâ priùs peccatorum exomologesi, & pœnitentiâ illi à Sacerdote imposita ad finem usque perducta.* Pœnitentiam porrò ante Communionem peragendam eam intelligit quæ peccatorum gravitati respondeat, ut ipsemet monet in commentario de pœnitentiis antiquis, quem libro de
„ pœnitentia adjunxit: [Libet, inquit, in fine
„ hujus operis, omnes Christianos Sacerdotes
„ admonere, ne nimis remissi indulgentesque
„ in imponendis pœnitentiis sint. Ex hoc enim
„ non solùm Ecclesiasticæ regulæ disciplina
„ omnis resolvitur, verùm etiam nullâ injectâ
„ ex facinoribus præteritis verecundiâ homini-
„ bus rursus redeundi ad scelera non parva re-

„ linquitur occasio. Et hæc una, ut equidem
„ reor, præcipua causa est deploratæ propemo-
„ dum nunc prolapsæque religionis; & quod
„ hodie tam perfrictâ fronte, omnique Chri-
„ stiano pudore seposita crimina perpetrantur,
„ & Ecclesiastica vivendi regula passim contem-
„ nitur. Nam etsi arbitrariæ pœnitentiæ hodie
„ sint, Sacerdotis tamen arbitrium judicio,
„ justitia, & veritate inniti debet. Et quanvis
„ in tam corrupto & vitiato sæculo severitas
„ ista, quam ex veteribus collectam in hoc
„ opere ante oculos Lectorum posuimus, ser-
„ vari modo aliquo non possit, proptereáve
„ remissa etiam sit; videat tamen Sacerdos, &
„ secundùm quod expedire pœnitenti & Ec-
„ clesiæ ex qualitate perpetratorum criminum
„ adverterit, ex istis saltem Canonibus discat,
„ quantâ cura & diligentia pœnitentias seu pu-
„ blicas, seu privatas imponere debeat.]

Egregiis Sancti Thomæ testimoniis, ejusdemque rationibus eadem regula confirmatur.

A tam sancta regula omnium Patrum calculo probata desciscere non potuit fidus Patrum discipulus & interpres Doctor Angelicus Sanctus Thomas. In primis in hac quæstione 80. art. 10. ubi quærit, *utrùm liceat quotidie hoc Sacramentum suscipere*, postquam ostendit quod etsi considerata hujus Sacramenti virtute, utile sit ipsum quotidie sumere, subjungit tamen:
„ [Alio modo potest considerari ex parte su-
„ mentis, in quo requiritur ut cum magna de-
votione

„ votione & reverentia ad hoc Sacramentum
„ accedat : & ideo si aliquis se quotidie ad hoc
„ paratum inveniat, laudabile est quod quotidie
„ sumat. Unde Augustinus cùm dixisset, Accipe
„ quotidie, ut quotidie tibi prosit, subjungit : Sic
„ vive ut quotidie merearis accipere. Sed quia
„ multoties in pluribus hominum multa impe-
„ dimenta hujus devotionis occurrunt propter
„ corporis indispositionem (ex pollutione &
„ actu conjugali, uti superiùs explicuerat pro-
„ fectam,) vel animæ, non est utile omnibus
„ hominibus quotidie ad hoc Sacramentum
„ accedere, sed quotiescumque se ad illud ho-
„ mo invenerit præparatum. Unde in libro de
„ Ecclesiasticis dogmatibus dicitur : Quotidie
„ Eucharistiæ communionem accipere, nec
„ laudo, nec vitupero.] Atqui ille qui è pecca-
torum cœno emergens, nullâ pœnitentiæ dignis fructibus probatæ præparatione purgatus in Dominicam mensam irruit, ille nec *cum magna devotione & reverentia accedit.* Devotus enim quomodo dicitur tanto qui torpore gravatur, ut in eadem semper flagitia recidat ; cùm devotio, authore S. Thoma, in animi ad divina propensi prompta facilitate sita sit ? Quomodo reverens, qui fumantibus adhuc vitiis tremenda mysteria invadit, qui difficillimo & præsumptuoso saltu à vestigiis ad verticem Domini transvolat, qui Sanctum Sanctorum squallido ore, & nondum expurgatâ conscientiâ haurit, & quasi gens quæ fecerit justitiam, ut suprà Bernardus aiebat, ipsi quidem verendo Angelis participare non veretur Dominici corporis Sacramento.

Atqui rursùm qui in peccata lethalia fre-

quenter relabitur, non *se quotidie ad hoc Sacramentum paratum invenit, nec sic vivit ut quotidie mereatur accipere, sed multa habet devotionis impedimenta*: cùm contaminatissimam ac prorsus ethnicam vitam conterat; cùm ex Confessionibus & Communionibus frequentatis nihil aliud fructus capiat, nisi improvidam Divinæ misericordiæ fiduciam, quâ nullum Evangelii præceptum exequens, viaque latâ ad interitum ducente securissimè grassans, salutem sibi nihilominus, felicitatemque despondet. Ergo ex S. Thoma, qui hujusmodi est, Eucharistiam frequentare non debet, nisi priùs mente mutatus, vitam emendet, Deumque judicem gemitibus & lacrymis, orationibus, jejuniis, eleemosynis, voluptatum contemptu, secessione, supervacaneorum conventuum fugâ, & omni demùm piorum operum genere placare studeat; ut idoneis captatis temporibus conversionem suam probet, mentemque suam per pœnitentiæ subsidia ita componat, ut ad mysteriorum omnium maximè terribile ac venerandum aditum muniat.

Quo autem modo peccatoris animum in illis præparationis interstitiis instrui oporteat, tradit idem Doctor Angelicus opusculo de Sacramento Altaris, *cap.* 15. his compendiosis, & succo plenissimis verbis: *Si quis*, inquit, *ad suscipiendum Dominum benè mundus vult fieri, primò debet per aquam lacrymarum mundari: secundò per opera pœnitentiæ* (id est per jejunia, orationes, aliáque id genus, ut paulò inferiùs docet) *torqueri: tertiò per fervorem amoris Dei à carnalium desideriorum humore siccari.* Ergo non continuò quis frequentandæ Eucharistiæ

ristiæ sit idoneus, quod eadem peccata Confessario exposuerit, retentis iisdem non minùs quàm olim moribus depravatis. Nec eam ille munditiam à S. Thoma desideratam assequutus est, cujus tota mutatio in eo posita est, quod octavo quoque die ea narret Sacerdoti, quæ singulis antea mensibus aut annis enarrabat.

Ejusdem necessariæ moræ doctrinam apertissimè tradit idem S. Thomas, eámque Augustini authoritate confirmat in illud 1. Cor. 11. *Si nosmetipsos dijudicaremus*, &c. ait namque: *Dicit Augustinus, Ab ipsa mente pœnitentis talis sententia proferatur, ut se indignum judicet participatione corporis & sanguinis Domini, ut ad tempus per Ecclesiasticam disciplinam à Sacramento cœlestis panis separetur.* Quibus verbis nihil planius. Et sanè si juxta veridicam ejusdem S. Doctoris sententiam, quam *in 4. dist. 12. quæst. 3. art. 1. quæst. 3.* nobis reliquit, *à quotidiana communione abstinere debet is, qui sentiat per quotidianam frequentationem reverentiam minui, & fervorem non multùm augeri*: quid sanè de iis dixisset, in quibus nedum fervor non multùm augetur, sed quorum etiam non minùs, sed quandoque magis peccandi consuetudine firmatæ avaritia, ambitio, cupiditas fervent; qui non minùs voluptati, impudicitiæ, vinolentiæ, fallaciæ, perfidiæ, maledicentiæ, juramentis & blasphemiis student; denique qui non minùs sæculi pomparum, quibus in Baptismo renuntiarunt, nec minùs sui amantes sunt?

Ex his patet quantum à S. Thomæ doctrinæ castimonia quorundam recentiorum corruptela abhorreat, qui nedum laïcis, sed & Sacerdo-

tibus (quorum ſtatus, character, & teſſera ſanctitas eſt) poſt patrata nefandiſſima carnis peccata nedum Communionem, ſed & ſacratiſſimorum myſteriorum tractationem & celebrationem concedunt, eóſque à lupanaribus (horribile dictu) adhuc recentes, adhuc calentes ad tremenda altaria immittunt, inferunt, & quadantenus ſuis aſſertionibus propellunt. Si ita ſit, fruſtra Doctor ſanctus poſt Patres magnam animi ſanctimoniam ad ſacrum hoc epulum veſcendum requirit, & magnam diligentiam, curam, & reverentiam in parando ad Euchariſtiæ ſuſceptionem animo poſtulat. Ergo ſententia illa recenter invecta, quæ quoſlibet etiam gratiæ inaniſſimos, ſæculo prodigaliter addictos, ſui & mundi amore tumentes, & iteratis flagitiis cordis corrupti depravationem ſignificantes ad tremendum myſterium poſt nudam confeſſionem admittit: tantùm longè eſt à S.Thoma, quantùm lux à tenebris, à die nox, & ortus diſtat ab occidente.

Si juxta D. Thomam quæſt.80. artic.3. ad 2. *Peccatum fornicationis reddit hominem ineptum ad perceptionem hujus Sacramenti, in quantum ſcilicet per hoc peccatum ſpiritus maximè carni ſubjicitur, & ita impeditur fervor dilectionis, qui requiritur in hoc Sacramento:* quomodo ad frequentem Communionis uſum non erit ineptus, qui nedum uno fornicationis ſimplicis actu vitam commaculavit, ſed etiam fornicationis culpa leviori exiſtimata, in adulteriis, ſtupris, aliiſque infandis luxuriæ & libidinum monſtris vitam conſumpſit?

Si juxta eundem doctum à Domino Præceptorem nocturna pollutio etiam citra peccatum

tum contingens ex quadam congruentia hujus
„ Sacramenti ſumptionem impedit, [quantùm
„ ad duo, inquit quæſt.80.art.7.quorum unum
„ ſemper accidit, ſcilicet fœditas corporalis,
„ cum qua propter reverentiam ſacramenti non
„ decet ad altare accedere : aliud autem eſt
„ evagatio mentis, quæ ſequitur pollutionem
„ nocturnam, præſertim quando cum turpi
„ imaginatione contingit. Et tunc, addit ad 3.
„ impedit ſumptionem hujus Sacramenti per
„ illum diem, quo hoc accidit.] Quid dixiſſet, amabò, de pollutione voluntaria, de ſacrilegio, de adulterio, de aliiſque libidinum furiis magis quàm lapſibus, contra naturam, ultra jura naturæ patratis? Quid, inquam, dixiſſet niſi quod ſcriptum inibi reliquit? *Si verò pollutio*, inquit, *ſit cùm peccato mortali, impedit ex neceſſitate.* Et ad 1. *Dicendum quod ex neceſſitate quidem non impeditur homo à ſumptione hujus Sacramenti, niſi propter peccatum mortale.*

Sed fortè D. Thomas, inquies, loquitur de peccato mortali, quod non eluerit præmiſſa Confeſſio. Nihil minus. Nam illam ipſam difficultatem verſat in reſponſione ad 5. quod erat
„ hujuſmodi: [Peccatum veniale non impedit
„ hominem à ſumptione hujus Sacramenti,
„ ſed nec etiam peccatum mortale poſt pœni-
„ tentiam. Sed dato quod nocturna pollutio
„ provenerit ex aliquo peccato præcedenti, ſive
„ crapulæ, ſive turpium cogitationum, ple-
„ rumque tale peccatum eſt veniale; & ſi eſt
„ mortale, poteſt contingere quod de mane
„ pœnitet, & peccatum ſuum confitetur. Ergo
„ videtur quod non debet impediri à ſumptio-
„ ne hujus Sacramenti.]

Ecce unum Recentiorum fulcrum, ecce quam totam ad Eucharistiæ esum requirunt etiam à pluries lapsis necessariam animi compositionem. Sed quid D. Thomas? *Dicendum*, inquit, *quod licèt per contritionem & confessionem auferatur reatus culpæ, non tamen aufertur corporalis immunditia, & distractio mentis ex pollutione consequuta.* Quid ergo de illis dicendum credidisset, non qui semel nocte præcedenti ceciderint, sed qui frequentibus & iteratis post tot sponsiones lapsibus pœnitentiam suam vel irrisoriam, vel certè inanem demonstrant? Utique non dixisset tremendam mensam extemplò esse adeundam, postquam scripsit & post pollutionem involuntariam eodem die esse abstinendum, & ordinariam impii frequentibus maximè lapsibus indurati justificationem non esse unius horæ, vel momenti opus. *Est communis & consuetus cursus justificationis, ut Deo movente interiùs animam homo convertatur ad Deum: primò quidem conversione imperfecta, ut postmodùm ad perfectam deveniat; quia charitas inchoata meretur augeri, ut aucta mereatur perfici*, inquit 1.2.*quæst.*113.*art.*10.

Si juxta Ecclesiæ præceptum à D. Thoma egregiis convenientiis illustratum, non solùm animi, sed corporis etiam præparatione opus est: nām jejuni ad sacram mensam accedere debemus, nullo accepto cibo vel potu à dimidia antecedentis diei nocte ad illud usque temporis punctum, quo Eucharistiâ cibamur, ut nimirum Christus in os & stomachum hominis intret nullo terreno epulo occupatum: quomodo vel qua ratione Ecclesiæ sensibus consentaneum erit, peccatores amore mundi plenos & ebrios, adhuc

adhuc fumigantes, & è lupanari prodeuntes, quovis tempore, quovis modo, post quævis flagitia pane illo cœlesti pascere, & ad reverendum Christi corpus sine ulla dubitatione invadendum exstimulare, quod jejunum à vitiis animum potissimè requirit?

Si juxta æquissimum ejusdem Ecclesiæ sensum, qui matrimonio juncti sunt, aliquot dies à legitimo concubitu abstinere expedit, Davidis exemplo admoniti, qui panes propositionis à Sacerdote accepturus purum se ab uxoris consuetudine servavit, ut 1. *Reg.* 21. liquet: si teste Beato Gregorio à S. Thoma laudato, actus conjugalis non amore procreandæ sobolis, vel reddendi debiti causâ, sed solo voluptatis per se non prohibitæ illicio exerceatur, itaut voluptas dominetur in opere, homo vel mulier *tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc Sacramentum*, quam doctrinæ puritatem ex Hieronymo hauserit, qui in apologia pro libris adversùs Jovinianum vehementer insectatur eos, qui post matrimonii usum, cùm in Ecclesiam ingredi præ justo pudore non auderent, eo exuto, sacrum cibum domi asportatum privatim sumebant; & cùm ad subeundas basilicas Martyrum minùs puri sibi viderentur, ad Regem ipsum Martyrum in se recipiendum satis puros & integros esse censebant: si, inquam, ita sit, à fortiori iniquum & indignum est, ut qui recenter animum & corpus nefandâ luxuriâ polluit, Sanctum Sanctorum impuro & adhuc fœtenti ore & corde suscipiat, & quod horribile dictu est, si Sacerdos sit, pro Ecclesia solenniter oret, pro peccatoribus sacrificet, qui alienarum precum & lacrymarum misericordiâ eget.

Denique

Denique ſi authore Baſilio *epiſt.*1. *ad Amphiloc. can.*13. qui in bello hoſtem interfeciſſent, ab Euchariſtia temporario ſaltem Eccleſiæ interdicto removebantur: unde Theodoſius poſt reportatam de Eugenio tyranno victoriam, quâ Chriſtiani orbis tranquillitatem ſtabiliverat, cœleſtem menſam attingere, & ad Altare manus juſto licet cruore perfuſas & reſperſas afferre non auſus eſt tamen; & ut ait Ambroſius de obitu Theodoſii, præclaram adeptus victoriam, tamen quia hoſtes in acie ſtrati ſunt, abſtinuit à conſortio Sacramentorum, donec Domini circa ſe gratiam filiorum experiretur adventu: qua fronte Chriſtianus, non victor, ſed proſtratus, non triumphans de hoſtibus, ſed innumeris vicibus victus, nec tam victus quàm à diabolo quieto jure poſſeſſus Dominum majeſtatis familiari frequentis Communionis uſu contrectare, & in ſinum qui hactenus fuit cloaca vitiorum, trajicere præſumet?

Fundamentalis hujus regulæ ratio.

Non eſſet opus in præſentiarum Theologiæ ope vel rationum momentis: ipſe communiſſimus pietatis ſenſus omnibus omninò Chriſtianis inditus, ipſe communis reverentiæ erga ſanctiſſimum Sacramentum inſtinctus Catholicis omnibus inſeminatus, ipſa ſola præſentiæ realis corporis Chriſti fides ſtatutam regulam ſatis ſuperque confirmat.

Etenim quibus fides Catholica perſuaſa eſt, quâ certiſſimè credimus Chriſtum ſub ſpeciebus Euchariſticis realiter contineri, ægrè profectò ferent, menſam Chriſti peccatorum in eadem

peccata

peccata relabentium, & è turpissimo flagitiorum cœno redeuntium frequentiâ pollui, tantique Sacramenti sanctitatem violari; sed ad fidem realis Christi præsentiæ omninò consonè, & per modum connaturalis corollarii consequenter inferent, removendos esse ad tempus è sacris Altaribus, qui cùm iisdem semper hæreant flagitiis, nullam futuræ emendationis spem ostendunt. Ergo priùs salutaribus pœnitentiæ officiis purgandi sunt, quàm ut panem Angelorum comedere liceat. Ergo priùs faciendum privatim, quod olim palam & publicè in Ecclesia factitabatur; id est, in dolore & labore pœnitentiæ ad virium rationem accommodato aliqua hebdomada aut mense faciendum, quod olim pœnitentes plures annos, in sacco, cinere, cilicio, jejuniis, vigiliis, omnimoda victus & cultus asperitate, assiduisque lacrymis & lamentis agebant. Ergo priùs evacuandum est pectus infandis cupiditatibus eructantibus ex hoc in illud, quàm ut tanti hospitis receptaculum & reclinatorium fiat. Ergo ab immaculato Christi corpore ad tempus recedendum est, ut peccator interim sincera verioreque pœnitentia paratus, ad cœlestem cibum cum fiducia accedat; & ut Augustinus *serm.* 50. *&* 51. *de tempore* ait, à temporario sanctuario paulisper ultrò cedendum, ne ab æterno supremi Judicis sententia invitum abigat. Ergo priùs Publicanus Evangelicus imitandus, qui ne quidem eam templi partem, quam Sanctuarium dicebant, aspicere fas duxit. Priùs consectanda prædicata à Christo Chananeæ humilitas, quæ se pane filiorum indignam putans, solis micis è mensa decidentibus, hoc est, Patribus interpretantibus

precantibus, verbi cœlestis pabulo refici interim contenta erat, quoad pane illo divino potiri digna fieret: ut nimirum salutari intermissæ Communionis intercapedine, mens sanctis actionibus & pœnitentiæ exercitationibus aptior & ornatior evadat. Et tunc à sacra Communione veluti indigni se abstinentes, hoc ipso se digniores efficient; à mensaque Christi recedentes, ad Christum accedent, & reveriti accipere Salvatorem, salutem consequentur, juxta præclarum illud de Centurione *serm. 26. in Dedicat.* ab Ambrosio dictum: *O fides Christiana, quæ totum cum humilitate impetrare consuevisti! Ecce religiosus Centurio ad accipiendam salutem dignior fit, dum se profitetur indignum. Ergo contradicente Centurione non pergit ad domum Dominus; non pergit Dominus, sed pergit Domini medicina. Non visitat ægrum Salvator, sed visitat sanitas Salvatoris.*

Confirmatur: Ad frequentem Communionem requiritur magna devotio & reverentia; & ad ipsam Communionem desideratur sincera contriti cordis conversio, ut ex Divo Thoma, perpetua traditione, & lumine naturali, supposità fide, evidentissimum est. At qui in peccata mortalia iteratis lapsibus recidit, nec vera devotione, nec humili reverentiâ cietur, nec cor habet in Deum verè conversum. Etenim devotio est in justitiam cogitandam, amandam, operandamque proclivitas à dilectione Dei proficiscens, cùm sit charitatis flos, fructus, odor, & splendor, ut ex D. Thoma initio suæ Philotheæ S. Franciscus Salesius egregiè exponit: homo verò à peccatis abstinere lethiferis non valens, utique non ad spiritualia, sed ad carnalia,

carnalia, terrenaque gravi pondere impellitur. Reverentia etiam in illo, seu sacer justitiæ Dei toties læsæ timor & tremor non invenitur, qui scelerum oblitus familiarem Christi consuetudinem ambit, & quasi esset sponsa sacri epithalamii, dicere non veretur: *Osculetur me osculo oris sui.* Quod osculum de Eucharistiæ esu Patres interpretantur. Certè si peccatorum suorum horrore & Christi præsentis majestatis timore commoveretur, utique cum Petro tremens & stupens diceret, *Exi à me Domine, quia homo peccator sum:* cum Centurione, *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum:* cum muliere sanguinis fluxu laborante vestis tantùm fimbriam tangeret: cum muliere peccatrice stans retrò secus pedes Domini, non se illi coràm offerret, pedes tantùm osculari ac lacrymis rigare contentus.

Denique, quantum humanâ & christianâ prudentiâ conjicere licet, non est in illo sincera conversio, nec vera, sed falsa pœnitentia, seu ut aiunt Patres, pœnitentiæ larva. Nam pro converso habendus non est, qui nunquam facit quod semper promittit, qui ab infandis iteratisque sine emendatione spurcitiis adhuc libidinum igne flagrans, & fumo sordens, & fœtore graveolens emergit; ut propterea solâ interpositâ Confessionis morâ & veluti parenthesi, ad divina admittatur Sacramenta. Næ illi verò pœnitentiæ spiritu hoc ipso non agi credendi sunt, quòd post flagitia ad tremendam mensam sine intermissione accedere non vereantur? Nam nec Sacramenti dignitatem, nec sacrificii sanctitatem, nec Christi realiter præsentis

ſentis majeſtatem, nec turpitudinis ſuæ fœditatem apprehendunt.

Ergo hominibus hujuſmodi in peccata mortalia relabentibus differenda communio eſt, quoad, ut aït Anſelmus, per ſacrificium ſpiritus contribulati, cordiſque contriti Deum placantes, ad virtutum profectum ſtudiosè contenderint, pro aliiſque ſupplicet humilitas, ſuggerat contritio, intercedat mutatio.

Solvitur objectio à Patrum authoritate petita.

Dices: SS. Patres non ſemel eos reprehendunt qui ab Euchariſtia diu ſe abſtinent: ergo omnes ad Communionem frequentandam hortandi ſunt.

Reſpondeo SS. Patres illud genus hominum æquiſſimis ac veriſſimis reprehenſionibus exagitare, qui per deſidiam & ſalutis incuriam à ſacra Euchariſtia ſe removent, nec interim de animo ad ſacram menſam præparando ac componendo laborant: unde illi non ex reverentia ab amore & humilitate profecta, ſed ex contemptu & faſtidio cœleſtis cibi (quod ſummam vituperationem meretur) à Chriſti corpore abſtinent. Cæterùm Patres eos non damnant, ſed laudant, imitandoſque proponunt & præcipiunt, qui myſteriorum auguſtâ majeſtate perculſi, poſt patrata flagitia ab Euchariſtia ſecedunt, eam ut puriùs poſtmodùm ac ſanctiùs ſuſcipiant, eaque humilitate illam à qua prolapſi ſunt morum integritatem ſenſim ac pedetentim redintegrent.

Hinc

Hinc recolendæ memoriæ S. Franciſcus Saleſius cohortationes Patrum octiduanam Communionem collaudantium ad pias mentes refert, quæ non modò à criminoſis cupiditatibus, ſed & à minimarum ac tenuiſſimarum offenſiuncularum ſtudio atque affectu liberæ ſint. Unde *lib.* 2. *epiſt.* 38. ad primariam fœminam ſcribens : *Nolim*, inquit, *filiam tuam ad frequentem adeo Communionem adducas, niſi antea quid ſit communio frequens rectè perpendere noverit. Aliud eſt Communionem ab aliarum rerum perceptione; aliud frequentem communionem à rariori communione ſecernere. Si tenella illa anima ſatis perſpicit, ad hoc myſterium crebriùs adeundum magna mentis puritate, magnaque flagrantiâ opus eſſe; ſi ad eam enitatur, ſi eâ ſeſe ornare ſtudeat; tum verò ſæpius, hoc eſt decimoquinto quoque die eam ad illud admovendam aſſentior. Sin communionis tantùm percipiendæ, non levium puerilis ætatis macularum eluendarum ſtudio tenetur, confiteri eam octavo quoque die, & menſtrua tantùm communione uti commodius cenſeo. Sacra communio, chariſſima filia, ſummo, ut mihi quidem videtur, ad perfectionem comparandam adjumento eſt. Sed eam ita à nobis adiri oportet, ut quidquid Deo, quem recipere volumus, diſplicet, evellendi atque amovendi ſtudium acre ac diligens afferamus.* Quid ergo ſenſiſſet B. Epiſcopus de hominibus ſæculo immerſis, variiſque ſceleribus obnoxiis, poſtquàm puerilis ætatis offenſiunculas octiduanæ Communioni impedimento eſſe definivit.

Idem antè docuerat Venerabilis Presbyter Avila 1. parte, epiſt. 64. *Noli ſinere*, inquit alloquens

quens nonnullum animarum rectorem, *eos ad Dei mensam accedere quoties cupient. Multi enim animi levitate potiùs quàm intimo pietatis ac venerationis sensu Eucharistiam adeunt. Unde accidit, ut ex ea nihil fructus capiant, nec meliores efficiantur. Quod quidem damnum animæ permagnum est, & quoad fieri potest summoperè vitandum. Fac ut mysterii hujus sublimitati profunda ac religiosa animi dejectione se substernant. Quod si quem secus se habere deprehenderis, argue illum, cœlestemque panem ei subtrahe, quoad illum vehementer concupiscat, seque eo indignum fateatur. Vulgus fidelium ter quaterve per annum; alios novies, aut decies; Religiosos decimoquinto die Communionem percipere satis fuerit. Conjuges tertia quaque hebdomada, vel singulis mensibus idem præstare commodè poterunt. In quibus autem eximium quemdam Dei zelum atque amorem sic fervere perspexeris, ut eorum in vitæ sanctitate incrementum atque progressus quasi ad oculum pateat, iis octavo quoque die sacra Communione vesci licebit. Nisi fortè aliud suadere videatur aut fames ardentior, aut reverentia insignior, aut tentatio acrior, aut necessitas manifestior. Quæ quidem animadvertenda in nonnullis, & prudenter gubernanda sunt. Rarum autem eorum genus existimo, quibus sæpius quàm octavo quoque die Communionem adire conveniat.*

Id ipsum antè docuerat S.Bonaventura, non solùm locis suprà memoratis, sed etiam *lib. 2. de profectu Religiosorum, c.*77. ubi de Religiosis conditione sua ad sacram Eucharistiam utique ,, paratioribus instituendis agens, sic habet: [Si ,, aliquis desiderat experiri, utrum sit melius sæpiùs

„ ſæpiùs an rariùs Corporis Chriſti ſuſcipere
„ Sacramentum, videtur mihi quòd non poſſit
„ ſuper hoc omnibus dari regula uniformis.
„ Varia ſunt hominum merita, & diverſa ope-
„ rum ſtudia, & differentia deſideria, & multi-
„ plices Spiritus ſancti operationes in ſingulis,
„ & diverſi etiam ſtatus in Religione. Et ideo
„ ſicut ægrotantibus non poteſt una forma ſer-
„ vari in dandis medicinis corporis, propter
„ diverſitates complexionum aut loci, aut tem-
„ poris, aut dietæ, aut aliarum conſideratio-
„ nùm, pro quibus aut rariùs aut ſæpiùs, aut
„ majori aut minori quantitate eadem medici-
„ na datur: ita de medicina ſpirituali, quæ eſt
„ Corpus Chriſti, intelligendum. Mundanis
„ enim curis occupati rariùs poſſunt ſe ad illud
„ recipiendum expedire, quàm illi qui tantùm
„ ſpiritualibus ſtudiis ſunt intenti. Præterea alii
„ magis, alii minùs ſunt circumſpecti in cuſto-
„ dia vitæ ſuæ, & morum, & conſcientiæ ſuæ
„ puritate. Vix tamen aliquis ita religioſus eſſe
„ videtur & ſanctus, exceptis Sacerdotibus, quin
„ ſemel in ſeptimana ſufficiat ei ex conſuetudi-
„ ne communicare, niſi ſpecialis cauſa quan-
„ doque vel ratio plus ſuadeat. Infirmitas ſu-
„ perveniens, vel ſingulariter feſtivitas ſolen-
„ nis, vel inuſitatæ devotionis fervor, & in-
„ temperata deſiderii ſitis ſit pro illius ſuſcep-
„ tione, qui ſolus ſufficit amantis animæ ardo-
„ rem refrigerare. Et quia talis ardoris impetus
„ non niſi à Spiritu ſancto eſt, ut creditur, ideo
„ legibus humanæ conſuetudinis & ſtatutis
„ mortalium non arctatur.] Verbis tam per-
ſpicuis, tam ſplendidis, tanta rationum mole
vallatis,

vallatis, tam spirituali discretione conditis nihil attinet adjicere.

Tertia Regula.

Negotiorum honestorum multitudo bonos Christianos à frequenti Communione non submovet.

SI talis ac tanta, qualem descripsimus, ad Communionem animi compositio & præparatio desideraretur, nullus (dicet aliquis) penè sacram Eucharistiam adire deberet, aut posset; cùm omnes fermè negotiis aut occupationibus distenti sint, quibus impediuntur quominus tam accuratè se præparent. Id autem absurdum est & durum. Quomodo igitur quæ de frequentis Communionis usu stabilivimus, sunt veritati consentanea?

Verùm nequaquam id sequitur, si quæ diximus rectè intelligantur. In primis licèt in Communione præfinienda, ejusque temporibus constituendis aliqua cujusque occupationum habenda sit ratio; illud tamen certissimum est, Christianos piè sanctéque viventes, & Christi in Eucharistia latentis amore casto flagrantes à cœlesti cibo recipiendo occupationum & negotiorum honestorum multitudine minimè esse prohibendos. Occupationes enim honestæ & Reipublicæ utiles, Dei vocatione susceptæ, & ex charitate absolutæ, orationis

nis & diligentioris ad Eucharistiam præparationis locum & vicem implent, cùm qui eas sanctè obeunt, illud Scripturæ mandatum juxta Patres impleant, *Sine intermissione orate.*

Sine intermissione enim orat, qui sine intermissione in illis functionibus, quibus à Deo alligatus est, propter Deum operatur. Sine intermissione orant Sacerdotes, Parochi, & Episcopi occupatissimi suis muneribus incessanter addicti, id est sacris studiis, pauperum causis, litibus componendis, casibus conscientiæ resolvendis, ignaris erudiendis, concionibus parandis pronuntiandisque, Ecclesiis visitandis jugiter incumbentes, ob quæ à sacro quotidie faciendo (nisi interdum præ reverentia secedant) abstinere nequaquam debent. Sine intermissione enim orabant nascentis Ecclesiæ Christiani in rerum domesticarum cura, familiarum administratione, manuum etiam juxta Apostoli præceptum labore continenter versantes.

Itaque nec Magistratûs officia, nec familiæ negotia, nec laboris instantia christiano animo peracta impedimento, sed potiùs adjumento sunt Eucharistiæ usurpandæ. Sicut è contra qui levibus vel nullis occupationibus detinentur, sed totam hebdomadam in voluptatum, ambitionis, & avaritiæ studiis otiosi conterunt, ad Eucharistiam proximo Dominico suscipiendam ideo idonei censendi non sunt, quòd aliquod tempus in evolvendis nonnullis precationibus impendunt. Temporis enim & spatii, ut dixi, ad sacram Communionem sese accingendi nonnulla ratio habenda est, sed longè major meritorum cujusque, animi affectuum,

morum, probitatis, vitæ integritatis, ſancti Spiritus munerum ac donorum, quæ in viris etiam occupatiſſimis ſæpe non deſunt.

QVARTA REGVLA.

Peccata venialia juſtorum frequentem Communionem non prohibent: eorum tamen affectus Communionis dilationem exigit.

ACcuratè cum B. Franciſco Saleſio peccata venialia ab affectu & ſtudio peccatorum venialium diſtinguenda ſunt. Peccata venialia à ſacræ Communionis uſu non prohibent: peccatorum venialium amor & affectus (qui operibus utique dignoſcitur & occaſionum fugiendarum incuriâ & voluntario neglectu innoteſcit) prohibet. In peccatis etiam venialibus attendenda, non confundenda ac permiſcenda diverſitas eſt. Alia enim inſidiosè obrepunt, alia à volentibus & ſcientibus ſuſcipiuntur; & longè alia eorum habenda ratio eſt, quæ ignorantia vel fragilitas parit, atque eorum quorum malitia, & uſus mater eſt; & ſtudioſiùs redimenda ſunt quæ charitatem lædunt, vel ſcandalo ſunt, vel quæ multitudine animi candorem infuſcant, quàm in quæ naturæ imbecillitate aſſiduè incurrimus aut impingimus.

Hinc præclarè Auguſtinus ſerm. 244. *Noli,* inquit, *deſpicere peccata tua, quia parva ſunt. Nam*

Nam & pluviarum guttæ sunt, sed flumina implent, & moles trahunt, & arbores cum suis radicibus tollunt. Tu qui dicis, quia parvum peccatum est, velim scire quoties tale peccatum admittis, si tot parvulas plagas in corpore, & tot maculas aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? Cùm ergo in corpore tuo plagas, nec in veste tua scissuras vel maculas fieri acquiescis, qua conscientia tot facere in anima tua non erubescis? Ac sic quicumque hoc fecerit, plus amat vestem aut carnem suam quàm animam. Cùm enim ad imaginem Dei facti simus, quoties aliquid turpe aut loquimur aut facimus, toties Dei imaginem sordidamus. Etiam videte, si hoc deceat vos, aut oporteat. Verè dico vobis, Fratres charissimi, quia non hoc Deus de nobis meretur, ut in nobis imago ipsius per malas concupiscentias injuriam patiatur. Et cùm nullus homo velit cum tunica sordibus plena ad Ecclesiam convenire, nescio qua conscientia cùm anima per luxuriam (non utique lethiferam, sed venialem, qualis est in iis qui in matrimonio per se licito intemperanter ac extra liberorum procreandorum justissimum finem utuntur; de illis enim inibi sermonem habet Doctor sanctissimus) *sit inquinata, præsumit ad altare accedere, non timens illud quod Apostolus dixit: Qui enim manducat corpus, & sumit sanguinem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Si erubescimus ac timemus Eucharistiam manibus sordidis tangere, plus debemus ipsam Eucharistiam intus in anima polluta suscipere.*

Augustinum sequutus est Magnus Gregorius *lib.2. in 1. Reg. cap.1.* his notandissimis verbis;

Qui quotidie non exhaurit quod delinquit, etsi minima sint peccata quæ congerit, paulatim anima repletur, atque ei meritò auferunt fructum internæ saturitatis. Hac repletione nos evacuare Paulus insinuans ait: Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quid est enim hoc loco probare, nisi evacuata peccatorum nequitia se probatum ad Dominicam mensam & purum exhibere?

Patribus consentiunt S. Bonaventura, & S. Franciscus Salesius. Posterioris verba retulimus. Prior verò *lib. de præparat. ad Missam*, his præclaris verbis mentem suam aperuit: [Proba „ teipsum ex quanta charitate, & quali fervore „ accedis. Non solùm enim mortalia vitanda „ sunt, sed etiam venialia peccata per negligen„ tiam & otium multiplicata, & etiam per in„ considerationem ac per distractionem disso„ lutæ vitæ & malæ consuetudinis, licèt non „ occidant animam, tamen reddunt hominem „ tepidum, gravem & obnubilatum, & indispo„ situm, & ineptum ad celebrandum, nisi dicti „ pulveres & stipulæ venialium per afflatum „ Spiritus & flammam charitatis ventilentur & „ consumantur, exardescente igne cordis, & „ ex consideratione propriæ vilitatis. Ideo ca„ ve ne nimis tepidus & inordinatus accedas; „ quia indignè sumis, si non accedis reveren„ ter, circumspectè, & consideratè. Unde Apo„ stolus: Judicium sibi manducat & bibit. Quod „ apertiùs insinuat dicens: Ideo inter vos im„ becilles multi, scilicet per fidei inconstan„ tiam; & infirmi, id est gravi peccato saucia„ ti; & dormiunt multi, scilicet per torporem „ & desidiam. O quàm graves angustiæ me undique

„ undique affligentes! Accedere indignè, hor-
„ rendum; non accedere ex notabili negligen-
„ tia vel contemptu, damnabilis est culpa.] Quam doctrinam factis suis vir sanctus, & Deus miraculo comprobavit: cùm enim tanti mysterii reverentia & sacro horrore perculsus aliquot dies ab Altari secessisset, ut humiliati cordis sacrificio Deum honoraret, viri Seraphici humilitate Christus delectatus particulam hostiæ in os ejus immisit.

Hanc sanctissimam doctrinam non solùm verborum suorum authoritate, sed & vitæ suæ exemplis factisque Sancti docuerunt. Hinc vir divinus Joannes Chrysostomus, quòd animum suum nonnihil semel commotiorem senserit, alium Episcopum ut sacrum faceret rogavit; & referente Palladio vitæ ipsius oculato teste, *Sacrificium offerre noluit*, sed altæ reverentiæ sensu perfusus è templo venerabundus excessit. Hinc sanctissimus vir & Doctor à Deo Ecclesiæ provisus Hieronymus, ipsomet in opere contra Vigilantium attestante, quando subiratus fuerat, vel aliquid mali in animo cogitarat, vel nocturno fuerat phantasmate delusus, *Basilicas Martyrum*, inquit, *intrare non audeo, ita totus & corpore & animo contremisco. Rideas forsitan*, addit, *& mulicrcularum deliramenta subsannes. Non erubesco earum fidem, quæ primæ viderunt Dominum resurgentem, quæ mittuntur ad Apostolos, quæ in multis à Domini Salvatoris sanctis Apostolis commendantur.*

Si ob iracundiæ motum, ob cogitationem intemperatiorem, ob nocturnam illusionem sæpe & ferè semper in Sanctis culpa vacantem, ne in Basilicas quidem Martyrum ingredi, &

Sanctorum reliquiis adstare audebat Hieronymus, quomodo ad altare tremendum aspirare, Dominumque majestatis, cujus præsentia & gloria Angelos ipsos sacro horrore percellit, sustinere potuisset?

Hinc Magnus Gregorius metuens ne suâ culpâ pauperculus in vico urbi vicino fame & egestate interiisset, per aliquot dies à sacris Altaribus secessit, & cœlestium sibi ipsi mysteriorum celebratione interdixit. Hinc S. Romualdus Religiosos, qui orationis tempore somni obrepentis illecebris aliquantulum cessissent, ne sacrum facerent prohibebat. Hinc S. Bernardus laudat S.Malachiam, quòd Diaconum nocte præcedenti humanum aliquid passum, & die sequenti ad altare ministrantem his verbis castigaverit: *Non debueras hodie ministrasse, sed verecundè te subtrahere sacris, & deferre tantis tamque divinis mysteriis, ut hac humilitate purgatus digniùs deinde ministrares.* Hinc S. Thomas Catuariensis, quòd Regis leniendi, ac Cleri à vexatione vindicandi causâ nonnihil de solita propugnandæ Ecclesiasticæ libertatis firmitate remisisset, seipsum à sacrificio exclusit, nec ad Altare nisi obtentâ Summi Pontificis absolutione regressus est. Hinc S. Carolus cum in Ecclesiæ ritibus nonnihil peccasset, pluribus diebus à tremendo sacrificio recessit, pluribus recessurus, nisi populi studiis & devotioni cedendum existimasset. Hinc Beatus Franciscus Salesius *libro secundo, epist.* 39. illustrem fœminam ob voculas acerbiores, quæ ipsi per impatientiam excidere solebant, à Confessario frequentioris Communionis solatio rectè multatam existimat; tum ut eæ maculæ humilitate absterge

abstergerentur; tum ut ad eas fugiendas diligentior inposterum evaderet; tum ut illius obedientiæ periculum fieret, & in ea pœnitentia quoad Confessarius jusserit, perstandum existimavit. *Nunquam enim*, addit dicta sua ratione confirmans, *salubrior cibus est, quàm cum ab exercitato & esuriente percipitur. Intervallo autem esuries atque appetentia crescet: comprimendà verò impatientia exercitatione stomachi spiritualis vis ac firmitas redintegrabitur.* Hinc sanctæ memoriæ Bartholomæus à Martyribus Bracharensis Archiepiscopus, ut refertur in ejus vitæ tam eleganter & juxta piè annis superioribus gallicè scriptæ *lib.* 4. *cap.* 27. tametsi singulis fermè diebus divina mysteria faceret, quò gravissimarum functionum labores levaret, & interruptum negotiorum mole charitatis ardorem instauraret: unum tamen cujusvis hebdomadis diem seligebat, quo à Communione se abstinens & reverentiæ suæ sensum significaret, & majorem cœlestis cibi appetentiam concitaret. Desideriis enim humilitate temperatis, & cum vitæ integritate conjunctis mirum in modum animus apparatur. Nam ut ait Sanctus Anselmus tract. de Sacramento Altaris: *Hunc cibum plus manducat, qui amplius amat; & plus amando rursus, qui plus manducat & plus amat.*

Solvuntur objectiones à ratione deprompta.

Dices 1. Nunquam Ecclesia postulavit ante Communionem plures dies agendæ pœnitentiæ tribui; nec unquam talem usum aut praxim

tenuere Patres : illi solùm à sacra Communione abstinebant, qui ob atrocia crimina publicæ pœnitentiæ subjiciebantur, quoad reconciliati essent. Ergo Ecclesiæ sensibus nostra doctrina non congruit.

Respondeo falsissimum esse hujus argumenti antecedens ; cùm contrà certissimum sit, prioribus Ecclesiæ sæculis morem doctrinæ nostræ consentaneum in Ecclesia viguisse. Etenim cùm sancti Patres recensiti in ea sententia fuerint, ut post commissa mortifera peccata, qualiacumque tandem essent, plurimis diebus pœnitentiam agi oportere existimarint antequam ad Eucharistiam accederetur, manifestum est Sanctos illos eam doctrinam à se traditam, à se prædicando scribendoque inculcatam ad mores praximque semper & ubique reduxisse : alioquin similes Pharisæis dixissent & non fecissent, contradixisset doctrina moribus, & simulatâ pietate veraque hypocrisi in duplicem iniquitatem incurrissent. Absit à Sanctis, absit ab Ecclesiæ Patribus hæc fallax fraudulentaque ars aliud docens, aliud efficiens ; cùm de unoquoque eorum verè illud intelligatur : *Qui fecerit & docuerit, hic magnus erit in regno cælorum*; omnesque & singuli illius discipuli fuerint, qui *cæpit facere & docere*. Factis etiam & exemplis doctrinam confirmasse suam, in fine responsionis ad proximè superiorem objectionem clarissimè monstravimus.

Hinc S. Cæsarius Arelatensis Præsul sexti sæculi, in quo floruit, Ecclesiæ sensum exprimens, *homil.* 8. ait peccata quidem venialia & minuta esse quotidie redimenda infirmos visitando, in carcere positos requirendo, discordes

ad

ad concordiam revocando, indicto ab Ecclesia jejunio jejunando, hospitibus pedes abluendo, ad vigilias frequentiùs conveniendo, eleemosynas ante ostium prætereuntibus dando, inimicis nostris quoties petierint indulgendo. *Pro capitalibus verò criminibus* (addit loquens de sacrilegio, adulterio, homicidio, falso testimonio, furto, rapina, superbia, invidia, avaritia, diuturna iracundia, ebrietate assidua, ut patet ex contextu) *non hoc solùm sufficit, sed addenda sunt lacrymæ, & rugitus, & gemitus, continuata & longè protracta jejunia, largiores eleemosynæ, etiam plus quàm nos ipsi valere possumus eroganda, ultrò nos ipsos à Communione Ecclesiæ removentes, in luctu & tristitia multo tempore permanentes.* Quibus verbis nihil planius, nihil luculentius, nihil apertius dici potest.

Dices 2. Eucharistiæ interdictio excommunicatorum pœna est, qua & ab Ecclesia, & à Sacramentis arcentur: Ergo non cujusque modi peccatorum mortalium hæc pœna est, nec arcendi sunt ab Altaribus qui in peccata lethalia, quibus excommunicationis pœna annexa non est, prolapsi sunt.

Respondeo quod licèt his temporibus excommunicatio certis tantùm peccatis, gravibus illis quidem per longas formularum observationumque moras infligatur, qua desperati & insanabiles peccatores, ne per plures serpant dira contagia, pastorali necessitate tanquam oves morbidæ à sanis separantur, quæve est veluti ultimum Ecclesiæ in contumaces fulmen; nihilominus tamen antiquitus verbum *Excommunicare*, idem sonabat ac pœnitentes

anteacta scelera ex animo aversantes à Communione & Altaribus arcere & prohibere; quæ quidem pœna omnibus peccatis mortalibus irrogabatur, quamve pœnitentes ultrò sibi imponebant, semetipsos à Communione pro suo reatu suspendentes, ne ab altari quod in cœlo est removerentur, ut *hom.* 13. docet S. Cæsarius „ Arelatensis: [Ut qui separari, inquit S. Au„ gustinus homil. 50. à regno cœlorum timet „ per ultimam sententiam summi Judicis, per „ Ecclesiasticam disciplinam à Sacramento cœ„ lestis panis interim separetur. Versetur ante „ oculos imago futuri judicii, ut cùm alii ac„ cedunt ad altare Dei, quò ipse non accedit, „ cogitet quàm sit contremiscenda illa pœna, „ quâ percipientibus aliis vitam æternam, alii „ in mortem præcipitantur æternam.]

Hinc authore S. Eligio *hom.* 8. pœnitentes vestibus ex hœdorum pilis contextis in sinistra Ecclesiæ parte se collocabant, ut se peccatis factos dignos agnoscerent & profiterentur, qui ad sinistram inter hœdos in die judicii collocarentur. Unde huic damnationis imagini & formæ ultrò se subjiciebant, ut ab æterno convivio non arcerentur, illa Apostoli voce freti: *Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

Hinc B. Cyprianus quartam orationis Dominicæ postulationem explanans: [Hinc pa„ nem, inquit, dari nobis quotidie postulamus, „ ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quo„ tidie ad cibum salutis accipimus, interceden„ te aliquo graviore delicto, dum abstenti & „ non communicantes à cœlesti pane prohibe„ mur, à Christi corpore separemur.] Ad quem

locum

locum alludens Augustinus lib. de dono perse-
„ ver. cap. 4. [Hæc verba sancti hominis Dei, in-
„ quit, perseverantiam à Domino Sanctos indi-
„ cant poscere, quando hac intentione dicunt,
„ Panem nostrum quotidianum da nobis hodie,
„ ne à Christi corpore separentur, sed in ea
„ sanctitate permaneant, quâ nullum, quo inde
„ separari mereantur, crimen admittant.]

Hinc Concilium Turonense III. canon. 22. *Episcopis*, inquit, *& Presbyteris diligenti cautela pertractandum, qualiter hominibus sua sibi delicta confitentibus tempus abstinendi præscribant, ut juxta modum peccati pœnitentibus abstinentia* (à sacra Communione) *indicatur.*

Hinc Ivo Carnotensis epist. 230. testatur moris fuisse, *ut crimina sua confitentes aliquandiu à corporis & sanguinis Christi Communione Ecclesia suspenderet.* Hinc denique Augustinus sæpe testatur pro quolibet crimine pœnitentes excommunicatione, id est à cœlesti pane secessu plecti; & hunc morem in omnibus Ecclesiis sua ætate viguisse, ut refert epist. 108. *Quia hoc est indignè corpus Christi accipere, si eo illud tempore quis accipiat, quo debet agere pœnitentiam.* Illis ergo frequens Eucharistiæ usus permittebatur, quorum moribus sanctitas christiana non dedecorabatur, quorum fides spe roborabatur, spes charitate alebatur; qui quotidie peccabant, quia homines erant; sed graviter non peccabant, quia veri Christiani erant. Veri enim Christiani tessera est lethalia vitare peccata. *Cùm cœperit ea non habere homo, debet autem non habere omnis Christianus homo, incipit caput erigere ad libertatem*, inquit idem Augustinus.

Dices 3. per pœnitentiam verè delentur peccata, restituitur gratia, reviviscunt virtutes, fit homo Deo gratus, & infusis cœlestis gratiæ muneribus mundatur: Ergo non debet statim post pœnitentiam impediri, quominus sic per Sacramentum instructus ad Eucharistiæ Sacramentum homo convolet.

Respondeo pœnitentiam à Patribus, & deinceps à Theologis trifariam dividi: alia enim est quæ Baptismum antecedit, qua peccatorem de peccatis à se nondum regenerato patratis pœnitebat; alia est quotidiana peccatorum venialium, quæ omni ex parte effugere justi non possunt; alia est pœnitentia pro peccatis mortalibus, quæ sine Ecclesiasticarum clavium authoritate remitti nequaquam possunt. Hujus divisionis sæpe meminit Augustinus, ex quo eam desumpsit Angelicus noster Doctor ultimo suæ Summæ Theologicæ articulo, his verbis: *Pertinet ad pœnitentiam ut detestetur peccata præterita cum proposito vitam immutandi in melius, quod est quasi pœnitentiæ finis. Et quia moralia recipiunt speciem secundùm finem, conveniens est quod diversæ species pœnitentiæ accipiantur secundùm diversas immutationes quas pœnitens intendit. Est autem triplex immutatio à pœnitente intenta. Prima quidem per regenerationem in novam vitam, & hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ est ante Baptismum. Secunda autem immutatio est per reformationem vitæ præteritæ jam corruptæ, & hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium post Baptismum. Tertia autem immutatio est in perfectiorem operationem vitæ, & hæc pertinet ad pœnitentiam venialium, quæ remittuntur per aliquem ferventem actum charitatis.*

Porrò huic tertiæ pœnitentiæ ſeparatio à ſacra Communione ſemper adjungebatur, ut peccator poſt violatam Baptiſmi innocentiam, & offenſam Dei majeſtatem interim concuſſus debitam flagitiis ſuis pœnam agnoſceret, hacque humilitate, aliiſque pœnitentiæ exercitationibus dignum ſe præſtaret, cui ad ſacram Communionem rurſum aditus pateret. *Reſtat ergo tertium pœnitentiæ genus*, inquit Auguſtinus *hom.27. cap.3.* ſermonem habens de pœnitentia, quæ ad delicta mortifera pertinet; *unde aliquid breviter dicam, ut adjuvante Domino propoſita & promiſſa perſolvam. Eſt pœnitentia gravior atque luctuoſior, in qua propriè vocantur in Eccleſia pœnitentes, remoti etiam à Sacramento altaris participando, ne accipiendo indignè, judicium ſibi manducent & bibant.*

Hac ratione nihil limpidius, niſi fortè hæc ejuſdem Auguſtini verba *hom.50.cap.2. & 3.* ubi
„ expoſitâ præfatâ diviſione ſic habet. [Tertia
„ eſt actio pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis
„ ſubeunda eſt, quæ legis Decalogus conti-
„ net, & de quibus Apoſtolus ait, Quoniam qui
„ talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt. In
„ hac ergo pœnitentia majorem quiſque in ſe
„ ſeveritatem debet exercere, ut à ſeipſo judi-
„ catus non dijudicetur à Deo, ſicut idem Apo-
„ ſtolus ait: Si enim nos judicaremus, à Domi-
„ no non judicaremur. Aſcendat itaque homo
„ adverſum ſe tribunal mentis ſuæ, ſi timet il-
„ lud quod oportet nos exhiberi ante tribunal
„ Chriſti, ut illud recipiat unuſquiſque quod
„ per corpus geſſit, ſive bonum, ſive malum.
„ Conſtituat ſe ante faciem ſuam, ne hoc ei po-
„ ſtea fiat, nam minatur hoc Deus peccatori: Ar-

guam

„ guam te, & statuam contra faciem tuam. At-
„ que ita constituto in corde judicio, adsit ac-
„ cusatrix cogitatio, testis conscientia, carni-
„ fex timor. Inde quidam sanguis animi con-
„ fitentis per lacrymas profluat. Postremò ab
„ ipsa mente talis sententia proferatur, ut se in-
„ dignum homo judicet participatione Corpo-
„ ris & Sanguinis Domini: ut qui separari à
„ Regno Cœlorum timet per ultimam senten-
„ tiam summi Judicis, per Ecclesiasticam dis-
„ ciplinam à Sacramento cœlestis Panis interim
„ separetur. ::: Quomodo ergo in interiora
„ veli, & in illa invisibilia Sancta Sanctorum
„ introire audebit aut poterit, qui medicinam
„ cœlestis disciplinæ contemnens, noluit pau-
„ lisper à visibilibus separari? Qui enim voluit
„ humiliari ut exaltaretur, cum exaltari volue-
„ rit dejicietur, & in æternum sejungetur ab
„ æternis Sanctis.]

Quin passim supponit Augustinus, hanc Communionis privationem fuisse semper pec-
„ cati mortalis reo annexam: [Qui violavit
„ Sacramentum (Baptismi), inquit homil. 41.
„ malè & perditè vivendo, & ideo remotus est
„ ab Altari, ne judicium sibi manducet & bi-
„ bat, mutet vitam, corrigat se, & reconcilie-
„ tur cùm vivit, dum sanus est. ::: Ergo qui
„ veraciter egerit pœnitentiam, & solutus fue-
„ rit à ligamento quo erat obstrictus & à Chri-
„ sti corpore separatus, quandocumque de-
„ functus fuerit ad Deum vadit.] Hinc peccatores post Baptismum in peccatum mortale sponte sua labentes comparat Adamo, quatenus sicut iste constitutum Deum inter & ipsum fœdus violavit, ideoque ligno vitæ orbatus est;

ita

ita peccator ictum cum Christo in Baptismate fœdus disrumpit, ideoque ab Eucharistia arcendus: *Alienandus Adam fuerat à ligno vitæ,* inquit lib.11. de Genes. ad litt.cap.40. *vel jam moriturus, vel etiam tanquam excommunicatus: sicut etiam in hoc Paradiso, id est Ecclesia, solent à Sacramentis altaris visibilibus homines disciplinâ Ecclesiasticâ removeri.*

Dices 4. longas illas, & laboriosas satisfactiones ante absolutionem & Communionem præmitti solitas, ipsam etiam ab Eucharistia separationem publicis tantùm peccatis eluendis institutas fuisse: Ergo privatis arcanisque peccatoribus non est idem pœnitentiæ rigor imponendus, neque ullum à Communione abscedendi tempus præscribendum.

Respondeo prorsus esse à veritate alienum, hanc religiosam abstinentiam & dilationem peccatoribus duntaxat publicis ad populi exemplum, sarciendum Ecclesiæ honorem, & quæ in ipsam redundaverat ex Christianorum sceleribus infamiam eluendam duntaxat fuisse impositam. Veritas enim est, ob occulta arcanaque peccata, quibus pernotis damnum pœnitenti potuisset obvenire, putà ob adulterium mulieris publicâ pœnitentiâ pervulgatum, vel in suspicionem vocatum, unde mulieri incommoda, vel etiam mors imminerent, peccatores impositam pœnitentiam, & ab Eucharistia secessum statuto Canonibus tempore, authore Basilio *epist.2. ad Amphiloch. can.* 34. observasse. Quæ quidem pœna non ob sola publica, sed ob occulta quoque; non in aliorum duntaxat exemplum, sed in lapsorum potissimùm salutem indicebatur.

Id etiam evidentiſſimè vel ex eo apparet, quod Clerici ſacris miniſteriis addicti, etſi publicæ pœnitentiæ ob peccata ſecreta, quàmlibet gravia obnoxii non eſſent, ob mortiferum tamen peccatum ab altari depulſi pœnitentiæ clam diuque vacare jubebantur. *Alienum eſt à conſuetudine Eccleſiaſtica* (inquit Magnus Leo epiſt.82.) *ut qui in Preſbyterali honore, aut qui in Diaconi gradu fuerint conſecrati, ii pro crimine aliquo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi* (ſcilicet publicè.) *Unde hujuſmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei privata eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.* Refert etiam Sozomenus *lib.8.cap.6.* Gerontium Diaconum ob admiſſum crimen, S. Ambroſii imperio, *præſcripto tempore manere domi, & pœnitentia expiari* fuiſſe juſſum, ut precibus, lacrymis, variiſque caſtigationibus ultrò ſuſceptis Dèo ſatisfaceret. Refert etiam Gratian. diſt.92. cap. *Preſbyter*, decretum Concilii Hibernici, quo jubetur ut Presbyter in fornicationem lapſus annos decem pœniteat, & *tribus quidem menſibus privato loco à cæteris remotus pane & aquâ à veſpera in veſperam utatur, ſacco indutus humi adhæreat, die ac nocte jugiter miſericordiam Dei omnipotentis imploret; finitis tribus menſibus exeat, tamen in publicum non procedat, ne grex fidelis in eo ſcandalum patiatur. Nec enim debet Sacerdos publicè pœnitere ſicut laïcus.* Unde patet Sacerdotes ab Euchariſtia fuiſſe prohibitos, tametſi pœnitentiæ publicæ jugo colla non ſubmitterent. Unde S. Proſper ſeu Julianus Pomerius *lib. 2. de vita contempl. cap.7.* in eos Sacerdotes acriter invehitur, qui

peccati

peccati lethalis conscii, *abstinere se ab altari propter homines erubescunt*, nec *ipsi in se voluntariæ excommunicationis sententiam ferunt*. Quos interim monet, ut *ab altari, cui ministrabant, non animo, sed officio separati, vitam tanquam mortuam plangant, certi quod reconciliato sibi efficacis pœnitentiæ fructibus Deo non solùm amissa recipiant, sed etiam cives supernæ civitatis effecti, ad gaudia sempiterna perveniant*. Certum ergo est, cuilibet peccato mortali, quo Baptismi sanitas deperit, verecundum à Communione secessum semper fuisse annexum, ut interim variis pœnitentiæ exercitationibus & sanitatem peccator recuperaret, & ad reconciliationem atque Communionem sibi aditum faceret; atque expiatis salutari satisfactione criminibus, & animo in Christiana pietate obfirmato, absolutionis & Communionis beneficio viam sterneret ac muniret.

Dices 5. Peccatoribus criminum suorum indulgentiam plenariam Ecclesia sæpe indulget: Illi autem plenariè non indulgetur, cui Communionis dilatio imponitur: Ergo doctrina nostra non videtur indulgentiarum assertioni consentanea.

Respondeo quod sicut verum non est vero contrarium; ita potestas clavium, à qua indulgentiæ proficiscuntur, Ecclesiæ collata non est necessitati pœnitentiæ & peccatorum probationi in Scripturis, Patribus, & ab Ecclesia per suos Concionatores tantoperè inculcatæ adversa. Ecclesiæ misericordiam demonstrant Episcoporum, & Romani præsertim Antistitis indulgentiæ, quia ut præclarè scripsit Cyprianus epistol. 55. ad Cornelium fratrem: [Nec Ecclesia

„ clesia cuiquam clauditur , nec Episcopus
„ alicui denegatur, patientia, facilitas, & hu-
„ manitas nostra venientibus præsto est. Opto
„ omnes in Ecclesiam regredi , opto univer-
„ sos commolitones nostros intra Christi ca-
„ stra concludi. Remitto omnia, multa dissi-
„ mulo , studio & voto colligendæ fraterni-
„ tatis etiam quæ in Deum commissa sunt,
„ non pleno judicio religionis examino , deli-
„ ctis plus quàm oportet remittendis penè
„ ipse delinquo : amplector promptâ & plenâ
„ dilectione cum pœnitentia revertentes , pec-
„ catum suum satisfactione humili & simplici
„ confitentes.] Sed tanta, omnibusque oblata indulgentis Matris Ecclesiæ clementia pœnitentiæ ad expurgandum componendumque animum tantoperè necessariæ non repugnat: sed sicut nefarium est justitiam Dei à misericordia sejungere, ita & pœnitentiam per indulgentias ad nihilum redigere. Et magnæ terribilis Dei vindictæ argumentum est, cùm quis misericordiâ Dei & Ecclesiæ indulgentiis abutens, dignos non satagit facere fructus pœ-
„ nitentiæ. [Ira Dei est, ait ibidem Cypria-
„ nus, non intelligere delicta , ne sequatur
„ pœnitentia. Primus felicitatis gradus est non
„ delinquere : secundus delicta cognoscere.
„ Illic currit innocentia integra & illibata,
„ quæ servet : hîc succedit medicina, quæ sanet.
„ Unde concludit, quod honor Deo non red-
„ ditur , quando sic Dei majestas & censura
„ contemnitur , ut cùm se ille indignari &
„ irasci sacrificantibus dicat , & cùm pœnas
„ æternas & supplicia perpetua comminetur,
„ proponatur à sacrilegis atque dicatur : Ne ita
cogitetur

„ cogitetur Dei, ne timeatur judicium Domi-
„ ni, ne pulsetur ad Ecclesiam Christi : sed
„ sublatâ pœnitentiâ pax à Presbyteris verbis
„ fallacibus prædicetur.]

„ Et libro de lapsis : [Cùm scriptum sit, Qui
„ vos felices dicunt, in errorem vos mittunt,
„ & semitas pedum vestrorum turbant : qui
„ peccantem blandimentis adulantibus palpat,
„ peccandi fomitem subministrat ; nec compri-
„ mit delicta ille, sed nutrit. At qui consiliis
„ fortioribus redarguit, simul atque instruit
„ fratrem, promovet ad salutem. Quos diligo,
„ inquit Dominus, arguo, & castigo. Sic opor-
„ tet & Dei Sacerdotem non obsequiis deci-
„ pientibus fallere, sed remediis salutaribus
„ providere. Imperitus est Medicus, qui tu-
„ mentes vulnerum sinus manu parcente con-
„ trectat, & in altis recessibus viscerum virus
„ inclusum dum servat exaggerat. Aperiendum
„ vulnus & secandum, & putaminibus (alii le-
„ gunt putraminibus, id est putredinibus) am-
„ putatis medelâ fortiore curandum. Vocifere-
„ tur & clamet licèt & conqueratur æger impa-
„ tiens per dolorem ; gratias aget postmodùm
„ cùm senserit sanitatem. Emersit enim, fra-
„ tres dilectissimi, novum genus cladis ; & quasi
„ parùm procella persequutionis sævierit, ac-
„ cessit ad cumulum sub misericordiæ titulo ma-
„ lum fallens, & blanda pernicies. Contra Evan-
„ gelii vigorem, contra Domini & Dei legem
„ temeritate quorundam laxatur incautis com-
„ municatio ; irrita & falsa pax, periculosa
„ dantibus, & nihil accipientibus profutura.
„ Non quærunt sanitatis patientiam, nec veram
„ de satisfactione medicinam. Pœnitentia de

peccato

„ peccatoribus excuffá eft, graviffimi, extre-
„ míque delicti memoria fublata eft. Operiun-
„ tur morientium vulnera, & plaga lethalis al-
„ tis & profundis vifceribus infixa diffimulato
„ dolore contegitur. A diaboli aris revertentes
„ ad fanctum Domini fordidis & infectis nido-
„ re manibus accedunt.]

Itaque nunquam intendit indulgentiis Ecclefiæ mifericordia ut peccatores exhalantibus adhuc fcelus fuum faucibus, & contagia funesta corporibus dolentibus, Domini corpus invadant. Quia alioquin, ut ibidem gloriofus Antiftes & Martyr ait, *vis infertur corpori ejus & fanguini.* Nec eft pax, quam verbis fallacibus venditant, fed bellum. Unde in omnibus Pontificiis diplomatibus illis indulgentia etiam in Jubilæo conceditur, qui *pœnitentia falutari* fe fuppofuerint. At falutaris non eft, fed fallax & illuforia eft, quæ in verba fonantia, non in facta pronuntiantia erumpit. Certè ficut annua Communio capite *Omnis utriufque fexus*, tam rigidè fub interminatione anathematis imperata, judicio tamen Sacerdotis eodem capite permittitur Communionis dilatio, fi ad falutem pœnitentis noverit expedire: ita Indulgentiæ, & Jubilæi gratia Sacerdotem ad citò peccatores abfolvendum, & ad altária permovendum non aftringit, nifi quem fatis invenerit ad facras epulas comparatum: ineptum verò fummovere à Dominica menfa tenetur, quoad tanto Sacramento & Indulgentiarum beneficio recipiendo fiat idoneus.

Et præclaram horum omnium rationem affert laudato loco Cyprianus, quia ea fola peccata abfolvit divinitus fibi traditis clavibus Ec-

clefia,

clesia, quæ Deus condonat; quia solus Deus principaliter miseretur, & veniam peccatis solus ille largitur, qui peccata nostra portavit, qui pro nobis doluit, quem Deus tradidit pro peccatis nostris Christus Jesus. At Deus sine veris pœnitentiæ exercitationibus, lacrymis, orationibus, aliisque id genus virtutum officiis gravia delicta non remittit: Ergo ea opera evacuare indulgentiis nunquam cogitavit Ecclesia. *Homo Deo non potest esse major*, inquit Cyprianus, *nec remittere, aut donare indulgentiâ suâ servus potest, quod in Dominum delicto graviore commissum est. Credimus quidem posse apud Judicem plurimùm Martyrum merita, & opera Justorum: sed cùm judicii dies venerit, cùm post occasum sæculi hujus, & mundi, ante tribunal Christi populus ejus adstiterit. Cæterùm si quis præproperâ festinatione temerarius remissionem peccatorum dare se cunctis putat posse, aut audet Domini præcepta rescindere, non tantùm nihil prodest, sed obest lapsis. Provocasse est iram, non servasse sententiam; nec misericordiam priùs Dei deprecandam putare, sed contempto Domino de sua facultate præsumere.* Catholica est de utilitate indulgentiarum doctrina, at non minùs Catholica est de necessitate pœnitentiæ sententia: utraque ab Evangelio tradita, utraque religiosè retinenda, quia ut ait ibidem Cyprianus: *Non potest Evangelium in parte consistere, & in parte nutare. Aut utrumque oportet valeat, aut utrumque vim veritatis amittat.*

Regulas hactenus constitutas illustriores Sancti Thomæ discipuli religiosè sectati sunt. Illustria P. Granatensis testimonia.

Cùm ea quæ diximus hactenus è sacra traditione Sole ipso splendidiora hauserimus, magna cum fiducia modum loquendi Hilarii *lib.6. de Trinitate*, imitatus dixerim: *Hæc ita didici, ita credidi, & ita confirmata mentis fide teneo, ne aut possim credere aliter, aut velim. A Patribus, ab Apostolicis viris, à Summis Pontificibus, quæ teneo edoctus sum, his immedicabiliter imbutus sum: & ignosce omnipotens Deus* (suspice Lector in Hilario traditioni adhærente exemplum fiduciæ ad miraculum intrepidæ) *quia in his nec emendari possum, sed commori possum. Tardè mihi Doctores ætas nunc ejus sæculi protulit. Serò hos habuit fides mea; quâ tu erudisti Magistros. Sit sanè fides, sit pœnitentia alia, si alia claves regni cœlorum sunt. Sit pœnitentia alia, si erit alius Apostolatus ligata & soluta per se in terra ligans in cœlo atque solvens. Sit pœnitentia alia, si Christus Filius Dei alius præterquàm quod est, prædicatur.* Addiderim etiam, quod si non est modò alius Spiritus sanctus ac qui in Apostolos est illapsus, qui in Ecclesia Catholica ministranda Summis Pontificibus adfuit, qui Conciliis plenariis & regionalibus præfuit, qui innumeros Sanctos & Patres omnes spirituales, quotquot de pietate cum laude his etiam temporibus scripserunt, instruxit

instruxit & permovit, ea quæ toto hoc capite è Patribus non tam scripsi quàm exscripsi, tutissimam esse & procurandæ peccatorum salutis, & permovendæ solidæ pietatis, & frequentandæ etiam cum ingentibus utilitatibus Eucharistiæ viam, sine dubitatione credendum est. Ut tamen confirmandæ hujusce veritatis causa nihil omittamus, operæpretium visum est selecta celebriorum S. Thomæ discipulorum testimonia proferre, ut appareat quinam semper fuerit verorum Thomistarum in Eucharistiam pietatis & reverentiæ sensus. Duos aut tres in aciem duntaxat producam, tum ne dissertationem satis prolixam cum cruce Lectoris plus justo protendam; tum quia in ore duorum aut trium testium, & quidem omni exceptione majorum, stat omne verbum.

Primus occurrit Cardinalis Cajetanus in „ commentario art.10. q.80. [Circa quotidia„ nam, inquit, celebrationem nota Augustini „ (Ambrosius est) verbum: Sic vive, ut quoti„ die merearis accipere. Quoniam per sic vive„ re intelligendum est, spiritualem vitam sic „ vivere, ut quotidiana Communione semper „ augeatur. Alioquin non sic vivitur, ut quoti„ die mereamur accipere. Nam qui quotidie „ meretur accipere, debet quotidie sic esse „ dispositus, ut fructum Eucharistiæ percipiat: „ fructus autem spiritualis hujus cibi non est „ solùm actualis refectio, sed augmentum gra„ tiæ: quoniam per totum tempus præsentis „ vitæ sumus in statu augmenti. Propter quod „ crebrò, vel quotidie celebrantes discutiant in „ seipsis fructum præteritæ celebrationis; & „ secundùm profectum, vel defectum prose-

quantur,

„ quantur, vel à prosequutione desistant. Qui „ verò multis celebrationibus peractis ad actus „ virtutum non meliùs se habet quàm antè, pa- „ rùm aut nihil proficit.] Si de viris justis, in quibus gratia & virtutes, sed in quibus virtutum post multas Communiones augmentum nullum relucet, scripsit doctissimus Cardinalis, oportere eos à multitudine Communionum desistere, quid de eis quæso sentiebat, in quibus non modò nullum virtutum augmentum, nullus profectus, sed continuus cernitur in eadem lethifera flagitia relapsus? Easdem consequutiones ex illis Cajetani verbis derivare est, quas ex suprà ponderatis S. Thomæ testimoniis intulimus; quæ quia sponte sua fluunt, eas erudito Lectori deducendas relinquo.

Secundus occurrit Dominicus Soto *in 4. dist.12. quæst.1. artic.10.* ubi quærens quennam oporteat esse frequentis Communionis usum, ait quæstionem excitari de viris, qui à tumultu sæculari semoti divinis vacant; vel de illis, qui à peccatis omninò mortalibus abstinentes, soliciti sunt quomodo placeant uxoribus, & sæculi negotiis implicantur; vel de illis, qui cum passionibus luctantes tentationibus interdum cedunt; nunc lapsi, sed mox resurgentes. *Illos namque*, ait, *qui peccatis mortalibus sordent, jam à præsenti quæstione tanquam ineptos exclusimus.*

Hoc posito asserit primò, immunes à peccato mortali laudabiliter Eucharistiam frequentare, licèt laudabile etiam sit illos præ reverentia ab Eucharistia aliquando abstinere. Affirmat secundò, per se loquendo laudabilius esse justos frequenter accedere quàm abstinere, quia amor

&

& fiducia præſtantiores virtutes ſunt quàm timor qui eſt cauſa ceſſandi : *Quanquam*, inquit, *contingere poſſit, ut quandoque abſtinens devotiùs poſtmodùm accedat, & qui ob reverentiam abſtinet, merito ſuo per favorem divinum gratiam aſſequatur.* Attamen ab eo qui ex charitate frequentat, & gratia ſacramentalis, & devotio in Euchariſtia *crebriùs guſtatur, & avidius concupiſcitur.* Tertiò concludit : [Illis qui corruptis ,, affectibus fluctuant, licèt quotidie reſurgant, ,, non eſt ſanum conſilium quotidie ad Sacra- ,, mentum accedere, etiamſi ſint Sacerdotes. ,, Tum quia timendum illis eſt, ne non ſit eo- ,, rum legitima pœnitentia : tum quia neque ,, ſinceram & caſtam reverentiam afferre poſ- ,, ſunt, ut Sacramentum pro dignitate æſti- ,, ment.

,, Aliis verò ſæcularibus conjugatis, ait in ,, calce articuli, qui rei familiari interviunt, licèt ,, à peccatis mortalibus ſint liberi, non conſu- ,, lerem frequentiùs quàm à quindena in quin- ,, denam ad Sacramentum accedere. Nam ,, quanvis curam habeant expurgandæ con- ,, ſcientiæ ; nihilominus, uti ait Paulus, non ,, poſſunt non curare quomodo placeant uxo- ,, ribus, & quomodo rei familiari proſpiciant ; ,, quod frequentiori ſumptioni non eſt adeo ,, congruens. ::: Quocirca ſi inter ſæculares eſ- ,, ſet aliqua perſona & probitate & modeſtia ,, inſignis, nulla eſſet irreverentia, imò deceret ,, fortè ſemel in hebdomada communicare : cre- ,, briùs autem, nullatenus approbare poſſem.]

Tertiùs occurrit magnus ille pietatis Magiſter toti orbi notiſſimus Pater Ludovicus Granatenſis, qui concione ſecunda in feſto Corpo-

ris Christi Fideles quidem ad frequentiorem divini hujus Sacramenti usum præcipuâ animi puritate & aviditate accedere hortatur, ut sit in nobis fructus vitæ qui semper reparet quod corruptæ naturæ morbus semper absumit; & quod ardor concupiscentiæ ad carnalia semper solicitans assiduâ infestatione devastat, virtute gratiæ quam nobis confert redintegret atque instauret. Quia Medicorum dogma est, ubi morbi causæ permanentes sunt, remedia quoque permanentia esse oportere: & cùm peccati fomes malorum omnium seminarium ad malum nos jugiter & juxtà potenter inclinet, assiduâ & frequenti reparatione instaurandum est, quod assiduâ impugnatione impetitur atque laceratur. Ex quo meritò illos esse accusandos infert, tum qui se ad saluberrimum hoc infirmitatis humanæ remedium piè & religiosè frequentandum præparare negligunt; tum etiam illos qui vivificum cibum piè & frequenter usurpantes objurgant, mordent, & vel temeritatis & audaciæ; & hypocrisis vel vanitatis insimulant, quo à tantis divinæ gratiæ opibus & auxiliis, à tam multis infirmitatis & imbecillitatis humanæ remediis, atque adeo ab ipsa æterna vita pios homines avocent, quibus cum antiquo serpente, cum mundo, cum pravis hominibus, cum ipsa carne & cunctis ejus plusquam tyrannicis cupiditatibus certare queant. *Cùm enim*, inquit, *ex Catholica fidei doctrina certò sciamus, innumeros esse hujus divini Sacramenti effectus atque virtutes, quibus animarum salus constituitur; nihil esse constat, quod magis ad hanc salutem retinendam & conservandam expediat, quàm ad illud puro & religioso corde frequenter*

frequenter accedere. Verè enim ut corpora cibo, ita mentes nostræ hac cœlesti alimoniâ vivunt, nec modò vivunt, sed omnibus etiam virtutum & gratiarum opibus in dies augentur & cumulantur.

Advertens tamen religiosissimus Pater, multos esse qui hoc cœlesti cibo pascantur, & multos item ex Sacerdotibus qui ad hanc quotidie mensam accedant, cùm tamen nihilo meliores ac sanctiores evadant; quia sicut *idem ignis & ceram mollit, & lutum durat, ita hoc Sacramentum idem in se manens, aliis salutis & vitæ author, aliis mortis occasio fit*; post multa in
„ hanc rem prolata sic concludit: [Fratres,
„ nemo credat, me ita ad frequentiorem hujus
„ Sacramenti sumptionem adhortari, ut non
„ etiam illos perterrefaciendos putem, qui ad
„ illud minùs piè & religiosè accedunt, sive illi
„ Sacerdotes sint, sive non sint. Video enim
„ esse nonnullos, qui partim ex præscripta le-
„ gum suarum necessitate, partim ex sola con-
„ suetudine, aliorum videlicet communican-
„ tium exempla, dissimili tamen affectu atque
„ devotione, sectari volentes, ad illud frequen-
„ ter accedunt. Ut quidam ergo excitandi sunt,
„ ne immodico timore correpti ab hac sacra
„ mensa recedant; ita alii perterrefaciendi ne
„ indignè accedant. Quibus verbis nihil lucu-
„ lentius. Et concione 1. Cæterùm, inquit,
„ non ita fideles ad frequentiorem hujus Sacra-
„ menti usum adhortamur, ut non etiam illos
„ officii sui admoneamus, hoc est qua cordis
„ & corporis puritate ad illud accedere debeant.
„ Meminisse enim oportet scriptum esse: Do-
„ mum tuam decet sanctitudo, Domine, in

„ longitudinem dierum. Et, Justitia & judicium „ præparatio sedis ejus. His namque justitiæ „ opibus domus ac sedes Dei ornanda est, & „ omnes ab ea vitiorum sordes eluendæ, quo „ dignum illi habitaculum præbeat.]

Et concione quarta explicans contra quos stylo suo invehatur, qui à frequenti Communione dehortantur, declarat se adversum illos „ perorare, [qui non contenti socordiâ suâ, „ pios homines, & ad hujus divini Sacramen- „ ti medicinam confugientes socordiæ suæ par- „ ticipes efficere nituntur, dum eos malignis „ verbis ac detractionibus ab hoc pio & salu- „ tari instituto revocant. Quorsum, inquiunt, „ toties confiteri? Toties Sacramentum Eu- „ charistiæ sumere? Toties templa frequenta- „ re; cùm satis esse duxerit Ecclesia, semel „ quotannis confiteri? Indignum enim esse „ dicunt, tam familiari confidentia viles opifi- „ ces & homunciones ad hæc tremenda my- „ steria accedere. Quæ cùm dicunt, non eo ani- „ mo dicunt, quòd divinæ Majestatis injuriam „ dolenter ferant; sed quòd piorum religio, „ illorum impietatem magis conspicuam red- „ dat. Ut enim D.Gregorius ait: Mos pravo- „ rum est invidere aliis virtutis bonum, quod „ ipsi habere non appetunt.] Ergo contrà, qui præ divinæ Majestatis injuriæ sensu peccatores eadem flagitia repetentes, & nullum solidæ emendationis argumentum præbentes hortantur, ut opportuna alicujus interstitii mora animum instruant, ut postea Domini mensam ritè compositi frequenter adeant; & simul christianè viventes, etiam plebeios & simplices, eosque potissimùm ad frequentem Com-

munionis usum exstimulant; illi, inquam, Religiosissimi Patris sensibus prorsus consentanei sunt. Is autem unus fuit nostræ dissertationis scopus. Concionem autem illam sic concludit:
„ [Hæc autem non eo consilio à me dicta sunt,
„ Fratres, ut omnes ad quotidianam hujus Sa-
„ cramenti perceptionem adhortari velim. Hoc
„ enim cum Divo Augustino nec laudare, quia
„ non rectè fieri potest; nec vituperate, quia
„ rectè etiam fieri potest, debemus. Nimium
„ autem sibi tribuit qui quod ille damnare non
„ est ausus, damnare ipse, præsertim indictâ at-
„ que incognitâ causâ audet. Hujus namque
„ rei definitio prudentis Sacerdotis judicio re-
„ linquenda est. Is enim quid cuique pro ra-
„ tione status & conditionis, & virtutis suæ pro-
„ fectu expediat, discernere prudenter debet.
„ Aliis enim rariùs, aliis frequentiùs sacra
„ Communio concedenda erit.] Additque illos demùm esse frequenti Communione dignandos, qui eximiâ puritate & præcipuâ reveren-
„ tiâ prædití sunt. [Neque enim, ait, quia tan-
„ tam sui conveniendi atque sumendi copiam
„ Dominus Fidelibus concessit, ideò minùs re-
„ verenter ad illum accedere debent: quando-
„ quidem ipse Dominus, qui in lege olim tan-
„ tam à filiis Israël Sanctuario atque Arcæ re-
„ verentiam exhiberi præcipiebat, nos in illis
„ monebat, nos erudiebat, ut intelligeremus,
„ quâ animi submissione atque devotione ad
„ illum accedere, illique assistere deberemus,
„ qui tantam soli umbræ atque figuræ reveren-
„ tiam tribui volebat.]

Et quidem singulari prudentiâ & majori pietate illos arguit Pater Granatensis, qui *ex so-*

cordia nec ad Euchariftiam accedunt, nec alios accedere ferunt. Meritò enim reprehendendi funt, qui cùm præ amore mundi & voluptatum quo tument, ad Euchariftiam mundi contemptu, aliifque virtutum officiis fe componere negligunt, hunc interim colorem & fucum prætexentes, fe Communionem defugere, & à Domini menfa motu reverentiæ difcedere. At enim noftra doctrina focordiam non ingerit aut teporem. Eatenus enim à facra Communione interdum & aliquandiu pro ratione flagitiorum fecedendum diximus, non ut homo per hanc temporis intercapedinem otio & mundanis voluptatibus indulgens, eam fibi afcifcat duritiem, quæ totius eft pietatis exterminium, & religionis etiam interitus; fed ut ad facrum epulum dignè percipiendum dignis pœnitentiæ fructibus & cæterarum virtutum exercitationibus peccator fe paret & inftruat. Receffus ille, quem aftruimus, à religione & humilitate profectus, non otiofa, fed laboriofa mora eft, quâ non fiftit animus, fed viam mandatorum Dei currit, ut ad Euchariftiam deinde & frequentiùs accedat, & fanctiùs; non fecus ac flumina à mari, unde exeunt, dum recedunt, ad ipfum concitatiùs properant, ut uno tempore & recedere, & accedere videantur.

Si quis ergo Communionis confilium in longum differt, ut interea terrena tranquilliùs fapiat, & lautiori vitæ fecuriùs fe dedat, procul dubio & à noftra doctrina abhorret immensùm, & in damnandum illum teporem, cui Scriptura Apocalipf.3. fummi fupplicii terrorem intentat, incurrit. Si quis autem humilitatis & facræ verecundiæ piè animum fuffundentis

fenfu

ſenſu differt, ut animum piis omne genus operibus inſtruat, paret, ornet, ut vehementem hujus cibi famem excitet, & charitatis calorem ad concoquendam divinam illam alimoniam neceſſarium ſuccendat & foveat, intimum interim doloris ſenſum capiens, quod è cibo illo, in cujus uſu chriſtiana felicitas ſita eſt, peccatis ſuis ſegregetur, unuſque ſit ei dolor hac eſcâ privari, talem nemo niſi pietatis hoſtis reprehenderit. Pacis cibique ſolidi uſum frequentem Medicus non damnat, tametſi eo ad tempus infirmo interdicat, amaras interim potiones, venæ ſectiones, cauteriorum uſtiones morbi fontem exhaurientes præſcribens. Non ergo à frequenti Communione pias animas avocamus, ſed peccatores monemus, ne ſi impuri accedant, diviniſſimum medicamentum in venenum ſua iniquitate convertant. Fugam Communionum non intendimus, qui quotidianam eam optamus; nec interſtitiorum moras peccatoribus præfinimus, niſi ut purgati & ſani ad Euchariſtiam deinceps frequentiùs adeundam puriores redeant & aptiores.

Meritò ergo Pater Granatenſis, meritò omnes pii in eos invehuntur, qui flagitioſâ ſalutis incuriâ plus æquo à ſancta Communione ſe ſubtrahunt, & deplorando ſtupore & quaſi lethargo ac divinorum contemptu ad cœleſte epulum non anhelant, atque ad Commnionem paſchalem non pietatis ſenſu, ſed conſuetudine & unis Eccleſiæ anathematis perculſi ducuntur. Hanc doctrinam à Patribus hauſerat vir Dei Ludovicus Granatenſis, qui ſocordiam non communicantium dum reprehendunt; eos ſimul ad morum converſionem & piæ vitæ cul-

tum prius instituendum cohortantur, quàm sacris altaribus sese admoveant. [Sciant baptizati homines, inquit Cyrillus lib. 3. in cap. 6. Joannis, si longo temporis spatio propter simulatam religionem mysticè communicare Christo recusent, ab æterna se vita procul depellere. Quippe recusatio hujusmodi, quanvis ex religione proficisci videatur, & scandalum facit, & laqueos instruit. Quare oportet omnibus viribus à peccato mundari, & rectè vivendi jactis fundamentis magna cum fiducia ad sumendam vitam concurrere. Sed variæ sunt diaboli, multiplicesque ad decipiendum insidiæ. Quare demus operam modò, ut vinculis ejus abruptis, & jugo servitutis peccatorum excusso, in timore Domini serviamus, & carnis voluptate per continentiam superata, ad cœlestem gratiam accedamus, & ad sanctam Christi participationem ascendamus.]

Vides eò loci, ubi fideles ad frequentem Communionem adducere S. Pater vel maximè nititur, præcipere tamen ut priùs peccatorum sordibus abstersis, christianam vitam ingrediantur, quibus implicantur diaboli vincula abrumpant, temperantiæ & castitati operam dent, sicque parati ad Christi participationem accedant. Quod compendio lib. 4. sic expressit: *Piam studiosamque vitam agere institue, atque ita Eucharistiam sumito.*

Itaque nec innocentes, nec sincerè conversos ab Eucharistia avocamus. Quin cum Isidoro *lib. 1. de offic. Eccles.* libenter dicimus: *Qui peccare jam quievit, communicare non desinat.* At peccare non quievit, qui à pristinis peccatis continere

continere se non valens, in eadem assiduè flagitia relabitur. Audiat qui ejusmodi est, eundem Isidorum aientem: *Si talia sunt peccata quasi mortuum removeant ab Altari, priùs agenda pœnitentia est, ac sic deinde hoc salutiferum medicamentum suscipiendum. Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit. Hoc est autem indignè accipere, si eo tempore quis accipiat, quo debet pœnitentiam agere.*

Eandem non communicantium socordiam reprehendit Augustinus serm. 57. de tempore: *Sæpe advertimus*, *dilectissimi fratres*, inquit, *nonnullos ex vobis Communionem Ecclesiasticam declinare, & hoc intelligo fieri ex conscientia gravium atque ingentium peccatorum. Inde admoneo vos, dilectissimi, quod pravum hoc insalubri consilio duplicatur; quia homines ista facientes & delictorum sarcinam cumulant, & munus æternæ salutis amittunt. Hoc est reatum congregare, & remedium devitare.*

Sed quia probè noverat Doctor sanctissimus, nihil attinere vulnus aperire, nisi ad curandum manus & opera adhibeatur, detectum abusum tollere atque sanare sic aggreditur: [Ergo vos, „ dilectissimi fratres, hortor atque commoneo, „ ut si quis ex vobis conscius criminum suorum „ indignum se Communione Ecclesiastica pu„ tat, dignum se esse faciat. Dicitis: Quomo„ do aliquis dignum se Communione facere „ possit? Quomodo? Nisi ut errores pristinos „ relinquat, & pœnitentiam petat; ut qui cri„ minum suorum sorde pollutus est, exomo„ logesis satisfactione mundetur. Nec illud ser„ vet, ut in extremo vitæ suæ tempore tunc pœ-

„ nitentiam petat, quando jam agere non pos-
„ sit. Inutilis est enim, dilectissimi, ipsa persua-
„ sio. Parum est peccatorem pœnitere, nisi pœ-
„ nitentiam peregerit. Ad emendanda enim
„ crimina vox pœnitentis sola non sufficit; nam
„ in satisfactione ingentium criminum non
„ verba tantùm, sed opera requiruntur.] Ecce
quid ab illis præ socordia Eucharistiam non
adeuntibus exigat Augustinus; non ut statim
Domini mensam invadant, sed ut vitæ pravitate emendatâ, emendationeque factis magis quàm verbis probatâ, eam puritatem animi, eam virtutis firmitatem, eam denique vitæ verè christianæ seriem assequantur, quâ ad frequentem divinissimi Sacramenti usum meritò aspirent.

Plura alia ex aliis producere in promptu esset. Præclara nobis testimonia suppeditaret Hieronymus Baptista de Lanuza Concionator Ordinis nostri insignis, & ad Episcopatum provectus, aliique Teologi tum domestici, cùm extranei. Ipsa etiam Beata Theresia huic nostræ doctrinæ egregium testimonium perhibet. Sed hæc satis obvia, prolixior disputatio ne sit, missa facio. Plura etiam in tractatu de Pœnitentia in hanc rem dicturi sumus. Cùm enim ostenderimus, peccatoribus in eadem flagitia relabentibus differendam esse sacramentalem absolutionem, quò sinceram cordis immutationem fructibus operum, non foliis verborum attestentur; utique palam erit eos non cœlesti cibo dignandos, qui nec absolutione digni sunt. Sed his omissis, vel in alium locum rejectis, unus Patris Emerici de Bonis, pii & eruditi è Societate Jesu Theologi locus pro mille compatitur.

P. Emerici de Bonis longè præclarissima profertur sententia, de abusibus qui in usu sacræ Communionis admittuntur.

Sacræ traditionis & rationum hactenus producta momenta confirmabit & veluti coronabit egregia P. Emerici de Bonis è Societate Jesu oratio, quam in tractatu de Sacramento Altaris nobis reliquit immortale pietatis & eruditionis suæ monimentum. Verba ejus ex Italico in Gallicum idioma translata summa fide latinè sic reddimus.

„ Duos magnos abusus, inquit, in frequenti „ sumptione sacrosanctæ Eucharistiæ, qui faxit „ Deus ut citò tollantur, invenio.

„ Primum est quorundam hominum, quibus „ nulla hebdomada præterit, quin semel aut sæ„ piùs luxuriæ spurcitiis se contaminent, qui „ tamen octonis quibusque diebus sanctissimo „ Christi corpore pasci postulent.

„ Sunt & alii, qui etsi rariùs peccent, iis ta„ men diebus quibus consuevêre, ad epulum „ Eucharisticum, quanvis recenter in peccatum „ lapsi, accedere velint.

„ Illorum abusus errorque maximus est, „ quòd non satis cogitent quàm infame & tur„ pe vitium carnis illius virgineæ, humanitatis „ sanctissimæ, Divinitatis augustissimæ, quam „ hoc Sacramento suscipimus, munditiei atque „ puritati adversetur. Cujus si verè dignitatem „ & excellentiam pernoscerent, aut in viam re„ direnr & mutarent mores; aut non tam sæpè,

„ imò nunquam tremendum Sacramentum ſu-
„ mere (niſi fortè aliquâ Eccleſiæ lege obſtri-
„ cti, quæ tamen neminem ſacroſancta illa my-
„ ſteria niſi Paſchate percipere adigit, quæque
„ ſemper ritè paratos poſcit) auderent.

„ Et tamen ſunt homines adeò audaces, ſeu
„ potiùs tam perfrictæ frontis, ut ſæpe ſine ulla
„ vitæ emendatione carne Chriſti veſci nihil
„ horreant; quos ſi Confeſſarius à Communio-
„ ne, ut decet, ſummovere velit, iraſcuntur &
„ religioſum vocant, nec verentur cum illo
„ contendere, cauſati alios eſſe Confeſſarios
„ contrà ſentientes & ad ſanctam ſynaxim ac-
„ cedere permittentes: ſi quo ſunt animi ſtatu
„ ad cœleſtem menſam accumbere piaculum
„ eſſet, futurum eſſe ut non afficerentur illâ ſua-
„ vitate, illaque lætitiâ quam ſentiunt. Denique
„ niſi cœleſti illo pane alerentur, fore ut cre-
„ briùs in peccata labantur; ut ſi fides illis ſit
„ adhibenda, id ſaltem emolumenti à Commu-
„ nione percipiant, quod rariùs peccent.

„ Ego verò etſi nemini legem præfinire ve-
„ lim, non mihi videor pravè ſentire, qui ta-
„ les homines ad ſacram ſynaxim malè præpara-
„ tos putem; cùm ipſi tam citò, tamque fre-
„ quenter ad ſuas impuras libidines redeant:
„ timendumque valde eſſe, ne indignæ Com-
„ munionis & infandi ſacrilegii periculo ſe ex-
„ ponant; quia crebri in eaſdem culpas relapſus
„ debitam præparationem defuiſſe teſtantur.
„ Nam ſi nullum adverſus vim & efficaciam Sa-
„ cramenti obicem ponerent, effectus ejus pro-
„ cul dubio ſequerentur; quorum unus eſt, ut
„ eos qui dignè ſumunt caſtos faciat, quoniam
„ multùm cupiditatem minuit, quæ ſic fracta
&

„ & coërcita, facilè vinci superarique potest.
„ Quod nunc in multis cernitur, qui cùm antè
„ luxuriæ vitio deditissimi essent, postea cœ-
„ lesti cibo sæpe refecti castitatem coluêre; qui
„ si pravam in meliorem vitam mutavere, quid-
„ ni illi quoque idem possint? Sed vultis scire
„ quid sit quamobrem non faciant? Nolunt.
„ Quapropter arcendi à Communione sunt,
„ unde qui secus facit, panem filiorum dat ca-
„ nibus, & margaritas projicit ante porcos;
„ quod à Christo Domino prohibetur.

„ Quamobrem Confessarii & Directores di-
„ ligentiùs attendere sibi debent, ut ne judi-
„ ciorum Dei experiantur acerbitatem, qui
„ dispensati tam pretiosi thesauri accuratam ab
„ eis rationem reposcet. Ipsi secum reputent, in-
„ dulgentiâ illâ & nimiâ facilitate indignos ad
„ Communionem admittendi, multos eâ duri-
„ tie, eóque animi stupore erga res divinas
„ obriguisse, ut ne quidem status illius miserri-
„ mi, in quo torpent, sensum habeant salutarem.
„ Quo fit ut cùm priùs venientes & venera-
„ bundi ad augustissimum Sacramentum acce-
„ derent, jam id absque timore, veneratione
„ & pietate suscipiant: quod inde manifestissi-
„ mè patet, quod nonnunquam eodem die
„ (horrendum dictu & Angelis ipsis detestabile,
„ quodve valeat Soli tenebras offundere, terram
„ tremefacere, elementa permiscere) ad suas
„ sordes revertantur.

„ De his quoque idem sentio, qui postero,
„ tertio aut quarto die quàm Eucharistiam sum-
„ pserunt, idem quod antea peccant; aut qui
„ pridie, nudius tertius aut quartus antè pec-
„ caverant. Ita ut vix à noxa uno die, biduo vel

„ triduo per hebdomadam se abstineant ; qui „ tamen die Dominico ad sacram synaxim admitti flagitent.

„ Quod dicunt, alios Confessarios esse qui „ eos sic affectos à Communione non arceant, „ sat erit respondere, nolle mihi Deo talium „ Confessariorum agendi rationem esse præ„ standam.

„ Non quidem ignoro fuisse præteritis sæ„ culis, & etiamnum esse viros & piissimos & „ doctissimos, qui utile sæpe esse, & aliquan„ do necessarium censeant talibus absolutionem „ denegare, hoc freti, quòd veræ contritionis, „ nequidem attritionis (sine qua nemo absolvi „ potest, & absolvi sacrilegium est) signa nulla „ ostendant: qui etiam sanctæ Resurrectionis „ tempore eos qui ante paucos dies crimen ali„ quod admiserint, à Communione suspen„ dant; continentiam aliquandiu ante servare „ jubentes quàm tremenda adire mysteria si„ nantur; tam crebris, tam facilibus in peccata „ lapsibus meritò suspicionem ingerentibus „ Confessario, deesse illis veram attritionem „ sine qua non solùm possunt, sed etiam debent „ suorum peccatorum vinculis obstrictos re„ mittere.

„ Utilissimum ergo relapsuum remedium est, „ & frequenti experientiâ confirmatum, ut in „ aliquod tempus iis hominibus absolutio dif„ feratur, quo victu cultuque asperiori, ante„ quam ad Communionem accedant, se præpa„ rent. Est enim qui postquam innumera cri„ mina & horrenda scelera sacerdoti patefecit, „ perendino aut tertio die carne & sanguine „ Christi refici non timeat. Quod sanè non est

permit

„ permittendum ; quoniam qui habitum peccati „ contraxit, non nisi magno nisu resipiscere, „ magnaque animi contentione excitare in se „ salutiferum peccatorum dolorem valet.

„ Quemadmodum arbor annosa non unico „ ictu dejicitur, nec vas aliquo tetro liquore „ imbutum, si semel frigida abluitur, odorem „ amittit, sed opus est ut diu in cinere & lexi- „ vio fervescat ; eadem quoque agendi ratione „ erga illos omnes utendum est, qui tam sæ- „ pe ad sua peccata recurrunt : subeant post ex- „ posita expansaque flagitia pœnarum & labo- „ rum genera, quibus sentiant, doleant & de- „ testentur præteritas culpas : quod quia ab illis „ non exigitur, citò suum vomitum resorbent.

„ Multi Confessarii pii prudentesque testan- „ tur, innumeros homines, qui peccatis priùs „ obstricti erant, quòd eam rationem tenuis- „ sent, dilataque absolutione sæpiùs ad tribu- „ nal, ut animi statum identidem aperirent, illis „ redire jussissent, impositâ interim delictorum „ pœna, pristinos mores in melius mutavisse, „ & magno gaudio, magnoque deinceps in vir- „ tute progressu infandam peccati consuetudi- „ nem abjecisse.

„ Durum equidem & grave primò ipsis vi- „ debitur toties sine absolutione & piacularibus „ pœnis oneratos remitti ; verùm multi postea „ severitatis illius fructum & utilitatem exper- „ ti, gaudentes, & ut de se optimè meritis gra- „ tulantes rediere, futurumque fatentes fuisse, „ nisi ejusmodi austeritate essent cohibiti, lau- „ dabiliorem vitam ut nunquam instituerent. „ Magno dolore procul dubio dum Chirurgus „ humorem pungit ægrotus afficitur ; sed sana-

tus

„ tus gratias agit, mercedemque pro beneficio
„ rependit.

„ Si Confessarii majorem severitatem adhibe-
„ rent, multò major frequentiorque pravorum
„ hominum emendatio consequeretur; non iis-
„ dem semper criminibus obnoxios homines
„ cerneremus, neque subinde, ut faciunt, Con-
„ fessarios mutarent, ut aliquem tandem inve-
„ niant mollem facilemque, qui leves imponat
„ pœnas, qui sinat quoties libuerit, etiam mo-
„ ribus immutatis ad Eucharisticam mensam ac-
„ cedere; quem deinde inventum tanquam peri-
„ tissimum prædicant. Cæteros qui perversorum
„ morum institutorumque mutationem exigunt,
„ tanquam incommodos, scrupulosos, huma-
„ næque fragilitati nimium duros reprobant.

„ Sed miseri illi animarum rectores non cer-
„ nunt pravos homines in vitiis suis propterea
„ suâ indulgentiâ detineri, atque in pristina
„ peccata relabi. Medicus qui ne molestus sit
„ ægroto, vulnus gangræna vitiari sinit,
„ quod si validum unguentum, ignem etiam,
„ aut scalpellum maturè adhibuisset, sanari po-
„ tuerat, non misericors, sed crudelis haberi
„ debet. Idipsum tam multis peccatorum reis
„ ob nimiam Confessariorum lenitatem & in-
„ dulgentiam accidit. Offeret se aliquis cujus
„ ad expiandas noxas multis diebus jejunia &
„ cilicia essent imponenda; huic semel Rosarii
„ preces aut septem pœnitentiæ Psalmi recitan-
„ di imponentur. Et quoniam illæ pœnæ non
„ sunt molestæ, fit ut illi citò suis se rursus cri-
„ minibus inquinent. Quod si illi Confessarii
„ rationem Deo de illis hominibus sibi redden-
„ dam esse etiam atque etiam apud se cogitarent,

multò

„ multò impensiùs sibi cauturos esse existimo.

„ Quod isti dicunt, se gaudia suavitatemque „ cùm Eucharistiam sumunt experiri, ausim af- „ firmare id valde suspectum, & errori esse ob- „ noxium, illosque animi motus ab alia causa „ quàm à sumpto corpore Christi proficisci, aut „ aliquam dæmonis fraudem subesse, non au- „ tem ciere illos veram pietatem. Turcæ nam- „ que cùm suum Mahumetem colunt, aut de „ eo sermonem audiunt, tam magno, tâmque „ suavi animi affectu commoventur, ut etiam „ erumpant in lacrymas; quod tamen vel divi- „ nitus immissum gaudium, aut veræ pietatis „ affectum nemo dixerit.

„ Sancti Patres Eremicolæ eum qui per som- „ num mali dæmonis fraude, quanvis non „ suâ culpâ quid impuræ libidinis passus fuis- „ set, ad sacram synaxim accedere non sine- „ bant: quomodo putatis arcituros fuisse eos „ qui tam libenter ac tam sæpè in peccatum qua „ data porta ruunt? Non est dubitandum, quin „ à sancta Communione eos penitus fuissent „ exclusuri.

„ Id modò expendendum restat, quod di- „ cunt, nisi cœlesti carne crebrò reficerentur, „ se frequentiùs in peccata lapsuros. Quibus „ respondendum est, ad id Eucharistiæ Sacra- „ mentum non fuisse institutum, ne tam sæpe „ homines peccata committerent, quanvis id „ quoque, vel etiam quid præstantius dignè su- „ mentibus præstet; sed ut sit illis esca cœlestis, „ quâ ad virtutis culmen promoveantur. Ipsi „ autem divino cibo non aluntur; quandoqui- „ dem vitæ cœlesti nihil cum carne commune „ est, cui ita serviunt, ut aliter vitam se insti-

„ tuere non posse ipsimet affirment.

„ Venio jam ad eorum errorem qui non heb-
„ domadibus singulis quidem, sed semel aut
„ bis quibusque mensibus ad sacras epulas vo-
„ lunt accumbere, eo quòd sodalitio aut socie-
„ tati alicui nomen dederunt, quæ diebus qui-
„ busdam sacrosanctam Eucharistiam percipe-
„ re statuit; qui licèt non ita frequenter in pec-
„ cata libidinis incidant, si pridie tamen, aut
„ nudius tertius eo se turpi crimine polluerint,
„ abstinere à sacra mensâ nolunt; ne, inquiunt,
„ si non faciamus, aliis malo exemplo simus
„ & offensioni. Quod est humanis rationibus
„ potiùs quàm veræ pietatis affectu convivii
„ Eucharistici adeundi tempora definire.

„ Idem quoque aulicis nonnullis familiare
„ est, qui diebus quibusdam festis, cùm alioquin
„ non sumerent Panem Eucharisticum, cum
„ tota familia illum usurpare solent; quippe
„ ideo faciunt ut spectentur, ne ab heris suis
„ ejiciantur minitantibus eos quos vident ad
„ sacram synaxim raró accedere domo suâ eje-
„ cturos. Quid? Istis non permittenda Com-
„ munio est?

„ Re sicut diximus positâ, multis diebus post
„ patrata scelera, ob reverentiam sacrosancto
„ mysterio debitam, censeo illos esse à Com-
„ munione summovendos, præsertim cùm nul-
„ lo ad id faciendum præcepto astringantur.

„ Sed quid de offensione & prætensô scanda-
„ lo? Ei rei possunt aliquâ verisimili excusatio-
„ ne mederi. Cæterùm prudenti alicui Confes-
„ sario se permittant, qui quod facto opus sit
„ solerter dignoscat, utrùm satius fuerit eum
„ ad Eucharistiam admittere, an offensioni lo-
cum

„ cum dare, quæ utut res fuerit, pœnitentis
„ culpæ offenfio non vertetur.

„ Quoniam autem ſoladitii Præfectus inquirere ſolet à ſodalibus, cur ad ſacram Euchariſtiam non acceſſerint, dicet aliquâ animi anxietate imparatum abſtinuiſſe, aut non viſum Confeſſario. At ſi id cauſæ afferam, inquies, illi ſuſpicionem movebo. Immeritò. Quod ſi quid mali ſuſpicetur, temerarii judicii culpâ ſe aſtringit. Poteſt enim Confeſſarius cuilibet non modò ob lethalem noxam, ſed nonnunquam ob levem, aut ut cum duriùs exercendæ patientiæ causâ habeat, aut ut leve aliquod vitium corrigat, aut ut eorum quæ ad Dei cultum pertinent magis ſolicitum faciat, aut quibuſdam aliis de cauſis Communionem denegare.

„ Si roges me, quandiu ille homo removendus ſit & Communione privandus? Reſpondeo cùm varia ſint hominum genera, variæ occaſiones, varia ad peccandum proclivitas atque facilitas, varius admiſſarum noxarum dolor, diverſa præteritæ vitæ emendatio, cæteráque id genus, nullam certam & accuratam ea de re ſtatui regulam poſſe. Nam exempli causâ non eſt tamdiu removendus qui rarò peccat, quàm qui frequenter, æquo utriuſque dolore & emendationis propoſito.

„ Dicam tamen in univerſum, multò ſatius eſſe fræna cohibere quàm laxare; quoniam ſemper cauſa nimia illa facilitas fuit & etiam nunc eſt, cur multi libentiùs in peccatum cadant, & corrigere ſe negligant.

„ Hortantur Canones, quanvis non adigant conjuges, ut quinque, ſex, aut octo dies an-

tequam

„ tequam ad Sacramentum Altaris accedant uſu
„ conjugii abſtineant ſeſe; cùm tamen culpâ
„ vacare poſſint, ſi non abſtineant. Quomodo
„ ergo poterit is qui ſe libidinis ſpurcitiâ octo
„ dies ante inquinaverit, ad ſacroſanctam men-
„ ſam admitti? Multi ſunt quos pluſquam duo-
„ decim arcere oporteat, adeò jam ægritudo
„ increbuit & increbeſcet in dies, niſi Confeſ-
„ ſarii medeantur, coërceant, & ſibi diligentiùs
„ caveant. Pronum eſt cœleſtibus dapibus ſæpe
„ refici, ſi benè fiat; at ſi malè, nocet. Quare at-
„ tendat unuſquiſque ſibi; quærat Confeſſa-
„ rium prudentem, qui ſe libenter ducem præ-
„ beat; huic, cùm invenerit, totum ſe permit-
„ tat, non præſcribendo quæ imperet, neque
„ cum eo contendendo: nam vel id unum ſat
„ gravis cauſa eſt, cur à ſacroſanctò cibo depel-
„ latur; quanto potiori jure id faciet, ſi videat
„ eum ſæpè in ſua peccata recidentem?

„ Quicumque ergo frequentiùs Euchariſtiam
„ ſumere cupit, ceſſet peccare, vitet occaſiones
„ omnes, caſtè deinceps vivere conſtituat. Ita
„ demùm eam animi puritatem poterit adipiſ-
„ ci, quæ opus eſt, ut cum fructu ſanctam Eu-
„ chariſtiam percipiat.

„ Peregrino ex regione aliqua peſte laboran-
„ te advenienti quadraginta ſtatuuntur dies, ut
„ exploratum fiat an ſanus ſit antequam ſibi ad
„ urbem aditus pateat: cur non eodem pacto
„ explorabitur, qui tam fragiliter peccat, qui
„ tam incontinens eſt, qui tam ſæpè labitur?
„ Non habitatur cubiculum in quo quis morbo
„ interit ſtatim atque cadaver elatum eſt, ſed
„ aër infectus aliquandiu purgari ſinitur. Itidem
„ etiam hîc faciendum eſt.

REFLE

Reflexio.

Sancta Sanctis. Nolite ſanctum dare canibus, neque projiciatis margaritas veſtras ante porcos. Sumunt boni, ſumunt mali, ſorte tamen inæquali vita vel interitus. Mors eſt malis, vita bonis. Vide paris ſumptionis quàm ſit diſpar exitus. Ad Sacramentum amoris præcipua quidem dipoſitio amor eſt; ſed ſicut oportet non amat, qui è peccatorum cœno vix egreſſus, Dominum majeſtatis eveſtigiò ſuſcipere non veretur. Audi non me, ſed Chryſoſtomum *hom.* 17. *in epiſt. ad Hebr.* celebratum illud ab Eccleſia inter Miſſarum ſolennia carmen, *Sancta ſanctis*, explanantem. *Non potes dicere, Neſciebam, ignorabam hanc rem plenam eſſe periculi. Ne hoc poſſis uti prætextu, ea de cauſa magna voce, terribili clamore, tanquam præco, manum tollens in altum, ſtans excelſus & omnibus manifeſtus, & in tremendo illo ſilentio vehementer vociferans alios quidem vocat, alios verò arcet Sacerdos, non hoc manu faciens, ſed lingua clariùs, & apertiùs quàm manu. Nam vox illa in noſtras aures incurrens tanquam manus, alios quidem repellit & ejicit, alios autem introducit & ſiſtit. Nam quando dicit: Sancta ſanctis, hoc dicit: Si quis non eſt ſanctus, non accedat. Non ſolùm inquit, à peccatis purus, ſed etiam ſanctus. Sanctum enim non facit ſolùm liberatio à peccatis, ſed etiam præſentia Spiritus, & bonorum operum abundantia. Non ſolùm, inquit, volo vos à cœno eſſe liberatos, ſed albos eſſe & ſpecioſos. Nam ſi Rex Babylonius juvenes eligens ex captivitate, elegit pulchros ſpecie & vultu decoros; multò magis*

eos

eos qui adstant mensæ regiæ formosos esse oportet, mentisque pulchritudine præditos, auro fulgentes, pura mente amictos, regalibus calceis indutos, formosum animæ vultum, splendideque ornatum circumferentes, ac veritatis zonâ præcinctos. Qui talis est, accedat, & pocula tangat regia. Si quis autem pannis obsitus, sordidus & squallidus ad mensam regiam velit ingredi, vide quanta patietur, cùm non sufficiant quadraginta dies (id est suacrum Quadragesimæ tempus ab Ecclesia ad Communionem adorandam divinitus inspirata destinatum) *ad abluenda quæ omni tempore sunt admissa delicta. Nam si non sufficit gehenna, licèt sit æterna, idcirco enim est æterna; multò minùs hoc breve tempus. Non enim validam, sed imbecillam suscepimus pœnitentiam.*

Si ad Eucharistiam frequentandam non solùm liberatio à peccatis, sed etiam sanctitas, & præsentia sancti Spiritus cor inflammantis, & bonorum operum abundantia, authore Chrysostomo, & contestante universâ Patrum traditione desideratur: satis mirari nequeo eorum Sacerdotum non secundùm scientiam zelum, qui nullâ sanctitatis supellectile instructi satis credunt se esse paratos ut tremenda quotidie mysteria adeant. Sed illud magis deplorandum, in cœtibus seu communitatibus etiam numerosissimis Sacerdotes omnes ad sacra singulis diebus facienda durâ necessitate pietatis colore oblitâ promiscuè propelli. Itáne verisimile est omnibus & singulis solidum illum panis cœlestis cibum esse accommodatum, ut nullus sit æger, nullus convalescens, nullus imbecillis, ut nullum opus sit à sacris Altaribus in aliquod tempus summovere? Itáne omnes nascentis Eccle-

ſiæ Fidelium ſanctitatem ac divinæ pietatis ardorem imitantur, ut eorum inſtar quotidie ſacra participare aut facere ſatis ſint idonei & comparati. Itáne omnes aquilæ ſunt, id eſt animæ ſublimes, & in cœlum erectæ, nullum cum terra commercium habentes, nec deorſum tractæ, nec repentes cupiditate illectæ, ſed aſſiduè ſurſum evolantes, ipſumque juſtitiæ Solem acutis intrepidæ & puræ mentis oculis intuentes? Nulláne eſt anima tarda, tepida, ac frigida, & ut ſuprà aiebat S. Bonaventura, *in ſtatu finalis Eccleſiæ conſtituta*, cujus charitas refrigeſcens divino illo Pane quotidie refici non mereatur.

Sed ita ſit, omnes ad ſublimem perfectionis gradum aſcendiſſe, nullumque in ſacris cœtibus eſſe ignavum ac deſidem, quod manifeſtæ tamen experientiæ adverſatur; honor certè & reverentia in adorandum Chriſti corpus realiter præſens exigit, ut ab eo nonnunquam humilitatis & majoris deſiderii excitandi causâ ſecedamus, atque amoris ac venerationis vices alternantes tremenda myſteria tum religiosâ abſtinentiâ, tum ſanctâ aviditate revereamur. Sanè hæc praxis, quâ ad Miſſam quotidie celebrandam omnes & ſinguli Sacerdotes indiſcriminatim aſtringuntur, quacumque ſpecie palliata, cum omnium Patrum doctrina velut adverſa fronte confligit; ipſis etiam, ut mihi quidem videtur, communiſſimæ pietatis notionibus adverſatur, quæ omnibus inſpirat ac præcipit, ut non niſi ſacro horrore perfuſi ad tantæ Majeſtatis menſam, quam nec Angeli ſine religioſo quodam metu contuentur, accedant.

Non ſum neſcius Chriſtum Dominum totius

tius ſuavitatis fontem omnes laborantes & oneratos ad ſe invitare & allectare; ſed eos ſimul monet ut tollant ſuum ipſius jugum ſuper ſe, ut diſcant à ſeipſo, quia mitis eſt, & humilis corde: hoc eſt, ut legis & perfectionis Evangelicæ ſuaviſſimam ſarcinam alacres ſuſcipiant, ut fodiant fundamentum humilitatis, quò perveniant ad faſtigium charitatis, ut Auguſtinus interpretatus eſt. Vitam non habituros in ſe qui non manducaverint hunc panem, Veritas interminatur; victuros verò in æternum qui hunc panem de cœlo deſcendentem comederint. Sed illud etiam probè ſcio quod ab Auguſtino dictum eſt tract.26. in Joan. *Aliud eſt Sacramentum; aliud eſt virtus Sacramenti. Quàm multi de altari accipiunt, & moriuntur! Nonne buccella Dominica venenum fuit Judæ? Et tamen accepit, & cùm accepit, in eum inimicus intravit: non quia malum accepit, ſed quia bonum malè malus accepit. Videte ergo, Fratres; panem cœleſtem ſpiritualiter manducate, innocentiam ad altare portate.*

Si Beatus Franciſcus Saleſius omnium animarum Rectorum mitiſſimus quotidianam Communionem ſuadere minimè auſus eſt ipſis Fidelibus piè viventibus, lethalium vulnerum expertibus, & in leviores tantùm plagas, ob quas quotidie ſanctiſſimus quiſque pectus tundit, incurrentibus; ſatiſque habuit illos ad Euchariſtiam octavo quoque die percipiendam hortari, modò tamen priuſquam ſacra illa menſa attingatur, leviores maculæ lacrymis & orationibus abſtergantur, ut ne voluntas peccatis levioribus illis affectu adhæreat: ſi, teſte eodem ſanctiſſimo Antiſtite, ſacram Euchariſtiam

riſtiam frequentantes nullum erga peccata venialia affectum fovere debent, quia affectus ille, tametſi animam lethali ictu non conficiat, graviſſimè ſauciat tamen. *Muſcæ morientes*, *inquit Sapiens*, *perdunt ſuavitatem unguenti* (verba ſunt S. Genevenſis Præſulis hoc exemplo doctrinam ſuam egregiè illuſtrantis.) *Hoc eſt, muſcæ ſi in unguento minùs hæreant, illudque obiter ſtrictimque delibent, nihil ferè ex illo niſi quod abſtulerunt inficiunt. Si verò in unguento ipſo immoriantur, præſtantiam ejus & dignitatem extinguunt, atque id in contemptum adducunt. Ita leviores culpæ cùm in animam piam inciderint, ſi in illa diutiùs non hæreant, haud magnoperè lædent; quod ſi in ea ſtudio quodam & affectu permanſerint, unguenti, hoc eſt ſacræ devotionis ſuavitatem procul dubio extinguent.*

Si, inquam, hæc ita ſint, quis facilè ſibi perſuadeat, omnes numeroſi cœtus alumnos nullo titillantis peccati venialis affectu eſſe implicitos, nihilque noxii humoris cordi quaſi ſtomacho inſidere, qui quominus cœleſtis Euchariſtiæ cibus concoquatur impediat, ut non ſolùm octavo quovis die, ſed & quotidie ſacram Communionem obire promiſcuè & indiſcriminatim poſſint? Quis in animum inducet ſuum, eximiam & optandam illam quidem omnibus Sacerdotibus & Religioſis cordis caſtimoniam, & à pleriſque ſervatam, adeò eſſe vulgarem & obviam, ut omnes & ſinguli ingentis familiæ incolæ Sacerdotes mentem à peccati venialis ſtudio ita reverà liberam & expeditam ſemper cuſtodiant, ut factis & operibus atteſtantibus (quæ veri ſunt interiorum animi ſtudiorum tanquam radicum

fructus) declarent & oſtendant, ſe leves omnes offenſiunculas animo deliberato non ſuſcipere oblatas, latentes & obrepentes pro viribus fugere, quidquid ad eas inducit ſedulò declinare; quidquid ab eis avertit accuratè ſtudioſéque ſectari: id eſt, ſolitudine & ſeceſſu maximè delectari, continentibus orationibus & ſacris ſtudiis paſci, negotiis omnibus non neceſſariis ſe ſubducere, denique omnes peccandi occaſiones declinando, ac neceſſarias vitæ emendandæ & perficiendæ rationes & vias ſequendo demonſtrare ſe tacitam peccati repetendi voluntatem non alere. Si ita ſit, octiduanam communionem laudant Sancti, quotidianam in laïcis nec reprehendunt, nec laudant.

Et quanvis longè alia ſit Sacerdotum & Laïcorum ratio; nihilominus tamen ad has tutiſſimas leges ſe exigant & exeutiant qui quotidie ſacra faciunt, neceſſe eſt. Cogitent etiam atque etiam, ſintne à peccatorum venialium libidine & viſco & quaſi glutine ſoluti; num germanam & non fallacem & adumbratam ſentiant cibi Euchariſtici appetentiam & famem ex divini amoris fervore, non ex pravo humore ſuperfuſo profluentem. Conſcientiam teſtem veracem & judicem ſincerum interrogent, quæ non alium fallit, quàm qui ſe ipſe fallere vult. Imos interioris animi receſſus explorent, ſpeculentur, ſcrutentur: & in lumine Dei perſpiciant, num omnis peccati venialis amore & permanenti guſtu defuncti ſint? Num ab omnibus quæ Deo offenſioni eſſe poſſint abhorreant? Num ad omnem vitæ ſuæ rationem ex Evangelio moderandam toto pectore intenti ſint? Num Spiritus ſancti

fervore

fervore ſacro concepto, puro illius cibi deſiderio flagrent? Et tunc poſt jacta ſolidæ pietatis fundamenta, poſt adeptam diuturnis virtutum exercitationibus integritatem ac puritatem, ad Communionem frequenter accedant. Caveant verò Superiores, caveant Parochi, ne ſubditos ſibi Sacerdotes ad quotidiana Sacra inconſultã facilitate propellant, in quibus nullum tot Communionibus dignum emolumentum, nullus fructus apparet: ne dum ſacriſtias ſuas pinguiores, & Eccleſias ſuas populorum frequentiâ celebriores reddere ſatagunt, ſibi commiſſas animas languidiores, ac in dies importabilis cibi uſu debiliores reddant. Itaque ſæpiùs hoc Salvatoris mandatum revolvamus: *Nolite ſanctum dare canibus*; id eſt, ut exponit Ambroſius lib. 2. de pœnit. cap. 9. *Immundis ſpiritibus ſacræ Communionis non facilè impartienda commercia.* Vel ut interpretatur Clerus Romanus *epiſt. 30. ad Cyprianum:* Ne ſubminiſtrate *pro ſalutaribus dilationum remediis exitioſa properatæ Communionis venena.*

Dicam, & liberè dicam quod ſentio, nec ullus, niſi mea me fallat ſententia, pietatis veritatiſque amans contradicet. Si qua eſt in Clericis relaxatio, ſi qua eſt in Monaſteriis diſciplinæ regularis jactura (& magnam eſſe in plurimis nemo inficias ibit, qui vel canones non ignoraverit, vel non fuerit ipſe cum diſſolutis diſſolutus) tota quanta eſt à ſacræ Communionis quam ſine præparatione frequentant, abuſu proficiſcitur. Indurat Sol lapides qui ceram liquefacit: infirmum ſtomachum panis opprimit, qui ſanum vegetat & confirmat. Similiter igitur mor-

tuis mortem, tepidis teporem auget frequentata communio, & iterata Missarum celebratio. Habenti devotionem datur major, & abundat; ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.

Qui ergo nec sacra lectione, nec piâ meditatione, nec instanti oratione, nec ullis interioris hominis exercitationibus alternatim animum suum pascit, quomodo fructus ex Eucharistia reportaret, quomodo cœlestes aquas hauriret è fontibus Salvatoris, cujus morbus eo insanibilior est quo insensibilior, nec ipsum spiritalis vel religiosi hominis nomen meretur? Non proferam Patres toto capitis decursu satis productos. Audi, Lector, eximii Theologi Joannis à S. Thoma, Regis Catholici à Confessionibus sententiam in suo erudito Catechismo, part.2. cap.12. *Non meretur*, inquit, *nomen spiritualis persona vel religiosa, qui ad minus singulis diebus in aliquo horum non se exercet. Nulla est occupatio adeò necessaria, qua semper & continuò impediat, præsertim quoad exercitiâ interioris spiritus, in iis qui vitam spiritalem profitentur, nisi fuerit acedia & indevotio. Et certè terribilia & notatu digna sunt verba quæ Magister Avila cuidam Religioso scribit hoc modo: Religiosi qui ambulant sine consideratione finis proprii, efficiuntur tepidi, inquieti, murmuratores, ambitiosi, iracundi, loquaces, sensuales, histriones, & duriores quàm sæculares: & nisi Deus per suam misericordiam ad pœnitentiam eos revocet aut conservet, in mala labuntur præcipitia, quibus nunquam postea liberantur. Hactenus Magister Avila. Unde omnis dissolutio Religiosorum*

rum (& idem de omnibus omninò Sacerdotibus peræquè judicandum est) *nascitur ex defectu considerationis sui finis : & reverà idipsum ex effectibus enumeratis facilè colligi potest.* Si non meretur nomen spiritalis & religiosæ personæ, quomodo Sanctum Sanctorum, tremendum mysterium, puritatis authorem, impuritatis omnis impatientem quotidie præsumet accipere?

FINIS.

VITTORIO EMANUELE BIBL. NAZ. CENTR. IN ROMA

Digitized by Google